

El-Bidaye ve'n-Nihaye

BÜYÜK İSLÂM TARİHİ

İbn Kesîr

EL BİDÂYE VE'N-NİHÂYE

BÜYÜK İSLÂM TARİHİ

İbn Kesîr

5

Çeviren:
Mehmet KESKİN

ÇAĞRI YAYINLARI
Divanyolu, Klodfarer Cd. No: 27
Sultanahmet/ İSTANBUL
Tel: 516 20 80 - 81
Fax: 516 20 82

İÇİNDEKİLER

Taif gazvesi	9
Peygamber (s.a.v.)'in Taif'ten dönüşü ve Hüneyn gününde Hevazinlilerden ele geçirdiği ganimetleri Mekke'ye umre için girmeden önce Cirâne'de paylaşırması	22
Malik b. Avf en-Nasrî'nin Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına gelişi	35
Adilane ganimet taksimi hususunda bazı cahil ve münafıkların itirazları	36
Rasûlullah (s.a.v.), Cirâne'de iken süt kardeşi Şeyma'nın gelişi ..	39
Cirâne umresi	42
Ka'b b. Zühayr b. Ebi Sülma'nın Müslüman oluşu	48
Hicretin sekizinci senesinde vuku bulan önemli hadiseler ve vefatlar	59
Hicri dokuzuncu sene	61
Tebük gazvesi	61
Mazeretleri dolayısıyla savaştan geri kalan Bekkailer (ağlayan- lar) ve diğerlerinin durumu	66
Hz. Peygamber'in Tebük'e giderken Hicr'de bulunan Semud kavminin meskenlerine ve köşklerine uğraması	74
Hz. Peygamber'in Tebük'teki bir hurma ağacının yanında hutbe irad etmesi	78
Rasûlullah'ın Muaviye b. Ebi Muaviye üzerine cenaze namazı kılması	80
Kayser elçisinin Rasûlullah (s.a.v.)'a Tebük'te gelişi	81
Hz. Peygamber'in Medine dönüşünden önce Tebük'teki çadırında iken Eyle hükümdarı, Cerba ve Ezruh halkı ile barış antlaş- ması yapması	84
Peygamber (sa.v.)'in, Halid b. Velid'i Dume Valisi Ükeydir'e göndermesi	84
Mescid-i Dırrar kıssası	92
Bunlardan başka bazı asilerin savaştan geri kalmaları	101
Hz. Peygamber'in Tebük'ten Medine'ye dönüşünden sonra meydana gelen olaylar	105
Hicri dokuzuncu senenin ramazan ayında Sakif heyetinin Hz. Peygamber'e gelişi	108

Abdullah b. Übeyy'in ölümü	117
Hız. Peygamber'in, Ebu Bekir'i hac emiri olarak Mekke'ye göndermesi	121
Rasûlullah (s.a.v.)'a gelen elçilik heyetleri	127
Beni Temim kabilesinin fazileti	136
Beni Temim kabilesinin elçilik heyeti	137
Sümame ile Beni Hanife heyeti ve mel'un Müseylemetü'l-Kezab'ın kıssası	141
Necran heyeti	148
Beni Amir kabilesinin elçilik heyeti ve Amir b. Tufeyl ile Erbed b. Kays'ın kıssaları	154
Dimam b. Salebe'nin kendi kavmi Beni Sa'd b. Bekir kabilesi adına elçi olarak gelişi	161
Zeyd el-Hayl'ın Tay kabilesinin elçilik heyetiyle gelişi	165
Adiyy b. Hatim et-Taî'nin kıssası	166
Devs kabilesi ve Tufeyl b. Amr kıssası	174
Eşariler ile Yemen halkının gelişi	174
Umman ve Bahreyn hadisesi	176
Ferve b. Müseyk el-Muradî'nin Rasûlullah (s.a.v.)'a gelişi	176
Amr b. Ma'di Kerib'in Beni Zebid kabilesinden bir grupla gelişi ..	178
Kinde heyetiyle birlikte Eş'as b. Kays'ın gelişi	180
A'sa b. Mazin'in Peygamber (s.a.v.)'e gelişi	181
Kendi kavminden bir heyetle Süred b. Abdullah el-Ezdî ile Cüreş halkı heyetinin gelişi	182
Himyer meliklerinin elçilerinin Rasûlullah'a gelişleri	183
Cerir b. Abdullah el-Beceli'nin Peygamber (s.a.v.)'e gelişi ve Müslüman oluşu	187
Yemen meliklerinden Vail b. Hucr b. Rebia b. Vail b. Yamer el-Hadremî b. Huneyde'nin Rasûlullah (s.a.v.)'a gelişi	189
Lakit b. Amir b. Müntefik Ebu Rezin el-Akilî'nin Rasûlullah (s.a.v.)'a elçi olarak gelişi	190
Ziyad b. Haris es-Südaî'nin elçi olarak gelişi	195
Haris b. Hassan el-Bekrî'nin Rasûlullah (s.a.v.)'a gelişi	198
Abdurrahman b. Ebi Akil'in kavmi ile birlikte Rasûlullah'a elçi olarak gelişi	199
Tarık b. Abdullah ve arkadaşlarının gelişi	199
Ferve b. Amr el-Cüzamî'nin elçisinin Rasûlullah'a gelişi	200
Temim ed-Darî'nin Rasûlullah'a gelişi ve ona Cessase'nin durumunu haber vermesi	201
Yemen halkının gönderdiği heyetler	211
Yırtıcı hayvanların temsilcisi	214
Hicri onuncu sene	218

Rasûlullah (s.a.v.)'ın Halid b. Velid'i Beni Haris b. Ka'b kabilesine göndermesi	218
Veda haccından önce Rasûlullah (s.a.v.)'ın, Aziz ve Celil olan Allah'a imana davet için Yemen halkına ümerayı göndermesi.	220
Rasûlullah (s.a.v.)'ın veda haccından önce Hz. Ali ile Halid b. Velid'i Yemen'e göndermesi	227
Veda haccı	235
Peygamber (s.a.v.)'in Medine hayatında sadece bir kez haccetmesi ve bu haccından önce üç kez de umre yapması	236
Peygamber (s.a.v.)'in Veda haccı için Medine'den yola çıkış tarihi	237
Peygamber (s.a.v.)'in Veda haccı için Medine'den Mekke'ye hareket edişi	239
Peygamber (s.a.v.)'in Veda haccına giderken ihrama girdiği yer ..	245
Peygamber (s.a.v.)'in, Veda haccında ifrad, temettu veya kırandan hangisine niyet edip ihrama girdiği	248
Hz. Peygamber'in hac veya umreden birini belirlemeksizin mutlak olarak ihrama niyet edişini söyleyenlerin dayanağı	275
Rasûlullah (s.a.v.)'ın telbiyesi	278
Rasûlullah (s.a.v.)'ın haccıyla ilgili olarak Cabir b. Abdullah'ın rivayet ettiği hadis	280
Rasûlullah (s.a.v.)'ın hac ve umre için Medine'den Mekke'ye giderken namaz kıldığı yerler	286
Peygamber (s.a.v.)'in Mekke'ye girişi	288
Peygamber (s.a.v.)'in tavafı nasıldı?	290
Peygamber (s.a.v.)'in tavaf esnasında remel ve izzatı yapması ...	294
Peygamber (s.a.v.)'in Safa ve Merve arasındaki sa'yı	298
Terviye gününde öğle namazının nerede kılınacağı	313
Mina'dan Arefe'ye giderken Telbiye ve Tekbir	316
Arefe'de vakfe halinde Peygamber Efendimiz'in yaptığı dualar....	319
Bu şerefli mevkide Rasûlullah (s.a.v.)'a nazil olan yüksek vahiy ..	322
Peygamber (s.a.v.)'in Arafat'tan Meş'ar-i Haram'a gidişi	323
Peygamber (s.a.v.)'in Müzdelife'deki telbiyesi	330
Peygamber (s.a.v.)'in Meş'ar-i Haram'daki vakfesi ve güneş doğmadan önce Müzdelife'den hareket edip Muhassır vadi-sinde bineğini hızlandırması	330
Kurban bayramının birinci gününde Hz. Peygamber'in Akabe Cemresini taşıması	333
Peygamber (s.a.v.)'in mübarek başını traş edişi	338
Peygamber (s.a.v.)'in Mina'dan Beyt'e gidişi	340
Rasûlullah (s.a.v.)'ın Mina gecelerinin tamamında Beyt'i ziyaret edişi	358

Hiz. Peygamber'in Gadir-i Hum denen yerde hutbe irad etmiş olduğuna dair nakledilen hadisler	365
Hicri onbirinci sene	373
Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığı	387
Hiz. Peygamber'in sekerat ve vefatı	409
Hiz. Peygamber'in vefatından sonra defnine kadar meydana gelen önemli hadiseler	418
Beni Saide gölgesi kışması	420
Sa'd b. Ubade'nin, Ebu Bekir'in Beni Saide gölgesinde söylediği sözlerin doğruluğunu kabul ettiği	424
Rasûlullah (s.a.v.), ne zaman ve kaç yaşında vefat etti?	434
Peygamber (s.a.v.)'in yıkanması	440
Peygamber (s.a.v.)'in kefenlenmesi	443
Peygamber (s.a.v.)'in namazı	445
Peygamber (s.a.v.), nereye ve ne şekilde defnedildi, gece mi yoksa gündüz mü defnedildi?	448
Peygamber (s.a.v.)'i en son gören kişi	453
Peygamber (s.a.v.), ne zaman defnedildi?	454
Rasûlullah (s.a.v.)'in mezarının şekli	456
Peygamber (s.a.v.)'in vefatı ile Müslümanların uğradığı büyük musibet	458
Rasûlullah (s.a.v.)'in terekesi	471
Peygamber (s.a.v.)'in zevceleri ve çocukları	485
Rasûlullah (s.a.v.)'in evlenme talebinde bulunup nikahlamadığı kadınlar	498
Rasûlullah (s.a.v.)'in cariyeleri	502
Rasûlullah (s.a.v.)'in çocukları	507
Peygamber (s.a.v.)'in köleleri, cariyeleri, hizmetçileri, katipleri ve sırdaşları	515
Rasûlullah (s.a.v.)'in cariyeleri	533
Köle ve cariyeleri dışında Rasûlullah'a hizmet edenler	544
Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında bulunan vahiy katipleri	559
Peygamber (s.a.v.)'in sağlığında kullandığı elbise, silah, binek ve diğer eşyaları	582
Peygamber (s.a.v.)'in kılıcı	585
Peygamber (s.a.v.)'in giydiği ayakkabıları	587
Hiz. Peygamber'in bardağı	588
Peygamber (s.a.v.)'in sürmeliği	588
Peygamber (s.a.v.)'in hırkası	589
Peygamber (s.a.v.)'in atları ve binekleri	590

TAİF GAZVESİ

Urve ile Musa b. Ukbe, Zühri'nin şöyle dediğini rivayet ederler: "Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn gününde savaştı ve hicri sekizinci senenin şevval ayında Taifi muhasara altına aldı."

Muhammed b. İshak dedi ki: "Sakifin yenilmiş ordu birlikleri Taife geldikleri zaman, üzerlerine şehirlerinin kapılarını kilitlediler ve savaş için hazırlıklar yapmaya başladılar."

Ne Hüneyn'de ne de Taif kuşatmasında Urve b. Mesud ve Gaylan b. Seleme hazır bulunmadılar. Onlar Cüreş'te idiler. Debbabe, mancık ve dabur eğitimi yapıyorlardı.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn'in işini bitirdiği sırada Taife yürüdü. O esnada Ka'b b. Malik bu hususta şu şiiri söylemişti:

"Tihame'den ve Hayber'den bütün şek ve şüphelere son verdik.

Sonra kılıçları dinlendirdik.

Onları muhayyer kıldık. Eğer konuşurlarsa onların keskinleri şöyle derler:

Devs ve Sakif kabileleriyle savaşacağız.

Yurdunuzun civarında bizden binlerce kişi olarak onları eğer görmezseniz ben çocuğa bakıcı değilim.

Vecc vadisinde evlerin çatılarını çıkartınız.

Evleriniz sizden boş kalmış bir hale gelir, viraneye döner.

Bizim için öncü olan atlar,

Ardında yoğun bir topluluk bırakarak size gelirler.

Sizin sahanıza indikleri zaman onlar için onları çöktüren kimse-lerden şiddetli depreten bir ses işittiniz.

Ellerinde keskin kılıçlar olduğu halde düşmanlarından onlarla kucaklaşan kimseleri ölüm için ziyaret ediyorlar.

Tıpkı yıldırımların parlaması gibi, kılıçlar ki, onları Hind demircileri halis kılmıştır.

Henüz hiçbir kapı demirini dövmemiştir.

Kahraman kişilerin kan yollarını orada savaşçıların birbirine yaklaştığı sabahı başkasıyla karışmış bir safran sanırsın.

Onlardan gayret gösterenler var mıdır?

Bizi fazlasıyla tanımış olan kavimlerden onlara bir öğüt veren

yok mudur?

Onlara haber ver ki, biz kerim, asaletli atları topladık.

Ve biz, onların kalelerinin surlarını saflar halinde kuşatan bir ordu ile onlara gittik.

Onların başkanı peygamberdir. Dayanıklı, sebatlı, temiz kalbli, sabırlıdır.

Zühd ettiği şeylerden uzak duran kimsedir.

İşin doğrusunu bilen, hüküm, ilim ve yumuşak huyluluk sahibidir.

Hafif meşrepli olmayan bir kişiliğe sahiptir.

Peygamberimiz'e itaat ederiz, Rabbe itaat ederiz. O ki, Rahman'dır.

Bize rahmeti bol, zâtı yüce ve yüksektir.

Eğer bize barışı teklif ederseniz kabul eder ve sizi bizim için destek sayarız.

Verimli topraklarınızı da geçim kaynağımız kılarız.

Eğer barışa yanaşmazsanız sizinle cihad ederiz. Cihadda sabır gösteririz.

Bizim işimiz kararsız ve zayıf olmaz.

Biz hayatta kaldığımız sürece kılıçlarımızla cenk ederiz.

Veya siz zorla ve itaatle İslâm'a dönersiniz.

Cihad eder ve bizimle karşılaşan kimselere aldırış etmeyiz.

İster eski malı mahvetmiş olalım, ister yeni meydana gelmiş olanı mahvedelim.

Birçok topluluk vardır ki, bizim yanımızda toplandılar.

Onlardan halis asıllı olanlar vardır. Onlarla antlaşma yapmış olanları vardır.

Kendileri için kafi bir kuvvet görmez olarak bize geldiler.

Böylece biz kulakları ve burunları kestik.

Her yumuşak ve parlak Hind kılıçlarıyla ki, onlarla onları şiddetli bir şekilde sürüyorduk.

Allah'ın emrinden ve İslâm'dan dolayı.

Nihayet din doğru bir şekilde bâtila meyletmeksizin kahr.

Lat, Uzza ve Ved unutulur.

Onlardan gerdanlıkları ve küpeleri soyarız.

Böylece onlar ikrar etmiş ve sükuna ermiş oldular.

Kim kötülüklerden kaçınmazsa alçaklığı kabul eder."

İbn İshak dedi ki: Kinane b. Abdi Yaley b. Amr b. Umeyr es-Sakafi de, Abbas'ın yukarıdaki şiirine şu cevabı şiiri okudu:

Ben derim ki: Bu zat, Rasûlullah (s.a.v.)'a bilahare Sakif kabilesi heyeti ile birlikte gelmiş, onlarla beraber Müslüman olmuştur. Me-

dainî'nin iddia ettiğine göre Müslüman olmamış, aksine Bizans'a gitmiş, orada Hristiyan olmuş ve Hristiyan olarak ölmüştür. Şiiri şudur:

"Kim bizimle savaşmayı arzu eder olduğu halde bizi arıyorsa, biz bir meşhur yurttayız ki, oradan katiyen ayrılmayız.

Orada babaları bundan önce gördüğün şey üzere bulduk ve bizim için oraların kuyuları ve üzüm bağları kaldı.

Bundan önce Amr b. Amir bizi denedi.

Böylece onun fikir ve akıl sahibi adamı ona haber verdi.

O biliyor ki, şayet gerçeği söylerse şöyle diyecektir: Biz, büyüklük taslamasından dolayı yanaklar bir tarafa eğildiği zaman onları düzeltiriz.

Onları doğrulturuz. Tâ ki, onların sert ve şiddetli olanı yumuşasın.

Ve apaçık haktan ötürü zalimler bilinip tanınsın.

Yakan kimsenin mirasından bizim üzerimizde yumuşak zarflar vardır.

Tıpkı yıldızların süslediği göğün rengi gibidir.

Bir şiddet zamanı kınlarından sıyrıldıkları zaman keskin kılıçlarla onu bizden kaldırırız.

Ve o kılıçları kınlarına koymayız."

İbn İshak dedi ki: Şeddad b. Arız el-Cüsemî, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Taife yürümesi hakkında şöyle dedi:

"Lat'a yardım etmeyiniz. Çünkü Allah onu mahvedecektir.

Nasıl olur da yardım etmeyen kimseye yardım edilir?

Bir şey ki, dağda yakıldı, alevlendi ve başlarının yanında savaşılmadı. O şey heder olur.

Şüphesiz ki, Rasûl sizin beldelerinize indiği zaman eman kalkar.

Ve oralarda orahlardan hiçbir beşer yoktur."

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) Hüneyn'den Taife, Nahle-i Yemani'ye üzerinden yola çıktı. Sonra Karne vardı. Oradan Müleyh üzerinden yürüdü. Sonra Leyye'den olan Buhreti'r-Ruğa üzerinden gitti ve orada bir mescid bina etti. O mescidin içinde namaz kıldı. Amr b. Şuayb'ın bana anlattığına göre oraya indiği sırada bir kanın kisasını aldı. Bu, İslâm'da karşılığında kisas tatbik edilen ilk kan davası oldu. Beni Leys'ten bir adam, Hüzeyl kabilesinden bir adamı öldürmüştü. O da onun karşılığında onu öldürdü. Rasûlullah (s.a.v.), kendisi Leyye'de iken Malik b. Avf'ın kalesinin yıkılmasını emretti ve kale yıkıldı.

Sonra Dayyika denilen bir yolda yürüdü. Rasûlullah (s.a.v.), o yola yöneldiği zaman "Bu yolun adı nedir?" diye sordu. Ona:

- Bu Dayyika yoludur, denildi.

Bunun üzerine buyurdu ki:

- Hayır, aksine bu yüsradır. (Yani darlık yolu değil, kolaylık yoludur.)

Sonra orada Nahb yolu üzerine çıktı. Nihayet bir sedir ağacının altına indi ki, ona sadire denilirdi. Sakiften bir adamın malına yakın idi. Rasûlullah (s.a.v.), ona şu haberi gönderdi: "Ya çıkar yanımıza gelirsin veya senin üzerine bahçeni harap edip yıkarız."

O da çıkıp gelmeye yanaşmadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), o bahçenin harap edilmesini emretti.

İbn İshak, İsmail b. Ümeyye kanalı ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kendisiyle birlikte Taif yolculuğuna çıktığımızda Rasûlullah (s.a.v.)'ın -hep birlikte bir mezarın yanından geçtiğimiz esnada- şöyle dediğini işittim:

"Bu, Ebu Riğal'in mezarıdır. O Sakiflilerin babası idi. Semud kavmindendi. Bu haremde bulunuyor ve burayı savunuyordu. Harem dışına çıktığı zaman kavmine isabet eden intikam, bu mekanda ona da isabet etti ve burada defnedildi. Bunun işareti de şudur ki, kendisiyle birlikte altından imal edilmiş bir dal mezara gömülmüştür. İsterseniz mezarı açın, açtığınız takdirde o dalı göreceksiniz."

İnsanlar koşup mezarı açtılar ve altın dalı çıkardılar.

Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), yola devam etti. Taife yakın bir yere gelince konakladı. Burada onun ashabından bazıları oklarla öldürüldüler. Bunun sebebi, askerlerin Taif bahçelerine yaklaşmış olmalarıydı. Böylece oklar onlara erişiyordu. Bunun üzerine Rasûlullah, askerlerini -İslâm'a girmelerinden sonra Sakiflilerin inşa ettiği mescidin yerine doğru geri çekti. Bu mescidi, bilahare Amr b. Ümeyye b. Vehb inşa etmişti. Mescidde öyle bir direk vardı ki, her sabah güneş doğduğunda -anlatıldığına göre- o direkten bir ses duyulurdu.

Rasûlullah, Taiflileri yirmi gece kadar kuşatma altında tuttu. İbn Hişam'ın ifadesine göre yirmiyedi gece müddetle kuşatma altında tutmuştur."

Urve ile Musa b. Ukbe, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: "Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Taife gitti. Esirleri Cirâne'de bıraktı. Mekkelilerin çadırları onlarla doldu. Rasûlullah (s.a.v.), Taif kalesinin yanındaki tepede yirmi küsur gece kaldı ki, karşılıklı olarak kale gerisinde savaşsınlar. Ama Ebu Bekre b. Mesruh (Ziyad'ın ana tarafından kardeşi) dışında onlardan herhangi bir kimse, Rasûlullah'ın karşısına çıkmadı. Rasûlullah da onu azad etti. Ama çok yaralanma oldu. Taiflileri kızdırmak için sahabeler onların üzüm bağ-

larını kestiler. Sakifliler onlara: "Malı telef etmeyin. Çünkü bu bağlar bizimdir veya sizin olacaklar." dediler.

Urve dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanlardan her bir adamın beş hurma ağacını ve beş de üzüm ağacını kesmesini emretti. Ve bir tellal çıkararak şöyle duyuruda bulundu:

- Sakiflilerden bize gelen herkes hürdür.

Aralarında Ebu Bekre b. Mesruh'un (Ziyad b. Süfyan'ın ana bir kardeşi) da bulunduğu birkaç kişi Sakiflilerin yanından çıkıp Rasûlullah'ın yanına geldiler. Rasûlullah (s.a.v.) da onları azad etti. Onlardan her birini yanına alması ve azığını temin etmesi için Müslümanlardan birer kişiye teslim etti.

İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah, Taiflilerden Müslüman olarak yanına gelen köleleri, efendilerinden önce azad ediyordu. Taif gününde iki kişiyi azad etmişti."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.); Taiflileri muhasara altına aldı. Yanına iki köle geldi. Onları azad etti. Onlardan birinin adı Ebu Bekre idi. Rasûlullah (s.a.v.), yanına gelen köleleri azad ederdi."

Yine İmam Ahmed b. Hanbel, Nasr b. Riab kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Taif gününde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Kölelerden yanımıza gelen kimse hürdür." Aralarında Ebu Bekre'nin de bulunduğu birkaç köle yanına geldi. Rasûlullah (s.a.v.) da onları azad etti."

İmam Ahmed b. Hanbel'e göre Dar-ı Harp'ten Dar-ı İslâm'a gelen her köle, mutlak ve âmm olan şer'î hüküm gereğince azad olur.

Diğerleri dediler ki: Bu, bir şarttır. Umumi hüküm değildir. Bu şartı da o zaman Peygamber (s.a.v.) ileri sürmüştü ki, bu şarta göre Taiflilerden gelen köleler azad edilmişlerdi.

Eğer bu hadis sahih ise, umumi teşri daha zahir ve kuvvetli olur. Çünkü bir hadis-i şerifte Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Her kim (kafirlerden) birini öldürürse, öldürdüğü kimsenin üzerindeki eşyalar kendisinin olur."

Yunus b. Bükeyr, Abdullah b. Mükerrrem es-Sakafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Taiflileri muhasara altına aldığı zaman, kölelerinden Ebu Bekre (Haris b. Kelbe'nin kölesi idi.), Münbais (adı Mudtaca idi. Rasûlullah (s.a.v.), ona Münbais adını verdi), Yahnes ile Verdan gelip Müslüman oldular. Daha sonra Taif heyeti gelip Müslüman olduklarında şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah, sana gelmiş olan kölelerimizi bize geri ver.

Rasûlullah (s.a.v.):

- Hayır, onlar Allah tarafından azad edilmişlerdir, diye cevap verdi ve kölelerin geri verilmesini isteyen adamın kölesi üzerindeki velayetini reddetti."

Buhârî, Muhammed b.Beşşar kanah ile Ebu Osman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Allah yolunda ilk defa ok atan Sa'd'ın ve Taif kalesinin duvarlarına birkaç kişi ile birlikte tırmanan, sonra da Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelen Ebu Bekre'nin şöyle dediklerini işittim: Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu duyduk:

"Her kim kendi nesebini bilerek babasından başkasına isnad ederse, ona Cennet haram olur."

Buhârî, Hişam ve ondan naklen Ma'mer kanah ile Ebu Osman en-Nehdi'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir: "Sa'd ile Ebu Bekre'nin şöyle dediklerini duydum: Asım dedi ki: Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dedim:

- Senin yanına iki adam geldi ki, onlar sana yeter.

Benim bu sözüme karşılık Rasûlullah (s.a.v.) şu cevabı verdi:

- Evet öyledir. Onlardan biri (Sa'd) Allah yolunda ilk ok atan kişidir. Diğeri (Ebu Bekre) ise, Taiften Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelen yirmi üçüncü kişidir."

Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah'ın hanımlarından ikisi onunla birlikte idi. Bunlardan biri Ümmü Seleme idi. Bunlar için iki çadır kurdu. İki çadırın arasında namaz kılıyordu.

Rasûlullah (s.a.v.), Taiflileri kuşatma altına aldı. Onlarla şiddetlice savaştı. Karşılıklı ok atışmaları oldu.

İbn Hişam dedi ki: Rasûlullah, Taiflilere mancınkla taş attı.

Kendisine güvendiğim birinin bana anlattığına göre Peygamber (s.a.v.), İslâm tarihinde mancınkla taş atan ilk kişidir. O, Taiflilere mancınkla taş atmıştı.

İbn İshak dedi ki: Sahabelerden bir grub, (tankı andıran savaş aracının) debbabenin içine girdiler. Sonra Taiflilerin surlarını delmek için ilerlediler. Taifliler de onların üzerine kızdırılmış katı, kalın demirler attılar. Bunun üzerine onlar da debbabenin altından çıktılar. Sakifliler, onlara ok attı ve onlardan birtakım adamları öldürdüler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Sakiflilerin üzüm bağlarının kesilmesini emretti. Sahabeler de o bağların içine girip üzüm ağaçlarını kesmeye başladılar.

Sonra Ebu Süfyan b. Harb ve Muğire b. Şube Taife gittiler. Sakif kabilesini kendilerine eman vermeye ve gidip karşılıklı konuşmaya davet ettiler. Sakifliler de onlara eman verdiler. Bunun üzerine o ikisi Kureys'in ve Beni Kinane'nin kadınlarından orda bulunan birta-

kım kadınları çağırdılar ki, yanlarına gelsinler. Kale kapısı açıldığında bu kadınların Müslümanlar tarafından esir alınmalarından korkuyorlardı. Ne var ki, bu kadınlar Ebu Süfyan ile Muğire'nin çağrısına icabet etmediler. Ebu'l-Esved b. Mesud bu ikisine şöyle dedi:

- Ey Ebu Süfyan ve Ey Muğire! Size geliş amacınızdan daha hayırlı bir işi göstereyim mi? Rasûlullah, el-Akik denilen bir vadiye inmişti. Bu vadi, Beni Esved'in mah ile Taif arasında idi. Taif'te Beni Esved'in malından sulama yönünden daha uzak, külfet yönünden daha meşakkatli, imar bakımından daha uzak hiçbir mal yoktur. Eğer Muhammed onu keserse, daha asla imar edilmez. O halde ona söyleyin, ya kendisi için alsın veya Allah için ve akrabalık hakkı için onu bıraksın. Bunun arasında herkesçe bilinen bir akrabalık bağı vardır.

Anlatıldığına göre bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), o malı onlara bırakıp ona dokunmadı.

Vakidî de, kendi üstadlarından buna benzer bir rivayette bulunmuştur. Onda mevcut olan bir rivayete göre mancınık kullanılması Rasûlullah'a teklif eden kişi, Selman-ı Farisî'dir. Ve mancınığı da kendi eliyle yapmıştır. Denildiğine göre mancınığı ve iki debbabeyi o getirmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Beyhakî, İbn Lehika kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Uyeyne b. Hısn, Taiflilere gidip onları İslâm'a davet etmek için, Rasûlullah (s.a.v.)'dan izin istedi. Rasûlullah da ona izin verdi. Bunun üzerine Uyeyne Taiflilere gitti. Onlara, kalelerinde durup sebat etmelerini emretti ve şöyle dedi:

- Kesilen ağaçlar sizi asla korkutmasın...

Uyeyne dönünce Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle sordu:

- Onlara ne dedin?

- Onları İslâm'a davet ettim ve onları Cehennem ateşi ile uyarıp korkuttum. Cennet'i de kendilerine hatırlattım.

- Yalan söylüyorsun. Aksine sen onlara şöyle ve şöyle dedin.

- Doğru söylüyorsun ya Rasûlallah, bu yaptığımdan ötürü Allah'a ve sana tevbe ediyorum."

Beyhakî, Ebu Necih es-Sülemî'nin (Asıl adı Amr b. Abse'dir.) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte, Taif kalesini kuşattık. Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim:

"Her kim (kafire) bir ok (öldürmek niyetiyle atıp) ulaştırırsa, bu ok Cennet'te onun için bir derece olur."

Ben o gün kafirlere onaltı ok atıp ulaştırdım.

Yine Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim:

"Her kim Allah yolunda bir ok atarsa; bu, bir köle azad etmeye

denk olur. Her kim Allah yolunda saçının bir telini ağartırsa, bu onun için kıyamet gününde nur olur. Her kim Müslüman bir adamı azad ederse Allah, azad etmiş olduğu o adamın kemiklerinden her birine karşılık azad edenin kemiklerinden herbirini Cehennem ateşinden korur. Bir Müslüman kadın, bir Müslüman kadını azad ederse, azad ettiği kadının kemiklerinden herbirine karşılık, azad edenin kemiklerini Cenâb-ı Allah Cehennem ateşinden korur."

Buharî, el-Humeydî kanalı ile Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.) yanıma geldi. Benim yanımda erselik (hünsa) biri vardı. Erseliğin Abdullah b. Ebi Ümeyye'ye şöyle dediğini işitti: "Bana bak... Eğer yarın Allah, Taif'in fethini size nasib ederse Gaylan'ın şişman kızını yakalamaya bak. Çünkü o, semizlikten, karnı dört büküm karşılar, sekiz bükümle de arkaya döner." Böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle dedi: "Böyleleri sizin yanınıza girmesin."

İbn Uyeyne, İbn Cüreyc'in şöyle dediğini nakletti: O erseliğin adı Hit idi. Buharî'nin başka bir rivayetinde şu kayda rastlanmaktadır: "Onlar, erselikleri kadınlara meyli olmayan erkeklerden sayıyorlardı."

Yine bir rivayette de Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğu nakledilmektedir:

"Şu erseliğin şurada ne olduğunu bildiğinin farkında değil miyim? Bunlar sizin yanınıza gelmesin ey kadınlar."

Yani eğer erselikler kadınların gizli ve ayıp yerlerinde neler bulunduğunu anlıyorlarsa, Cenâb-ı Allah'ın şu ayetinin kapsamına girerler:

"Ya da kadınların mahrem yerlerini henüz anlamayan çocuklar....." (en-Nûr, 31.)

Selef örfüne göre erselikten kasıt, kadınlara meyli olmayan kimse-dir. Yoksa homoseksüel olan kimse değildir. Çünkü böyle olursa öldürülmeleri mutlaka vacib olur. Nitekim hadis-i şerifte buna delalet etmektedir. Ayrıca Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.) da böylelerini öldürmüştür.

Yukarıdaki hadiste geçen: "O kız ki, semizlikten karnı dört büküm karşılar, sekiz bükümle de arkaya döner." sözüne gelince, bunun manası şöyledir: Yani semizlikten karnı dört bükümdür. Arkadan bakılınca iki taraftan taşarak sekiz büküm gözüktür. Bu kadın, Sakif'in liderlerinden Gaylan b. Seleme'nin kızı Badiye idi.

Buharî'nin, İbn Cüreyc'ten naklettiğine göre bu erseliğin adı Hit idi. Meşhur olan kavil budur. Ama Yunus, İbn İshak'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında teyzesine ait Mati adında bir erselik (hünsa)vardı ki, bu, Rasûlullah'ın zevcelerinin yanına girip çıkardı. Onun, erkeklerin anladığı şekilde kadınlarla ilgili hususlara akıl erdiremediği ve kadınlara meyli olmadığı zannedilirdi. O, bir defasında Halid b. Velid'e şöyle diyordu:

"Ey Halid! Eğer Rasûlullah (s.a.v.) Taifi fethederse sakın Gaylan'ın kızı Badiye'yi elden kaçırmayasın. Çünkü o, sana karşı gelirken karnı dört büklümdür. Arkasını dönüp giderken de şişmanlıktan ötürü sekiz büklüm gözüktür."

Rasûlullah (s.a.v.), onun böyle dediğini işitince: "Bak hele bu, bu işlerden de anhyormuş." dedi. Sonra da hanımlarına: "Bu artık sizin yanınıza girmesin." diye emir verdi. Artık o erselik de Rasûlullah (s.a.v.)'ın evine girmekten menedildi."

Buharî, Ali b. Abdullah kanalı ile Abdullah b. Amr'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Taifi muhasara altına aldığı zaman onlardan birşey ele geçirmede ve:

- İnşallah yarın döneceğiz, dedi.

Bu söz sahabelerin ağına gitti. Şöyle dediler:

- Fetih yapmadan mı dönüp gideceğiz?

- Öyleyse yarın savaşa girişin.

Ertesi gün sahabeler savaşa giriştiler, yaralandılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) yine:

- İnşallah yarın döneriz, dedi.

Bu defa bu buyruğu sahabelerin hoşuna gitti. Rasûlullah (s.a.v.) da güldü. Süfyan, Rasûlullah'ın bu emrini tekrarladı. Rasûlullah da tebessüm buyurdu."

Vakidî, Kesir b. Zeyd b. Velid tariki ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Taif muhasarasının üzerinden onbeş gün geçtiğinde Rasûlullah (s.a.v.), Nevfel b. Muaviye ed-Dilî ile istişare yaptı ve ona şöyle sordu:

- Ey Nevfel, Taifliler üzerinde durmaya ne dersin?

- Ya Rasûlallah, tilki deliktedir. Eğer karşısında durursan onu yakalarsın. Eğer kendi haline bırakırsan sana zarar vermez."

İbn İshak dedi ki: Bana gelen habere göre Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'e (ki o, o sırada Sakiflileri muhasara altında tutuyordu.) şöyle dedi:

- Ey Ebu Bekir! Ben rüyada gördüm ki, bana içi kaymak dolu bir kadeh hediye edildi. Bir horoz da onu didikledi ve içindekini akıttı.

- Bugün onlardan istediğimiz şeyi elde edeceğimizi sanıyorum ya Rasûlallah.

- Ama ben öyle sanmıyorum.

Sonra Havle binti Hakim es-Sülemîye (Osman b. Mazun'un karı-

sı) şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, eğer Allah Taifin fethini sana nasip ederse bana Badiye binti Gaylan b. Seleme veya Faria binti Akil'in ziynetini ver.

Bu iki kadın, Sakifli kadınların en fazla zinete sahip olanları idiler.

Anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) da Havle'ye şöyle cevap vermiş:

- Ey Havlecik! Eğer bana Sakif hakkında izin verilmemişse ne yapalım?

Bunun üzerine Havle çıktı ve bunu Ömer b. Hattab'a anlattı. O da Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gidip şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Havle'nin bana verdiği haber nedir? Senin kendisine birşey dediğini söylüyor.

- Evet onu ben söyledim.

- Onların hakkında sana izin verilmedi mi ya Rasûlallah?

- Hayır verilmedi.

- Yola çıkmayı ilan edeyim mi?

- Evet, ilan et.

Bunun üzerine Ömer de yola çıkmayı ilan etti. Sahabeler yola çıktıkları zaman Said b. Ubeyd b. Üseyd b. Ebi Amr b. İlaç şöyle seslendi:

- Ey insanlar, Sakif kabilesi kalcıdır.

Uyeyne b. Hısn da şöyle diyordu:

- Evet, vallahi yiğit ve üstün bir kavim olarak kahıyorlar.

Bunun üzerine Müslümanlardan bir adam ona şöyle dedi:

- Ey Uyeyne! Allah sana lanet etsin, kahretsin. Müşrikleri Rasûlullah (s.a.v.)'dan imtina etmelerinden dolayı övüyor musun? Halbuki sen Rasûlullah (s.a.v.)'a yardım etmek üzere gelmiştin!

O da şöyle dedi:

- Vallahi ben sizinle birlikte Sakiflilere karşı savaşmak için gelmedim. Yalnız istedim ki, Muhammed Taifi fethetsin de Sakif'ten hisseme bir cariye düşsün. Onu alıp yatağıma götürüyüm. Umulur ki, benim için ondan bir erkek çocuk doğar. Çünkü Sakif kabilesi deha ve zeka sahibidir."

İbn Lehia, Ebu'l-Esved kanalı ile Urve'nin, Havle binti Hakim'le ilgili kıssasını ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın bu hususta söylediği sözlerini, geri dönüş için Hz. Ömer'in insanlara duyuruda bulunuşunu naklettikten sonra şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) insanlara, bineklerini salıvermemelerini emretti. Sabah olunca Rasûlullah ile ashabı yola çıktılar. Bineğine binerken ve dönüş yoluna koyulurken şöyle dua etti: "Allahım, onları (Sakiflileri) hidayete erdir ve azıklarını bize yeterli kıl."

Tirmizî, Abdullah b. Osman b. Hüseyim kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Dediler ki:

- Ya Rasûlallah, Sakiflilerin okları bizi yaktı. Onlara beddua et. Allah'tan onları kahretmesini dile.

Rasûlullah da şöyle dua etti:

- Allahım, Sakifilere hidayet nasib et."

Yunus, İbn İshak kanalı ile ilim ehlerinden bazı kimselerin şöyle dediklerini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), otuz gece veya ona yakın bir süre ile Taiflileri kuşatma altında tuttu. Sonra onlar hakkında kendisine izin verilmediği için dönüp Medine'ye geldi. Ramazan ayında Taiflilerden bir heyet gelip Müslüman oldu."

Bununla ilgili detaylı açıklama hicri dokuzuncu senenin ramazan ayı olayları bölümünde verilecektir.

İbn İshak'ın kavline göre Taifte Müslümanlardan şehid olanların adları şöyledir:

Kureyşlilerden Said b. Said b. As b. Ümeyye, Urfuta b. Cenab (Beni Ümeyye'nin müttefiki olup Beni Esed b. Gavs kabilesindendir.), Abdullah b. Ebu Bekir es-Siddık (Bir ok darbesi almıştı. Rasûlullah'ın vefatından sonra Medine'de vefat etti.), Abdullah b. Ebi Ümeyye b. Muğire el-Mahzumî (Bu da o günde bir ok darbesi almıştı.), Abdullah b. Amir b. Rebia (Beni Adiy kabilesinin müttefikidir.), Said b. Haris b. Kays b. Adiy es-Sehmî, kardeşi Abdullah, Cüleyha b. Abdillâh (Beni Sa'd b. Leys kabilesindendir.)

Hazreçli Ensâr'dan Sabit b. Cez'a el-Eslemî, Haris b. Sehl b. Ebi Sa'saa el-Mazini, Münzir b. Abdillâh (Beni Saide kabilesindendir.).

Evsli Ensâr'dan sadece Rakim b. Sabit b. Sa'lebe b. Zeyd b. Levzan b. Muaviye adındaki kişi şehit olmuştur.

Toplam olarak Taif muhasarasında oniki kişi şehid edilmiştir. Bunların yedisi Kureyş'ten, dördü Ensâr'dan, biri de Beni Leys kabilesindendir. Allah tamamından razı olsun.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), savaştan ve muhasaradan sonra Taiften ayrıldığı zaman Büceyr b. Ebi Selma, Hüneyn ve Taifi anarak şöyle dedi:

"Hüneyn vadisi gününde, Evtas sabahında ve Ebrak gününde koşmaktan sonra koşmak veya savaştan sonra savaş oldu.

Hevazinliler iğfal ederek cemaatlerini topladı ve parçalanıp birbirinden ayrılmış kuşlar gibi dağıldılar.

Kalacak hiçbir yerlerini bize karşı koruyamadılar. Ancak surlarını ve hendegin içini korudular.

Onların çıkması için biz onlara saldırdık. Onlarsa bize karşı kilitlenmiş bir kapı ve kale ile korundular.

Bizim yorgun kişilerimiz şiddetli, çok büyük bir ordu birliğine dönüşüyor, ölümlerle parlıyor. Şiddetli büyük bir ordu haline geliyor.

Silahların renklerinden yeşile bürünmüş bir ordu topluluğu ki, eğer onunla Aden dağına atsalar, elbette o dağ hiç yaratılmamış gibi yok olup giderdi.

Dikenli bitkilerin üzerinde köpeklerin veya saldırgan aslanların yürüyüşüyle yürüdüğümüz zaman,

Sanki ayaklarını ellerinin yerine koyan atlar gibi olduk.

Öyle ki, yedilmelerinden bazen ayakları birbirinden ayrılır, bazen birleşir.

Her mükemmel zırh içinde kalelenip korunma vaziyetine geçtikleri zaman,

Tıpkı hareketli rüzgarı esen derin bir su gibi iyi dokunmuş birtakım zırhlarla ki, onların etekleri ayakkabılarımıza değmektedir.

Davud'un dokumasından ve Al-i Muharrikin dokumasındandır."

Ebu Davud, Ömer b. Hattab tariki ile Ebu Ayle el-Ahmesî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Sakiflilerle gaza yaptı. Sahr bunu işitince Rasûlullah'a imdad için atına bindi, süvarileriyle birlikte Taife geldi. Oradan -fetih nasip olmadan- ayrılıp gittiğini gördü. Taiflilerin, Rasûlullah'ın hükmüne razı olmalarına dek Taif sarayının yanından ayrılmamaya yemin etti ve ayrılmadı da. Nihayet Taifliler, Rasûlullah (s.a.v.)'ın hükmüne razı oldular. Sahr da Rasûlullah'a şu mealde bir mektup yazdı:

"İmdi, Sakifliler senin hükmüne inip razı olmuşlardır ya Rasûlallah. Ben atlılarımınla birlikte onları sana götürüyorum."

Rasûlullah (s.a.v.) da insanların namaz için camiye toplanmalarını emretti ve Ahmes için on kez şu duayı tekrarladı.

"Allahım, süvarilerini ve piyadelerini Ahmes'e mübarek kıl."

Nihayet Ahmes ile Taifliler Medine'ye geldiler. Muğire b. Şube dedi ki:

- Ya Rasûlallah, Müslümanların dahil oldukları dine ben de girdim. Ama Sahr, yine de benim halamı esir aldı.

Rasûlullah (s.a.v.), Sahr'ı çağırdı ve ona şöyle dedi:

- Ey Sahr! Bir kavim Müslüman olursa canlarını ve mallarını bize karşı korumuş olur. Sen Muğire'ye halasını geri ver.

Bunun üzerine Sahr da, halasını Muğire'ye geri verdi. İslâm'a girmeyip kaçan ve kendilerine ait bir suyu terkedip giden Beni Sü-

leyin kabilesine ait bir suyu, kendisine vermesi için Rasûlullah'tan talepte bulundu ve: "Ya Rasûlallah! Beni ve kavmimi o suyun yanına yerleştir." dedi. Rasûlullah da olur, dedi. Onu kavmi ile birlikte oraya yerleştirdi. Fakat daha sonra o suyun önceki sahipleri olan Eslemiler Müslüman oldular. Sahr'ın yanına gelip sularını kendilerine geri vermesini istedilerse de o, bunu kabul etmedi. Bunun üzerine onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelip şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah! Biz Müslüman olduk ve suyumuzu geri vermesi için Sahr'ın yanına gittik. Ama o, isteğimizi kabul etmedi.

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

- Ey Sahr! Bir kavim Müslüman olursa canlarını ve mallarını bize karşı korur. Sularını kendilerine geri ver.

- Olur ey Allah'ın peygamberi.

Ravi Ebu Ayle el-Ahmesî diyor ki: O esnada Rasûlullah (s.a.v.)'ın, Sahr'dan cariyeyi ve suyu almasından ötürü utanıp da yüzünün kızardığını gördüm."

Bunu sadece Ebu Davud rivayet etmiştir ve senedinde ihtilaf vardır.

Ben derim ki: İlâhî hikmet, fethin o seneye ertelemesini gerektirmişti ki; Taiflilerin -öldürülerek- kökleri kazılmasın. Çünkü önceki kısımlarda da anlatıldığı gibi Peygamber (s.a.v.), Taife gittiği zaman onları Allah'a imana ve kendisini yanlarında barındırmaya davet etmişti ki, yüce Rabbinin mesajını ve risaletini tebliğ edebilsin.

Amcası Ebu Talib'in vefatından sonra bu maksadla Taife gitmişti, ama onlar onun bu isteğini kabul etmediler ve sözünü reddedip yalanladılar. O da kederli bir şekilde Taiften Mekke'ye geri döndü. Ancak Karnu's-Seâlib denen yerde ayıldı. Baktı ki, tepesinde bir bulutun içinde Cebrail görünüyor. Dağların meleği ona şöyle seslendi:

- Ya Muhammed! Rabbin sana selam söylüyor ve kavminin sana söylediklerini de işitti. Dilersen Ahşebeyn dağlarını onların üzerine bırakır, onları altta ezerim, ne dersin?

- Hayır, onların azaplarının ertelenmesini isterim. Umulur ki, Cenâb-ı Allah, onların nesillerinden sadece kendisine ibadet eden ve kendisine ortak koşmayan kimseleri yaratar.

"Hayır onların azaplarının ertelenmesini isterim." sözü gerçekten münasib bir sözdü ki, kaleleri zorla fethedilip de baştan sona Taifliler öldürülmesin. Ve fetihleri ertelensin de bilahare ertesi senenin ramazan ayında Müslüman olarak Medine'ye gelsinler. Bununla ilgili açıklama ileride de verilecektir inşaallah.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN TAİF'TEN DÖNÜŞÜ VE HÜNEYN GÜNÜNDE HEVAZİNLİLERDEN ELE GEÇİRDİĞİ GANİMETLERİ MEKKE'YE UMRE İÇİN GİRMEYEN ÖNCE CİRÂNE'DE PAYLAŞTIRMASI

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Taiften ayrılp Dehna üzerinden yola çıktı ve beraberindeki insanlarla birlikte Cirâne'de konakladı. Yanında da Hevazinlilerden birçok esir bulunmaktaydı. Sakiften ayrılp yola çıktığı gün ashabından bir adam ona şöyle demişti:

- Ya Rasûlallah onlara beddua et.

Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle demişti:

- Allah'ım, Sakiflilere hidayet nasib et. Onları Medine'ye getir.

Sonra Hevazin'in elçileri, Cirâne'de Rasûlullah'ın yanına geldiler. Rasûlullah'ın yanında Hevazin'in esirlerinden 6.000 çocuk ve kadın vardı. Develerden ve koyunlardan ise ganimetlerin ne miktarda olduğu bîlînemeyecek kadar çoktu.

İbn İshak, Amr b. Şuayb'ın dedesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hüneyn'de Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber idik. Hevazinlilerin mallarını ve esirlerini ele geçirdiği zaman Hevazin heyeti Müslüman olarak Cirâne'de gelip Rasûlullah'la görüştü ve ona şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, biz senin ehil ve aşiretiniz. Sana gizli kalmayan bir bela bize isabet etmiştir. Bize lütfeyle ki, Allah da sana lütfetsin.

Hatipleri Züheyr b. Sured Ebu Sured kalkıp şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, senin teyzelerin ve sana küçükken bakan, süt emziren, bakıcı kadınlar şimdi ağılardadır. Eğer biz Haris b. Ebi Şemr'e veya Numan b. Münzir'e süt emzirmiş olsaydık, sonra başımıza gelen bu musibet gibi bir musibet üzerimize gelseydi, onun bize şefkat ve lütfunu umardık. Oysa ki, sen, kendisine bakılıp büyütülenlerin en hayırlısısn."

Hatip böyle dedikten sonra şu şiiri okumaya başladı:

"Ya Rasûlallah, bize kerem edip lütfeyle.

Çünkü sen, kendisinden kerem umup lütuf beklediğimiz bir kimsesin.

Kader tarafından engellenen bir memlekete lütfet.

Ki, zaman boyunca onun durumları perişan ve darmadağındır.

Zaman boyunca keder ve hüznün üzere esefleniriz.

Kalblerimizin üzerinde keder ve hüznün örtüleri vardır.

Yayılan ve her tarafa saçılan nimetlerle bu zayıyatımız telafi edilmezse,

Ey insanlar içinde en fazla yumuşak huylu olan ve ne dendiğinde halim olan,

Küçüklüğünde sütünü emdiğin kadınlara lütfet.

O kadınlar ki, memelerinden senin ağzına saf inciler dolardı.

Küçüklüğünde sütünü emdiğin kadınlara lütfet.

Hani her gidip gelişinde bakımını yapıp süslerlerdi seni.

Bizi ölümü gelen kimseler gibi kılma.

Bize hayat hakkı tanı, biz çiçekler gibi az bir aşiretiz.

Nimetlere başkaları tarafından nankörlükle mukabele edilse bile biz şükrederiz.

Bugünden sonra da bizde çok iyilikler saklı kalacaktır."

Rasûlullah (s.a.v.) da onlara şöyle sordu:

- Sizin çocuklarınız ve kadınlarınız mı size daha sevgilidir, yoksa mallarınız mı?

- Ya Rasûlallah, bizi mallarımızla soylarımız ve haseblerimiz arasında muhayyer kıldın. Aksine biz kadınlarımızı ve çocuklarımızı geri alırsak, bu bizim daha çok hoşumuza gider.

- Benim ve Abdülmuttalib oğullarının elinde bulunanlar sizindir. Ben öğle namazını insanlara kıldırduğım zaman kalkınız ve: "Biz Rasûlullah'ın Müslümanlara, Müslümanların da Rasûlullah'a, çocuklarımızla kadınlarımız hakkında bize şefaathçi olmasını diliyoruz." deyin. Ben de kendimdekileri veririm ve sizin için onlardakini de isterim.

Rasûlullah (s.a.v.), cemaata öğle namazını kıldırduğu zaman Sakifliler ayağa kalktılar ve Rasûlullah'ın onlara öğrettiği şekilde konuştular. Rasûlullah da şöyle dedi:

- Benim ve Abdülmuttalib oğullarının yanında olanlarını size veriyorum.

Bunun üzerine Muhacirler şöyle dediler:

- Bizdekiler de Rasûlullah (s.a.v.)'ındır.

Ensâr da şöyle dedi:

- Bizdekiler de Rasûlullah (s.a.v.)'ındır.

Akra b. Habis ise şöyle dedi:

- Ama ben ve Beni Temim kabilesi hiçbir şey vermeyiz.

Uyeyne b. Hısn da şöyle dedi:

- Bana ve Beni Fezara'ya gelince biz de vermeyiz.

Abbas b. Mirdas es-Sülemî şöyle dedi:

- Hayır, bilakis yanımızda olan şey, Rasûlullah (s.a.v.)'ındır.

Abbas b. Mirdas, Beni Süleym kabilesine, "Beni zayıf bıraktınız." dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Dikkat edin. Sizden kim bu esirlerden hakkını elinde tutarsa

ona her şahıs karşılığında (bundan sonra) elime geçen ilk esirlerden altı hisse verilecektir. Artık çocukları ve kadınlarını geri veriniz.

Rasûlullah (s.a.v.) daha sonra bineğine bindi. Halk da onun peşine düştü. Şöyle diyorlardı:

- Ya Rasûlallah! Bize ganimetlerimizi taksim et.

Öyle ki, onu bir ağaca sığınmaya zorladılar. Cübbesi ağaca takıldı. O, şöyle buyurdu:

- Ey insanlar! Bana cübbemi veriniz. Vallahi eğer sizin için Tihamen'in ağaçları sayısınca develer ve sığırlar olsa, elbette onu size taksim ederdim. Ben ne cimriyim, ne korkağım, ne de yalancığım. Ben-den böyle birşey göremeyeceksiniz.

Sonra bir devenin yanına vardı. Hörgücünden biraz yün aldı ve onu parmakları arasına koydu. Sonra yukarı kaldırıp şöyle buyurdu:

- Ey insanlar, vallahi benim sizden alınan ganimetinizden ve şu yün parçasından ancak beşte bir hissem vardır. Beşte birde size geri verilmiştir. İpliği, iğneyi geri veriniz. Çünkü hıyanet, ehli üzerine utanç olur. Kıyamet gününde ateş ve utançların en çirkini olacaktır.

Bunun üzerine Ensâr'dan bir adam, kıl ipliklerinden bir büküm getirdi ve şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, bu büküm ipliği aldım ki, onunla benim sırtı yaralı binek deveme eğer altından bir keçe yapayım.

- İşte ondaki payım senin olsun.

- İş bu dereceye varınca benim ona ihtiyacım yok.

Ensârî böyle dedikten sonra o yünü ganimet mallarının içine attı."

Bu ifadelerin akışından da anlaşılıyor ki Peygamber (s.a.v.), ganimet taksiminden önce esir aldıkları cariyeleri onlara geri vermiştir. Nitekim Muhammed b. İshak b. Yesar da -Musa b. Ukbe ile diğerlerinin hilafına- bu görüşe katılmıştır.

Sahih-i Buharî'de, Leys tariki ile Mervan b. Hakem'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Hevazin heyeti, Müslüman olarak geldikleri ve mallarıyla kadınlarının kendilerine geri verilmesini istedikleri zaman, Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp onlara şöyle dedi: "Gördükleriniz benimle beraberdir. Sözün en çok hoşuma gideni doğru olanıdır. İki grubtan birini seçin. Ya cariyeleri veya malları alın. Ben bunu sizin için bekletmişim."

Taif dönüşünden sonra Rasûlullah (s.a.v.), esir olarak alınan kadınları ve ganimetleri taksim etmedi. Taif heyetini on küsur gece bekledi. Taifliler, Rasûlullah (s.a.v.)'ın mallarını ve cariyelerini birlikte değil de, ikisinden birini kendilerine vereceğini anlayınca dediler ki: "Biz esir olarak alınan kadınlarımızı geri almayı tercih ederiz."

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanlar arasından kal-

kıp Allah'a layıkıyla hamd-ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

"İmdi, şu (Taifli) kardeşleriniz tevbe ederek gelmişlerdir. Ben de kendilerinden alınan esir kadınları iade etmeyi uygun görüyorum. Sizden de bunu hoş gören varsa böyle yapsın. Yok eğer payını elinde tutmak isteyeniniz varsa yine bunlara iade etsin ki, Allah'ın bize ganimet olarak vereceği ilk maldan kendisine verelim de kendisini razı edelim."

İnsanlar kalkıp şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah; biz senin teklifini hoş gördük. Ellerimizdeki esir kadınları sahiplerine geri vereceğiz.

Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurdu:

- Şimdi bu esir kadınları Taiflilere geri vermemize sizden kim izin veriyor, kim izin vermiyor. Biz bunu bilemiyoruz. Herkes geri dönsün. Ancak temsilcileriniz kararınızı bize bildirmeye gelsinler.

Oradaki insanlar geri döndüler. Temsilcileriyle konuştular. Sonra temsilcileri, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelip arkadaşlarının bu teklifi hoş karşıladıklarını ve esir kadınları Taiflilere geri vermeye müsaade ettiklerini beyan ettiler."

Hevazınli esir kadınlar hakkında bize ulaşan haber budur.

Buharî, ez-Zühri kanalı ile Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hüneyn dönüşünde bir ara Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında idim. Bazı kimseler de onun yanında duruyorlardı. Ganimettelerin kendilerine taksim edilmesini istediler. Öyle ki, Araplardan bazıları onu sıkıştırdılar. O da bir ağacın altına sığınmak mecburiyetinde kaldı. Abası ağacın dallarına takıldı ve üzerinden sıyrıldı. O da durup şöyle buyurdu:

- Abâmı bana geri verin. Eğer şu dikenler sayısınca yanımda ganimet olsaydı bile onu aranızda taksim ederdim. Sonra siz beni ne cimri, ne yalancı, ne de korkak bulurdunuz."

İbn İshak, Ebu Vecre Yezid b. Abid es-Sa'dî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Ali b. Ebi Talib'e Rayta binti Hilal b. Hayyan b. Umeyre adındaki cariyeyi verdi. Osman b. Affan'a da Zeyneb binti Hayyan b. Amr b. Hayyan adındaki cariyeyi verdi. Ömer'e de bir cariyeye verdi. Ömer, bu cariyeyi oğlu Abdullah'a hibe etti."

İbn İshak, Nafi kanalı ile Ömer'in oğlu Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ben o cariyeyi Beni Cumah'tan olan dayılarımın yanına götürdüm ki; benim için süsleyip hazırlasınlar. Ben de Beyt'i tavaf edeyim, sonra onların yanına gideyim ve o cariyeye gerdeğe gireyim. Mescid-i Haram'a geldim. Bir de baktım ki, insanlar koşuyorlar, onlara:

- Neyiniz var, size ne oluyor? diye sordum.

Onlar da:

- Rasûlullah (s.a.v.), kadınlarımızı ve çocuklarımızı bize geri verdi, dediler.

Ben de:

- İşte cariyeniz. Beni Cumah kabilesindedir, gidin alın, dedim. Onlar da gidip onu oradan aldılar."

İbn İshak dedi ki: "Uyeyne b. Hısn'a gelince; o, Hevazinli esirlerden acuze (yaşlı) bir kadını aldı. Alırken de: "Acuze bir kadın alıyorum. Öyle sanıyorum ki, kabilesi içinde soyludur. Belki de fidyesi büyük olur." dedi. Rasûlullah (s.a.v.), esir kadınları Hevazinelilere altı hisse ile geri verdiğinde Uyeyne, o acuze esireyi geri vermeye yanaşmadı. Züheyr b. Sured ona şöyle dedi:

- Onu gönder, vallahi o kadının ağzı serin değildir. Memesi tombul değildir. Karnı çocuk doğuracak değildir. Kocası da onu kaybettiğine üzülecek değildir. Hele sütü hiç bol değildir. Allah'a yemin ederim ki o kadın, yaşça kadınların orta hallisi değildir. Vücutça da ideal değildir.

Bunun üzerine Uyeyne, altı hisse karşılığında o acuze esireyi geri verdi."

Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Cîrâne'de ganimetleri taksim ettiğinde her erkeğe dört deve ve kırk koyun düştü.

Muhammed b. İshak tariki ile Seleme, Abdullah b. Ebi Bekr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hüney'n'de hazır bulunan bir adam şöyle dedi:

"Vallahi ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanı başında devam üzerinde gitmekte idim. Ayağımda sert bir ayakkabı vardı. Devem, Rasûlullah (s.a.v.)'ın devesini sıkıştırdı. Ayakkabımın ucu Rasûlullah (s.a.v.)'ın bacağına değdi ve onu incitti. O da ayağıma kırbaçyla vurup: "Beni incittin. Biraz öteye git." dedi. Ben de yanından ayrıldım. Ertesi sabah Rasûlullah (s.a.v.)'ın beni aramakta olduğunu gördüm. Dedim ki: "Vallahi ben dün Rasûlullah (s.a.v.)'ın ayağını incittiğim için beni arıyor." Yanına gittim, ne söyleyeceğini beklemeye başladım. Şöyle dedi:

- Dün benim ayağıma incittin. Ben de kırbaçla senin ayağına vurdum. Şimdi o kırbaç darbesinin karşılığını sana vermek için seni buraya çağırdım.

Ayağıma vurduğu darbeye karşılık, Rasûlullah (s.a.v.) bana sek sen koyun verdi."

Bundan da anlaşılıyor ki Rasûlullah (s.a.v.), ganimetlerin taksiminden sonra Hevazinelilere, kendilerinden esir olarak alınan kadınları iade etmiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Arim kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Mekke'yi fethettik. Sonra Hüneyn gazvesine gittik. Müşrikler - gördüğüm en güzel yünlü elbiseleri giyinmiş olarak- karşımıza çıktılar. Süvariler sıraya dizildiler. Sonra savaşçı piyadeler saf tuttular. Sonra arkada kadınlar saf tuttular. Kadınların arkasında küçük baş hayvanlar, onların da arkasında büyük baş hayvanlar sıraya dizildiler. Kalabalık bir ordu teşkil etmiştik. Sayımız 6.000 kadardı. Süvarilerin başında Halid b. Velid vardı. Sonra süvarilerimiz arkamıza sığınmaya başladılar. Çok geçmeden süvarilerimiz geri çekildiler. Bedeviler de firar ettiler. Bildiğimiz bazı kimseler de kaçtılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- Ey Muhacirler, ey Muhacirler, ey Ensâr neredesiniz? diye seslenmeye başladı.

Biz de:

- Buyur ya Rasûlallah, diye cevap verdik. Rasûlullah (s.a.v.) ilerledi. Allah'a yemin ederim ki, düşmanın karşısına çıktığımızda Allah onları hezimete uğrattı. İşte biz o ganimetleri orada ele geçirdik. Sonra Taife gittik. Onları kırk gece kadar muhasara altında tuttuk. Sonra Mekke'ye döndük. Mekke'ye inip konakladık. Rasûlullah (s.a.v.), her adama yüz veya ikiyüz hisse veriyordu.

Ensârîler, kendi aralarında konuşmaya başlayıp şöyle dediler: "Kendisiyle savaşıma hisse veriyor da, kendisine karşı savaşmayana vermiyor, bu nasıl iştir?"

Onların bu sözleri Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştı. O da Muhacirlerle Ensâr'ın reislerinin yanına gelmelerini emir buyurdu ve şöyle dedi: "Ensârımdan (veya Ensâr'dan) başkası yanıma girmesin." Biz de bu emir üzerine Rasûlullah'ın çadırına girdik. Çadırı doldurduk. O şöyle buyurdu:

- Ey Ensâr topluluğu, kulağıma gelen bu sözler nelerdir?
- Sana ne gelmiş ya Rasûlallah?
- Bana bir söz geldi.
- Sana ne geldi ya Rasûlallah?
- İstemez misiniz ki, insanlar malları alıp götürsünler, siz de Rasûlullah'ı alıp götürsünüz ve onu evlerinize koyasınız? Siz buna razı olmaz mısınız?
- Razı olduk ya Rasûlallah."

Bu rivayette garib olan bazı sözler vardır. Şöyle ki: Güya Müslümanlar, Hevazin savaşına 6.000 kişi olarak katılmışlardır. Oysa ki onlar o savaşta 12.000 kişi idiler. Yine bu rivayette geçen bir cümlede şöyle denmektedir: "Müslümanlar, Taifi kırk gece kuşatma altında tuttular." Oysa ki, Taifi bir aya yakın veya yirmi gecedan az süre ile kuşatma altında tutmuşlardı. Doğrusunu Allah bilir.

Buharî, Abdullah b. Muhammed kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle

dediğini rivayet etmiştir:

"Cenâb-ı Allah'ın, Hevazînlilerin mallarından ganimet olarak bir kısmını Rasûlüne vermesi esnasında o, bazı kimselere yüzer deve pay vermişti. Bunun üzerine Ensâr'dan bazıları şöyle demişlerdi:

- Allah, Rasûlullah (s.a.v.)'ı affetsin. O, Kureyşlilere ganimet malı veriyor, ama bizim kılıçlarımızdan Kureyşlilerin kanları damlamakta olduğu halde bize pay vermiyor.

Ensâr'ın böyle dedikleri Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştırıldı. O da Ensârilere haber salıp yanına çağırttı. Onları deriden yapılmış çadırında topladı. Çadırına Ensâr'dan başkasını çağırılmıyordu. Onlar, çadırda toplanırken ayağa kalkıp şöyle sordu:

- Sizden bana ulaşan söz nedir?

Ensâr'ın fakihleri şu cevabı verdiler:

- Ya Rasûlallah, bizim reislerimiz herhangi birşey söylemiş değildirler. Ama bizden yeni yetme bazı kimseler dediler ki: "Allah, Rasûlullah (s.a.v.)'ı affetsin. Kureyşlilere ganimet malından pay veriyor, ama bizim kılıçlarımızdan Kureyşli kafirlerin kanları damlamakta olduğu halde bize pay vermiyor."

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

- Ben, küfürden yeni ayrılmış bazı kimselere mal vererek onların kalblerini İslâm'a ısındırıyorum, ama siz, insanların malları alıp götürmelerine ve sizin de peygamberi kendi evlerinize götürmeye razı olmaz mısınız? Vallahi sizin Rasûlullah'ı beraberinizde götürmeniz, ganimetleri yanınızda götürmenizden daha hayırlıdır.

- Razi olduk ya Rasûlallah.

- İleride siz daha şiddetli dışlanmalar göreceksiniz. Allah'a ve Rasûlüne kavuşuncaya kadar sabredin. Ben Havz-ı Kevser'in başında bulunacağım."

Enes dedi ki: Ensârilere sabredemediler.

Buhârî ve Müslim, İbn Avf kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Hüneyn günü olduğunda Hevazînlilerle karşı karşıya gelindi. Peygamber (s.a.v.)'in yanında 10.000 kişi vardı. Fetih esnasında serbest bırakılan Mekkeliler de beraberinde idiler. Ancak bunlar cephe-den döndüler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

- Ey Ensâr topluluğu! diye seslendi.

Onlar da:

- Buyur ya Rasûlallah, sana saadetler dileriz ve işte senin huzurundayız, dediler. Rasûlullah (s.a.v.), bineğinden inip şöyle dedi:

- Ben, Allah'ın kulu ve elçisiyim.

Müşrikler, hezimete uğradılar. Rasûlullah (s.a.v.), Mekkelilere ve Muhacirlere ganimetten pay verdi. Ama Ensâr'a birşey vermedi. On-

lar da bu hususta biraz konuştular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v), onları çağırdı ve çadırında topladı. Onlara şöyle dedi:

- İnsanların koyunları ve develeri alıp götürmelerine, sizin de Rasûlullah'ı alıp götürmenize razı olmaz mısınız? Eğer insanların hepsi bir vadiye doğru gitseler, Ensâr da başka bir vadiye doğru gitse, ben mutlaka Ensâr'ın gittiği vadiye giderim."

Sonra Buharî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Ensâr'ı topladı. Onlara şöyle dedi:

- Doğrusu Kureyşliler, cahiliyetten ve musibetten yeni kurtulmuşlardır. Ben onların yaralarını sarmak ve gönüllerini İslâm'a ısındırmak istedim. İnsanların dünyalığı alıp geri gitmelerine ve sizin de Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte evlerinize geri dönmenize razı olmaz mısınız?

- Evet, razı oluruz.

- İnsanların tamamı bir vadiye, Ensâr da başka bir vadiye gitse, mutlaka Ensâr'ın gittiği vadiye giderim."

İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Süfyan'a, Uyeyne'ye, Akra'a, Süheyl b. Amr'a, Hüneyn gününde sondaki kimseler arasında ganimet payı verdi. Ensâr şöyle dedi:

- Kureyşli müşriklerin kanları bizim kılıçlarımızın ağzında damlamakta iken Rasûlullah, onlara ganimet payı veriyor ve onlar bu malları alıp götürüyor. Bu nasıl iştir?

Bu söz, Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştı. O da Ensâr'ı kendi çadırında toplantıya çağırdı. Ensâr geldi, çadır dolup taştı. Rasûlullah kalkıp onlara şöyle sordu:

- Sizden başkası aranızda var mıdır?

- Hayır, sadece kız kardeşlerimizin oğulları vardır.

- Kız kardeşlerin oğulları da kavimden sayılır. Şimdi siz şöyle ve şöyle dediniz mi?

- Evet...

- Siz benim iç çamaşırsınızsınız. Başkaları ise üst çamaşırlarımdır. İnsanların koyun ve develeri alıp götürmelerine, sizin de Rasûlullah (s.a.v.)'ı kendi diyarınıza götürmenize razı olmaz mısınız?

- Evet, razı oluruz.

- Ensâr, benim sırdaşım ve yakınlarımdır. Eğer bütün insanlar bir vadiye gitseler, Ensâr ise başka bir vadiye gitse mutlaka ben, Ensâr'ın gittiği vadiye giderim. Eğer hicret olmasaydı, ben Ensâr'dan bir adam olurum."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Ebi Adiy kanalı ile Enes'ten rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Ey Ensâr topluluğu! Ben size geldiğimde siz sapık kimseler değil miydiniz ki, Allah benim vasıtamla sizi hidayete erdirdi? Ben sizin yanınıza geldiğimde siz darmadığınık halde değil miydiniz ki, Allah benim vasıtamla sizleri derleyip toparladı? Ben size geldiğimde sizler birbirinize düşman değil miydiniz ki, Allah benim vasıtamla kalblerinizi birbirinize ısındırdı?

- Evet ya Rasûlallah, öyleydik.

- Peki niye demiyorsunuz ki, sen korkulu halde iken yanımıza geldin. Biz sana emniyet verdik. Sen kovulmuş olarak yanımıza geldin. Biz seni barındırdık. Sen yardımsız olarak yanımıza geldin. Biz sana yardım ettik?

- Hayır, aksine Allah ve Rasûlünün minneti bizim üzerimizdedir."

Buhârî, Musa b. İsmail kanalı ile Abdullah b. Zeyd b. Asım'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn gününde ele geçirdiği ganimetleri müellefe-i kuluba taksim etti. Ensâr'a birşey vermedi. Onlar diğerlerinin ganimet ele geçirmesine rağmen kendilerine birşey verilmediği için kalblerinde bir kırgınlık hissettiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onlara hitapta bulunarak şöyle dedi:

- Ey Ensâr topluluğu! Ben size geldiğimde siz sapık kimseler değil miydiniz ki, Allah benim vasıtamla sizi hidayete erdirdi. Siz darmadağın kimseler değil miydiniz ki, Allah benim vasıtamla sizin kalblerinizi birbirine ısındırdı? Ben yanınıza geldiğimde siz muhtaç kimseler değil miydiniz ki, Allah benim vasıtamla sizleri zengin kıldı?

Buna benzer bazı şeyler daha söyledi. Nihayet Ensâr şöyle dedi:

- Allah ve Rasûlünün minneti bizim üzerimizde daha fazladır.

- Ama isterseniz siz de şöyle diyebilirsiniz: Sen bizim yanımıza gelirken şöyle ve şöyle idin. Durumun şöyle ve şöyle idi Ama siz, insanların koyunları ve develeri alıp götürmelerine, sizin de Rasûlullah'la birlikte evlerinize gitmenize razı olmaz mısınız? Eğer hicret olmasaydı ben Ensâr'dan bir adam olurdum. İnsanların tamamı bir vadiye gitseler, Ensâr ise başka bir vadiye gitse ben mutlaka Ensâr'ın vadisine giderim. Ensâr benim iç çamaşırdır. Diğer insanlar ise benim üst çamaşırlarımdır. Benden sonra siz daha şiddetli dışlanmalarla karşılaşacaksınız. Ama havuz başında benimle buluşuncaya dek sabredin."

Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.), ele geçirdiği ganimetleri Kureyşli müellefe-i kuluba ve diğer Araplara taksim etti. Ensâr'ın ise bu ganimetlerden az veya çok payı olmadı. İşte bu Ensârîler, kendi

içlerinde bir kırgınlık hissettiler. Öyle ki, sözcüleri:

- Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah, kendi kavmi ile buluştu artık, dedi. Sa'd b. Ubade de Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gidip şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, Ensâr'dan şu grub sana karşı içlerinde bir kırgınlık hissetmişlerdir.

- Niçin?

- Şu ganimetleri kendi kavmine ve diğer Araplara taksim etmeden ve Ensâr'a birşey vermemenden dolayı.

- Ey Sa'd! Bu hususta sen hangi taraftansın?

- Ben kendi kavimimden bir adamım.

- Öyleyse kavmini şu bahçede benim için topla. Toplandıkları zaman bana haber ver.

Sa'd, Rasûlullah'ın yanından çıktı. Ensâr'ı toplantıya çağırdı. Onları Rasûlullah'ın gösterdiği bahçede topladı. Muhacirlerden bir adam geldi. Ona da izin verildi. Hepsi toplantı yerine girdiler. Başkaları geldiğinde onları geri çevirdi. Ensâr'ın bütün fertleri toplantıya iştirak ettiler. Sonra Sa'd gidip şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Ensârîler, toplamamı emrettiğin yerde toplanmış, seni bekliyorlar.

Rasûlullah (s.a.v.) da toplantıya geldi. Kalkıp hitabta bulundu. Layık vechiyle Allah'a hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

- Ey Ensâr topluluğu! Ben size geldiğimde siz sapık kimseler değil miydiniz ki, Allah sizi hidayete erdirdi, siz yoksul kimseler değil miydiniz ki, Allah sizi zengin kıldı. Siz düşman kimseler değil miydiniz ki, Allah kalblerinizi birbirine ısındırdı?

- Evet.

- Ey Ensâr topluluğu! Niye cevap vermiyorsunuz?

- Ne diyelim ya Rasûlallah? Sana ne cevap verelim? Allah ve Rasûlünün minneti üzerimizdedir.

- Vallahi isteseydiniz şöyle diyebilirdiniz, doğru söyler ve sözünüz de tasdik edilirdi. Şöyle diyebilirdiniz: Sen yanımıza kovulmuş olarak geldin, biz seni barındırdık. Sen yanımıza yoksul olarak geldin, biz sana ihsanda bulunduk. Sen ürkmüş olarak yanımıza geldin. Biz sana güven verdik ve emniyete aldık. Sen yardımsız olarak yanımıza geldin, biz sana yardım ettik.

- Asıl minnet, Allah ve Rasûlünüdür.

- Ey Ensâr topluluğu! Bir kavmin kalbini İslâm'a ısındırmak için kendilerine verdiğim azıcık bir dünyalıktan ötürü kalbinizde kırgınlık mı hissettiniz? Oysa ben, Allah'ın size İslâmiyet'i pay olarak verişine sizleri bırakmıştım. Ey Ensâr topluluğu! İnsanların deve ve koyunları alıp evlerine dönmelerine, sizin ise Rasûlullah (s.a.v.)'la bir-

likte evlerinize dönmenize razı olmaz mısınız? Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, insanların tamamı bir vadiye doğru gitseler, öte yandan Ensâr da başka bir vadiye doğru gitse, ben mutlaka Ensâr'ın gittiği vadiye giderim. Eğer hicret olmasaydı ben Ensâr'dan bir adam olurdum. Allahım, Ensâr'a, Ensâr'ın çocuklarına, çocuklarının çocuklarına merhamet et.

Rasûlullah'ın bu konuşması üzerine orada toplananlar sakalları ıslanıncaya kadar ağladılar ve:

- Rab olarak Allah'a, ganimet payı olarak da Rasûlüne razı olduk, dediler ve oradan ayrılıp gittiler."

İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Bükeyr kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ensâr'dan bir adam, kendi arkadaşlarına şöyle dedi: Ama valla-hi ben size şunu anlatıyordum ki, eğer işler düzene girseydi, o başkalarını size tercih ederdi!

Bu sözü diyen adamı şiddetle reddettiler ve kovdular. Bu haber Rasûlullah (s.a.v.)'a varınca o, Ensâr'ın yanına gelip onlara bazı şeyler söyledi ki, sözlerini aklımda tutamadım. Ensâr da: "Evet, öyledir ya Rasûlallah." dediler. Sonra Rasûlullah: "Siz ata binmiyordunuz." dedi. O, onlara ne dediyse onlar: "Evet, öyledir ya Rasûlullah." diye cevap veriyorlardı."

Süfyan b. Uyeyne, Ömer b. Said b. Mesruk kanalı ile Rafi b. Hâdic'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn ganimetinden müellefe-i kuluba yüzer deve verdi. Ebu Süfyan b. Harb'e 100, Safvan b. Ümeyye'ye 100, Uyeyne b. Hısn'a 100, Akra b. Habis'e 100, Alkame b. Ulase'ye 100, Malik b. Avfa 100 deve verdi. Abbas b. Mirdas'a 100'den az verdi. Bunun üzerine Abbas, şöyle dedi:

"Benim yağmam ile Ubeyd'in yağmasını, Uyeyne ile Akra'nın yağması ortasında taksim ettin.

Hısn ile Habis, toplumda Mirdas'tan daha üst kimseler değildiler.

Ben onlardan daha aşağı bir kimse değilim.

Bugün alçalan kimse artık yükselemez.

Ben savaşta savunan bir kimse idim.

Bana ne birşey verildi, ne de verilmedi."

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Abbas b. Mirdas'ın payını da 100'e çıkardı."

Musa b. Ukbe ile Urve b. Zübeyr ve İbn İshak'ın rivayetlerine göre Abbas b. Mirdas şöyle demiştir:

"Bir yağma idi ki, onu atın tayı üzerinde ovalık yerde hamle yaparak, uyumakta olan kavmimi uyandırmakla, insanlar uyudukları zaman kendim uyumadığım bir zamanda elde etmiştir.

Böylece benim yağma ettiğim, ganimet olarak aldığım ve Ubeyd'in ganimet aldığı şeyler, Uyeyne ile Akra arasında taksim edildi.

Oysa ki, ben savaşta kavmimden düşmanı geri savan bir kişiliğe sahiptim. Bana ne birşey verildi, ne de verilmedi.

Ancak birkaç küçük deve ki, ancak onların dört ayaklarının sayısınca bana verildi.

Ne Hısn, ne de Habis toplumda babam Mirdas'tan üstün olamadılar.

Onlardan herhangi birinin aşağısında değilim. Bugün alçalan kişi yükselemez."

Urve ile Musa b. Ukbe, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet ettiler: Abbas b. Mirdas'ın bu şiiri, Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştı. O da Abbas'a şöyle sordu:

- Benim ganimetim ve Ubeyd'in ganimeti, Akra ile Uyeyne arasında taksim edilir oldu, diyen sen misin?

Ebu Bekir dedi ki:

- Ya Rasûlallah, böyle demedi, ama vallahi sen bir şair değilsin ve bu şiir de sana yaraşmaz.

- Ya nasıl söyledi?

Ebu Bekir de şiiri okudu. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "İkisi de aynıdır. Hangisi ile başlarsa sana zarar vermez."

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): "Onun dilini benden kesin." dedi. İnsanlar gerçekten onun dilinin kesilmesi istendiğini sanarak korktular. Oysa ki Rasûlullah (s.a.v.), ona ganimetten bir miktar daha verilmesini kasdetmişti. Yukarıdaki şiirde geçen Ubeyd, şairin atının adıdır.

Buharî, Muhammed b. Ala kanalı ile Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Mekke ile Medine arasındaki Cirâne'de konaklamakta olan Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında idim. Yanında Bilal de vardı. Bedevinin biri, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelip ona şöyle dedi:

- Bana verdiğin sözü yerine getirmeyecek misin?

- Sana müjdeler olsun.

- Bana bu sözü çok söyledin.

Rasûlullah (s.a.v.), öfkeli halde Ebu Musa'ya ve Bilal'e dönüp: "Bu adam müjdeyi reddetti. Siz kabul edin." dedi. Sonra bir bardak su getirilmesini emretti. O su ile elini ve yüzünü yıkadı. Sonra o suyun içine tükürdü ve:

- Bu sudan için, bunu yüzünüze ve boğazınıza dökün ve müjdele-
nin, dedi. Onlar da o su bardağını aldılar ve emredileni yaptılar. Per-
de gerisinden Ümmü Seleme:

- O sudan birazını da annenize ayırın, dedi. Onlar da suyun bir
kısımını ayırıp ona verdiler.

Buharî, Yahya b. Bükeyr kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediği-
ni rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yürüyordum. Üzerinde Necran ya-
pısı, kalın astarlı bir aba vardı. Bedevinin biri gelip abasını sertçe
çektir. Öyle ki, abanın Rasûlullah'ın yakasında o sertçe çekmeden do-
layı iz bıraktığını gördüm. Bedevi ona şöyle dedi:

- Allah'ın, senin yanındaki malından bir kısmının bana verilmesi-
ni emret.

Rasûlullah, ona dönüp baktı, güldü, sonra ona bir miktar mal ve-
rilmesini emretti."

İbn İshak, Hüney'n gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendilerine yü-
zer deve ganimet verdiği kimselerin adlarını şöyle sıralamıştır: Ebu
Süfyan Sahr b. Harb, Ebu Süfyan'ın oğlu Muaviye, Hakim b. Hizam,
Haris b. Kelde (Beni Abdu'd-Dar'ın kardeşidir.), Alkame b. Ulase, Ala
b. Harise es-Sekafi (Beni Zühre'nin müttelikidir.), Haris b. Hişam,
Cübeyr b. Mut'im, Malik b. Avf en-Nasrî, Süheyl b. Amr, Hüveytib b.
Abdül-Uzza, Uyeyne b. Hısn, Safvan b. Ümeyye ve Akra b. Habis.

İbn İshak, Muhammed b. İbrahim b. Haris et-Teymî'nin şöyle de-
diğini rivayet etmiştir:

"Ashabtan biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Uyeyne b. Hısn ile Akra b. Haris'e yüzer deve
verdin. Cüayl b. Süraka ed-Damrî'ye ise birşey vermedin.

- Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan zata yemin ederim
ki, Cüayl b. Süraka, dünya dolusunca Uyeyne b. Hısn ve Akra b. Ha-
bis gibilerden daha hayırlıdır. Fakat ben o ikisini İslâm'a ısındırmak
için kendilerine ganimet malından verdim. Cüayl b. Süraka'yı ise
kendi İslâmiyet'ine ısmarladım."

Bundan sonra İbn İshak, Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendilerine 100
deveden aşağı miktarda ganimet verdiği kimselerin adlarını sırala-
mıştır.

Sahih hadiste Safvan b. Ümeyye'nin şöyle dediği nakledilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), yaratıklar arasında en çok kızdığım kimse idi ki,
Hüney'n ganimetlerinin bir kısmını bana vermeye devam etti. Niha-
yet öyle bir hale geldim ki, onun kadar sevdiğim bir kimseyi Allah ya-
ratmış olmadı."

MALİK B. AVF EN-NASRÎ'NİN RASÛLULLAH (S.A.V.)'İN YANINA GELİŞİ

İbn İshak dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), Hevazin heyetine Malik b. Avfın ne yaptığını sordu. Onlar da, onun Taifte Sakiflilerle beraber olduğunu söylediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- Ona haber verin ki, eğer o Müslüman olarak bana gelirse, kendisine ailesini ve malını geri vereceğim gibi, ayrıca yüz tane de deve veririm, dedi.

Bu haber Malik'e ulaşınca o, Sakiflilerin arasından gizlice ayrılarak Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. O esnada Rasûlullah, Cirâne veya Mekke'de idi. Malik, Müslüman oldu. İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Rasûlullah da ona ailesini ve malını geri verdi. Sonra da yüz deve verince Malik b. Avf (r.a.), şu şiiri okudu:

"İnsanlar arasında Muhammed gibisini görmedim ve işitmedim. Kendisinden cömertlik istendiğinde bol bol verir.

Ne zaman dilersem, yarın neler olacağını sana haber verir.

Semheri'de ordu birlikleri dışlarını gösterip ağızlarından ateşler çıktığında ve kesici kılıçla vurduğunda,

Sanki o, savaş tozlarının ortasında, ininde yavrularının üzerinde duran bir arslan gibidir."

Rasûlullah (s.a.v.) onu, kavminden Müslüman olan kimselerin başına vali tayin etti. Müslüman olan o kabileler, Sümale, Selime ve Fehm kabileleri idiler. Malik, bu kabileleri yanına alarak Sakiflilerle savaşıyordu. Sakiflilerin bir davar sürüsü dışarı çıktığında mutlaka o sürüye hücum edip yağmalıyor, onları sıkıştırıyordu."

Buharî, Musa b. İsmail kanalı ile Amr b. Tağlib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), bazılarını ganimet verdi. Bazılarını mahrum bıraktı. Mahrum bırakılanlar, onu kınar gibi oldular. Bunun üzerine o şöyle buyurdu:

- Sabırsızlıklarından ve şikayetlerinden korktuğum bazı kimselere ganimet payı veriyorum. Ama Cenâb-ı Allah'ın, kalblerinde yaratmış olduğu hayır ve zenginliğe kendilerini havale ettiğim bazı kimselere ise vermiyorum. İşte bunlardan biri de Amr b. Tağlib'dir.

Amr diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın benim hakkımda söylediği bu sözler, kızıl tüylü davarların (veya develerin) bana verilmesinden daha çok hoşuma gitti."

İbn Hişam'ın anlattığına göre Hassan b. Sabit (r.a.), ganimet hususunda geri bırakılan Ensâr hakkında şu şiiri söylemiştir:

"Hüzün ve kederler arttı. Gözün yaşı çoğalıp damlalar toplanarak döküldü ve aşağıya indi.

Şemma'ya (bir kadın adı) üzülererek, zira Şemma çok etlidir, kol-tuk altları ince ve zayıfçadır. Onda ne bir kir, ne de bir zaaf vardır.

Şemma'yı bırak, zira onun sevgisi azaldı. Kavuşan kimsenin kavuşmasının en fenası, sevgisi az olmaktır.

Rasûle git ve de ki: Ey insanların sayıldığı zaman mü'minler için en hayırlı emin olan kimse!

Kendisi uzak olduğu halde ne sebeble Süleym öyle bir kavmin önünde çağrılır ki, onlar, sizi barındırdılar ve yardım ettiler.

Allah, onlara Ensâr ismini verdi. Çünkü onlar, Allah yolunda koşular. Musibetlere sabrettiler, hıyanet etmediler, güç ve sıkıntılı duruma gelmediler.

Oysa ki insanlar senin hakkında bize karşı toplanmışlardır. Bizim için başka birşey olmayıp sadece kılıçlarla mızrakların uçları sığınak yeridir.

İnsanlarla kılıçla vuruşuruz. Hiç kimseye acımayız. Sûrelerde vahiy yoluyla gelen hükümleri zayi etmeyiz, gereğini yaparız.

Savaşın derinliklerine doğru gelen kimseler, bizim meclisimizi hoş bulmazlar.

Biz savaşın ateşi yandığı zaman savaş yakar ve onu alevlendiririz.

Nitekim Bedir'de münafıkları, taleb ettikleri şeylere karşı geri çevirdik.

Ve bizim hakkımızda zafer iniyordu göklerden. Biz Uhud'da dağın eteği altında savaşılan günde senin askerlerindik.

Bir zamanda ki, Mudarlılar sevincinden ve tekebbüründen hiziplerini toplamışlardı.

Biz ne zaafa düştük, ne korkaklık ettik, ne de kaydığımızı ve ayaklarımızın tökezlediğini sana haber verebildiler.

Oysa bütün insanlar, tökezleyip ayakları kaymaktaydı."

ADİLÂNE GANİMET TAKSİMİ HUSUSUNDA BAZI CAHİL VE MÜNAFIKLARIN İTİRAZLARI

Buharî, Kabise tariki ile Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), Hüneyn ganimetlerini taksim ederken Ensâr'dan biri şöyle dedi:

- Bu taksimat ile Allah'ın rızası amaçlanmamıştır.

Bu sözü duyunca, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gittim ve durumu kendisine haber verdim. Bunun üzerine yüzünün rengi değişti. Sonra

şöyle buyurdu:

- Allah'ın rahmeti Musa'nın üzerine olsun. O, bundan daha çok eziyet görmüş, ama sabretmişti."

Buharî, Kuteybe b. Said kanalı ile Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hüneyn günü (ganimet taksimi hususunda) Rasûlullah (s.a.v.) bazı kimseleri kayırdı. Bu sebeple Akra b. Habis'e 100 deve verdi. Uveyne'ye de 100 deve verdi. Diğer bazılarına da bu kadar verdi.

Adamın biri:

- Bu taksimat ile Allah'ın rızası kastedilmiş değildir, dedi. Ben de: Bunu Peygamber (s.a.v.)'e haber vereceğim, dedim. Haber vermem üzerine şöyle buyurdu:

- Allah, Musa'ya rahmet etsin. O, bundan daha çok eziyete uğramıştı, ama sabretmişti."

Buharî'nin bir rivayetinde de şu ifadelere rastlanmaktadır:

"Adamın biri dedi ki: Vallahi bu taksimatta adaletli davranılmamıştır ve bununla Allah'ın rızası kastedilmemiştir.

Ben de dedim ki: Vallahi ben bunu, Rasûlullah (s.a.v.)'a haber vereceğim.

Gidip haber vermem üzerine o şöyle buyurdu:

- Allah, Musa'ya rahmet etsin. O bundan daha çok eziyete uğramıştı, ama sabretmişti."

Muhammed b. İshak, Ebu Ubeyde b Muhammed b. Ammar b. Yasar kanalı ile Miksem Ebu'l-Kasım'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ben ve Telid b. Kilab el-Leysî, Abdullah b. Amr b. As'ın yanına gittik. O, ayakkaşları elinde olduğu halde Ka'be'yi tavaf ediyordu. Ona şöyle bir soru yönelttik:

- Hüneyn gününde Temimli adam kendisi ile (ileri-geri) konuşurken Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında mıydın?

- Evet. Zül-Hüveysire adında Temim oğullarından bir adam geldi. İnsanlara ganimet paylarını vermekte olan Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanı başında durdu. Ona:

- Ya Muhammed! Bugün senin neler yaptığını gördüm, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.) da:

- Evet, nasıl gördün? diye sorunca o:

- Adaletli davranmadığını gördüm, diye cevap verdi.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), öfkelenip şöyle dedi:

- Yazıklar olsun. Eğer benim yanımda da adalet olmazsa kimin yanında olacak?

Ömer (r.a.):

- Ya Rasûlallah, bana izin ver de şunun boynunu vurayım, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.), şu cevabı verdi:

- Vazgeç ondan. Zira onun öyle tarafları olacak ki, dinde çok derinleşeceklerdir. Nihayet İslâm dininden, okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar. O okun temrenine bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Ucuna bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Sonra gövdesine bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Sonra teleğine bakılır, onda da birşeye rastlanamaz. İşkembe, bağırsak ve kana bulaşmadan delip geçmiştir."

Leys b. Sa'd, Yahya b. Said kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hüneyn dönüşünde Cirâne'de iken adamın biri Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldi. Bilal'in eteğinde gümüş vardı. Rasûlullah (s.a.v.), oradan gümüşleri alıp insanlara veriyordu. Gelen adam:

- Adaletli davran ya Muhammed! dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

- Yazıklar olsun sana, ben adaletli davranmadıktan sonra kim davranır? Eğer ben adaletli davranmazsam hüsrana uğrar ve ziyan ederim, dedi.

Ömer b. Hattab:

- Ya Rasûlallah, izin ver de şu münafıkı öldüreyim, dedi.

Peygamber (s.a.v.), ona şöyle cevap verdi:

- İnsanların kendi ashabımı öldürdüğümü dillerine dolamalarından Allah'a sığınırım. Çünkü bu ve arkadaşları, Kur'ân okuyorlar, ama bu Kur'ân onların hançerelerinden aşağı inmiyor. Bunlar, okun yaydan çıkışı gibi dinden çıkıyorlar."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Amir kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Bir ara Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn ganimetlerini taksim ediyordu, adamın biri kalkıp:

- Adaletli ol, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurdu:

- Eğer ben adaletli olmazsam bahtsız olurum."

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Ebu Seleme kanalı ile Ebu Sa'id'in şöyle dediği rivayet edilmektedir:

"Bir gün Hz. Peygamber ganimet dağıtırken yanında idik. O sırada Temim oğulları kabilesinden Zü'l-Hüveysire adında bir adam gelerek:

- Ya Rasûlallah, adaletten ve hakkaniyetten ayrılma, dedi.

Peygamber de:

- Yazıklar olsun sana. Ben adil davranmıyorsam, kim davranıyor? Eğer ben adaleti yürütmüyorsam, büyük bir zarara uğramış olurum. Ben adaleti yürütmüyorsam kim yürütür? dedi.

Ömer b. Hattab:

- Ya Rasûlallah, bana izin ver de boynunu vurayım, dedi.

Hız. Peygamber, şöyle cevap verdi:

- Vazgeç ondan. Zira onun öyle arkadaşları vardır ve onlar öyle bir topluluktur ki, herhangi biriniz kendi namazını onların namazı karşısında ve kendi orucunu onların orucu karşısında küçük görür. Kur'ân okurlar, fakat okudukları Kur'ân, onların hançere ve köprücük kemiklerini geçmez. İslâm dininden, okun onu delip geçtiği gibi çıkarlar. O okun temrenine bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Ucuna bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Sonra gövdesine bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Sonra teleğine bakılır, onda da birşeye rastlanamaz. O topluluğun alametleri, aralarında siyah bir adamın bulunmasıdır. Adamın iki pazusundan biri, kadın memesi veya gövdesinden kesilip sarkan et parçası gibi sallanıp durur. Halk arasında tefrika ve bölünme baş gösterince onlar ortaya çıkarlar.

Hadisin ravisi Ebu Said diyor ki: Şahidlik ederim ki, ben bunu Peygamber Efendimiz'den kulağımla dinledim ve şahidlik ederim ki, Ebu Talib oğlu Ali (r.a.), bu kimselerle savaşırken ben de beraberinde idim. Ali (r.a.)'nin emri üzerine o adam arandı ve bulunup getirildi. Adama baktım, tıpkı Hız. Peygamber'in tasvir ettiği şekilde idi. Onun belirttiği vasıflara sahip idi."

RASÛLULLAH (S.A.V.), CİRÂNE'DE İKEN SÛT KARDEŞİ ŞEYMA'NIN GELİŞİ

İbn İshak dedi ki: "Beni Sa'd b. Bekr kabilesinden biri, bana Rasûlullah (s.a.v.)'ın Hevazin gününde şöyle dediğini nakletti:

- Eğer (Beni Sa'd b. Bekr kabilesinden) Necad adındaki adamı ele geçirirseniz sakın brakmayın. Çünkü o, neler yapmıştır neler!

Müslümanlar, Necad'ı ele geçirdiklerinde onu ve ailesini, beraberlerinde de Rasûlullah (s.a.v.)'ın süt kardeşi Şeyma binti Haris b. Abdi'l-Uzza'yı önlerine katıp Cîrâne'ye getirdiler. Sevkiyat esnasında Şeyma'ya kaba davranmışlardı. O da bunun üzerine Müslümanlara şöyle dedi:

- Biliyor musunuz, vallahi ben sizin arkadaşınızın (Rasûlullah'ın) süt kardeşiyim.

Müslümanlar, Şeyma'nın bu sözünü kabul etmediler, sonunda onu Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına getirdiler.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına getirdiklerinde o:

- Ya Rasûlallah, ben senin süt kardeşimim, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.):

- Bunu isbatlayacak bir işaret veya emaren var mıdır? diye sordu.

Bunun üzerine o:

- Ben senin ayağına çelme takıp seni yere düşürdüğüm bir zaman, sen benim sırtımı dişlemiştin. İşte o diş izi hâlâ sırtımdadır, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.) da bu işaretle onu tanıdı, abasını yere serdi, onu abasının üzerine oturttu ve ona serbestiyet tanıdı. Sonra:

- İstersen yanımda kahr, ikram ve sevgi görürsün, istersen sana bir miktar mal veririm, kavmine dönersin, dedi.

O da:

- Hayır, bana bir miktar mal ile beni kavmime gönder, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.), ona bir miktar mal verdi ve onu kavmine gönderdi.

Beni Sa'd'ın iddiasına göre Rasûlullah (s.a.v.), ona Mekhul adında bir köle ve bir de cariyeye verdi. Şeyma da bu köle ile cariyeyi, birbirleri ile evlendirdi. Aralarında onların nesilleri hâlâ devam etmekte idi."

Beyhakî, Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hevazin'in fethi gününde bir cariyeye, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, ben senin kız kardeşinim. Ben Şeyma binti Haris'im.

- Eğer doğru söylüyorsan, benim sende asla kaybolmayacak bir eserim vardır. (Göster bakayım o eseri).

Rasûlullah'ın böyle demesi üzerine Şeyma da pazusunu açtı ve:

- Evet ya Rasûlallah, sen küçük iken benim pazumu ısırmış ve bu izi bırakmıştın, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.), onun oturması için abasını yere serdi. Sonra ona:

- Ne dilersen sana verilecektir. Kimin serbest bırakılması için şefaet edersen şefaatin kabul edilecektir, dedi."

Beyhakî, Ebu Nasr b. Katade tarikiyle Ebu Tufeyl'in şöyle haber verdiğini rivayet etmiştir: "Ben devenin uzvunu taşıyan bir çocuk idim. Rasûlullah (s.a.v.), Cîrâne'de ganimet davarlarını dağıtıyordu. O esnada bir kadın ona geldi. Rasûlullah da onun oturması için abasını yere serdi. Bu kimdir? diye sordum. Onu emziren süt annesidir, dediler."

Bu garib bir hadistir. Belki de Ebu Tufeyl, bu sözü ile Rasûlullah'ın kız kardeşi Şeyma'yı kastedmiştir. Çünkü Şeyma da annesi Halime-i Sa'diye ile birlikte Rasûlullah'ın bakıcılığını yapıyordu. Belki de bu ifadeler doğrudur. O takdirde demek ki, Halime, uzun bir zaman yaşamıştır. Çünkü onun, Rasûlullah (s.a.v.)'ı emzirdiği tarih ile Cîrâne umresinin yapıldığı tarih arasında altmış seneden fazla bir zaman geçmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'ı emzirirken de kendisinin yaşı

en azından otuz idi. Sonra daha ne kadar yaşamış olduğunu ancak Allah bilir.

Mürsel olarak varid olan bir hadiste anlatıldığına göre süt anne ve babası Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelmişlerdir. Bu rivayetin doğruluğunu ancak Allah bilir.

Ebu Davud, "Merâsîl"de Ahmed b. Said el-Hemedanî kanalı ile Ömer b. Saib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bana ulaşan bir habere göre Rasûlullah (s.a.v.), bir gün oturmakta iken süt babası yanına geldi. Rasûlullah, elbisesinin bir kısmını yere serdi. O da elbisenin üzerine oturdu. Sonra annesi geldi. Ona da, oturması için elbisesinin diğer parçasını yere serdi. O da oturdu. Sonra süt kardeşi geldi. Rasûlullah kalkıp onu karşıladı ve önünde oturttu.

Daha önce de geçtiği gibi, Hevazinlilerin tamamı, Rasûlullah (s.a.v.)'ı emzirmekle ilgilenmişlerdi. Çünkü onu emziren Beni Sa'd b. Bekr topluluğu, Hevazinlilerin küçük bir cemaatini teşkil ediyordu. Bunların hatipleri Züheyir b. Sured, Rasûlullah'ın huzurunda kalkıp şöyle demişti:

- Ya Rasûlallah! Senin anaların, teyzelerin ve dadıların ağıllardadır. Bize lütfet ki, Allah da sana lütfetsin.

Memelerinden senin ağzına inci tanelerini andıran sütlerin olduğu ve senin de sütlerini emdiğin kadınlara lütfet.

Sütlerini emdiğin ve her gidip gelişinde seninle ilgilenip bakımını yapan kadınlara lütfet."

İşte bu sebeple Rasûlullah, onları azad etti. Onlara bolca lütufta bulundu. Öteden beri lütufta bulunurdu, özel ve genel hepsine ihsan- da bulundu.

Vakidî, İbrahim b. Muhammed b. Şurahbil'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Nadir b. Haris b. Kelde, insanların en güzeli ve yakışıklısı idi. Şöyle derdi:

- Allah'a şükürler olsun ki, Muhammed (s.a.v.)'i peygamber gönderip de bize Müslümanlığı nasib etti. Atalarımızın öldüğü cehalet üzerinde ölmedik. Andolsun ki Kureyşlilerin ona karşı olan bütün hareket ve savaşlarında bulundum. Nihayet Mekke fethedildi ve onunla birlikte Hüneyn savaşına çıktık. Bizim amacımız, eğer kendisi yenilirse, karşı tarafa yardım etmektir. Ama buna imkan bulamadık. Oradan Cirâne'ye geldiği zaman da Allah'a yemin ederim ki, ben ona yine kin besliyordum.

Orada bir gün hiçbir şeyden haberim yok iken bana:

- Ey Nadir! diye seslendi. Ben de:

- Buyur ya Rasûlallah, diye cevap verdim.

- Bu, Hüneyn savaşında senin arzuladığın neticeden daha hayırlıdır, dedi.

Bunun üzerine ben de koşarak yanına gittim.

Bana:

- Artık içinde bulunduğun hali görmenin zamanı geldi, dedi.

Ben de:

- Eğer Allah ile beraber başka bir ilâh bulunsaydı, şimdiye kadar bize bir faydası olurdu. Şu halde O'ndan başka ilâh yoktur, O birdir, ortağı yoktur, dedim.

Rasûlullah (s.a.v.):

- Allahım, bunun sebatını artır, dedi.

Onu, hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, o andan itibaren dinde sebat etme ve hakkı görme hususunda kalbim âdeta taş gibi sertleşti. Rasûlullah (s.a.v.) da:

- Bunu hidayete ileten Allah'a hamdolsun, dedi."

CİRÂNE UMRESİ

Bu umre zilkade ayında yapılmıştır.

İmam Ahmed b. Hanbel, Behz ve Abdussamed kanalı ile Kata-de'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Enes b. Malik'e şöyle sordum:

- Rasûlullah (s.a.v.), kaç kez hac yaptı?

- Bir defa hac yaptı, dört defa umre yaptı. Bir defa Hudeybiye zamanında umre yaptı. Bir defa Medine'de zilkade ayında umre yaptı. Bir defa Cîrâne'de zilkade ayında umre yaptı. O zaman Hüneyn ganimetlerini paylaşıyordu. Bir defa da hac ile birlikte umre yaptı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Nadr kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), dört umre yaptı. Birincisi Hudeybiye umresi, ikincisi Umretü'l-Kaza, üçüncüsü Cîrâne umresi, dördüncüsü ise hac ile beraber yaptığı umresi idi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Amr b. As'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), üç umre yaptı. Bunların hepsi de zilkade ayına rastlamıştı. Hacer-i esvedi istilam edinceye kadar telbiye getirmeye devam ediyordu."

Bu hadis, bu yönü ile garibtir.

Hac ile beraber yaptığı umre dışındaki üç umresi, zilkade ayına rastlamıştı. Hac ile beraber yaptığı umresi ise zilhicce ayına denk gelmişti. Eğer zilkade ayında umre yaptı sözü ile ihrama girişin başlangıcı kastedilmiş ise, belki de o, bu söz ile Hudeybiye umresini kasdetmemiştir. Çünkü o, Hudeybiye zamanında umreden geri çevrilmiş ve umre yapamamıştı. Doğrusunu Allah bilir.

Ben derim ki: İbn Ömer ile azadlısı Nafi, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Ci-

râne'de umre yapmış olduğunu kesinlikle kabul etmemektedirler. Bu husus, Buharî'nin İbn Ömer'den naklettiği şu rivayette de görülmektedir:

Ömer b. Hattab dedi ki:

- Ya Rasûlallah, cahiliye gününden üzerimde kalan bir itikaf var.

Rasûlullah (s.a.v.), Ömer'in o itikaf adağını yerine getirmesini emretti.

İbn Ömer dedi ki: Hüneyn esirelerinden iki cariye, Ömer'in payına düşmüştü. Ömer, onları Mekke'deki bir eve koymuştu. Rasûlullah (s.a.v.), Hüneynli esirelere lütufta bulunup onları serbest bırakınca onlar sokaklarda koşmaya başladılar. Babam Ömer bana:

- Ey Abdullah, bak bakalım hele, bunlar ne diye koşuyorlar? diye emir verdi. Ben de:

- Rasûlullah (s.a.v.), Hüneynli esir kadınlara lütufta bulunarak onları serbest bırakmış, dedim. Bunun üzerine babam Ömer:

- Öyleyse git de o iki cariyeyi salıver, dedi. Nafi dedi ki:

- Rasûlullah (s.a.v.), Cirâne'de umre yapmadı. Eğer umre yapmış olsaydı, bu umresi, Ömer'in oğlu Abdullah'a gizli kalmazdı.

Müslim, Nafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'ın Cirâne umresi, İbn Ömer'e sorulduğunda o buna: "Rasûlullah (s.a.v.), Cirâne'de umre yapmadı." diye cevap verdi.

İbn Ömer ile azadlısı Nafi'nin, Rasûlullah'ın Cirâne umresini inkar edişleri, cidden garibtir. Oysa bunlardan başka nakilde bulunanlar, Cirâne umresinin yapılmış olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Sihah, Sünen, Müsned, Meğâzi sahiplerinin tamamı bu hususta müttefikler.

Bu husus, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de bulunmaktadır. Buna göre Hz. Aişe, İbn Ömer'in: "Rasûlullah (s.a.v.), receb ayında umre yaptı." deyişini inkar etmiş ve şöyle demiştir:

"Allah, Ebu Abdurrahman'ı (İbn Ömer'i) affetsin. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), her ne zaman umre yaptıysa o da yanında bulunuyordu. Ama Rasûlullah, receb ayında asla umre yapmış değildir."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Nümejr kanalı ile Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Urve b. Zübeyr, İbn Ömer'e şöyle bir soru sordu: Rasûlullah (s.a.v.) hangi ayda umre yaptı?

- Receb ayında yaptı.

Bunu Hz. Aişe işitti ve Urve b. Zübeyr'e sordu. O da kendisine İbn Ömer'in mezkur cevabını haber verdi. Bunun üzerine Hz. Aişe şöyle dedi:

"Allah, Ebu Abdurrahman'a (İbn Ömer'e) rahmet etsin. Rasûlullah, her ne zaman umre yaptıysa mutlaka İbn Ömer de onunla bera-

ber idi. Rasûlullah, zilkade ayı dışında hiç umre yapmış değildir."

Ebu Davud ve Neseî, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

- Rasûlullah (s.a.v.), kaç kez umre yaptı?

- İki kez yaptı.

Hiz. Aişe dedi ki:

- İbn Ömer de biliyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), Veda hacıyla birlikte yaptığı umre dışında üç umre yapmıştır.

İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Adem kanalı ile Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Urve b. Zübeyr'le birlikte mescide girdik. Baktık ki; İbn Ömer, sırtını Hiz. Aişe'nin hücreğine dayamış. İnsanlar da kuşluk namazını kılıyorlardı. Urve dedi ki:

- Ey Eba Abdurrahman (Bu, İbn Ömer'in künyesi idi.), bu namaz nedir?

- Bid'attır.

- Ey Eba Abdurrahman, Rasûlullah kaç kez umre yaptı?

- Dört kez umre yaptı. Birisi receb ayına denk geldi.

Biz bu esnada Hiz. Aişe'nin hücrede dışlarını misvakladığını duyduk. Urve ona dedi ki:

- Ey Aişe, İbn Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'ın -biri receb ayında olmak üzere- dört kez umre yaptığını iddia ediyor. Sen buna ne dersin?

- Allah, İbn Ömer'e rahmet etsin. Rasûlullah (s.a.v.) her ne zaman umre yaptıysa İbn Ömer hepsinde onunla beraber idi ve Rasûlullah (s.a.v.), receb ayında asla umre yapmadı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Revh kanalı ile Muharreş el-Ka'bi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), akşamleyin umre niyetiyle Cîrâne'den ayrılıp Mekke'ye geldi ki, umresini tamamlasın. Sonra aynı gece Mekke'den geri döndü ve Cîrâne'de geceleyip sabahladı. Güneşin zevale erme noktasına gelişi anına kadar Cîrâne'den Batn-ı Serife doğru yola koyuldu. Medine yolunda Serif mıntıkasına kadar geldi."

Muharriş dedi ki: "İşte bu sebeple Rasûlullah'ın yapmış olduğu bu umre, insanların çoğundan gizli kaldı."

Şunu söylemek isteriz ki, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Cîrâne umresi, reddedilmesi mümkün olmayan bir umredir. Ayrıca sahih nakillerle sabittir. Bu umreyi inkar edenlerin, isbat edenlere karşı herhangi bir delilleri yoktur. Doğrusunu Allah bilir. Sonra bu umrenin yapıldığını rivayet edenler, bu umrenin Taif gazvesinden ve Hüneyn ganimetlerinin taksiminden sonra zilkade ayında yapılmış olduğu hususunda âdetâ ittifak etmiş gibidirler.

Hafız Ebu'l-Kasım et-Taberanî, "Mu'cemü'l-Kebir" adlı eserinde

Hasan b. İshak et-Tüsterî kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Taiften geldiğinde Cirâne'ye inip konakladı. Orada ganimetleri taksim etti. Sonra oradan hareket edip umre yaptı. Bu umresini, şevval ayının bitimine iki gece kala yaptı."

Bu gerçekten garip bir rivayettir. Senedi üzerinde de konuşulabilir. Doğrusunu Allah bilir.

Buharî, Yakub b. İbrahim kanalı ile Ya'la b. Ümeyye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'ı -kendisine vahiy nazil olurken- keşke görseydim. Bir ara Rasûlullah (s.a.v.), Cirâne'de üzerine gölge yapsın diye bir örtü örtülmüş iken o örtünün altında sahabelerden de bazıları vardı. O esnada âdeta kokuya batırılmış gibi çok koku sürülü bir cübbe giymiş olan bir bedevi ona geldi. Ömer b. Hat-tab da eliyle bana "Gel" diye işaret etti. Ben de gidip başımı o örtünün altına koydum. Baktım ki, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yüzü kızarmış, horultu çıkıyor. Bu hali bir saat kadar devam etti. Sonra açıldı, kendine geldi ve:

- Az önce bana umre hakkında soru soran adam nerede? diye sordu. O adam arandı. Yanına getirildi ve şöyle dedi:

- Üzerindeki kokuya gelince, onu üç kez yıka. Cübbeyi de üzerinden çıkar. Sonra hac zamanında ne yapıyorsan, umrede de onu yap."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Üsame kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Fetih senesinde Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'nin yukarısında Keda mıntıkasından şehre girdi. Umre zamanında da Kuday tarafından şehre girdi."

Ebu Davud, Musa Ebu Seleme kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı, Cirâne'de umre yaptılar. Sonra gidip Beyt'i üç kez remel (koşma) halinde tavaf ettiler. Dört kez de yürüyerek tavaf ettiler. Ridalarını koltuklarının altına koydular. Sonra sol omuzlarının üzerine attılar."

İmam Ahmed b. Hanbel, Muaviye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın saçını (umre zamanında) makasla kısalttım."

Veya Muaviye şöyle demiştir: "Merve tepesi yanında saçını makasla kısaltırken onu gördüm."

İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Amr b. Muhammed en-Nakid tariki ile Muaviye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Merve tepesi yanında Rasûlullah (s.a.v.)'ın saçını kısalttım."

Yani demek istediğimiz şudur ki, yukarıda nakledilen saç kısalt-

ma olayı Cirâne umresinde vuku bulmuştur. Çünkü Hudeybiye umresinde Rasûlullah (s.a.v.) Mekke'ye girmemiş, aksine -önceki sayfalar da da açıklandığı gibi- oraya girmekten men edilmişti. Umretü'l-Kaza'ya gelince Ebu Süfyan, o sırada Müslüman olmuş değildi. Mekkeli-lerden de herhangi biri Rasûlullah (s.a.v.) oraya girerken şehirde kalmamıştı. Aksine şehir dışına çıkmışlardı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın orada ikamet süresi olan üç gün boyunca şehirden uzaklaşmışlardı. Rasûlullah'ın hacı ile birlikte yaptığı umresine gelince o, bu umrede ihramdan çıkmamıştı ki, saçını kısaltmış olsun. Bunun böyle olduğu üzerinde ittifak vardır. Şu halde Ebu Süfyan oğlu Muaviye tarafından saçının kısaltıldığı umre, Cirâne umresi olmaktadır. Bunu daha önce de söyledik. Doğrusunu Allah bilir.

Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Cirâne'den umre yapmak üzere yola çıktı ve ganimetin geri kalanlarının Merrü'z-Zehran'ın bir bucağında muhafaza altında tutulmasını emretti.

Ben derim ki: Kuvvetli olan görüşe göre Rasûlullah (s.a.v.), ganimetlerin bir kısmını taksimat dışında bıraktı ki, o mallarla Mekke ile Medine arasında karşılaşacağı bedevilerin gönüllerini İslâm'a ısındırsın.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), umresini tamamladığı zaman Medine'ye dönmek üzere Mekke'den ayrıldı. Attab b. Üseyd'i Mekke'de vali olarak bıraktı. Onunla birlikte Muaz b. Cebel'i de halka dinlerini ve Kur'ân'ı öğretmesi için halef bıraktı.

Urve ile Musa b. Ukbe'nin anlattıklarına göre Rasûlullah (s.a.v.), Hevazin'e gitmeden önce Muaz'ı, Attab ile birlikte Mekke'de bırakmış ve halef tayin etmiştir. Sonra Medine'ye dönerken de onları halef tayin etmiştir.

İbn Hişam dedi ki: Zeyd b. Eslem'den bana ulaşan habere göre o şöyle demiştir:

Rasûlullah (s.a.v.), Attab b. Üseyd'i Mekke'de vali olarak bırakırken ona bir dirhemlik yevmiye bağladı. O da kalkıp halka hitap ederek şöyle dedi:

- Ey insanlar! Allah bir dirhemden fazlasına imrenen kimsenin ciğerini incitsin. Rasûlullah (s.a.v.), her bir gün için beni bir dirhem ile rızıklandırmıştır. O halde benim hiç kimseye ihtiyacım yok.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın umresi zilkade ayında idi. Rasûlullah (s.a.v.), zilkadenin kalan kısmında veya zilhiccede Medine'ye geldi. Ebu Amr el-Medenî'nin iddiasına göre Rasûlullah (s.a.v.), zilkade ayının bitimine altı gece kala Medine'ye geldi.

İşte o sene halk, Arapların eskiden beri hac ettiği gibi hac ettiler. O senede Attab b. Üseyd, Müslümanlara hac yaptırdı. Evet, bütün

bunlar hicri sekizinci senede olmuş idi. Taif halkı da İslâm'a yanaşmayarak şirk üzere Taifte ikamet ettiler. Hicri sekizinci senenin zilkade ayından hicri dokuzuncu senenin ramazan ayına kadar bu hallerini devam ettirdiler.

KA'B B. ZÜHEYR B. EBİ SÜLMA'NIN MÜSLÜMAN OLUŞU

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Taiften dönüp geldiği zaman Büceyr b. Züheyr b. Ebi Sülma, kardeşi Ka'b Züheyr'e, Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendisini hicveden ve ona eziyet veren kimselerden bazılarını Mekke'de öldürdüğünü ve Kureyş şairlerinden geride kalan İbn Zibara ve Hübeyre b. Ebi Vehb'in etrafa kaçtıklarını haber vererek bir mektup yazdı. Mektubunda şöyle diyordu:

"Eğer senin kendine bir ihtiyacın varsa (yani yaşamak istiyorsan), Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına uç, git. Çünkü o, tevbe ederek kendisine gelen hiç kimseyi öldürmez. Eğer sen bunu yapmazsan, kendine sığınacak bir yer ara ve oraya sığın."

Ka'b b. Züheyr de şöyle demişti:

"İşte benden Büceyr'e bir mektup iletiniz ki, eğer senin dediğin şeye bir ihtiyacın yoksa, dediğimizi eğer yapacak değilsen bize bildir. Seni buna iten nedir?

Bir ahlak üzeredir, bunun babasını bir gün olsun öyle görmedim.

Sen de o konuda bir baba bulamazsın.

Eğer sen dediğimi yapan bir kimse değilsen, üzülecek değilim.

Eğer tökezlersen, tökezlemen yok olsun diye dua eden kimse de değilim.

Seni, güvenilir olan (Muhammed s.a.v.) onunla kanarcasına bir bardakla suladı ki güvenilir olan (Muhammed s.a.v.), seni ondan ilk kez içirdi ve ikinci içirimi de içirdi."

İbn Hişam dedi ki: İlim ehlinde olan biri, bana şu şiiri rivayet etti:

"Kim benden Büceyr'e bir haber götürecektir? Hayfe'de (dağın alt yanında) sana dediğim şeyde senin için bir fayda yok mudur?

Me'mun (Muhammed) ile birlikte kana kana bir bardaktan içtin. Me'mun ondan sana bir kere içirdi ve sana ikinciye de içirdi.

Sen, hidayet sebeplerine muhalefet ettin ve ona tabi oldun.

Onu ne ile buldun? Bir ahlak üzere buldun ki,

Ne ana ayır, ne bir babayı onun üzerine bulamadın.

Onun üzerine olan bir kardeşine de erişemedin.

Eğer sen dediğimi yapmazsan üzülecek falan da değilim. Eğer tökezlersen,

Tökezlemen yok olsun, diyecek de değilim."

İbn İshak dedi ki: Ka'b b. Zühayr, bu mektubu Büceyr'e gönderdi. Mektup Büceyr'e geldiği zaman Rasûlullah (s.a.v.)'dan onu gizlemek hoşuna gitmedi ve şiiri Rasûlullah'a okudu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): "Me'mun seni onunla suladı." sözünü işitince şöyle dedi:

"Doğru söyledi ama o yalancıdır. Ben Me'munum, güvenilir kimseyim."

Ve: "Bir ahlak üzeresin ki, ne bir anayı, ne bir babayı onun üzerine bulamadın." sözünü işitince de: "Evet ne anası, ne de babası o ahlak üzere değildi." dedi.

Sonra Büceyr, Ka'b'a şöyle dedi:

"Kim Ka'b'a iletecektir ki, kınadığın şeyde bir bâtil var mıdır?

Oysa ki; o yalnızca Allah'a sağlamca bağlayıcıdır.

Uzza'ya ve Lat'a değil.

Kurtulursun, kurtulup İslâm'a girersen.

Bir gün ki insanlardan hiç kurtulan olmaz. Ancak kalbi temiz Müslüman kimse kurtulur.

Zühayr'in dini hiçbir şey değildir.

Ebu Sülma'nın dini ise bana haram kılınmıştır."

Bu mektup Ka'b'a varınca yeryüzü ona dar geldi. Sıkıntıya düştü, kendinden korktu. Kabilesinde bulunan düşmanlarından bazıları onun hoşuna gitmeyen şeylerle onu korkutup şöyle dediler: "Ka'b öldürülecektir."

O, hiçbir şeyden kurtuluş çaresi bulamayınca içinde Rasûlullah (s.a.v.)'ı öven sözlerin bulunduğu kasidesini söyledi. O kasidede de korkusunu ve düşmanlarından kendisini jurnal eden, onun kötülüğünü isteyen ve ona korkutucu şeyler söyleyen kimseleri andı. Sonra çıktı ve Medine'ye geldi. Bana anlatıldığına göre Cüheyne'den kendisiyle arasında tanışlık bulunan bir adamın yanına misafir oldu. O adam, onu sabahleyin erkenden Rasûlullah'ın yanına götürdü. Onunla birlikte sabah namazını kıldı, sonra ona Rasûlullah (s.a.v.)'ı gösterip şöyle dedi:

- İşte Rasûlullah! Kalk yanına git ve ondan eman dile.

Bana anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gitti. Oturdu, elini onun eline koydu. Rasûlullah (s.a.v.), onu tanııyordu. O şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Ka'b b. Züheyr tevbe ederek ve Müslüman olarak gelmiştir ki, senden eman dileye. Onu sana getirsem kabul edecek misin?

- Evet.

- Ya Rasûlallah! Ka' b. Züheyr benim.

Ensâr'dan orada hazır bulunanlardan biri yerinden fırladı ve şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Beni şu Allah düşmanı ile başbaşa bırak da boy-nunu vurayım.

- Sen onu kendi haline bırak. Çünkü o, tevbe ederek ve küfürden sıyrılarak yanımıza gelmiştir.

Bunun üzerine Ka'b, Ensâr'dan o topluluğa öfkelen-di ki, onlardan olan o adam onu öldürmeye kalkış-yordu. Muhacirler ise, onun hak-kında iyilikten başka hiçbir şey söylememişlerdi. Ka'b, Rasûlullah (s.a.v.)'-ın yanına geldiği zaman şu kasidesini söyledi:

"Suad uzaklaşıp gitti. Kalbim bugün yaralıdır.

Onun için de zehildir. Uzak kaldığını hissetmiştir. Esirlikten kur-tulamamış, bağlanmıştır.

Suad ayrılış sabahı intikal ettikleri zaman ancak sesi genizden gelen küçük bir geyiktir.

Göz kapakları yumulmuş, sürme çekilmiştir.

Önünü çevirdiği zaman karnı zayıf, koltuk altları ince, arkasını çevirdiği zaman kalça tarafları büyük, ne kısıklık, ne uzunluğundan şikayet edilmez.

Gülümsediği zaman sulu ve parlak beyaz dişleri görünür. Sanki o şarabı bir ve iki kez içmiştir. Zişebem deresinin saf ve kuzey rüzga-ryla soğutulmuş suyundan kana kana içip doydu.

Rüzgar ondan çer çöpü atar, sabahleyin kendisinden yağmur yağ-dığı bulutun yağmurdan meydana gelen ve su üstünden yükselen be-yaz kabarcıklar ve köpükler ona geçer ve ona doldururlar.

O ne âlicenâb bir dost kadındır ki, eğer o vadinde doğru olsa veya eğer nasihati kabul etse, elbette ki dostluğun en tamamı ve hallerin en kamili olurdu.

Fakat o bir dost kadındır ki, onun etine ve kanına, ayrılık ve ben-zeri gibi hoş olmayan şeye isabet etmek, yalan, vadinde durmama ka-rıştı.

Bu sevgili kadın, düzenli bir hal üzere devam etmez, istikrarsız-dır.

Nitekim cinden büyüğü denilen bir kadın gibidir ki, elbiseleri işinde renkten renge girer, halden hale bürünür.

İddia ettiği sözü, ancak kalburların suyu tutması gibi tutar.

Onun temenni ettirdiği ve vaad ettiği şeyler, seni aldatmasın ki, boş ümitlere kapılmak ve rüyada görülen hayaller sapmaya sebeptir ve zamanı heder etmektir.

Urkubun vaadleri, sevgili için bir darbı mesel olmuştur.

Onun vaadleri, ancak aşlı olmayan bâtil şeylerdir.

O sevgilinin sevgisinin yaklaşmasını umar ve ümid ederim.

Sanmıyorum ki, bizim yanımızdan senden bir vuslat bahşişi olsun.

Suad bir yerde akşamladı ki, oraya başkası vardi ramaz. Ancak üstün asıllı, hafif kuvvetli ve süratli koşan develer vardi rabilirler.

Ona elbette başkası ulaştırılmaz. Ancak yorulma ve zahmete karşı dört nala giden dayanıklı develer ulaştırırlar.

Kulağının çukurundan başlayarak çok ter akıtan her deveden büyük, onun himmeti, terlediği zaman kendisiyle doğruyu bulmak için yola konulan alametlerin eskiiyip değişikliğe uğradığı zaman, çok gidip geldiğinden meçhul yolu bulmaktır.

Bir mekanda tek kalan beyaz vahşi sığırın iki gözüyle kendileriyle çok çakıllar bulunan dayanıklı katı mekanlar ve kabaca birikmiş kum yığınları parladığı zaman yükselip yücelen yerlere atarsın.

Boyundaki gerdanlık yeri kalıncadır. Ayakları ise dolguncadır. Aşlanmaya hazırlanmış erkek deveye bağlı dişi develerden yaratılışca üstündür.

Boynu kalındır, yanağının elmacıkları büyüktür. şiddetlidir. Develerin erkeklerine benzeyen yaratılışı büyük, iki yanı geniş, boynu uzundur.

Derisi deniz kaplumbağasının cildindendir.

Hayvanın sağından ve solundan belini kuşatan sinir ve etten güneşe karşı gelen tarafında ağılıktan cılız olan kurt, onu zelil etmeye çalışıyor, fakat etkileyemiyor.

Kuvvet ve dayanıklılığta, dağdan çıkan bir parça gibidir.

Anası, babası, amcası ve dayısı üstün asıllı develerdir.

Sırtı ve boynu uzundur, hafiftir, süratlidir.

Onun üzerinde kurtlar yürürler. Sonra ondan dümdüz, yusuvarlak olan göğsü ve göç kısmı, o kurtları düşürürler.

Süratinde, dinçliğinde ve dayanıklılığında yabancı eşeğe benzeyen bir dişi devedir ki, yanlarından sarkmıştır. Dirsekleri kaburgalarından uzaktır.

Sanki o deve, gözlerini ve kesilme yeri olan boğazını şişmanlıktan dolayı kaybetmiştir.

Böylece sanki o, devenin yüzünden iki gözlerine kadar olan yerleri burnundan ve alt dişlerinin üzerinde bittiği iki çene kemiğinden itibaren uzunca bir taş gibidir.

Yapraksız hurma dalının misali, kıldan lifleri olan kuyruğunu bir memeye sürer ki, sütün çıkış yerleri onu eksiltmez.

Kambur burunlu o deveye iyi bakmasını bilen kimseye, onun kulaklarında zabir bir üstünlük vardır.

Yanaklarında ise, yumuşaklık ve asalet vardır.

Mızrak gibi kuru ve dayanıklı olan avuçlu, hafif ayaklarının üzerine, onu geçmiş olan develere kavuşmuş olduğu halde hızla yürütür ki, o ayaklar az yere değer.

Tırnaklara bitişik buğday renkli süngüler gibi sinirler veya ayağın etleri, çakılları dağınık vaziyette bırakırlar ki, onları nallamak yüksek arazilerin üstlerinde onları taşlardan korumaz, korumaya da ihtiyaç kalmaz.

Deve, sıcağın şiddetinden terlemiş ve serap, küçük dağları kaplamış olduğu halde sanki o devenin ayaklarının hal değiştirmesinin ve dönüşümün hızı öyle bir günde meydana gelmektedir ki, o günde ker-tenkele, güneşin ısısıyla yanmaktadır.

Sanki onun güneşe karşı gelen tarafı sıcak küle konulmuştur.

Çekirgelerin siyaha çalan yeşil renklileri hararetin şiddetinden uçmaktan yorulduklarından inmeye niyetlendikleri için ayaklarıyla çakılları hareket ettirmeye başladıkları halde, kavmin develerini süren kimse kavmine öğle vaktinin sıcağında istirahat çekiliniz, dedi.

Sanki gündüzün güneş yükseldiği, tam hararetli vakitte uzun boylu, orta yaşlı kadının kollarının hareketinin sürati gibidir ki,

O kadına, çocukları yaşamayan çokça çocuklarını yitiren kadınlar kalkıp cevap verirler.

İşte bu kadın, ölüsü üzerine çok ağlayıcıdır. Yollarını sarkıtmıştır.

Böylece onun elleri hareket ederken süratlidirler. Ölüm haberi veren haberciler, onun ilk çocuğunun ölümünü haber verdikleri zaman aklı başından gitti.

O halde o kadın yorgunluk ve meşakkati hissetmez.

İşte bu dişi devenin durumu da yürümesinde ne yorgunluk, ne de meşakkat hissetmez.

İşte bu kadın, aklı başından gittiği için parmak uçlarıyla gömleğini keser.

O halde onun gömleği göğsünün kemiklerinden çokça kesmekle yarılmıştır.

İşte deve, idrakinin bitmesi bakımından bu kadına benzer. İkişi de idraksizlikte birbirlerini andırırlar.

Böylece karşılaştığı meşakkat ve şiddeti hissetmez.

Fesatçılar, onun iki yanında koşarlar. Onların sözleri ise şudur:

Ey Ebu Sülma'nın oğlu! Sen ölümle tehdit edilmektesin.

Felaketli günlerde yardımlarını umduğum her dost şöyle dedi:

Seni teselli edemem. İsim başımdan aşkın. Artık sen kendi haline bak. Çünkü ben sana bir yarar sağlayamam.

Ben de dedim ki: Çekilin yolumdan, sizin için hiçbir siyasetim yoktur. Rahman'ın takdir ettiği şey mutlaka yapılmış demektir.

Selamette kalması ister uzasın, ister kısalsın.

Her insanoğlu, bir gün üzerinde ölümün taşındığı naşın üzerine biner.

O halde helak olduğum zaman hiç kimse benim üzerime gülüp ölümüne sevinmesin.

Duydum ki, Rasûlullah, beni ölümle tehdit etmiştir. Halbuki ondan af umulur.

Biraz süre tanı. İçinde va'z ve nasihatler ile hak ve bâtılın arasını ayırma bulunan Kur'ân'ın nâfilesini bahşeden zat, bununla senin hi-dayetini artırdı.

Beni bir takım jurnalcilerin sözleriyle muahaza etme.

Oysa ki ben günah işlemedim.

Her ne kadar hakkımda yalan ve iftiralar çok olsa da ben günah-sızım.

Andolsun ki, bir makamın huzurunda bulunmaktayım ki, eğer benim gördüğüm ve işittiğim şeyleri ki orada bulunup da işitse,

Elbette ki titremeye başlar. Meğer ki onun için Rasûlullah, Allah'ın izniyle bir teminat olsun.

Nihayet dediği dedik olan intikamlar sahibi olan zatın avucuna sağ elimi koydum.

Çekişme ve münakaşasız olarak emrini beklercesine duruyorum.

Vah bana, kendi kendime konuştuğum birşey var ki, ondan korkuyorum. O da şudur:

Söylenen bir takım sözler sana nisbet ediliyor.

Ve sen bunu niçin yaptın diyene karşı sorumlusun denilirse, ne yapacağım?

Bir aslandan ki, yatağı ormandır. Bir vadide ki birbirine yakın sık meşelerin bulunduğu yırtıcıların çokluğu ile meşhurdur. (Yani Rasûlullah, sık meşelilerdeki aslandan daha heybetlidir).

Yavrularına av aramak için gündüzün başında (erkenden) çıkar.

İki yavrusunu et ile doyurur. O iki yavrunun geçimi insanların etiyle sağlanır.

Bu etler, küçük parçalar halinde yere atılmıştır.

O aslan yiğitlikte direnen bir aslana saldırdığı zaman,

Onun için şecaatte mukavim olan o aslanı bırakması başkaca helal olmaz.

Ancak kırılmış ve yeni bir hale gelmesi müstesnadır. (Yani bu as-

lan zayıf ve korkaklara saldırmaz. Ancak kendi kuvvetine denk kuvvetlere sahip olanlara saldırır.)

Cev denilen mevziin veya geniş vadilerin yahut yer ile gök arasındaki yurtucuları ondan uzak olur.

Onun vadisinde erkek cemaatleri yürümez olur. (Herkes ondan çekinip korkar.)

Onun vadisinde şecaatine güvenen şecaatli kişi eksik olmaz.

Silah ve eski elbiselerle kana bulanmış kimseler, işte bu aslanın yemeğidir.

Muhakkak ki Rasûl, bir nurdur. Onunla hakka varılır.

Allah'ın, kınından çıkmış kılıçlarından bir Hind kılıcıdır. (Hind kılıcı, kılıçların en güzeli ve en iyisidir.)

Kureyş'ten bir cemaat içinde, Müslüman oldukları zaman Mekke'nin vadisinde onların bir sözcüsü, yer değiştirin ve intikal edin, dedi (Mekke'den Medine'ye hicret edin, dedi.)

İntikal ettiler, ne zayıflar ne düşmanla karşılaşma esnasında kalkanları olmayanlar ve kılıçları olmayanlar veya binmesini bilmeyenler olarak ne de silahsızlar intikal etmediler.

Burun kemiği yüksek olan şecaatli kişilerdir. Elbiseleri savaşta, dâvudi dokumalı zırhlardandır.

Parlak, paslanmaz zırhlar, halkaları olan ve birleşmeyen birbirlerine girmiş kamil, sağlam yapılı zırhlardır.

Eğer süngüleri bir kavme ulaşırsa, çok sevinir olmazlar.

Kendilerine kavuştuğu zaman çok üzgün durumlarda değildirler.

Beyaz erkek develerin yürüyüşü gibi yürürler.

Siyah kısa adam, emsalinden kaçıp ondan yüz çevirdiği zaman bir vuruş onları korur.

Darbeler ancak göğüslerine değer. Başka yerlerine değmez.

Onlar için savaş alanlarından geri kalmak yoktur."

"Delâilü'n-Nübüvve" adlı eserinde Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız tariki ile Ka'b b. Züheyr'in oğlu Abdurrahman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Züheyr'in oğulları Ka'b ile Büceyr çıkıp yola koyuldular. Ebrekû'l-Azzaf mıntıkasına vardıklarında Büceyr, Ka'b'a şöyle dedi:

- Şuracıkta bekle hele. Ben gidip şu adamı (Rasûlullah s.a.v.'ı) göreyim ve ne dediğini işiteyim.

Ka'b orada bekledi. Büceyr gidip Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına vardı. Rasûlullah, ona İslâmiyet'i teklif etti. O da Müslüman oldu. Büceyr'in İslâm'a girdiği haberini alan Ka'b şöyle dedi:

"İşte benden Büceyr'e bir mesaj iletin ki; hangi şeye göre senden

başkasının helakiyle helak oldun? Ne ile onu buldun?

Bir ahlak üzeredir. Onun babasını bir gün olsun öyle görmedim.

Sen de o konuda bir kardeş bulamazsın.

Ebu Bekir sana doyururcasına bir kase içirdi.

Ve Me'mun (Hz. Muhammed), seni ondan ilk kez içirdi. İkinci içirimi de sana içirdi."

Bu beyitler, Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştırıldığı zaman o, Ka'b'ın kanını mubah kıldı ve: "Her kim Ka'b'ı görürse onu öldürsün." dedi.

Büceyr, bu haberi kardeşi Ka'b'a bir mektupla bildirdi. Mektubunda Rasûlullah (s.a.v.)'ın, onun kanını mubah kıldığını anlattı. Ona: "Kendine sığınacak yer ara. Kurtulacağını sanmıyorum." dedi. Sonra mektubunda devamla şunları yazdı:

"Bilesin ki, Rasûlullah (s.a.v.), Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet ederek yanına gelen herkesin bu şahadetini kabul ediyor ve daha önce yaptığı kötülükleri, suçları affediyor. Bu mektubum sana ulaştığında Müslüman ol ve buraya gel."

Ka'b, Müslüman oldu ve Rasûlullah (s.a.v.)'ı öven kasidesini söyledi. Sonra Medine'ye geldi. Bineğini Rasûlullah'ın mescidinin kapısı önünde çöktürdü. Sonra mescide girdi. Rasûlullah (s.a.v.) da ashabının arasında tıpkı bir sofradaki gibi oturmuş idi. Sofranın etrafı nasıl çevrelenirse, sahabeler de onu çevrelemişler, halka şeklinde etrafında oturmuşlardı. Onu iki halkanın ortasına almışlardı. Bazen şu tarafa, yönelip konuşuyor, bazen öbür tarafa yönelip konuşuyordu.

Ka'b diyor ki:

- Ben devemi mescidin kapısında çöktürdüm. Rasûlullah (s.a.v.)'ın Suffa'da oturduğunu anladım. İçeri girdim. Yanına varıp oturdum. Müslüman oldum ve: "Allah'tan başka ilâh olmadığına ve senin de Allah Rasûlü Muhammed olduğuna şahadet ederim, el-eman ya Rasûlallah" dedim.

Rasûlullah:

- Sen kimsin? diye sordu.

Ben de:

- Ka'b b. Züheyr'im, dedim.

- Şöyle şöyle diyen misin? diye sordu. Sonra Ebu Bekr'e dönüp:

- Ey Ebu Bekir, bu nasıl demmişti? diye sordu.

Ebu Bekir de ona şiiri şöyle okudu:

"Seni, Me'mun (güvenilir olan Muhammed), onunla kanarcasına bir bardakla suladı ki,

Emredilen seni ondan ilk kere içirdi ve ikinci içirimi de içirdi."

Ka'b dedi ki:

- Ya Rasûlallah, ben böyle demedim?
- Ya nasıl dedin?
- Ben şöyle dedim:

"Seni Me'mun (güvenilir Muhammed), onunla kanarcasına bir bardakla suladı ki,
Me'mûn seni ondan birinci kere içirdi ve ikinci içirimi de içirdi."

Rasûlullah (s.a.v.): "Evet, vallahi ben güvenilirim." dedi.
Sonra Ka'b, şu kasidesini baştan sona ona okudu:

"Suağ uzaklaşıp gitti, kalbim bugün yaralıdır.

Onun için de zelildir. Uzak kaldığını hissetmiştir. Esirlikten kurtulamamış, bağlanmıştır..."

"el-İstiab" adlı eserinde Ebu Ömer b. Abdi'l-Berr'in anlattığına göre Ka'b, şu kısma vardığında: "Şüphesiz Rasûl, kendisi ile aydınlanan bir nurdur. Allah'ın çekilmiş, keskin (Hind'i) bir kılıcıdır.

Bana haber verildi ki, Rasûlullah, beni ölümle tehdit etmiştir. Rasûlullah'ın nezdinde af ümid edilir."

Evet bu kısma vardığı zaman Rasûlullah (s.a.v.), yanında oturan sahabelerine: "Dinleyiniz." anlamına gelen bir işarette bulunmuştu. Bunu daha önce "Meğâzi" adlı eserinde Musa b. Ukbe de anlatmıştır. Hamd ve minnet Allah'adır.

Ben derim ki: Bazı rivayetlerde belirtildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.); -kasidesini okuduğu esnada- Ka'b'a kendi abasını (bürde) vermiştir. Sarsarî, bunu bazı medhiyelerinde nazmetmiştir. Hafız Ebu'l-Hasan b. Esir de "el-Gabe" adlı eserinde bunu böyle anlatmıştır. Ka'b'a verilen bürdenin, halifelerin yanındaki bürde olduğunu söylemiştir.

Ben derim ki: Bu gerçekten meşhur şeylerdendir. Ama ben meşhur kitaplarda buna dair kalbimi rahatlatacak bir senede rastlamadım. Doğrusunu Allah bilir.

Rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), "Suağ ayrıldı." derken Ka'b'a:

- Suağ kimdir? diye sormuş.

Ka'b da:

- Eşimdir ya Rasûlallah, diye cevap verince Rasûlullah:
- Suağ ayrılmadı, demişti.

Ama bu rivayet doğru değildir. Sanki Ka'b, İslâm'a girmekle karısının kendisinden ayrılmış olduğu vehmine kapılmıştır. Zahir olan

görüŖe göre Ka'b, karısının hükmen değil de manen kendisinden ayrılmış olduğunu kastetmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

İbn İşhak, Asım b. Ömer b. Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Ka'b, "Siyah kısa adam, emsalinden kaıp ondan yüz çevirdiği zaman" sözünü söylediği zaman biz Ensâr topluluğunu kastetmişti. Çünkü bizim arkadaşımız, ona yapacağını yapmıştı ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın ashabından Kureyşli Muhacirleri özellikle medhettiği zaman, Ensâr ona karşı öfkelendi. Fakat Müslüman olduktan sonra Ensâr'ı medhedip ve onların Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte çektikleri sıkıntı ile birlikte ne kadar uğurlu kimseler olduklarını anarak şöyle dedi:

"Üstün hayat sürmek kimin hoşuna giderse, Ensâr'ın salihlerinden bir topluluk içinde yaşasın.

Onlar büyükten büyüğe üstün vasf ve ahlaka varis oldular.

Çünkü hayırlılar ancak onlar ve hayırlıların oğullarıdır.

Mızrağı kollarla zorlayanlar olarak, tıpkı kısa olmayan Hind kıçlarının süsü gibidir.

Görmeleri yorulmuş olmayarak köz gibi kızartılmış gözlerle bakar olarak,

Boğaz boğaza gelindiği ve hücumlar yapıldığı bir günde ölüm için canlarını peygamberlerine feda edenler olarak,

Kafirlerin kanlarından bulaşan şeylerden temizlenirler ve onu kendileri için bir ibadet ameli gibi itikad ederler.

Alışkanlık haline getirdiler. Tıpkı aslanlı bir yerde avlanmayı ve saldırmayı alışkanlık haline getiren kalın boyunlu arslanlar gibi.

Kendini onlardan korumak için yerleştiğin zaman, dağ keçisinin korunma yerlerinde sabahladı.

Bedir gününde Ali'ye bir darbe vurdukları zaman, onun vak'asına Hizarın hepsi toplandılar.

Eğer onların hakkında kavimlerin hepsi benim bildiğim şeyi bilselerdi,

Benimle mücadele eden kimseler elbette beni tasdik ederlerdi.

Bir kavimdir ki, yıldızlar döküldükleri ve onların düşmeleri esnasında yağmur yağmadığı zaman onlar gece gelip yanlarına konuk olarak inen kimselere ziyafet verip onları doyuran bir kavimdir.

Gassan'dan bir yerin temelinden yarılmasında kazan alete, kazılar zahmet ve yorgunluk verir."

İbn Hişam dedi ki: Anlatıldığına göre Ka'b, "Suad ayrıldı...." kasideini okurken, Rasûlullah (s.a.v.) ona:

"Keşke Ensâr'ı da hayır ile ansaydın. Çünkü onlar buna ehildirler." demiştir. Bunun üzerine Ka'b da kasidesindeki bu beyitleri söylemişti.

Ali b. Zeyd b. Cüd'an'dan bana ulaşan bir habere göre Ka'b b. Zühre, "Suad uzak bir ayrılışla ayrıldı. Kalbim bugün yaralıdır." mealindeki kasidesini Rasûlullah (s.a.v.)'a mescidde okumuştur.

Şeyh Ebu Ömer b. Abdi'l-Berr, "el-İstiab fî Mârifeti'l-Ashab" adlı eserinde Ka'b b. Zühre'nin hayat hikayesinin bir kısmını anlattıktan sonra şöyle demiştir:

"Ka'b b. Zühre şairdir. Şiiri güzel ve çok idi. Kendi sınıfındaki şairlerin başında gelirdi. Kardeşi Büceyr de öyleydi. Ama Ka'b ondan daha yüksek bir şairdi. Babaları Zühre ise, ikisinden daha üstündü. Ka'b'ın çok güzel şiirlerinden biri de şudur:

"Eğer ben birşeyi beğenseydim, mutlaka kaderi kendisine gizli olduğu halde gencin çalışmasını beğenirdim.

Genç ulaşamayacağı bazı işler için gayret sarfeder.

Can birdir, ama himmeti her tarafa yayılmıştır.

Kişî yaşadığı müddetçe emeli ileriye doğru uzamır.

Ecel sona erinceye dek göz hep ileriye bakar."

Sonra İbn Abdi'l-Berr, Ka'b'a ait birçok şiir nakletmiştir ki, onları burada zikretmek uzun zaman alır. İbn Abdi'l-Berr, Ka'b'ın ne zaman vefat ettiğini bildirmemiştir. Ebu'l-Hasan b. Esir de "el-Gâbe fî Mârifeti's-Sahâbe" adlı eserinde şairin ne zaman vefat ettiğini bildirmiş değildir. Ama babasının bisetten bir sene önce vefat ettiğini söylemiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Süheyl dedi ki: Ka'b b. Zühre'nin çok güzel şiirlerinden biri de Rasûlullah (s.a.v.)'ı metheden şu şiiridir:

"Kanlı canlı deve onu koşturup götürüyor. O abasına bürünmüş, tıpkı dolunay gibidir. Karanlık geceyi aydınlatıyordu.

Omuzları arasında ve abasının içinde Allah'ın bildiği din ve kerem vardır."

HİCRETİN SEKİZİNCİ SENESİNDE VUKU BULAN ÖNEMLİ HADİSELER VE VEFATLAR

Bu senenin cemaziyelevvel ayında Mu'te gazvesi yapıldı. Bu senenin ramazan ayında Mekke fethedildi. Şevval ayında Hüney'n'de Hevazin gazvesi yapıldı. Bu gazveden sonra Taif kuşatma altına alındı. Zilkade ayında Cirâne umresi yapıldı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), senenin geri kalan kısmında Medine'ye döndü.

Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), zilhicce ayının kalan son gecelerinde bu seferinden Medine'ye döndü. Bu sene Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. As'ı, Ezd kabilesinden Cülendi'nin oğulları Ceyfer ile Amr'a gönderdi. Bu iki kişinin beldelerindeki Mecusilerden ve çevrelerindeki bedevilerden cizye alındı.

Bu senenin zilkade ayında Rasûlullah (s.a.v.), Fatıma binti Dahhak b. Süfyan el-Kilabî ile evlendi. Fakat Fatıma, ondan Allah'a sığınınca, Rasûlullah ondan ayrıldı. Bir rivayete göre Rasûlullah, onu serbest bıraktı. O da ayrılmayı yeğledi ve ayrıldı.

Bu senenin, zilhicce ayında Rasûlullah (s.a.v.)'ın zevcesi Mariyetü'l-Kıptiye'den oğlu İbrahim doğdu. Mariye'nin erkek çocuğu olunca diğer kumaları onu çok kışkandılar. İbrahim'i doğurtan ebe, Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlı cariyelerinden Selma idi. İbrahim doğunca Selma, Ebu Rafi'e gidip haberi verdi. O da gidip Rasûlullah (s.a.v.)'a müjde verdi. Ona bir köle de verdi. Rasûlullah da bu köleyi Ümmü Berre binti Münzir b. Üseyd b. Hidaş b. Amir b. Ğanm b. Adiy b. Necar'a verdi. Ümmü Berre'nin kocası da Bera b. Evs b. Halid b. Cad b. Avf b. Mebzul idi.

Bu senede meydana gelen savaşlarda şehid olduklarını söylediğimiz kimseler vefat etmişlerdir. Yine önceki sayfalarda da anlattığımız gibi bu senede Halid b. Velid, Uzza'nın içinde bulunduğu evi yıkmıştır. Uzza'ya, Mekke ile Taif arasındaki Nahle'de ibadet edilirdi. Bu evin yıkılışı, bu senenin ramazan ayının bitimine beş gün kala gerçekleşmiştir.

Vakidî dedi ki: Bu senede Süva' putu yıkıldı. Bu puta, Hüzeyl kabilesi Rahat mevkiinde ibadet ederlerdi. Bunu, Amr b. As (r.a.) yıkmıştı. Yıkarken de ambarında birşey bulamamıştı.

Yine bu senede Menat putu yıkılmıştı. Menat, Müşellel mıntıkası

sında idi. Evs ve Hazreç kabileleri olmak üzere Ensâriiler, bu puta tazimde bulunurlardı. Sa'd b. Zeyd el-Eşheli (r.a.) bu putu yıktı.

"Ey inkarcılar! Şimdi Lat, Uzza ve bundan başka üçüncüleri olan Menat'ın ne olduğunu söyler misiniz?" ayetlerini tefsirimizde açıklarken bu konuda faydalı ve geniş açıklamalarda bulunduk.

Ben derim ki: Mekke fethini anlattıktan sonra Buhari, ibadet etmekte oldukları ve Mekke'deki Ka'be'ye benzeterek Ka'betü'l-Yemâniye diye adlandırdıkları yerin yıkılışını da anlatmıştır. Hasamlılar, oraya Ka'betü'l Yemâniye, Mekke'deki Ka'be'ye de Ka'betü's- Şâmiye diyorlardı.

Buhari, Yusuf b. Musa kanalı ile Cerir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.): "Beni, Zülhalase'den kurtarıp rahatlatmıyacak mısınız?" dedi. Ben de: "Evet kurtaracağım." dedim.

Ahnes kabilesinden 150 süvari ile birlikte yola çıktım. Daha önce-leri ben at sırtında duramazdım. Bu halimi Peygamber (s.a.v.)'e anlattığımda o, elini göğsüme koydu. Sonra elinin tesirini göğsümde gördüm ve o şöyle diyordu: "Allahım, bunu at sırtında sabit kıl ve onu hidayete erdir. Doğru yolu gösterenlerden kıl."

Ondan sonra artık at sırtından düşmedim.

Zülhalase, Hasamlıların Yemen'deki bir mabedi idi. Becile kabilesi de orada ibadet ediyorlardı. İçinde tapılan putlar vardı. Ona Ka'betü'l- Yemâniye deniyordu. Cerir oraya gitti. Onu ateşle yakıp kırdı.

Ravi diyor ki: Cerir, Yemen'e geldiğinde orada fal oklarıyla fal çeken bir adam vardı. Ona: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın elçisi buradadır. Eğer seni ele geçirirse boynunu vurur." denildi. Bir ara o fal çekmekte iken Cerir geldi, yanı başında durdu ve ona şöyle dedi: "Ya bu fal oklarını kırar ve Allahtan başka ilâh olmadığına şahadet edersen, ya da boynunu vururum." Falcı da fal oklarını kırıp şahadet getirdi.

Sonra Cerir, Ertat künyesi ile çağrılan Ahnesli bir adamı müjde için Peygamber (s.a.v.)'e gönderdi. Ertat, Peygamber (s.a.v.)'in yanına varınca:

- Ya Rasûlallah, seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, Zülhalase putunu uyuz deve halinde bırakmadan senin yanına gelmiş değilim, dedi.

Peygamber (s.a.v.) de, Ahnes kabilesinin süvari ve piyadelerini beş kez tebrik etti."

HİCRİ DOKUZUNCU SENE

TEBÜK GAZVESİ

Tebük gazvesi, hicri dokuzuncu senenin receb ayında yapılmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Ey inananlar! Doğrusu müşrikler pistirler. Bu sebeble, bu yıllardan sonra Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Eğer fakirlikten korkarsanız, bilin ki Allah dilerse sizi bol nimetiyle zenginleştirecektir. Allah şüphesiz bilendir, hakimdir.

Kitap verilenlerden, Allah'a, ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve peygamberinin haram kıldığını haram saymayan, hak dinini din edinmeyenlerle, boyunlarını büküp kendi elleriyle cizye verene kadar savaşın." (et-Tevbe, 28-29.)

İbn Abbas, Mücahid, İkrime, Said b. Cübeyr, Katade, Dahhak ve diğerlerinden rivayet olunduğuna göre Cenâb-ı Allah, müşriklerin hac ve umre gibi durumlarda Mescid-i Haram'a yaklaşmaktan men edilmelerini emir buyurduğu zaman Kureyşliler şöyle demişlerdi: "Hac mevsimlerindeki ticaret ve panayrlarımız sona erdi. Bu zamanlarda ele geçirdiğimiz kar da elden gitti."

Cenâb-ı Allah, bu kayıplarının yerini şöyle doldurdu: Müslüman oluncaya veya boyunlarını bükerek cizye verinceye kadar Ehl-i Kitap ile savaşmalarını onlara emretti.

Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.), Bizanslılarla savaşmaya azmetti. Çünkü onlar İslâm'a ve Müslümanlara daha yakın idiler. Böylece Rasûlullah'a, insanların en yakını ve hakka davete en layık olan kimseler idiler. Bu hususta yüce Allah, şöyle buyurmuştu:

"Ey inananlar! Yakınıınızda bulunan inkarcılarla savaşın. Sizde kendilerine karşı sertlik bulsunlar. Bilin ki Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanlarla beraberdir." (et-Tevbe, 123.)

Rasûlullah (s.a.v.), Tebük senesinde Bizanslılarla şiddetli derecede sıcak bir mevsimde savaşmaya karar verdiği zaman -ki o zamanda Müslümanların durumu çok sıkıntılı idi- insanlara kararını açıkladı ve çevresindeki Arap kabilelerini kendisiyle birlikte gazaya gelmeye davet etti. İleride de açıklanacağı gibi 30.000'e yakın insan onunla birlikte gaza yoluna koyuldu. Diğerleri ise geride kaldılar. Mazeretsiz

olarak gazadan geri kalan münafık ve taksirli kimseleri Cenâb-ı Allah kınadı. Onları şiddetli bir şekilde azarladı. Rezil rüsvay etti. Onlar hakkında Kur'ân'ın okunan ayetlerini inzal buyurdu. Durumlarını Berae sûresinde açıkladı. Nitekim bu hususu tefsirimizde detaylı olarak izah ettik. Şu ayet-i kerimeden de anlaşılacağı gibi Allah, mü'minlerin her halukarda savaşa gitmelerini emretti:

"İsteyen, istemeyen, hepiniz savaşa çıkın. Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihad edin. Bilirseniz bu sizin için daha hayırlıdır.

Ey Muhammed! Kolay bir kazanç, normal bir yolculuk olsaydı sana uyarlardı. Fakat çıkılacak yol onlara uzak geldi. Kendilerini helak ederek, "Gücümüz yetseydi sizinle beraber çıkardık" diye Allah'a yemin edeceklerdir. Allah, onların yalancı olduğunu elbette biliyor." (et-Tevbe, 41-42).

"İnananlar toptan savaşa çıkmamalıdır. Her topluluktan bir tafenin dini iyi öğrenmek ve milletlerini geri döndüklerinde uyarmak üzere geri kalmaları gerekli olmaz mı? Ki böylece yanlış hareketlerden çekinirler." (et-Tevbe, 122.)

Denildi ki; bu ayet, yukarıdaki ayeti neshetmiştir. Bazıları ise böyle bir durumun söz konusu olmadığını söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

İbn İshak dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.), zilhicce ile receb ayları arasında Medine'de ikamet etti. Sonra Rumlarla savaş için ashabına hazırlanmalarını emretti. Zührî, Yezid b. Ruman, Abdullah b. Ebu Bekir, Asım b. Ömer b. Katade ve onlardan başka âlimlerimiz bu durumu bize anlattılar. Her biri Tebük gazvesi hakkında, o gazveden kendisine ulaşan haberi nakletti. Birinin haber vermediğini, diğerleri haber verdi.

Rasûlullah (s.a.v.), ashabına Bizans savaşı için hazırlanmalarını emretti. Bu olay, halkın sıkıntıda bulunduğu, sıcakın şiddetli olduğu kışık zamanında idi. Meyvelerin olgunlaştığı ve halkın bahçelerin gölgelerinde kalmayı arzuladıkları, içinde bulundukları halden hoşnut olmadıkları bir zamanda idi. Rasûlullah (s.a.v.), gazveye çıktığında çoğu zaman gitmek istediği yeri gizlerdi. Başka bir yere gideceğini söylerdi. Fakat Tebük gazvesinde nereye gideceğini açıkça söyledi. Çünkü yolun uzaklığından ve zamanın şiddetinden, hedeflediği düşmanın çokluğundan o gazveyi halka açıkladı ki, onun için gerekli hazırlıklarını yapsınlar. Teçhizatlarını hazırlamalarını söyledi ve Bizans'ı hedeflediğini onlara haber verdi.

Rasûlullah (s.a.v.), bir gün bu savaş için hazırlanırken Beni Seleme kabilesinden Ced b. Kays'a şöyle dedi:

- Ey Ced, bu sene Beni Asfer (Rumlar) ile kılıçla vuruşmak istemez misin?

O da şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, bana izin versen, beni fitneye düşürmesen olmaz mı? Vallahi kavmim de bilir ki, kadınlara karşı benden daha tutkun bir adam yoktur ve ben, Beni Asfer'in (Rumların) kadınlarını görürsem sabredememekten korkarım.

Rasûlullah (s.a.v.) da ondan yüz çevirdi ve: "Sana izin verdim." dedi. Bunun üzerine Ced b. Kays hakkında şu ayet-i kerime nazil oldu:

"Onlardan, "Bana izin ver, beni fitneye düşürme." diyen vardır. Bilin ki onlar zaten fitneye düşmüşlerdir. Cehennem, inkar edenleri şüphesiz kuşatacaktır." (et-Tevbe, 49.)

Münafıklardan bir kavmin fertleri birbirlerine şöyle dediler: "Sıcakta savaşa çıkmayınız."

Cihaddan kaçındıkları, haktan şüpheyeye düştükleri ve Rasûlullah (s.a.v.)'a yalan haber verdikleri için böyle dediler. Bunun üzerine kutlu ve yüce Allah, onlar hakkında şu ayeti inzal buyurdu:

"Sıcakta savaşa çıkmayın" dediler. De ki: "Cehennem ateşi daha sıcaktır." Keşke bilselerdi.

Yaptıklarının cezası olarak, bundan böyle az gülsünler, çok ağlasınlar." (et-Tevbe, 81-82.)

İbn Hişam, İshak b. İbrahim kanalı ile Abdullah b. Harise'nin şöyle dediğini rivayet eder:

Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir haber geldi: "Münafıklardan bir grub, Yahudi Süveylim'in Casum mıntıkasındaki evinde toplanıyorlar. Halkı, Rasûlullah (s.a.v.)'dan, Tebük gazvesine gitmekten geri çevirmek istiyorlar.

Bunun üzerine Hz. Peygamber, Talha b. Ubeydullah'ı, ashabından bir takım kişilerle birlikte onlara gönderdi ve ona Süveylim'in evini, onların üzerine yakıp yıkmalarını emretti. Talha da bunu yaptı. Dahhak b. Halife, evin arkasından atladı ve ayağı kırıldı. Onun arkadaşları da atladılar, kaçıp kurtuldular. Bunun üzerine Dahhak şöyle dedi:

"Allah'ın Beyt'ine andolsun ki, az kaldı ki Muhammed'in ateşi ile Dahhak ve İbn Ubeyrik yanıyordu.

Süleym'in küçücük evinin üstüne çıkmış iken kırılmış bir vaziyette ayağımın ve dirseğimin üzerine düşmüştüm.

Allah'ın selamete ve bereketi sizin üzerine olsun.

Bunun benzerine bir daha gelmeyeceğim, korkuyorum. Ateş kimi kuşatırsa o kişi yanar."

İbn İshak dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.), yola çıkmaya çalıştı.

Halka toparlanmalarını ve hazırlanmalarını emretti. Zengin kişileri, Allah yolunda infakta bulunmaya ve sefere götürecekleri yükleri vermeye teşvik etti. Bunun üzerine zengin kimselerden bir takım adamlar yükleri verdiler ve sevablarını Cenâb-ı Allah'tan beklediler. Osman b. Affan, bu iş için büyük bir harcamada bulundu ki, o zamana kadar onun kadar hiçbir kimse bu uğurda harcamada bulunmuş değildi.

İbn Hişam dedi ki: Kendisine güvendiğim birisi bana şu haberi verdi: Osman b. Affan, Tebük gazvesinde dar durumda olan orduya 1.000 dinarlık mali yardımda bulundu. Rasûlullah (s.a.v.) da o zaman şöyle dedi: "Allahım, Osman'dan razı ol. Çünkü ben ondan razıyım."

İmam Ahmed b. Hanbel, Harun b. Maruf kanalı ile Abdurrahman b. Semüre'nin azadlısı Kesse'nin şöyle dediğini rivayet eder:

Osman b. Affan, Rasûlullah (s.a.v.)'ın sıkıntı içindeki Tebük gazvesine gidecek orduyu teçhiz etmesi esnasında eteğine 1.000 dinar koyup getirdi ve o paraları Rasûlullah (s.a.v.)'ın kucağına boşalttı. Rasûlullah (s.a.v.) da onları eli ile evirip çevirip şöyle diyordu:

"Bugünden sonra ne yaparsa yapsın. Hiçbir ameli Osman'a zarar veremeyecektir."

Abdullah b. Ahmed, babasının "Müsned" adlı eserinde Ebu Musa el-Anezî kanalı ile Abdurrahman b. Habbab es-Sülemî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

Rasûlullah (s.a.v.), hutbe irad etti. İnsanları, Tebük gazvesine gidecek olan ve mali darlık içindeki orduyu teçhiz etmeye ve gerekli yardımı yapmaya teşvik etti. Osman b. Affan: "Sırtındaki çulu ve palanı ile birlikte 100 deveyi ben veririm." dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), minberden bir basamak aşağı indi. Sonra yine insanları bu orduya yardıma teşvik etti. Osman: "Sırtındaki çulu ve palanıyla 100 deve daha veririm." dedi. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın, Osman'ın bu cömertliğini takdir edercesine elini sallayıp hareket ettirdiğini ve şöyle dediğini gördüm: "Bu günden sonra yapacağı olumsuz davranışlar ve ameller Osman'a zarar vermez."

Bu, bu şekli ile gariptir.

Beyhakî, Amr b. Merzuk kanalı ile Seken b. Muğire'nin de böyle bir rivayette bulunduğunu ve Osman'ın mezkur sözünü üç kez tekrarladığını, yanı sırtlarındaki çul ve palanlarıyla birlikte 300 deve vermeyi taahhüd ettiğini beyan etmiştir.

Abdurrahman dedi ki: Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın minber üzerinde iken şöyle dediğini gördüm:

"Bugünden sonra yapacağı olumsuz davranış ve ameller Osman'a zarar vermez."

Ebu Davud et-Teyalisi, Ebu Avane kanalı ile Ahnef b. Kays'ın

şöyle dediğini rivayet eder:

Osman b. Affan'ın, Sa'd b. Ebu Vakkas, Ali, Zübeyr ve Talha'ya şöyle dediğini işittim: "Allah aşkına söyleyin. Rasûlullah (s.a.v.)'ın: "Zorluk ordusunu (Tebük gazvesine giden orduyu) teçhiz eden kimseyi Allah bağışlasın." dediğini biliyor musunuz? Ben o orduyu teçhiz ettim. Öyle ki, ne bir yulara, ne de bir ayak bağına ihtiyaçları kalmadı. Siz bunu biliyor musunuz?" Bunun üzerine onlar: "Allah için evet, biz bunu biliyoruz." dediler.

MAZERETLERİ DOLAYISIYLA SAVAŞTAN GERİ KALAN BEKKAİLER (AĞLAYANLAR) VE DİĞERLERİNİN DURUMU

Yüce Allah buyurdu ki:

"Allah'a iman edin ve peygamberinin yanında savaşın." diye bir sûre inmiş olsa, içlerinden zengin olan ve gücü yetenleri senden izin isterler ve: "Bizi bırak, oturanlarla beraber kalalım." derler. Onlar geri kalanlarla beraber bulunmaya razı oldular. Kalblerine mühür vurulmuştur. Bu yüzden anlamazlar.

Ama peygamber ve onunla beraber bulunan mü'minler, mallarıyla ve canlarıyla savaştılar. İşte iyilikler onlarıdır. Saadete erişenler de onlardır.

Allah onlara temelli kalacakları, içlerinden ırmaklar akan Cennetler hazırlamıştır. Büyük kurtuluş budur.

Bedevidlerden, izin almak üzere, özür beyan eden kimseler geldiler. Allah'a ve peygamberine yalan söyleyenler ise, özür bile beyan etmeksizin geri kaldılar. Onlardan kafir olanlar, can yakıcı azaba uğrayacaktır.

Güçsüzlere, hastalara ve sarfedecek birşeyi bulunmayanlara, Allah ve peygamberine bağlı kaldıkları müddetçe sorumluluk yoktur. İyi davrananlara sorumluluk olmaz. Allah bağışlayandır. Merhamet edendir.

Binek vermen için sana geldiklerinde, "Size binek bulamıyorum." dediğin zaman, sarfedecek birşey bulamadıkları için üzüntüden göz yaş dökererek geri dönenlere de sorumluluk yoktur.

Sorumluluk sadece, zengin oldukları halde senden izin isteyen, geride kalanlarla bulunmaya razı olanlara ve Allah kalblerini mühürlemiş olduğu için bilmeyenleredir." (et-Tevbe, 86-93.)

Tefsirimizde bu ayetlerin açıklamasıyla ilgili yeterince bilgi verdik. Hamd ve minnet Allah'adır.

Anlatılmak istenen şu ki, ağlayanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelmişler, Tebük gazvesinde kendisiyle birlikte bulunmak için kendilerine binek vermesi talebinde bulunmuşlar, ama Rasûlullah'ın yanında binek bulamamışlar ve ağlayarak -Allah yolunda cihad fırsatını kaçırdıklarından ve infakta bulunamadıklarından ötürü- üzülerek geri dönmüşlerdi.

İbn İshak dedi ki: Bunlar, Ensâr'dan ve Beni Amr b. Avf kabile-sinden olup toplam yedi kişi idiler: Salim b. Umeyr, Beni Harise'nin kardeşi Ulbe b. Zeyd, Beni Mazin b. Neccar'ın kardeşi Ebu Leyla Abdurrahman b. Ka'b, Beni Seleme'nin kardeşi Amr b. Hümmam b. Cemuh, Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî.

Bazıları derler ki: Bilakis o, Abdullah b. Amr el-Müzenî'dir. Bunlarla birlikte Beni Vakîf'in kardeşi Herma b. Abdillâh ile İrbad b. Sariye el-Fezarî de vardı.

İbn İshak dedi ki: Bana ulaşan habere göre İbn Yamin b. Umeyr b. Ka'b en-Nadrî, ağlamakta olan Ebu Leyla Abdurrahman b. Ka'b ile Abdullah b. Muğaffel'e rastladı. Onlara:

- Niçin ağhyorsunuz? diye sordu.

Onlar da dediler ki:

- Bize, binek temin etmesi için Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldik. Fakat onun yanında, bizi bindireceği bir binek bulamadık. Kendimiz de onunla birlikte yola çıkmaya kuvvet de bulamadık.

Bunun üzerine İbn Yamin onlara bir deve verdi. Onlar da sefere çıkmaya hazırlanınca onlara bir miktar hurma verdi. Böylece onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yola çıktılar.

Yunus b. Bükeyr de bunu, İbn İshak'tan naklederken şu eklemeyi yapıyor:

"Ulbe b. Zeyd (r.a.) de, binek bulamadığı için geceleyin bir kenara çekilip ağlamış ve kılabilirdiği kadar namaz kıldıktan sonra şöyle demişti: "Allahım, sen cihadı emrediyor ve bizi cihada teşvik ediyorsun. Cihad -malumdur ki- binek, azık ve masraf gerektiren birşeydir. Oysaki ben, bunların hiç birisine sahip değilim. Senin peygamberin, elinde birşey olmadığı için bana yardım edemedi. Şahit ol ki, bugüne kadar ben hangi Müslümanın zulmüne maruz kalmış isem, mal, can ve namus bakımından hangi Müslümanda bir hakkım varsa, hepsini senin yolunda sadaka olarak kendilerine helal ettim."

Böyle dedikten sonra, sabahleyin tekrar halkın arasına katılmış-tı. Hz. Peygamber :

- Bu gece sadaka veren adam nerede? diye sormuştu. Fakat kimse cevap vermediğinden bir daha:

- Bu gece sadaka veren kim ise ayağa kalksın, deyince Ulbe ayağa kalkarak durumu kendisine arz etmişti. Rasûlullah (s.a.v.) da:

- Seni müjdeliyorum. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, senin sadakan kabul olan sadakalar arasında yazıldı, demişti.

Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanah ile Ebu Musa el-Eş'arî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Arkadaşlarım, kendileri için gidip binek talebinde bulunmam

için beni Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdiler. Çünkü onlar da Rasûlullah'la birlikte Tebük gazvesine giden zorluk ordusu içinde idiler. Gidip şöyle dedim:

- Ey Allah'ın peygamberi! Kendilerine binek veresin diye arkadaşlarım beni sana gönderdiler.

Rasûlullah:

- Vallahi sizi birşeye bindiremem, dedi. Yanına vardığımda Rasûlullah öfkeli idi. Sebebini bilemiyordum.

Bana binek veremediğinden dolayı üzüntülü, Rasûlullah'ın da kalbinde bana karşı kırgınlık hissetmesinden ötürü korkulu olarak geri döndüm. Arkadaşlarımın yanına vardım ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın söylediğini onlara ilettim. Azıcık bekledikten sonra Bilal'in şöyle seslendiğini duydum:

- Abdullah b. Kays nerede?

Ona cevap verdim. O da:

- Rasûlullah (s.a.v.) seni çağırıyor, gel buraya, dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına vardığımda bana:

- Şu birbirine bağlı iki grup deveyi al, dedi. Böyle derken Sa'd'dan satın aldığı altı deveyi bana verdi. Ve:

- Al bunları, arkadaşlarına götür ve onlara: "Allah (veya Rasûlullah) sizi bu develere bindiriyor." de.

Ben de develeri alıp arkadaşlarıma gittim ve onlara:

- Rasûlullah (s.a.v.), sizi bu develere bindiriyor. Ama Allah'a yemin ederim ki, sizin için kendisinden binek istediğim zaman Rasûlullah'ın bana söylediği sözleri işitmeniz ve ilk etapta beni men edişini, sonra bu develeri bana verişini bizzat kendisinden duymanız için mutlaka benimle birlikte siz de Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelmelisiniz ki, onun söylemediği birşeyi size söylemiş olduğumu zannetmeyesiniz, dedim.

Onlar da:

- Allah'a yemin ederiz ki, senin sözlerin bizim yanımızda tasdik edilmiştir. Ama istediğini yapacağız, dediler.

Ravi diyor ki: Ebu Musa, arkadaşlarından birkaç kişi ile birlikte oradan kalkıp Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi ki, onları binekten menederken söylediği sözleri ve daha sonra o binekleri onlara verirken söylediği sözleri işitsinler. Ebu Musa'nın ondan kendilerine naklettiği sözleri duysunlar.

Ravi diyor ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına, yağmalanan bazı develer getirildi. Bize de küçük hörgüçlü altı deve verilmesini emretti. Biz de o develeri aldık. Sonra: "Biz Rasûlullah (s.a.v.)'ın bizleri deveye bindirmeyeceğine dair ettiği yemini unuttuk. Vallahi bu develer bizim için uğurlu olmazlar." dedik. Yanına dönüp kendisine bunu

anlatınca o şöyle buyurdu:

- Ben sizi bu develere bindirmedim. Ama Allah bindirdi. Sonra ben birşeye yemin edersem, o yemini bozmayı daha hayırlı görürsem mutlaka yemini bozar, hayırlı olan o işi yaparım."

İbn İshak dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın yola çıkma işi kesinleşti. Çıkmaya karar verdi. Kalblerinde bir şüphe olmadığı halde bazıları geri kaldılar ve sefere gitmediler. Onlardan bazıları şunlardır: Ka'b b. Malik b. Ebi Ka'b (Bu, Beni Seleme'nin kardeşidir.), Murrare b. Rebi (Bu, Beni Amr b. Avf'ın kardeşidir.), Hilal b. Ümeyye (Bu, Beni Vakıf'ın kardeşidir.); Ebu Hayseme (Bu, Beni Salim b. Avf'ın kardeşidir.). Bunlar dürüst kimseler olup Müslümanlıkları hususunda asla itham edilmezlerdi.

Ben derim ki: İlk üç kişiye gelince, bunların kıssaları inşaallah yakında detaylı olarak anlatılacaktır ki, onlar hakkında Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurmuştur:

"Bütün genişliğine rağmen yer onlara dar gelerek nefisleri kendilerini sıkıştırıp, Allah'tan başka sığınacak kimse olmadığını anlayan, savaştan geri kalan üç kişinin tevbesini de kabul etti." (et-Tevbe, 118.)

Ebu Hayseme'ye gelince o, döndü ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına yetişmeye azmetti. Nitekim ileride de bu anlatılacaktır.

FASIL

Yunus b. Bükeyr, İbn İshak'ın şöyle dediğini rivayet eder:

Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın seferi açık ve belli oldu. Yola koyulmaya karar verdi. Perşembe günü yola koyulduğunda askerini Seni-yetü'l-Veda üzerinden yürüttü. Yanında 30.000'i aşkın insan vardı. Allah düşmanı Abdullah b. Übey, askerlerini onun aşağı taraflarındaki yoldan yürüttü. Denildiğine göre onun askerleri, İslâm askerlerinden az değildi. Rasûlullah (s.a.v.) yürüdüğü zaman Abdullah b. Übey, ondan ayrılan münafıklardan şüphe erbabı ile birlikte ayrılıp geri kaldı.

İbn Hişam dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de yerine vekil olarak Muhammed b. Mesleme el-Ensari'yi vali tayin etti. ed-Deravardî'nin anlattığına göre Tebük savaşına gidildiği esnada Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de yerine Siba b. Urfuta'yı vali tayin etmiştir.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Ali b. Ebi Talib'i ailelerine bakmak için Medine'de bıraktı ve ona, onların arasında kalmasını emretti. Bunun üzerine münafıklar, bu konuda yalan haberler uydu-rup şöyle dediler: "Ali'yi ağır hareket ettiğinden ve kendisi de böylece ondan kurtulup hafiflemek istediğinden Medine'de bıraktı."

Münafıklar böyle dedikleri zaman Ali b. Ebi Talib, silahını alıp

yola çıktı. Rasûlullah (s.a.v.)'a Cüf'de mola vermişken vardı ve mü-nafıkların yaptıkları dedikoduyu anlattı. Rasûlullah (s.a.v.) da ona şöyle dedi:

- Yalan söylemişler, ben seni arkamda bıraktığım şeyler için geri bıraktım. Geri dön, ailemin ve ailemin yanında kal ey Ali! Harun'un Musa'ya kardeş olduğu gibi bana kardeş olmak istemez misin? Fakat benden sonra bir peygamber daha gelmeyecektir.

Bunun üzerine Hz. Ali, Medine'ye geri döndü. Rasûlullah (s.a.v.) da yolculuğuna devam etti.

Ebu Davud et-Teyalisi, "Müsned"inde Şube ve Hakem kanalı ile Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Tebük gazvesine giderken Ali b. Ebi Talib'i Medine'de bıraktı. Ali ona:

- Ya Rasûlallah, beni çocuklarla kadınların arasında mı bırakıyorsun? diye sordu.

Rasûlullah (s.a.v.), ona şu cevabı verdi:

- Musa'nın Harun'a kardeş oluşu gibi sen de bana kardeş olmak istemez misin? Ancak benden sonra bir peygamber gelmeyecektir."

İmam Ahmed b. Hanbel, Kuteybe b. Said kanalı ile Amir'in babası Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Bir gazvede Rasûlullah (s.a.v.), Ali'yi Medine'de bırakmıştı. Bunun üzerine Ali de ona:

- Ya Rasûlallah, beni çocuklar ve kadınlarla beraber geride mi bırakıyorsun? diye sorunca, Rasûlullah (s.a.v.)'ın ona şöyle dediğini işittim:

- Harun'un Musa'ya kardeş olması gibi, senin de bana kardeş olmana razı değil misin? Ancak benden sonra peygamber yoktur."

İbn İshak dedi ki: "Ebu Haysem'e, Rasûlullah (s.a.v.) ile birkaç gün yürüdükten sonra çok sıcak bir günde ailesine geri döndü. İki karısını bahçesindeki gölgelik altında buldu. Her biri gölgeliğini döşemiş, kendisi için orada su soğutmuş ve yemek hazırlamıştı. Bahçeye girdiği zaman gölgeliğin kapısı önünde dikildi ve iki karısına baktı. Onların kendisi için yaptıklarını görünce şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.), güneşte, rüzgarda ve sıcakta olsun, Ebu Hayseme ise serin bir gölgede olsun, yemeği de hazırlanmış ve daim olan malının içinde güzel karısıyla birlikte olsun... Bu, insafa sığmaz.

Vallahi sizin ikinizden hiç birinizin gölgeliğine girecek değilim. Mutlaka Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip kavuşacağım. Siz bana azık hazırlayın.

Onlar, Ebu Hayseme'nin emrini yerine getirdiler. Sonra binek erkek devesi ile yola çıktı. Rasûlullah (s.a.v.)'ı arıyordu. İkisi birbirlerine ne arkadaş oldular ve Tebük'e yaklaştıkları zaman Ebu Hayseme,

Ümeyr b. Vehb'e şöyle dedi: Benim bir günahım var, geri kalsan da ben Rasûlullah (s.a.v.)'a vardıktan sonra ona gelsen senin için daha iyi olmaz mı?

O da Ebu Hayseme'nin bu dediğini yaptı. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'a, o Tebük'e yaklaştığı zaman halk şöyle dedi:

- İşte yol üzerinde bir süvari geliyor.

Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle dedi:

- Bu, Ebu Hayseme olmalı.

Onlar da dediler ki:

- Ya Rasûlallah, vallahi Ebu Hayseme'dir.

Devesini çöktürdüğü zaman ilerledi ve Rasûlullah (s.a.v.)'a selam verdi. Rasûlullah (s.a.v.) da ona:

- Ey Ebu Hayseme! Az kalsın mahvoluyordun, dedi. Daha sonra o, Rasûlullah (s.a.v.)'a olayı anlattı. Rasûlullah (s.a.v.) da iyilikle ona söyledi ve onun için hayır duada bulundu."

Urve b. Zübeyr ile Musa b. Ukbe de Ebu Hayseme'nin kıssasını Muhammed b. Siyak'ın anlattığına benzer bir şekilde, hatta daha geniş olarak anlatmışlardır. Bunlara göre Rasûlullah (s.a.v.), güz mevsiminde Tebük savaşına gitmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

İbn Hişam dedi ki: Asıl adı Malik b. Kays olan Ebu Hayseme, bu hususta şöyle bir şiir söyledi:

"İnsanları dinde nifak etmiş olarak gördüğüm zaman en iffetlisini ve en iyisini yaptım.

Sağ elimle Muhammed'in iki eline bey'at ettim, bir günah işlemedim ve haram kılınmış şeye bürünmedim.

Boyalı kadın, çadırında ve çok yüklü hurma çağlası kızarıp olgunlaşmaya yüz tutmuş hurma ağaçlarının bahçelerini terk ettim.

Münafık şüphelendiği zaman, nefsim kendini dine teslim etti."

Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak kanalı ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Tebük yoluna koyulduğunda adamlar hep geride kalıyorlardı. Ashab:

- Ya Rasûlallah, falan adam geride kaldı, deyince o şöyle diyordu:

- Onu bırakın. Eğer onda hayır varsa Allah onu size ulaştıracaktır. Eğer hayır yoksa, Allah sizi ondan kurtarıp rahata erdirecektir.

Nihayet denildi ki:

- Ya Rasûlallah (s.a.v.), Ebu Zerr geride kaldı. Devesi onu geciktirdi.

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

- Onu bırakın. Eğer onda hayır varsa, Allah onu size ulaştıracak-

tır. Eğer onda hayır yoksa, Allah sizi ondan kurtarıp rahata erdirecektir.

Ebu Zerr devesini bekledi. Onu geciktirince eşyasını alıp sırtına vurdu. Sonra yaya olarak Rasûlullah (s.a.v.)'ın gittiği yolu izlemeye başladı. Rasûlullah (s.a.v.), bir konak yerinde mola vermekte iken Müslümanlardan biri etrafa bakarken şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, şu adam yolda yaya olarak geliyor.

Rasûlullah (s.a.v.):

- Eba Zerr'dir, dedi. Oradakiler yolda gelmekte olan adama iyice bakınca:

- Ya Rasûlallah, vallahi bu Ebu Zerr'dir, dediler. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurdu:

"Allah, Ebu Zerr'e rahmet etsin. Yalnız başına yürür, yalnız başına ölür, yalnız başına diriltir (haşredilir)."

Aradan zaman geçti. Bir ara Ebu Zerr, Rabza'ya sürgün edildi. Ölüm vakti geldiğinde karısına ve kölesine şu vasiyette bulundu:

- Ölürsen beni geceleyin, yıkayıp kefenleyin. Sonra beni yol ortasına koyun. Yanınızdan geçen ilk kervana deyin ki; işte bu, Ebu Zerr'dir!

Ölünce vasiyeti gereğince onu geceleyin yıkayıp kefenlediler ve yol ortasına bıraktılar. Birde baktılarki, bir kervan geliyor. Kervanı tanımyorlardı. Nihayet üzengileri, Ebu Zerr'in tabutunun kenarına değdi. Bir de baktılar ki İbn Mesud, Kufelilerle birlikte gelmiş. İbn Mesud, sordu:

- Bu nedir?

- Ebu Zerr'in cenazesidir!

Bunun üzerine İbn Mesud, ağlamaya başladı ve şöyle dedi:

"Rasûlullah (s.a.v.), gerçekten doğru söylemiş: "Allah, Ebu Zerr'e rahmet etsin. Yalnız başına yürür, yalnız başına ölür, yalnız başına diriltir (haşredilir)."

Böyle dedikten sonra bineğinden indi. Bizzat onu kendisi defnetti."

"Sıkıntılı bir zamanda peygambere uyanlar..." (et-Tevbe, 117.) ayet-i kerimesi ile ilgili olarak İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile Abdullah b. Muhammed b. Akil'in şöyle dediğini rivayet eder: "Tebük gazvesine gidilirken iki, üç kişi bir deveye binip gidiyorlardı. Çok şiddetli bir sıcakta yola çıkmışlardı. Susamışlar, öyle ki, develerini kesiyor ve kırımlarını çıkararak içindeki suları emiyorlardı. Tebük gazvesi azık, yiyecek, içecek ve binek bakımından çok sıkıntılı bir gazve olmuştu."

Abdullah b. Vehb, Amr b. Haris kanalı ile Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Ömer b. Hattab'a: "Bize sıkıntı zamanının (Tebük gazvesinin) durumunu anlat." denilince o, şöyle cevap verdi:

Çok sıcak bir zamanda Tebük yolculuğuna çıktık. Bir menzile varıp konakladık. Orada aşırı derecede susadık. Öyle ki, boyunlarımızın kopacağını sandık. Bizden biri devesini aramaya gidipte geri döndüğünde neredeyse boynunun kopacağını sanıyordu. Bazı adamlar develelerini boğazlıyor, dışkısını sıkıyor, ondan süzülen suyu içiyor, kalan kısmını da ciğerinin üzerine koyuyordu. Ebu Bekir es-Sıddık dedi ki:

- Ya Rasûlallah, Allah seni hayır dua yapmaya alıştırmıştır. Bizim için Allah'a dua et.

- Ey Ebu Bekir, sen bunu ister misin?

- Evet.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ellerini göğe kaldırdı. Yağmur yağınca kadar ellerini havada tuttu. Hafif bir yağmur yağdı. Sonra yağmur şağanak halinde yağmaya başladı. Ashab beraberlerindeki kablalarına su doldurdu. Sonra gidip baktık ki, yağmur nerelere düşmüş. Ordugahın dışına yağmur yağmadığını gördük.»

İbn İshak şöyle dedi: "Asım b. Ömer b. Katade, kendi kavminden bazı adamlardan naklederek bana şöyle haber verdi: Rasûlullah ve sahabeler, Hicr mevkiinde iken bu hadise meydana gelmişti ve sahabeler, beraberlerindeki bir münafıka şöyle demişlerdi:

- Yazıklar olsun sana. Bundan sonra daha ne kaldı ki, inanmıyorsun?

O da şu cevabı verdi:

- Bu gördüğünüz bulut, geçip giden bir buluttan başkası değildir.

Yine İbn İshak'ın anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.)'ın devesi kaybolmuş, ashab onu aramaya gitmişti. Rasûlullah (s.a.v.) da yanı başında olan Umare b. Hazım el-Ensârî'ye şöyle dedi: "Adamın biri diyor ki; Muhammed size kendisinin bir peygamber olduğunu haber veriyor. Size göğün durumunu haber verdiğini iddia ediyor. Oysaki, devesinin nerede olduğunu bilmiyor!

Vallahi ben, Allah'ın bana bildirdiğinden başka birşey bilemem. Allah, bana o devenin yerini gösterdi. O deve şu vadidedir. Yuları bir ağaca takıldığı için orada alıkonmuştur."

Sahabeler de gidip deveyi getirdiler. Umare b. Hazım da kendi yandaşlarının yanına döndü ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın, aleyhinde konuşan adamın sözünden haberdar olduğunu onlara bildirdi. Bunun üzerine Umare'nin takımında bulunan bir adam şöyle dedi: "Bu sözü ancak Zeyd b. Lusayt söylemiştir." Zeyd, gelmeden önce Umare'nin takımında idi. Bunun üzerine Umare, Zeyd'in yanına gitti. Onun boynuna dürterek şöyle dedi:

- Benim takımında bir bela varmış da bilmiyormuşum. Ey Al-

lah'ın düşmanı, takımından çık, artık bundan sonra bana arkadaşlık etme.

Adamın biri dedi ki: Zeyd bundan sonra tevbe etti.

Bir başkası da şöyle dedi: O, ölünceye kadar o halinde ısrar etti.

Hafız el-Beyhakî, Ebu Hüreyre veya Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet eder: (Burada ravilerden A'meş'in şüphesi vardır): Tebük gazvesi günü olduğunda insanlar açlığa maruz kaldılar. Dediler ki:

- Ya Rasûlallah, bize izin versen de develerimizi kesip etlerini yesek ve biraz şişmanlasak olmaz mı?

- Olur, yapınız.

Ömer gelip şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, eğer böyle yaparsan bineklerimiz azalır. Ama sen askerlerin yanındaki azık artıklarının getirilmesini emret, o getirilen azıkların üzerine bereket duası yap. Belki Allah, o azıklarda bereket meydana getirir.

- Peki öyle yapalım.

Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra bir sofra getirilmesini emretti. Sofrayı getirdiler. Yere yaydı. Sonra azık artıklarının getirilmesini istedi. Adamın biri bir avuç darı, bir başkası bir avuç hurma, bir diğeri biraz ekmek kırıntısı getiriyordu. Nihayet sofra üzerinde azıcık yiyecek yığıldı. Rasûlullah (s.a.v.), sofra üzerinde yığılan bu yiyecekler üzerine bereket duası okudu. Sonra sahabelerine: "Şunları alıp kablarınıza koyun." dedi. Onlar da o azıkları alıp kaplarına koydular. Ordugahta doldurmadıkları kab kalmadı. Yediler, doydular, yine de bir miktar arttı. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

"Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim de Allah'ın elçisi olduğuma şahadet ederim. Bir kimse şüphesi olmaksızın bu şahadetle Allah'ın huzuruna varırsa Cennet'ten mahrum edilmez."

HZ. PEYGAMBER'İN TEBÜKE GİDERKEN HİCR'DE BULUNAN SEMUD KAVMİNİN MESKENLERİNE VE KÖŞKLERİNE UĞRAMASI

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hicr'e uğradığı zaman orada bineğinden indi. İnsanlar oranın kuyusundan su çektiler. Yola devam ettiklerinde Rasûlullah (s.a.v.) onlara şöyle dedi:

"Hicr mıntıkasının sularından içmeyin. Onunla namaz için abdest almayın. O su ile yoğurmuş olduğunuz hamuru develere yem olarak verin. O hamurdan asla yemeyin!"

İmam Ahmed b. Hanbel, Yamer b. Bısr vasıtasıyla Salim'in babası Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Hicr'e

uğradığı zaman ashabına şöyle dedi:

"Kendilerine yazık edenlerin meskenlerine ağlayarak girin. Aksi takdirde onların başına gelen bela sizin de başınıza gelir." Böyle derken kendisi bineğinin üzerinde abasına bürünmüş, yüzünü örtmüştü.

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdussamed ve İbn Cüveyriye kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

Tebük senesinde Rasûlullah (s.a.v.), Hicr mıntıkasında Semud kavminin evlerinin yanına indi. İnsanlar, Semud kavminin su içtikleri kuyulardan su çekip hamur yoğurdular ve tencerelerini o su ile doldurup etlerini pişirdiler. Rasûlullah (s.a.v.) emir verdi. Onlar da onun emri üzerine tencerelerindeki yemekleri döktüler. Yoğurmuş oldukları hamurları da develerine yem olarak verdiler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), onları oradan alıp yola çıktı. Nihayet onlar, Salih peygamberin devesinin su içtiği kuyunun yanına indiler. Rasûlullah (s.a.v.), azaba uğrayan kavmin yurtlarına girmekten sahabeleri menetti ve şöyle buyurdu:

"Onların başına gelen musibetin, sizin de başınıza gelmesinden korkuyorum. Onların yerlerine girmeyin."

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak ve Ma'mer vasıtasıyla Ca'bir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Hicr'e uğradığı zaman şöyle dedi:

"Mucizeler istemeyin. Çünkü Salih'in kavmi mucize istemişti. Ve mucizeler onlara şu yoldan gelir, bu yoldan giderdi. Bununla beraber onlar, Rablerinin emri dışına çıktılar, ona asi oldular ve Salih'in devesini boğazladılar. O deve, onların bir gün sularını içer, onlar da bir gün onun sütünü içerlerdi. Fakat yine de onu boğazladılar. Semanın altından gelen bir çığlık onları yakaladı. Allah onların tamamını helak etti, sadece bir kişi helakten kurtulmuştu ki, o da Allah'ın haremünde idi."

Denildi ki:

- Kurtulan o adam kimdi ya Rasûlallah?

- O Ebu Riğal'di. Harem'den çıkınca kavminin başına gelen musibet onun da başına geldi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Harun kanalı ile Ebu Kebşe el-Enmârî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

Tebük gazvesi olduğunda insanlar, Hicr ehlinin yanına koştular. Yanlarına girmek istediler. Rasûlullah (s.a.v.), durumdan haberdar olunca insanlara: Namaz için toplanın! diye çağrıda bulundu.

Ben de devesini tutmuş vaziyette şöyle diyen Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına vardım:

- Allah'ın kendilerine gazab ettiği bir kavmin yanına ne diye giriyorsunuz?

Orada bulunanlardan bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle seslendi:

- Biz onların durumuna hayret ediyoruz. Bu sebeple yanlarına gitmek istiyoruz.

- Size bundan daha hayret verici birşeyi haber vereyim mi? Sizden bir adam, sizden önceki haberleri ve sizden sonra olacak hadiselerin haberlerini size bildiriyor. Şu halde istikamet (doğruluk) üzere olun. Doğru dürüst olun. Allah sizi ne diye azablandırsın! Sizi azablandırmak O'nun umurunda değildir. Ve kendi nefislerinden hiçbir azabı geri savamayan bir kavim gelecektir.

Yunus b. Bükeyr, İbn İshak vasıtasıyla Abbas b. Sehl b. Sa'd es-Saidî veya Abbas b. Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), Hicr'e uğrayıp konakladığında insanlar oranın kuyusundan su çektiler. Oradan ayrılıp yola koyuldukları zaman Rasûlullah, insanlara şöyle dedi:

"Hicr kuyusunun suyundan asla içmeyin ve o su ile namaz için abdest almayın. O su ile yoğurmuş olduğunuz hamurunuzu develere yem olarak verin ve o hamurdan asla yemeyin. Bu gece sizden herhangi biri, yanında arkadaşı olmadan dışarı çıkmasın."

İnsanlar, Rasûlullah'ın kendilerine verdiği emri yerine getirdiler. Sadece Beni Salde kabilesinden iki kişi bu emre uymadılar. Bunlardan biri yalnız başına def-i hacete çıktı. Diğeri de yalnız başına kaybolan devesini aramaya çıktı. Def-i hacete giden adam, def-i hacette bulunduğu yerde boğuldu. Devesini aramaya giden kimseyi ise rüzgar alıp Tayyie dağına fırlattı. Rasûlullah (s.a.v.), bu durumdan haberdar olunca şöyle dedi:

- Sizden herhangi birinizin, yanında arkadaşı olmadan dışarı çıkmasını yasaklamamış mıydım?

Sonra def-i hacet yaptığı yerde boğulan adamın getirilmesini emretti. Ona dua etti. O kişi şifa bulup iyileşti. Tayyie dağına rüzgar tarafından fırlatılan adam ise ancak Tebük'te Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaşabildi."

Ziyad'ın İbn İshak'tan yaptığı bir rivayette de şöyle denmektedir: "Medine'ye dönüşü esnasında Tayyie dağındaki adam, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelebildi."

İbn İshak dedi ki: Abdullah b. Ebi Bekr'in bana anlattığına göre o iki adamın adını Abbas b. Sehl ona söylemiş. Ama o, onların adlarını gizledi, bana söylemedi.

İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Ebu Humeyd es-Saidî'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Tebük senesinde yola çıktık. Vâdi'l-Kurâ'ya geldik. Birde baktık ki; bir kadın, kendi bahçesinde duruyor. Rasûlullah (s.a.v.), ashabına: "Şu

bahçedeki hurmaların miktarını tahmin edin bakalım." dedi. Onlar da tahmin ettiler. Rasûlullah ise hurmaların on yük geleceğini tahmin etti. Sonra kadına dedi ki:

- Şu bahçeden devşireceğin hurmaların miktarını tesbit et. İnşallah tekrar sana döndüğümde bana söylersin.

Rasûlullah, oradan ayrıldı. Yola koyuldu. Nihayet Tebük'e ulaştı. Ashabına şöyle dedi:

- Bu gece üzerinize şiddetli bir rüzgar esecektir. Rüzgar eserken hiç kimse ayağa kalkmasın. Devesi olan da bağını iyice bağlasın.

Ebu Humejd dedi ki: Gece olunca şiddetli bir rüzgar esti. O esna da adamın biri ayağa kalkınca rüzgar onu Tayyie dağına fırlattı.

Sonra Eyle hükümdarı, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi ve ona beyaz bir katar hediye etti. Rasûlullah da ona bir aba giydirdi ve onlara emanname yazdı. Sonra geri dönüş yoluna koyuldu. Biz de onunla birlikte geri döndük. Nihayet Vâdi'l-Kurâ'ya geldik. Kadına dedi ki:

- Bahçeden ne kadar hurma elde ettin?

Kadın:

- On yük elde ettim, dedi.

Bu, Rasûlullah'ın önceden tahmin ettiği miktar kadar idi.

Rasûlullah (s.a.v.): "Ben acele ediyorum, sizden de acele etmek isteyen varsa acele etsin." dedi. Rasûlullah (s.a.v.) oradan çıktı. Biz de onunla beraber yola çıktık. Nihayet Medine'ye vardığında: "Bu Tabbe'dir." dedi.¹ Uhud dağı görüncede şöyle dedi: "Bu Uhud'tur. O bizi sever, biz de onu severiz. Size Ensâr evlerinin en hayırlısını haber veriyim mi?"

Dedik ki:

- Evet, ya Rasûlallah.

Buyurdu ki:

- Ensâr evlerinin en hayırlısı Neccar oğulları yurdudur. Sonra Beni Abdüleşhel yurdudur. Sonra Beni Saide yurdudur. Sonra bütün Ensâr'ın evlerinde hayır vardır."

İmam Malik, Ebu Zübeyr vasıtasıyla Ebu Tufeyl Amir b. Vasi-le'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Muaz b. Cebel'in bana anlattığına göre onlar, Tebük senesinde Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte sefere çıkmışlardı. Rasûlullah (s.a.v.), öğle ile ikindi, akşam ile yatsı namazlarını cem' ederek kılıyordu. Birgün namazı geciktirdi. Daha sonra bulunduğu yerden çıkıp öğle ile ikindi namazını cem' ederek bir arada kıldı, sonra girdi, sonra çıktı ve akşam namazı ile yatsı namazını cem' ederek bir arada kıldı. Sonra da şöyle buyurdu:

- İnşallah yarın Tebük pınarına geleceksiniz. Gündüzleyin kuşluk vakti, güneş yükselmeden oraya varamayacaksınız. Oraya varan

(1) Tabe: Medine şehrinin adıdır.

kimse, ben gelmedikçe suyuna el vurmasın."

Ravi diyor ki: Biz oraya vardık. Bizden önce oraya iki adam varmıştı. Pınardan ayakkabı ipi kalınlığınca azar azar su akıyordu. Rasûlullah (s.a.v.), onlara:

- Bu pınarın suyuna el vurdunuz mu hiç? diye sordu. Onlar evet, deyince Rasûlullah onlara ağır sözler sarfetti ve daha birçok şeyler söyledi. Sonra pınardan azar azar avuçlayıp aldılar. Nihayet bir kırba içinde bir miktar su toplandı. Rasûlullah (s.a.v.), yüzünü ve ellerini o suda yıkadı, tekrar kırbadaki suyu pınara döktü. Bundan sonra su bol miktarda akmaya başladı. İnsanlar oradan su aldılar. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Ey Muaz, eğer ömrün uzarsa yakın bir zamanda oradan akan suyun bahçeleri doldurduğunu göreceksin."

HZ. PEYGAMBER'İN TEBÜK'TEKİ BİR HURMA AĞACININ YANINDA HUTBE İRAD ETMESİ

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Nadr Haşim b. Kasım vasıtasıyla Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Tebük senesinde Rasûlullah (s.a.v.), sırtını bir hurma ağacına dayayarak insanlara hutbe irad edip şöyle buyurdu:

"Dikkat edin. Size insanların en hayırlısını ve en şerlisini haber vereyim mi? Doğrusu insanların en hayırlısı, atının veya devesinin sırtında veya ayakları üzerinde yaya olarak ölünceye kadar Allah yolunda çalışıp çabalayan kimsedir. İnsanların en şerlisi de; facir, günahkar, cüretli o kimsedir ki, Allah'ın kitabını okur ama o kitabın hükümlerine aldırış etmez."

Beyhakî, Yakub b. Muhammed ez- Zührî vasıtasıyla Ukbe b. Amir el-Cühenî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Tebük gazvesine gittik. Geceleyin Rasûlullah (s.a.v.) uzanıp uyudu. Güneş bir mızrak boyu yükselinceye kadar uyanamadı. Uyanınca:

- Ey Bilal, fecre kadar bizi bekle, bizim koruculuğumuzu yap demedim mi sana? dedi. Bunun üzerine Bilal:

- Ya Rasûlallah, seni uykuya daldıran, beni de daldırdı.

Rasûlullah (s.a.v.), bulunduğu yerden az ileri gitti. Sonra namaz kıldı ve gününün geri kalan kısmı ile gecesi boyunca yol yürüdü. Sabahleyin Tebük'e vardı. Orada layık vechi ile Allah'a hamd-ü senada bulundu. Sonra şöyle dedi:

"Ey insanlar! İmdi bilersiniz ki, sözlerin en doğrusu Allah'ın kitabıdır. Tutunulacak kulpların en sağlamı da takva kelimesidir. Dinlerin en hayırlısı, İbrahim'in dinidir. Sünnetlerin en hayırlısı, Muham-

med'in sünnetidir. Sözlerin en üstünü ve şereflişi, Allah'ın zikridir. Kısaların en güzeli, şu Kur'an'dır. İşlerin en hayırlısı, yapılmasına Allah'ın karar vermiş olduğu farzlardır. İşlerin en şerlisi de sonradan icat edilenleridir. Yolların en güzeli, peygamberlerin yoludur. Ölüm-lerin en şereflişi, şehidlerin ölümüdür. Körlüğün en katmerlisi, hida-yetten sonra sapmaktır. Amellerin en hayırlısı, yararlı olanıdır. Hida-yetin en hayırlısı, kendisine uyulandır. Körlüğün en şerlisi, kalb kör-lüğüdür. Veren el, alan elden hayırlıdır. Az ve yeterli olan, çok ve leh-viyata (kötülüğe) saptırandan daha hayırlıdır. Mazeretlerin en şerli-si, ölüm anında ileri sürülen mazeretlerdir. Pişmanlıkların en şerlisi, kıyamet günündeki pişmanlıktır. Bazı insanlar vardır ki, cumaya an-cak en sonda gelir. Bazı kimseler vardır ki, Allah'ı anmaz, O'nu unu-tur. Hataların en büyüğü, yalancı lisandır. Zenginliğin en hayırlısı, gönül zenginliğidir. Azığın en hayırlısı, takvadır. Hikmetin başı, Aziz ve Celil olan Allah'tan korkmaktır. Kalblere yerleşen şeylerin en ha-yırlısı, yakini inançtır. Şüphe küfürdendir. Ölü üzerine ağlamak, ca-hiliye amelindendir. Ganimet malından çalmak, Cehennem'in savu-rulan toprağındandır. Şiir, iblistendir. İçki, günahın başıdır. Kadın-lar, şeytanın tuzaklarıdır. Gençlik, deliliğin bir dalıdır. Kazançların en şerlisi, faiz kazancıdır. Yenilen şeylerin en kötüsü, yetim malını yemektir. Mutlu kişi, başkasının kendisinden öğüt aldığı kimsedir. Bahtsız kişi, anasının karnında iken şaki olan kimsedir. Sizden her birinizin varacağı yer, dört kulaçlık bir mekandır (mezardır). İşin va-racağı yer ahirettir. İşin önemli tarafı sonucudur. Rivayetlerin en şer-lisi, yalan rivayetlerdir. Gelecek olan herşey yakındır. Mü'mine küf-retmek, günahıdır. Mü'minle savaşmak küfürdür. Etini yemek (gıybe-tini yapmak), Allah'a karşı gelmektir. Onun malı da canı gibi doku-nulmazdır. Yalan yere yemin eden kimsenin yalanını Allah ortaya koyar. Kim Allah'tan mağfiret dilerse, Allah onu bağışlar. Kim Al-lah'tan af dilerse, Allah onu affeder. Kim öfkesini yutarsa, Allah ona sevab verir. Hakarete uğrayan kimse sabrederse, Allah ona sabrının karşılığını verir. Kim kendini işittirmek isterse, Allah onu başkasına işittirir. Kim sabrederse, Allah ona ecrini kat kat verir. Kim Allah'a asi olursa, Allah onu azaplandırır. Allahım, beni ve ümmetimi bağış-la, Allahım, beni ve ümmetimi bağışla. Allahım, beni ve ümmetimi bağışla. Kendim ve sizin için Allah'tan bağışlanma diliyorum."

Bu garib bir hadistir. İçinde münkerlik vardır. Senedinde de za-yıflık vardır. Doğrusunu Allah bilir.

Ebu Davud, Ahmed b. Said el-Hemedanî kanalı ile Gazvan'ın ba-bası Said'in şöyle dediğini rivayet eder: "Tebük'e varıp konakladım. Hac yolculuğunda idim. Orada kötürüm bir adama rastladım. Duru-munu sordum, bana şöyle dedi:

- Sana birşey diyeceğim, ama ben hayatta olduğum müddetçe onu kimseye söyleme. Rasûlullah (s.a.v.), Tebük'e gelip konakladı. Bir hurma ağacının yanında mola verdi ve: "Bu bizim kblemizdir." dedi. Sonra hurma ağacına yönelerek namaz kıldı. Ben de küçücük bir çocuktum. Koşuyordum. Gelip Rasûlullah ile o hurma ağacının arasına girdim. Rasûlullah: "Bu bizim namazımızı kesti. Allah da bunun eserini kessin." dedi. İşte o günden bu güne yerimden kalkabilmiş değilim."

Ebu Davud, Said b. Abdülaziz et-Tennuhî vasıtasıyla Yezid b. Nemra'nın şöyle dediğini rivayet eder: Tebük'te kötürüm bir adam gördüm. Kötürümlüğünün sebebini şöyle anlatıyordu: "Ben bir merkebe binmiştim. Rasûlullah (s.a.v.) da namaz kılmakta idi. Merkebe üzerinde iken önünden geçtim. O: "Allahım, bunun eserini kes." dedi. Ben de artık yürüyemez oldum."

Başka bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle beddua etmiş: "Bu bizim namazımızı kesti. Allah da bunun eserini kessin."

RASÛLULLAH'IN MUAVİYE B. EBİ MUAVİYE ÜZERİNE CENAZE NAMAZI KILMASI

Beyhakî, Yezid b. Harun vasıtasıyla Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Tebük'te Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte idik. Bir gün güneş çok parlak, şualı, ziyalı ve nurlu olarak doğdu ki, daha önce o şekilde doğduğunu görmemişim. Cebrail, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Rasûlullah ona şöyle sordu:

- Ey Cebrail, bana ne olmuş ki, bugün güneşin daha önce görmediğim bir şekilde aşırı derecede ışıkl, nurlu ve şualı bir şekilde doğduğunu görüyorum?

-Ey Allah'ın elçisi, bugün Muaviye b. Muaviye el-Leysî Medine'de vefat etti. Cenaze namazını kılmaları için Allah onun cenazesine 70.000 melek gönderdi.

- Niçin? diye soran Hz. Peygamber'e, Cebrail şöyle cevap verdi:

- Gece, gündüz, yürürken, ayaktayken, otururken fazlaca İhlâs sûresini okurdu. Ey Allah'ın Rasûlü, ister misin yeri senin için düreyim de Medine'de Muaviye'nin cenaze namazını kılasın?

- Evet.

Cebrail, yeri dürdü. Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de Muaviye'nin cenaze namazını kıldı. Sonra Tebük'e döndü."

Bu hadiste şiddetli derecede gariplik ve münkerlik vardır. İnsanlar, bunun münkerlik ve garipliğini Alâ b. Zeyd'e isnad etmişlerdir ve Alâ hakkında olumsuz konuşmuşlardır.

Beyhakî, Ali b. Ahmed b. Abdan vasıtasıyla Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Cebrail geldi ve şöyle dedi:

- Ya Muhammed! Muaviye b. Ebi Muaviye el-Müzenî vefat etti. Onun cenaze namazını kılmak ister misin? Bunun üzerine Allah elçisi:

- Evet, dedi.

Cebrail, kanadını vurdu. Vurunca da bütün ağaçlar ve tepeler sarsıldılar. Rasûlullah da Muaviye'nin cenaze namazını kıldı. Arkasında iki saf olarak melekler de namaz kıldılar. Her safta 70.000 melek vardı.

Ravi, Rasûlullah (s.a.v.)'in Cebrail'e şöyle sorduğunu rivayet ediyor:

- Ey Cebrail, Muaviye neden bu ilahi mertebeye ulaştı?

- İhlâs sûresini sevdiğinden. Çünkü o, ayakta iken, otururken, giderken, gelirken, her halükarda bu sûreyi okurdu."

Osman dedi ki:

Ben babama; o esnada Peygamber (s.a.v.)'in nerede olduğunu sordum. O da Tebük gazvesinde, Şam'da olduğunu söyledi. Muaviye ise Medine'de vefat etti. Muaviye'nin naaşı göklere yükseltildi. Nihayet Rasûlullah onu gördü ve ona bakıp cenaze namazını kıldı."

Bu rivayet de bu bakımdan münkerdir.

KAYSER ELÇİSİNİN RASÛLULLAH (S.A.V.)'A TEBÛK'TE GELİŞİ

İmam Ahmed b. Hanbel, İshak b. İsa kanalı ile Said b. Ebi Rasîd'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Kayser Herakliyus'un, Rasûlullah (s.a.v.)'a elçi olarak gönderdiği Tenuhlu adamı Humus'ta gördüm. Orada piri fani olmuş bir ihtiyar komşum idi. Ona:

- Kayser Herakliyus ile Hz. Peygamber Efendimiz arasında geçen yazışmayı anlatır mısın? dedim. O da dedi ki:

- Rasûlullah (s.a.v.), Tebük'e gelmiş ve Dihyetü'l-Kelbî'yi Herakliyus'a göndermişti. Herakliyus da Peygamber Efendimiz'in mektubunu okuduktan sonra Rumların keşiş ve patriklerini kendi odasında toplayıp üzerlerine kapıyı kilitleti ve onlara şöyle dedi:

- Bu adam (Muhammed), bildiğiniz yere kadar gelmiş ve bana üç yoldan birini seçmem için bir mektup göndermiştir. Beni, ya dinine tabi olmaya, ya toprağımız elimizde kalmak üzere ona malımızdan vergi vermeye, veyahut onunla savaşmaya davet ediyor. Ne diyorsunuz? Çok iyi bilirsiniz ki, eğer ona tabi olmaz veyahut vergi vermez-

sek ayaklarımızın altındaki şu yeri bile bizden alacaktır. Zira kitaplarda bunu açık olarak okuyoruz. Gelin de ona tabi olalım. Veya vergi verelim ki, toprağımız elimizde kalsın.

Bunun üzerine hepsi başlarındaki külahları atıp homurdandılar:

- Sen bizi Hristiyanlık dininden ayrılmaya veya Hicaz'dan buraya kadar gelmiş bir Arap bedevisine köle olmaya mı çağırıyorsun? dediler.

Kayser yanından çıkar çıkmaz onların halkı ayaklandırıp kendisini tahtından düşüreceklerini anlayınca şöyle dedi:

- Ben sizi denemek ve dininize olan bağlılığınızı anlamak için bunu söyledim.

Sonra Tecib kabilesinden ve Hristiyan Arapların başında bulunan adama; "Bana Arapça'yı bilen ve hafızası kuvvetli olan bir adam bul, onunla şu zatın bana gönderdiği mektuba cevap yazıp göndereyim," dedi.

Arayıp beni buldular. Herakliyus'un yanına gittiğim zaman bana şöyle dedi:

- Şu mektubu oraya götür ve kendisine verirken ne söylerse hafızanda tut. İlk önce bak, bana gönderdiği mektubtan bahsediyor mu etmiyor mu? Mektubumu açıp okuduğu zaman gecedен bahsediyor mu, etmiyor mu? Sırtına da bak... Onda herhangi bir işaret var mı, yok mu? Araştır.

Ben kendisinden mektubu alıp yola çıktım. Tebük'e vardığım zaman Peygamber (s.a.v.)'in su başında, ashabı arasında oturduğunu gördüm. Onlara:

- Adamınız hangisidir? diye sordum.

Bana:

- Şudur, dediler.

Bunun üzerine ilerleyip yanına vardım ve önüne oturup mektubu kendisine uzattım. O da mektubu benden alıp eteğine koydu ve bana:

- Nerelisin? dedi.

- Tennuhluyum, dedim.

Bana:

- Babanız İbrahim'in dini olan İslâmiyet'e girmez misin? dedi.

- Ben başka bir milletin elçisiyim ve onların dini üzerindeyim.

Onların yanına bir daha dönmeden dinlerinden dönemem, dedim.

Bunun üzerine Rasûlullah gülümsedi ve:

"Ey Muhammed! Sen, sevdiğini doğru yola erdirmemezsin. Ama Allah, dilediğini doğru yola erdirtir. Doğru yola girecekleri en iyi O bilir." (el-Kasas, 56.) ayetini okudu ve bana şöyle dedi:

- Ey Tennuhlu kardeş! Ben Kisra'ya bir mektup gönderdim. O ise mektubumu parçaladı. Allah da onu ve mülkünü parçalayacaktır.

Ben, Necâşi'ye de bir sahife yazıp gönderdim. O, mektubumu yırttı. Allah da onu yırtacak, mülkünü parçalayacaktır. Senin sahibine (Herakliyus'a) da bir mektub yazdım. Ama o mektubu yanında koydu. Onun için iyilikle yaşadığı müddetçe o, halk üzerindeki nüfuzunu ve gücünü yitirmeyecektir.

İçimden, bu Herakliyus'un unutmamamı tavsiye ettiği üç şeyden biridir, dedim ve okluğumdan bir ok çekip onunla kılıcımın kını üzerindeki derisini işaretledim. Sonra o, mektubu sol tarafındaki bir adama uzatıp:

- Al oku, dedi ve adam mektubu açıp okumaya başladı.

Onlara:

- Mektubu okuyan bu adam kimdir? diye sordum.

Bana:

- Muaviye'dir, dediler.

Mektup okunurken baktım ki, Kayser mektubunda, "Sen beni, göklerin ve yerin genişliğince olan Cennet'e davet ediyorsun. Eğer Cennet göklerin ve yerin genişliğini içine alan bir büyüklükte ise, o zaman Cehennem nerede oluyor?" diye yazmıştı.

Hız. Peygamber de:

- Sübhanallah! Bu ne biçim bir sorudur? Sanki Allah'ın yeri mi yok? Öyle ise ben de ona, gündüz geldiği zaman gece nerede oluyor? diye sorayım, dedi.

Bunun üzerine okluğumdan bir ok daha çekip kılıcımın derisi üzerine bir işaret daha yaptım. Mektubun okunması tamamlandıktan sonra Hız. Peygamber bana dönüp:

- Sen haklısın, çünkü sen bir elçisin. Eğer sana verecek bir hediye-miz olsaydı verirdim. Ama biz, azıkları bitmiş bir yolcu kafilesiyiz, dedi.

Ama kafilenin içinde birisi: "Ben ona hediye vereyim." diye bağırdı ve yükünü açıp içinden birşey çıkardı. Benim tarafıma doğru ilerleyip eteğime koydu. Baktım ki, Yemen yapısı sarı renkli bir elbisedir.

Ben:

- Bu adam kimdir? diye sordum.

- Osman'dır, dediler.

Bundan sonra Hız. Peygamber :

- Bu adama kim refakat edecektir? diye sordu.

Ensâr'dan bir genç:

- Ben refakat ederim ya Rasûlallah, dedi ve onunla beraber kalktım.

Biz kafilenin içinden çıkınca Peygamber (s.a.v.) arkadan bana:

- Ey Tennuhlu! diye seslendi.

Bunun üzerine geri döndüm ve eski yerime oturdum. Bu sefer Ra-

sûlullah (s.a.v.) sırtından elbisesini çıkarıp:

- Şu tarafa dön de sana dendiği şekilde iyice bak, dedi.

Ben de arkasına geçip sırtına baktığımda, kürek kemiği yanında hacamat yeri kadar bir mühür bulunduğunu gördüm."

HZ. PEYGAMBER'İN MEDİNE DÖNÜŞÜNDEN ÖNCE TEBÜK'TEKİ ÇADIRINDA İKEN EYLE HÜKÜMDARI, CERBA VE EZRUH HALKI İLE BARİŞ ANTLAŞMASI YAPMASI

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Tebük'e vardığı zaman, ona Eyle hükümdarı Yuhanna b. Ruube geldi. Rasûlullah ile barış antlaşması yaptı ve ona cizye verdi. Cerba ve Ezruh halkı da geldi. Onlar da ona cizye verdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onlara bir antlaşma yazısı yazdı. Bu yazı onların yanındadır.

Yuhanna b. Ruube ile Eyle halkına şu mealde bir yazı yazdı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Allah'tan ve Allah'ın Rasûlü Muhamed'den Yuhanna b. Ruube'ye karada ve denizde Eyle halkı için bir güvencedir. Onlara Allah'ın ahdi ve peygamber Muhammed'in ahdi vardır. Ve onlarla beraber olan Şam halkı, Yemen halkı ve Bahreyn halkı için de bu ahidler vardır. Onlardan kim bir hadise çıkarırsa onun malı, canının arasına geçip onu kurtarmaz ve o zaman malları insanlara helal olur. İçmek istedikleri hiçbir su ve geçmek istedikleri hiçbir yolu insanlardan yasaklamayacaklardır."

Yunus, İbn İshak'ın şöyle dediğini nakletmiştir: Peygamber (s.a.v.), Cerba ve Ezruh halkına şu yazıyı yazdı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Allah Rasûlü Muhammed'den Cerba ve Ezruh halkına yazılan bir yazıdır. Onlar, Allah'ın emanı ve Muhammed'in emanı ile emindirler (Güvendedirler). Buna karşılık onlar, her receb ayında 100 dinar (altın) ve 100 okiye (gümüş) vereceklerdir. Onların Müslümanlara ve onlara iltica eden Müslümanlara ihsan ve öğüt ile davranacakları hususunda onlara karşı Allah kefildir."

Paygamber (s.a.v.), Eyle halkına yazısıyla birlikte abasını da onlara bir eman olsun diye verdi.

Ravi diyor ki: Bundan sonra Ebu'l-Abbas Abdullah b. Muhammed, bu abayı onlardan 300 dinara satın aldı.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN, HALİD B. VELİD'İ DUME VALİSİ ÜKEYDİR'E GÖNDERMESİ

İbn İshak dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Halid b. Valid'i çağır-

di. Onu Dume Valisi Ükeydir'e gönderdi. Bu, Ükeydir b. Abdulmelik'tir. Kinde'den bir adamdır. Oranın hükümdarı Hristiyandı. Peygamber (s.a.v.), Halid'i gönderirken ona: "Onu öküz avına çıkmış olarak bulursun." dedi.

Halid yola çıktı, nihayet kalesine gözle görülecek bir mesafede durdu. Mehtaplı bir yaz gecesi idi. Evinin damında idi. Yanında karısı da vardı. Yabani öküzler boynuzlarıyla köşkün kapısını dürtüyorlardı. Karısı ona: "Şimdiye kadar bunun benzerini hiç gördün mü?" diye sordu. O da: "Hayır vallahi görmedim." dedi. Hanımı: "Böyle av kaçırılır mı?" diye sordu. O da: "Hayır, asla kaçırılamaz." diye karşılık verdi ve kaleden indi. Atının hazırlanmasını emretti. Atı eğelendi ve ailesinden bir toplulukla birlikte atlarına bindiler. Aralarında bir erkek kardeşi de vardı. Adı Hassan idi. O da atına bindi. Silahlarıyla birlikte yola koyuldular. Yola çıktıkları zaman Peygamber (s.a.v.)'in atlıları onları karşıladılar. Onları yakaladılar. Kardeşini öldürdüler. Onun üzerinde altın işlemeli ipek bir kaftan vardı. Halid onu üzerinden soydu ve o elbiseyi Peygamber (s.a.v.)'e kendisi Medine'ye varmadan önce gönderdi.

İbn İshak, Asım b. Ömer b. Katade tarikiyle Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

Peygamber (s.a.v.)'e getirildiği zaman, Ükeydir'in kaftanını gördüm. Müslümanlar, onu elleriyle yokluyorlar ve hayrete düşüyorlardı. Peygamber (s.a.v.) de şöyle dedi:

- Buna hayret mi ediyorsunuz? Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, Cennet'te Sa'd b. Muaz'ın mendilleri bundan daha güzeldir.

İbn İshak dedi ki: Sonra Halid, Ükeydir'i Peygamber (s.a.v.)'e getirdi. Peygamber, onun canını korudu ve cizye karşılığında onunla barış antlaşması yaptı. Sonra onu serbest bıraktı. O da beldesine döndü.

Beni Tayy kabilesinden Büceyr b. Bücere adındaki bir adam, bu konuda şöyle dedi:

"Sığırları güden ne mübarektir. Ben gördüm ki, Allah her hidayetçinin hidayet edenidir.

Kim Tebük'ün sahibinden meylediyor idiyse, biz cihad ile emrolunmuşuz."

Beyhakî'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiş: "Allah senin ağzını asla kapatmasın." Yetmiş yaşını geçtiği halde Büceyr'in ağzında ne bir azı dişi, ne de ön dişlerinden herhangi biri oynamış sallanmadı.

İbn Lehia, Ebu'l-Esved kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet eder: Tebük dönüşünde Peygamber (s.a.v.), 420 süvari ile birlikte Halid b. Velid'i Dume valisi Ükeydir'e gönderdi.

Ravi, önceki rivayette anlatılan hususları naklettikten sonra Ükeydir'le birlikte 800 esirin Peygamber (s.a.v.)'e getirildiğini de anlatır. Esirlerle birlikte 1.000 deve, 400 zırh, 400 mızrak da getirilmişti. Eyle hükümdarı Yuhanna b. Ruube, Ükeydir'in başından geçen hadiseleri duyunca Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi ki, aralarında barış antlaşması yapsınlar. İkisi Tebük'te, Peygamber (s.a.v.)'in yanında toplandılar.

Yunus b. Bükeyr, Sa'd b. Evs tarikiyle Bilal b. Yahya'nın şöyle dediğini rivayet eder:

Dumetül-Cendel gazvesinde Muhacirlerin başında Ebu Bekir es-Sıddık, Arabîlerin başında da Halid b. Velid vardı. Doğrusunu Allah bilir.

FASIL

İbn İshak dedi ki: Peygamber (s.a.v.), Tebük'te on kûsûr gece kaldı. Daha fazla kalmadı. Oradan ayrılarak Medine'ye döndü.

Yolda kayalardan damlayan bir su sızıntısı vardı ki, bu bir, iki veya üç süvarinin su ihtiyacına ancak yeterdi. Vadi-i Muşakkak denilen bir vadide idi. Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi:

- Bizden, kim önce bu vadiye giderse, biz ona varıncaya kadar ondan su almasın.

Münafıklardan bir topluluk, o suya önce ulaştı ve vadinin içinde bulunan suyu aldılar. Hz. Peygamber gelip suyun başında durduğu zaman orada birşey göremedi ve:

- Bu suya bizden önce kim gelmiş? diye sordu.

Ona denildi ki:

- Ya Rasûlallah, falan ve filan geldiler.

- Ben onun yanına varıncaya kadar ondan su almalarını yasaklamamış mıydım?

Böyle dedikten sonra Peygamber (s.a.v.), onlara lanet edip bedduada bulundu. Sonra indi ve elini su sızan kayanın altına koydu. Elin-den, Allah'ın akmasını dilediği miktarda su akmaya başladı. Sonra suyu oradan akıttı ve orayı eliyle sıvazladı. Allah'ın dua etmesini dilediği kadar dua etti. Bunun üzerine kayada bir yarılma oldu. Orada olanın rivayetine göre yıldırımlardan işitilen bir ses gibi sesi vardı. Millet o sudan içti, su ihtiyaçlarını karşıladılar. Peygamber (s.a.v.) de şöyle buyurdu:

- Eğer yaşarsanız veya sizden yaşayanlar olursa, işte bu vadiyi,

önünde ve ardında yemyeşil, bereketli bir yer olarak göreceksiniz.

İbn İshak, Muhammed b. İbrahim b. Haris et-Teymî kanalı ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder:

Ben, Peygamber (s.a.v.)'le birlikte Tebük gazvesinde iken bir gece aniden kalktım. Ordugahın bir tarafında ateşten bir alev gördüm. Onun peşine düştüm ki, ne olduğunu göreyim. Bir de baktım ki, Peygamber (s.a.v.), Ebu Bekir ve Ömer oradalar. Abdullah Zül'l-Bicadeyn el-Müzenî ölmüştü. Onun için mezar kazıyorlardı. Peygamber (s.a.v.), onun mezarı içinde idi. Ebu Bekir ve Ömer de ona yaklaşmaktaydılar. O şöyle diyordu:

- Kardeşinizi bana yaklaştırm.

Onlar da onu ona yaklaştırdılar. Onun mezarını ona hazırladığı zaman şöyle dedi:

- Ey Allahım, ben ondan razı oldum. Sen de ondan razı ol.

Ben: "Keşke kazılmış mezarın sahibi ben olsaydım." dedim.

İbn Hişam dedi ki: O zata Zül'l-Bicadeyn adı verilmesinin sebebi şu idi: O İslâm'a girmek istiyordu. Kavmi ise onu bundan menediyordu. Onu sıkıştırdılar. Nihayet onu bicad (kaba bir elbise) içinde bıraktılar. Üzerinde başka birşey yoktu. O da Peygamber (s.a.v.)'in yanına kaçtı. Ona yaklaştığı zaman bicadını ikiye yarıp ayırdı ve birini izar, yani don edindi. Diğerini de üzerine aldı. Sonra Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve ona bundan ötürü Zül'l-Bicadeyn (iki bicad sahibi) denildi.

İbn İshak, İbn Şihab ez-Zührî kanalı ile Ebu Ruhm el-Gifarî'nin kardeşi oğlundan naklen rivayet etti ki, (Rıdvan ağacı altında Peygamber (s.a.v.)'e bey'at edenlerden biri olan) Ebu Ruhm Külsüm b. Husayn şöyle demiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'le birlikte Tebük gazvesinde savaştım. Bir gece onunla birlikte yürüdüm. Biz Ahdar'da Peygamber (s.a.v.)'e yakın bir durumda idik. Allah bana bir uyku verdi. Uyandığım zaman baktım ki, benim bineğim Peygamber (s.a.v.)'in yüküne yaklaştırmıştır. Onun ona yaklaşması beni korkutuyordu. Çünkü onun ayağı benim bineğimin kayış üzengisine takılabilirdi. Bunun üzerine benim bineğimi ondan uzaklaştırmaya başladım. Nihayet yolun bir yerinde uyku, gözlerimi yendi. Gecedен hayli zaman geçmişti. Benim bineğim Peygamber (s.a.v.)'in bineğini sıkıştırdı. Onun ayağı ise üzengide idi. Ben ancak onun "acındım." sözüyle uyandım ve dedim ki:

- Ya Rasûlallah, benim için istiğfar et.

O da:

- Yürü, dedi.

Peygamber (s.a.v.) benden, Beni Gifar kabilesinden olup da savaştan geri kalanların durumunu sormaya başladı. Ben de ona, onların durumlarını anlatıyordum. O bana şöyle sordu:

- Kırmızı, uzun, köse sakallı kişiler ne yaptılar?

Ben onların ayrılmalarını ve savaştan geri kalmalarını kendisine anlattım. Bana şöyle dedi:

- Siyah, kıvrırcık saçlı, kısa kişiler ne yapıyorlar?

Dedim ki:

- Vallahi içimizde öyle kimseleri tanımıyorum.

- Evet, sizde onlar vardır.

Onları, Beni Gifar kabilesinin içinde hatırlamaya çalıştım. Ama hatırlayamadım. Nihayet hatırladım ki, onlar Eslem kabilesinden bir topluluktur. Onlar bizim içimizde müttefiklerimiz idiler. Dedim ki:

- Ya Rasûlallah, onlar Eslem kabilesinden bir topluluktur. Bizim içimizde müttefiklerimizdirler.

Peygamber (s.a.v.) de şöyle buyurdu:

- Onlardan her hangi biri geri kaldığında Allah için çalışan bir Müslümanın onun devesine binmesini engellemedi. Asıl bana zor gelen, Muhacirlerin, Ensâr'ın, Gifar'ın ve Eslem'in geri kalmasıdır."

İbn Lehiâ, Ebu'l-Esved tarikiyle Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Tebük'ten Medine'ye dönerken münafıklardan bir topluluk onu öldürmek için suikast girişiminde bulundu ki, onu, boğazın başından aşağıdaki yola atsınlar. Onların bu suikast planları Peygamber (s.a.v.)'e haber verildi. O da, insanların vadiden gitmelerini emretti. Kendisi ise boğazın üst taraflarına çıktı. Suikastçılar yüzlerine peçe takarak onunla birlikte yukarılara doğru çıktılar. Peygamber (s.a.v.), Ammar b. Yasir ile Hüzeyfe b. Yeman'a kendisi ile birlikte yürümelerini emretti. Ammar, devesinin yularını tutmuş, Hüzeyfe de arkadan deveyi güdüyordu.

Bir ara onlar böyle yürümekteler iken, bir de baktılar ki, suikastçılar onları kuşattılar. Peygamber (s.a.v.) öfkelen-di. Hüzeyfe de öfkelerini açığa vurdu. Ucu eğri bastonu elinde idi. Üzerlerine gitti. Bastonuyla onların bineklerinin yüzüne vurdu. Hüzeyfe'yi gördüklerinde gizledikleri büyük suikast planının açığa çıktığını zannettiler. Kaçıp insanların arasına karıştılar.

Hüzeyfe geri döndü. Peygamber (s.a.v.)'in yanına vardı. Peygamber (s.a.v.), Hüzeyfe ile Ammar'ın çabucak yürümelerini ve ilerlemelerini emretti ki, boğazın başını kessinler. Orada durup insanlara baktılar. Sonra Peygamber (s.a.v.), Hüzeyfe'ye şöyle sordu:

- Şunları tanıyabildin mi?

- Hayır, bu suikastçıların gece karanlığında bizi kuşatmaları esnasında sadece bineklerini görebildim.

- Bu adamların niyetlerinin ne olduğunu bildiniz mi?

- Hayır...

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), onların kurdukları suikast planını Hüzeyfe ile Ammar'a anlattı. İsimlerini de söyledi. Ancak isimlerini gizli tutmalarını istedi. Onlar dediler ki:

- Ya Rasûlallah! Onları öldürmemizi emretmez misin?

- İnsanların, Muhammed kendi ashabını öldürüyor, demelerini istemem."

İbn İshak'ın anlatığına göre Peygamber (s.a.v.), o suikastçıların adlarını sadece Hüzeyfe b. Yeman'a bildirmiştir. Bu, doğruya daha çok benzemektedir. Doğrusunu Allah bilir. Ebu Derda'nın, İbn Mesud'un arkadaşı Alkame'ye söylediği şu sözler de bu gerçeği teyid etmektedir. Şöyle ki:

"Ey Kufeliler! Aranızda siyahlık ve yastık sahibi (İbn Mesud) yok mudur? Aranızda kendisinden başka hiç kimsenin bilmediği sırrın sahibi (Hüzeyfe) yok mudur? Aranızda Cenâb-ı Allah'ın, Muhammed (s.a.v.)'in lisanı üzere kendisini şeytandan koruduğu (Ammar) yok mudur?"

Mü'minlerin emiri Ömer b. Hattab (r.a)'ın, Hüzeyfe'ye şöyle dediğini daha önce de rivayet etmiştik:

- Allah adına sana yemin veriyorum ey Hüzeyfe, ben de o münafıklardan mıyım?

- Hayır, ama senden başka kimsenin o münafıklardan olup olmadığı bundan sonra söylemeyeceğim. (Yani Peygamber (s.a.v.)'in bana vermiş olduğu sırrı ifşa etmemek için böyle bir açıklamada bulunmayacağım.)

Ben derim ki: O suikastçı münafıklar on dört kişi idiler. Oniki kişi oldukları da söylenmiştir. İbn İshak'ın anlattığına göre Peygamber (s.a.v.), onlara Hüzeyfe b. Yeman'ı göndermiş, Hüzeyfe onları toplamış ve Peygamber (s.a.v.) de onlara; kendisine karşı suikast planı hazırladıklarını haber vermiş.

Sonra İbn İshak, o suikastçı münafıkların adlarını sıralamış ve onlar hakkında Cenâb-ı Allah'ın şu ayeti inzal buyurduğunu söylemiştir:

"Onlar, ulaşamayacakları birşeye kasdettiler."

Beyhakî, Muhammed b. Seleme tarikiyle Hüzeyfe b. Yeman'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'in devesinin yularını tutmuş, gidiyordum. Ammar da arkadan deveyi sevk ediyordu. Bir boğaza vardık. Orada on iki süvari ile karşılaştık, üzerimize hücum ettiler. Ben Rasûlullah (s.a.v.)'ı uyardım. Rasûlullah onlara bağrdı. Bunun üzerine onlar dönüp kaçtılar. Rasûlullah bize şöyle sordu:

- Şunları tanıdınız mı?

- Ya Rasûlallah, tanıyamadık. Çünkü yüzlerine peçe takmışlardı.

Ama bineklerini tanıdık.

- Bunlar kıyamet gününe kadar münafıklardır. Ne yapmak istediklerini anlayabildiniz mi?

- Hayır....

- Allah'ın Rasûlünü (beni) boğazda sıkıştırıp aşağıya atmak istediler.

- Ya Rasûlallah, bunların aşiretlerine haber gönder de her biri kendi adamlarının başını koparıp sana göndersinler. Böylesi daha iyi olmaz mı?

- Hayır. Arapların, Muhammed kendi kavmi ile savaştı, demelerini istemiyorum. "Allah onu güçlü kıldığı zaman kendi kavminin üzerine saldırıp onları öldürdü." demesinler.

Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle beddua etti:

- Allahım, onlara Dübeyle at.

- Ya Rasûlallah, Dübeyle nedir? diye sorduk.

- Dübeyle bir ateş korudur ki, onlardan birinin kalb damarının üzerine düşer ve onu helak eder."

Sahih-i Müslim'de, Şube tarikiyle Kays b. Ubade'nin şöyle dediği rivayet edilir:

"Ammar'a dedim ki:

- Ne dersin, karşılaştığımız bu iş, Ali'nin durumunda da görüldü mü? Ali'nin suikastine münafıkların karıştığına dair fikir sizin midir, yoksa Rasûlullah'ın size söylediği bir söz müdür?

- Hayır, Rasûlullah (s.a.v.) herkese söylediğinden farklı birşeyi söylemiş değildir. Ancak Hüzeyfe, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu bana haber verdi: "Ashabımda oniki münafık vardır. Onlardan sekizi -deve iğne deliğinden geçirceye kadar- Cennet'e giremeyecektir."

Katade'den gelen başka bir rivayette de, Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

"Ümmetimde oniki münafık vardır. Deve, iğne deliğinden geçinceye kadar onlar Cennet'e girmeyeceklerdir. Onlardan sekiz kişiden seni ancak Dübeyle kurtaracaktır. Dübeyle, ateşten bir kandildir ki, onların iki omuzu arasından sırtlarına saplanır. Nihayet göğüslerinden çıkar!"

Hafız el-Beyhakî dedi ki: Hüzeyfe'den yaptığımız bir rivayete göre on dört -veya on beş- kişi idiler. Allah'ı şahid tutarım ki, onlardan on iki kişi dünya hayatında da, şahidlerin kalkacağı kıyamet gününde de Allah ve Rasûlüne karşı savaş açmışlardır. Onlardan üç kişi ise mazeret beyan ederek şöyle demişlerdir. "O hadise esnasında biz seslenicinin sesini işitmedik ve ne demek istediğini de anlamadık."

Bu hadisi "Müsned" adlı eserinde İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid

b. Harun kanalı ile Ebu Tufeyl'den rivayet eder: Peygamber (s.a.v.), Tebük gazvesinden dönerken sesleniciye emretti. O da şöyle seslendi:

"Rasûlullah (s.a.v.) boğaz yolunu tutacaktır. Onun peşi sıra hiç kimse o yoldan gitmesin!"

Bir ara Peygamber (s.a.v.), boğaz yolundan gitmekte, Hüzeyfe onun bineğinin yularını tutup çekmekte, Ammar da bineğini arkadan sevk etmekte iken deve üzerinde yüzleri peçeli bir grub ona doğru gittiler. Ammar'ın etrafını kuşattılar. O, Peygamber (s.a.v.)'in bineğini arkadan sevk ediyordu. Bunun üzerine Ammar, onların bineklerinin yüzüne değnek vurmaya başladı. Peygamber (s.a.v.) de Hüzeyfe'ye "Yeter, yeter." dedi.

Nihayet Peygamber (s.a.v.) vadiden indi. İndiğinde Ammar geri döndü. O, Ammar'a şöyle dedi:

- Ey Ammar, şunları tanıyabildin mi?

- Hemen hemen bineklerinin çoğunu tanıdım ama onlar peçeli idiler.

- Ne yapmak istediklerini anlayabildin mi?

- Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler.

- Onlar, Rasûlullah'ı kaçırıp aşağı yuvarlamak istediler."

Ravi diyor ki: Ammar, Peygamber (s.a.v.)'in ashabından biri ile gizlice konuştu. O sahabe, Ammar'a şöyle sordu:

- Allah aşkına söyle. O boğazda saldırganların sayısının kaç olduğunu biliyor musun?

- On dört kişi idiler.

Dedi ki:

- Eğer sen de aralarında olsaydın onbeş kişi olurlardı.

Peygamber (s.a.v.), o boğazda bulunanların üçünün mazeretini kabul etti. Çünkü onlar şöyle demişlerdi:

"Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'ın ünleyicisinin sesini duymadık ve oradaki saldırganların amacını da bilemedik."

Ammar dedi ki: "Ben şahadet ederim ki, geri kalan o oniki kişi, Allah ve Rasûlüne hem dünyada, hem ahirette harp ilan etmişlerdir."

MESCİD-İ DIRAR KISSASI

Yüce Allah buyurdu ki:

"Zarar vermek, inkar etmek, mü'minlerin arasını ayırmak, Allah ve Peygamberine karşı savaşanlara daha önceden gözcülük yapmak üzere bir mescid kurup: "Biz sadece iyilik yapmak istedik." diye yemin edenlerin yalancı olduklarına şüphesiz ki, Allah şahittir.

Ey Muhammed! O mescide hiç girme. İlk gününden beri Allah'a karşı gelmekten sakınmak için kurulan mescidde bulunman daha uygundur. Orada, arınmak isteyen insanlar vardır. Allah, arınmak isteyenleri sever.

Yapısını, Allah'tan sakınmak ve O'nun hoşnudluğuna ermek için yapan kimse mi daha hayırlıdır; yoksa, yapısını koyacak bir yar kıyısına yapıp da onunla beraber Cehennem ateşine yuvarlanan kimse mi? Allah, zulmeden kimselere doğru yolu göstermez.

Yaptıkları bina, kalblerinde bir şüphe ve ızdırap kaynağı olmakta -kalbleri paralanana kadar- devam edecektir. Allah bilendir, hakimdir." (et-Tevbe, 107-110.)

Tefsirimizde bu ayetlerle ilgili açıklamayı yeterince yapmışızdır. Hamd Allah'adır.

İbn İshak, halkı zalim olan bu mescidin nasıl bina edildiğini ve Tebuk dönüşünde Medine'ye girmeden önce Peygamber (s.a.v.)'in, bu mescidin yıkılışını nasıl emrettiğini anlatır. Özetle deriz ki:

"Münafıklardan bir grub, Kuba Mescidi yakınında mescidimsi bir bina yaptılar. İstedikleri fesad, küfür ve inadin revaç bulması amacıyla Peygamber (s.a.v.)'in o binada namaz kılmasını istediler. Yüce Allah, Rasûlünü orada namaz kılmaktan korudu. Bu hadise, Tebuk gazvesi dönüşü sıralarında idi. Peygamber (s.a.v.), Tebuk gazvesinden dönüşünde Tebuk ile Medine arasında bir saatlik mesafede bulunan Zi Evan mevkiinde mola verdi. Orada iken bu mescid hakkında kendisine vahiy nazil oldu:

"Zarar vermek, inkar etmek, mü'minlerin arasını ayırmak, Allah ve peygamberine karşı savaşanlara daha önceden gözcülük yapmak üzere bir mescid kurup....."

Ayet-i kerimede geçen ve zarar vermek şeklinde tercüme ettiğimiz Dırar kelimesi ile kastedilen mana şudur: Onlar, Kuba Mesci-

di'ne benzetmek için o binayı inşa etmişlerdi. İman etmek için değil, Allah'ı inkar etmek, Kuba Mescidi'ndeki cemaati bölmek, Allah ve peygamberine karşı savaşınlara daha önceden gözcülük yapmak üzere o mescidi bina etmişlerdi. Allah ve peygamberine karşı savaşınlara karşı, fasık Ebu Amir er-Rahip idi. Allah onun yüzünü çirkin kılsın. Peygamber (s.a.v.), onu İslâm'a davet ettiğinde o bu davete icabet etmemiş, Mekke'ye gitmiş, Mekkelileri Müslümanlara karşı savaşılmaya çağırmıştı. Onlarda Uhud senesinde Müslümanlarla savaşılmaya gelmişlerdi. Bu savaş, önceki sayfalarda anlattığımız şekilde sonuçlanmamıştı. Ebu Amir'in teşebbüsü başarıyla sonuçlanmayınca o, Bizans İmparatoru Kayser'e gitmişti ki, Peygamber (s.a.v.)'e karşı kendisine yardımcı olsun. Ebu Amir, kendisiyle birlikte Hristiyanlığa geçen Araplarla birlikte Herakliyas'un dini üzerine idi. Münafık olan kardeşlerine mektup yazıyor, mektubunda onlara vaadlerde bulunuyordu. Oysa şeytan onlara, aldatmadan başka birşey vadetmezdi. Mektup ve mesajları kendi münafık kardeşlerine her zaman geliyordu. Onlar da bu Dırrar Mescidi'ni inşa ettiler. Görünüşü mescid gibiydi, ama içi cephane deposu idi. Ebu Amir er-Rahib'in yanından gelen elçilerin karargahı haline gelmişti. Onların yoldaşları olan münafıkların toplantı yeri olmuştu. Bu yüzden Allah, bu mescid hakkında şöyle buyurmuştu:

"Allah ve peygamberine karşı savaşınlara daha önceden gözcülük yapmak üzere....."

Bu mescidi inşa edenlerle ilgili olarak Cenâb-ı Allah, daha sonra şöyle buyurmuştu:

"Biz sadece iyilik yapmak istedik, diye yemin edenlerin yalancı olduklarına şüphesiz ki, Allah şahiddir."

Bundan sonra yüce Allah, Rasûlüne şöyle emrediyor:

"Ey Muhammed! O mescide hiç girme." Cenâb-ı Allah, peygamberinin oraya girmesini ve orada namaz kılmasını yasaklıyor ki, o binanın mescidliği kesinlik kazanmasın. Sonra Cenâb-ı Allah, ilk gününden takva üzere inşa edilen Kuba Mescidi'nde namaz kılmasını peygamberine emrediyor ve onu buna teşvik ediyor. Ayetin akışı ve bu konuda varid olan hadisler de buna delalet ediyor. Çünkü ayette, Kuba Mescidi'ne devam eden kimselerin temiz kimseler olduğuna işaret ediliyor ve onlar övülüyorlar.

Özetle demek istediğimiz şu ki: Peygamber (s.a.v.), Zî Evan'a indiği zaman mescidin haberini aldı. Bunun üzerine, Beni Salim b. Avfın kardeşi Malik b. Dühşem'i ve Mean b. Adiy'i veya onun kardeşi Asım b. Adiy'i çağırdı ve onlara şöyle dedi: O zalimlerin mescidine gidin. Orayı yıkın ve yakın! Oradaki topluluk da dağılıp gitsin.

İbn İshak dedi ki: "Mescid-i Dırrar'ı inşa edenler, oniki kişi idiler.

Adları şöyledir: Hizam b. Halid (Mescid-i Dırar, bunun evinin bitişiğinde idi.), Sa'lebe b. Hatî, Muattî b. Kuşeyr, Ebu Habibe İbn Az'ar, Abbad b. Hüneyf (Sehl b. Hüneyf'in kardeşidir.), Cariye b. Amir, Cariye'nin oğulları Mücemma ile Zeyd, Nebtel b. Haris, Bahzeç (Beni Dubay'a kabilesindendir.), Bicad b. Osman ve Beni Ümeyye kabile-sinden Vedia b. Sabit.

Ben derim ki: Tebük gazvesinde Peygamber (s.a.v.), Abdurrahman b. Avf'ın arkasında sabah namazını kıldı. Bu namazın ikinci rekatında imama yetişmişti. Çünkü Peygamber (s.a.v.), abdest almaya gitmişti. Beraberinde Muğire b. Şube de vardı. Cemaata gecikti. Namaza duruldu. Abdurrahman b. Avf, imam olarak öne geçti. Cemaat selam verdiğinde yaptıklarının hata olduğunu zannettiler. Peygamber (s.a.v.) ise onlara: "Güzel yaptınız, isabet ettiniz." dedi.

Buharî, Ahmed b. Muhammed kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Tebük gazvesinden dönerken Medine'ye yaklaştığında şöyle dedi:

"Medine'de öyle kimseler vardır ki, siz her yol yürüyüşünüzde ve her vadi kat edişinizde onlar mutlaka sizinle beraber idiler."

Sahabeler dediler ki:

- Ya Rasûlallah, ama onlar Medine'dedirler. Bu nasıl olur?

Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:

- Onlar Medine'de idiler. Mazeretleri onları savaşa gelmekten alı-koydu."

Buharî, Halid b. Mahled vasıtasıyla Ebu Humejd'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'le birlikte Tebük gazvesinden dönerken Medine'ye yaklaştığımızda şöyle buyurdu:

"Bu Tabe'dir (Tabe, Medine'nin adıdır.). Bu da Uhud'tur. Bu öyle bir dağdır ki, o bizi sever, biz de onu severiz."

Buharî, Abdullah b. Muhammed vasıtasıyla Saib b. Yezid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hatırlıyorum ki, ben de çocuklarla birlikte Seniyetü'l-Veda'a gi-derek Tebük gazvesinden dönmekte olan Rasûlullah (s.a.v.)'ı karşıladık."

Beyhakî, Ebu Nasr b. Katade kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Hz. Peygamber, Medine'ye geldiğinde kadınlarla çocuklar şöyle demeye başladılar:

"Veda tepelerinden üzerimize dolunay doğdu.

Aramızda Allah'a dua eden bir kimse bulunduğu sürece üzerimi-

ze şükür vacip oldu."

Beyhakî dedi ki: Âlimlerimizin bize anlattığına göre Hz. Peygamber, Mekke'den Medine'ye gelişinde bu şiirle karşılanmıştır. Ancak o Tebük dönüşünde de Veda tepeleri üzerinden Medine'ye gelmiştir. Doğrusunu Allah bilir. Biz bunu burada yine anlattık.

Buharî, Yahya b. Bükeyr vasıtasıyla Ka'b b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Tebük savaşından başka, Rasûlulah (s.a.v.)'ın yaptığı savaşlardan hiç birinden geri kalmadım. Her ne kadar Bedir savaşında bulunmadıysam da Peygamber (s.a.v.), Bedir savaşına katılmayıp geri kalanlardan hiçbirini azarlamadı. Çünkü Bedir seferine savaş gayesiyle değil de Şam'dan gelen Kureyş kervanını kastederek çıkmıştı. Cenâb-ı Allah, Müslümanlarla düşmanlarını, beklemedikleri bir sırada karşılaştırdı. Oysaki ben, Akabe gecesi Hz. Peygamber'le beraber bulundum. Her ne kadar Bedir vak'ası halk arasında daha çok anılıyorsa da, benim için Bedir savaşında bulunmak, Akabe'de bulunmak kadar üstün değildir. Benim Tebük seferinden geri kalışına gelince, gerçekten ben o savaştan geri kaldığım sıradaki kadar hiçbir zaman kuvvet ve kolaylığa sahip olamamıştım. Yemin ederim ki, Tebük seferinden önce hiçbir zaman iki deve sahibi olamamıştım. Sefer sırasında ise iki devem vardı. Rasûlullah'ın âdeti, bir sefere çıkmak isteyince dolaylı bir ifade ile gideceği yerden başka bir yeri bildirmek isterdi. Bu suretle hareket edeceği yeri gizlerdi. Tebük seferinde ise maksadını gizlemedi. Çünkü çok sıcak bir mevsimde sefere gidilecekti. Uzak ve tehlikeli bir yolculukla, çok kuvvetli bir düşmanla karşılaşacaktı. Bunun için sefer ihtiyaçlarını ona göre hazırlasınlar diye maksadını açıkça bildirdi ve gitmek istediği yerin Şam tarafında olduğunu haber verdi. Peygamber (s.a.v.)'le birlikte çıkan Müslümanlar çoktu. Divan defteri, mücahidlerin künyelerini alamıyordu. Hiç kimse gizlenmek istemiyordu. Sadece, Allah tarafından vahiy inmedikçe peygambere kapalı kalır sananlar saklanmışlardı. Bu sefere meyve ve hurmaların olgunlaşıp, ağaç gölgelerinin arzulandığı bir sırada çıkılmıştı. Hz. Peygamber ile diğer Müslümanlar, sefer hazırlığı yaptılar. Ben de onlarla birlikte yol hazırlığı için sabahleyin evden çıkıp dolaşır, akşam üzeri hiçbir iş görmeden eve gelirdim. Bu arada kendi kendime, hazırlanabilirim, buna gücüm yeter derdim. Bu ihmalkarlık, bende devam ediyordu. Nihayet herkes hazırlandı. Müslümanlar, bir sabah yola çıktılar. Ben ise hiçbir yol ve sefer hazırlığı yapmamıştım. Kendi kendime: "Adam sende, bir iki gün içinde hazırlanır ve onlara yetişirim." dedim.

Ordu Medine'den ayrıldıktan sonra ben yine sabah vakti hazırlık

için çıktım. Fakat hiçbir iş görmeden geri döndüm. Sonra ertesi sabah çıktım. Yine boş döndüm. Bu durum bende böyle devam etti, gitti. Nihayet mücahidler hızla yol aldılar. Böylece sefer elimden kaçtı. Bununla beraber ben yine gideyim de orduya yetiseyim, diye arz etmiştim. Keşke bunu -olsun- yapabilseydim. Bu da nasip olmadı. Hz. Peygamber yola çıktıktan sonra çarşıya, pazara çıktım ve halk arasında dolaştığım sırada beni en çok üzen kederlendiren birşey vardı ki, o da halk arasında imanı yerinde, vücudu sağlam kimse görmemdi. Ancak ya kendisine nifak damgası vurulmuş kimselerden bir kişi, ya da malul olup Allah'ın mazur gördüğü bir mü'min görürdüm. Hz. Peygamber, Tebük'e varana kadar beni hiç anmamış, Tebük'te ashab arasında otururken beni hatırlayarak:

- Ka'b nerede? diye sormuş.

Beni Seleme'den biri:

- Ya Rasûlallah! Ka'b'ın ağır kumaştan olan iki takım elbisesi ve iki tarafına kibir ve gururla bakması kendisini Medine'de alıkoymuştur, diye cevap vermiş.

Bunun üzerine Muaz b. Cebel:

- Ne fena söyledin! Ya Rasûlallah; yemin ederim ki, biz Ka'b b. Malik hakkında iyilikten başka birşey bilmeyiz, demiş.

Peygamber (s.a.v.) de susmuş, hiçbir şey söylememiş.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın Medine'ye doğru gelmekte olduğunu duyunca bütün keder ve üzüntü beni sardı. Artık yalan düşünmeye başladım ve kendi kendime; "Yarın Allah'ın peygamberinin gazabından ne söyleyerek kurtulabilirim?" diyordum. Ailem hakkında fikir ve görüşünden istifade edilen herkese danışıyordum. Bu sırada Hz. Peygamberin Medine'ye gelişinin yaklaştığını duyunca, artık benden böyle asılsız ve yalan düşünceler yok olup gitti. Anladım ki, ben bu tehlikeden yalanla, kuşkulu bir mazeret ile asla kurtulacak değilim. Bundan dolayı Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip doğruyu söylemeye karar verdim. Sonra Rasûlullah bir sabah Medine'ye teşrif etti. Âdeti vechile ilk iş olarak mescide gitti. Orada iki rekat namaz kıldı. Sonra halkın, hoş amedilerine karşılık vermek için mescidde oturdu. Tebük seferine gitmeyenler, ona gelerek özür dilemeye ve yemin ile özürlerini teyid etmeye başladılar. Bunlar seksen küsur kişi idiler. Rasûlullah (s.a.v.), bunların dış görünüşlerine göre özürlerini ve bey'atlarını kabul edip, onlar için Allah'tan af diledi ve bunların iç yüzünü ve gerçeği Allah'a bıraktı. Bu sırada ben de huzura çıktım. Kendilerine selam verince öfkeli bir tebessümle gülümsedi, sonra bana:

- Gel, dedi.

Ben de yürüyüp vardım. Ta önüne oturdum. Bana:

- Seni gelmekten menedip geri bırakan şey ne idi? Sen Akabe'de,

yardım için bey'at yükümü üzerine almış değil miydin? diye sordu.

Ben de şöyle cevap verdim:

- Evet, vallahi ya Rasûlallah, size yardım etmeye söz verdim. Yemin ederim ki, sizden başka, şu dünya halkından kimin yanına otursam, ona karşı göstereceğim bir mazeretle muhakkak ben onun gazabından kurtulacağımı sanırım. Çünkü ben, Allah'ın yardımıyla kendisine güzel konuşma ve ikna yeteneği verilen bir kimseyim. Fakat yemin ederim ki, ben şuna kanaat getirdim: Eğer sizi benden razı kılacak yalan bir söz söyleyecek olursam, çok geçmeden mutlaka Allah, yalanımı bildirerek seni bana karşı öfkelenendirir, eğer huzurunda seni hakkımda öfkelendirecek doğru söz söylersem herhalde ben, bu hususta vaki olan kusurumu Allah'ın af buyuracağım ümid ederim. Ya Rasûlallah! Vallahi benim seferden geri kalışım hakkında arzedecek hiçbir mazeretim yok. Vallahi ben sizden geri kaldığım zamanki kadar, hiçbir vakit güçlü ve daha varlıklı bir kimse değildim.

Bu sözlerim üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- Gerçekten bu doğru söyledi. Ey Ka'b, haydi kalk, Allah senin hakkında hükmedinceye kadar bekle, buyurdu.

Ben de kalktım, evime gelirken Beni Seleme'den bir takım kimse-ler koşup geldiler ve benimle gülerek:

- Vallahi biz seni bundan önce bir günah işlemiş kimse olarak bil-miyoruz. Şu kadar ki, bu meselede sen seferden geri kalan öteki kim-selerin mazeret gösterdikleri gibi mazeret göstermemek yüzünden çok kötü bir duruma düştün. Oysa ki, bir mazeret gösterseydin, Hz. Peygamber senin hakkında Allah'tan af dileyerek seni kurtarırdı, de-diler ve beni o kadar azarladılar ki, neredeyse ben eski düşüncemden geri dönüp kendimi yalanlayacaktım. Fakat onlara:

-Benimle beraber bu duruma düşen başkaları var mıdır? diye sor-dum. Onlar da:

- Evet, iki kişi daha senin söylediğin gibi söylediler ve onlara da sana söylendiği gibi cevap verildi, dediler.

- Onlar kimdir? diye sordum.

- Merare b. Rebi el-Amrî ile Hilal b. Ümeyye el-Vakifi'dir, diyerek bana Bedir savaşında bulunan ve kendileri iyilikte birer örnek olan iki salih zatı bildirdiler.

Bu iki zatı bana söyledikleri zaman ben de tereddütten vazgeçip eski düşüncemde sebat ettim.

Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanların, seferden geri kalan üçümüzle konuşmalarını yasakladı. Böylece halk da bizimle konuşmaktan sakı-nıp bize yüzlerini astılar, o kadar ki, bana yeryüzü yabancılaştı. Bu toprak benim bildiğim toprak değilmiş gibi oldu. Bu şartlarla elli gün kaldık. İki arkadaşım, halk arasından çekilip evlerinde oturup ağla-

arak vakit geçirdiler. Ama ben onların daha genci ve daha dayanıklısı idim. Bunun için ben evimden çıkar ve mescide gidip Müslümanlarla birlikte namazda hazır bulunurdum. Fakat hiç kimse benimle konuşmazdı. Namazdan sonra Hz. Peygamber'in yanına varıp, kendisine selam verirdim. İçimden, acaba selamıma karşılık vererek dudaklarını oynattı mı, oynamadı mı? diye sorardım. Ayrıca namazı Hz. Peygamber'in yakınında kılar ve gizlice onu gözetlerdim. Namaza yöneldiğim zaman o bana doğru dönerdi. Fakat ben onun tarafına bakınca da yüzünü çevirirdi. Cefa ve boykotdan ızdırap çektiğim bu hal uzayınca bir gün Ebu Katade'nin bahçesinin duvarından atlayıp içeri girdim. Ebu Katade, amcam oğlu idi ve halk arasında beni en çok seven kimseydi. Ona selam verdim. Vallahi selamımı almadı. Ben:

- Ey Ebu Katade, Allah adına and vererek sana soruyorum: Benim Allah'ı ve peygamberini sevdiğimi bilmez misin? dedim.

Sustu, cevap vermedi. Tekrar and verdim. Allah aşkına sordum. Yine sustu ve cevap vermedi. Üçüncü bir defa daha Allah adına and verdim. Bu defa:

- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedi.

Bunun üzerine gözlerimden yaşlar boşandı. Artık döndüm ve duvardan dışarı atladım.

Bir gün Medine çarşısında dolaşıyordum. Medine'ye zahire satmaya gelen Şam halkından Nebatlı bir ekinci:

- Ka'b b. Malik'i bana kim gösterecek? diye soruyordu.

Bunun üzerine halk, beni ona göstermeye başladı. Nihayet Nebatlı kişi bana geldi ve Gassan melikinden gelen bir mektup verdi. Bakınca, giriş kısmından sonra mektupta şunların yazılı olduğunu gördüm:

"Duyduğuma göre senin adamın (peygamber) sana cefa ve eziyet ediyormuş. Allah seni hakaret görecek ve hakkın zayi olacak bir mevkide, hor ve hakir görülmek için yaratmamıştır. Orada durma. Bize gel. Sana, şanına layık bir şekilde saygı gösterip iyilikte bulunuruz."

Bu mektubu okuyunca, bu da başka bir imtihan ve bela, dedim. Hemen mektubu ocağa atıp yaktım.

Nihayet bu elem ve ızdıraplı elli günden kırk gün geçince bir gün baktım ki, Hz. Peygamber'in gönderdiği bir zat bana doğru geliyor. Yanıma gelince, bana:

- Rasûlullah (s.a.v.), sana hanımından ayrılmanı emrediyor, dedi.

Ben de:

- Kadını mı boşayacak mıyım, yoksa ne yapacağım? diye sordum.

- Hayır boşama, yalnız ondan ayrı dur, ona yaklaşma, dedi.

Hz. Peygamber, o elçisi ile diğer iki arkadaşım olan Merare ile Hilal'e de aynı emri göndermişti. Bu emir üzerine hanıma:

- Haydi babanın evine git, Allah bu iş hakkında hüküm verinceye kadar orada kal, dedim.

Hilal b. Ümeyye'nin karısı, Peygamber (s.a.v.)'e gelerek:

- Ya Rasûlallah! Hilal b. Ümeyye ihtiyardır. Gücü ve kuvveti gitmiştir. Hizmetçisi de yoktur. Ona hizmet etmemde bir sakınca görür müsün? diye sormuş.

Hiz. Peygamber :

- Hayır görmem, ama sana yaklaşmasın, buyurmuş.

Kadın:

- Ya Rasûlallah, onda hiçbir hareket yok. Vallahi bu iş olalı beri bugüne kadar durmadan ağlıyor, demiş.

Bunun üzerine yakınlarımdan bazı kimseler bana:

- Hanımın için sen de Allah'ın peygamberinden izin istesen olmaz mı? Hilal b. Ümeyye'nin karısına, kocasına hizmet etmesi için izin verdi, dediler.

Ben onlara:

- Vallahi bu konuda peygamberden izin istemem. İzin istesem bile ne diyecektir bilmem ki. Hem ben genç bir adamım, dedim.

Bundan sonra on gün daha durdum ve peygamberin, halkı bizimle görüşmekten menettiği günden itibaren elli günümüz doldu. Ellinci günün sabah namazını kıldım. Evlerimizden birinin damı üzerinde bulunuyordum. Öyle bir halde idim ki, Cenâb-ı Allah'ın "et-Tevbe sûresinde" buyurduğu şekilde hayat bana zorlaşmıştı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen bana dar geliyordu. İşte bu sırada Sel' dağı üzerinde birisi en yüksek sesi ile:

- Ey Ka'b b. Malik, müjde! diye bağırdı.

Hemen secdeye kapandım. Artık darlığın gitmiş olduğunu, genişliğin geldiğini anladım. Rasûlullah (s.a.v.), sabah namazını kıldığı zaman Allah'ın, tevbenizi kabul buyurduğunu halka duyurmuş, halk da bizi müjdelemeye koşmuştu. Arkadaşlarıma da bir takım müjdeciler gitmişlerdi. Bana bir kişi, müjdeyi vermek üzere atını sürmüştü. Eslem kabilesinden bir müjdecide Sel' dağına üstüne çıkmıştı ki, bunun sesi attan süratli idi.

Sevimli sesini işittiğim bu müjdecim bana gelince üzerimdeki iki takım elbisemi hemen çıkarıp müjdelik olarak ona giydirdim. Vallahi o gün ondan başka elbisem yoktu. Ebu Katade'den ariyet olarak iki takım elbise alıp giydim ve hemen Peygamber (s.a.v.)'e koştum. Ashab, beni takım takım karşıladılar. Tevbemin kabulünü kutladılar ve şöyle dediler:

- Allah'ın tevbeni kabul buyurması kutlu olsun.

Nihayet mescide girdim. Hiz. Peygamber oturmuştu. Etrafında ashab çevrelenmişti. Hemen Talha b. Ubeydullah kalktı, koşarak geldi,

elimi sıktı ve beni kutladı. Yemin ederim ki, Muhacir kardeşlerden Talha'dan başka kimse benim için ayağa kalkmadı. Talha'nın bu iyiliğini unutmam.

Hız. Peygamber'e selam verdiğim zaman mübarek yüzü sevinçten şimşek çakar gibi bana:

- Annenin seni doğurduğu günden bu yana yaşamakta olduğun en hayırlı gün ile sana müjdeler olsun ey Ka'b, buyurdu.

- Ya Rasûlallah, bu müjde senin tarafından mı, yoksa Allah tarafından mı? diye sordum.

- Hayır, benim tarafımdan değil. Doğrudan doğruya Allah tarafından, buyurdu.

Esasen Hız. Peygamber, Allah tarafından kendisine sevindirici bir haber verildiği zaman mübarek yüzü bir ay parçasına benzercesine parlardı. Biz de sevinçli bir vahy geldiğini onun bu sevimli simasından anlardık. Huzurunda oturduğum zaman:

- Ya Rasûlallah! Allah ve Rasûlünün rızası için halis sadaka olmak üzere malımdan sıyrılıp çıkmak ve malımın hepsini fakirlere dağıtmak istiyorum. Tevbemin kabulü bunu gerektirir, dedim.

Rasûlullah (s.a.v.):

- Hayır, malının bir kısmını kendine bırak. Bu senin için daha hayırlıdır, buyurdu.

Ben de:

- Hayber'deki hissemi alıyorum, dedim ve şu yolda maruzatta bulundum:

- Ya Rasûlallah, Allah beni bu badireden ancak doğruluğum sebebiyle kurtardı. Artık bundan böyle yaşadığım müddetçe doğrudan başka bir söz söylemeyeceğim.

Vallahi Peygamber Efendimiz'e vaki olan bu maruzatımdan beri Müslümanlardan hiçbirisini aldatmış değilim. Sözlerimi arzettiğimden bugüne kadar yalan söylemek hatırımdan geçmedi. Bundan böyle yaşadığım zaman içinde de Allah'ın beni yalandan esirgeyeceğini umarım.

Yüce Allah, Rasûlüne bu hususta şu ayetleri inzal buyurdu:

"Andolsun ki; Allah, sıkıntılı bir zamanda bir kısmının kalbleri kaymak üzere iken peygambere uyan Muhacirlerle Ensâr'ın ve peygamberin tevbelerini kabul etti. Tevbelerini, onlara karşı şefkatli ve merhametli olduğu için kabul etmiştir.

Bütün genişliğine rağmen yer onlara dar gelerek nefisleri kendilerini sıkıştırıp, Allah'tan başka sığınacak kimse olmadığını anlayan, savaştan geri kalmış üç kişinin tevbesini de kabul etti. Allah, tevbe ettikleri için onların tevbesini kabul etmiştir. Çünkü O, tevbeleri kabul eden, merhametli olandır.

Ey inanalar! Allah'tan sakının ve doğrularla beraber olun." (et-Tevbe, 117-119.)

Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın bana ihsan ettiği nimetler içinde, beni İslâm dinine hidayetinden sonra kanaatimce Peygamber Efendimiz'e doğru söylemekten daha büyük bir nimet ihsan etmemiştir. Evet, gerçek böyledir. Bu, büyük bir nimettir. Allah'ın peygamberine yalan söyleyip de helak olmuş bulunmamak büyük bir nimettir. Çünkü Allah, şu yalan söyleyenler hakkında vahyini indirdiği zaman herhangi bir kimse için söylediğinin en ağırını söylemiştir:

"Döndüğünüzde kendilerine çıkışmamanız için, Allah'a yemin edeceklerdir. Siz onlardan yüz çevirin; çünkü pistirler. Yaptıklarının karşılığı olarak varacakları yer Cehennem'dir.

Kendilerinden hoşnud olasınız diye, size and verirler. Siz onlardan hoşnud olsanız bile Allah, yoldan çıkmış kimselerden razı olmaz." (et-Tevbe, 95-97.)

Ka'b, sözüne devamla şöyle diyor:

"Biz üçümüz, hanı bizden önce Peygamber (s.a.v.)'i ikna etmek için yemin ettikleri vakit Hz. Peygamber'in yeminlerini kabul edip onlara bey'at ve istiğfar ettiği bir takım kimselerin affından elli gün sonraya kadar kalmıştık. Peygamber Efendimiz, bizim durumumuzu ta Allah'ın hakkımızda verdiği hükme kadar geciktirmişti. İşte bu geciktirme sebebi ile Cenâb-ı Allah, yukarıda meali geçen ayetleri indirmiştir. Yoksa Allah'ın bu ayette zikrettiği geri bırakılmamız, bizim savaştan geri kaldığımız için değildi. Bu sadece Peygamber Efendimiz'in üçümüzü ve tevbemizi, kendisine yalan yere yemin ve özür beyan edenlerin tevbelerinden sonraya bırakmasıdır."

BUNLARDAN BAŞKA BAZI ASİLERİN SAVAŞTAN GERİ KALMALARI

"Savaştan geri kalanların bir kısmı da, suçlarını itiraf ettiler. Onlar iyi işi kötüyle karıştırmışlardı. Allah'ın onların tevbesini kabul etmesi umulur. Çünkü O, bağışlayandır, merhamet edendir." (et-Tevbe, 102.)

Ali b. Talha el-Valibî, İbn Abbas'ın bu ayetle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet eder:

"Savaştan geri kalan bu kimseler, oniki kişi idiler. Tebük gazvesinden geri kalmışlardı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın Medine'ye dönüşü esnasında bunlardan yedi kişi kendilerini Mescid-i Nebevi'nin direklerine bağladılar. Rasûlullah (s.a.v.) önlerinden geçince:

- Bunlar kimlerdir? diye sordu.

Dediler ki:

- Bunlar Ebu Lübabe ile arkadaşlarıdır. Savaşta seninle birlikte bulunmadılar. Savaştan geri kaldılar. Mazeretlerini kabul edip, onları serbest bırakıncaya kadar kendilerini bu direklere bağlı tutacaklar.

Rasûlullah buyurdu ki:

- Allah'a yemin ederim ki, yüce Allah onları serbest bırakmadıkça ben onları salıvermem ve mazeretlerini de kabul etmem. Onlar benden yüz çevirdiler. Müslümanlarla birlikte savaşmaktan geri kaldılar.

Rasûlullah'ın bu cevabı kendilerine ulaşınca şöyle dediler:

- Allah bizi salıvermedikçe biz kendimizi bu direklerden çözmeyiz!

Bunun üzerine yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:

"Savaştan geri kalanların bir kısmı da suçlarını itiraf ettiler. Onlar iyi işi kötüyle karıştırmışlardı. Allah'ın onların tevbesini kabul etmesi umulur. Çünkü O, bağışlayandır, merhamet edendir." (et-Tevbe, 102.)

Bu ayet-i kerimede geçen ve "umulur ki" diye tercüme ettiğimiz "Asâ" kelimesi, Allah hakkında kullanıldığında vaciplik ifade eder.

Onlar hakkında bu ayet nazil olduğunda Rasûlullah (s.a.v.), onları direklerden çözüp salıverdi ve mazeretlerini kabul etti. Onlar da mallarını getirip:

- Ya Rasûlallah, bunlar bizim mallarımızdır. Bunları bizim adımaza sadaka olarak ver ve bizim için mağfiret dile, dediler.

Rasûlullah (s.a.v.):

- Malınızı almakla emrolunmadım, dedi.

Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayetleri inzal buyurdu:

"Ey Muhammed! Mallarının bir kısmını, kendilerini temizleyip arıtacak sadaka olarak al. Onlara, dua et; senin duan onlar için bir güvendir. Allah işitir ve bilir.

Allah'ın, kullarının tevbesini kabul ettiğini, sadakalar aldığını, Allah'ın tevbeleri kabul ve merhamet eden olduğunu bilmiyorlar mı?

De ki: "İstediginizi işleyin; Allah, peygamberi ve mü'minler işlediklerinizi görecektir. Hepiniz, görülmeyeni ve görüleni bilen Allah'a döndürüleceksiniz. O size, işlediklerinizi bildirecektir.

Savaştan geri kalanların bir kısmının işi de Allah'ın buyruğuna kalmıştır. Allah onlara ya azab eder veya tevbelerini kabul eder. O bilendir, hakimdir." (et-Tevbe, 103-106.)

Sonuncu ayetle sözü edilen, yani işleri Allah'ın buyruğuna kalan kimseler, kendilerini Mescid-i Nebevî'nin direklerine bağlamayan kimselerdir. Bunların hükmü, şu ayet-i kerimenin nüzulüne kadar ertelenmişti:

"Andolsun ki, Allah, sıkıntılı bir zamanda bir kısmının kalbleri

kaymak üzere iken peygambere uyan Muhacirlerle Ensâr'ın ve peygamberin tevbelerini kabul etti. Tevbelerini, onlara karşı şefkatli ve merhametli olduğu için kabul etmiştir." (et-Tevbe, 117.)

Atiyye b. Said el-Avfî de İbn Abbas'tan böyle bir rivayette bulunmuştur.

Said b. Müseyyeb, Mücahid ve Muhammed b. İshak da Ebu Lübabe'nin kıssasını ve Kurayza gününde yaptığı işi, kendini direğe bağlayışını, tevbesi kabul edilinceye kadar bağlı kalışını anlatırlar. Sonra o, Tebük gazvesinden geri kalmış, yine tevbesi kabul edilinceye kadar kendini direkte bağlı tutmuştur. Tevbesi kabul edilince malının içinden sıyrılarak bütün malını sadaka olarak vermek istemiş, ancak Rasûlullah (s.a.v.):

- Bunun için üçte birini vermen sana yeterli olur, demişti.

"Savaştan geri kalanların bir kısmı da suçlarını itiraf ettiler...." ayet-i kerimesinin Ebu Lübabe hakkında nazil olduğunu Mücahid ve İbn İshak söylemişlerdir.

Said b. Müseyyeb dedi ki: Bundan sonra Ebu Lübabe'den hayatı boyunca iyilikten ve hayırdan başka birşey görülmedi. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın.

Ben derim ki: Mücahid, İbn İshak ve Said b. Müseyyeb, Ebu Lübabe ile birlikte arkadaşlarını zikretmemişler, sadece onu söylemekle yetinmişlerdir. Çünkü o, arkadaşlarının lideri idi. Nitekim İbn Abbas'ın ifadeleri bunu teyid etmektir. Doğrusunu Allah bilir.

Hafız el-Beyhakî, Ebu Ahmed ez-Zübeyrî tarikiyle İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), bize hitabta bulunarak şöyle buyurdu:

- Sizden bazıları münafıktır. Kimin adını söylersem o ayağa kalksın. Ey falan ayağa kalk, ey falan ayağa kalk, ey falan sen de ayağa kalk!

Böylece otuzaltı kişinin adını saydı, sonra şöyle buyurdu:

- Sizde (veya sizden) münafıklar vardır. Allah'tan afiyet dileyin."

İbn Mesud dedi ki: Hz. Ömer, yüzü peçeli bir adama uğradı. İkisi arasında tanışıklık vardı. Hz. Ömer'e: "Durumun nedir?" diye sordu. O da Rasûlullah (s.a.v.)'ın sözlerini nakletti. Bunun üzerine o: "Bugünden sonra artık uzak ol." dedi.

Ben derim ki: Tebük gazvesinden geri kalan kimseler dört kısma ayrılırlar:

1 - Emir üzerine savaşa katılmayan ve bu sebeple sevablarını alan kimseler. Ali b. Ebi Talib ile Muhammed b. Mesleme ve İbn Ümmü Mektum gibi.

2 - Mazeretleri sebebiyle savaşa katılamayanlar: Bunlar da zayıf ve hasta kimselerdir.

3 - Yoksul olupta binek bulamadıkları ve techizatları olmadıkları için savaşa gidemeyenler. Bunlar, Rasûlullah'ın yanına gelip binek istediklerinde bulamadıkları için ağlamışlardı.

4 - Asi ve günahkar olan kimseler. Bir de Ebu Lübage ile anılan arkadaşları ve ayrıca kınanan, yerilen münafıklar.

HZ. PEYGAMBER'İN TEBÜK'TEN MEDİNE'YE DÖNÜŞÜNDEN SONRA MEYDANA GELEN OLAYLAR

Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdulah el-Hafız kanalı ile Humeyd b. Menheb'in şöyle dediğini rivayet eder: Dedem Hureym b. Evs Hari-se'nin, ana bir kardeşine şöyle dediğini işittim: Tebük dönüşünde Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına hicret ederek gittim. Abbas b. Abdülmutta-lib'in şöyle dediğini işittim:

- Ya Rasûlallah, seni övmek istiyorum.

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

- Söyle, Allah senin ağzını kapatmasın.

Bunun üzerine Abbas şöyle bir şiir okudu:

"Daha önce gölgelerde, dinlenme yerlerinde yaprakların örtülü ol-
duğu mahallerde hoşça vakit geçiriyordun.

Sonra beldelere indinki, oralarda ne bir insan, ne bir sperma, ne
bir kan pıhtısı vardı.

Bilakis gemiye binen bir sperma vardı ki, o ortamda gagalara ka-
dar ulaşan sel suları ve canlıları boğan tufan vardı.

Sen, ataların sırtlarından, anaların rahimlerine intikal ettin.
Âlem geçip gittikçe bir tabaka ortaya çıkıyordu.

Nihayet senin satvetli evini Mekke'nin üst taraflarından çevrele-
di ki, onun altında bir kuşak ve kemer vardı.

Sen doğunca yeryüzü aydınlandı. Ufuklar senin nurunla ışıklan-
dı.

İşte bizler bu aydınlık, bu nur ve doğruluk yolu içinde yolumuza
devam etmekteyiz."

Beyhakî dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Bu beyaz Hire, yükseltip bana gösterildi. Şu Şeyma binti Nü-
feyle el-Ezdiye de doru bir katırın üzerinde idi, siyah bir bab örtüsü
örtünmüştü."

Ben dedim ki:

- Ya Rasûlallah, eğer biz Hire'ye girdiğimizde Şeyma'yı tavsif etti-
ğin şekilde bulursam o benim olsun mu?

Bunun üzerine:

- O senin olsun, dedi.

Ravi diyor ki: Bilahare irtidad hadiseleri cereyan etti. Tay kabilesinden hiç kimse irtidad etmemişti. Biz yakınımızdaki Araplarla İslâm üzere savaşıyorduk. Kays kabilesiyle de savaşıyorduk. O kabileden Uyeyne b. Hısn vardı. Beni Esed kabilesiyle de savaşıyorduk. Onlarda da Talha b. Hüveylid vardı. Halid b. Velid bizi medhediyordu. Methiyesinde şöyle diyordu:

"Allah Tay kabilesine diyarında sevab versin. Bahadırların savaş-
tığı alanda onlara hayırlı mükafatlar versin.

Onlar, toleranslı kimseler olup bayrak sahibidirler. Saba rüzgarı bütün çadırları eğip бүkerken onlar bayrak sahibi idiler.

Ta karanlığın ve körlüğün çağırıcısına icabet etmelerinden sonra onlar,

Din üzere Kayşlılarla savaştılar. Onları vurdular."

Ravi diyor ki: Halid b. Velid, daha sonra Müseylemetü'l-Kezzab üzerine yürüdü. Biz de onunla beraber idik. Müseyleme'nin işini tamamladıktan sonra Basra nahiyesine yöneldik. Orada Kazime mıntıkasında ordusuyla birlikte Hürmüz'le karşılaştık. Onun askerleri bizimkinden çoktu. Acemlerden Hürmüz kadar hiç kimse, Araplara ve İslâmiyet'e düşman değildi. Halid ona karşı çıktı. Onu mübarezeye davet etti. O da karşısına çıktı. Halid onu öldürdü. Bu haberi Halid, Ebu Bekir es-Sıddık'a mektubla bildirdi. Hürmüz'ün üzerindeki eşyayı çıkarıp ganimet olarak aldı. Hürmüz'ün tacı 100.000 dirhem idi. İranlılar arasında bir adam, çok şerefli olup yüksek mevkilere geldiğinde tacı 100.000 dirhem ederdi.

Sonra Taff yolu ile Hire'ye döndük. Oraya girişimizde bizi ilk karşılayan -Rasûlullah (s.a.v.)'ın de buyurduğu gibi- doru bir katır üzerinde, siyah bir başörtüsüne бүrünmüş Şeyma binti Nüfeyle oldu. Hemen onu tuttum ve:

- Bu, Rasûlullah (s.a.v.) tarafından bana hibe edilmiştir, dedim. Halid b. Velid, benden bunun isbatını istedi. Ben de isbatladım. İsbatım, Muhammed b. Mesleme ile Muhammed b. Beşir el-Ensârî'nin şahidlikleri sayesinde mümkün oldu. Bunun üzerine Halid, Şeyma'yı bana verdi. Şeyma'nın kardeşi Abdülmesih, barışmak ve sulh yapmak için yanıma geldi. Bana:

- Kardeşimi bana sat, dedi.

Ben de dedim ki:

- Vallahi ben onu 1.000 dirhemden eksikçe satmam.

Bunun üzerine o, bana 1.000 dirhemi verdi. Ben de Şeyma'yı ona teslim ettim.

Bana denildi ki:

- Eğer 100.000 dirhem deseydin bile kardeşi, Şeyma'yı kurtarmak için sana verirdi.

Bunun üzerine dedim ki:

- 1.000 dirhemden daha fazla bir sayı bulunduğunu sanmıyordum. Onun için 1.000 dirhem dedim.

HİCRÎ DOKUZUNCU SENENİN RAMAZAN AYINDA SAKİF HEYETİNİN HZ. PEYGAMBER'E GELİŞİ

Daha önce de anlatıldığı gibi Rasûlullah (s.a.v.), Sakif'ten dönerken, ashab tarafından onlara beddua etmesi istenildiğinde o, Sakifliler için hidayet duasında bulundu.

Yine önceki sayfalarda anlatıldığı gibi Rasûlullah (s.a.v.), Malik b. Avf en-Nasrî'nin Müslüman olması esnasında Malik'e ihsanda bulunmuş, kavminden Müslüman olan kimselerin başına emir tayin etmişti. O da Sakiflilerin beldelerine karşı hücum ediyor, onları sıkıntıya düşürüyordu. Nihayet onları İslâm'a girmeye mecbur etti.

Yine önceki sayfalarda geçtiği gibi Malik b. Avf en-Nasrî, Sakiflileri kalelerinden inip Rasûlullah'ın hükmüne boyun eğmeye mecbur bırakmıştı. Onları alıp Medine-i Münevvere'ye getirmişti. Bütün bunları, Rasûlullah'ın izni üzerine yapıyordu.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), ramazanda Tebuk'ten Medine'ye geldi. İşte bu ayda Sakiflilerin elçiler heyeti onun yanına geldi. Rasûlullah (s.a.v.), onlardan ayrıldığı zaman Urve b. Mesud es-Sakafî onun izine düştü. Nihayet ona Medine'ye varmadan önce kavuştu ve Müslüman oldu. Rasûlullah'tan kavmine İslâm'ı iletmek için geri dönme izni istedi. Rasûlullah da ona: "Onlar seni öldürürler." dedi.

Rasûlullah (s.a.v.), onların inad ve serkeşliklerini biliyordu. Urve de şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Ben onlara, onların ilk çocuklarından daha sevgiliyim.

Urve, Sakifliler arasında sevilen ve itaat edilen bir kimse idi. Kavmini İslâm'a çağırmak üzere yola çıktı. Onların kendisine muhalefet etmeyeceklerini umuyordu. Çünkü onların arasında onun bir makamı ve mertebesi vardı. Onlara yönelmek için kendisinin odasına çıktığı zaman onları İslâm'a davet ederken ve dinini onlara açıklarken, onlar onu her taraftan oklarla vurdular. Ona bir ok isabet etti ve onu öldürdü.

Beni Malik kabilesinin adamları derler ki; onu kendilerinden bir adam öldürdü. Ona, Beni Salim b. Malik'in kardeşi Evs b. Avf denilir. Müttefikler de derler ki, onlardan bir adam onu öldürmüştür. Öldüren kişi, Attab oğullarından Vehb b. Cabir'dir. Vurulduktan sonra

Urve'ye şöyle denildi:

- Senin kanın için ne düşünüyorsun?

O da şöyle dedi:

- Bu, Allah'ın bana lütfettiği bir ikramdır ve bana gönderdiği bir şehidliktir. Benim kanım, ancak Rasûlullah'ın bu şehirde, gitmeden önce öldürülen şehidlerin kanı gibidir. Beni de onlarla birlikte defnediniz.

Onlar da onu diğer şehidlerle birlikte defnettiler. Rasûlullah'ın, onun hakkında şöyle dediği iddia edilir:

- Onun kavmi içindeki durumu, Yâsin sûresinde adı geçen ve kavmini hidayete davet eden adamın durumu gibidir."

Sakif kabilesi, Urve'nin öldürülmesinin ardı sıra birkaç ay öyle kaldı. Kabile mensupları, daha sonra aralarında müşavere yaptılar. Etraflarında bey'at etmiş ve Müslüman olmuş olan Araplarla savaşmaya güçlerinin yetmeyeceği kanaatine vardılar. Yapılan müşavere neticesinde Amr b. Ümeyye (Beni İlac'ın kardeşi)'nin görüşüne uygun olarak kendilerinden bir adamı, Medine'de bulunan Rasûlullah'ın yanına göndermeye karar verdiler. Abdi Yaley b. Amr b. Umeyr'i, beraberinde müttetiklerden iki kişi ve Malik oğullarından da üç kişi ile birlikte toplam altı kişilik bir heyetle Medine'ye gönderdiler. Heyetteki altı kişinin adları şöyle idi: Abdi Yaley, Hakem b. Amr b. Vehb b. Muattib, Şurabbil b. Gaylan b. Seleme b. Muattib, Osman b. Ebu'l-As, Evs b. Avf (Beni Salim'in kardeşi) ve Nümejr b. Hareşe b. Rebia.

Musa b. Ukbe dedi ki: "Bu heyet on küsur adamdı. Aralarında Kinane b. Abdi Yaley de vardı. Bu, heyetin reisi idi. Aralarında Osman b. Ebu'l-As da vardı. Osman, heyettekilerin yaşça en küçüğü idi."

İbn İshak dedi ki: "Medine'ye yaklaşp Kanat Vadisi'ne indikleri zaman orada Muğire b. Şube'yi buldular. O, Rasûlullah'ın sahabelerinin binek develerini otlatma nöbetini tutuyordu. Sahabeler, bu develeri nöbetleşe otlatıyorlardı. Muğire onları görünce develeri Sakifli heyetin yanında bıraktı. Rasûlullah (s.a.v.)'a onların geliş müjdesini vermek için koşarak Medine'ye gitti. Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına girmeden önce Ebu Bekir es-Sıddık ona rastladı. O da ona Sakif heyetinin bey'at ve İslâm'ı amaçlayarak geldiklerini haber verdi. Onlar şu şartla gelmişlerdi ki, kabileleri, malları ve memleketleri için Rasûlullah (s.a.v.)'dan yazılı bir emir alsınlar. Bunun üzerine Ebu Bekir, Muğire'ye and içirdi ki: "Benden önce Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına varmayacaksın ki, ona haberi veren ben olayım."

Muğire de bunu kabul etti. Ebu Bekir, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına girdi ve onların gelişlerini ona haber verdi. Sonra Muğire, arkadaşlarının yanına çıktı ve onlarla birlikte develeri, barınaklarına götürdü. Onlara, Rasûlullah (s.a.v.)'a nasıl selam vereceklerini öğretti.

Fakat onlar böyle yapmadılar. Cahiliye selamı ile Rasûlullah'a selam verdiler.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldikleri zaman onun mescidinin bir kenarında onlar için bir çadır kuruldu. Yazılı antlaşmayı almalarına kadar onlarla Rasûlullah (s.a.v.) arasında gidip gelen kişi Halid b. Said b. As oldu. Rasûlullah (s.a.v.)'dan onlara gelen yemekten Halid yemedikçe onlar yemiyorlardı. Nihayet Müslüman oldular. Bu yazılı emri onlar için Halid yazdı.

Rasûlullah (s.a.v.)'dan istedikleri şeylerden biri, Tağiye putunu onlara bırakması idi. Tağiye, Lat'ın başka bir adıdır. Rasûlullah'dan, üç seneye kadar onu yıkmamasını talep ettiler. Rasûlullah (s.a.v.) ise buna razı olmadı. Şartlarını kabul etmedi. İki seneye, nihayet bir seneye kadar yıkmamasını istediler. Bu isteklerini ısrarla sürdürdüler. Fakat Rasûlullah (s.a.v.) kabul etmedi. Nihayet gelişlerinden sonra bir ay kalmasını istediler. Rasûlullah (s.a.v.), bu isteklerinden hiçbirini kabul etmedi. Bu isteklerini ileri sürmelerindeki amaçları, kendi memleketlerindeki beyinsizlerin itirazlarından emin olmak ve onların kalblerini İslâm'a ısındırmak idi. Rasûlullah hiçbir isteklerini kabul etmedi. Sadece Tağiye (Lat) putunu yıkmaları için kendileriyle birlikte Ebu Süfyan b. Harb ve Muğire b. Şube'yi göndermesine dair taleplerini kabul etti.

Sakif heyeti, Tağiye putunun terkedilmesiyle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'dan kendilerini namazdan affetmesini ve putlarını kendi elleriyle kırdırmamasını istemişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle demişti:

- Putlarınızın sizin ellerinizle kırılmasına gelince, sizi bundan affedeceğiz. Ama namaza gelince, namazı olmayan bir dinde hayır yoktur.

Onlar da:

- Her ne kadar alçaklık ise de biz bu şartı senin için yerine getireceğiz, dediler."

İmam Ahmed b. Hanbel, Affan ve Muhammed b. Mesleme kanalı ile Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Sakif heyeti, yanına geldiğinde Rasûlullah -kalblerini daha yumuşatsın diye- onları mescitte misafir etti. Onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'a şu şartları ileri sürdüler: "Bizi başkalarıyla savaştığın zaman savaşa çağırmayacaksın. Bizden öşür almayacaksın. Bizden vergi almayacaksın. Bizden başkalarını üzerimize vali tayin etmeyeceksin."

Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle cevap verdi:

- Başkalarıyla savaştığım zaman sizi savaşa çağırmayacağım. Sizden vergi almayacağım. Başkalarını da sizin üzerinize vali tayin etmeyeceğim. Ancak içinde rükû (namaz) bulunmayan bir dinde ha-

yır yoktur. (namaz kılmama şartınızı kabul etmiyorum.)

Osman b. Ebu'l-As: "Ya Rasûlallah, bana Kur'ân'ı öğret ve beni kavmimin imamı yap." dedi."

Ebu Davud, Hasan b. Sabah kanalı ile Vehb'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah'la bey'atleştikleri zaman Sakif heyetinin durumunu Cabir'e sordum. O da şöyle cevap verdi:

"Zekat ve cihadla yükümlü olmamaları şartını Rasûlullah'a karşı ileri sürdüler. Ama ben bu şartı ileri sürmelerinden sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın onlara şöyle dediğini işittim:

"Müslüman olduğunuz takdirde zekat verecek ve cihad edeceksiniz."

İbn İshak dedi ki: "Müslüman oldukları ve Rasûlullah (s.a.v.) onlar için antlaşmayı yazdığı zaman onların üzerine Osman b. Ebu'l-As'ı emir olarak tayin etti. Bu, onların yaşça en küçükleri idi. Onun emir kılınmasının sebebi, onun İslâmî bilgi ve Kur'ân öğrenmeye daha çok düşkün olması idi. Ebu Bekir es-Sıddık, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, ben onlar içinden bu delikanlıyı, İslâmî bilgileri edinmeye ve Kur'ân'ı öğrenmeye hevesli gördüm."

Musa b. Ukbe'nin anlattığına göre onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiklerinde Osman b. Ebu'l-As'ı kendi yüklerinin yanında bırakmışlardı. Öğle vakti yüklerinin yanına geri döndüklerinde bu defa Osman, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelmiş, ondan İslâmî bilgileri ve Kur'ân okumayı kendisine öğretmesi talebinde bulunmuştu. Osman, Rasûlullah'ı uykuda gördüğü zaman Ebu Bekir es-Sıddık'ın yanına giderdi. İslâmî bilgileri öğreninceye kadar bu halini devam ettirdi. Rasûlullah (s.a.v.) da onu çok sevdi.

İbn İshak, Said b. Ebu Hind vasıtasıyla Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Beni, Sakife gönderdiği zaman Rasûlullah (s.a.v.)'ın söylediği son söz şu oldu:

"Ey Osman, namazı hafif tut. İnsanlara -en zayıflarını gözönünde bulundurarak- takdirde bulun. Çünkü onların arasında yaşlı, küçük, zayıf ve ihtiyaç sahibi olanlar vardır."

İmam Ahmed b. Hanbel, Affan vasıtasıyla Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Dedim ki:

- Ya Rasûlallah, beni kavmimin imamı yap.

Buyurdu ki:

- Sen onların imamısın. Onların en zayıf olanlarını gözönünde bulundurarak onlara imamlık yap. Ezan okuma karşılığında ücret almayan bir kimseyi de müezzîn tut."

İmam Ahmed b. Hanbel, Affan vasıtasıyla Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Taife vali olarak tayin edilip yanından ayrılacağım zaman Rasûlullah (s.a.v.), son olarak bana şöyle dedi:

- Bir kavme namaz kıldıracağın zaman, namazlarını hafif tut.

Böyle derken, bana el-Alâk sûresini veya Kur'ân'dan benzeri sûreleri okumamı söyleyerek, namazı kıldırma süremi belirledi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın bana söylediği son sözü şu oldu:

"Bir kavme imamlık yaptığın zaman, namazlarını hafif tut."

Müslim, Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), beni Taife vali tayin etti. Yanından ayrıldığım da bana söylediği son söz şu oldu:

"İnsanlara namaz kıldırırken namazlarını hafif tut."

İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Said kanalı ile Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), kavmime imamlık yapmamı bana emretti. Sonra şöyle buyurdu:

"Bir kimse, bir kavme imamlık yaparsa namazlarını hafif tutsun. Çünkü onların içinde zayıf, yaşlı ve ihtiyaç sahipleri vardır. Kişi yalnız başına namaz kıldığı zaman dilediği gibi kılsın."

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle dedi: Kavmine imamlık yap. Bir kavme imamlık yaptığın zaman namazlarını hafif tut. Çünkü onların içinde yaşlılar, küçükler, zayıflar, hastalar ve ihtiyaç sahipleri de namaz kılmaktadırlar."

İmam Ahmed b. Hanbel, İsmail b. İbrahim kanalı ile Ebu'l-Ala b. eş-Şihir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Osman dedi ki:

- Ya Rasûlallah, şeytan benimle namazım ve kıraatim arasına girmektedir.

Rasûlullah buyurdu ki:

- Bunu yapan Hanzep adındaki bir şeytandır. Sen onu hissettiğin zaman ondan Allah'a sığın ve sol tarafına üç kez tükür.

Osman dedi ki: Ben böyle yaptım. Sonra Allah, o şeytanı benden uzaklaştırdı."

İmam Malik, İmam Ahmed, Müslim, Tirmizî, İbn Mace, Ebu Davud ve Neseî, Nafi b. Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Osman b. Ebu'l-As, vücudundaki bir ağrıdan ötürü halini Rasû-

lullah'a şikayet etti. Rasûlullah da ona şöyle dedi:

"Vücudunun ağrıyan yerine elini koy ve üç kez Bismillah de, yedi kez de: "Hissettiğim ve çektiğim ağrının şerrinden Allah'ın izzet ve kudretine sığınırım." de."

Bir rivayete göre Osman b. Ebu'l-As, şöyle demiştir: "Ben Rasûlullah (s.a.v.)'ın dediğini yaptım. Allah, vücudumdaki ağrıyı giderdi. Sonra aile efradına ve başkalarına da hep böyle yapmalarını tavsiye ederdim."

Ebu Abdullah b. Mace, Muhammed b. Beşşar vasıtasıyla Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), beni Taife vali tayin ettiği zaman namazımda bazı şeylerle karşılaşşıyordum. Öyle ki, namaz kıldığının bile farkına varamıyordum. Bu durumu görünce Rasûlullah (s.a.v.)'a gittim. Bana şöyle sordu:

- Sen Ebu'l-As'ın oğlu musun?

- Evet, ya Rasûlallah.

- Niçin geldin?

- Ya Rasûlallah, namaz kılarken öyle bir durumla karşılaşşıyorum ki, namaz kıldığının bile farkına varamıyorum.

- O şeytandır. Sen yanıma yaklaş hele.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına yaklaştım. Ayak taraklarımın yüzü üzerine oturdum. O da eliyle göğsüme vurdu ve ağzıma tükürdü. Sonra:

- Ey Allah'ın düşmanı çık, dedi. Bunu üç kez yaptı. Sonra:

- Haydi işinin başına git bakalım, dedi.

Osman dedi ki:

- Ömrüme yemin ederim ki, artık o şeytanın bana geldiğini sanmıyorum."

İbn İshak dedi ki: İsa b. Abdullah, Atiyye b. Süfyan b. Rebia es-Sakafi kanalıyla Sakif heyetinden birinin şöyle dediğini bana anlattı:

"Müslüman olduğumuz ve Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte ramazandan kalan günleri oruç tuttuğumuz zaman Bilal bize iftar yemeğimizi ve sahur yemeğimizi Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanından getiriyordu. O, bize sahur yemeğini getiriyorken biz şöyle diyorduk:

- Biz, fecrin doğmuş olduğunu görüyoruz.

O da şöyle diyordu:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ı henüz sahur yemeğini yerken bıraktım ve buraya geldim.

Bilal, bize iftar yemeğimizi getiriyorken biz:

- Güneşin henüz tam battığını göremiyoruz, diyorduk.

Bilal ise, şöyle cevap veriyordu:

- Rasûlullah (s.a.v.) yemeğini yedi. Sonra ben size geldim.

Sonra kendisi de elini tabağa koyuyor ve ondan yiyordu."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Davud ve İbn Mace, Evs b. Hüzeyfe'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Sakif heyeti içinde Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldik. Müttefikler Muğire b. Şube'ye konuk oldular. Rasûlullah (s.a.v.), Malik oğullarını kendi çadırında misafir etti. Her gece yatsı namazından sonra yanımıza gelir, ayak üstü bizimle konuşurdu. Sohbeti uzun sürdüğü ve uzun müddet ayakta durduğu için ayakları sallanırdı. En çok da Kureyşlilerden çektiği eza ve cefaları bize anlatırdı. Sonra şöyle dedi:

- Üzülmüyorum, biz Mekke'de iken mustaz'af ve horlanmış kimseler idik. Medine'ye geldiğimizde aramızda savaş dolabı döndü. Bazen biz onları yendik, bazen onlar bizi yendiler.

Bir gece Rasûlullah, normal vaktinden geç geldi. Ona:

- Bu gece bize gelmekte geciktin, dedik.

O da şu cevabı verdi:

- Bu gece aniden Kur'ân hizbimi okuma işi ortaya çıktı. Onu tamamlamadan size gelmek istemedim.

Evs, Rasûlullah (s.a.v.)'a dedi ki:

- Kur'ân'ı nasıl hiziylendiriyorsunuz?

O, şu cevabı verdi:

- Üçe, beşe, yediye, dokuza, onbire, onüçe bölerek hiziylendiriyorum. Mufasssahın hizbi birdir."

İbn İshak dedi ki: "Sakif heyeti, işlerini bitirdikleri ve geri dönüp beldelerine yöneldikleri zaman Rasûlullah (s.a.v.), onlarla birlikte Ebu Süfyan b. Harb ve Muğire b. Şube'yi Tağiye putunun yıkılması için gönderdi. Onlar da bu topluluk ile birlikte yola çıktılar. Taife geldikleri zaman Muğire b. Şube, Ebu Süfyan'ı önden göndermek istedi. Ebu Süfyan kabul etmedi ve: "Kavminin yanına sen gir." dedi. Ebu Süfyan malı ile Zu'l-Hedim'de kaldı. Muğire b. Şube girdiği zaman o, Tağiye putuna balta ile vurmak üzere üstüne çıktı. Kavmi olan Beni Muattib, onun önünde durdular. Urve gibi onunda vurulmasından korktular. Sakifin kadınları ise, Tağiye için ağlayarak ve şöyle diyerek başları açık bir vaziyette ortaya çıktılar:

- Bizi koruyan, bize menfaat ve zarar veren Tağiye putuna ağlansın ki, onu kötü, yaramaz kişiler teslim ettiler. Onlar, kılıçlarla vuruşmasını bilmediler."

Muğire, balta ile Tağiye putuna vururken, Ebu Süfyan şöyle diyordu:

- Vah yazık, ah yazık!

Muğire, Tağiye'yi yıktı ve malı ile ziynetlerini aldı. Ebu Süfyan'a haber gönderdi. Ona şöyle dedi: "Rasûlullah (s.a.v.), Urve b. Mesud

ile kardeşi ve Karib'in babası Esved b. Mesud'un borçlarının, Tağiye putunun malı ile ödenmesini bize emretti." Bunun üzerine o mallar ile o iki zatın borçlarını ödediler."

Ben derim ki: Esved, müşrik olarak öldü. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), onun kalbini İslâm'a ısıdırmak ve oğlu Karib'in gönlünü alıp ikramda bulunmak için borcunun bu şekilde ödenmesini emretmiştir.

Musa b. Ukbe'nin anlattığına göre Sakif kabilesinden gelen heyette on kadar adam vardı. Bunlar, Medine'ye geldiklerinde -Kur'ân dinlesinler diye- Rasûlullah (s.a.v.), kendilerini mescidde misafir etti. bunlar riba muamelesi yapmak, zina etmek, içki içmek için Rasûlullah'tan müsaade istediler. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), bütün bunları onlara haram kıldı.

Heyettekiler, Rabbe putuna ne yapılacağını sordular. Rasûlullah:

- Onu yıkın! dedi.

- Heyhat! Eğer Rabbe putu senin kendisini yıkmak istediğini bilse, kendi ehlini öldürür, dediler.

Ömer b. Hattab dedi ki:

- Yazık sana ey Abdi Yaleyl'in oğlu! Ne kadar da cahilmişsin. Rabbe, sadece bir taş parçasıdır.

- Ey Hattab'ın oğlu! Biz senin yanına gelmedik. Sonra dediler ki:

- Ya Rasûlallah, onu yıkmak işini sen kendin üstlen. Biz onu asla yıkmayız.

Rasûlullah buyurdu ki:

- Onu, sizin yerinize yıkacak birini size göndereceğim.

Rasûlullah (s.a.v.)'la anlaştılar. Antlaşma metnini yazdılar. Ancak Rasûlullah'ın elçilerinden önce kendilerinin memleketlerine gitmelerine izin verilmesini istediler. İzin verildi, yola çıktılar. Kavimlerine geldiklerinde kavmi onları karşıladı ve; "Arkanızda ne haberler var?" diye sordular. Onlar da üzüntülerini açığa vurarak; kaba, katı, merhametsiz, kılıç çeken bir adamın yanından gelmekte olduklarını söylediler. O adamın (Rasûlullah'ın) dilediği gibi hüküm verdiğini, Arapları ezdiğini, ribayı, zinayı, içkiyi haram kıldığını, Rabbe putunun yıkılmasını emrettiğini söylediler.

Sakifliler kaçıp:

- Biz bu adama asla itaat etmeyiz, dediler.

Savaşa hazırlandılar. Silah ve techizat hazırlandılar. İki veya üç gün bu halde beklediler. Sonra Cenâb-ı Allah, kalblerine korku saldı. Görüşlerinden ve davranışlarından vazgeçerek: "Muhammed'in yanına gidin. Bu şartlarla onunla anlaşın ve barış antlaşması yapın." dediler. Bu defa elçilik heyeti: "Biz zaten böyle yaptık. Onu insanların en takvâhsı, en vefakarı, en merhametlisi, en doğru sözlüsü olarak gördük. Onun yanına gidişimiz ve onunla yapmış olduğumuz ant-

laşma, hem bizim hem de sizin için mübarek ve hayırlı olsun. Şimdi siz bu meseleyi anlayın, bu hükme razı olun ve Allah'ın afiyetine yönelin." dediler.

Kabiledekiler, elçi olarak Rasûlullah'ın yanına gidip gelen heyete sordular:

- Peki niçin ilk etapta bunları bizden gizlediniz?

- Cenâb-ı Allah'ın, sizin kalbinizde bulunan şeytan kibrini çıkarıp atmasını istedik.

Bunun üzerine kabile derhal Müslüman oldu. Birkaç gün geçtikten sonra Rasûlullah'ın elçileri onlara geldi. Bu elçilerin başında emir olarak Halid b. Velid bulunuyordu. Heyette Muğire b. Şube de vardı. Lat putuna yöneldiler. Sakif kabilesinin erkekleri, kadınları ve çocukları Lat putuna yaklaşımadılar. Kızlar bile örtülü yerlerinden çıkmışlardı. Sakiflilerin topluluğu, o putun yıkıldığını görmek istemiyordu. O putun korunacağını, yıkılamayacağını zannediyorlardı. Muğire b. Şube kalktı, eline kazmayı aldı ve arkadaşlarına:

- Vallahi Sakiflilere karşı sizi güldüreceğim, dedi. Kazmayı aldı. Sonra düşer gibi yaparak ayağını yere vurdu. Taif halkı sevinerek hep bir ağızdan çığlık attı ve:

- Allah, Muğire'yi rahmetinden uzak etsin. Rabbe putu onu öldürdü! dediler ve geride duran arkadaşlarına da:

- Sizden de isteyen varsa yaklaşsın bakalım şu putun yanına, diye meydan okudular.

Muğire, kalktı ve şöyle dedi:

- Allah'a yemin ederim ki ey Sakif topluluğu! Rabbe putu, dağlık ve ovalık yerlerin en alçağıdır. Siz, Allah'ın afiyetini kabul edin ve O'na ibadet edin.

Böyle dedikten sonra kapıya vurarak kırdı. Sonra putun bulunduğu mahallin duvarının üzerine çıktı. Bazı erkekler de onunla birlikte duvarın üzerine çıktılar. Taşları birer birer yıkıp yere attılar. Nihayet Rabbe putunu yerle bir ettiler.

Rabbe putunun bakıcılığını yapan şöyle diyordu:

- Putun temeli öfkelenip gazaba gelecek ve kendisini yıkanları yere batıracaktır!

Muğire, bu sözü işitince Halid'e şöyle dedi:

- Bırak beni şu putun temelini de kazayım.

Böyle dedikten sonra temeli de kazdılar, toprağını yerden çıkardılar, suyunu ve binasını topladılar.

İşte o esnada bütün Sakif kabilesi hayretler içinde dona kaldı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına döndüler. Rasûlullah, o gün Rabbe putunun yanında bulunan malları taksim etti. Dinini kuvvetlendirdiği, Rasûlüne yardım ettiği için Allah'a hamdettiler.

İbn İshak dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın Sakiflilere yazmış olduğu mektup şu idi:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah Rasûlü Muhammed'den mü'minlere. Şüphesiz Vec mıntıkasının, İda denilen dikenli ağaçları ve oranın ağacı kesilmez. Böyle birşey yapan olursa, ona kırbaç vurulur ve üzerindeki elbiseleri çıkarılır. Eğer daha ileri giderse, yakalanarak Peygamber Muhammed'e götürülür.

İşte bu, Peygamber Muhammed'in emridir."

Bu mektubu, Halid b. Said yazdı. Bu, Rasûl Muhammed b. Abdullah'ın emridir. Hiç kimse sınırı aşmamalıdır. Şayet haddi tecavüz ederse, Muhammed Rasûlullah (s.a.v.)'ın emrettiği şeyde kendine zulmetmiş olur."

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Haris kanalı ile Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Liyye dağının yanından geldik. Sidre mevkiine vardığımızda o, dağın tepesinin hizasında durdu ve gözünü vadiye dikerek bütün insanlar durduktan sonra şöyle dedi:

- Vec mıntıkasının hayvanlarının avlanması ve ağaçlarının kesilmesi Allah için haram kılınmıştır.

Rasûlullah (s.a.v.), Taife inmeden ve Sakiflileri kuşatma altına almadan böyle demişti."

ABDULLAH B. ÜBEYYİN ÖLÜMÜ

Muhammed b. İshak, Zührî ve Urve kanalı ile Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), sonu ölümle neticelenen hastalığında yatmakta iken Abdullah b. Übeyy'i ziyarete gitti. Rasûlullah, onun ölmek üzere olduğunu anlayınca şöyle dedi:

- Seni, Yahudileri sevmekten yasaklamıştım.

O da şöyle dedi:

- Onları Esad b. Zürene öfkелendirdi. Ona ne yarar sağladı?"

Vakidî dedi ki: Abdullah b. Übeyy, şevvalin bitimine birkaç gece kala hastalandı. Zilkade ayında da öldü. Hastalığı yirmi gece sürdü. Rasûlullah (s.a.v.), onu bu esnada ziyaret ederdi. Öldüğü gün de Rasûlullah (s.a.v.) ziyaretine geldi. O esnada can çekişmekte idi. Rasûlullah ona şöyle dedi:

- Seni, Yahudileri sevmekten men etmiştim.

O da şöyle dedi:

- Onları Esad b. Zürene öfkелendirdi. Ona ne yarar sağladı? Ya Rasûlallah, şimdi kınama vakti değildir. Ölmek üzereyim. Yıkanmam sırasında hazır bulun. İç gömleğini bana ver, kefen olarak onu bana

sar. Üzerime namaz kıl ve benim için mağfiret dile.

Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yaptı."

Beyhakî de, Salim b. Aclan kanalı ile İbn Abbas'tan buna benzer bir rivayette bulunmuştur. Doğrusunu Allah bilir.

İshak b. Raheveyh, Ebu Üsame kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Abdullah b. Übeyy b. Selül vefat ettiği zaman oğlu Abdullah, Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi ve ona, kendi iç gömleğini vermesini istedi ki, onu babasına kefen olarak sarsın. Rasûlullah da ona iç gömleğini verdi. Sonra Rasûlullah'dan babasının üzerine namaz kılmasını istedi. Rasûlullah (s.a.v.), kalkıp onun üzerine namaz kılmak için durdu. Hz. Ömer de Rasûlullah'ın eteğini tutup şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Bunun üzerine namaz kılacaksın öyle mi? Oysa Allah seni bundan menetmiştir.

Rasûlullah (s.a.v.), şöyle cevap verdi.

- Rabbim beni bu işte serbest kıldı ve şöyle buyurdu: "Ey Muhammed! Onların ister bağışlanmasını dile, ister dileme, birdir. Onlara yetmiş defa bağışlanma dilesen de Allah onları bağışlamayacaktır." Ama ben onun için yetmiş defadan fazla mağfiret dileyeceğim.

- Ama o münafıktır. Buna rağmen onun namazını kılacak mısın?

Hz. Ömer'in böyle demesi üzerine yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:

- "Sakın onlardan ölen kimsenin namazını kılma. Mezarı başında da durma! Çünkü onlar Allah'ı ve peygamberini inkar ettiler." (et-Tevbe, 84.)

Ebu Üsame de bunu ikrar etti ve: "Evet bu böyle olmuştur." dedi."

Buharî'nin ve diğerlerinin rivayetine göre Hz. Ömer şöyle demiştir:

- Ya Rasûlallah, sen onun cenaze namazını mı kılacaksın? Oysaki o, falan günde şöyle, şöyle ve şöyle dedi. Falan günde de şöyle, şöyle ve şöyle dedi.

Rasûlullah (s.a.v.), bana şu cevabı verdi:

- Bırak beni ey Ömer, ben iki seçenek arasındayım. Eğer yetmiş defadan fazla mağfiret dilediğim takdirde bağışlanacağımı bilseydim, yetmiş defadan fazla onun için mağfiret dilerdim.

Böyle dedikten sonra onun cenaze namazını kıldı. Bunun üzerine Aziz ve Celil olan Allah, şu ayeti inzal buyurdu:

"Sakın onlardan ölen kimsenin namazını kılma, mezarı başında da durma!"

Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'a karşı o gün göstermiş olduğum cüretten ötürü hayret ediyorum. Oysaki, Allah ve Rasûlü, işin gerçeğini daha iyi bilirler.

Süfyan b. Uyeyne, Amr b. Dinar kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) -defninden sonra- Abdullah b. Übeyy'in mezarı başına geldi. Emir verdi. Abdullah'ın cesedi mezardan çıkarıldı. Cesedini dizlerinin (veya baldırlarının) üzerine koydu. Sonra ağzına tükürdü ve iç gömleğini ona giydirdi."

Doğrusunu Allah bilir.

Beyhakî de burada Salebe b. Hatib'in kıssasını ve mal çokluğu ile onun nasıl fitneye düştüğünü, zekat vermek istemediğini anlatmıştır. Biz bunu tefsirimizde şu ayetin açıklanmasını yaparken detaylı olarak anlattık:

"Aralarında: "Allah bize bol nimetinden verecek olursa, andolsun ki, sadaka vereceğiz ve iyilerden olacağız." diye ona and verenler vardır." (et-Tevbe, 75.)

FASIL

İbn İshak dedi ki: Tebük gazvesi, Rasûlullah (s.a.v.)'ın gittiği gazvelerin sonuncusu oldu.

Hassan b. Sabit (r.a.), Ensâr'ın Peygamber (s.a.v.) ile beraber yaşadıkları savaş günlerini sayarak ve onunla birlikte savaşta bulundukları yerleri anarak aşağıdaki şu şiiri söylemiştir:

İbn Hişam dedi ki: Bu şiir, onun oğlu Abdurrahman b. Hassan'a ait olarak rivayet edilir:

"Maad'dın hepsinin tek kişi olarak ve topluluk olarak, en iyi kişisi değil miyim? İster onlar ayrı ayrı, olsunlar, ister toplu olsunlar.

Onlar bir kavimdir ki, Bedir'de bütünüyle Rasûl ile birlikte bulundular.

Ne kusur ettiler, ne de yardımsız bırakıp gittiler.

Onlar bey'at ettiler, onlardan hiçbiri o bey'atı bozmadı ve imanlarında bir fesat da olmadı.

Uhud'daki boğazda, onların yanına sabahleyin vardığı zaman, sabit ve muhkem bir vuruş oldu ki,

Bu vuruş, tıpkı alevlenmiş bir ateşin sıcağını andırıyordu.

Zî-Kared gününde onları iyi koşan atların üzerine sıçrattığı gün, ne korktular, ne korkudan ötürü ayrılıp uzaklaştılar.

İşte Zû-Uşeyre, Rasûl ile birlikte oraya atlarıyla ayak bastılar.

Üzerlerinde kılıçlarla süngüler vardı.

Veddan gününde oranın ehlini oradan çıkardılar.

Atlarla rahvana kalktıkları bir sırada. Nihayet bizi yüksek yerlere ve dağlara vardurdılar.

Bir gece ki, onda Allah için düşmanlarını aradılar.

Allah ise, onların yaptıkları iş sebebiyle mükafatlarını veriyordu.

Bir gece Hüneyn'de Rasûl ile kılıçlarla vuruştular.

Onlara hamle üzerine hamle yapıyorlardı.

Necid günü gazvesinde Rasûl ile birlikte onlar için orada yağmalar ve ganimetler elde edildi.

Ka'a gazvesinde düşmanı onunla dağıttık, tıpkı develerin su içme yerinde dağılmaları gibi dağıldılar.

Bey'at edildiği günde kılıçlarla vuruşma üzerine onun bey'at ehli oldular.

Onlar, onu kendilerine nimette ortak ettiler ve bundan asla ayrılmayıp uzaklaşmadılar.

Fetih gazvesinde, onun seriyyesinde cesur bekçiler oldular. Ne yavaş, ne de aceleci oldular.

Hayber gününde onun ordu birliğinde yürüyorlardı.

Hepsi de kendisini ölüme adanmış bahadır, atak ve yiğit kişilerdi.

Sağ ellerde emanet olarak kılıçları titrer.

Vuruşta bazen eğilirler, bazen doğrulurlar.

Rasûlullah'ın Allah'tan sevap dileyerek Tebuk'e yürüdüğü günde,

Onlar onun ilk bayrakları idiler.

Eğer bir savaş olursa onlara savaşın edebi ve idaresi zahir olur.

Hatta onlara ilerlemek ve gerilemek dahi zahir oldu.

İşte o kavim, peygamberin Ensâr'ıdır. Onlar benim kavimimdir ki, nesebimle nisbet edildiğim zaman onlara varırım.

Âlicenâb, üstün kimseler olarak öldüler ve sözlerini bozmadılar.

Öldürüldükleri zaman da onların ölümleri Allah yolundadır."

HZ. PEYGAMBER'İN, EBU BEKİR'İ HAC EMİRİ OLARAK MEKKE'YE GÖNDERMESİ

Hicri dokuzuncu sene ve Berae sûresinin nüzülü.

İbn İshak, Taif heyetinin ramazan ayında Medine'ye, Rasûlullah'ın yanına gelişini anlattıktan sonra şöyle der: "Rasûlullah (s.a.v.), ramazan ayının kalan kısmını, şevval ve zilkade aylarını Medine'de geçirdi. Sonra hicri dokuzuncu senede Ebu Bekir'i Müslümanlara haclarını yaptırmak için hac emiri olarak Mekke'ye gönderdi. Bu arada müşrikler de eskiden olduğu gibi haclarını yapmaktaydılar. Ka'be'den menedilmiş değillerdi. Rasûlullah'tan eman almış kimseler de belirli bir süreye kadar bu hakka sahip kalmışlardı.

Ebu Bekir (r.a.), beraberindeki Müslümanlarla birlikte Medine'den yola çıktı. Yolda iken Cenâb-ı Allah, Berae sûresinin şu ayetlerini inzal buyurdu:

"Allah'tan ve peygamberinden, kendileriyle antlaşma yaptığınız müşriklere ihtardır: Yeryüzünde dört ay daha dolaşabilirsiniz. Allah'ı aciz bırakamayacağınızı, Allah'ın inkarcıları rezil edeceğini bilin. Allah'ın ve peygamberinin, puta tapanlardan uzak olduğunu, büyük hac günü, Allah ve peygamberi insanlara ilan eder." (et-Tevbe, 1-2.)

Kısaca söylemek istediğimiz şudur ki, Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'den sonra -onunla beraber olsun diye- Ali (r.a.)'yi de gönderdi. Ali (r.a.) -amcası oğlu ve sahabesinden biri olduğu için- Rasûlullah'a niyabeten beraati müşriklere tebliğ işini bizzat üstlendi."

İbn İshak, Hakim b. Hakim b. Abbad b. Hüneyf kanalı ile Ebu Cafer Muhammed b. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Berae, nazil olduğu zaman Hz. Peygamber, Ebu Bekir es-Sıddık'ı insanlara hac yaptırmak için göndermişti. O zaman kendisine denildi ki:

- Ya Rasûlallah, keşke o sûreyi Ebu Bekir'e gönderseydin?

O da şöyle buyurdu:

- Onu ancak Ehl-i Beyt'imden bir adam yerine getirir.

Sonra Ali b. Ebi Talib (r.a.)'i çağırdı ve ona şöyle dedi:

- Berae sûresinin baş tarafından işte bu kassayı götür ve insanların içinde kurban bayramı gününde, Mina'da toplandıkları zaman ilan et, Cennet'e hiçbir kafir giremez ve bu seneden sonra hiçbir müş-

rik haccedemez, Beyt'i de çıplak olarak tavaf edemez. Rasûlullah'ın yanında her kimin bir antlaşması var ise o antlaşma, süresi sonuna kadar geçerlidir.

Bunun üzerine Ali b. Ebi Talib, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Adba adındaki dişi devesine binerek yola çıktı. Yolda Ebu Bekir'e kavuştu. Ebu Bekir, onu yolda görünce şöyle sordu:

- Amir misin, yoksa memur musun?
- Hayır, bilakis memurum.

Sonra gittiler. Ebu Bekir, insanlara hac ibadetlerini eda ettirdi. Araplar, o sene de cahiliye devri âdetine göre, eski vecih ile hacılarını eda ettiler. Nihayet kurban kesme günü olduğu zaman Ali b. Ebi Talib (r.a.) kalktı ve insanlar içinde Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendisine emretmiş olduğu ayetleri ilan etti. Şöyle dedi:

- Ey insanlar! Bilmiş olunuz ki, Cennet'e hiçbir kafir giremez. Bu seneden sonra hiçbir müşrik haccedemez. Beyt'i çıplak olarak tavaf edemez. Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında antlaşması bulunan kimsenin antlaşması, süresi sonuna kadar geçerlidir.

İnsanlar, içlerinde beraatın ilan edildiği günden itibaren dört ay ertelendiler ki, her bir kavim, güven duydukları yerlerine veya beldelelerine dönsünler. Sonra belli bir süreye kadar antlaşmaları olanlar hariç, hiçbir müşrikle ahid ve antlaşma olmayacak. Bu seneden sonra hiçbir müşrik haccetmedi ve Ka'be'yi çıplak olarak tavaf etmedi.

Daha sonra Ebu Bekir ile Ali (r.a.), Rasûlullah'ın yanına geldiler."

Buharî, "Hicri dokuzuncu senede Ebu Bekir (r.a.)'ın hacı" başlığı altında şöyle bir rivayette bulunmuştur:

"Süleyman b. Davud Ebu'r-Rebî, Füleiyh ve Zührî kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.)'ın emir olarak Peygamber (s.a.v.) tarafından hacca gönderilmesi, Veda haccından önce idi. O hacda Ebu Bekir, bir toplulukla birlikte Mekte'ye gitmiş, insanlara şu duyuruda bulunmuştu: "Bu seneden sonra hiçbir müşrik haccetmeyecek ve Beyt, çıplak olarak tavaf edilmeyecektir!"

Buharî, başka bir yerde Abdullah b. Yusuf kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: "O hac da Ebu Bekir es-Sıddık, beni duyurucularla birlikte duyuru için insanlara göndermişti. Kurban kesme gününde Mina'da duyurucular şöyle bir duyuruda bulunmuşlardı:

"Bu seneden sonra hiçbir müşrik haccetmeyecek ve Beyt'i çıplak olarak tavaf etmeyeceklerdir."

Humeyd dedi ki: "Sonra Peygamber (s.a.v.), arkadan Hz. Ali'yi gönderdi ve ona müşriklere ültimatı duyurmasını emretti."

Ebu Hüreyre dedi ki: "Mina'da kurban kesme gününde bizimle birlikte Ali (r.a.) ültimatı ilan etti ve artık o seneden sonra hiçbir müşrikin haccedemeyeceğini, Beyt'i de çıplak olarak tavaf edemeyeceğini ilan etti."

Kitabü'l-Cihad'da Buharî, Ebu'l-Yeman kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Ebu Bekir es-Sıddık, ilancılarla birlikte beni de kurban kesme gününde Mina'ya gönderdi ki, orada şöyle ilanatta bulunalım: "Bu seneden sonra hiçbir müşrik haccetmeyecektir ve Beyt'i çıplak olarak tavaf edemeyeceklerdir."

O gün Hacc-ı Ekber, yani kurban bayramı günü idi. İnsanlar umreye, Hacc-ı Asgar dedikleri için bu hacca da Hacc-ı Ekber denildi.

Ebu Bekir, o senede insanlara bu duyuruda bulundu. Rasûlullah (s.a.v.)'ın hacettiği Veda haccı senesinde herhangi bir müşrik haccetmedi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) tarafından hacca gönderildiği sırada ben de Ebu Talib oğlu Ali ile beraberdim. Ali (r.a.):

- Siz nasıl bir duyuruda bulunuyorsunuz? diye sordu.

Biz de şu cevabı verdik:

- Biz şöyle bir duyuruda bulunuyoruz: Mü'min kimseden başkası Cennet'e girmeyecektir ve her hangi bir kimse Beyt'i çıplak olarak tavaf etmeyecektir. Kendisiyle Rasûlullah (s.a.v.) arasında bir ahid ve antlaşma bulunan kimsenin bu ahid ve antlaşması, dört aya kadar geçerlidir. Dört ay geçtikten sonra bilinsin ki yüce Allah ile Rasûlü, müşriklerden uzaktırlar. Ve bu seneden sonra herhangi bir müşrik haccedemeyecektir!

Sesim kısılıncaya kadar ben bağırarak bu duyuruyu yaptım."

Bazıları böyle bir görüşe kail olmuşlardır. Ama doğrusu şu ki; Rasûlullah'la yaptığı bir antlaşma ve ahdi bulunan kimsenin o ahid ve antlaşması -dört aydan daha uzun süreli de olsa- belirlenen aydan daha uzun süreli olacaktır. Ama ahid ve antlaşmasının muayyen süresi bulunmayan kimselere dört aylık süre tanınmıştı.

Şimdi geriye üçüncü bir grub ahid ve antlaşma sahibi kimseler kalıyor. Bunlar da erteleme gününden itibaren dört aydan eksik süreli ahid ve antlaşması bulunan kimselerdi. Bunların -süresi az olsa bile- süreleri ahid ve antlaşmanın bitimine kadar olabileceği gibi, dört aylık vadeye de ertelenmiş olabilirdi. Çünkü bunlar, ahid ve antlaşmalarının süresi olmayan kimselere nisbetle dört aylık erteleme hakkına daha layık kimseler idiler. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'le birlikte beraati (müşriklere ulti-matomu) gönderdi. Ebu Bekir Zül-Hüleyfe'ye ulaştığında Rasûlullah şöyle buyurdu:

- Bu ulti-matomu ancak ben veya benim Ehl-i Beyt'imden bir a-dam tebliğ etmelidir.

Bunun üzerine ulti-matomu Ebu Talib oğlu Ali ile Mekke'ye gön-derdi."

Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, Lüveyn kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'in ardı sıra Ali'yi gönderdi, Cüh-fe'de mektubu aldı. Ebu Bekir Medine'ye geri dönüp şöyle dedi:

- Ya Rasûllalah, hakkımda bir ayet mi nazil oldu?

- Hayır, ama Cebrail bana geldi ve şöyle dedi: "Bu ulti-matomu ya sen, ya da senin ailenden bir adam tebliğ etmelidir."

Bu rivayetin senedinde zayıflık vardır. Metninde de münkerlik vardır. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan kanalı ile Hemedanlı Zeyd b. Eşyâ'nın şöyle dediğini rivayet eder:

"Hz. Ali'ye şöyle sorduk:

- Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'le birlikte seni hacca gönderdiği günde neleri tebliğ etmeni sana emretti?

- Bana dört şeyi tebliğ etmemi emretti. Şöyle ki:

1 - Mü'min kimselerden başkası Cennet'e giremeyecektir.

2 - Ka'be çıplak olarak tavaf edilmeyecektir.

3 - Kendisi ile Rasûlullah arasında ahid ve antlaşması bulunan kimsenin ahid ve antlaşması, öngörülen süresine kadar geçerli ola-caktır.

4 - Müşrikler bu seneden sonra hac etmeyeceklerdir."

İbn Cerir et-Taberî, Muhammed b. Abdullah kanalı ile Ebu's-Sah-ba el-Bekrî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Hacc-ı Ekber gününü Ebu Talib oğlu Ali'ye sordum. Bana şu ce-vabı verdi:

- Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Kuhafe'nin oğlu Ebu Bekir'i -insanlara hac ibadetini eda ettirsin diye- Mekke'ye gönderdi. Beni de Berae sû-resinden kırk ayetle onun beraberinde gönderdi. Ebu Bekir arafeye geldiğinde, arefe günü insanlara hutbe irad etti. Hutbesini tamam-ladığında bana dönüp şöyle dedi:

- Ey Ali, kalk, Rasûlullah (s.a.v.)'ın mesajını tebliğ et.

Ben de kalktım. Onlara Berae sûresinden kırk ayeti okudum. Sonra arefeden döndük. Mina'ya geldik. Cemrelere taş attım. Kurba-nı kestim. Sonra başımı tıraş ettim. Anladım ki, Cuma ehli kimsele-rin tamamı, Ebu Bekir (r.a.)'in arefe gününde okuduğu hutbede hazır

bulunmamışlardır. Ben de çadırları dolaşmaya başladım. Onları araştırıp birer birer onlara mezkûr ayetleri okudum. Bundan ötürüdür ki, Hacc-ı Ekberin, kurban bayramının birinci gününün cumaya denk geldiği gün zannetmiştim. Ama bilirsiniz ki, Hacc-ı Ekber, arefe gününün cumaya denk geldiği gündür."

Biz de bu konuda tefsirimizde yeterince açıklamalarda bulunduk. Yine bu konuda hadis ve eserleri naklettik. Hamd ve minnet Allah'adır.

Vakidî dedi ki: "Ebu Bekir'le birlikte Medine'den 300 sahabe yola çıktılar. Aralarında Abdurrahman b. Avf da vardı. Ebu Bekir, beraberinde beş deveyi kurbanlık olarak getirmişti. Rasûlullah (s.a.v.) da onunla birlikte yirmi deveyi kurbanlık olarak göndermişti. Ardı sıra Ali'yi de yola çıkardı. Ali, Taif taraflarındaki Arc vadisinde ona yetişti. Hacca gelen kimselerin huzurunda beraati duyurdu."

FASIL

Hicri dokuzuncu senede şu hadiseler cereyan etmiştir:

Daha önce de izah edildiği gibi, bu senenin Receb ayında Tebük gazvesi yapılmıştır.

Vakidî dedi ki: Yine bu senenin receb ayında Habeş hükümdarı Necâşi vefat etmiştir. Onun vefat haberini insanlara Rasûlullah (s.a.v.) duyurmuştur.

Hicri dokuzuncu senenin şaban ayında, Rasûlullah (s.a.v.)'ın kimesesi (kızı) Ümmü Külsüm vefat etmiştir. Onu, Esmâ binti Umeyr ile Safiye binti Abdülmuttalib yıkamışlardı. Aralarında Ümmü Atiye'nin de bulunduğu Ensâr'dan bazı kadınların onu yıkamış oldukları da söylenir.

Ben derim ki: Bu husus, Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde açıkça bulunmaktadır. Hadiste de sabit olduğuna göre Peygamber (s.a.v.), Ümmü Külsüm'ün cenaze namazını kılp onu defnetmek istediği sırada şöyle buyurmuştur:

"Bu gece ailesiyle cinsel ilişkide bulunan kimse, ölüyü mezara koymasın." Bunun üzerine Ümmü Külsüm'ün kocası Osman, onu defnetmekten geri durdu. Ebu Talha el-Ensârî onu defnetti.

(Belki de Rasûlullah (s.a.v.), bu sözü ile mezarı kazmayı ve ölüyü defnetmeyi gönüllü olarak yapmak isteyen Ebu Ubeyde, Ebu Talha ve benzeri sahabeleri kasdetmiştir. Bu sebeple şöyle demiştir: "Ümmü Külsüm'ün mezarına, şunlardan bu gece kendi hanımıyla cinsel ilişkide bulunmamış olan girsin." Çünkü o sıralarda Osman (r.a.)'ın nikahında Rasûlullah'ın kızı Ümmü Külsüm'den başka bir kadının bulunması, hemen hemen mümkün değildir. Bu yüzden Rasûlullah'ın

Osman'ı kasdederek öyle demiş olması, çok uzak bir ihtimaldir. Doğrusunu Allah bilir.)

Hicri dokuzuncu senede Eyle hükümdarı ve Cerbahılarla Ezruhlu-lar, Rasûlullah'la barış antlaşması yapmışlardır. Devmetü'l-Cendel valisi de musalaha yapmıştır. Nitekim bütün bunlarla ilgili açıklamalar, önceki sayfalarda verilmiştir.

Hicri dokuzuncu senede münafıklardan bir topluluğun mescidim-si bir şekil vererek yapmış oldukları Dırar Mescidi de yıkılmıştır. Bu yapı görünürde bir mescid idi. Ama aslında cephanelik idi. Peygam-ber (s.a.v.), emir verdi ve sahabeler mescidi yaktılar.

Hicri dokuzuncu senenin ramazan ayında Sakif heyeti Rasûlul-lah'ın yanına geldiler. Kavimleri adına onunla barış antlaşması yap-tılar. Eman alıp diyarlarına döndüler. Yine önceki sayfalarda anlatıl-dığı gibi o senede, Lat putu da kırıldı.

Yine hicri dokuzuncu senenin sonlarında münafıkların reisi la-netli Abdullah b. Übeyy b. Selül öldü. Ondan bir ay önce de Muaviye b. Muaviye el-Leysî (ya da Müzenî) vefat etmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), Tebük'te konaklamakta iken -eğer bu hususta gelen haber sahih ise-onun cenaze namazını kılmıştır.

Hicri dokuzuncu sene Ebu Bekir (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'ın izni ile insanlara haccettirmiştir.

Hicri dokuzuncu senede genel olarak Arap kabilelerinden heyet-ler, Rasûlullah'ın yanına gelmişlerdir. Bu yüzden bu seneye, "elçiler heyeti senesi" denmiştir. Biz de Buharî ve diğerlerinin metoduna uyarak bu konuda müstakil bir bölüm düzenliyoruz.

RASÛLULLAH (S.A.V.)'A GELEN ELÇİLİK HEYETLERİ

İbn İshak dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.) Mekke'yi fethettiği, Tebük'teki işini bitirdiği, Sakiflilerin Müslüman olup bey'at ettikleri zaman her taraftan Arap âleminin elçileri heyetler halinde gelmeye başladılar."

İbn Hişam dedi ki: "Ebu Ubeyde bana şu haberi verdi: Bu geliş, hicri dokuzuncu senede idi. Ve o sene, "elçiler senesi" diye adlandırılıyordu."

İbn İshak dedi ki: "Araplar, Kureyş kabilesine bakarak İslâm'a girmekten geri durdular. Çünkü Kureyş kabilesi, onların önderi ve yol göstericisi, Beyt-i Haram'ın sahipleri, İsmail b. İbrahim (a.s)'in öz çocukları idiler. Arapların önde gelenleri ise bunu yadırgamıyorlardı. Kureyş kabilesi, Rasûlullah (s.a.v.) ile savaşmak için ortaya çıkmış yegane kimselerdi. Ve onun muhalifleri idiler. Mekke fethedildiği ve Kureyş ona yaklaştığı, İslâmiyet'in Kureyşlilerin boynunu eğdiği, onları itaat altına aldığı ve Araplarda kendileri için Rasûlullah (s.a.v.) ile savaşmaya, ona düşmanlık etmeye güçlerinin kalmadığını anladıkları zaman, yüce Allah'ın dediği gibi, bölük bölük Allah'ın dinine girdiler. Onlar, her taraftan Rasûlullah'ın yanına geliyorlardı. Yüce Allah, peygamberine şöyle diyordu:

"Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve zafer günü gelip insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rabbini överek tesbih et. Ondan bağışlanma dile. Çünkü O, tevbeleri daima kabul edendir."

(en-Nasr, 1-3.)

Yani ya Muhammed! Dininin yüceldiğini, üstün olduğunu gördüğün zaman Allah'a hamd-ü senada bulun. Ondan mağfired dile. Çünkü O, tevbeleri çokça kabul edendir.

Amr b. Seleme'nin şöyle dediğini daha önce nakletmiştik: Araplar, İslâm'a girmek için fethi bekliyor ve şöyle diyorlardı: "Muhammed'i ve kavmini başbaşa bırakın. Eğer o, kavmine galip gelirse gerçek ve doğru sözlüdür, peygamberdir." Mekke fethedildiği zaman bütün kavimler acelece gelip Müslüman oldular. Benim kavmim de hemen Müslüman oldu. Rasûlullah 'ın yanına geldi. Dönüşlerinde şöyle dediler: Vallahi size gerçek bir peygamberin yanından geliyoruz. Falan vakitte, falan vakitte namaz kılın. Namaz vakti geldiğinde biriniz

ezan okusun. En çok Kur'ân okuyanınız da imamlık yapsın."

Yüce Allah buyurdu ki:

"İçinizden Mekke'nin fethinden önce sarfeden (infak eden) ve sa-
vaşan kimseler, daha sonra sarfedip savaşan kimselerle bir değildir-
ler. Berikiler daha üstün derecededirler. Allah, hepsine Cennet'i va-
detmiştir." (el-Hadid, 10.)

Önceki sayfalarda da geçtiği gibi, Rasûlullah (s.a.v.), Mekke fethi
gününde şöyle buyurmuştur:

"Bundan böyle hicret yoktur. Ama cihad ve niyet vardır."

Şu halde Mekke fethinden önce Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına ge-
len ve gelişi hicret sayılan heyetlerle, Mekke fethinden sonra gelen ve
Allah'ın kendilerine hayır ve iyilik vadettiği heyetler arasında ayırım
yapmak gerekir. Cenâb-ı Allah, bu sonunculara her ne kadar hayır ve
güzellik vaadinde bulunmuşsa da onların sevab ve faziletleri önceki-
lerinki kadar değildir. Doğrusunu Allah bilir.

Şu kadar var ki, Rasûlullah'a gelen elçilik heyetlerinden bahse-
den ve bu konuya itina gösteren siyer imamları, bu nakillerinde bazı
şeyleri gözardı edip anlatmamışlardır. Biz ise, Allah'ın lütuf ve ham-
di ile bu hususları nakledecek ve dikkat edilmesi gereken hususlara
dikkatleri çekeceğiz. Onların ihmal ettiği bazı hususları inşaallah biz
anlatacağız, güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.

Muhammed b. Ömer el-Vakidî, Abdullah el-Müzenî'nin babasının
şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'a ilk gelen heyet, Mu-
dar'dan olup Müzeyneliler idi. Bunlar 400 kişiydi. Ve hicri beşinci se-
nenin receb ayında gelmişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.), kendi yurtlarında
kalmalarına rağmen onları Muhacir saymış, hicret sevabına nail ola-
caklarını beyan ederek şöyle demişti:

"Siz bulunduğunuz yerde de Muhacirsiniz. Artık mallarınızın ba-
şına dönün." Bunun üzerine onlar da kendi beldelerine dönmüşlerdi."

Vakidî, daha sonra Hişam b. Kelbî'den şöyle bir rivayette bulun-
muştur: Müzeyne'den Rasûlullah'ın yanına gelen ilk kişi, Huzai b.
Abd Nehm'dir. Beraberinde on kişilik Müzeyne heyeti vardı. Rasûlul-
lah (s.a.v.)'a kendi kavminin İslâm'a girmesi üzerine bey'at yaptı.
Kavmine döndüğünde onları sandığı gibi bulamadı. Onlar onun İslâm
davetine icabet etmekten geri durdular. Bunun üzerine Rasûlullah
(s.a.v.), Hassan b. Sabit'e emir verdi ki, hicretmeksizin Huzai'ye ta-
rizde bulunsun. Hassan da bazı beyitler zikretti. Bu beyitler, Huza-
i'ye ulaştığı zaman o, kavmini toplayıp onlara şikayette bulundu. On-
lar da toplandılar, onunla birlikte Müslüman oldular. O da onları Ra-
sûlullah (s.a.v.)'a getirdi. Fetih günü olduğu zaman Rasûlullah, Mü-
zeyne kabilesinin sancağını -ki o zaman onlar 1.000 kişi idiler- Hu-
zai'ye verdi."

Ravi diyor ki: Bu rivayette sözü edilen Huzaf, Abdullah Zü'l- Bi-cadeyn'in kardeşidir.

Beni Temim heyeti ile ilgili babta merhum Buharî, Ebu Nuaym kanalı ile İmran b. Husayn'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Beni Temim'den bir grub insan, Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldi. Peygamber (s.a.v.), onlara şöyle dedi:

- Ey Temim oğulları! Size müjdeler olsun.

- Ya Rasûlallah, bizi müjdeledin. Bari bize birşeyler ver!

Rasûlullah (s.a.v.)'ın bu cevap karşısındaki hoşnudsuzluğu yüzünde görüldü. Sonra Yemen'den bir grub geldi. Onlara şöyle dedi:

- Size müjdeler olsun. Müjdeyi kabul edin. Çünkü Temim oğulları müjdeyi kabul etmediler.

Onlar da dediler ki:

- Müjdeni kabul ettik ya Rasûlallah."

Buharî, İbrahim b. Musa kanalı ile Abdulah b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: "Beni Temim kabilesinden bir katile, Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldi. Ebu Bekir (r.a.), Peygamber (s.a.v.)'e:

- Bunların başına Ka'ka' b. Mâbed b. Zürare'yi emir tayin et, dedi. Ömer' (r.a.) ise:

- Hayır, Akra' b. Habis'i bunların başına emir tayin et, dedi.

Ebu Bekir, Ömer'e:

- Sen sadece bana muhalefet etmek istedin, dedi.

Ömer de:

- Ben sana muhalefet etmek istemedim, diye cevap verdi. İkisi tartıştılar. Sesleri yükseldi. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:

"Ey inananlar! Allah'tan ve peygamberinden öne geçmeyin. Allah'tan sakının. Doğrusu Allah ıstir ve bilir.

Ey inananlar, seslerinizi peygamberin sesini bastıracak şekilde yükseltmeyin." (el-Hucurât, 1-2.)

Bu ayetlerin nüzulünden sonra Ebu Bekir ile Ömer arasındaki tartışma sona erdi."

Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına Arapların elçilik heyetleri geldikleri zaman Utarit b. Hacib b. Zürare b. Ades et-Temimî de Beni Temim'in eşrafiyla birlikte Rasûlullah'a geldi. Bunlar arasında Akra' b. Habis et-Temimî, Zibirkan b. Bedir et-Temimî (Beni Sa'd kabilesindendir.), Amir b. Ehtem, Habbab b. Yezid, Nuaym b. Yezid, Kays b. Haris ve Beni Sa'd'ın kardeşi Kays b. Asım da vardı. Yine bunlar arasında Uyeyne b. Hısn b. Herzeyfe b. Bedir el-Fezarî de vardı. Akra' b. Habis ile Uyeyne, Mekke fethinde, Hüneyn ve Taif gazvelerinde Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte bulunmuşlardı. Beni Temim heyeti geldiğinde bunlar da heyet arasında idiler.

Beni Temim'in elçilik heyeti, Mescid-i Nebvî'ye girdiği zaman Rasûlullah (s.a.v.)'ın hücrelerinin ardından ona şöyle seslendiler:

- Ey Muhammed! Yanımıza gel hele!

Rasûlullah (s.a.v.) da onların bağrımalarından rahatsız oldu. Çıkp yanlarına geldi. Ona şöyle dediler:

- Ey Muhammed! Sana geldik ki, karşılıklı olarak seninle iftiharlaşalım. O halde bizim şairimize ve hatibimize izin ver ki, konuşsunlar.

- Sizin hatibinize izin verdim, konuşsun.

Bunun üzerine Utarit b. Hacib kalkarak:

- O Allah'a hamdolsun ki, onun üzerimizde nimet ve lütfu vardır. Ve O, hamdın ehlidir. O, bizi melikler kıldı ve bize büyük mallar bahşetti. O mallar vasıtasıyla iyilik yapıyoruz. Bizi meşrik ehlinin en azizi ve sayıca en çoğu, hazırlıkça da en varlıklı kıldı. O halde insanların içinde bizim gibi kimseler vardır. Biz, insanların başları ve onların fazilet sahibleri değil miyiz? O halde kim bize karşı iftihar ederse bizim saydıklarımızın mislini saysın. Eğer biz dileysek, elbette sözü uzatabilirdik. Fakat biz verilen şeyler hakkında çok söz etmekten utanırız. Biz bununla tanınırız. Bunu söylüyorum ki, sözümüzün mislini ve durumumuzdan daha üstününü gösterebilirsiniz." dedikten sonra oturdu.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Beni Haris b. Hazrec'in kardeşi Sabit b. Kays b. Şemmas'a şöyle dedi:

- Kalk, bu adamın hitabesine karşılık cevap ver.

Sabit kalktı ve cevaben şöyle dedi:

"- O Allah'a hamdolsun ki, göklerle yer O'nun yaratağıdır. Onlar da emrini yerine getirmiştir. Onun Kürsü'sünü ilmi kuşatmıştır. Her şey O'nun fazlının ve lütfunun eseridir. Bizi melik yapması, onun kudretinin eseridir. Halkının en hayırlısından bir Rasûl seçmiştir. Halkının nesebe en üstünü, sözce en doğrusu, soyca en faziletlisidir. Ona kitabını indirdi. Ve onu halkı üzerinde emin kıldı. Böylece, Allah'ın âlemlerden seçtiği varlık oldu. Sonra insanları ona inanmaya çağırdı. Böylece kavminden ve akrabalarından Muhacirler, Rasûlullah'a iman ettiler.

O, insanların soyca en üstünü, yüzce en güzeli, yaptığı işler bakımından da en hayırlısıdır. Sonra icabet etme yönünden halkın en evvelidir. Rasûlullah (s.a.v.), Allah'a imana davet ettiği zaman biz ona icabet ettik. Biz, Allah'ın dininin yardımcılarıyız. Rasûlullah'ın destekçileriyiz. İnsanlarla Allah'a iman etmelerine kadar savaşıyoruz.

Şu halde kim Allah'a ve Rasûlüne iman ederse, onun malı ve canı bize karşı korunur. Kim de inkar ederse, Allah yolunda onunla sonsuz kadar cihad ederiz. Onun öldürülmesi, bize çok kolaydır. İşte bu

sözümü söylüyor ve kendim, mü'min erkekler ve mü'min kadınlar için Allah'tan af diliyorum. Selam üzerinize olsun."

Bunun üzerine Zibirkan b. Bedir kalktı ve şöyle dedi:

"Kerimler ve âlicenâb kimseler bizleriz. Size denk olacak bir kabile yoktur.

Melikler bizdendir. Dua ve ibadet yerleri bizde dikilir.

Kabilelerin hepsinden çok kimseleri, ganimet esnasında yendik.

Tabi olunacak şey ise, güçlülüğün fazlıdır.

Biz o kimseleriz ki, kıtlık zamanı yediricimiz, doyurucumuz, yağmur yağmadığı ve kıtlık olduğu zaman kebab yedirip doyurur.

İnsanları gördüğüm şeyle her bir yerden onların efendileri süratle bize gelirler, sonra biz işleriz.

Böylece konuk olup inenler için bu kerem, bu cömertlik bizde bir asalet olarak bir illet olmaksızın hörgüçleri büyük dişi develeri boğazlarız.

Konuk oldukları zaman insanlar yanımızda doyarlar.

Bizi hiçbir kabileye karşı övünür olarak görmezsin ki, istifade etmesinler ve onlar kesilen bir baş olmasınlar.

Kim bize karşı bir hususta iftiharlanırsa onu biliriz ve haberler dinliyor olarak geri döneriz.

Biz karşı çıkarız, hiçbir kimse bize karşı çıkamaz.

Biz işte böyle övünme esnasında yükseliriz."

İbn İshak dedi ki: "Hassan, o sırada burada yoktu. Rasûlullah (s.a.v.), ona haber gönderdi. Yanına çağırttı.

Hassan diyor ki: Rasûlullah'ın elçisi bana geldi. Yanına çağırdığını söyledi. Bunun üzerine ben çıkıp Rasûlullah'ın yanına gittim. Kavmin şairi kalktı, bazı şiirler okudu. Ben de onun sözüne karşı cevap verdim. Onun tarzında konuştum.

Zibirkan, sözünü tamamladığı zaman Rasûlullah (s.a.v.), Hassan b. Sabit'e şöyle dedi:

- Ey Hassan, kalk ve adamın sözlerine cevap ver.

Hassan da kalktı ve şu şiiri okudu:

"Fikir ve kardeşlerinden olan efendiler,

İnsanlara bir sünnet beyan etmişlerdir ki, ona uyulur.

Kalbi, ilahın takvası olan ve her hayrı yapan kimse, onlara razı olur.

Bir kavimdir ki, savaştıkları zaman düşmanlarına zarar verirler ve taraftarlarına fayda vermek isterlerse fayda verirler.

İşte bu onların seciye ve karakteridir. Sonradan icat edilmiş huy-

ları değildir.

Zira bil ki, yaratıkların en kötüsü bid'atlardır. Eğer onlardan sonra insanların içinde ileri geçenler olursa, her bir geçiş onların en aşağı geçişine tabidir.

Savunma esnasında insanlar ellerinin yıktığı şeyi onarmazlar, onardıkları şeyi de yıkmazlar.

Eğer bir gün insanlar birbirini geçmek için yarış ederlerse,

Onların geçişi başarıya ulaşır veya insan ile şeref sahibi kimse-
lerle boy ölçüşürlerse ziyade olurlar.

İffetlidirler, onların iffetleri vahiyde anıldı. Ne kirlenirler, ne de bir tamah onları alçaltır.

Cimrilik edip mallarını komşularından esirgemezler. Ne de kirli-
lik tamamen hiçbir şey onlara dokunur.

Bir kabileye karşı düşmanlık ettiğimiz zaman, yavrusunun vahşi ineğe doğru yürümesi gibi o kabileye hücum etmeyiz.

Savaş bize tırnaklarından çengellerini taktığı zaman,

İnsanların etrafları ve tabileri zelil oldukları zaman yerimizden kalkarız.

Düşmanlarına musibet erıştirdikleri zaman övünüp böbürlen-
mezler.

Eğer kendilerine felaket erişirse zelil olmaz ve korkmazlar. Sabır-
sız halde gelmezler.

Sanki onlar savaştadır, ölüm de yaklaşmıştır.

Yemen'deki bir arslanlıkta arslanlar olup bileklerinde bir yana
eğiklik vardır.

Öfkelendikleri zaman meşakkatsiz gelen şeyi onlardan al.

Senin kasdın, vermedikleri şey olmasın, onların düşmanlığını ter-
ket. Çünkü onlarla savaşmakta zehirli otlarla karışık zararlar vardır.

Bir kavme ikram et ki, Rasûlullah onların taraftarıdır.

O zaman da ki, hevalar, bid'atlar ve taraftarlar farklılık arzeder-
ler.

Bir kalbi ki, sevdiğim şeylerde sözü güzel yapan tırmalayıcı bir li-
san yardım eder.

İşte o kalb, onlara medhedişimi hediye etti.

Çünkü onlar, bütün kabilelerin en üstünüdür.

İster insanlara ciddi konuşsun, ister şaka yapsınlar."

İbn Hişam dedi ki: "Şiir hakkında bilgisi olan Beni Temim'den bi-
rinin bana haber verdiğiine göre Zibirkan, Beni Temim heyetiyle bir-
likte Rasûlullah (s.a.v.)'a geldiği zaman kalkıp şu şiiri okudu:

"Mevsimler gelip çatdığı esnada (toplandıkları zaman) sana geldik

ki, insanlar bizim faziletimizi bilsinler.

Şöyle ki; biz her mevkide insanların dalları ve şubeleriyiz.

Hicaz topraklarında Darim gibisi yoktur.

Ve biz savaşta bilinmek için kendilerini alametlendiren kişileri tekebbür edip böbürlendikleri zaman defeder, onları kovarız.

Tekebbüründen boynunu sağa ve sola eğmeyen, böbürlenen kim-senin başını vururuz.

Arap topraklarında veya Acemlerin diyarında yağma ettiğimiz her bir yağmada ganimet mallarında dörtte birlik pay bizim içindir."

Hassan b. Sabit de kalkıp Zibirkan'a şu cevabı verdi:

"Şeref, efendilik, ihsan, lütuf , meliklerin itibarı ve büyük şeyleri yüklenmektir.

Peygamber Muhammed'e yardım ettik ve başımız üzerinde barındırdık.

O Maad ve Rağim'den razıdır.

Biricik bir kabile ile ki, onun aslı ve servetleri Acemlerin ortasında Cabiye-i Cevlan'dadır.¹

Memleketlerimizin ortasına yerleştiği zaman ona karşı olan her azgın ve zalime kılıçlarımızla yardım ettik.

Oğullarımızı ve kızlarımızı onun önünde kıldık ve ganimetlerin paylaşılmasında onun için gönlümüzü hoş tuttuk.

İnsanlar onun dinine tabi oluncaya kadar onlara keskin kılıçlarla vurduk.

Biz Kureys'ten, onların büyüklerini doğurduk. Haşim soyundan olan hayır peygamberini doğurduk.

Ey Beni Darim! Övünmeyiniz. Çünkü sizin övüncünüz, üstünlükleri, anıldığı zaman insanlar ağırlık duyar, rahatsız olurlar.

Bize karşı övünüyorsunuz, çocuğunuzu ve aklınızı kaybettiniz.

Oysa ki siz, bizim için süt anası ve hizmetçi olma arasında, köle ve cariyelerdiniz.

Eğer siz canlarınızı korumak, mallarınızın başkaları tarafından paylaşılmasını engellemek için gelmişseniz,

Allah'a herhangi birşeyi ortak koşmayın, Müslüman olun. Acemlerin kılık-kıyafetlerini giymeyin."

Hassan b. Sabit sözünü tamamladığı zaman Akra' b. Habis şöyle dedi:

- Babamın başına yemin ederim ki, bu adam elbette muvaffak kılınmıştır. Onun hatibi, bizim hatibimizden daha hitabetlidir. Onun

(1) Cabiye-i Cevlan, Şam'a bağlı bir köydür.

şairi, bizim şairimizden daha iyi bir şairdir. Onların sesleri bizimkilerden daha yüksektir.

Akra' konuşmasını tamamladığı zaman onlar Müslüman oldular. Rasûlullah (s.a.v.) da onları mükafatlandırdı. Onlara güzel armağanlar verdi.

Amr b. Ehtem'e gelince, kavmi onu eşyalarının yanında bırakmışlardı. O, onların yaşça en küçükleri idi. Amr b. Ehtem'e kızan Kays b. Asım dedi ki:

- Ya Rasûlallah, o bizim yolculuk eşyalarımızın yanında kaldı. Genç biridir. Ben onu önemsemediğim için getirmedim.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), heyettekilere verdiği armağanların aynısını Amr b. Ehtem'e de verdi. Amr b. Ehtem, Kays'ın böyle söylediğini duyduğu zaman, onu yererek şöyle dedi:

"Dübürü yere döşeyici olarak Rasûlün katında bana küfretmeye başladın. Ne doğru söyledin, ne de isabet ettin.

Sizi geniş bir şekilde bir efendilikle, şereflilikle efendi ve şerefli yaptık.

Sizin efendiliğinizin dişleri açıktır ve uylukları üzerine oturmuştur."

Hafız el-Beyhakî, Yakub b. Süfyan tariki ile Muhammed b. Zübeyr el-Hanzeli'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Zibirkan b. Bedir, Kays b. Asım ve Amr b. Ehtem, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiler. Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. Ehtem'e:

- Bana Zibirkan'ı anlat. Ama Kays b. Asım hakkında sana soru soracak değilim, dedi.

Öyle sanıyorum ki, Rasûlullah, Kays'ı daha önceden tanıyordu.

Bunun üzerine Amr, şöyle dedi:

- Akrabaları arasında kendisine itaat edilir. Hitabeti kuvvetlidir. Arkasındakileri koruyandır.

Zibirkan da şöyle dedi:

- Amr söylediklerini söyledi. O da biliyor ki ben, onun anlattığından daha üstün ve faziletliyim.

Amr, şöyle cevap verdi:

- Vallahi ben seni mürüvveti eksik, sıkıntı zamanında sabır ve tahammülü az, babası ahmak, dayısı alçak bir kimse olarak biliyorum.

Böyle dedikten sonra Rasûlullah'a hitaben şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, bütün söylediklerim doğrudur. Beni memnun etti, bildiğimden daha güzel şeyler söyledim. Beni öfkeliendirdi, bildiğimden daha kötü şeyler söyledim.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Doğrusu bazı sözler büyü gibidir."

Bu konuşma, bu şekli ile mürseldir.

Beyhakî, Ebu Cafer Kamil b. Ahmed kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Temim kabilesinden Kays b. Asım ile Zibirkan b. Bedir ve Amr b. Ehtem gelip Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında oturdular. Zibirkan, övünerek şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, ben, Temim kabilesinin efendisiyim. Onlar arasında itaat edilen, çağrısına icabet edilen bir kimseyim. Onları zulümden korurum. Haklarını başkalarından alırım. Şu adam da (Amr b. Ehtem de) benim bu özelliklerimi bilir.

Amr b. Ehtem, bu söze karşı şöyle dedi:

- Allah'a yemin ederim ki ya Rasûlallah! Bu adam benim hakkımda söylediği sözlerden başka özelliklerimi de bilmektedir. Ancak beni çekemediği için gerçekleri söylemedi.

Amr b. Ehtem ise, ona şu karşılığı verdi:

- Ben mi seni çekemiyecekmişim! Allah'a yemin ederim ki, sen dayısı alçak bir kimsesin. Sonradan görmesin. Baban da ahmaktır. Aşiretin arasında önemsenmeyen bir insansın.

Böyle dedikten sonra Rasûlullah'a hitaben şöyle dedi:

- Allah'a yemin ederim ki ya Rasûlallah! Ben ilk başta söylediğim sözleri gerçek olarak söyledim. Sonradan söylediğim sözlerde de asla yalan söylemedim. Ancak ben öyle bir adamım ki, memnun edildiğim takdirde bildiğimden daha güzelini söylerim. Öfkelenirildığım takdirde ise görüp müşahade ettiğim şeylerden daha çirkinini söylerim. Aslında ben hem ilk başta, hem de sonda doğruyu söyledim.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:

- Doğrusu bazı sözler büyü gibidir."

Bu, cidden garib bir senettir.

Vakidî, onların Rasûlullah'ın yanına geliş sebeblerini şöyle anlatır:

"Onlar, Huzaahlılara silah çekmişlerdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), -aralarında Ensâr'dan ve Muhacirden kimsenin bulunmadığı- elli kişilik bir seriyyeyi Uyeyne b. Bedir komutasında üzerlerine gönderdi. Bu seriyye, onlardan onbir erkek, onbir kadın ve otuz çocuğu esir aldı. İşte bu Temim kabilesinin reisleri, esirlerini serbest bırakması için Rasûlullah'ın yanına geldiler. Anlatıldığına göre gelen heyet, seksen ya da doksan kişi imiş. Aralarında Utarit, Zibirkan, Kays b. Asım, Kays b. Haris, Naim b. Sa'd, Akra' b. Habis, Rebah b. Haris ve Amr b. Ehtem de varmış. Bunlar, Mescid-i Nebevî'ye girdikleri zaman Bilal-i Habeşî öğle ezanını okumakta idi. Cemaat, gelip kendilerine namaz kıldırması için Rasûlullah (s.a.v.)'ı beklemekte idi. Ama

bunlar sabırsızlık gösterip acele ettiler. Rasûlullah'ı odalarının gerisinden yüksek sesle çağırdılar. Bunun üzerine haklarında Kur'ân ayeti nazil oldu."

Vakidî, bu heyetin hatiplerinden ve şairlerinden, ayrıca Rasûlullah (s.a.v.)'ın onlardan her adama onikişer buçuk okiyelik hediye verişinden söz etmiştir. Ancak Amr b. Ehtem'e -yaşı küçük olduğundan dolayı- beş okiyelik hediye vermiştir. Doğrusunu Allah bilir.

İbn İshak dedi ki: "Bu heyet hakkında şu ayet-i kerimeler nazil olmuştı:

"Ey Muhammed! Sana odaların ötesinden seslenenlerin çoğu akletmeyen kimselerdir.

Eğer onlar, sen yanlarına çıkıncaya kadar sabretselerdi, şüphesiz onlar için daha iyi olurdu. Allah bağışlayandır, merhamet edendir."

(el-Hucurât, 4-5.)

Yukarıdaki ayet-i kerime ile ilgili olarak İbn Cerir, Ebu Umar el-Hüseyin b. Haris el-Mervezî kanalı ile Bera'nın şöyle dediğini rivayet eder:

"Adamın biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi:

- Ya Muhammed! Doğrusu benim övmem güzeldir. Yermem de çok fenadır.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- O, Aziz ve Celil olan Allah'tır, dedi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Abdurrahman'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Akra' b. Habis, Rasûlullah (s.a.v.)'a seslenerek: "Ya Muhammed, Ya Muhammed" dedi. Başka bir rivayete göre ise: "Ya Rasûlallah, ya Rasûlallah" şeklinde hitap ettiği söylenmektedir. Rasûlullah, ona cevap vermedi. Bunun üzerine o, sözünü şöyle sürdürdü:

- Ya Rasûlallah! Doğrusu benim övmem güzeldir, yermem fenadır.

Rasûlullah (s.a.v.):

- O Aziz ve Celil olan Allah'tır, dedi."

BENİ TEMİM KABİLESİNİN FAZİLETİ

Buharî, Züheyr b. Harb kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'dan duyduğum üç şeyden sonra Beni Temim kabilesini ben hep severim. Sevmeye devam ederim. Zira Rasûlullah (s.a.v.), onlar hakkında da şöyle demişti: "Onlar, Deccal'a karşı ümmetimin en şiddetlisidirler."

Beni Temim kabilesinden bir cariyeye, Hz. Aişe'nin yanında idi. Hz.

Aişe'ye hitaben Rasûlullah şöyle demişti:

"Bunu azad et. Çünkü bu, İsmail peygamberin evladındandır."

Beni Temim kabilesinden toplanan zekatlar geldiğinde de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demişti:

"Bunlar, kavmin (veya kavmimin) zekatlarıdır."

Bu hadis, Beni Temim kabilesini yeren şairin şiirini reddetmektedir:

"Temim kabilesi, alçaklık yolunda kediden daha iyi yol bilir. Eğer doğru yola gitse bile sapar.

Bir pire, bir kımılın sırtında olurda, Temim kabilesi onu görürse geri döner."

BENİ ABDÜ'L-KAYS KABİLESİNİN ELÇİLİK HEYETİ

Buharî, Beni Temim kabilesinin elçilik heyetini anlattıktan sonra Abdül-Kays kabilesinin elçilik heyetini anlatırken Ebu İshak kanalı ile Ebu Cemre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Abbas'a şöyle dedim:

- Benim bir çömleğim vardır. Benim için onda nebiz yapılır. Onu tatlı iken içerim. Çok içip de kavmin arasında oturduğumda ve oturuşumu uzattığımda rezil rüsvay olmaktan korkuyorum. Buna ne dersin?

İbn Abbas dedi ki:

- Abdül-Kays kabilesinin elçilik heyeti, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Rasûlullah onlara:

- Kavme merhaba, rezil-rüsvay ve pişman olmaksızın hoş geldiniz.

Onlar da dediler ki:

- Ya Rasûlallah, doğrusu bizimle senin aranda Mudar kabilesinin müşrikleri vardır. Biz, ancak haram ayda senin yanına gelebiliyoruz. Bize güzel ve açık seçik bazı şeyleri söyle ki; o şeylerle amel ettiğimiz takdirde Cennet'e girebilelim. Bizimle beraber buraya gelmiş olmayıp da geride kalanlarımızı da o güzel ve açık seçik şeylere davet edelim.

Rasûlullah, onlara şöyle cevap verdi:

- Size dört şeyi emreder, dört şeyden de nehyederim. Emredeceğim şeyler şunlardır: Allah'a iman etmek... Allah'a iman etmenin ne demek olduğunu biliyor musunuz? Bu, Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet etmektir. Namaz kılmak, zekat vermek, ramazan orucunu tutmak ve ganimetlerin beşte birini vermek.

Sizi dört şeyden de nehyederim: Kurutulmuş ve içi oyulmuş kabak içinde, yeşil renkli küp içinde, ortası oyulan dal içinde ve ziftle sı-

vanmış kap içinde yapılan nebizi içmeyin."

Ebu Davud et-Teyalisi, "Müsned" adlı eserinde Şube kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Abdül-Kays heyeti geldiğinde Rasûlullah (s.a.v.) sordu:

- Bu kavim kimlerdendir?

- Rebia'dandır, dediler.

- Gelen bu heyete merhabalar olsun. Rüşvaylık ve pişmanlık olmaksızın hoş geldiler, dedi.

Dediler ki:

- Ya Rasûlallah, biz Rebia'dan bir kabileyiz. Uzak yollardan sana geldik. Bizimle senin aranda şu kafir Mudar kabilesi vardır. Ancak haram ayda sana ulaşabiliriz. Bize açık seçik birşey söyle ki, arkada kalan kabilemizi o şeye davet edelim ve öylece Cennet'e girebilelim.

Rasûlullah (s.a.v.), onlara şu cevabı verdi:

- Size dört şeyi emreder ve sizi dört şeyden de nehyederim. Sadece bir ve tek olan Allah'a iman etmenizi size emrediyorum. Allah'a iman etmenin ne demek olduğunu bilir misiniz? Bu şudur: Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın elçisi olduğuna şahadet etmektir. Namaz kılmayı, zekat vermeyi, ramazan orucunu tutmayı ve ganimetlerin beşte birini vermenizi size emrederim.

Sizi dört şeyden de nehyederim. Bu şeyler şunlardır: Kurutularak içi oyulan kabakta, yeşil renkli küpte, içi oyulmuş dalda ve ziftle sıvanmış kapta yapılan nebizi içmeyin. Bu söylediklerimi aklınızda tutun ve arkanızda kalan kabile efradınızı da bu hususlara riayete davet edin."

Sahih-i Müslim'deki bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), Abdül-Kays'tan Eşecc'e şöyle dedi:

- Sen de iki huy vardır ki, onları Aziz ve Celil olan Allah sever. O iki huy, yumuşak huyluluk ve ağırbaşlılıktır. (Başka bir rivayete göre Rasûlullah şöyle demiştir: O iki huyu, Allah ve Rasûlü severler.)

Eşecc dedi ki:

- Ya Rasûlallah, ben mi bu huyları edindim? Yoksa Cenâb-ı Allah, beni yaratırken mi bu huyları bana verdi?

- Allah seni yaratırken bu huyları sana verdi.

- Allah ve Rasûlünün sevdikleri iki huyla beni yaratan Allah'a hamdolsun."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said kanalı ile Vazi'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldim. Münzir b. Amir'in oğlu Eşecc ile beraberinde cin çarpmış bir adam da geldi. Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördükleri zaman bineklerinden yere atladılar. Yanına gelip elini öptüler. Sonra Eşecc inip bineğini bağladı. Heybesini açtı. İçin-

den iki beyaz elbise çıkarıp giyindi. Sonra gidip bineklerini bağladı. Ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Rasûlullah, ona şöyle dedi:

- Ey Eşecc! Sende Aziz ve Celil olan Allah ile Rasûlünün sevdikleri iki huy vardır. Bunlar, yumuşak huyluluk ile ağırbaşlılıktır.

- Ya Rasûlallah, ben mi bu huyları edindim, yoksa bunlar öteden beri bende var mı? Yaratılışında mı mevcuttur?

- Onlar yaratılışında vardır.

- Aziz ve Celil olan Allah ile Rasûlünün sevdikleri iki huy üzere beni yaratmış olan Allah'a hamdolsun.

Vâzi' dedi ki:

"Ya Rasûlallah, yanımda cin çarpmış dayım var. Onun iyileşmesi için Allah'a dua et.

- O nerededir? Onu yanıma getir.

Ben de Eşecc'in yaptığı gibi yaptım. Ona iki elbise giydirip Rasûlullah'ın yanına getirdim. Rasûlullah, onun üst gömleğini arkadan tuttu, başına doğru kaldırdı. Öyleki koltuk altlarının beyazlığını gördük. Sonra adamın sırtına vurdu ve: "Çık ey Allah'ın düşmanı!" dedi. Bundan sonra dayım yüzünü bize döndürdü ve sağlığına kavuşmuş bir adam gibi bize bakmaya başladı."

Hafız el-Beyhakî, Hud b. Abdullah b. Sa'd kanalı ile Mezide el-Abdî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), ashâbı ile konuşurken bir ara onlara dedi:

- Şuradan bir süvari kafilesi gelecektir. Onlar doğu halkının en hayırlısıdır.

Rasûlullah'ın böyle demesi üzerine Hz. Ömer kalktı, onlara doğru yöneldi. Onuç süvari ile karşılaştı. Onlara şöyle sordu:

- Kimlerdensiniz?

- Abdül-Kays oğullarındanız.

- Buralara niçin geldiniz? Ticaret için mi geldiniz?

- Hayır.

- Biraz önce Peygamber (s.a.v.), sizden sözettii ve sizin hakkınızda iyi şeyler söyledi.

Sonra Hz. Ömer'le birlikte yollarına devam ettiler. Nihayet Peygamber (s.a.v.)'ın yanına geldiler. Hz. Ömer onlara:

- İşte görmek istediğiniz adamınız (Rasûlullah) budur, dedi. Onlar da bineklerinden indiler. Kimi yürüyerek, kimi yürümekle koşma arasında ileriye doğru atılarak, kimi de koşarak geldiler. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına vardılar. Elini tutup öpmeye başladılar. Eşecc ise geride kalmıştı. Devesini çöktürdü, arkadaşlarının eşyalarını topladı, sonra yürüyerek geldi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın elini tutup öptü. Rasûlullah ona şöyle dedi:

- Sende Allah ve Rasûlünün sevdiği iki huy vardır.

Bunun üzerine Eşecc:

- Bu huyları ben mi edindim, yoksa öteden beri mi bende vardır, yaratılışında mı mevcuttur?

- Hayır, öteden beri sende vardır. Yaratılışında mevcuttur.

- Allah ve Rasûlünün sevdiği huy üzere beni yaratan Allah'a hamd olsun."

İbn İshak dedi ki: Abdü'l-Kays'ın kardeşi Carut b. Amr b. Haneş, Rasûlullah'ın yanına geldi.

İbn Hişam dedi ki: Carut b. Bişr b. Mualla, Abdü'l-Kays'ın elçileri içinde geldi. Hristiyandı.

İbn İshak dedi ki: Kendisini yalancılıkla itham etmediğim bir kimse, Hasan'dan naklen bana haber vererek şöyle dedi:

"Carut, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına vardığında onunla konuştu. Rasûlullah (s.a.v.) da ona İslâm'ı arzetti. Onu İslâm'a davet etti. İslâm'a girmesi için tergipten ve teşvikte bulundu. O da şöyle dedi:

- Ya Muhammed! Ben bir dine bağlıyım. Senin dinin için kendi dinimi terkedeceğim. Şimdi benim yanlış yola girmeyeceğime sen kefil olur musun?

- Evet, Allah'ın seni kendi dininden daha hayırlı bir dine kavuşturacağına ve seni hidayete erdireceğine kefil olurum.

Bunun üzerine Carut, Müslüman oldu. Kendisiyle birlikte arkadaşları da İslâm'a girdiler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'dan binek hayvanları istedi. O da şöyle dedi:

- Vallahi benim yanımda sizi üzerine bindirecek bir hayvanım yok.

- Ya Rasûlallah, bizimle beldelerimizin arasında insanların yitip binek hayvanları vardır. Onlara binip beldelerimize varamaz mıyız?

- Hayır, sizi onlara binmekten menederim. Çünkü onlara binmek, ateşten başka birşey değildir.

Carut, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanından çıkıp kavmine döndü. Müslümanlığı güzel olmuştur. Dininde selabetli idi. Ömrünün sonuna kadar salabetini muhafaza etti. İrtidad hadiseleri zamanına kadar yaşadı. Kavminden bazı kimseler Garur b. Münzir b. Numan b. Münzir ile birlikte eski dinlerine dönüp İslâm'dan irtidad ettikleri zaman Carut kalktı, konuştu, hak şahadeti getirip insanları İslâm'a davet etti ve şöyle dedi:

- Ey insanlar! Şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed de O'nun kulu ve elçisidir. Şahadet getirmeyenleri küfürle itham ederim.

Rasûlullah (s.a.v.), Alâ b. Hadremî'yi Mekke'nin fethinden önce Münzir b. Sava el-Abdî'ye gönderdi. O da Müslüman oldu ve İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra Bahreyn halkının

irtidadından önce öldü. Alâ, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Bahreyn'deki emiri idi."

Bu sebeptendir ki, Buharî, İbrahim b. Tahman kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah'ın mescidinde kılınan cuma namazından sonra ilk cuma namazı Bahreyn'e bağlı Cuvasa'da Abdü'l-Kays Mescidi'nde kılınmıştır."

Buharî, Ümmü Seleme'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazından sonra iki rekâtı Abdü'l-Kays heyetinin gelişi sebebiyle erteledi. O iki rekâtı, ikindi namazından sonra kendi evinde kıldı.

Ben derim ki: Ama İbn Abbas'ın ifadesinde, Abdü'l-Kays heyetinin Mekke fethinden sonra Rasûlullah'ın yanına geldiklerine dair deliller vardır. Çünkü onlar şöyle demişlerdi: "Ya Rasûlallah, bizimle senin aranda şu Mudar kabilesi vardır. Ancak haram ayda sana ulaşabiliyoruz." Doğrusunu Allah bilir.

SÜMAME İLE BENİ HANİFE HEYETİ VE MEL'UN MÜSEYLEMETÜ'L-KEZZAB'IN KISSASI

Buharî, Abdullah b. Yusuf kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Necid taraflarına bir seriyye gönderdi. Serriye, Beni Hanife kabilesinden Sümame b. Üsal adında birini tutup getirdi. Onu Mescid-i Nebevî'nin direklerinden birine bağladılar. Hz. Peygamber, gelip ona şöyle sordu:

- Senin yanında ne var ya Sümame?

- Ya Muhammed! Benim yanımda hayır vardır. Eğer beni öldürürsen, bir canlıyı öldürmüş olursun. Eğer bana nimet verirsen, şükreden bir kimseye nimet vermiş olursun. Eğer mal istiyorsan, dilediğin kadar mal iste.

Hiz. Peygamber, onu ertesi güne kadar kendi haline bıraktı. Sonra tekrar gidip ona sordu:

- Senin yanında ne var ya Sümame?

- Dün sana dediğim şeyler benim yanımda vardır. Eğer bana nimet verirsen, şükreden bir kimseye nimet vermiş olursun.

Hiz. Peygamber, onu bir sonraki güne kadar yine kendi haline bıraktı. Ertesi gün yine yanına gidip sordu:

- Senin yanında ne var ey Sümame?

- Yanımda sana dediğim şeyler vardır.

Bunun üzerine Hiz. Peygamber:

- Sümame'yi serbest bırakın, diye emir verdi.

Sümame, Mescid-i Nebevî'ye yakın bir hurmahğa gitti. Orada yı-

kandı. Sonra gelip mescide girerek şöyle dedi:

- Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet ederim. Ya Muhammed! Allah'a yemin ederim ki, yeryüzünde senin kadar kendisine kızdığım, öfkelendiğim, sevmediğim bir kimse yoktu. Ama şimdi sen bana insanların en sevimlisi oldun. Yemin ederim ki, senin dinin kadar hiçbir dine düşman değildim. Ama şimdi senin dinin, en çok sevdiğim din oldu. Vallahi senin yaşadığın şehir kadar hiçbir şehire kızmıyor ve düşmanlık beslemiyordum. Ama şimdi senin yaşadığın şehir, bana şehirlerin en sevimlisi oldu. Senin süvarilerin beni yakaladılar. Oysa ben umre yapmak istiyorum. Ne dersin?

Rasûlullah (s.a.v.), onu müjdeledi ve umre yapmasını emretti. Mekke'ye geldiğinde adamın biri ona şöyle sordu:

- Dinden mi çıktın?

- Hayır, ama ben Muhammed (s.a.v.)'le birlikte Müslüman oldum. Allah'a yemin ederim ki; bundan böyle, Peygamber (s.a.v.) izin vermedikçe, size Yemame'den bir buğday tanesi bile gelmeyecektir."

Sümame, kendi kurtuluş fidyasını vermemiştir. Esir alınmış, zincirlere bağlı olarak Medine'ye getirilmiş ve Mescid-i Nebvî'nin direklerinden birine bağlanmıştı. Buharî'nin bu kıssayı elçiler bahsinde anlatması üzerinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Buharî, bunu hicri dokuzuncu senede gelen heyetlerle birlikte anlatmıştır ki, bunda da şüphe götürülecek hususlar vardır. Çünkü bu rivayetdeki ifadelerden anlaşıldığına göre bu hadise, Mekke fethinden önceleri cereyan etmiştir. Çünkü Mekkelilerden biri, Sümame'yi İslâm'a girdiğinden ötürü ayıplamış ve kınamış, ona: "Sen dininden mi çıktın?" diye sormuştu. O da; Rasûlullah (s.a.v.) izin vermedikçe artık Mekkelilere azık olarak Yemame'den bir buğday tanesi bile gelmeyeceğini söyleyerek tehditte bulunmuştu. Bundan da anlaşılıyor ki, Mekke, o zamanlar Dar-ı Harp idi ve ahalisi henüz Müslüman olmamıştı. Doğrusunu Allah bilir.

Buharî, Ebu'l-Yeman kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın zamanında Müseylemetü'l-Kezzab, kavminde birçok adamla birlikte Medine'ye geldi ve: "Eğer Muhammed, beni kendine veliaht tayin ederse ona tabi olurum." dedi.

Rasûlullah (s.a.v.), yanında Sabit b. Kays b. Şemmas'la birlikte Müseyleme'nin yanına gitti. Elinde bir hurma dalı vardı. Gidip arkadaşlarının arasında bulunan Müseyleme'nin yanbaşındaki durdu. Ona şöyle dedi:

- Eğer elimdeki şu dal parçasını istesen bile bunu sana vermem. Ve sen Allah'ın senin hakkında takdir ettiği emrinin dışına çıkamaz-

sın. Geri dönüp gitsen de Allah seni öldürür ve ben gördüğüm rüya-daki şeyleri sana gösteriyorum. İşte Sabit, benim adıma sana cevap verecektir.

Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra oradan ayrılıp gitti.

İbn Abbas dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın: "Sen öyle bir adamsın ki, senin hakkında rüyada neler gördüm neler." sözündeki gizli manayı sorduğumda Ebu Hüreyre bana şöyle cevap verdi:

Rasûlullah (s.a.v.), şöyle demişti:

"Bir ara ben uykuda iken elimde iki altın bilezik gördüm. Bu bileziklerin durumu beni iyiden iyiye düşündürmeye başladı. Rüyada bana şöyle vahyolundu: "Şu bileziklere üfle." Ben bileziklere üfledim. Onlar da uçup gittiler.

Ben bu rüyayı şu şekilde yorumladım: Benden sonra iki yalancı çıkacaktır. Bunlardan biri Esved el-Ansî, diğeri ise Müseyleme'dir."

Buharî, İshak b. Nasr kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Bir ara ben uyumakta iken rüyamda bana yeryüzünün hazineleri getirildi. Elime iki altın bilezik konuldu. Bunlar, bana çok büyük göründüler. Durumları beni iyiden iyiye düşündürmeye başladı. Bana o zaman şöyle vahyedildi: "Bu iki bileziğe üfle." Onlara üfleyince ikisi de yok olup gitti. Ben bu iki bileziği şu iki yalancı kimse ile tevîl ettim ki, ben ikisinin arasındayım. Bunlardan biri Sana'nın sahibi, diğeri de Yemame sahibidir."

Buharî, Said b. Muhammed el-Cermî kanalı ile Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Bize ulaşan habere göre Müseylemetü'l-Kezzab Medine'ye geldi ve Binti Haris'in evine indi. Onun nikahında Binti Haris b. Küreyz vardı. Bu kadının künyesi Ümmü Abdillâh b. Amir b. Küreyz'dir. Rasûlullah (s.a.v.), kendisine Rasûlullah'ın hatibi denenen Sabit b. Kays b. Şemmas'ı yanına alarak Müseyleme'nin yanına geldi. Elinde bir hurma dahı vardı. Müseyleme'nin yanı başında durup ona hitab etmeye başladı. Müseyleme ona dedi ki:

- İstersen yönetimi sana bırakayım. Ben aradan çekileyim. Ama beni kendine veliaht teyin et ki, senden sonra ben yönetime geçeyim.

Rasûlullah (s.a.v.), ona şu cevabı verdi:

- Elimdeki şu hurma dalını istesen bile sana vermem. Ben, seni, hakkında şöyle ve şöyle rüya gördüğüm bir kimse olarak görüyorum. İşte Sabit b. Kays benim adıma sana cevap verecektir.

Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra Müseyleme'nin yanından ayrılıp gitti.

Ubeydullah b. Abdillâh dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın bu rivayette sözü edilen rüyasını İbn Abbas'a sordum. O da bana şöyle dedi: Bana

anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), şöyle demiştir:

"Bir ara uyumakta iken şöyle bir rüya gördüm: Elime iki altın bilezik konuldu. Ben onlardan hoşlanmadım. Bana izin verildi. Ben onlara üfledim. Onlar da uçup gittiler. Ben o iki bileziği çıkacak iki yalancı peygamber şeklinde tevil etim."

Ubeydullah dedi ki: Bu yalancılardan biri Yemen'de Firuz'un öldürdüğü Esved el-Ansî'dir. Diğeri ise Müseyleme'tü'l-Kezzab'tır."

Muhammed b. İshak dedi ki: Beni Hanife kabilesinin elçiler heyeti, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Aralarında yalancı peygamber Müseyleme b. Habib de vardı. İbn Hişam dedi ki: Müseyleme'nin asıl şeceresi şöyledir: Müseyleme b. Sümame b. Kesir b. Habib b. Haris b. Abdî'l-Haris b. Hifan b. Zühl b. Dul b. Hanife. Müseyleme'nin künyesi ise Ebu Sümame'dir. Ebu Harun diyenler de olmuştur. Ona Rahman denilirdi. Yemame rahmanı deniliyordu. Öldürüldüğü gün 150 yaşında idi. Çeşitli büyüler bilirdi. Büyü yaparak yumurtayı şişenin içine koyardı. Bunu ilk yapan da kendisiydi. Kuşun kanadını keser, sonra bitiştirirdi. Anlatıldığına göre yanına dağdan bir geyik gelir, o geyiğin sütünü sağarmış.

İbn İshak dedi ki: Beni Hanife kabilesinin misafir edildikleri ev, Ensâr'dan ve Beni Neccar'dan bir kadın olan Binti Haris'in evi idi. Süheyli'nin ifadesine göre bu kadının adı Zeyneb'tir. Keyse olduğunu söyleyenler de vardır. Haris b. Küreyz b. Habib b. Abdü's-Şems'in kızıdır. Müseyleme, önceleri onunla evli iken, sonra ayrılmışlardı. Bu yüzden Medine'ye geldiğinde onun evine misafir olmuşlardı.

İbn İshak dedi ki: Medineli âlimlerimizden birinin bana anlattığına göre Beni Hanife, Müseyleme'yi elbiselere bürüyerek Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına getirdi. Rasûlullah (s.a.v.) ise, ashabının arasında oturmakta idi. Elinde hurma dalından kesilmiş, ucunda hurma yaprakları bulunan bir budak vardı. Onlar onu elbiseler içinde Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına getirdikleri zaman Rasûlullah ile konuştu ve ondan bazı şeyler istedi. Rasûlullah da ona şöyle cevap verdi:

- Benden şu hurma budağını bile istesen onu sana vermem.

İbn İshak dedi ki: Bana Yemame halkından Beni Hanife kabilesinden ihtiyar bir adam haber verdi ki; Müseyleme'nin durumu bundan başka şekildedir. O iddia etti ki, Beni Hanife'nin elçiler heyeti, Rasûlullah (s.a.v.)'a geldiler. Müseyleme'yi yolculuk eşyalarının yanında, arkada bıraktılar. Müslüman oldukları zaman onun nerede olduğunu hatırladılar ve şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah! Biz, bir arkadaşımızı eşyalarımızın ve binek hayvanlarımızın yanında, geride bıraktık. O, bizim için onları korusun diye öyle yaptık.

Rasûlullah (s.a.v.), elçilik heyetine emrettiği şeyin aynısını onun

için de emrederek şöyle dedi:

- Ama onun işi, sizinkinden daha kötü değildir. Çünkü o, arkadaşlarının mallarını koruyor.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın kasdettiği kişi işte budur.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanından ayrıldılar. Rasûlullah'ın ona gönderdiği şeyi Müseyleme'ye getirdiler. Yemame'ye vardıklarında Allah düşmanı irtidad etti. Dininden döndü ve peygamberlik iddiasında bulundu. Onlara yalan uydurmaya başlayarak şöyle dedi:

- Ben peygamberlikte Muhammed'e ortak olmuşumdur!

Kendisiyle beraber olan elçiler heyetine şöyle dedi:

- Beni ona (Muhammed'e) anlattığınız zaman size: "Ama onun işi sizinkinden daha kötü değildir." demedi mi? Bu, benim onunla ortak olduğumu bilmiş olmasından dolayı söylemiş olduğu bir sözdür.

Sonra arkadaşlarına seciler dizmeye başladı ve onlara Kur'ân'a benzer sözler söyledi:

"Allah yüklü kadına inamda bulundu. Yürüyen bir canlıyı ondan çıkardı. Bu canlıyı onun karın cildi ile bağırsakları arasından vücuda getirdi."

Müseyleme, kavmine içkiyi ve zinayı helal kıldı, namazı kaldırdı. Bununla birlikte Hz. Muhammed'in, Allah'ın Rasûlü ve peygamberi olduğuna da şahadet getiriyordu. Beni Hanife kabilesi bu konuda ona destek verdi.

Bu iki rivayetten hangisinin doğru olduğunu sadece Allah bilir.

Süheylî ve diğerlerinin anlattıklarına göre asıl adı Nehar b. Unfu olan Rahhal b. Unfuv Müslüman olmuş, Kur'ân'ın bazı ayetlerini öğrenmiş, bir süre de Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında bulunmuştu. Bir ara o, Ebu Hüreyre ve Furat b. Hayyan ile oturup konuşmakta iken Rasûlullah (s.a.v.) onların yanına uğramış ve: "Sizden birinin azı dışı Cehennem ateşinde, Uhud dağı büyüklüğünde olacaktır." demişti.

Ebu Hüreyre ile Furat b. Hayyan korkmuşlar ve korkuları devam etmişti. Nihayet Rahhal, Müseyleme ile birlikte irtidad etmiş ve onun için yalan şahadette bulunarak Rasûlullah'ın, Müseyleme'yi kendine veliaht tayin ettiğini iddia etmişti. Kur'ân'dan ezberlediği ayetleri Müseyleme'ye öğretmiş, Müseyleme de bu ayetlerin kendisine ait olduğu iddiasında bulunmuştu. Böylece Beni Hanife kabilesi büyük bir fitneye düşmüştü. Yemame savaşında Zeyd b. Hattab onu öldürmüştü.

Süheylî dedi ki: Müseyleme'nin Hüceyr adında bir müezzini vardı. Savaş taktikçisi de Muhkem b. Tufeyl idi. Bunların arasına Secah da katıldı. Secah'ın künyesi Ümmü Sadir idi. Müseyleme, onunla evlendi. Müseyleme'nin onunla beraber fahiş haberleri vardı. Secah'ın müezzini de Züheyr b. Amr idi. Cenbe b. Tarık olduğu da söylenir.

Denildiğine göre Şebes İbn Rib'i de ona müezzinlik yapmış, ama sonra Müslüman olmuştur. Secah'ın kendisi de Halife Ömer b. Hattab zamanında Müslüman olmuş ve İslâmiyet'i güzelce yaşamıştır.

Yunus b. Bükeyr, İbn İshak'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Müseyleme b. Habib, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir mektup yazıp göndermiş:

"Allah Rasûlü Müseyleme'den, Allah Rasûlü Muhammed'e.

Sana selam olsun. İmdi ben yönetimde sana ortak kıldım. Yönetimin yarısı bize, yarısı da Kureyş'e aittir. Ama Kureyş, haddi tecavüz eden bir kavimdir."

Müseyleme'nin iki elçisi, bu mektubunu Rasûlullah'a getirdi. Rasûlullah ona şu cevabî mektubu yazdı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Allah Rasûlü Muhammed'den, Müseylemetü'l-Kezzab'a.

Hidayete tabi olanlara selam olsun. İmdi yeryüzü şüphesiz Allah'ındır. Kullarından dilediğini ona mirasçı kılar. Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır."

Ravi dedi ki: Bu mektuplaşma, hicri onuncu sene sonunda olmuştu. Buharî de bu kıssayı "Sahih" adlı eserinde rivayet eder.

Yunus b. Bükeyr, İbn İshak kanalı ile Nuaym b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder:

"Elçiler Rasûlullah'a Müseylemetü'l-Kezzab'ın mektubunu getirdikleri zaman, Rasûlullah (s.a.v.)'ın onlara şöyle dediğini işittim:

- Siz de Müseyleme'nin dediği gibi mi diyorsunuz?

Onlar:

- Evet, dediler

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

- Vallahi eğer elçiler öldürülmez diye bir kural olmasaydı, ben sizin boynunuzu mutlaka vururdum!"

Ebu Davud et-Tayalisi, Mesudî kanalı ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder:

"Müseylemetü'l-Kezzab'ın elçileri İbn Nevvaha ile İbn Usal, Rasûlullah (s.a.v.)'a geldiler. Rasûlullah onlara şöyle sordu:

- Benim Allah Rasûlü olduğuma şahadet ediyor musunuz?

- Müseyleme'nin Allah Rasûlü olduğuna şahadet ediyoruz.

- Ben Allah'a ve Rasûllerine iman ettim. Eğer elçi öldürmüş olsaydım, mutlaka sizi öldürürdüm!"

Abdullah b. Mesud dedi ki: Elçilerin öldürülmeyeceklerine dair prensip devam etti. İbn Nevvaha'ya gelince, kalbimde ona karşı hep düşmanlık duydum. Nihayet Allah onun hakkından geldi.

Hafız el-Beyhakî dedi ki: Üsâme b. Usal Müslüman oldu. Onun İslâm'a girişini önceki sayfalarda anlatmıştık. İbn Nevvaha'ya gelin-

ce. Ebu Zekeriya b. Ebi İshak el-Müzenî, Ebu Abdullah Muhammed b. Yakub kanalı ile Kays b. Ebi Hazim'in onun hakkında şöyle dediğine dair bir rivayette bulunmuştur: Bir adam, Abdullah b. Mesud'a gelip şöyle dedi: "Ben, Beni Hanife kabilesinin bazı mescidlerine uğradım. Onlar orada öyle birşeyler okuyorlar ki; Allah, okudukları şeyi Muhammed (s.a.v.)'e indirmemiştir. Okudukları şey şu idi:

"Buğday öğütenlere, hamur yoğuranlara, ekmek pişirenlere, tirit yapanlara ve lokmayı yutanlara andolsun ki....."

Ravi diyor ki: Abdullah, onlara haber gönderip onları yanına getirtti. Onlar yetmiş kişi idiler. Başlarında Abdullah b. Nevvaha vardı. Abdullah emir verdi. O öldürüldü. Sonra şöyle dedi: "Biz şeytanı bunlardan uzaklaştıramayız. Ancak bunları Şam'a sürüp orada toplarız. Belki Allah bizi bunlardan kurtarır."

Vakidî dedi ki: Beni Hanife heyeti, on kişiden biraz fazla bir erkek grubu idi. Başlarında Sülma b. Hanzele vardı. Rahhal b. Unfuv, Talk b. Ali, Ali b. Sinan ve Habib oğlu Müseylemetü'l-Kezzab da aralarında idi. Bunlar, Mesleme binti Haris'in evine misafir oldular. Mesleme, onlara ikramda bulundu. Onları ağırladı. Kendilerine sabah ve akşam olmak üzere günde iki öğün yemek veriliyordu. Bir defasında ekmek ve et, bir defasında ekmek ve süt, bir defasında ekmek, bir defasında ekmek veya bir defasında da hurma ikram ediliyordu.

Mescid-i Nebevî'ye geldiklerinde Müslüman oldular. Müseyleme'yi kendi yük ve bineklerinin yanında bıraktılar. Mescitten ayrılıp gitmek istedikleri zaman Rasûlullah, onlara beşer okiye gümüş armağan etti. Onlara verdiği kadar Müseyleme'ye de armağan verdi. Çünkü onlar, Müseyleme'yi kendi yüklerinin ve bineklerinin yanında bırakmış olduklarını Rasûlullah'a hatırlatmışlardı. Rasûlullah da: "Ama o sizin en kötü durumunuzda olanınız değildir." demişti. Müseyleme'nin yanına döndüklerinde Rasûlullah'ın onun hakkında söylediği sözleri kendisine aktardılar. O da şöyle dedi: "Kendisinden sonra yönetimin bana geçeceğini bildiği için böyle demiştir."

Allah ona lanet etsin. Böyle demekle o, peygamberlik iddiasında bulunmak için ortamı hazırladı ve peygamberlik iddiasında bulundu.

Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), onlarla birlikte içinde abdest artığı su bulunan bir matara gönderdi. Kiliselerini yıkıp o suyu kilisenin zeminine serpmelerini ve orayı mescid edinmelerini emretti. Onlar da emri yerine getirdiler.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın hayatının son demlerinde Esved el-Ansî'nin; Ebu Bekir es-Sıddık'ın zamanında da Müseylemetü'l-Kezzab'ın öldürüldüklerine dair açıklamalar ilerideki sayfalarda gelecektir.

NECRAN HEYETİ

Buharî, Abbas b. Hüseyin Kanalı ile Hüzeyfe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Necran'ın sahipleri Akib ile Seyyid, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiler. Onunla lanetleşmek istiyorlardı. Biri diğerine:

- Böyle yapma. Allah'a yemin ederim ki, eğer Muhammed, peygamber ise ve bizde onunla lanetleşirsek biz iflah olmayız. Artık bizden sonra neslimiz de devam etmez, dedi.

İkisi dediler ki:

- Ey Muhammed, bizden istediğini sana vereceğiz. Sen bizimle beraber emin bir adam gönder. Ama göndereceğin adam mutlaka emin bir adam olsun.

- Sizinle beraber gerçekten emin olan bir adamı göndereceğim!

Bu iş için Rasûlullah (s.a.v.)'ın ashabı kendilerini öne sürdüler. Rasûlullah (s.a.v.):

- Ey Ebu Ubeyde b. Cerrah kalk, dedi.

Ebu Ubeyde kalkınca, Rasûlullah (s.a.v.):

- İşte bu, bu ümmetin emin kişisidir, dedi."

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile Seleme b. Abdi Yesu'dan, o da babasından, babası da dedesinden -ki, Yunus'un ifadesine göre bu adam Hristiyan iken sonradan Müslüman olmuştur- şöyle rivayette bulunmuştur:

"Rasûlullah (s.a.v.), daha en-Nahl sûresi nazil olmamışken Necran piskoposuyla Necran ahalisine şöyle bir mektup yazmıştı:

"İbrahim, İshak ve Yakub'un Rabbi olan Allah'ın adıyla. Allah'ın Rasûlü olan Muhammed'den, Necran piskoposuyla Necran ahalisine. İbrahim, İshak ve Yakub'un Allah'ına hamdettikten sonra sizi kullara kulluk etmekten Allah'a kulluk etmeye, kulların dostluk ve himayesinden Allah'ın dostluk ve himayesine davet ediyorum. Eğer bunu da kabul etmezseniz cizye vermeyi kabul edin. Eğer bunu da kabul etmezseniz o zaman benimle savaşmaya hazırlanın. Vesselam."

Piskopos mektubu alıp okuyunca müthiş denecek kadar korktu ve Necranlılardan Hemdan kabilesine mensup olan Şurahbil adındaki adama haber gönderdi. Zira kimin başı bir derde girib de kendine bir çözüm yolu bulamazsa, herkesten önce bu adama başvururdu. Ona başvurulmadan ne bir bahadır ve güçlüye, ne de Hristiyanlıkta her hangi bir rütbe sahibine başvurulmazdı. Şurahbil gelince, piskopos, Hz. Peygamber'in mektubunu ona uzattı. Şurahbil mektubu okuduktan sonra piskopos:

- Ey Ebu Meryem! Sence bunun çıkar yolu nedir? diye sordu.

Şurahbil şu cevabı verdi:

- Sen bilirsin ki, yüce Allah, Hz. İsmail ve İbrahim (a.s.)'in soyundan bir peygamber göndereceğini vaad buyurmuştur. Kim bilir belki bu adamda odur. Benim peygamberlik hakkında herhangi bir bilgim yok. Eğer dünya ile ilgili bir iş olsaydı senin için çıkar bir yol bulmaya çalışırdım.

Bunun üzerine piskopos ona:

- Öyle ise sen şöyle otur, dedi ve Necranlılardan Himyerilerin Zi-Asbah kabilesine mensup Abdullah b. Şurahbil adında, başka bir adamı çağırıp mektubu bu kez ona okutarak fikrini sordu. Fakat bu adam da ötekisi gibi cevap verince piskopos ona da aynı şekilde:

- Sen çekil ve bir kenara otur, dedi ve bu kez yine Necranlılardan Beni Haris b. Ka'b kabilesine mensub Cebbar b. Feyz adındaki adamı çağırırdı.

Bu adam da kendisine aynı cevabı verince bu kez kilise çanlarının çalınmasını, bayrakların dikilmesini ve kiliselerde ateşler yakılmasını emretti. Çünkü gündüz birşeyden korktukları zaman, halk toplansın diye böyle yaparlardı. Fakat korku geceleyin olursa yalnız çanları çalar ve ateş yakarlardı. Bu sefer de çan sesleri duyulup bayrak ve ateşlerin yükseldiği görülünce bütün vadi halkı, hızlı yürüyen bir süvarinin yürüyüşüyle bir konaklık uzaklığı olan vadinin aşağısında, yukarısında, oturanların hepsi -ki, o vadide yetmişüç büyük köy ve 120.000 silahlı adam bulunuyordu- toplandılar. Piskopos onlara, Hz. Peygamber'in mektubunu okuyup fikirlerini sordu. İçlerindeki aklı erenler de, bir haber getirmek için Şurahbil b. Vedda el-Hemedani ile Abdullah b. Şurahbil el-Asbahî ve Cebbar b. Feyz el-Haris'i Peygamber Efendimiz'in yanına göndermeyi kararlaştırdılar. Bunlar gidip Medine'ye vardıkları zaman yolculuk elbiselerini çıkarıp ucu yerde sürünen birer Yemen kürkünü giydikten sonra ve parmaklarına birer altın yüzük taktıktan sonra Peygamber Efendimiz'in huzuruna çıkıp ona selam verdiler. Fakat Hz. Peygamber onların selamını almadı ve onlar akşama kadar yanından ayrılmadılar. Ne yaptılarsa, Hz. Peygamber kendileriyle bir türlü konuşmadı. Bunun üzerine kalıp Osman b. Affan ile Abdurrahman b. Avfı aramaya koyuldular. Çünkü bu iki zatı daha önceden tanıyorlardı. Onları, Muhacirlerle Ensâr'ın toplandıkları bir mecliste bulup şöyle dediler:

- Sizin peygamberiniz bize bir mektup göndermişti. Biz de o mektubtaki çağrıya icabet ederek geldik. Ona selam verdik. Ama selamımızı almadı. Ve bütün bir gün ne yaptıysak bir türlü bizimle konuşmadı. Şimdi biz ne yapalım? Dönelim mi dersiniz?

O sırada Hz. Ali de orada idi. Osman ile Abdurrahman b. Avf ona:

- Ey Ebu'l-Hasan! Sen ne diyorsun? Bu işe aklının kestiği nedir? diye sordular.

Hız. Ali de şu cevabı verdi:

- Ben, üzerlerinde ki şu kürkleri ve parmaklarındaki şu yüzükleri çıkarıp yolculuk elbiselerini giysinler ve öylece Peygamber (s.a.v.)'in yanına gitsinler, diyorum.

Onlar da öyle yaptıktan sonra Hız. Peygamber'in yanına bir daha gidip selam verdiler. Peygamber (s.a.v.), bu defa selamlarını aldı ve sonra şöyle dedi:

- Beni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, bunlar birinci sefer yanıma geldikleri zaman, şeytan da onlarla beraberdi.

Sonra onlardan hal hatır sordu. Onlar da sordular ve karşılığını aldılar. Ta ki Peygamber Efendimiz'e:

- İsa hakkındaki inancın nedir? Çünkü kavmimizin yanına döneceğiz ve biz Hristiyanız. Eğer peygamber isen onun hakkındaki inancını senden işitmek istiyoruz, dediler.

Hız. Peygamber :

- Onun hakkında şimdilik bir bilgiye sahip değilim. Burada kalın, ta ki Rabbimin bana bildireceğini size söylileyeyim, dedi.

Ertesi gün sabahleyin şu ayet-i kerimeler nazil oldu:

"Allah'ın katında İsa'nın durumu -kendisini topraktan yaratıp sonra "ol" demesiyle olmuş olan- Adem'in durumu gibidir.

Gerçek Rabbindendir, o halde şüphelenenlerden olma.

Ey Muhammed! Sana ilim geldikten sonra, bu hususta seninle kim tartışacak olursa, de ki: "Gelin, oğullarımızı, oğullarınızı, kadınlarımızı, kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım, sonra lanetleşelim de, Allah'ın lanetinin yalancılara olmasını dileyelim." (Al-i İm-rân, 59-61.)

Bu ayetler nazil oldu, fakat onlar bunu ikrar etmekten çekindiler.

Rasûlullah (s.a.v.) da ertesi gün, sabah erkenden torunları Hasan ile Hüseyin'i nakışlı bir örtüye bürüyüp yanlarına -bu sırada onun birkaç hanımı da bulunduğu halde- yalnız, kızı Fatıma'yı arkasına alarak onlarla lanetleşmek üzere evden çıktı.

Bunu gören Şurahbil, iki arkadaşına:

- Vadimizin bütün sakinlerinin, yukarısı ve aşağısı ile tamamının benim sözümünden dışarı çıkmadıklarını biliyorsunuz. Allah'a yemin ederim ki, bu iş bana ağır ve zor geliyor. Eğer bu adam peygamber ise, Araplar içinde gözlerinden düşen ve peygamberliği inkar edenlerin başlıcaları biz oluruz. Başımıza büyük bir felaket getirmedikçe ne onun, ne de arkadaşlarının kalbinden bizim kinimiz çıkmaz. Oysaki Araplar içinde onlara en yakın komşu biziz. Eğer o peygamber ise ve bizde onunla lanetleşirsek, o zaman yeryüzünde ne kadar kıl ve tırnaklarımız (canlı mallarımız) varsa hepsi yok olacaktır, dedi.

İki arkadaşı:

- Şu halde ne yapmamız gerekir ey Ebu Meryem? diye sordular.

Şurahbil:

- Eğer beni dinlerseniz, en iyisi ona gidip: "Senin hükmüne razıyız." diyelim. Çünkü benim kanaatimce o, hiçbir zaman kimseye zulmetmez, dedi.

Onlar da:

- Sen bilirsin, dediler.

Bunun üzerine Şurahbil kalkıp Hz. Peygamber'in yanına gitti ve ona:

- Seninle lanetleşmekten daha iyi bir yol buldum, dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber :

- Nedir o yol? diye sordu.

Şurahbil:

- Bugün akşama kadar hakkımızda hükmet. Ne ile hükmedersen biz razıyız, dedi.

Hz. Peygamber :

- Her halde arkada seni kınayan bir adam vardır, dedi:

Şurahbil:

- Vadimiz sakınlarından hiçbirinin benim sözümünden dışarı çıkmadığını şu iki arkadaşımın sorabilirsin, dedi.

Allah elçisi bunu onlara sordu. Onlar da:

- Evet, Şurahbil doğru söylüyor, hiç kimse onun sözünden dışarı çıkmaz, deyince Hz. Peygamber, onlarla lanetleşmekten vazgeçti. Ertesi gün onlar hakkında şu mektubu yazdı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Bu, Allah'ın Rasûlü olan ümmî peygamber Muhammed'in Necran ahalisi hakkında -eğer onlar üzerinde bir hükmü varsa- yazmış olduğu hükümnamedir.

Necran halkı, ihtiyaçlarından fazla olarak ne kadar tarım ürünleri, sarı, beyaz ve siyah renkli malları, (altın, gümüş ve sair malları) köle ve cariyeleri varsa hepsinden vergi vermek zorundadırlar. Ancak şu var ki, bütün bunlar onlara terkedilmiş, bütün bunlar yerine sadece receb ve safer aylarında 1.000'er olmak üzere senede 2.000 elbise vereceklerdir."

Yukarıdaki hükümnameyi yazdı ve buna bir takım şartlar daha ekledi. Ebu Süyfan b. Harb, Gaylan b. Amr, Beni Nadir kabilesinden Malik b. Avf, Akra' b. Habis el-Hanzelî ve Muğire de şahid oldular. Berikiler hükümnameyi aldıktan sonra Necran'a döndüklerinde Necran Hristiyanları piskoposunun yanında, Ebu Alkame, amcası oğlu ve anadan kardeşi olan Bişr b. Muaviye de vardı. Hepsi bir yoldan geliyorlardı. Piskopos, hükümnameyi okumaya başladı. Nihayet Bişr'in

devesi yüzüsü düştü, Bişr de Peygamber Efendimiz'in açık ismini vererek:

- Allah filanın belasını versin! şeklinde bedduada bulundu.

Bunun üzerine piskopos:

- Sen Allah tarafından gönderilen bir peygambere beddua ettin, dedi.

Bişr de:

- Öyle ise vallahi ben şu devemden inmeden ona gideceğim, dedi ve devesinin başını Medine'ye doğru çevirip yola çıktı. Piskopos da onun arkasından devesini koşturarak ona şöyle dedi:

- Beni dinle. Ben Arapların, bizim onun hakkını gasbettiğimizi ya da onun bu şöhret ve parlayışına razı olduğumuzu, yahut herkesten daha kuvvetli ve toplu olduğumuz halde bu adama boyun eğdiğimizi zannetmelerinden korktuğum için bunu benden işitsinler diye söyledim.

Bişr:

- Vallahi bundan sonra senin hiçbir sözüne inanmam, dedi ve devesinin sırtına vurup şu şiiri okudu:

"Devesinin sırtına vurup karnı yüklü devesinin kolanını gevşetmeden Hristiyanların dinini kabul etmeyerek şafak vakti sana geliyor."

Bu şiiri okuya okuya Medine'ye geldi ve Hz. Peygamber'in yanına girip Müslüman oldu ve bir savaşta şehid düşünceye kadar artık Rasûlullah'ın yanından ayrılmadı."

Ravi sözüne devamla şöyle diyor:

Heyet, Necran'a geldiği zaman rahip kilisede kendi özel odasında idi. İbn Ebi Şemr ez-Zebidi gidip ona:

- Tihame'de bir adama peygamberlik gelmiştir. Necran'dan ona bir heyet gitmiş, o da heyete lanetleşme teklifinde bulunmuş ve fakat heyet, lanetleşmeyi kabul etmemiş. Bişr b. Muaviye de onun yanına gidip Müslüman olmuştur, dedi.

Rahip de oradalılara:

- Bana kapıyı açın, buradan çıkacağım. Açmazsanız kendimi pencereden aşağı atacağım, dedi.

Bunun üzerine ona kapıyı açtılar, o da çıktı ve yanına bir takım hediyeler alıp Peygamber Efendimiz'i ziyarete gitti. Götürdüğü hediyelerin içinde bugün halifelerin giydiği kürk ile bir büyük bardak ve bir asa vardı. Bir müddet Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında kalıp vahiyleri dinlediye de, ona Müslümanlık nasip olmasa gerek ki, bir daha geri gelmek kaydıyla memleketine döndü. Ama Peygamberimiz vefat

edinceye kadar bir daha Medine'ye gelmedi.

Bundan sonra Piskopos Ebu'l-Haris de yanına Seyyid ile Akib'i ve kavminin eşrafını alarak Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Bunlar, Rasûlullah'ın yanında bir süre ikamet ettiler. Vahiyleri dinliyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), Muğire b. Şube'ye gerek onlar ve gerek diğer piskoposlar için şu hükümnameyi yazdırdı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Peygamber Muhammed tarafından piskopos Ebu'l-Haris ile Necran'ın diğer piskopos, rahip ve kahinlerinin ve bunların idaresi altında bulunan büyük küçük halk kitlelerine... Allah ile Allah Rasûlünün himayesi, ne bir piskoposun piskoposluğunu, ne bir rahibin rahipliğini ve ne de bir kahinin kahinliğini elinden almaz. Onların hiçbir hakkını değiştirmez. Onların yetki ve yetkilerine dokunmaz. Bunlar, halkın hizmetinde olup onlara nasihat ve irşadla bulundukları sürece ne kimsenin onlara, ne de onların kimseye zulüm ve haksızlık etmesine imkan vermeyecektir."

Muhammed b. İshak'ın anlattığına göre Necran Hristiyanlarının Medine'ye gelen heyeti altmış süvari idi. Ama bunların önde geleni on dört kişi idi. Bunların da adları şöyledir: Akib (Asıl adı Abdülmesih'dir.), Seyyid (Asıl adı Ebhem'dir), Ebu Harise b. Alkame, Evs b. Haris, Zeyd, Kays, Yezid, Nebih, Hüveylid, Amr, Halid, Abdullah ve Yahnüs.

Bu ondört kişiye de üç kişi amirlik yapmakta idi. Bunlardan biri Akib, bu kavmin emiri, görüş sahibi, meşveret sahibi idi. Onun görüşünden dışarı çıkmazlardı. Seyyid, bu da onların sığınağı, kervan yöneticisi idi. Ebu Harise b. Alkame ise onların bilgini ve piskoposu idi. Araplardan Bekir b. Vail kabilesindendi, Hristiyanlık dinine girmişti. Bizanslılar, ona tazimde bulunmuşlar, şeref vermişler, onun için kiliseler inşa etmişler, mal-mülk vermişler, hizmetçi tahsis etmişlerdi. Çünkü onun, kendi dinleri olan Hristiyanlıkta salabetli ve dine bağlı bir kimse olduğunu biliyorlardı. Bununla birlikte piskopos Ebu Harise b. Alkame, Rasûlullah (s.a.v.)'ın durumunu ve dinini biliyordu. Ancak sahip olduğu şeref ve itibar, onun hakka tabi olmasına engel oluyordu.

Yunus b. Bükeyr, İbn İshak kanalı ile Kürz b. Alkame'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Necran'ın Hristiyan heyeti Medine'ye geldi. Heyet, altmış süvariden teşekkül etmişti. Yirmidört kişi eşraftandı. Yirmidört kişinin amirliğini aralarında üç kişi yapmakta idi ki; bunlar da, Akib, Seyyid ve Beni Bekir b. Vail kabilesinden Ebu Harise idi. Ebu Harise, onların piskoposları ve danışıkları adamı. Kendi aralarında ona şeref ve itibar vermişler, mal mülk sahibi kılmışlar, ikramda bulunmuşlar,

onun adına kiliseler inşa etmişlerdi. Çünkü onun âlim olduğunu ve dinlerinde ictihad sahibi olduğunu anlaşıyorlardı.

Necran'dan yola koyuldukları zaman Ebu Harise kendi katırına binmişti. Yanıbaşında da kardeşi Kürz b. Alkame kendi bineği üzerinde gelmekte idi. Bir ara Ebu Harise'nin katırının ayağı tökezledi. Kürz, Rasûlullah (s.a.v.)'ı kastederek:

- Allah o mel'unun belasını versin, dedi.

Ebu Harise, ona şu karşılığı verdi:

- Asıl sen belanı bul!

- Niçin ey kardeşim?

- Vallahi o, beklemekte olduğumuz peygamberdir.

- Madem peygamber olduğunu biliyorsun da ona niye inanmıyorsun?

- Şu kavmin bize yaptığı ikramlar, bize bahsettiği makam ve mevki, ona inanmamıza engel oluyor. Kavmimiz bize şeref ve asalet verdi, bizi servet sahibi yaptı. Onlar, ona inanmadıkları için ben de inanmıyorum. Eğer inanacak olursam; kavmim, bana verdiği bu şeref ve serveti elimden alır.

Ravi diyor ki: Bundan ötürü kardeşi Kürz, onun böyle dediğini gizledi, ama daha sonra Müslüman oldu."

İbn İshak'ın anlattığına göre Necran heyeti Mescid-i Nebevî'ye girerken, süslü, püslü elbiselerle içeri girdiler. İkinci namazının vakti gelmişti. Kalkıp doğuya yönelerek namaz kılmaya başladılar. Rasûlullah (s.a.v.):

- Onlara ilişmeyin, dedi.

Onların sözcüleri, Ebu Harise b. Alkame, Seyyid ve Akib idi. Nihayet onlar hakkında Âl-i İmrân sûresinin baş kısmı ile mübahele (lanetleşme) ayeti nazil oldu, onlar buna yaklaşmadılar ve ikrar etmediler. Hz. Peygamber'den, kendileriyle birlikte emin bir kimseyi göndermelerini talep ettiler. Hz. Peygamber de onlarla birlikte Ebu Ubeyde b. Cerrah'ı gönderdi. Nitekim bunlar Buharî'nin rivayetinde de anlatılmıştı.

Biz bu meseleyi, Âl-i İmrân sûresinin tefsirinde teferruatıyla birlikte anlattık. Hamd ve minnet Allah'adır.

BENİ AMİR KABİLESİNİN ELÇİLİK HEYETİ VE AMİR B. TUFEYL İLE ERBED B. KAYS'IN KISSALARI

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'a Beni Amir kabilesinin elçilik heyeti geldi. Bunların arasında Amir b. Tufeyl, Erbed b. Kays b. Cez' b. Halid b. Cafer ve Hayyan b. Selma b. Malik b. Cafer de vardı. Bu üç kişi, kendi kavimlerinin reisleri ve şeytanları idiler.

Allah düşmanı Amir b. Tufeyl, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Ona suikast ve hıyanet yapmayı amaçlıyordu. Kavmi ona şöyle demişti:

- Ey Amir, İnsanlar Müslüman oldu. Sen de Müslüman ol.

Dedi ki:

- Vallahi bütün Arapları kendime bağlayıncaya kadar durmayacağıma yemin etmişim. Ben mi bu Kureysli gence bağlanacağım?

Böyle dedikten sonra dönüp Erbed'e şöyle dedi:

- Adamın yanına geldiğimiz zaman ben onun yüzünü senden başka tarafa çeviririm. Bunu yaptığım zaman onu kılıç ile öldür.

- Ey Muhammed, gel seninle yalnızca konuşalım.

Hız. Muhammed (s.a.v.), ona şöyle dedi:

- Hayır, vallahi Allah'ın birliğine iman etmedikçe seninle yalnızca konuşmam.

- Ya Muhammed, gel seninle yalnızca konuşalım.

Onunla konuşmaya ve Erbed'den, ona söylediği şeyi yapmasını beklemeye başladı. Erbed, birşey tercih edemedi. Amir, Erbed'in yaptığı şeyi görünce Rasûlullah'a hitaben şöyle dedi:

- Ey Muhammed, gel seninle yalnızca konuşalım.

- Hayır, Allah'ın hiçbir ortağının olmadığına iman edinceye kadar seninle yalnızca konuşmam.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın, onun isteğine muvafakat etmediğini görünce şöyle dedi:

- İşte vallahi elbette buraları sana karşı süvari ve piyadelerle dolduracağım!

Geriye döndüğü zaman Rasûlullah (s.a.v.):

- Ey Allahım, beni, Amir b. Tufeyl'e karşı koru, diye dua eti.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanından çıktıklarında Amir, Erbed'e şöyle dedi:

- Yazıklar olsun sana ey Erbed! Sana söylediğim şeyi niye yapmadın? Vallahi yeryüzünde bana göre senden daha korkunç bir adam yoktu. Yemin ederim ki, bu günden sonra artık asla senden korkmayacağım!

Erbed'de şöyle cevap verdi:

- Sana hiç aldırış etmem. Beni sıkboğaz etme, yemin ederim ki, yapmamı söylediğin şeyi yapmaya her yöneldiğinde sen benimle onun arasına giriyordun. Aramızda senden başka birşey göremiyordum. Seni mi kılıçla vurup öldürseydim yani!

Beldelerine dönmek üzere yola çıktılar. Yolda iken Aziz ve Celil olan Allah, Amir b. Tufeyl'in boğazına veba hastalığını musallat etti ve Allah onu, Beni Selül kabilesinden bir kadının evinde misafir iken öldürdü. O ölürken şöyle demeye başladı:

' - Ey Beni Amir! Beni Selül'den bir kadının evinde genç deveye isabet eden gудde gibi öldürücü bir hastalıkla mı öleceksin?

İbn Hişam'ın ifadesine göre o, şöyle demişti: "Deveye isabet eden ve öldürücü olan bir hastalıkla mı ve Selüllü bir kadının evinde bir ölümle mi öleceksin?"

Hafız el-Beyhakı, Zübeyr b. Bekkar kanalı ile Mevile b. Humeyl'-in şöyle dediğini rivayet eder:

"Amir b. Tufeyl, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Rasûlullah ona şöyle dedi:

- Ey Amir, Müslüman ol.

- Müslüman olursam ovalıklar benim, dağlıklar senin olsun... Olur mu?

- Hayır.

- Müslüman ol.

- Müslüman olursam ovalıklar benim, dağlıklar senin... Olur mu?

- Hayır.

Rasûlullah'ın teklifini kabul etmedi. Dönüp gitti. Giderken şöyle diyordu:

- Allah'a yemin ederim ki Ey Muhammed! Sana karşı hızlı koşan atlar ve tüysüz delikanlılarla buraları doldururum. Her hurma ağacına da bir at bağlarım.

Rasûlullah (s.a.v.) da:

- Allahım, beni, Amir'e karşı koru ve kavmine hidayet nasib et, diye dua etti.

Oradan çıktı. Nihayet Medine sırtına vardığı zaman, kendi kavminden Selüliye denen bir kadına rastladı. Atından inip ona misafir oldu. Evinde uyudu. Orada iken boğazında bir gудde meydana geldi. Hastalandı, atının sırtına atladı, mızrağını eline alıp atını dörtnala koşturmaya başladı. Giderken şöyle diyordu: "Genç deveye isabet eden gудde hastalığı ve Selüliye bir kadının evindeki bir ölümle mi öleceğim!" Böyle diyerek bir süre gitti. Sonra ölüp atından yere düştü."

Hafız Ebu Ömer b. Abdi'l-Ber, "el-İstiab" adlı eserinde sahabele rin isimlerinden bahsederken bu Mevile'den şöyle söz etmiştir: "Bu, Mevile b. Küseyf ed-Debabi el-Kilabi el-Amirî olup, Beni Amir b. Sa-saa kabilesindendir. Yirmi yaşında iken Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelip Müslüman olmuş ve Müslüman olarak 100 sene daha yaşamıştır. Fesahatli bir kimse olduğu için kendisine iki dil sahibi denirdi. Kendisinden, oğlu Abdülaziz rivayette bulunmuştur. Abdülaziz, Amir b. Tufeyl'in kıssasını rivayet etmiş ve şöyle dediğini nakletmiştir: "Devenin boğazında meydana gelen gудde hastalığıyla mı Selüliye bir kadının evinde öleceğim?"

Zübeyr b. Bekkar, Zamyâ binti Abdülazîz b. Mevile'den rivayet etti ki, Mevile, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına yirmi yaşında iken gelip Müslüman olmuş, onunla bey'atleşmiş, develerini Rasûlullah'a getirip sadaka olarak vermiştir. Sonra Ebu Hüreyre ile arkadaşlık yapmış ve Müslüman olarak 100 sene daha yaşamıştır. Fesahetli bir kimse olduğu için kendisine iki dil sahibi denirdi.

Ben derim ki: Açıkça anlaşılan şudur ki, Amir b. Tufeyl'in kıssası, Mekke fethinden önce cereyan etmiştir. Her ne kadar İbn İshak ile Beyhakî bunu Mekke fethinden sonraki bir hadise olarak nakletmişlerse de hakikatte fetihten önce cereyan etmiştir.

Hafız el-Beyhakî, el-Hakim kanah ile Enes'ten Bir-i Maune kıssasını, Amir b. Tufeyl'in Haram b. Milhan'ı (Enes b. Malik'in dayısını) öldürüşünü ve Bir-i Maune ashabına hıyanet edişini, Amr b. Ümeyye dışında tamamının öldürülüşünü anlatmıştır. Nitekim bu, önceki sayfalarda da geçmişti.

Evzaî, Yahya'nın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), otuz sabah boyunca Amir b. Tufeyl'e beddua etti ve şöyle dedi:

"Allahım, sen dilediğin şekilde beni, Amir b. Tufeyl'den koru ve onun hakkından gel. Onu öldürecek birşeyi ona gönder."

Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Amir'e taun hastalığını musallat etmişti."

Hemmam, İshak b. Abdullah kanah ile Haram b. Milhan'ın kıssasıyla ilgili olarak Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Amir b. Tufeyl, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi: "Sana üç seçenek tanıyorum: Ova sakinleri sana, dağlıklarda yaşayanlar bana ait olsunlar ve senden sonra halifen de ben olayım. Eğer bunları kabul etmezsen Gatafan'dan 1.000 erkek, 1.000 de dişi doru at ile senin üzerine gelip, seninle savaşırm."

Ravi diyor ki: Amir, bir kadının evinde taun hastalığına yakalandı, ölürken şöyle dedi: "Devenin boğazına isabet eden gудde hastalığıyla mı falan oğullarından bir kadının evinde öleceğim! Bana atımı getirin." Böyle dedi, atına bindi ve atının sırtında öldü.

İbn İshak dedi ki: Sonra arkadaşları onu gömüp gizledikleri zaman yola çıktılar ve dağınık vaziyette Beni Amir'in yurduna geldiler. Geldikleri zaman kavimleri onlara gelip şöyle dediler:

- Ey Erbed, arkanda ne haberler var?

- Vallahi hiçbir şey yapmadım. Bizi birşeye ibadet etmeye çağırdı. Şimdi onun benim yanımda olmasını ve ona ok atıp onu öldürmeyi çok isterdim.

Böyle dedikten bir veya iki gün sonra devesine binip yola çıktı. Cenâb-ı Allah, bir yıldırım gönderdi ve devesiyle birlikte onu yaktı.

Erbed b. Kays, Lebid b. Rebia'nın ana bir kardeşi idi.

Lebid, Erbed'in üzerine ağlayarak şu şiiri okudu:

"Zaman hiçbir kimseden vazgeçmez. Ne müşfik bir ana, babadan, ne de bir yavrudan.

Erbed'in ölümünden korkarım. Ne balık burcunun ne de aslan burcunun yıldızlarının dökülmesinden korkmam.

Ey benim gözüm, Erbed'e ağlamaz mısın? Biz ve kadınlar hüznün içinde kalktığımız zaman,

Eğer şerri üzerlerine tahrik ederlerse, onların bu tahrikine aldırış etmez veya hükümlerde adalet ederlerse adalet eder.

Tatlıdır, akıllıdır, dahidir, tatlılığında bir acılık vardır.

Bağırsakları ve ciğeri latiftir, incedir.

Ey benim gözüm, Erbed'e ağlamaz mısın? Şu zamanda ki, kış rüzgarları ağaçları eğer ve yapraklarını döker.

Sütü olmayan, sağlıklı bir deve oldu. Hatta müddetlerinin kalanları açılıncaya kadar.

Meşeliğin aslanından daha yiğittir, etlidir, tavlıdır, gözlerini yukarılara dikerek bakan biridir, işleri iyi görüp bilendir.

İyi koşan atlar, sırimlar gibi olduğu gecede göz bütün gayelerine varmaz.

Ağlayan kadınlar topluluğunda ağlamaya sebeptir. Tıpkı bitkisiz kırdaki genç geyikler gibidir.

Yıldırım şecaatli bir süvariye hoşla gitmeyen bir günde aniden bana musibet erdirdi.

Musibete ermiş olarak geldiği zaman soyulmuşu cebren soyan soyucuya, eğer geri dönerse döner.

Bahşışı çok olur ve gayret ve meşakkat zamanı artar.

Nitekim az ot veren bahar yağmurunun bitirmesi gibi.

Beni Hurre'nin hepsinin varacağı yer azdır. Her ne kadar sayıca çok iselerde bu böyledir.

Eğer durumlar iyileşirse, bu geçici halleri değişir.

Eğer bir gün çoğalırlarsa kökleri kesilir."

İbn İshak, Lebid'in, kardeşi Erbed b. Kays üzerine ağıt dökerek söylediği birçok şiirleri nakletmiştir. Ancak biz burada konuyu kısa kesmek için o şiirleri nakletmedik. Bizi doğruya erdştirecek olan yüce Allah'tır.

İbn Hişam, Zeyd b. Eslem kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Yüce Allah, Amir ile Erbed hakkında şu ayetleri inzal buyurdu:

"Allah, her dişinin rahminde taşıdığını, rahimlerin düşürdüğünü

ve alıkoyduğunu bilir. Onun katında her şey bir ölçüye göredir.

Görüleni de görilmeyeni de bilen, yücelerin yücesi büyük Allah'a göre, aranızdan sözü gizleyen ile, açığa vuran ve geceye bürünerek gizlenip gündüzün ortaya çıkan arasında fark yoktur.

Ardında ve önünde insanoğlunu takip edenler vardır. Allah'ın emriyle onu gözetirler." (er-Ra'd, 8-11.)

Burada korunan kimse sözü ile, Muhammed (s.a.v.) kastedilmiştir."

İbn Hişam, daha sonra Erbed'ten ve öldürülüşünden bahsetmiştir. Bu konuda yüce Allah, şu ayetleri inzal buyurmuştur:

"Allah bir milletin fenalığını dileyince artık onun önüne geçilmez. Onlar için Allah'tan başka hami de bulunmaz.

Korku ve ümide düşürmek için size şimşeği gösteren, yağmurla yüklü bulutları meydana getiren O'dur.

Onu, gök gürlemesi hamd ile, melekler de korkularından tesbih ederler. Onlar pek kuvvetli olan Allah hakkında çekişirken, O, yıldırımları gönderir de onlarla dilediğini çarpar." (er-Ra'd, 11-13.)

Ben derim ki: Bu ayet-i kerimeler hakkında er-Ra'd sûresinde gerekli açıklamaları yapmışsınız. Hamd ve minnet Allah'a mahsustur.

Biz de Hafız Ebu'l-Kasım Süleyman b. Ahmed et-Taberanî tariki ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet ettik:

Erbed b. Kays b. Cez' b. Halid b. Cafer b. Kilab ile Amir b. Tufeyl b. Malik Medine'ye, Rasûlullah (s.a.v.)'ı görmek üzere geldiler. Yanına girdikleri zaman Rasûlullah oturmaktaydı. Onlar da geçip karşısına oturdular. Amir b. Tufeyl:

- Ya Muhammed! Müslüman olursam bana ne verirsin? diye sordu.

Rasûlullah:

- Müslüman olursan, sen de diğer Müslümanların kar ve zararına ortak olursun. Onlarla aynı haklara sahip olur, aynı yükümlülüklerle tabi olursun, dedi.

Amir b. Tufeyl:

- Müslüman olursam, senden sonra yerine geçmem için bana söz verir misin? diye sordu.

Rasûlullah:

- Bu iş, ne senin, ne de kavminin yapabileceği bir iş değildir. Sen ancak göçebe Arapları idare edebilirsin, diye cevap verdi.

O da:

- Zaten şimdilik ben Necid'in göçebe Araplarına hakim bulunuyorum. Sen bana bütün göçebe Arapların idaresini ver. Şehirlerin idaresi sana kalsın, dedi.

Rasûlullah:

- Böyle şey olmaz, dedi.

Amir b. Tufeyl ile Erbed b. Kays, Rasûlullah'ın yanından ayrılır-larken Amir b. Tufeyl:

- Allah'a yemin ederim ki ben, Medine'yi piyade ve süvarilerle dolduracağım, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.):

- Allah sana o fırsatı vermez, dedi.

Amir ile Erbed çıktıktan sonra Amir, Erbed'e:

- Ey Erbed! Gel, şunun yanına bir daha girelim. Ben onu konuş-turup oyalyayım, sen de onu arkadan kılıçla vur. Eğer biz onu öldü-rürsek arkadaşları bizimle savaşmayı göze alamaz ve bizden onun kan bedelini almaktan başka birşey yapamazlar, dedi.

Erbed de:

- Peki, dedi ve geri döndüler.

Amir, Rasûlullah (s.a.v.)'a:

- Ya Muhammed! Kalk, seninle birkaç söz konuşacağım, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.) da ayağa kalktı. İkisi duvara dayalı vaziyette konuşmaya başladılar. Erbed, bu sırada kılıcını çekmek için kabzası-na elini koyunca, eli oraya yapışıp kaldı. Kılıcı bir türlü çekemedi. Amir ise sabırsızca çekmesini bekliyordu. Rasûlullah (s.a.v.) arkasını dönüp Erbed'in kılıcını çekmek için uğraştığını görünce, yanlarından ayrıldı. Erbed ile Amir de Medine'den çıkıp Harre'ye varınca atların-dan indiler. O sırada Sa'd b. Muaz ile Üseyd b. Hudayr yanlarına ge-lip onlara:

- Ey Allah'ın düşmanları! Buradan defolup gidin! Allah size lanet etsin, dediler.

Amir:

- Ey Sa'd! Bu kimdir? diye yanındaki arkadaşını sordu.

Sa'd da:

- Bu adam, orduları bozan Üseyd b. Hudayr'dır. dedi.

Bundan sonra Amir ile Erbed, atlarına binip oradan ayrıldılar. Medine'nin yakınında bulunan Rakam adlı yere vardıkları zaman, Erbed'e bir yıldırım çarptı ve kömür gibi oldu. Amir de Cerim'e vardı-ğı zaman, Allah ona bir çıban musallat etti. Akşam olunca Beni Selül kabilesinden bir kadının evine konuk oldu. Sabaha kadar parmağını boğazına sokup çıbanı sıkıyor ve:

- Bir deve çıbanından, Beni Selül kabilesinden bir kadının evinde ölüyorum, diye hasret çekiyordu.

Sonra atına binip yola çıktıysa da, atın sırtında can verdi. Bu olay üzerine yüce Allah, şu ayet-i kerimeleri inzal buyurdu:

"Allah, her dişinin rahminde taşıdığını, rahimlerin düşürdüğünü ve ahkoyduğunu bilir. Onun katında herşey bir ölçüye göredir.

Görüleni de, görülmeiyeni de bilen, yücelerin yücesi büyük Allah'a göre, aranızdan sözü gizleyen ile açığa vuran ve geceye bürünerek gizlenip gündüzün ortaya çıkan arasında fark yoktur.

Ardında ve önünde insanoğlunu takip edenler vardır. Allah'ın emril le onu (yani Rasûlullah'ı) gözetirler." (er-Ra'd, 8-11.)

Sonra ravi, Erbed'i ve ölümünü hatırlayıp şöyle dedi:

"O, yıldırımları gönderirde onlarla dilediğini çarpar."

Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi Amir ile Erbed'in hadisesi, Sa'd b. Muaz'ın da anlattığı gibi Mekke fethinden önce cereyan etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

DİMAM B. SALEBE'NİN KENDİ KAVMI BENİ SA'D B. BEKİR KABİLESİ ADINA ELÇİ OLARAK GELİŞİ

İbn İshak, Muhamed b. Velid b. Nüveyfi kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Beni Sa'd b. Bekir kabilesi, elçi olarak Dimam b. Salebe'yi Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdiler. O, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi ve mescidin kapısı önünde bineğini çöktürüp bağladı. Sonra mescide girdi. Rasûlullah (s.a.v.) ahabıyla birlikte oturuyordu. Dimam, kuvvetli, saçı çift örgülü bir adam idi. İlerledi ve ahabın içinde bulunan Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelip durdu ve:

- Abdülmuttalib'in oğlu hanginizdir? diye sordu.

Rasûlullah (s.a.v.) da:

- Abdülmuttalib'in oğlu benim, dedi.

- Muhammed mi?

- Evet.

- Ey Abdülmuttalib'in oğlu! Ben sana soru soracağım ve seni sıktıracağım, kırılırsın.

- Hayır kırılmam. Aklına geleni sor.

- Senin ilâhın ve senden öncekilerin ilâhı ve senden sonra olacakların ilâhı hakkı için Allah, seni bize elçi olarak mı gönderdi?

- Allah hakkı için evet.

- İlâhın ve senden öncekilerin ilâhı ve senden sonra olacakların ilâhı hakkı için, Allah mı sana yalnızca kendisine ibadet etmemizi ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamamızı ve babalarımızın O'nunla birlikte ibadet ettikleri işte bu ortakları (putları) tutup atmamızı bize emretti?

- Allah hakkı için evet.

- Senin ilâhın ve senden öncekilerin ilâhı ve senden sonra olacakların ilâhı hakkı için, şu beş vakit namazı kılmamızı Allah mı sana emretti?

- Allah hakkı için evet.

Sonra İslâm'ın farzlarını birer birer saymaya başladı, zekat, oruc, hac ve İslâm'ın diğer ahkâmını sordu. Her bir farzda ondan o yemini istiyordu. Nihayet konuşmasını bitirdiği zaman şöyle dedi:

- Ben şahadet ederim ki, Allah'tan başka ibadet edilmeye layık hiçbir mabud yoktur ve şahadet ederim ki; Muhammed, Allah'ın Rasûlüdür ve yakında işte bu farzları eda edeceğim. Beni yasakladığın şeylerden de kaçınacağım, sonra ne artırırım, ne de eksiltirim.

Böyle dedikten sonra binek devesine doğru yönelip oradan uzaklaştı. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

- Çift örgülü adam, eğer doğru ise Cennet'e girdi, demektir."

Binek devesinin yanına gitti, bağını çözdü, çıktı ve kavminin yanına geldi. Onlar da onun yanına toplandılar. Onun ilk söylediği şey, şu oldu:

- Lat ve Uzza ne kötü şeylerdir!

Kavmi dedi ki:

- Sus ey Dimam! Alacalık hastalığından kork ve sakın. Cüzzamdan sakın. Cinnet getirmekten sakın!

Dedi ki:

- Yazıklar olsun size! Yemin ederim ki, onlar ne zarar verirler, ne de fayda verirler. Şüphesiz Allah, bir rasûl göndermiştir. Ona bir kitap indirmiştir ki, sizi içinde bulunduğunuz şeylerden kurtarsın. Ben şahadet ederim ki, Allah'tan başka ibadet edilmeye layık hiçbir mabud yoktur, yalnızca O vardır. Ortağı yoktur. Muhammed de O'nun kulu ve elçisidir. O'nun katından size emrettiği şeyi ve nehyettiği şeyi getirdim."

Ravi dedi ki: Vallahi işte o günden itibaren Dimam'ın mahallesinde Müslüman olmayan bir tek kadın ve erkek kalmadı. Hepsi Müslüman oldular.

Abdullah b. Abbas şöyle diyordu: Dimam b. Salebe'den daha faziletli hiçbir elçi işitmedik.

Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi Dimam, Mekke fethinden önce kavmine dönmüştür. Çünkü Uzza'yı fetih günlerinde Halid b. Velid tahrip etmişti.

Vakidî, Ebu Bekr b. Abdullah b. Ebi Sabra kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Beni Sa'd b. Bekir kabilesi, hicri beşinci senenin receb ayında Dimam b. Salebe'yi elçi olarak Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdi. Dimam, güçlü ve saçı iki örgülü bir adamdı. Geldi, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanı başında durdu. Ona bazı sorular sordu. Sorularında Rasûlullah'ı sıkıştırdı. Ona kendisini kimin elçi olarak gönderdiğini ve ne ile gönderdiğini, İslâm ahkâmını sordu. Rasûlullah da bütün bu soruları ce-

vabladı. Bundan sonra Dimam, Müslüman olarak şirkden, şeriklerden sıyrılarak kavmine döndü. Rasûlullah'ın kendisine emrettiği ve nehyettiği şeyleri kavmine bildirdi. O gün kavminden İslâm'a girmedik bir tek kadın ve erkek kalmadı. Hepsi Müslüman oldular. Mescidler inşa ettiler, ezanlar okudular."

İmam Ahmed b. Hanbel, Haşim b. Kasım kanah ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'a birşey sormaktan yasaklanmıştık. Çöl-den akıllı bir adamın gelip ona soru sorması ve bizim de aralarında geçen konuşmayı dinlememiz hoşumuza gidiyordu. Badiyeden bir adam geldi ve Rasûlullah'la konuştu. Aralarında şöyle bir konuşma geçti:

- Ya Muhammed! Senin elçin bize geldi. Allah'ın, seni rasûl olarak göndermiş olduğunu iddia etti. Bu doğru mudur?

- Evet, doğru söylemiştir.

- Gökleri kim yarattı?

- Allah.

- Yerleri kim yarattı?

- Allah.

- Şu dağları kim yere dikti ve dağlardaki şeyleri kim var etti?

- Allah.

- Göklerle yeri yaratan ve şu dağları yeryüzüne diken hakkı için Allah mı seni rasûl olarak gönderdi?

- Evet.

- Senin elçin bir gün ve bir gecede beş vakit namaz kılmakla yükümlü olduğumuzu iddia etti. Bu doğru mudur?

- Evet, doğru söylemiştir.

- Seni rasûl olarak gönderen hakkı için, bütün bunları Allah mı sana emretti?

- Evet.

- Göndermiş olduğun elçin, mallarımızın zekatını vermekle yükümlü olduğumuzu iddia etti, bu doğru mudur?

- Evet, doğru söylemiştir.

- Seni rasûl olarak gönderen hakkı için, bütün bunları Allah mı sana emretti?

- Evet.

- Göndermiş olduğun elçin, senenin bir ayında oruç tutmakla yükümlü olduğumuzu iddia etti, bu doğru mudur?

- Evet, doğru söylemiştir.

- Seni rasûl olarak gönderen hakkı için, bunu sana Allah mı emretti?

- Evet.

- Göndermiş olduğun elçin, yoluna güç yetirebilen kimselerin Beyt'i hacetmekle yükümlü olduklarını iddia etti, bu doğru mudur?

- Evet, doğru söylemiştir.

Bu konuşmadan sonra çıkıp gitti. Giderken de şöyle dedi:

- Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, bundan ne fazlasını yaparım, ne de bunları eksiltirim.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), şöyle dedi:

- Eğer doğru söylediyse mutlaka Cennet'e girecektir."

İmam Ahmed b. Hanbel, Haccac kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Bir ara biz, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında, Mescid-i Nebevî'de oturmakta idik. Deve üzerine binmiş bir adam geldi, devesini mescidin önünde çöktürüp bağladı. Sonra:

- Muhammed hanginiz? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) da aramızda oturmuş, sırtını duvara dayamıştı.

Biz de:

- İşte şu beyaz elbiseli ve sırtını duvara dayamış adamdır, dedik.

Adam dedi ki:

- Ey Abdülmuttalib'in oğlu!

Rasûlullah (s.a.v.):

- Evet, sana cevap veriyorum, dedi.

- Ya Muhammed! Ben sana bazı sorular yönelteceğim ve sorularıyla seni sıkıştıracağım. Ama bana darılma.

- Aklına geleni sor.

- Senin Rabbin, senden öncekilerin Rabbi hakkı için Allah mı seni bütün insanlara rasûl olarak gönderdi?

- Evet, Allah beni gönderdi.

- Allah hakkı için söyle bakalım, bir gün ve bir gecede beş vakit namaz kılmamızı Allah mı sana emretti?

- Evet, Allah emretti.

- Allah hakkı için söyle bakalım, senenin şu (ramazan) ayında oruç tutmamızı Allah mı sana emretti?

- Evet, Allah emretti.

- Allah hakkı için söyle bakalım, şu zekatı zenginlerimizden alıp fakirlerimize paylaştırmamızı Allah mı sana emretti?

- Evet, Allah emretti.

- Senin Allah katından getirmiş olduğun şeye iman ettim ve ben arkamda kalan kavmimin elçisiyim. Ben, Beni Sa'd b. Bekir kabilesinin kardeşi Dimam b. Salebe'yim."

Önceki sayfalarda Dimad el-Ezdf'nin hicretten önce Mekke'ye, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiğini, kendisinin ve kavminin İslâm'a girdiklerini İbn Abbas'tan nakletmiştik. Bu konuyu detaylı olarak

mahallinde zikrettiğimiz için burada tekrarlamaya artık gerek kalmamıştır.

Hamd ve minnet Allah'adır.

ZEYD EL-HAYL'IN TAY KABİLESİNİN ELÇİLİK HEYETİYLE GELİŞİ

Zeyd el-Hayl'ın asıl adı Zeyd b. Mühelhel b. Zeyd b. Menheb Ebu Mükniş et-Tâî'dir. Arapların en güzeli, en uzun boylusu idi. Beş atı olduğu için kendisine Zeyd el-Hayl adı verilmiştir.

Süheylî dedi ki: Zeyd'in her atının ayrı bir adı vardı. Ancak şu anda hatırlayamıyorum.

İbn İshak dedi ki: Tay kabilesi heyeti, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Onların arasında Zeyd el-Hayl da vardı. Bu onların efendisi idi. Rasûlullah'ın yanına vardıklarında onunla konuştular. Rasûlullah (s.a.v.), onlara İslâmiyet'i teklif etti. Onlar da Müslüman oldular ve Müslümanlığı güzelce yaşadılar.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

- Araplardan her kim bana faziletli olarak anlatılmış da bilahare onu gördüğümde onun anlatıldığından daha aşağı derecede olduğunu görmüşümdür. Ancak Zeyd el-Hayl bundan müstesnadır. Ondaki üstünlüklerin tamamı bana anlatılmamıştır.

Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra ona Zeyd el-Hayr adını verdi. Ona Feyd denen bir tarlayı ve bir takım arazileri tahsis etti. Bu konuda onun için bir yazı yazıp verdi. O da Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanından çıkıp kavmine döndü. Dönerken Rasûlullah (s.a.v.):

- Keşke Zeyd, Medine sıtmasından kurtulsa, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.) sıtmayı, hummadan başka bir isimle isimlendirmiş ve Ümmü Meldem'den de ayrı bir isimle isimlendirmiştir. Fakat ne isim verdiğini hatırlayamıyorum.

Zeyd, Necid beldesindeki Ferde isimli suya vardığı zaman orada sıtmaya yakalandı ve öldü. Ölürken şöyle dedi:

"Kavmim doğu taraflarına erkenden yolculuk eder ki, Necid'de Ferde'de bir evde mi terkedilirim.

Bilmiş ol ki, çok günler vardır ki, eğer hastalansam elbette beni birçok ziyaretçi kadınlar ziyaret ederler ki, onlardan seferin zayıflatmadıkları kimseler güçlük çekerler."

Zeyd öldüğü zaman karısı, Rasûlullah (s.a.v.)'ın tahsis ettiği yer ve araziler için ona vermiş olduğu o yazıları ateşte yaktı.

Ben derim ki: Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Said'in şöyle

dediği rivayet edilmiştir: Ebu Talib oğlu Ali (r.a.) Yemen'den, üzerinde toprak parçaları bulunan bir altın külçesini Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.) da onu Zeyd el-Hayl, Alkame b. Ulase, Akra' b. Habis ve Uyeyne b. Bedir arasında paylaştırdı.

ADİYY B. HATİM ET-TAÎ'NİN KISSASI

Buharî, sahihinde Tay kabilesinin elçilik heyeti ile Adiyy b. Hatim bahsini anlatırken Musa b. İsmail kanalı ile Adiyy b. Hatim'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Bir heyette birlikte Ömer b. Hattab'a geldim. Ona:

- Ey emirü'l mü'minin! Beni tanıyor musun? diye sordum.

O da şöyle cevap verdi:

- Evet, onlar inkar etikleri zaman sen Müslüman oldun. Onlar yüz çevirdikleri zaman, sen yöneldin. Onlar hıyanet ettikleri zaman sen vefa gösterdin. Onlar tanımazdan geldikleri zaman sen tanıdın.

Bunun üzerine Adiyy şöyle dedi: Eh, madem öyle, artık hiçbir şey umurumda değildir."

İbn İshak dedi ki: Bana ulaşan bir habere göre Adiyy b. Hatim şöyle demiştir:

"Benim adımlı duyduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.)'a, Araplar arasında benim kadar iğrenç gelen bir kimse olmamıştı. Oysaki ben şerefli bir kimse idim. Hristiyanıydım. Kavmim arasında ganimetlerin dörtte birini alıyordum. Kendimce bir din üzere idim. Kavmim bana, bir hükümdarmışım gibi davranıyordu. Rasûlullah (s.a.v.)'ın adını iştitiğim zaman ondan hoşlanmadım. Develerimi otlatan bir Arap uşama dedim ki: Develerimden tavlı ve erkek olanları hazırla. Yanımda, yakınımda beklet. Muhammed'in ordu birliklerinin bu beldelelere ayak bastığını duyduğun zaman bana haber ver.

O da böyle yaptı. Sonra bir sabah yanıma gelip şöyle dedi:

- Ey Adiy! Muhammed'in süvarileri seni sardığı zaman ne yaparsan şimdi onu yap. Çünkü ben bir takım bayraklar gördüm ve onları sordum. Bana şu cevabı verdiler:

- Bunlar, Muhammed'in askerleridir.

Ben de dedim ki: Erkek develerimi yanıma getir.

O da onları yanıma getirdi. Ben hanımı ve çocuklarımı onlara bindirdim. Sonra şöyle dedim: Şam'da Hristiyan olan dindaşlarıma kavuşurum. Böylece Cevşiye'nin yolunu tuttum. Hatim'in bir kızını kabilede bıraktım. Şam'a geldiğim zaman orada ikamet ettim.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın süvarileri benim ardıma düşerek ele geçirdikleri kadınlarla birlikte Hatim'in kızını da ele geçirdiler. Onu, Tay kabilesinden olan diğer kadın esirlerle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'ın

yanına getirdiler. Benim Şam'a kaçışım, Rasûlullah (s.a.v.)'a duyurulmuştu.

Hatim'in kızı (yani benim kız kardeşim), esirelerin alıkondduğu mescidin kapısı önündeki etrafı çevrili bir arsaya konulmuştu. Rasûlullah (s.a.v.), onun yanına vardı. O da kalkıp Rasûlullah'ın yanına gitti. Akıllı, asil ve görüş sahibi bir kadındı. Rasûlullah'a şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, babam öldü. Yol arkadaşım kayboldu. Bana lütfet ki, Allah da sana lütfetsin.

- Yol arkadaşın kimdi?

- Adıyy b. Hatim idi.

- Allah ve Rasûlünden kaçan mı?

Kız kardeşim diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) geçip gitti, beni yalnız bıraktı, ertesi gün yine yanıma uğradı, yine ona aynı şeyleri söyledim. O da dün bana söylediklerini söyledi. Nihayet ertesi gün yine bana uğradı. Ben ondan ümidimi kesmiştim. Onun arkasında bir adam kalkıp kendisiyle konuşmam için bana işaret etti. Ben de kalkıp yanına gittim ve şöyle dedim:

- Ya Rasûlallah, babam öldü. Yol arkadaşım kayboldu. Artık bana lütfet ki, Allah da sana lütfetsin.

Rasûlullah şöyle buyurdu:

- Senin dediğini yapmışımdır. Senin kavminden sana itimatlı bir kimse buluncaya kadar buradan çıkıp gitmekte acele etme ki, o kişi seni beldene götürsün. Sonra bana bildir.

Onunla konuşmam için bana işaret eden adamın kim olduğunu sordum. Ali b. Ebi Talib (r.a.) olduğunu söylediler. Yerimde kaldım, nihayet Beli veya Kudaa kabilesinden bir kervan geldi. Yalnız ben Şam'da bulunan kardeşimin yanına gitmek istiyordum. Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelip şöyle dedim:

- Ya Rasûlallah, kavminden bir topluluk geldi. Benim onlara itimadım vardır.

Rasûlullah (s.a.v.) da beni giydirdi, bindirdi ve bana nafaka verdi. Ben de onlarla birlikte yola çıktım ve Şam'a geldim.

Adıyy b. Hatim şöyle dedi:

- Vallahi ben ailemin içinde oturmaktaydım. Mahfe içindeki bir kadını gördüm ki, bize doğru geliyor. Bu Hatim'in kızıdır, dedim. Bir de baktım ki, gerçekten de o kadın benim yanımda durduğu zaman şöyle diyerek kınamaya başladı:

- Ey akrabalık bağlarını kesen zalim! Aileni ve çocuklarını bindirdin de babanın çocuğunu bıraktın!

Dedim ki:

- Ey kardeşim, iyilikten başka birşey söyleme. Vallahi dediğin şeyleri yaptım, söyleyecek bir mazeretim de yok.

Sonra kadın indi ve benim yanımda kaldı. O iyi görüşlü, hafızası sağlam, akıllı bir kadındı. Ona şöyle dedim:

- Bu adamın (Rasûlullah'ın) durumu hakkında ne dersin?

- Senin hemen ona gitmeni uygun görüyorum. Eğer adam bir peygamber ise, ona önce giden için fazilet vardır. Eğer bir hükümdar ise, elbette Yemen'in izzeti içinde zillete düşmeyeceksin. Sakın ha sakın.

- Vallahi işte bu iyi bir görüştür, dedim.

Yola çıktım ve Medine'ye Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldim. Onun yanına girdim. Mescidde idi. Ona selam verdim. O da şöyle dedi:

- Bu adam kimdir?

- Adiyy b. Hatim'dir, dedim.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), kalktı ve beni evine götürdü. Vallahi o beni evine götürmekte iken yaşlı ve zayıf bir kadın ona rastladı. O kadın, azıcık durmasını istedi. O da kadının bu isteği üzerine epey durup bekledi. Kadın da ona ihtiyaçlarını anlatıyordu. İçimden: "Vallahi bu bir hükümdar değildir." dedim. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), beni götürdü. Beni evine götürdüğü zaman içi lifle dolu deriden bir minderi vardı. Onu aldı, önüme attı ve şöyle dedi:

- Otur bakalım şunun üzerine.

- Hayır, onun üzerine sen otur.

- Hayır, sen oturacaksın.

Ben de onun üzerine oturdum. Rasûlullah (s.a.v.) ise yere oturdu. İçimden: "Vallahi bu hükümdarın durumu değildir." dedim, sonra o, bana şöyle dedi:

- Ey Adiyy b. Hatim, hadi konuş bakalım. İşini tafsilatlı olarak anlat. Sen (Hristiyanlıkla yıldızperestlik arasında bir din olan) Rekûsî dinine mensup değil misin?

- Evet, Rekûsîyim.

- Sen kavmin içinde ganimetlerin dörtte birini alan değil misin?

- Evet, alıyorum.

- İşte bu, senin dininde senin için helal değildir.

- Evet vallahi!

Bundan anladım ki, o, Allah katından gönderilen bir peygamberdir. Bilinmeyen şeyleri biliyor.

Sonra şöyle dedi:

- Ey Adiyy! Belki de Müslümanların ihtiyaç içinde bulunmaları seni bu dine girmekten menediyor. Vallahi umulur ki, yakında mal onların içinde çoğalır, dolup taşar. Hatta onu alacak kimse bulunmaz, olur. Belki de Müslümanların düşmanlarının çokluğu ve kendi sayılarının azlığını görmeyen seni İslâm'a girmekten alıkoyuyor. Vallahi umulur ki, bir kadın Kadisiye'de devesine binip yola çıkar ve kor-

kusuzca gelip şu Beyt'i ziyaret eder. Belki de seni ancak bu dine girmekten mülkü, saltanatı, idareyi Müslümanlardan başkasının elinde görmüş olman menediyor. Allah'a yemin ederim ki, Babil topraklarından beyaz sarayların fethedilmiş olduğunu işiteceğini ümid ediyorum."

Ben de bunun üzerine Müslüman oldum.

Rasûlullah'ın söylediği şeylerin ikisi gerçekleşti. Üçüncüsü kaldı. Vallahi elbette o da gerçekleşecektir. Babil topraklarından beyaz köşklere fethedilmiş olduklarını gördüm. Kadının da Kadisiye'de devesine binip yola çıktığını ve Beyt'i hacetmeye gelinceye kadar korkmadığını gördüm. Allah'a yemin ederim ki; elbette üçüncüsü de olacaktır. Mal çoğalacak ve onu alacak kimse bulunmayacaktır."

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Adiyy b. Hatim'den bahseden Abbad b. Hubeyş'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın süvarileri geldiler. Ben o sırada Akrep denen yerde idim. Benim halamı ve bizden birçok kimseleri esir alıp götürdüler. Hz. Peygamber, onları yanında sıraya dizdikleri zaman halam, peygambere şöyle dedi:

- Bana bakan, benden uzak düştü. Çoluk çocuktan ayrılmış oldum. Oysaki ben, takattan düşmüş ihtiyar bir kadıyım. Kendime hizmet edemiyorum. Allah sana nasıl lütfetti ise, sen de bana acı ve lütfet, iyilikte bulun.

Hz. Peygamber :

- Sana bakan adam kimdi? diye sordu.

Halam da:

- Bana, Adiyy b. Hatim bakıyordu, dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

- Ha o, Allah ve Rasûlünden kaçan adam mı? diye sordu.

Halam:

- Bana iyilik et, dedi.

Hz. Peygamber, oradan ayrılırken yanında bir adam vardı. Zannedersen o adam Ali idi. Hz. Ali, halama: "Peygamberden bir binek iste." demiş. Halam da Allah elçisinden binek isteyince peygamber ona binek verilmesini emretti. Halam geldiği zaman bana:

- Sen öyle birşey yaptın ki, baban yapmamıştır. Şu adama isteyerek veya istemeyerek git. Kim yanına gitmişse ondan hayır ve fayda görmüştür. Falan kimse gitti. Ondan fayda gördü. Falanca adam gitti. Ondan fayda gördü, dedi.

Bunun üzerine ben de kalkıp yola çıktım. Yanına vardığımda yanında bir kadınla birkaç çocuk gördüm. Kadın ile çocuklar onun yanı başında oturmuşlardı. O zaman onun Kısra ve Kayser gibi bir hükümdar olmadığını anladım. Bana dedi ki:

- Ey Adıyy b. Hatim! Neden kaçtın? Allah'tan başka tanrı yoktur, dememek için mi kaçtın? Allah'tan başka tanrı var mıdır ki? Allah herşeyden büyüktür, denilmesin diye mi kaçtın? Allah'tan büyük bir şey var mıdır ki?

Bunun üzerine ben şahadet kelimesini getirip Müslüman oldum Hz. Peygamber'in yüzünün sevinçten parladığını gördüm ve o:

- Gazaba uğrayanlar Yahudilerdir. Sapıtanlar da Hristiyanlardır, dedi.

Sonra halk ona sormaya başladı. O da Allah'a hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

«Ey insanlar! Ne verirsiniz hayırdır. Kişi ister bir ölçek, ister yarım ölçek, ister bir avuç, ister yarım avuç versin. Hangi biriniz Allah'a kavuştuğunda Allah ona: "Ben, sana kulak, göz vermedim mi? Ben, seni mal ve çocuk sahibi yapmadım mı? Sen bugün için ne hazırladın?" der. O da önüne bakar, arkasına bakar, sağına bakar, soluna bakar ve hazırladığı hiçbir şeyi göremez. Ve neticede ateşe karşı ancak yüzünü siper yapar. Öyleyse, bir hurmanın yarısıyla da olsa kendinizi ateşten koruyunuz. Eğer onu da bulamazsanız bari yumuşak bir sözle yapınız. Ben sizin için fakirlikten korkmam. Cenâb-ı Allah, size yardım edecek veyahut size birçok yerleri fethettirecektir. Öyle olacak ki, yalnız bir kadın, Hire ile Medine arasında yalnız başına yolculuk yapabilecektir.»

Yine İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid kanah ile Adıyy b. Hatim'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın ortaya çıkıp her gün biraz daha kuvvetlendiğini öğrendiğim zaman, canım çok sıkıldı ve buna dayanamadım. Bu sebeple Rumların diyarına gitmek üzere memleketimden çıktım. Oraya -bir rivayete göre de- Kayser'in yanına gittim. Fakat orada canım daha da çok sıkıldı ve şu adamın yanına niçin gitmiyorum? Eğer yalancı ise, yalancılığının bana bir zararı olmaz ve eğer doğru ise ben bunu bileceğim, dedim ve geri döndüm. Geldiğim zaman halk:

- Adıyy b. Hatim geldi, Adıyy b. Hatim geldi, diye bağırdı.

Hız. Peygamber'in yanına geldiğimde bana üç defa:

- Müslüman ol ki, selamete eresin, dedi.

Ben de:

- Benim dinim vardır, dedim.

O:

- Ben senin dinini senden daha iyi bilirim, dedi.

Ben:

- Benim dinimi benden daha iyi mi bilirsin? dedim.

O:

- Evet, senden daha iyi bilirim. Sen Rekûsiye dinine mensubsun.

Rekûsiye, Hristiyanlık ile yıldızperestlik arasında bir dindir. Kavminin ele geçirdikleri ganimetlerin dörtte birini yersin, dedi.

Ben:

- Evet doğrudur, dedim.

O:

- Bu senin dininde sana helal değildir, dedi ve bundan fazla bir şey söylemedi.

Ben ses çıkarmadım. Sonra bana:

- İslâm dinine niçin girmek istemediğini de biliyorum. Bu adama sadece züğürt ve Arapların hor gördüğü kimseler tabi olmuştur, diyorsun. Sen Hire şehrini biliyor musun? diye sordu.

Ben:

- Bilmiyorum, fakat adını duydum, dedim.

O:

- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Allah bu işi başa götürecektir ve öyle olacak ki, kadın, tek başına Hire şehrinden çıkıp Mekke'ye kadar gelecek, hiç kimsenin kendisini korumasına ihtiyacı duymadan Ka'be'yi tavaf edecek ve Hürmüz oğlu Kisra'nın hazineleri de fethedilecektir, dedi.

Ben:

- Hürmüz oğlu Kisra'nın mı? diye sordum.

O:

- Evet, Hürmüz oğlu Kisra'nın, hem mal o kadar çoğalacak ki, kimse onu kabul etmeyecek, dedi.

Rivayete göre Adiyy b. Hatim şöyle demiştir:

- İşte görüyorsunuz, bugün bir kadın, gerçekten tek başına Hire'den ta Mekke'ye kadar gider ve kimsenin onu korumasına da ihtiyacı duymadan Beytullah'ı tavaf eder. Kisra'nın hazinelerini fethedenler arasında ben kendim de bulundum. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, üçüncüsü de olacaktır. Zira Peygamber Efendimiz onu da söyledi."

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebu Amr el-Edib kanalı ile Adiyy b. Hatim'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Bir ara bizler Peygamber (s.a.v.)'in yanında iken adamın biri onun yanına geldi ve yoksulluktan şikayette bulundu. Bir başkası geldi, o da yolkesicilikten şikayet etti. Peygamber (s.a.v.), bana sordu:

- Ey Adiyy b. Hatim; Hire'yi gördün mü sen?

- Orayı görmedim. Ancak adını duymuşluğum vardır.

- Eğer ömrün yeterse bir kadının yalnız başına Hire'den yola çıkıp Mekke'ye geldiğini ve Ka'be'yi tavaf ettiğini göreceksin. O kadın yalnız başına iken Aziz ve Celil olan Allah'tan başka hiç kimseden korkmayacaktır.

Ben kendi kendime o zaman şöyle demiştim:

- Nerede beldeleri ateşe veren Tay kabilesinin kötü adamları?

Rasûlullah (s.a.v.), sözüne devamla bana şöyle demişti:

- Eğer ömrün uzarsa Hürmüz oğlu Kisra'nın hazineleri de fethedilecektir.

- Hürmüz oğlu Kisra'nın mı? diye sordum. O da:

- Evet Hürmüz oğlu Kisra'nın, diye cevap verdi. Ve sözünü şöyle sürdürdü:

- Eğer ömrün uzarsa, adamın avuç dolusu altın veya gümüş çıkardığını, o altın veya gümüşü kabul edecek birini aradığını, fakat o altın ve gümüşü hiç kimsenin kabul etmediğini göreceksin. Huzuru ilâhiye vardığınızda sizden biri Allah'ın karşısında duracak, aralarında her hangi bir tercüman bulunmayacak, o insan sağına bakacak, Cehennem'den başka birşey görmeyecek; soluna bakacak, Cehennem'den başka birşey görmeyecektir. Onun için, bir hurmanın yarısı ile de olsa ateşten korunun. Yarım hurma bulamazsanız bile hoş bir söz söyleyin.

Adiyy b. Hatim dedi ki: Bir kadının Kûfe'den yola çıktığını, gelip Ka'be'yi tavaf ettiğini ve yolda yalnız iken Aziz ve Celil olan Allah'tan başka hiç kimseden korkmadığını gördüm. Hürmüz oğlu Kisra'nın hazinelerini fethedenler arasında ben kendim de bulundum. Eğer ömrünüz uzarsa Ebu'l-Kasım (s.a.v.)'ın söylediği şeylerin gerçekleştiğini göreceksiniz."

Bu kıssayı Adiyy b. Hatim'den rivayet edenlerden biri de Amir b. Şurahbil eş-Şabî'dir ki, o kişi, rivayetinde aynı şeyleri söylemiş ve şu hususu ilave etmiştir:

"Yalnız başına yola çıkan kadın, sadece Allah'tan korkacak ve kurdun kendi koyunlarına saldırmasından korkacaktır. Başka hiçbir şeyden korkmayacaktır."

Sahih-i Buharî'de Şube'nin hadisinde belirtildiği gibi Adiyy b. Hatim'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: "Yarım hurma parçasıyla da olsa ateşten korunun."

Müslim'in lafzı ise şöyledir: "Sizden bir kimse, ateşten korunmaya yarım hurma parçasıyla da olsa güç yetirebiliyorsa bunu yapsın."

Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Fesühhanallah... İnsanların çoğu hayır yapma hususunda ne kadar da geri duruyorlar? Hayret ediyorum o adama ki, Müslüman kardeşi bir ihtiyaç için ona geliyor; o, kendini hayır yapmaya ehil görmüyor. Sevab ümid etmese ve azaptan korkmasa bile onun ahlaki üstünlükleri elde etmeye koşması gerekir. Ahlaki üstünlükler yoluna koşmak ise, insanın başarı yolunda olduğunu gösterir."

Bunun üzerine adamın biri kalkıp Hz. Ali'nin yanına gitti ve ona şöyle dedi:

- Ey mü'minlerin emiri! Anam babam sana feda olsun. Sen bu sözü Rasûlullah (s.a.v.)'dan mı işittin?

- Evet, bundan daha hayırlısı yoktur.

Tay kabilesine mensub esir kadınlar getirildiklerinde bir cariyeye durdu. Baktım ki, onun renginde siyahlık var. Burnu küçük ama burnun kemeri düzgündü. Endamı hoş, kafasının yapısı güzel, topuk kemikleri etten ötürü görülemez hale gelmiş, bacakları da dolgun idi. Burnu yağlı, bacakları birbirine sarılmış gibi idi. Böğürleri kıvrak ve kavisli, kaburga kemikleri ile böğrünün arası etsiz, sırtı dümdüz idi. Onu görünce hoşuma gitti. Beğendim ve: "Ben Rasûlullah (s.a.v.)'dan bunu ganimet payı olarak bana vermesini isteyeceğim." dedim.

Kadın konuştuğu zaman o kadar fesahatli konuşuyordu ki, fesahati, güzelliğini bana unutturdu. Kadın şöyle dedi:

- Ya Muhammed! Uygun görürsen bizi serbest bırak. Arap kabilelerini bize karşı sevindirme. Çünkü ben kavmimin efendisinin kızıyım. Benim babam; ırz korur, esiri salverir, aç kimseyi doyurur, çıplağı giydirir, misafiri ağırlar, yemek yedirir, selamı yaygınlaştırır, herhangi birşey isteyen bir kimseyi geri çevirmezdi. Ben, Hatim Tayyi'nin kızıyım.

Rasûlullah (s.a.v.):

- Ey cariyeye, bu saydığın vasıflar gerçek mü'minlerin vasıflarıdır. Eğer baban Müslüman olsaydı, onun için Allah'tan merhamet dilerdik, dedi.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), esirleri muhafaza ile görevli kimselere şöyle dedi:

- Bunu serbest bırakın. Çünkü bunun babası ahlaki üstünlükleri severdi. Allah da ahlaki üstünlükleri sever.

Ebu Bürde b. Niyar kalktı ve şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, sen ahlaki üstünlükleri seviyor musun?

- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, bir kimse Cennet'e, ancak güzel ahlak sayesinde girer."

Bu, metni güzel, senedi garib bir hadistir.

Cahiliye döneminde yaşamış önde gelen meşhur şahısların tercüme-i hallerini anlatırken Hatim Tayyi'nin de hayat hikayesini ve onun insanlara iyilik ve ihsanda bulunuşunu, güzel ahlaka sahip oluşunu anlatmıştık. Ancak bütün bu iyi vasıfları ona fayda vermeyecektir. Çünkü imanı yoktu. O, hayatı boyunca bir gün dahi: "Ey Rabbim, kıyamet gününde günahımı bağışla." demiş değildi.

Vakidî'nin ifadesine göre Rasûlullah (s.a.v.), hicri dokuzuncu senenin rebiyülahir ayında Hz. Ali'yi Tay kabilesinin yaşadığı şehire

göndermiş idi. Hz. Ali de Medine'ye dönüşünde beraberinde o kabileden bazı kadınları esir alıp getirmişti ki, aralarında Adiyy b. Hatim'in kız kardeşi de vardı. Putlar evindeki iki kılıcı da beraberinde getirmişti. Bunlardan birine Resûb, diğerine de Mihzem deniyordu. Haris b. Şimr, o iki kılıcı putlar evine vakfetmişti.

DEVS KABİLESİ VE TUFEYL B. AMR KISSASI

Ebu Nuaym, Süfyan vasıtasıyla Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Tufeyl b. Amr, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelip şöyle dedi:

- Devs kabilesi helak oldu, asi oldu ve imana yaklaşmadı. Onlara beddua et.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

- Allahım, Devslilere hidayet ver ve onları yola getir."

Buharî, Muhamed b. Ala vasıtasıyla Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelirken yolda şöyle demiştim:

"Bu ne uzun ve zahmetli bir gece? Sanki küfür diyarından kurtulmuştur."

Yolda iken bir kölem kaçmıştı. Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelip bey'at ettiğimde baktım ki, kölem de onun yanındadır. Peygamber (s.a.v.) bana:

- Ey Ebu Hüreyre! Bu senin kölendir, dedi.

Ben de:

- Bu, Aziz ve Celil olan Allah rızası için artık hürdür, dedim ve köleyi azad ettim.»

Buharî'nin, Tufeyl b. Amr'ın Hz. Peygamber'in yanına gelişine dair anlattığı bu hadise, hicret öncesinde olmuştu. Onun hicretten sonra gelişini varsayılsa bile bu, mutlaka Mekke fethinden önce olmuştur. Çünkü Devs kabilesi, Ebu Hüreyre ile birlikte Rasûlullah'ın yanına gelmişlerdi. Ebu Hüreyre'nin geliş de, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Hayber'i kuşatması anına rastlamıştır. Sonra Ebu Hüreyre, Hayber fethinden sonra yola koyulup Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelmiş, Rasûlullah onlara ganimetten pay vermişti. Bütün bunları ilgili kısımda uzun uzadıya anlattık.

EŞARİLER İLE YEMEN HALKININ GELİŞİ

Buharî, daha sonra Şube kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki: Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Size Yemen halkı gelmiştir. Onların kalbleri yumuşak, gönülleri

yufkadır. İmanın menşei Yemen'dir. Hikmetin menşei Yemen'dir. Övünç ve kibir, deve sahiplerindedir. Ağırbaşlılık ve sekinet ise, koyun sahiplerindedir."

Sonra Buharî, İsmail kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki: Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"İmanın menşei Yemen'dir. Fitne de oradadır. Şeytanın boynuzları da oradan çıkacaktır."

Buharî, Şube kanalı ile Ebu Mesud'tan rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"İman oradadır. (Böyle derken eli ile Yemen'i gösterdi.) Kabalık ve katı kalblilik, deve kuyruklarının diplerinde (yani develeri güttükleri esnada) şiddetli bir sese sahip olan kimselerin yanındadır. (Bunlar din işleriyle ilgilenmeyip deve güderek katı kalbli olan kimselerdir ki şeytanın boynuzları oradan çıkar.) Bilesiniz ki onlar, Rebia ve Mudar kabileleridir."

Buharî, Süfyan-ı Sevrî kanalı ile İmran b. Husayn'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Beni Temim kabilesi, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiklerinde Rasûlullah (s.a.v.) onlara şöyle dedi:

- Size müjdeler olsun ey Temim oğulları!

Onlar da dediler ki:

- Bizi müjdeledin. Bari bize birşeyler de ver.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'ın yüzünün rengi değişti. Yemenlilerden bazı kimseler geldiler, bu defa Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle dedi:

- Müjdeyi kabul edin. Çünkü Temim oğulları müjdeyi kabul etmediler. Onlar da:

- Kabul ettik ya Rasûlallah, dediler."

Bütün bunlar, Yemenlilerin heyetinin faziletli kimselerden oluştuğuna ve üstün vasıflı bir heyet olduğuna delâlet etmektedir. Ancak bu ifadelerde, onların ne zaman geldiklerine değinilmemiştir. Bu ifadelere göre Temim oğulları heyetinin gelişi, her ne kadar daha sonra olmuş ise de Eşâriilerin (Yemenlilerin) heyetinden hemen sonra gelmiş olmasını zorunlu kılmamaktadır. Aksine Eşâriilerin heyeti daha önce gelmiştir. Onlar Ebu Musa el-Eşârî ve Ebu Talib oğlu Cafer ile beraberinde gelen diğer Habeşli Muhacirler refakatinde gelmişlerdi. Bütün bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Hayber fethi esnasında olmuş hadiselerdir. Nitekim bunu mahallinde detaylı olarak anlattık. Bunlar gelirken Peygamber (s.a.v.) şöyle demişti:

"Vallahi bilemiyorum. Bu iki şeyden hangisine sevineyim: Cafer'in gelişine mi, yoksa Hayber'in fethine mi sevineyim?"

Noksanlıklardan münezze olan yüce Allah doğruyu en iyi bilir.

UMMAN VE BAHREYN HADİSESİ

Kuteybe b. Said, Süfyan kanalı ile Cabir b. Abdillâh'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"(Ey Cabir), eğer Bahreyn malı gelirse sana şu kadar, şu kadar ve şu kadar veririm." Şu kadar sözünü Rasûlullah üç kez tekrarlamıştı. Ancak Rasûlullah'ın vefatına kadar Bahreyn'den mal gelmemişti.

Hiz. Ebu Bekir'in hilafeti zamanında bu mallar geldiğinde Hiz. Ebu Bekir tellala emir verdi. O da şöyle bir duyuruda bulundu:

- Her kimin Peygamber (s.a.v.)'de alacağı varsa veya Peygamber (s.a.v.) ona bir vaadde bulunmuşsa yanıma gelsin.

Cabir dedi ki: Ben Ebu Bekir'(r.a.)'in yanına geldim. Rasûlullah (s.a.v.)'ın bana: "Eğer Bahreyn malı gelirse sana şu kadar, şu kadar ve şu kadar veririm." dediğini kendisine bildirdim. Ama o, benden yüz çevirdi. Bilahare yine Ebu Bekir'le karşılaştığımda kendisinden mal istedim, ama bana vermedi. Tekrar gittim, yine vermedi. Üçüncü kez gittiğimde yine vermedi. Ona şöyle dedim:

"Sana gelmiştim, bana vermedin. Sonra yine geldim, yine vermedin. Ya şimdi verirsin ya da cimrilik edersin bana karşı." Ebu Bekir bana şöyle sordu:

- Bana karşı cimrilik edersin mi dedin? Cimrilikten daha ağır bir hastalık var mıdır? (Ebu Bekir bu sözünü üç kez tekrarladı.) Ben sana mal vermediğim her defasında mutlaka sana vermek istiyordum."

Buharî, daha sonra Amr vasıtasıyla Cabir b. Abdillâh'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Yanıma gittiğimde Ebu Bekir bana şöyle dedi:

- Şunları say bakalım.

Ben de saydım. 500 dirhem olduğunu gördüm. O da bana:

- Şunun iki mislini al bakalım, dedi."

Buharî, Ali b. el-Medinî kanalıyla Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Ebu Bekir avucuyla dirhemleri önüme döktü ve saymamı söyledi. Saydığımda 500 dirhem olduğunu gördüm. İki kat daha ekledi."

Böyle olunca Ebu Bekir ona toplam olarak 1.500 dirhem vermiş oluyor.

FERVE B. MÜSEYK EL-MURADÎ'NİN RASÛLULLAH (S.A.V.)'A GELİŞİ

İbn İshak dedi ki: Ferve b. Müseyk el-Muradî, Kinde meliklerinden ayrılp uzaklaşarak Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Onun kavmi olan Murad kabilesi ile Hemdanlılar arasında İslâm'dan az önce

bir hadise meydana gelmişti. O hadisede Hemdanlılar onun kabilesini vurmuş, âdeta bellerini kırmışlardı. O savaşa Redm savaşı deniyordu. Onlara karşı Hemdanlılara komutanlık eden kişi Ecdû' b. Malik idi. İbn Hişam'ın ifadesine göre Hemdanlıların komutanı Malik b. Harim el-Hamdanî idi.

İbn İshak dedi ki: İşte o savaşta Ferve b. Müseyk şu şiiri söylemiştir:

"O kadınlar çukur gözlü oldukları, yularları tutmakta bir biriyle çekiştikleri, kasteder oldukları halde lügâta (Lufata?) vardılar.

Eğer galip gelirsek, zaten önceden galipler durumunda idik.

Eğer mağlup olursak, defalarca mağlup olanlar değiliz.

Bizim âdetimiz korkaklık olmadı. Fakat bizim amaçlarımız başkalarına lütufta bulunmaktır.

Zaman işte böyledir. Onun devleti kâh lehimize kâh aleyhimizedir.

Onun musibetleri ve olayları zaman zaman tekrarlanır.

Taze elbiseler senelerce giyilse de kendisiyle sevindiğimiz ve razı olduğumuz şeyler arasında olur.

Zamanın devirleri onu ters çevirdiği zaman önce geçen insanlar, savaşçı olarak hallerini iyi bulursun.

Onlardan zamanın hadiseleriyle kimin hali iyi görülmezse, zamanın hadiselerini kendisi için çok hain olarak bulur.

Eğer hükümdarlar ebedi kalsalardı, biz de ebedi kalırdık.

İşte bu, kavmimin şerefli kişilerini tıpkı ilk asırlarda geçen kimseleri yok ettiği gibi yok etti."

İbn İshak dedi ki: Ferve b. Müseyk, Kinde hükümdarlarından ayrılarak Rasûlullah (s.a.v.)'a gelmeye yöneldiğinde şöyle dedi:

"Kinde hükümdarlarının yüz çevirdiklerini gördüğüm zaman tıpkı uyluktaki damarı kendisine hainlik yaptığı bir ayak gibi.

Muhammed'e muvafakat etmek üzere güzelliklerini ve servetinin güzelliğini umarak bineğimi yaklaştırdım."

İbn İshak dedi ki: O, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına vardığında Rasûlullah ona şöyle dedi:

- Ey Ferve! Redm gününde kavmine isabet eden şey sana kötü mü geldi?

- Ya Rasûlallah! Redm gününde benim kavmime isabet eden şeyin bir benzeri, herhangi bir kimsenin kavmine isabet eder de bu ona kötü gelmez mi?

- Fakat bu, senin kavmine İslâmiyet'e girmeleri hususunda fayda verdi.

Sonra Peygamber (s.a.v.) onu, Murad, Zübeyd ve Mezhic kabilelerine vali tayin etti. Onunla birlikte Halid b. Said b. As'ı zekat toplama memuru olarak gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatına kadar memleketinde onun yanında kaldı.

AMR B. MA'Dİ KERİB'İN BENİ ZEBİD KABİLESİNDEN BİR GRUPLA GELİŞİ

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın emri kendilerine ulaştığı zaman Amr b. Ma'di Kerib, Kays b. Meksuh el-Muradi'ye şöyle demişti: Ey Kays! Sen kavminin efendisisin. Kendisine peygamber denilen Kureyşli Muhammed adındaki bir adamın Hicaz'da ortaya çıktığı bize anlatılmıştır. Bizi ona götür de onun durumunu öğrenelim. Eğer dediği gibi peygamber ise o sana gizli kalmaz. Onunla karşılaştığımız zaman ona tabi oluruz. Eğer durumu başka ise onu tanımış oluruz.

Kays, bunu yapmaya yanaşmadı ve Amr'ın görüşünü hiçe saydı. Onu akılsızlıkla itham etti. Bunun üzerine Amr b. Ma'di Kerib atına bindi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Müslüman oldu.

Bu haber, Kays b. Meksuh'a ulaştığında o, Amr'ı tehdit etti ve ona karşı şiddetli bir öfkeye tutuldu. "Bana muhalefet etti ve benim görüşüme uymadı." diyerek onu kınadı. Bunun üzerine Amr b. Ma'di Kerib bu hususta şöyle dedi:

"Zi-San'a gününde sana, doğruluğu aşıkâr olan bir emirle emrettim.

Allah'tan sakınmayı ve iyilik etmeyi sana emrettim. Sen ise tehdit ediyorsun.

Akıldan çıktın. Eşekçik gibi bağlandığı kazık onu aldattı.

Benden bir ata bindi. Üzerinde onun aslanı vardı.

Sert yerin suyunu koruyan derin su kuyusu gibi üzerimde derin bol zırhı olmasıdır.

Süngü demiri girmiş, kırıkları uçmuş olarak geri dönen süngü,

Eğer bana rastlasaydın, elbette üstünde tüyleri yükselen bir arslanla karşılaşmış olacaktın.

İki omuzu arası yüksek, ayak parmakları kalın bir arslana rastlarsın.

Eğer yiğitlikte emsal ise emsalle iftihar eder, onu doğrultur ve yere yıkmak için onun pazusunun altına girer.

Onu yakalar, onu kaldırır, onu indirir ve onu öldürür.

Onun beynine isabet eder, onu kırar, onu yer ve onu yutar.

Onun dişleri ve eli, yakaladığı şeyde ipleri çok zalimandır."

İbn İshak dedi ki: Amr b. Ma'di Kerib, Beni Zebid'ten olan kavmi içinde kaldı. Onların üzerinde Ferve b. Müseyk vardı. Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince Amr b. Ma'di Kerib, irtidad eden diğer kimselerle birlikte irtidad etti ve Ferve b. Müseyk'i yererek şöyle dedi:

"Ferve'nin mülkünü mülküm en kötüsü bulduk.

Bir eşek gibi ki, onun burnunun delikleri döl yatağını koklar.

Sen Ebu Umeyr'i gördüğün zaman, çocuk doğarken beraberinde, dışarı çıkan kırmızı ve yeşil çizgiler ve damarlar bulunan suyu yeşil olan pis bir deri görmüş olursun."

Ben derim ki: Amr b. Ma'di Kerib daha sonra İslâm'a döndü ve İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Ebu Bekir eş-Sıddık ve Ömerül-Faruk devirlerinde birçok fütuhata katıldı. Mezkur yiğitlerden ve meşhur bahadırlardan, şiiri güzel şairlerden idi. Nihavend fethine katıldıktan yirmi bir sene sonra vefat etti. Kadisiye muharebesine katılıp o gün öldürüldüğünü söyleyenler de olmuştur.

Ebu Ömer b. Abdî'l-Berr dedi ki: Amr b. Ma'di Kerib'in Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelişi, hicri dokuzuncu senede olmuştur. İbn İshak ile Vakidi'nin anlattıklarına göre hicri onuncu senede gelmişti.

Ben derim ki: Şafî'nin buna delalet eden sözleri vardır. Doğrusunu Allah bilir.

Yunus, İbn İshak'ın şöyle dediğini rivayet eder: Amr b. Ma'di Kerib'in Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelmediğini söyleyenler de olmuştur. Hatta o, bu hususta şöyle bir şiir söylemiştir:

"Her ne kadar onu gözümle görmemişsem de peygambere yakinen inanmışımdır.

Âlemlerin efendisidir, önde gelenidir. Yerler zahir olduğu zaman Allah'a en yakın olan kimsedir.

Allah katından vahiy getirdi. İlâhi vahyin manaları hususunda emin idi.

Hikmetten sonra hikmet ve ziya getirdi.

Onun getirdiği nur sayesinde körlükten kurtulup doğru yola erdik, hidayet bulduk.

Onun kanununa bağlanıp hidayet kervanına bindiğimizde ister istemez doğru yola koyulduk.

Gerçek ilâha ibadet edip kul olduk.

Daha önce cehaletten dolayı putlara tapardık.

Onun sayesinde kalblerimiz birbirine ısındı. Daha önce düşman iken,

Onunla birlikte kardeşlere dönüştük.

Bizden ona selam olsun, selam olsun.

Bulduğumuz beldelerden ona selamlar gitsin.

Her ne kadar peygamberi görmediysek de onun yoluna tabi olup iman ettik."

KİNDE HEYETİYLE BİRLİKTE EŞ'AS B. KAYS'IN GELİŞİ

İbn İshak dedi ki: "Eş'as b. Kays, Kinde ziyaretçileriyle beraber Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi. Zührî'nin bana anlattığına göre o, seksen Kinde süvarisi ile birlikte gelmiş idi. Mescid-i Nebevî'nin yanına gidiler. Saçlarını iki omuzlarına doğru taramışlar ve sürmelenmişlerdi. Üzerlerinde ipekten pervazlanmış Yemen kumaşından pardesüleri vardı. Yanına girdikleri zaman Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

- Siz Müslüman olmadınız mı?

- Evet olduk.

- Boyunlarınızda bulunan bu ipek nedir?

Rasûlullah, onlara bu soruyu sorunca elbiselerinden o ipekleri alıp attılar.

Sonra Eş'as b. Kays, ona şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, biz Akilü'l-Murar oğullarıyız. Sen de Akilü'l-Murar'ın oğlusun.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), gülümseyip şöyle dedi:

- Abbas b. Abdülmuttalib'i ve Rebia b. Haris'i kastediyorlar.

Abbas ve Rebia tacir idiler. Arapların bazılarıyla arkadaş oldukları zaman kimden oldukları sorulunca derlerdi ki:

- Biz Akilü'l-Murar oğullarıyız.

Böyle demekle aralarında kuvvet bulmak, güçlenmek ve şereflemek istiyorlardı. Çünkü Akilü'l-Murar'ın sülalesi olan Kinde kabilesi melikler idiler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle dedi:

- Hayır, bilakis biz, Beni Nadir b. Kinane'yiz. Anamızı facirelikle itham etmeyiz, babamızın nesebini de reddetmeyiz.

Bunun üzerine Eş'as b. Kays şöyle dedi:

- Ey Kinde topluluğu! Allaha yemin ederim ki, bu sözü söyleyen bir adamı işittiğim zaman mutlaka ona seksen değnek vururum."

İmam Ahmed b. Hanbel, Behz ve Affan kanah ile Eş'as b. Kays'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Kinde kabilesinin heyetiyle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldim. Beni kendileri arasında en üstün bir kimse olarak görmüyorlardı. Dedim ki:

- Ya Rasûlallah! Ben amcan oğluyum. Siz bizdensiniz.

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

- Hayır, biz Beni Nadir b. Kinane'yiz. Anamızı facirelikle itham

etmeyiz. Babamızın nesebini de reddetmeyiz.

Eş'as dedi ki:

- Vallahi Nadr b. Kinane soyundan bir kimsenin, Kureyşlilerin nesebini reddettiğini duyduğum zaman mutlaka ona had değneğini vururum!"

İmam Ahmed b. Hanbel, Şureyh b. Numan kanalı ile Eş'as b. Kays'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Kinde heyetiyle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'a geldim. Bana şöyle sordu:

- Senin oğlun var mıdır?

- Sana gelirken bir oğlum oldu. Onu İbnetü Cemed isimli zevcem doğurdu. Ama onun yerine kavmimin doymasını daha çok isterdim.

- Böyle deme. Çünkü çocuklar öldüğü zaman onlarda sizin için göz aydınlığı ve ecir vardır. Sonra eğer böyle dersen onlar korkaklık ve hüznün sebebi olurlar."

A'ŞA B. MAZİN'İN PEYGAMBER (S.A.V.)'E GELİŞİ

İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Abbas b. Abdülazim el-Anberî kanalı ile Nadle b. Tarif'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Muaze adlı bir kadınla evli olan ve kendisine A'şa denen Abdullah el-Aver isimli bir adam, ailesine Hecer beldesinden azık temin etmek maksadıyla receb ayında yola çıktı. Yola çıkmasından sonra karısı ona karşı serkeşlik edip evden kaçtı. Mutarrif b. Nehşel b. Ka'b b. Kumaysaa b. Dulf b. Ehdam b. Abdillâh b. Hirmaz adındaki bir adama sığındı. Mutarrif b. Nehşel'e sığındığını söylediler. O da Mutarrif'in yanına giderek şöyle dedi:

- Ey amcaoğlu, karım senin yanında mıdır? Eğer senin yanında ise onu bana geri ver.

- Yanımda değildir. Yanımda olsaydı bile onu sana geri vermezdim.

Ravi dedi ki: Mutarrif, A'şa'dan daha güçlü idi. A'şa oradan çıkıp Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldi. Ona sığındı ve şöyle demeye başladı:

"Ey insanların efendisi ve Arapların hükümdarı!

Dili uzun bir kadını sana şikayet ediyorum.

İninde uzun süre bağlı kalıp azgınlaşan bir kurt gibidir o kadın.

Onun için yiyecek elde etmek maksadıyla receb ayında evden dışarı çıktım.

Arkamdan niza' çıkarıp evden kaçmış.

Vade muhalefet etmiş ve kuyruğunu yere vurmuş.

Karışık bir çağda bana iftira atmıştır.

Onlar mağlup ettikleri kimselere karşı galip bir şer ve kötülük-türler."

A'sa böyle derken, Peygamber (s.a.v.) de şöyle buyurdu:

"Onlar mağlup ettikleri kimselere karşı galip bir şer ve kötülük-türler."

A'sa, karısını ve yaptığı kötülükleri Rasûlullah'a şikayet etti. Onun, Mutarrif b. Nehşel adındaki bir adamın yanında olduğunu ih-bar etti. Peygamber (s.a.v.) de Mutarrife şu mektubu yazdı: "Şu ada-mın karısına bak ve karısını adama geri ver."

Peygamber (s.a.v.)'in mektubu kendisine geldiğinde Mutarrif mektubu okudu ve kadına şöyle dedi:

- Ey Muaze! Bu, Peygamber (s.a.v.)'in senin hakkında bana gön-derdiği mektubudur. Ben seni kocana geri vereceğim.

- Kocamdan söz ve ahid al. Peygamberinin zimmeti üzerine on-dan teminat al ki, yaptığım bu işten ötürü beni cezalandırmasın.

Mutarrif de kadının kocası A'sa'dan bu hususta söz aldı ve kadını ona geri verdi.

A'sa, şu şiiri okudu:

"Ömrüne yemin olsun ki, Muaze'ye olan sevgimi jurnalılar ve za-manın uzaması değiştiremez.

Onun yaptığı kötülük te, ona olan sevgimi gidermez. Çünkü onu iğfalci erkekler benden uzaklaştırdılar. Benden sonra onunla fısıldaş-tılar."

KENDİ KAVMİNDEN BİR HEYETLE SÜRED B. ABDULLAH EL-EZDÎ İLE CÜREŞ HALKI HEYETİNİN GELİŞİ

İbn İshak dedi ki: Süred b. Abdullah el-Ezdî, Peygamber (s.a.v.)'e geldi. Müslüman oldu ve İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Ezd heyeti içinde idi. Peygamber (s.a.v.) de onu kavminden Müslüman olanların üzeri-ne emir tayin etti. Onlar onu Müslüman olan kimselerle birlikte Ye-men'den ona yakın yerdeki müşriklerle cihad etmesi için emir kıldılar.

Süred, Hz. Peygamber'in yanından ayrıлып yola çıktı. Cüreş'i mu-hasara altına aldı. Orada Yemen'den bazı kabileler vardı. Süred'in üzerlerine geldiğini duydukları zaman Has'am kabilesi de Cüreşlilere sığınmıştı. Müslümanlar, onları bir aya yakın bir zaman boyunca ora-da muhasara altında tuttular. Onlar da kendilerini Müslümanlardan korudular. Sonra geri gelmek üzere ayrıldılar. Nihayet onların Sekr

denilen bir dağlarına vardıkları zaman Cüreş halkı, onlardan ancak yenilerek geri döndüklerini zannettiler ve peşlerine düştüler. Nihayet onlara kavuştukları zaman Müslümanlar, onların üzerlerine saldırdılar ve onları şiddetli bir şekilde öldürdüler.

Cüreş halkı, kendilerinden iki adamı Medine'ye, Hz. Peygamber'e göndermişlerdi. Gezip dolaşıp bakıyorlardı. Bir ara ikindi namazından sonra akşama doğru Peygamber (s.a.v.)'in katında bulundukları bir sırada Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi:

- Şekr, Allah'ın beldelerinin hangisidir?

Bunun üzerine o iki Cüreşli kalktılar ve dediler ki:

- Ya Rasûlallah, bizim beldelerimizde bir dağ vardır. Ona Keşr denilir. Cüreşliler ona böyle ad verirler.

- Keşr değil, ancak Şekr'dir.

- Ya Rasûlallah, orada ne vardır? Oranın durumu nedir?

- Allah'ın devaleri şimdi onun yanında boğazlanmaktadırlar.

Bunun üzerine o iki adam, Ebu Bekir veya Osman'ın yanında oturdular. O da onlara şöyle dedi:

- Yazık size! Peygamber (s.a.v.) şimdi size, kavminizin öldürüldüklerini haber veriyor. O halde kalkınız, Peygamber (s.a.v.)'e gidiniz ve ondan, kavminizi bu ölümden kurtarması için Allah'a dua etmesini isteyiniz.

Onlar da kalkıp Peygamber (s.a.v.)'in yanına gittiler ve böyle bir duada bulunması talebinde bulundular. Peygamber (s.a.v.) de şöyle duâ etti:

- Ey Allahım, bu ölümü onların üzerinden kaldır.

Onlar kavimlerine dönmek üzere Peygamber (s.a.v.)'in yanından ayrıldılar. Böylece kavimlerinin, Süred b. Abdullah'ın onlara vurduğu günde isabet aldıklarını gördüler. Peygamber (s.a.v.)'in söylediği aynı gün ve saatte onların başına o savaşın geldiğini anladılar.

Geride kalan adamlarıyla birlikte Cüreş halkının heyeti, Medine'ye gelip Peygamber (s.a.v.)'in yanına varıp Müslüman oldular. İslâmiyetlerini güzelce yaşadılar. O da kasabalarının çevresindeki yerleri onlara koruluk olarak verdi.

HİMYER MELİKLERİ ELÇİLERİNİN RASÛLULLAH'A GELİŞLERİ

Vakidî dedi ki: Bu heyetin gelişi, hicri dokuzuncu senenin ramazan ayında olmuştur.

İbn İshak dedi ki: Himyer meliklerinin mektubu ve Müslüman olduklarının haberi, o elçiler ile Rasûlullah (s.a.v.)'a Tebuk'ten döndüğü sırada geldi. Bu melikler: Haris b. Külal, Nuaym b. Abdi Külal ve

Numan'dır. Bunlar, Zi Ruayn, Meafir ve Hemdan'ın küçük melikleriydiler. Zür'atü Zi Yezen, Malik b. Mürre er-Rehavî'yi, Müslüman olduklarını, şirki bıraktıklarını haber vermek üzere Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.) da onlara şu mektubu gönderdi:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Allah Rasûlü Muhammed'den, Haris b. Abdi Külal ve Nuaym b. Abdi Külal ve Numan'a. Zi Ruayn, Meafir ve Hemdan'ın yardımcı meliklerine. İmdi ben, kendisinden başka ibadete layık olmayan Allah'a hamdederim. Bilesiniz ki, Rum diyarından dönüşümüzde elçiniz bize geldi. Medine'de görüştük, onunla gönderdiğiniz mektubu ilettiler ve durumlarınızı anlattı. Müslüman olduğunuzu ve müşrikleri öldürdüğünüzü haber verdi. Eğer ıslah olur, Allah ve Rasûlüne itaat eder, namazı kılar, zekatı verir ve ganimetlerin beşte birini ve Rasûlün payını, onun kendisi için seçtiğini (safiy) verirsiniz, Allah sizi hidayetiyle hidayet etmiş demektir. Mü'minler, akardan elde ettikleri ürünün akarsuları ve yağmur sularıyla sulananından onda bir zekat vereceklerdir. Kova ile sulanan ürünün ise onda birinin yarısını (yani yirmide bir) zekat vereceklerdir. Kırk deveye üç yaşına girmiş dişi deve yavrusunu vermek lazım gelir. Develerden otuz tanesinde iki yaşına girmiş erkek deve yavrusu verilmelidir. Her beş deveye bir koyun vermek lazım gelir. Her on deveye iki koyun lazım gelir. Her kırk sığırdı üç yaşına girmiş bir sığır vermek lazım gelir. Her otuz sığırdı iki yaşına girmiş bir erkek buzağı vermek lazım gelir. Her kırk koyundan bir koyun vermek lazım gelir. Bu hayvanların sadece saime olanından yani senenin yarından fazlası boyunca dışarıda otlayanlarından vermek lazım gelir. Bunlar, Allah'ın farizalarıdır ki, Allah zekat olarak mü'minlerin üzerine farz kılmıştır. Kim daha fazlasını verirse bu onun için daha hayırlı olur. Kim bunu eda eder ve Müslüman olduğunu isbat eder, müşriklere karşı mü'minlere yardım ederse, o mü'minlerdendir. Onlarla aynı haklara sahip olur. Onun için, Allah'ın Rasûlünün ahd ve antlaşması vardır.

Yahudi veya Hristiyanlardan kim Müslüman olursa, o mü'minlerdendir. Onlarla aynı haklara sahiptir ve aynı yükümlülöklere tabidir. Kim Yahudilik veya Hristiyanlık üzere olursa o, dininden zorla çevrilmez. Ancak cizye vermekle yükümlü olur. Erkek olsun, kadın olsun, hür olsun, köle olsun, bülüğ çağına gelmiş her şahıs, meafir (Yemen elbiselerinden bir çeşit elbisedir.) kıymetinden tam bir dinar veya elbise yönünden onun karşılığını vermekle yükümlü olur. Kim bunları Rasûlullah (s.a.v.)'a öderse, onun için Allah'ın ve Rasûlünün ahdi vardır. Kim vermezse o, Allah ve Rasûlünün düşmanıdır.

İmdi, Muhammed Rasûlullah (s.a.v.), Zür'atü Zi Yezen'e haber gönderiyor. Benim elçilerim size geldikleri zaman onlara iyi davran-

manızı tavsiye ederim. Bu elçilerim şunlardır: Muaz b. Cebel, Abdullah b. Zeyd, Malik b. Ubade, Ukbe b. Nemr, Malik b. Mürre ve arkadaşlarıdır. Sizin yanınızdaki zekatı ve şehirlerinizden aldığınız cizye-yi elçilerime veriniz. Onların emiri Muaz b. Cebel'dir. Bunlar mutlaka memnun olarak geri dönsünler.

İmdi, Muhammed şahadet eder ki, Allah'tan başka ibadete layık hiçbir mabud yoktur ve o, O'nun kulu ve elçisidir.

Malik b. Mürre er-Rehavî bana haber verdi ki, sen, Himyer'in ilk Müslümanı olmuşsun ve müşrikleri öldürmüşsün. Hayır ile müjdelen. Himyer'e iyi davranmanı sana emrediyorum. Hıyanet etmeyin. Birbirinizi yardımsız bırakmayın. Allah Rasûlü sizin zengininizin ve fakirinizin velisidir. Zekat ne Muhammed'e, ne de onun Ehl-i Beyt'ine helaldir. O ancak bir zekat olup Müslümanların fakirlerine ve yolcu-ya verilir. Malik, haberi bize ulaştırmış ve sırrı gizlenmiştir. Ona iyi davranmanızı size tavsiye ederim. Ben ehlimin salihlerinden, dindarlarından ve ilim sahiplerinden olan kimseleri size göndermişimdir. Onlara iyi davranmanı sana tavsiye ederim. Çünkü onlar seçkin insanlardır. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: "Malik Zi Yezen Rasûlullah (s.a.v.)'a bir elbise hediye etti. O elbiseyi otuz üç erkek deveye ya da otuzüç dişi deveye satın almıştı."

Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile Abdullah b. Ebi Bekr'den şöyle rivayet eder:

«Babam Ebu Bekir bir mektup çıkarıp bize göstererek şöyle dedi:

"Bu mektup, Hz. Peygamber'in Amr b. Hazm'ı, Yemen halkına din ahkâmını öğretmek, İslâmiyet hakkında onlara bilgi vermek ve zekatlarını toplamak için Yemen'e gönderdiği zaman ona yazdığı mektuptur. Hz. Peygamber, bu mektubla Amr'ı bu göreve tayin ederken ona şöyle yazmıştı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Bu mektup, Allah ile onun elçisi tarafındandır. Ey iman etmiş olanlar, akidleri yerine getirin. Bu, Allah'ın elçisi Muhammed'in Amr b. Hazm'ı Yemen'e gönderirken yazdığı bir emirnamedir.

Ona her işinde takvadan ayrılmamayı emreder. Zira Allah, takva sahibi ve iyilik edenlerle beraberdir.

Ona, Allah'ın emrettiği şekilde hakkı almasını emreder. İnsanlara hayrı müjdelemesini ve emretmesini emreder. İnsanlara Kur'ân öğretmesini, dinde fakih kılmasını emreder. İnsanları kötülüklerden nehyetmesini emreder ki, hiç kimse temiz olmadığı zaman Kur'ân'a el sürmesin.

İnsanlara hak ve vecibelerini bildirmesini emreder. Hak husu-

sunda onlara yumuşak davranmasını, zulüm hususunda onlara sert davranmasını emreder. Çünkü yüce Allah, zulmü haram kılmış ve insanları zulümden nehyetmiş ve şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın laneti, Allah yolundan alıkoyan zalimleredir."

İnsanlara Cennet'i müjdelemesini ve Cennet amelini işlemelerini söylemeyi emreder. İnsanları Cehennem ateşiyle uyarıp korkutmasını ve Cehennem amelini işlemekten nehyetmesini emreder. Dini bilgileri öğrenmelerine kadar insanlarla ilişki kurmasını, onlarla beraber olmasını emreder. İnsanlara haccın şiarlarını sünnet ve farizalarını, bu husustaki ilâhi buyrukları öğretmesini emreder. Hacc-ı Ekber, hacdır. Hacc-ı Asgar, umredir.

Geniş olmadıkça insanların tek elbise içinde namaz kılmalarını yasaklamasını emreder. Elbise geniş olmalı ki, iki omuzu arasında gidip gelsin. Erkeğin tek elbisesi içinde yerde sürünmesini ve arkasını açıp semaya dikmesini yasaklamasını emreder. Saçını kafasından salıverildiği zaman bozmamasını emreder. Aralarında kavga olduğu zaman kabile ve aşiretlerini kavgaya çağırmaktan insanları nehyetmesini emreder. İnsanlar, bir, tek ve ortaksız olan Allah'a dua etmelidirler. Allah'ı çağırmayıp aşiret ve kabileleri çağırان kimseleri kılıçla yola getirsin ki, onların çağrıları sadece bir ve ortaksız olan Allah'a yönelsin.

İnsanlara abdesti tam almalarını, yüzlerini ellerini dirseklere kadar, ayaklarını da topuk kemiklerine kadar yıkamalarını, başlarını Allah'ın emrettiği şekilde meshetmelerini emretmesini ister. İnsanlar vaktinde namazı kılmak, rükûu ve secdeyi tamamlamak, sabah namazını alacakaranlıkta kılmak, öğle namazını da güneşin tepeden yana meyletmesine kadar sıcaklığı geride bıraktıktan sonra kılmak, ikinci namazını güneş batı ufkuна acele ile yöneldiğinde kılmak, akşam namazını da yıldızların semada görülmesine dek ertelenmeksizin gecenin gelişi anında kılmakla emrolundular. Yatsı ise, gecenin evvelidir.

Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. Hazım'dan, ganimetlerin beşte birini Allah için almasını emretmişti. Pınarların ve yağmur sularının suladığı arazi mahsulâtının zekatı olarak onda bir, dolapların suladığı arazilerin mahsullerinde onda birin yarısı (yani yirmide bir) oranında zekat vermeyi Allah, mü'minler üzerine farz kıldı. Her on deve de iki koyun vermek lazım gelir. Her yirmi deve de dört koyun vermek lazım gelir. Her otuz sığırdan iki yaşına gelen bir sığır, her kırk koyundan bir koyun vermek lazım gelir. Bu hayvanların sadece saime yani senenin yarısından fazlasında dışarıda otlayanlarından vermek lazım gelir. Onlar, Allah'ın farizalarıdır ki, mü'minler üzerine farz kalmıştır. Bundan fazlasını veren olursa, bu onun için daha hayırlı olur.

Yahudi veya Hristiyan bir kimse, ihlâshca gönüllü olarak Müslü-

man olur, İslâm dinine inkiyad ederse, o mü'minlerden olur. Onlarla aynı haklara sahip ve aynı yükümlülöklere tabi olur. Her kim kendi Yahudiliği veya Hristiyanlığında kalırsa o, kendi dininden zorla çevrilemez. Akıllı ve baliğ olduktan sonra kadın, erkek, hür, köle herkesin bir dinar veya bunun karşılığında elbiseyi cizye olarak verme yükümlölüğü vardır. Kim bunu öderse o, Allah ve Rasûlünün zimmeti altına girer. Her kim bunu vermezse o Allah ve Rasûlünün ve bütün mü'minlerin düşmanıdır."

Allah'ın salatü selâmı ile rahmet ve bereketleri Muhammed'in üzerine olsun.»

CERİR B. ABDULLAH EL-BECELÎ'NİN PEYGAMBER (S.A.V.)'E GELİŞİ VE MÜSLÜMAN OLUŞU

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Katan kanalı ile Cerir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Medine'ye yaklaştığımda devemi çöktürdüm. Sonra heybemi çıkardım. Elbisemi giydim. Gidip Mescid-i Nebevî'ye girdim. Baktım ki, Rasûlullah (s.a.v.) hutbe okuyor. İnsanlar gözlerini bana çevirdiler. Yanımda oturan adama sordum:

- Ey Allah'ın kulu, Rasûlullah (s.a.v.) benden söz etti mi?

- Evet, senden çok güzel bir şekilde ve sitayişle söz etti. Bir ara o hutbe irad ederken şöyle dedi: "Şu kapıdan veya şu yoldan, Yemen'in en hayırlı adamı size gelecektir. Ancak onun yüzünde bir hükümdarlık (hevesi) vardır.»

Ben, Aziz ve Celil olan Allah'a -beni imtihan edişinden ötürü -hamdettim."

İmam Ahmed b. Hanbel, daha sonra Muhammed b. Ubeyd kanalı ile Cerir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Müslüman olduğum andan itibaren kendini benden uzak tutmadı ve beni her gördüğünde de yüzüme karşı gülümsedi."

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde ise yukarıdaki rivayete şöyle bir eklemede bulunulmuştur.

"At üzerinde sebat edip iyi duramadığımı Rasûlullah (s.a.v.)'a şikayet ettim. O da elini göğsüme vurdu ve: "Allahım, onu at üzerinde sabit kıl ve onu doğru yolu bulan, hidayete ileten bir kimse yap."

Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile Cerir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Hz. Peygamber, Medine'ye niçin geldin? diye bana haber gönderdi. Ben de gelip:

- Ya Rasûlallah! Senin elin üzerinde Müslüman olmak için gel-

dim, dedim. Bunun üzerine benim sırtıma bir hırka attı ve ashabına:

- Bir kavmin ulusu size geldiği zaman siz de ona ikram edin, dedi.

Ondan sonra da bana:

- Ey Cerir! Seni Allah'tan başka tanrı bulunmadığına ve benim Allah'ın elçisi olduğuma şahadet etmeye, Allah'a, ahiret gününe, hayır ve şer ne varsa hepsinin Allah tarafından geldiğine inanmaya, namaz kılmaya, farz olan zekatı vermeye davet ediyorum, dedi. Ben de kabul ettim. Ondan sonra beni nerede görürse gülümserdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Said kanah ile Cerir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Namaz kılmak, zekat vermek, her Müslümana nasihat etmek üzere Rasûlullah (s.a.v.) ile bey'atleştim."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said kanah ile Cerir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Dedim ki:

- Ya Rasûlallah, sen bana karşı şart ileri sür. Sen şartı daha iyi bilirsin.

Rasûlullah buyurdu ki:

- Bir ve tek olan Allah'a ibadet etmen, ona hiçbir şeyi ortak koşmaman, namaz kılman, zekat vermen, Müslümana nasihat etmen ve şirkten uzak durman üzerine seninle bey'atleşiyorum."

Cerir, Müslüman olduğunda Peygamber (s.a.v.)'in onu Has'am ile Becile kabilelerinin tapmakta oldukları Zî'l-Halase putuna gönderdiğini anlatmıştı. Oraya Ka'betü'l-Yemâniye deniliyordu. Bu kabileler, orayı Mekke'deki Ka'be'ye benzetiyorlar ve Mekke'dekine Ka'be-i Şamiye, kendi mabedlerine ise Kabe-i Yemâniye diyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), onu gönderirken kendisine:

- Beni, Zî'l-Halase putundan kurtarıp rahata kavuşturur musun? demişti.

O esnada o da kendisinin at üzerinde duramadığından şikayette bulunmuş, Rasûlullah, mübarek eliyle onun göğsüne vurmuş ve göğsünde iz bırakmış, sonra şöyle dua etmişti:

- Allahım, onu at üzerinde sabit kıl. Onu hidayete ermiş ve hidayete ileten bir kimse yap.

Bu duadan sonra o, artık at üzerinden düşmemişti.

Nihayet Zî'l-Halase putuna kendi kavmi olan Ahnes kabilesinden 150 süvari ile birlikte gitmiş, o mabedi yakıp yıkmıştı. Onu uyuz deve haline getirmişti. Bundan sonra Ebu Ertat'ı müjdecî olarak Peygamber (s.a.v.)'e göndermişti. Müjdeyi alınca Peygamber (s.a.v.), Ahnes kabilesinin süvari ve piyadeleri için beş kez mübarek olsunlar diye tebrikte bulunmuştu.

Kuvvetli rivayetlere göre Cerir, Mekke fethinden epey zaman

sonra Müslüman olmuştur.

İmam Ahmed b. Hanbel, Haşim kanalı ile Cerir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Mâide sûresi nazil olduktan sonra Müslüman oldum. Müslüman olduktan sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın meshettiğini gördüm."

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir rivayete göre Abdullah b. Mesud'un arkadaşları, Cerir'in mest üzerine mesh etmeye dair naklettiği hadisi beğenirlermiş. Çünkü Cerir'in İslâm'a girişi, Mâide sûresinin nüzulünden sonra olmuştu. İleriki sayfalarda da Veda haccında Veda hutbesini irad ederken Cerir'e: "Ey Cerir, sen de bu söylediklerimi insanlara duyur." demişti. Cerir'in sesi kuvvetli olduğu için Rasûlullah (s.a.v.) ona bu emri vermişti.

Cerir, iri cüsseli bir adamdı. Ayakkabısı bir zira uzunluğunda idi. İnsanların en güzel yüzlüsü idi. Bununla beraber bakışı kısık idi. Bu sebeple sahih bir hadiste onun şöyle dediğini rivayet etmişizdir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'a ani bakışın hükmünü sordum. O da: «Gözünü çevir.» dedi."

YEMEN MELİKLERİNDEN VAİL B. HUCR B. REBİA B. VAİL B. YAMER EL-HADREMÎ B. HUNEYDE'NİN RASÛLULLAH (S.A.V.)'A GELİŞİ

Ebu Ömer b. Abdi'l-Berr dedi ki: Vail b. Hucr, Hadremut hükümdarlarından biri idi. Babası da onların hükümdarlarından idi. Anlatıldığına göre onun Medine'ye gelişinden önce Rasûlullah (s.a.v.), onun geleceğini ashabına müjdelemiş ve: "Size meliklerin oğullarından arta kalan biri geliyor." demişti. Geldiğinde Rasûlullah (s.a.v.), kendisine merhaba demiş, yanına yaklaştırmış meclisinde oturtmuş, ona -üzerine oturması için- abasını sermiş ve: "Allah'ım, Vail'e, oğluna, oğlunun oğluna bereket ihsan et." demişti.

Rasûlullah (s.a.v.), onu Hadremut hükümdarlıklarından birine tayin etti. Onunla beraber üç mektup yazıp gönderdi. Mektuplardan biri Muhacir b. Ebu Ümeyye'ye, diğerleri Akyal ve Abahile'ye idi. Bununla birlikte Rasûlullah (s.a.v.), Vail b. Hucr'a arazi tahsis etti. Onunla birlikte Muaviye b. Ebi Süfyan'ı da gönderdi. Muaviye, yaya olarak onunla birlikte yola çıktı. Taşların sıcaklığından şikayetçi oluyorsa da o, Muaviye b. Ebu Süfyan'a:

- Devenin gölgesine basarak sıcaktan ayaklarını koru, dedi. O da:
- Bunun bana ne faydası olur? Sen beni bineğine bindir, dedi.

Vail:

- Sus, sen hükümdarların arkasına binecek durumda değilsin, diye cevap verdi.

Sonra Vail b. Hucr, bir süre daha yaşadı. Nihayet Muaviye halife olduğunda o, Muaviye'yi ziyarete geldi. Muaviye, onu tanıdı. Ona hoş geldin, dedi. Onu yanına yaklaştırdı ve ona, aralarında geçen konuşmayı hatırlattı. Ona kıymetli hediyeler verdi. Vail, hediyeleri almaya yanaşmadı ve:

- Bunları benden daha muhtaç birine ver, dedi.

İmam Ahmed b. Hanbel, Haccac kanalı ile Vail'in oğlu Alkame'nin, babasından şöyle bir nakilde bulunduğunu rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), Vail'e bir arazi tahsis etti. Muaviye'yi de o araziye kendisine teslim etmesi veya yerini bildirmesi için onunla birlikte gönderdi. Muaviye yolda:

- Beni de bineğine bindirsene, demiş. Ancak o:

- Sen hükümdarların arkasına binemezsin, diye kestirip atmıştı.

Muaviye:

- Ayakkabını bana ver, demişse de o:

- Devenin gölgesine basarak yürü, diye karşılık vermişti.

Vail diyor ki: Muaviye halife olunca yanına gittim. Beni tahtına oturttu ve aramızda geçen konuşmaları bana hatırlattı. Ben onun bu sözleri bana hatırlatması üzerine keşke o zaman Muaviye'yi önüme bindirseydim, diye içimden geçirdim."

LAKİT B. AMİR B. MÜNTEFİK EBU REZİN EL-AKİLİ'NİN RASÛLULLAH (S.A.V)'A ELÇİ OLARAK GELİŞİ

İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Asım b. Lakit'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Lakit, elçi olarak Nüheyk b. Asım b. Malik b. Müntefik adındaki bir arkadaşıyla birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gitmek üzere yola çıktı.

Lakit dedi ki: Ben ve arkadaşım yola çıktık. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına receb ayının sona ermek üzere olduğu günlerde vardık. Onunla buluştuk. Sabah namazından yeni çıkmıştı. Kalkıp insanlara hitapta bulundu ve şöyle dedi:

- Ey insanlar! Haberiniz olsun ki ben dört günden beri sesimi sizden gizledim. (Konuşmadım ki) sesimi şimdi size duyurabileyim. Dikkat edin. Kavmi tarafından elçi olarak gönderilen bir adam var mı?"

- Ya Rasûlallah ne diyeceksen buyur söyle.

- Dikkat edin. Belki böyle biri vardır da kendi kendisiyle konuştuğu veya arkadaşıyla konuştuğu veya sapıklık kendisini meşgul ettiği için kendini açığa vuramıyordur. Dikkat edin. Ben mesulüm. Size tebliğ ettim mi? Dikkat edin, dinleyin ve yaşayıp geçinin. Oturun, oturun!

İnsanlar oturdular. Ben ve arkadaşım kalktık. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'ın kalbi ve gözü bize yöneldi. Ben dedim ki:

- Ya Rasûlallah, senin yanında gayb ilminden ne vardır?

Güldü, başını salladı ve benim, onun yanlışlığını yakalamak isteğimi anladı. Sonra şöyle dedi:

- Allah'ın hayatına yemin ederim ki Aziz ve Celil olan Allah, gaybın anahtarlarından beşini elinde tuttu, onu Allah'tan başkası bilmez.

Böyle derken eliyle işaret etti. O beş şeyin ne olduğunu sordum. Bana şu cevabı verdi:

- Ölümüne dair bilgi. Hanginizin ne zaman öleceğini o bilir, ama siz bilmezsiniz. Döl suyunun ana rahminde ne olacağını (erkek mi yoksa dişimi olacağını) o bilir, ama siz bilmezsiniz. Yarın ne olacağını, yarın ne yiyeceğini o bilir ama sen bilmezsin. Kuraklık ve kıtlık içinde olduğunuz zaman yağmurun hangi günde üzerinize geleceğini bilir ve bu halinize güler.

Lakit dedi ki:

- Hayır için gülen Rab'dan mahrum olmayacağız demek!

Rasûlullah (s.a.v.) sözüne devamla, Allah'ın, kıyametin ne zaman kopacağını bildiğini de söylemişti.

Biz dedik ki:

- Ya Rasûlallah! Senin bildiğin ama insanların bilmediği şeylerden bazısını bize öğret. Çünkü biz, herhangi bir kimseyi tasdik etmeyen bir kabiledeniz. İçinde yaşadığımız kabile, Mezhec kabilesidir. Çevremizde de Has'am kabilesi vardır. Bizim aşiretimiz de oradandır.

Rasûlullah buyurdu ki:

- Bir süre bekleyeceksiniz. Sonra Peygamberiniz vefat edecektir. Sonra yine bir müddet bekleyeceksiniz. Sonra çağırıcı gönderilecektir (kıyamet kopacaktır.). Senin ilâhının hayatına yemin ederim ki, yeryüzünde ölmedik birşey kalmayacaktır. Her şey ölecektir. Rabbinle beraber olan melekler de ölecektir. Aziz ve Celil olan Rabbin yeryüzünde dolaşacak ve her yer ıssız kalacaktır. Beldelerde kimseler kalmayacaktır. Rabbin semaya emir verecek, Arş'ın yanından yağmurlar yağacaktır. Senin Rabbinin ömrüne yemin ederim ki, yeryüzünde öldürülmüş kimsenin yaptığı ve ölü kimsenin defnedildiği yerlerin tamamı yarılacak, mezarlar açılacak, mezarlardaki cesetler başuncundan itibaren yeniden dirilecek ve tastamam kalkıp oturacaklardır. Aziz ve Celil olan Rabbin onlara: "Ne var?" diye soracak. Onlar da şu cevabı vereceklerdir: "Ya Rab, dün ve bugün." Onlar hayattan sanki hiç ayrılmamış olduklarını zannederek böyle cevap verirler.

Ben dedim ki:

- Ya Rasûlallah, rüzgarlar, çürüme ve canavarlar bizi dağıttıktan

sonra, Rab vücudumu nasıl toplayıp bir araya getirecektir?

Rasûlullah (s.a.v.), şöyle cevap verdi:

- Allah'ın yeryüzündeki nimetlerinden sana bir örnek vererek bunu anlatayım: Kurumuş yeryüzüne baktığın zaman: "Bu yeryüzü artık canlanmaz." dersin. Sonra Rabbin oraya yağmur yağdırır, çok geçmeden orada Hanzel ağacının bitmiş olduğunu görürsün. Senin Rabbinin hayatına yemin ederim ki, O, yeryüzünün bitkilerini toplamaktan daha çok sizleri sudan yaratıp bir araya getirip toplamaya daha çok muktedirdir. Mezarlarınızdan ve yattığınız yerlerden çıkar, ona bakarsınız. O da size bakar.

Dedim ki:

- Ya Rasûlallah! Biz, yeryüzü dolusunca insanlarız. Aziz ve Celil olan Rab ise bir tek şahıstır. Nasıl olur da hem o bize bakar, hem de biz ona bakarız?

Rasûlullah buyurdu ki:

- Sana bu hususta Allah'ın nimetlerinden misal vererek açıklamada bulunayım. Güneş ile ay, Allah'ın küçük birer mucizesidirler. Onları görürsünüz, onlar da sizi görürler. Bu karşılıklı görme, aynı anda cereyan eder. Bunları görürken de herhangi bir zarara uğramaz ve sıkıntı görmezsiniz. Senin Rabbinin hayatına yemin ederim ki O, sizin güneş ile ayı zarar görmeksizin ve sıkıntıya uğramaksızın görmenize, onların da sizi görmelerine nisbetle sizin kendisini görmenize ve kendisinin de sizi görmesine daha muktedirdir.

Dedim ki:

- Ya Rasûlallah! Huzuruna vardığımızda Rabbimiz ne yapacaktır?

Dedi ki:

- Amel defterleriniz açılmış olarak Rabbinize arz edilirsiniz. Sizin hiçbir ameliniz O'na gizli kalmayacaktır. Aziz ve Celil olan Rabbim, bir avuç su alıp tarafınıza serpecektir. İlâhının hayatına yemin ederim ki, o sudan hepinizin yüzüne değecektir. Müslüman kişinin yüzüne beyaz, yumuşak ve ince kumaş parçası gibi değecektir. Kafirinkine ise kara kömür parçası gibi çarpılacak ve gagalayacaktır.

Dikkat edin, sonra peygamberiniz sizden ayrılıp gidecektir. Onun peşi sıra salih kimseler de ayrılıp gideceklerdir. Siz ateşten bir köprü'nün üzerinden geçeceksiniz. Sizden biri ateş közüne basacak ve öldüm, diyecektir. Aziz ve Celil olan Rabbim de tam vaktidir, diyecektir. Çok susamış olarak Rasûlullah'ın havuzunun yanı başına geleceksiniz. Ondan içilecektir. Yemin ederim ki onu daha önce görmemişim. İlâhının hayatına yemin ederim ki, sizden biri o havuza elini uzatınca mutlaka eline bir bardak düşecek ve o bardak dolusu onu necasetten, pislikten ve idrardan temizleyecektir. O gün güneş ile ay

hapsedilecek ve ikisinden birini dahi göremeyeceksiniz.

Dedim ki:

- Ya Rasûlallah, o zaman ne ile göreceğiz?

Dedi ki:

- Şu anda gözünle gördüğün gibi göreceksin. Ve güneşin doğup yeryüzünü aydınlattığı ve dağları parlattığı gibi göreceksin.

Dedim ki:

- Ya Rasûlallah! İyilik ve kötülüklerimizin karşılığını ne kadar göreceğiz?

Dedi ki:

- İyiliğin on misli mükafatını göreceksiniz. Kötülüğün de sadece misli kadar cezasını göreceksiniz. Ancak affedilirse onu da görmeyeceksiniz.

Dedim ki:

- Ya Rasûlallah! Ya Cennet ve Cehennem'e ne dersin?

Dedi ki:

- İlâhının hayatına yemin ederim ki, Cehennem'in yedi kapısı vardır. Onun iki kapısı arasındaki mesafeyi bir süvari ancak yetmiş senede kat edebilir. Cennet'in de sekiz kapısı vardır. Onun iki kapısı arasındaki mesafeyi de bir süvari ancak yetmiş senede katedebilir.

Dedim ki:

- Ya Rasûlallah! Cennet'te ne göreceğiz?

Dedi ki:

- Saf baldan ırmaklar göreceksiniz. Öyle ırmaklar göreceksiniz ki, ondan bir bardak içince sizde başağrısı ve pişmanlık kalmayacaktır. Tadı değişmeyen süt ırmakları da göreceksiniz. İçimi kolay su ırmakları da göreceksiniz. Meyveler göreceksiniz. İlâhının hayatına yemin ederim ki, mislini bilmediğiniz hayırlar ve tertemiz arınmış zevceler göreceksiniz.

Dedim ki:

- Ya Rasûlallah! Cennet'te bizim eşlerimiz olacak, ancak onlardan muslih olanlar var mıdır?

Dedi ki:

- Salih kadınlar salih erkeklere verilecektir. Dünyada olduğu gibi onlardan lezzetleneceksiniz. Onlar da sizlerden lezzetleneceklerdir. Ancak onlar orada doğum yapmayacaklardır.

Lakit dedi ki: Ben şu soruyu da Rasûlullah (s.a.v.)'a sordum:

- Biz Cennet'te hangi mertebelere varacağız?

Rasûlullah, bu soruyu cevaplamadı.

Dedim ki:

- Ya Rasûlallah! Ne üzerine seninle bey'atleşeceğim?

Rasûlullah (s.a.v.) elini uzattı ve şöyle buyurdu:

- Namaz kılmak, zekat vermek, şirkten ayrılmak, Allah'tan başka bir tanrıyı Allah'a ortak koşturmak üzere benimle bey'atleyeceksin.

Dedim ki:

- Doğu ile batı arası bizim içindir.

Benim böyle demem üzerine Peygamber (s.a.v.) elini yumdu. Sonra parmaklarını açtı. Kendisine, karşılığını bana vermeyeceği bir şartı koşacağını zannetti.

Dedim ki:

- O şeylerden, dilediğimizden vazgeçeriz. Kişi sadece kendi şahsı aleyhine suç işler.

Benim böyle demem üzerine Rasûlullah, elini açtı ve şöyle dedi:

- Bu senin için olur. Dilediğin şeyden vazgeçersin ve sadece kendi şahsın aleyhine suç işlersin.

Bundan sonra biz Rasûlullah'ın yanından ayrılp gittik.

Beni Kilab kabilesinden biri olan Ka'b b. Hudaî:

- Ya Rasûlallah, Müntefik oğulları buna ehil midirler? diye sordu.

- Senin ilâhının hayatına yemin ederim ki, bu ikisi dünya ve ahirette insanların en takvâlılarındanlardır.

Biz, Rasûlullah'ın yanından ayrılp onun yanına gittik."

Ravi burada hadisin tamamını naklediyor. Sonunda şöyle diyor:

"Ya Rasûlallah, geçmişte, cahiliye döneminde işlenen hayırların sahibine faydası var mıdır?

Kureyş'in ortasından bir adam şöyle dedi:

- Vallahi senin baban Müntefik, Cehennem ateşindedir.

Onun böyle demesi üzerine yüzümün derisi ile eti arasına sanki bir sıcaklık düştü. Çünkü insanların ortasında o kişi babam hakkında böyle yakışsız birşey söylemişti. Ben de: "Ya senin baban ey Allah'ın Rasûlü?" demeye niyetlendimse de sonra baktım ki; "Ya Rasûlallah, ya senin ailenin durumu?" diye sormak daha hoş olacak. Onun için bu soruyu sordum. O şöyle cevap verdi:

- Allah'ın hayatına yemin ederim ki, ailemin durumu da aynıdır. Sen, Amirî veya Kureyşî bir müşrikin mezarı başına vardığın zaman şöyle de: "Muhammed, beni sana gönderdi ve senin hoşuna gitmeyen şeyleri sana müjdelememi söyledi. Sen şimdi yüzün ve karnın üzerine Cehennem ateşinde sürünmektensin!"

Dedim ki:

- Ya Rasûlallah, onlar niçin bu duruma düşmüşlerdir? Oysaki onlar çok güzel bildikleri amelleri işliyorlardı. Onlar, iyi yaptıklarını zannederek o amelleri işliyorlardı.

Dedi ki:

- Şundan ki, Cenâb-ı Allah, her yedi ümmetin sonunda bir peygamber göndermiştir. Her kim kendi peygamberine asi olursa sapık-

lardan olur. Her kim kendi peygamberine itaat ederse hidayet bulmuşlardan olur."

Bu, cidden garib bir hadistir. Bazı lafızlarında münkerlik vardır. "Ba's ve Nüşur" kitabında Hafız el-Beyhakî bu hadisi zikretmiştir. Abdülhak el-İşbilî de, "Akibe" adlı kitabında bunu zikretmiştir. "et-Tezkire fi Ahvali'l-Ahire" adlı kitabında Kurtubî de bunu zikretmiştir.

ZİYAD B. HARİS ES-SÜDAÎ'NİN ELÇİ OLARAK GELİŞİ

Hafız el-Beyhakî, Ebu Ahmed el-Esedabadî kanalı ile Ziyad b. Haris es-Südaî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip Müslümanlık üzerine ona bey'at ettikten sonra onun kabilem üzerine asker gönderdiğini öğrendim. Kendisine:

- Ya Rasûlallah! Askerleri geri çevir, kabilemin Müslümanlığı kabul edip sana itaat etmelerini ben üzerime aldım, dedim.

- Öyle ise git onları geri çevir, dedi.

- Devem yorgundur, yürüyemiyor, dedim.

Bunun üzerine bir başkasını gönderip askerleri geri çevirtti. Ben de kabileme bir mektup yazarak gönderdim. Mektubum üzerine, Hz. Peygamber'e Müslüman olduklarına dair bir heyet gönderdiler.

Hiz. Peygamber bana:

- Ey Südaî kardeş, öyle anlaşıyor ki, kavmin içinde sözü geçerli bir kimsesin, dedi.

- Hüner benim değildir. Cenâb-ı Allah, onlara hidayet nasib etti, dedim.

- Seni onların başına emir tayin edeyim mi? diye sordu.

- Evet ya Rasûlallah, dedim.

Bunun üzerine buna dair bir emirname yazdırdı. Ona:

- Ya Rasûlallah, bana zekatlarından bir pay verilmesini de emret, dedim.

Olur, dedi ve bunun için de ikinci bir yazı yazdırdı.

Bu olay, savaş yolculuklarının birinde idi. Hz. Peygamber, akşam doğru konaklamak üzere bir yere indi. Oranın halkı gelip:

- Cahiliye döneminde aramızda bir olay geçmişti. Şimdi o olayın öcünü valimiz bizden almak istiyor, diyerek başlarındaki valiyi şikayet ettiler.

Hiz. Peygamber:

- Öyle midir? diye sordu.

- Evet, diye cevap verdiler.

Bunun üzerine yanındaki ashaba -ki ben de aralarında idim- dö-

nüp:

«Mü'min olan bir kimse için emîr olmakta hayır yoktur.» dedi.

Südaî diyor ki: Hz. Peygamber'in bu sözü kalbimde bir iz bıraktı.

Sonra bir başkası gelip:

- Ya Rasûlallah, bana ihsanda bulun, dedi.

Hz. Peygamber orada:

«Kim muhtaç olmadığı halde dilenirse, kendisi için bir baş ağrısı, bir karın sancısı olur.» dedi.

Adam:

- O halde bana zekattan biraz ver, dedi.

Hz. Peygamber, bu sefer ona şöyle cevap verdi:

- Cenâb-ı Allah, zekatların dağıtımı hususunda ne bir peygamberin ne de başka birinin hükmüne razı olmuştur ki, onlar bu hususta hüküm versinler. Cenâb-ı Allah, zekat verilecek kimseleri sekiz sınıfa ayırmıştır. Eğer sen o sınıflardan birinde isen sana zekattan biraz veririm.

Südaî diyor ki: Peygamber Efendimiz'in bu sözü kalbimde ikinci bir iz bıraktı. Zira ben zengin olduğum halde kendisinden zekat istemiştim.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), yatsı vaktinde gecenin ilk diliminde yola devam etti. Ben de yanında yürüdüm. Yakınında idim. Ashabı, kendisinden kopuyor, geride kalıyorlardı. Onun yanında benden başka kimse kalmamıştı.

Sabah namazının vakti geldiğinde bana emir verdi, ezan okudum. "İkamet edeyim mi ya Rasûlallah?" diye sordum. O da doğu tarafına fecre baktı ve hayır, diye cevap verdi. Fecrin doğuşunu bekledi. Fecir doğduğunda indi, def-i hacete gitti. Sonra yanıma geldi. Ashabı da oraya geldi.

- Ey Südaî kardeş, senin yanında su var mı? diye sordu.

Dedim ki:

- Biraz var, ama sana yetmez.

- Onu bir kaba koy, sonra bana getir, dedi. Ben de öyle yaptım. Suyu avucuna koydu. Parmakları arasından pınar gibi su fışkırdığını gördüm. O esnada şöyle buyurdu:

«Eğer Aziz ve Celil olan Rabbimden utanmasaydım, bu sudan içer ve başkalarına da içirirdik. Ashabıma seslen. Suyu ihtiyacı olan gelsin.»

Ben ashaba seslendim. Onlardan ihtiyacı olanlar gelip o sudan aldılar.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.) namaza durdu. Bilal ikamet getirmek istedi. Rasûlullah ona şöyle dedi:

«Südaî kardeş ezan okudu. Ezan okuyan kimse ikamet etsin.»

Ben de ikamet getirdim.

Namaz kıldıktan sonra kalkıp her iki yazıyı da kendisine geri verdim ve:

- Beni iki görevden de affet, dedim.

-Niçin? Aklına ne geldi ki? diye sordu.

- Ya Rasûlallah! Sen: "Mü'min olan kimse için emir olmakta hayır yoktur." buyurdun. Oysa ki ben Allah'a ve onun Rasûlüne inanan bir mü'minim. Sonra: "Kim muhtaç olmadığı halde dilenirse o, kendisi için bir baş ağrısı ve karın sancısı olur." diye buyurdun. Ben ise zengin olduğum halde senden zekat istedim, dedim.

- O öyledir. İstersen kabul et, istersen bırak, dedi.

Ben de:

- Bırakıyorum, dedim.

- Öyle ise bana bir başkasını bul ki, onu bu görevlerin başına tayin edeyim, dedi.

Ben de gelen heyet içinden birisini kendisine gösterdim, onu tayin etti.

Sonra dedik ki:

- Ya Rasûlullah, bizim bir kuyumuz vardır. Kış mevsiminde suyu bize yetiyor, onun etrafında toplanıyoruz. Yaz mevsiminde ise suyu azalıyor, çevremizdeki diğer suların başına gidiyor, dağılıyoruz. Biz Müslüman olduk. Çevremizdeki herkes bize düşmandır. Allah'a dua et, kuyumuzun suyu bize yetsin, başında toplanalım. Dağılıp da başka yerlere gitmeyelim.

Yedi çakıl tanesi getirilmesini istedi. Getirdiler, onları elinde oğdu, üzerlerine dua okudu. Sonra:

- Şu çakılları götürün, kuyunun başına vardığınızda bunları birer birer içine atın ve Allah'ı anın, dedi.

Biz de emredilene yaptık. Ondan sonra kuyunun dibini göremez olduk. Suyu çoğalmıştı."

Vakidi'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Cîrâne umresinden sonra Kays b. Sa'd b. Ubade'yi 400 kişilik bir seriyye ile Süda' beldelerine gönderdi. Orayı ele geçirdiler. Onlar da kendilerinden bir adamı Rasûlullah'a gönderdiler. Elçi, Rasûlullah'ın yanına gelip şöyle dedi:

- Göndermiş olduğun orduyu kavmimin üzerinden geri çeviresin diye sana geldim. Ben, onların Müslüman olarak sana gelmelerini üzerime alıyorum.

Bundan sonra o kabilenin onbeş kişilik heyeti, Rasûlullah (s.a.v) - ın yanına geldi. Daha sonra Veda haccında onlardan 100 kişilik bir heyetin geldiğini de gördü.

HARİS B. HASSAN EL-BEKİRİNİN RASÛLULLAH (S.A.V.)'A GELİŞİ

İmam Ahmed b. Hanbel, Zeyd b. Habbab kanalı ile Haris el-Bekrî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Alâ b. Hadremî'yi Rasûlullah (s.a.v.)'a şikayet etmek için yola çıktım. Rabaza'ya vardığımda Beni Temim kabilesinden kötürüm bir kadına rastladım.

Bana:

- Ey Allah'ın kulu, benim Rasûlullah ile görülecek bir işim var. Beni ona götürebilir misin? diye sordu. Ben de onu omuzuma alıp Medine'ye getirdim. Mescid-i Nebvî'ye baktım ki, içerisi Medinelilerle dolup taşıyor. Bir de gördüm ki, siyah bir bayrak dalgalanıyor. Bilal de Rasûlullah'ın huzurunda kılıcını kuşanmış vaziyette duruyor. Ne var, ne oluyor şu insanlara? diye sordum. Amr b. As'ın bir tarafa sefer düzenlemekte olduğunu söylediler.

Rasûlullah, evine veya eşyalarının yanına gitti. Ben de kalkarak yanına girmek için izin istedim. Bana izin verdi. Yanına girip selam verdim. Bana şöyle sordu:

- Sizinle Beni Temim kabilesi arasında birşey var mı?

- Evet var. Devran onların aleyhine döndü. Ben, Beni Temim kabilesinden bir acuzeye uğradım. Kötürüm idi. Kendisini alıp sana getirmemi istedi. İşte şimdi kapıda duruyor.

Rasûlullah, giriş iznini verdi. O da içeri girdi. Dedim ki:

- Ya Rasûlallah, eğer uygun görürsen bizimle Beni Temim kabilesi arasına bir sed koy. Dehna çölünü aramıza bir tampon bölge yap.

Benim böyle demem üzerine o acuze kadın öfkeleni, yerinden fırladı ve şöyle dedi:

"Allahım, sen de biliyorsun ki, ben bir hastanın yanına gelmiş değilim ki, onu tedavi edeyim, bir esirin yanına gelmiş değilim ki, onun fidyesini verip de hürriyetine kavuşturayım. Allahım, Ad kavmine içirmekte olduğun suları yağdır."

Bunun üzerine siyah bulutlar geldi. Bulutlardan ona: "Bunlardan birini seç." diye seslenildi. O da o bulutlardan siyah birine eliyle işaret etti. İşaret ettiği buluttan şöyle bir ses geldi:

"Al bunu, yok olup helak ol. Kül yığını haline gel. Ad kavminden alınan habere göre Cenâb-ı Allah, Ad kavminin üzerine şu yüzüğümün içinden geçebilecek kadar bir rüzgar göndermiş, hepsini helak etmişti."

Ebu Vail dedi ki: Bu doğrudur. Bir kadın veya erkek bir kimseyi elçi olarak gönderdikleri zaman ona: "Ad kavminin elçisi gibi olma." derlerdi.

ABDURRAHMAN B. EBİ AKİL'İN KAVMİ İLE BİRLİKTE RASÛLULLAH'A ELÇİ OLARAK GELİŞİ

Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebû Abdulah İshak b. Muhammed b. Yusuf es-Susî kanah ile Abdurrahman b. Ebi Akil'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Bir heyetle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'a gittim. Evine vardığımızda devemi kapıda ıhdırdım. İçeri girerken ondan daha çok kızdığım bir kimse yok iken, yanından ayrıldığımızda ondan daha fazla sevdiğim bir kimse yoktu. Arkadaşlarımızdan birisi:

- Ya Rasûlallah! Niçin Rabbinden, Süleyman peygambere verdiği mülkü sana da vermesini dilemiyorsun? diye sordu.

Hz. Peygamber güldü ve şöyle cevap verdi.

- Tahmin ederim ki adamınız için Allah katında Süleyman'ın mülkünden daha üstün birşey vardır. Hiçbir peygamber yoktur ki; Allah onu gönderirken, kendisine bir dilekte bulunmasını söylemiş olmasın. Bu peygamberlerden kimisi, Allah'tan dünyalık istemiş ve Allah ona dünyayı vermiştir. Kimisi de milleti onu dinlemediği için onlara beddua etmiş ve bu yüzden onlar yok olmuşlardır. Ben ise dileğimi ahiret için saklamış bulunuyorum ki, o gün ümmetime şefaate edeyim."

TARIK B. ABDULLAH VE ARKADAŞLARININ GELİŞİ

Hafız el-Beyhakî, Ebu Cenab el-Kelbî kanah ile Tarık b. Abdulah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Ben Zül-Mecaz çarşısında duruyordum. Bir de baktım ki, cübbe giyinmiş bir adam şöyle diyerek bize doğru geliyor:

- Ey insanlar, Lâ ilâhe illallah deyin ki, kurtuluşa eresiniz.

Arkadan bir adam da onu takip ediyor, onu taşıyor ve şöyle diyor:

- Ey insanlar! Bu yalancıdır.

Onun kim olduğunu sordum. Dediler ki; Haşimoğullarından bir gençtir ki, Allah'ın Rasûlü olduğunu iddia ediyor. "Peki ya ona taş atan şu adam kimdir?" diye sordum. Amcası Abdüluzzâ (Ebu Leheb) olduğunu söylediler.

İnsanlar, Müslüman olup hicret ettikleri zaman biz azık bulmak amacıyla Medine'ye yönelerek Rabaza'dan çıktık. Medine surlarına ve hurmalıklarına yaklaştığımızda eski elbiseler içinde bir adam yanımıza gelip selam verdi ve nereden geldiğimizi sordu. Biz de Rabaza'dan geldiğimizi söyleyince nereye gitmek istediğimizi sordu. Biz Medine'ye gitmek istediğimizi söyledik. İhtiyacımızı sordu. Medine

hurmalarını alıp azık olarak götürmek istediğimizi anlattık. Yanımızda bir binek ve yularlı, kızıl tüylü bir deve vardı. "Şu devenizi satmaz mısınız?" diye sorunca biz de: "Şu kadar ölçek hurmaya satarız." diye cevap verdik. Fiyatı indirmedik. Adam devenin yularını tutup götürdü. Gözden kayboldu. Medine surları ve hurmalıkları arasına girip gitti. Bunun üzerine: "Ne yaptık? Vallahi devamızı tanımadığımız birine sattık, bedelini de almadık." dedik. Yanımızdaki kadın şöyle dedi: "Vallahi ben öyle bir adam gördüm ki, yüzü dolunay gibi paralıydı. Ben devenizin parasına kefilim." Bir de baktık ki bir adam bize doğru geliyor . Gelince de:

- Ben Allah Rasûlüyüm. Size geldim. İşte hurmanız. Doyuncaya kadar yeyin. Devenizin bedelini ölçekleyerek tam alın, dedi.

Biz doyuncaya kadar yedik ve ölçekleyerek devamızın bedelini tam olarak aldık. Sonra Medine'ye girdik. Mescid-i Nebevî'ye gittik. Baktık ki, o adam minberde insanlara hutbe irad ediyor. Hutbesine yetiştik, şöyle diyordu:

"Sadaka verin. Çünkü sadaka sizin için hayırlıdır. Veren el, alandan daha hayırlıdır. Annene, babana, kız kardeşine, erkek kardeşine, yakınına ve ondan sonraki yakınına ver."

O esnada Beni Yerbu' kabilesinden bir adam (ya da Ensâr'dan biri) gelip şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Bizim bunlar üzerinde cahiliye döneminden kalma bir kan davamız vardır.

Rasûlullah buyurdu ki:

- Baba, çocuğundan ötürü suçlanamaz.

Bu sözünü üç kez tekrarladı."

FERVE B. AMR EL-CÜZAMÎ'NİN ELÇİSİNİN RASÛLULLAH'A GELİŞİ

İbn İshak dedi ki: Ferve b. Amr b. Nafire el-Cüzamî en-Nufâsî, Rasûlullah (s.a.v.)'a Müslüman olduğuna dair bir elçi gönderdi ve ona beyaz, dişi bir katar hediye etti. Ferve, Bizans'ın kendine yakın Araplar üzerine vali olarak tayin ettiği bir kimse idi. Oturmakta olduğu yer, Maan ve Şam topraklarından olup oralara bağlı idi. Müslüman olduğu haberi Bizans'a ulaştığı zaman onu arattılar. Yakaladılar ve kendi yanlarında hapsedtiler. O, bu hapsedilişi hakkında şöyle dedi:

"Ey Selma! Artık benden sonra İsmüd denilen sürmeyi göze çalma.

Yakınlıkta bulunmak için kimseye yaklaşma.

Ey Ebu Kebşe! Bilmektesin ki, ben izzetlilerin arasındayım, lisa-

nım kesilmez.

Eğer ben helak olursam, andolsun siz bir kardeşinizi kaybedersiniz.

Eğer kalırsam elbette benim yerimi bilirsiniz.

Cömertlik, şecaat ve beyan gibi bir gencin üzerinde topladığı şeylerin en büyüğünü üzerimde toplamışımdır."

Bizanslılar, Filistin'de Afra denilen bir suyun yanında onu asma-ya karar verdikleri zaman o şöyle dedi:

"Acaba Selma, kocasının Afra suyunun üzerinde astıkları ağaçlardan birinin üstünde bulunduğunu gelip görecektir mi?

Bir dişi devenin üzerindeki, o devenin anasına hiçbir erkek deve çekilmedi.

O ağaç ki, dalları oraklarla kırılmıştır."

Zührî'nin iddiasına göre idam yerine getirdikleri zaman o, şöyle demiştir:

"Müslümanların eşrafına bildir ki, ben kemiklerim ve makamım-la Rabbime teslim olmuşumdur."

Sonra onun boynunu vurdular ve o suyun üzerinde astılar. Allah ona rahmet etsin. Ondan razı olsun, onu hoşnut kılsın, makamını da Cennet eylesin.

TEMİM ED-DARÎ'NİN RASÛLULLAH'A GELİŞİ VE ONA CESSASE'NİN DURUMUNU HABER VERMESİ

Ebu Abdillâh Sehl b. Muhammed b. Nasraveyh el-Mervezî, Ebu Bekir Muhammed b. Ahmed kanalı ile Fatıma binti Kays'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Temim ed-Darî, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Onun gemiye binip deniz yolculuğu yaptığını ve gemisinin rotayı şaşırdığını, bir adaya düştüklerini, adaya çıkıp su aramaya başladıklarını, saçını yerde sürümekte olan bir insana rastladıklarını ve ona: "Sen kimsin?" diye sorduklarını, onun da: "Ben Cessase'yim." dediğini haber verdi.

Temim, sözüne devamla şöyle diyor: Arkadaşlarımız, Cessase'ye dediler ki:

- Bize buradaki durumu anlat bakalım.

- Size anlatacak birşey yok, ancak bu adada dikkatli olun.

Biz adaya girdik. Baktık ki, eli ayağı bağlı bir adam duruyor. Bizze, kim olduğumuzu sordu. Biz de Araplardan olduğumuzu söyledik. Bize:

- Aranızda ortaya çıkan şu peygamber ne yapıyor? diye sordu. Cevaben dedik ki:

- İnsanlar ona iman ettiler, ona tabi oldular. Onu tasdik ettiler.

Dedi ki:

- Bu, onlar için hayırlıdır. Siz bana Ayn Za'r'dan haber verin. Orada ne oldu?

Biz de ora hakkında kendisine haberler verdik. Yerinden sıçradı. Âdeta duvarın arkasına geçecek gibi oldu. Sonra:

- Beysan hurmalığı ne oldu? Ürün verdi mi? diye sordu. Biz ürün verdiğini söyledik. Yine aynı şekilde yerinden sıçradı. Sonra şöyle dedi:

- Eğer buradan çıkmama izin verilseydi, Taybe (Medine) şehri dışındaki bütün beldelere ayak basardım."

Ravi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) onu çıkardı. İnsanlara konuştu ve: "İşte bu Taybe'dir. Bu da Deccal'dır." dedi.

Vakidî, Lahm kabilesinden gelen ve Daris başkanlığındaki on kişilik heyeti de anlatır.

BENİ ESED KABİLESİNDEN GELEN HEYET

Vakidî'nin anlattığına göre hicri dokuzuncu sene başında Beni Esed kabilesinin on kişilik heyeti, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelmişti. Bu heyette, Dırrar b. Ezver, Vabise b. Mabed, Tuleyha b. Hüveylid ve Nefade b. Abdullah b. Halef vardı. Tuleyha, bundan sonra peygamberlik iddiasında bulunmuş, ancak daha sonra yeniden İslâm'a girmiş ve İslâmiyet'i güzelce yaşamıştı. Bu heyetin başkanı Hadremi b. Amir şöyle demişti:

- Ya Rasûlallah, bir kıtlık senesinde zifiri karanlık gecede zırha bürünerek sana geldik. Üzerimize ordu gönderme.

Bunlar hakkında şu ayet-i kerime nazil oldu:

"Ey Muhammed! Müslüman oldular diye seni minnet altında bırakmak isterler. De ki: Müslüman olmanızla beni minnet altında tutmayın. Hayır, eğer doğru kimselerseniz, sizi imana eristirmekle Allah sizi minnet altında bırakır." (el-Hucurât, 17.)

Bunlar arasında Benu Resye adında bir kabile vardı. Rasûlullah, bu kabilenin adını değiştirerek onlara: "Siz Benu Reşede kabilesisiniz." dedi.

Rasûlullah, Nefade b. Abdullah b. Halef'den binmek ve sağlamak için çok iyi ve beraberinde yavrusu bulunmayan dişi bir deveyi hediye olarak istedi. Nefade de araştırdı. Böyle bir deveyi sadece amcası oğlunun yanında buldu. Alıp getirdi. Rasûlullah (s.a.v.) ona, deveyi sağmasını emretti. Sağdı, Rasûlullah o süttten içti. Artığını da ona i-

çirdi. Sonra şöyle dedi:

"Allahım, bu süte ve bu sütü içirene bereket ihsan et."

Nefade: "Ya Rasûlallah, bu deveyi getirene de bereket ihsan edilmesi için Allah'a dua et" dedi. Rasûlullah da: "Allahım, bu deveyi getirene de bereket ihsan et." diye dua etti.

BENİ ABS KABİLESİ HEYETİ

Vakidî'nin anlattığına göre bunlar dokuz kişiden müteşekkil bir heyet idiler. Peygamber (s.a.v.), onlara: "Onuncu kişiniz de benim." dedi. Talha b. Ubeydullah'a emir verdi. O da onlar için bir sancak hazırladı. Parolalarını da ya aşere "ey on" diye belirledi.

Vakidî'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.) -tercüme-i halini cahiliye döneminden bahsederken anlatmış olduğumuz- Halid b. Sınan el-Absî'yi sordu. Onun çoluk çocuğunun olmadığını, neslinin kesik olduğunu haber verdiler.

Yine Vakidî'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), -Kureys'e ait olup, Şam'dan gelecek olan kervanı gözetlemeleri için- onları yola gönderdi.

Bundan da anlaşılıyor ki, bu heyet, Mekke fethinden önce Rasûlullah'ın yanına gelmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

BENİ FEZARE KABİLESİ HEYETİ

Vakidî, Abdullah b. Muhammed b. Ömer el-Cumahî kanalı ile Ebu Vecze es-Sa'dî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), hicri dokuzuncu senede Tebük gazvesinden döndüğü zaman Beni Fezare kabilesinden on küsur kişiden oluşan bir heyet onun yanına geldi. Bu heyette Harice b. Hısn, Haris b. Kays b. Hısn da vardı. Haris, onların yaşça en küçüğü idi. Cılız bir bineğe binmişti. İslâmiyet'i kabul ederek gelmişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) onlara, beldelerinin durumunu sordu. Onlardan biri şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, beldelerimiz kılthğa maruz kaldı. Davarlarımız helak oldu. Çevremiz kuraklaştı. Çoluk çocuğumuz aç kaldı. Bizim için Allah'a dua et.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), minbere çıkıp dua etti ve şöyle dedi:

- Allahım, beldelerini canlandır. Allahım, bol, doyurucu, ekin bitirici, her tarafı kapsayıcı, geniş, gecikmesiz, hemen bir yağmur yağdır bize. Faydalı olsun, zararlı olmasın. Allahım, bize azap suyu değil, rahmet suyunu yağdır. Allahım, bu yağmur evlerimizi yıkmasın, kimseyi boğmasın, Eksiltip helak etmesin. Allahım, bize yağmur yağdır

ve bizi düşmanlara muzaffer kıl."

Ravi diyor ki: Yağmur yağdı, o kadar çok yağdı ki, gökyüzünü açık seçik bir şekilde göremez oldular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) tekrar minbere çıkıp dua etti ve şöyle dedi:

- Allahım, bu yağmuru üzerimize değil de çevremize yağdır. Tepelere ve yayvan dağlıkların üzerine, vadilerin içlerine ve ağaçların bittiği yerlere yağdır.

Bunun üzerine Medine üzerindeki bulutlar bir kumaş parçası gibi açılıp gitti.

BENİ MÜRRE KABİLESİ HEYETİ

Vakidî'nin anlattığına göre bu heyet, hicri dokuzuncu senede Rasûlullah'ın Tebük dönüşünde Medine'ye gelmiştir. Onüç kişiden müteşekkil idi. Aralarında Haris b. Avf da vardı. Rasûlullah (s.a.v.), onlara on okiye gümüş verdi. Bunlar, memleketlerinin kurak olduğunu anlattılar. Rasûlullah da bunun üzerine onlar için: "Allahım, üzerlerine yağmur yağdır." diye dua etti. Beldelerine döndüklerinde, Rasûlullah'ın kendileri için dua ettiği günde yağmur yağmış olduğunu gördüler.

BENİ SA'LEBE KABİLESİ HEYETİ

Vakidî, Musa b. Muhammed b. İbrahim kanalı Beni Sa'lebe kabilesinden bir adamın, babasından naklen şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), hicri sekizinci senede Cîrâne'den geldiğinde biz dört kişi olarak yanına vardık ve:

- Biz arkada bıraktığımız kavmimizin elçileriyiz. Onlar İslâmiyet'i kabulleniyorlar, dedik.

O da ağırlanmamızı emretti. Medine'de birkaç gün ikamet ettik. Sonra vedalaşmak için yanına vardığımızda Bilal'e:

- Heyetlere armağan verdiğin gibi bunlara da armağan ver, dedi. Bilal de büyükçe ve geniş bir kazan gümüş getirdi. Her birimize beşer okiye gümüş verdi ve:

- Yanımızda dirhemler yoktur, dedi. Biz beldemize döndük."

BENİ MUHARİB KABİLESİ HEYETİ

Vakidî, Muhamed b. Salih kanalı ile Ebu Vecze es-Sa'dî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Muharib kabilesinin heyeti, hicri onuncu senede Veda haccında on kişilik bir grup olarak Rasûlullah'a geldiler. Aralarında Seva b.

Haris ile oğlu Hüzeyme b. Seva da vardı. Bunlar, Remle binti Haris'in evine konuk oldular. Her sabah ve akşam Bilal yanlarına geliyordu. Müslüman oldular ve:

- Arkada bıraktığımız kavmimizin Müslüman olmasını da üzerimize alıyoruz, dediler.

O mevsimlerde Rasûlullah (s.a.v.)'a bunlardan daha kaba davranan ve daha katı olan kimse yoktu. Bu heyette onlardan bir adam vardı ki, Rasûlullah (s.a.v.) onu tanıdı. O da şöyle dedi:

- Seni tasdik edinceye kadar beni hayatta bırakan Allah'a hamdolsun.

Rasûlullah (s.a.v.) da:

- Doğrusu şu kalpler Aziz ve Celil olan Allah'ın elindedir, dedi ve Hüzeyme b. Seva'nın yüzüne elini sürdü. Yüzü bembeyaz oldu. Diğer heyetlere armağanlar verdiği gibi onlara da verdi. Onlar, armağanlarını aldıktan sonra beldelerine döndüler."

BENİ KİLAB KABİLESİ HEYETİ

Vakidî dedi ki: Bunlar, hicri dokuzuncu senede on üç kişiden müteşekkil bir heyet olarak geldiler. Aralarında şair Lebid b. Rabia ile Cebbar b. Sülma da vardı. Bununla Ka'b b. Malik arasında dostluk vardı. Ka'b, ona hoşgeldin, dedi. İkramda bulundu. Hediyeler verdi. Bunlar Ka'b ile birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiler. Ona İslâm selamı ile selam verdiler. Allah'ın kitabı ve Rasûlünün sünneti ile Dahhak b. Süfyan el-Kilabî'nin kendilerine geldiğini, kendilerini Allah'a imana davet ettiğini, kendilerinin de ona icabet ettiklerini, onun kendilerinin zengin olanlarından zekatlarını alıp yoksullarına sarfettiğini de Rasûlullah'a anlattılar.

BENİ RÜAS B. KİLAB KABİLESİ HEYETİ

Vakidî dedi ki: Amr b. Malik b. Kays b. Büceyde b. Rüas b. Kilab b. Rebia b. Amir b. Sasaa adındaki bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip Müslüman oldu. Sonra kavmine döndü, onları Allah'a imana davet etti. Onlar da şöyle dediler:

- Bize vurdukları darbenin mislini Beni Akil'e vurmadıkça biz iman etmeyiz!

Bu zat, kendileri ile Beni Akil kabilesi arasında geçen bir savaşı anlattı. Amr b. Malik, Beni Akil kabilesinden bir adamı öldürmüştü. O, şöyle dedi: "Elimi bir bukağıya koyup sıkıca bağladım ve Rasûlullah'ın yanına geldim. Yaptığım işi ona haber vermişler, o da şöyle demişti: "Eğer bana gelirse, bukağının üst tarafından elini vururum."

Yanına gelip selam verdiğimde selamımı almadı. Benden yüz çevirdi. Sağına yanaştım. Yüzünü çevirdi. Sonra soluna yanaştım, yüzünü çevirdi. Ön taraftan kendisine yanaşıp:

- Ya Rasûlallah! Aziz ve Celil olan Rab'den rızası istenildiğinde o razı olur. Sen benden razı ol ki, Allah da senden razı olsun, dedim.

O da:

- Razı oldum, dedi.

BENİ AKİL B. KA'B KABİLESİ HEYETİ

Vakidî dedi ki: Bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiler. İçinde pınarı ve hurmalığı bulunan bir araziye onlara tahsis etti. Bu hususta da şöyle bir emirname yazdı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Bu emirname ile Rasûlullah Muhammed; Debia'ya, Mutarrif'e ve Enes'e Akik arazisini vermiş bulunuyor. Ancak namazı kıldıkları, zekatı verdikleri, emri dinleyip itaat ettikleri müddetçe bu arazi onlarındır. Bunu bir Müslümana hak olarak vermiş değildir."

Bu emirname, Mutarrif'in elinde idi.

Ravi diyor ki: Lakit b. Amir b. Müntefik b. Amir b. Akil (Ebu Rezin) de Rasûlullah'ın yanına gelmişti. Rasûlullah, ona Nazım denen suyu vermiş, o da kendi kavmini Müslüman etmek üzere Rasûlullah'la bey'atleşmişti.

Bu zatın Rasûlullah'a gelişini, kıssasını ve sözlerini uzun uzadıya önceki sayfalarda anlattık. Hamd ve minnet Allah'adır.

BENİ KUŞEYR B. KA'B KABİLESİ HEYETİ

Bu heyet, Veda haccından ve Hüneyn gazvesinden önce Rasûlullah'a gelmiştir. Aralarında Kurre b. Hübeyre b. Amir b. Seleme el-Hayr b. Kuşeyr de vardı. Bu zat, Müslüman oldu. Rasûlullah, ona ikramda bulunup armağanlar verdi ve bir aba giydirdi. Kendi kavminin zekatlarını toplamasını ona emretti. Rasûlullah'ın yanından ayrılp kavmine dönerken Kurre şöyle demişti:

"Yanına konuk olduğunda Rasûlullah onu kayırdı, ona tükenmeyen armağanlar vererek imkanlar sundu.

Kuşluk vaktinde yeşil bahçeye girdi. O, gayretli bir kimse idi.

Muhammed'den ihtiyaçlarını alıp karşıladı.

Onun üzerinde bir gençlik vardır. Bineğinin arkasına kötülük yükünü yüklemeyiz. Arkasından kimse onu kınayamaz.

Müteredit olan aciz kimsenin işini de görür."

BENİ BEKKA KABİLESİ HEYETİ

Anlatıldığına göre bunlar, hicri dokuzuncu senede otuz kişiden müteşekkilen Rasûlullah'ın yanına gelmişlerdi. Aralarında Muaviye b. Sevr b. Muaviye b. Ubade b. Bekka da vardı. O sırada o yüz yaşında imiş. Beraberinde Bişr denen bir oğlu da varmış ve şöyle demiş:

- Ya Rasûlallah, teberrüken elini vücuduma değdirmeni istiyorum. Ben bunu uğur sanıyorum. Yaşlandım ve şu oğlumda bana iyi davranıyor. Onun da yüzüne elini sür.

Rasûlullah (s.a.v.), onun yüzüne elini sürdü ve ona tiftik keçileri verdi. Üzerlerine bereket duası okudu. Artık onlar kılthğa ve yokluğa maruz kalmıyorlardı.

Muhammed b. Bişr b. Muaviye, bu hususta şöyle dedi:

"Babam ki, Rasûlullah onun başını meshetti. Ona hayır ve bereket duası okudu.

Yanına geldiğinde Ahmed ona ince yapılı tiftik keçileri verdi ki, onlar yılan değildirler.

Kabilenin heyetini her akşam doyururlar ve bu süt kaseleri aralarında sabahlara kadar döner.

Verdikleri bereketli oldu. Veren de kutlu olsun. Hayatta olduğum sürece ona selatım, selamım olsun."

KİNANE KABİLESİ HEYETİ

Vakidî dedi ki: Vasile b. Eska el-Leysî, Tebük'e gitmeye hazırlandığı esnada Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi, onunla birlikte sabah namazını kıldı. Sonra kavmine döndü. Onları imana davet etti. Rasûlullah hakkında onlara haberler verdi. Babası ona:

- Vallahi sefere gitmen için sana asla binek vermem, dedi. Kızkardeşi onun sözünü duydu, Müslüman oldu. Ona binek ve techizat verdi. O da Rasûlullah'la birlikte Tebük'e bir deve üzerinde gitti. Deve, Ka'b b. Ucre'ye aitti.

Rasûlullah (s.a.v.), onu Halid b. Velid'le birlikte Dume'nin Ükeydir adındaki valisinin üzerine gönderdi. Döndüklerinde Vasile, savaştan aldığı ganimet payını daha önce aralarında geçen antlaşma gereğince Ka'b b. Ucre'ye verme teklifinde bulunduyorsa da Ka'b ona:

- Ben, Aziz ve Celil olan Allah'ın rızası için seni bineğe bindirdim, dedi.

EŞCA KABİLESİ HEYETİ

Vakidî dedi ki: Bunlar, 100 kişilik bir heyet olarak Mesud b. Ru-

hayle başkanlığında Hendek muharebesinin yapıldığı senede Rasûlullah'a geldiler ve Sel' mahallesine konuk oldular. Rasûlullah (s.a.v) yanlarına gitti, onlara yüklerle hurma verilmesini emretti.

Başka bir rivayette de şöyle denilmektedir: Bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Kurayza oğulları gazvesini tamamlamasından sonra gelmişlerdi, 700 kişi idiler. Rasûlullah, onlarla vedalaştıktan sonra geri döndüler. Sonra Müslüman oldular.

BAHİLE KABİLESİ HEYETİ

Bunların reisleri Mutarrif b. Kahin, fetihten sonra Rasûlullah'a gelip Müslüman oldu. Kavmi için eman aldı. Rasûlullah da farz ve İslâmî prensipleri içeren bir mektubu Osman b. Affan'a yazdırarak ona verdi.

BENİ SÜLEYM KABİLESİ HEYETİ

Vakidî dedi ki: Beni Süleym kabilesinden Kays b. Nüşbe adında bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi. Rasûlullah'ın konuşmasını dinledi ve bazı şeyler sordu. Rasûlullah da cevapladı. O, bu cevapların tamamını hafızasına yerleştirdi. Rasûlullah (s.a.v.), onu İslâm'a davet etti. O da Müslüman oldu. Kendi kavmi olan Beni Süleym'e geri döndü ve şöyle dedi:

- Rum'un ifadesini, Faris'in avazesini, Arapların şiirlerini, kahinlerin kehanetini, Himyer hükümdarlarının sözlerini dinledim. Ama Muhammed'in sözleri, bunlarınkinden hiçbirine benzemiyor. Bana itaat edin ve Muhammed'den payınızı alın.

Mekke fethi senesinde Beni Süleym kabilesi çıkıp geldi ve Kadid mevkiinde 700 kişilik bir heyet olarak Rasûlullah'la görüştü. Bir rivayete göre 1.000 kişi oldukları da söylenmiştir. Aralarında Abbas b. Mirdas ve eşraftan bir grup da vardı. Müslüman oldular. Rasûlullah'a:

- Bizi öncü kuvvetlerin arasına kat. Sancağımızı kırmızı renkli yap. Parolamızı da "Öne geçen" diye belirle, dediler.

Rasûlullah, bu isteklerini yerine getirdi. Onlar da onunla birlikte Mekke fethine, Taif ve Hüneyn gazvelerine katıldılar.

Raşid b. Abdi Rabbih es-Sülemî, puta tapardı. Bir gün putunun üzerine iki tilkinin idrarlarını yaptıklarını gördü ve şöyle dedi:

"Rabbim başı üzerine tilkiler hiç idrar yapar mı?

Tilkilerin üzerine idrar yaptığı varlık alçaktır."

Sonra putun üzerine koştu, onu kırdı. Daha sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelip Müslüman oldu. Rasûlullah ona şöyle sordu:

- Adın nedir?

- Gavi b. Abdiluzza'dır.

- Hayır, senin adın Raşid b. Abdi Rabbih'dir.

Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), ona -içinde Rasûl pınarı denen bir suyun akmakta olduğu- Ruhât arazisini ikta olarak verdi ve:

- Bu adam, Beni Süleym kabilesinin en hayırlısıdır, dedi. O da kendi kavmini İslâm'a sokmak için Rasûlullah'a söz verdi ve Rasûlullah'la birlikte Mekke fethine ve daha sonraki gazvelere katıldı.

BENİ HİLAL B. AMİR KABİLESİ HEYETİ

Bu heyette, Abdi Avf b. Asrem adında bir kişinin bulunduğu söylenmiştir. Bu kişi, Müslüman olmuş, Rasûlullah ona Abdullah adını vermişti. Heyette Kabise b. Muharik adındaki bir adam da vardı ki, bunun zekat hakkında rivayet ettiği bir hadis vardır.

Bu heyette, Ziyad b. Abdillâh b. Malik b. Büceyr b. Hedm b. Rüveybe b. Abdillâh b. Hilal b. Amir de vardı. Medine'ye girdiğinde teyzesi Meymune binti Haris'in evine yöneldi. Eve girdi. Rasûlullah (s.a.v.), Meymune'nin odasına girince onu gördü, öfkelenip geri döndü. Meymune de şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, bu benim kız kardeşimin oğludur.

Bunun üzerine Rasûlullah odaya girdi. Sonra çıkıp Ziyad'la birlikte mescide gitti. Öğle namazını kıldı. Sonra Ziyad'ı yanına yaklaştırtıp ona dua etti. Elini başının üzerine koydu. Sonra başından burnuna doğru yüzünü eliyle sıvazladı. Beni Hilal kabilesi bu hadiseden ötürü: "Ziyad'ın yüzünde hep bereket gördük." demişlerdi.

Şair, Ziyad'ın oğlu Ali'ye hitaben şöyle demişti:

"Ey Rasûl tarafından başı meshedilen ve mescid yanında kendisi için hayır duasında bulunulan kişinin oğlu.

Ziyad'ı kastediyorum bu sözlerimle, başkasını kasdetmiyorum, gelip geçen, itham eden veya imdada yetişen kimseleri değil, Ziyad'ı kastediyorum.

Hayatta olduğu sürece mezara girinceye dek alnında hep nur vardı."

BENİ BEKR B. VAİL KABİLESİ HEYETİ

Vakidî dedi ki: Bunlar geldikleri zaman Rasûlullah (s.a.v.)'dan Kuss b. Saide'yi sordular. O da:

- O sizden biri değildir. O İyad'dandır. Cahiliye döneminde Hanif

dinine bağlı kalmıştı. Ukaz panayırına gelmiş, insanlar orada toplanmış iken onlara bugüne kadar nakledilegelen hitabesini irad etmiştir, dedi.

Vakidî'nin ifadesine göre bu heyette Beşir b. Hassasiye, Abdullah b. Mersed ve Hassan b. Hut da varmış. Hassan'ın oğullarından biri bir şiirinde şöyle demişti:

"Ben Hassan b. Hut'un oğluyum. Babam bütün Bekir kabilesinin peygambere gönderdiği elçisi idi."

TAĞLİB KABİLESİ HEYETİ

Vakidî'nin anlattığına göre bunlar, Hristiyan ve Müslüman olmak üzere onaltı kişi idiler. Hristiyanlar, boyunlarına altın haç takmışlardı. Remle binti Haris'in evine konuk oldular. Rasûlullah (s.a.v.), çocuklarını Hristiyanlığa sokmamaları şartı ile Hristiyanlarla musafaha yaptı. Heyetteki Müslümanlara armağanlar verdi.

YEMEN HALKININ GÖNDERDİĞİ HEYETLER

TECİB HEYETİ

Vakidî dedi ki: Bunlar, hicri dokuzuncu senede geldiler. Onüç kişi idiler. Rasûlullah (s.a.v.) bunlara, öncekilere nisbetle daha çok armağanlar verdi. Aralarında bir çocuk vardı. Rasûlullah (s.a.v.) ona:

- Senin ihtiyacın nedir? diye sordu. O da şu cevabı verdi:

- Ya Rasûlallah, beni bağışlaması, bana merhamet etmesi ve zenginliği kalbime koyması için Allah'a dua et.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle dua etti:

- Allahım, onu bağışla. Ona rahmet et ve zenginliğini kalbine yerleştir.

Bu duadan sonra o çocuk, insanların en zahidi oldu.

HAVLAN HEYETİ

Bunlar, on kişi olup hicri onuncu senenin şaban ayında Rasûlullah (s.a.v.)'a gelmişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) onlara, Ammi Enes adındaki putlarının durumunu sordu. Onlar da:

- Ondan daha hayırlı birşeye sahip olduk. Eğer dönersek onu yıkarız, dediler. Kur'ân ve sünneti öğrendiler. Beldelerine döndüklerinde putlarını yıktılar. Allah'ın helal kıldığını helal, haram kıldığını da haram saydılar.

CU'FÎ HEYETİ

Bunlar, yürek yemeyi haram sayarlarmış. Müslüman olduklarında heyetlerine Rasûlullah (s.a.v.), yürek yemelerini emretmişti. Verdiği emir üzerine yürek kızartılmış ve reislerine vermiş, sonra da şöyle demişti:

- Bunu yemedikçe imanınız tam olmaz.

Reisleri de eli titreyerek yüreği almış, yemiş ve şöyle demişti:

- İstemiyerek yüreği yedim. Ona dokunduğumda parmaklarım titriyordu.

EZD HEYETİNİN RASÛLULLAH'A GELİŞİ

"Marifetü's-Sahabe" adlı kitabta Ebu Nuaym ve Hafız Ebu Musa el-Medîni, Ahmed b. Ebu'l-Havârî kanalı ile Süveyd b. Haris'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Kabilemizden yedi kişilik bir heyetle Hz. Peygamber'i ziyarette gelmiştik. Kılık kıyafetimiz, söz ve davranışlarımız, Peygamber Efendimiz'in hoşuna gittiği için bize:

- Necisiniz? diye sordu.

- Mü'miniz, dedik.

Bunun üzerine Hz. Peygamber gülümsedi ve:

- Herşeyin bir hakikatı vardır. Sizin bu sözünüzün ve imanınızın hakikatı nedir? dedi.

Allah elçisine dedik ki:

- Bizde onbeş tane özellik var. Senin elçilerin bize beş şeye inanmamızı, beş şeyi de yapmamızı söylediler. Beş şey de ta cahiliyeden beri bizde var. Eğer bizi onlardan nehy etmezsen onları koruyacağız.

- Elçilerimin inanmanızı size emrettiği beş şey nedir?

- Allaha, meleklerine, kitaplarına, elçilerine, ölüm sonrası dirilişe inanmamızı bize emrettiler.

- Yapmanızı size emrettiğim beş şey nedir?

- Lâ ilâhe illallah dememizi, namaz kılmamızı, zekat vermemizi, oruç tutmamızı, yoluna güç yetirebilirsek Beyt'i haccetmemizi bize emrettin.

- Cahiliye devrinde edindiğiniz beş huy nedir?

- Bollukta şükretmek, bela ve musibet anında sabretmek, kaza-nın gelmesine razı olmak, düşmanla karşılaşma yerlerinde doğru söylemek, düşmanın başına gelen felaketlere sevinmemek.

Bunun üzerine Allah elçisi şöyle dedi:

- Bunlar, hikmet sahibi âlim kimselerdir. Bilginliklerinden ötürü neredeyse peygamber olacaklardı.

Sonra Rasûlullah şöyle buyurdu:

- Ben de size beş vasıf ekleyeceğim. Eğer dediğiniz gibi ise, böylece vasıflarınız tamamlanmış olacaktır. Yemeyeceğiniz şeyleri toplamayın, içinde oturmayaacağınız evleri yapmayın. Yarın elinizden çıkacak olan şeyler hususunda birbirinizle rekabete girişmeyin. Huzuruna dönüp kendisine arzedeceğiniz Allah'a karşı gelmekten sakının, gideceğiniz ve içinde ebedi kalacağınız yere rağbet ediniz.

Bunun üzerine Ezd kavmi, Rasûlullah'ın yanından ayrıлып gitti. Onun vasiyetini zihinlerinde muhafaza ettiler ve gereğince amel ettiler."

KİNDE HEYETİ

Bunlar, on küsur süvariden müteşekkil olarak gelmişlerdi. Başlarında Eş'as b. Kays vardı. Rasûlullah, her birine onar okiye gümüş hediye etti. Eş'as'a ise on iki okiye gümüş hediye etti. Bu husustaki açıklama önceki sayfalarda da verilmiştir.

SADİF HEYETİ

Bunlar, on küsur süvariden müteşekkilen Medine'ye geldiler. Rasûlullah (s.a.v.)'ı minber üzerinde hutbe irad ederken buldular. Selam vermeden oturdular. Rasûlullah onlara şöyle sordu:

- Siz Müslüman mısınız?

- Evet.

- O halde niye selam vermediniz?

Bunun üzerine ayağa kalkıp:

-Esselamü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullahi veberekâtuhû, diyerek selam verdiler.

Rasûlullah da:

- Ve aleykümü's-selam, oturun bakalım, dedi. Oturdular ve Rasûlullah (s.a.v.)'dan namaz vakitlerini sordular.

HUŞEYN HEYETİ

Rasûlullah (s.a.v.), Hayber gazvesine gitmek üzere hazırlandığı esnada Ebu Salebe el-Huşenî Medine'ye geldi. Rasûlullah'la birlikte Hayber gazvesine katıldı. Kabilesinden on küsur adam geldi, Müslüman oldular.

Ebu Nuaym, "Marifetü's-Sahabe" adlı kitabta Beni Sa'd, Hüzeym, Beli, Behra, Beni Uzre, Selaman, Cüheyne, Beni Kelb ve Cermiyyin kabilelerinden gelen heyetleri anlatmaktadır. Amr b. Seleme el-Cermî'nin hadisi, Sahih-i Buharî'de nakledilmiştir.

Ebu Nuaym, yine aynı kitapta Ezd, Gassan, Haris b. Ka'b, Hemandan, Sa'dül Üşeyre, Abs, Dariyyin, Rahaviyyin, Beni Gamid, Neha', Becile, Has'am, Hadramut kabilelerinden gelen heyetleri de anlatmaktadır. Bu heyetlerde Vail b. Hucr'u da zikretmiştir. Bunlar arasında Cemd, Mihves, Mişrah ve Ebdaa adındaki dört hükümdardan da bahsetmiştir.

Vakidî, Ezd, Umman, Gafik, Barik, Devs, Sümale, Cidar, Eslem, Cüzam, Mehre, Himyer, Necran ve Ceyşan kabilelerinden gelen heyetlerden söz etmiş ve bu kabileler üzerinde uzun uzadıya malumat vermiştir. Bununla ilgili bazı bilgileri önceki sayfalarda vermiştik.

Bu hususta yeterince nakillerde bulunduk. Doğrusunu Allah bilir.

YIRTICI HAYVANLARIN TEMSİLCİSİ

Vakidî, Şuayb b. Ubade kanah ile Muttalib b. Abdillâh b. Hanteb'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de bulunduğu bir sırada bir kurt gelip karşısına dikildi. Rasûlullah buyurdu ki:

- Bu, kurtlar tarafından size gönderilen bir elçidir. İsterseniz onlara birşey tayin edin, o şeyle yetinip aşırı gitmesinler. Yok isterseniz onlara birşey vermeyin de kendinizi onlardan koruyun. Artık onlar, sizden ne alırlarsa kendi rızıklarını alırlar.

Ona:

- Ya Rasûlallah! Biz gönül rızasıyla onlara birşey vermek istemiyoruz, dediler.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), üç parmağıyla kurda işaret ederek:

- Sen de alabildiğin kadar bunlardan al, dedi.

Kurt uluya uluya ve başını sallaya sallaya koşup geri döndü."

Bu, bu yönü ile mürseldir.

Bu kurt, İmam Ahmed b. Hanbel'in naklettiği bir hadiste sözü edilen kurda benzemektedir. İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Harun kanah ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Bir gün kurdun biri sürüye saldırıp bir koyun kaptı. Çoban kurdu kovalayıp koyunu ondan geri aldı. Bunun üzerine kurt, kuyruğu üzerine oturup çobanı:

- Allah'tan korkmuyor musun? Allah'ın bana gönderdiği rızık benden niçin alıyorsun? dedi.

Çoban:

- Hayret yahu! Kurt, insanlar gibi konuşuyor, dedi.

Kurt dedi ki:

- Benim konuşmama mı şaşıyorsun? Benim bu konuşmamdan daha tuhaf ve acaib birşey var. Muhammed isminde bir adam, Yesrib'de halka, geçmişten haber vermektedir.

Bunun üzerine çoban, sürüsünü önüne katıp Medine'ye geldi. Sürüyü bir kenara bırakıp Peygamber (s.a.v.)'in yanına girdi ve olayı anlattı. Peygamber (s.a.v.) de halkı namaza çağırımlarını emrettikten sonra çobana:

- Gördüğünü halka anlat, dedi.

Çoban da anlattı. Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurdu:

- Doğru söylüyor, Muhammed'in hayatı kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, canavarlar insanlarla konuşmadıkça, kişinin

ayakkabısının bağı kendisiyle konuşmadıkça ve kişinin uyluğu kişiye ailesinin, kendisi yok iken ne yaptığını haber vermedikçe kıyamet kopmaz."

FASIL

Cinlerin elçilik heyetinin hicretten önce Mekke'de Rasûlullah (s.a.v.)'a gelişleri daha önce anlatılmıştı. "Ey Muhammed! Kur'ân'ı dinleyecek cinlerden bir takımını sana yöneltmiştik." (el-Ahkâf, 29.) ayetinden bahsederken bu konuda teferruatlı açıklamalar vermiştik. Bu hususta varid olan hadis ve eserleri nakletmiştik. Ayrıca daha önce kahin olan, sonra İslâm'a giren Sevad b. Karib'in hadisini de zikretmiştik. Müslüman olduğu zaman daha önce kendisine haber getirmekte olan cininin de kendisine okuduğu şu şiiri yine önceki sayfalarda nakletmiştik:

"Cinlere ve murdarlarına, onların develerine semer bağlanmalarına şaştım.

Hidayet talebi ile Mekke'ye yöneliyorlar. Cinlerin mü'minleri, murdarları gibi değildir.

Haşimilerin seçkinlerine yönel ve gözlerini onların başlarına dik."

Sevad'ın cini daha sonra şöyle demişti:

"Cinlere ve taleblerine, develerine semer bağlamalarına şaştım.

Hidayet talebiyle Mekke'ye yöneliyorlar. Başları kuyrukları gibi değildir.

Haşimilerin seçkinlerine yönel. Gözünü onların kapılarına dik."

Sevad'ın cini sonra da şöyle demişti:

"Cinlere ve haber vermelerine, develerine palan vurmalarına şaştım.

Hidayet talebiyle Mekke'ye yöneliyorlar.

Şerlileri, hayırlıları ve seçkinleri gibi değildir.

Haşimilerin, seçkinlerine yönel.

Cinlerin mü'minleri, kafırları gibi değildir."

Bu ve benzeri rivayetler, cinlerin elçilerinin Mekke'ye mükerreren (defalarca) geldiklerine delalet etmektedir. Bunu daha önce yeterince isbatlamıştık. Hamd ve minnet Allah'adır. Muvaffakiyet ve günahlardan korunmak onun lütfu sayesinde mümkündür.

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, burada cidden garib hatta münker veya mevzu bir hadis nakletmiştir. Ancak kaynağı kıymetli olduğu için onun nakledişi gibi biz de bunu burada nakletmeyi arzuladık. Ama buna hayret ediyorum.

"Delâilü'n-Nübüvve" adlı eserde Beyhakî şöyle demiştir:

"Hame b. Heysem b. Lakis b. İblis'in Peygamber (s.a.v.)'e gelip Müslüman olmasının babı.

Ebu'l-Hasan Muhammed b. Hüseyin b. Davud el-Alevî, Ebu Nasr Muhammed b. Hamduye b. Sehl kanalı ile Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Bir ara Tihame dağlarından bir dağ üzerinde Peygamber (s.a.v.) ile birlikte oturmakta idik. O esnada elinde baston bulunan yaşlı bir adam bize doğru geldi. Peygamber (s.a.v.)'e selam verdi. Peygamber (s.a.v.) de selamını aldıktan sonra ona şöyle sordu:

- Ey cinlerin nağme ve nakaratı, sen kimsin?
- Ben Hame b. Heysem b. Lakis b. İblis'im.
- Seninle İblis arasında sadece iki baba vardır. Ne kadar zaman yaşadın?

- Dünyanın ömrünü tükettim. Az bir zaman kaldı. Kabil'in Habil'i öldürdüğü gecelerde ben birkaç yaşında bulunan küçük bir çocuktum. Konuşulanları anlıyordum. Tepelere uğruyor, yemeği bozmayı ve akrabalık bağlarını koparmayı insanlara emrediyordum.

Bunun üzerine Allah elçisi:

- Damgalanan ihtiyarın ve duraksayan gencin ameli ne kötüdür.
- Bana cevap vermeyi bırak. Çünkü ben Aziz ve Celil olan Allah'a tevbe ettim. Ben mescidinde Nuh'la ve ona iman eden kavmi ile beraber bulundum. Kavmine yaptığı davetinden ötürü onu kınamaya devam ettim. Nihayet ağladı, beni de ağlattı ve şöyle dedi: "Kuşkusuz ben bu yaptığımı pişman olanlardanım. Cahillerden biri olmaktan Allah'a sığınırım."

Ben ona dedim ki:

- Ey Nuh, şehid Habil b. Adem'in öldürülmesine iştirak edenlerden oldum. Tevbemin kabul edileceğine aklın yatıyor mu?

- Ey Ham! Hayır yapmaya yönel. Hasret ve pişmanlık gelmeden hayır işle. Allah'ın bana indirdiği kitapta okudum ki, bir kul, Allah'a tevbe ederse ecelinin sonuna kadar Allah onun tevbesini mutlaka kabul eder. Kalk, abdest al ve Allah'ın huzurunda iki secde et.

Ben de aynı anda onun bana söylediklerini yaptım. Bana şöyle seslendi:

- Başını secdeden kaldır, gökten tevbenin kabul edilmesine dair haber indi.

Ben de bunun üzerine Allah'ın huzurunda secdeye kapandım.

Hud'la birlikte mescdinde onun kavminde kendisine iman eden kimselerle beraber bulundum. Kavmine yaptığı davetinden ötürü onu hep kınadım. Nihayet o ağladı, beni de ağlattı. Ve şöyle dedi:

- Şüphesiz bu yaptığımı pişman olanlardanım. Cahillerden biri olmaktan Allah'a sığınırım.

Salih peygamber ile birlikte mescidinde kavminden kendisine iman eden kimselerle beraber bulundum. Kavmine yaptığı davetinden ötürü onu hep kınadım. Nihayet o ağladı, beni de ağlattı ve şöyle dedi:

- Ben bu yaptığımı pişman olanlardanım. Cahillerden biri olmaktan Allah'a sığınırım.

Yakub'u ziyaret ederdim. O güvenli yerde Yusuf'la beraberdim. Vadilerde İlyas'la karşılaşırdım. Şimdi de onunla karşılaşıyorum.

İmran oğlu Musa ile karşılaştım. Bana Tevrat'ı öğretti ve şöyle dedi:

Meryem oğlu İsa ile karşılaşırsan benden ona selam söyle.

- Meryem oğlu İsa ile karşılaştım. Ona Musa'nın selamını ilettim. Şöyle dedi:

- Eğer Muhammed (s.a.v.)'le karşılaşırsan ona benden selam söyle.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'ın gözlerinden yaşlar boşandı. Sonra şöyle dedi:

- Dünya durdukça İsa'ya selam olsun. Ey Ham! Emaneti sahibine ulaştırdığından dolayı sana da selam olsun.

Ham dedi ki:

- Ya Rasûlallah, Musa'nın yaptığını sen de bana yap. O bana Tevrat'ı öğretti.

Rasûlullah (s.a.v.), onun böyle demesi üzerine ona Vâkıa, Mürselât, Nebe', Tekvir, Muavizeteyn, İhlâs sûrelerini öğretti ve ona:

- Ey Ham! İhtiyacını bize bildir ve bizi ziyaret etmekten vazgeçme, dedi.

Hız. Ömer dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti. Ham, artık yanıma uğramadı. Şimdi onun diri veya ölü olduğunu bilemiyorum." ¹

(1) Bu hadisin uydurma ve mevzu olduğu açıkça görülmektedir. İbn Cevzî de "el-Vefa fî Ahbâri'l-Mustafa" adlı eserinin mukaddimesinde bunun mevzu bir hadis olduğunu söyler.

HİCRİ ONUNCU SENE

RASÛLULLAH (S.A.V)'İN HALİD B. VELİD'İ BENİ HARİS B. KA'B KABİLESİNE GÖNDERMESİ

İbn İshak, Rasûlullah (s.a.v.)'ın hicri onuncu senenin rebiyülahir veya cemaziyelevvel ayında Halid b. Velid'i Beni Haris b. Ka'b kabilesine gönderdiğini söyler. Bunlar, Necran'da oturuyorlardı. Onlarla savaşmadan önce üç gün süreyle onları İslâm'a davet etmesini, eğer bu davete icabet ederlerse bunu kabul etmesini, aksi takdirde onlarla savaşmasını emretti.

Halid yola çıktı. Yanlarına geldi. Her bir yönden onlara giden binekli adamlar gönderdi. Onları İslâm'a davet ediyor ve: "Ey halk! Müslüman olun ki, selamet bulasınız." diyorlardı. Bunun üzerine onlar Müslüman oldular ve davet edildikleri dine girdiler. Halid, onların arasında kaldı. Onlara İslâm'ı, Allah'ın kitabını ve peygamberin sünnetini öğretti. Rasûlullah (s.a.v.), Halid'e onların Müslüman olmaları halinde içlerinde kalmayı ve onlara İslâm'ı öğretmeyi emretmişti.

Sonra Halid b. Velid, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir mektub yazdı: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Allah'ın Rasûlü Muhammed'e, Halid b. Velid'ten. Ey Allah'ın Rasûlü, Allah'ın selamı, rahmet ve bereketi senin üzerine olsun. Ben, kendisinden başka ibadete layık hiçbir mabudun bulunmadığı Allah'a hamedederim. İmdi ya Rasûlallah, sen beni, Beni Haris b. Ka'b kabilesine yolladın ve bana emrettin ki, onlara gittiğin zaman üç gün onlarla savaşmayasın, onları İslâm'a davet edesin, eğer Müslüman olurlarsa onların arasında kal ve İslâmiyet'lerini kabul et, onlara İslâmî bilgileri, Allah'ın kitabını ve peygamberinin sünnetini öğret. Eğer Müslüman olmazlarsa onlarla savaş. Ben onlara geldim ve üç gün süre ile onları İslâm'a davet ettim. Rasûlullah'ın bana emrettiği gibi onlara atlılar gönderdim. Onlara şöyle tebliğ ettiler: "Ey Beni Haris kabilesi, Müslüman olun ki, selamet bulasınız."

Onlar da Müslüman oldular ve savaşmadılar. Ben şimdi, onların arasında ikamet ediyorum ve onlara Allah'ın emrettiği şeyleri emre diyorum. Onları, Allah'ın nehyettiği şeylerden nehyediyorum. İslâm'

ın esaslarını ve Peygamber (s.a.v.)'in sünnetini öğretiyorum. Allah Rasûlü bana mektup yazıncaya kadar da burada kalacağım. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketleri senin üzerine olsun ya Rasûlallah."

Rasûlullah (s.a.v.) da ona şöyle bir mektup gönderdi:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Allah Rasûlü Muhammed'den, Halid b. Velid'e. Senin üzerine selam olsun. Ben, kendisinden başka ibadet edilmeye layık hiçbir mabud bulunmayan Allah'a hamd ederim.İmdi, senin mektubun, senin elçinle birlikte bana geldi. Beni Haris b. Ka'b kabilesinin, kendileriyle savaşılmadan Müslüman olduklarını ve kendilerini davet ettiğin İslâm'ı kabul ettiklerini, Allah'tan başka ibadete layık hiçbir mabudun olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şahadet getirdiklerini, Allah'ın hidayetiyle hidayetlendiklerini bana haber veriyorsun. O halde onları müjdele ve onları korkut. Sen gel ve seninle birlikte onların elçileri de gelsinler. Allah'ın selamı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun."

Bunun üzerine Halid, Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi. Onunla birlikte Beni Haris b. Ka'b'ın elçileri de geldiler. Onlar arasında Kays b. Husayn Zül-Gussa, Yezid b. Abdül-Meddan, Yezid b. Muhaccel, Abdullah b. Kurad ez-Ziyadî, Şeddad b. Abdullah el-Kananî ve Amr b. Abdullah el-Dibabî vardı.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldikleri ve Rasûlullah onları gördüğü zaman şöyle dedi:

- Kimlerdir bu cemaat? Sanki bunlar Hind adamlarına benziyorlar.

Denildi ki:

- Ya Rasûlallah, bunlar Beni Haris b. Ka'b kabilesinin adamlarıdır.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında durdukları zaman ona selam verdiler ve şöyle dediler:

- Senin, Allah Rasûlü olduğuna ve Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet ederiz.

Rasûlullah da şöyle dedi:

- Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve benim de Allah Rasûlü olduğuma kendim de şahadet ederim.

Rasûlullah, bu şahadeti getirdikten sonra onlara şöyle sordu:

- Men edildikleri zaman ilerleyenler siz miydiniz?

Onlar sustular ve içlerinden hiçbiri cevap vermedi. Sonra o sözü ikinci kez tekrarladı, yine onlardan hiç kimse cevap vermedi. Sonra üçüncü kez tekrarladı. Onlardan hiçbir kimse cevap vermedi. Dördüncü kez tekrarladığında Yezid b. Abdül-Meddan şöyle dedi:

- Evet ya Rasûlallah, men edildikleri zaman öne geçenler bizdik.

Yezid, bu sözünü dört kez tekrarladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

-Eğer Halid, bana sizin Müslüman olduğunuzu ve savaşmadığınızı yazmamış olsaydı, elbetteki kafalarınızı koparıp ayaklarınızın önüne bırakırdım.

Bunun üzerine Yezid b. Abdü'l-Meddan şöyle dedi:

- Ama vallahi biz ne sana hamdederiz, ne de Halid'e.

- O halde kime hamdedersiniz?

- Ya Rasûlallah, bizi senin vasıtanla hidayete erdiren Aziz ve Celil olan Allah'a hamdediyoruz.

- Doğru söylediniz.

Rasûlullah (s.a.v.), sonra sözünü şöyle sürdürdü:

- Cahiliyette sizinle savaşan kimselere ne ile galip oluyordunuz?

- Hiçbir kimseye galip olmazdık.

- Evet, sizinle savaşanlara galip olurdunuz.

- Ya Rasûlallah, bizimle savaşanlara şöyle galip olurduk: Biz toplanırdık, dağılmazdık. Ve hiçbir kimseye önce zulmeden biz olmazdık.

- Doğru söylediniz.

Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), onların üzerine Kays b. Husayn'ı emir olarak tayin etti.

Beni Haris kabilesinin elçiler heyeti, şevvalin son günlerinde veya zilkadenin ilk günlerinde kavimlerine döndüler.

Heyetin geri dönmesinden sonra Rasûlullah (s.a.v.), dinî ahkâmı, sünneti, İslâmî prensipleri kendilerine öğretmesi, zekatlarını alması için Amr b. Hazm'ı görevli olarak onlara gönderdi. Bir mektup yazıp onunla birlikte Beni Haris b. Ka'b kabilesine gönderdi. Mektubunda emir ve taahhütleri yazılı idi."

VEDA HACCINDAN ÖNCE RASÛLULLAH (S.A.V)'İN, AZİZ VE CELİL OLAN ALLAH'A İMANA DAVET İÇİN YEMEN HALKINA ÜMERAYI GÖNDERMESİ

Buharî, Ebu Musa ile Muaz'ın Yemen'e Veda haccından önce gönderilmesi ile ilgili babta Musa kanah ile Ebu Bürde'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Ebu Musa ile Muaz b. Cebel'i Yemen'e gönderdi. Bunlardan herbirini bir eyalete göndermişti. Yemen, o zaman iki eyalete bölünmüştü. Gönderirken Rasûlullah, onlara şöyle dedi: "Kolaylaştırın, zorlaştırmayın. Müjdeleyin, nefret ettirmeyin"

Başka bir rivayette de Rasûlullah'ın onlara şu öğüdü verdiği kaydedilmiştir: "Birbirinize uyum sağlayın, ihtilafa düşmeyin."

Bunlardan her biri kendi işinin başına gitti.

Bunlar kendi eyaletlerinde dolaşırlarken biri diğerine yakın olduğu zaman bir hadise ile karşılaştığında yanına gider, ona selam verirdi. Muaz, bir defasında Ebu Musa'nın eyaletine yaklaşmış, katırı üzerinde yoluna devam etmiş ve Ebu Musa'nın yanına gitmişti. Ebu Musa'nın bir toplantı halinde olduğunu, yanında da elleri boynuna bağlı vaziyette bir adamın oturtulduğunu görmüştü. Muaz ona:

- Ey Abdullah b. Kays! (Ebu Musa'nın asıl adıdır.) Bu nedir? diye sormuş, o da şöyle cevap vermişti:

- Bu adam Müslümanlıktan sonra tekrar küfre dönmüş.
- Öyleyse bu öldürülmedikçe bineğimden yere inmeyeceğim.
- Zaten öldürülmesi için buraya getirildi. Sen in bakalım.
- Öldürülmedikçe bineğimden yere inmeyeceğim.

Bunun üzerine Ebu Musa ilgililere emir verdi ve o mürted kişi öldürüldü. Sonra Muaz, bineğinden yere indi ve Ebu Musa'ya şöyle sordu:

- Ey Abdullah, Kur'ân'ı nasıl okuyorsun? Bir bölümü bitirdikten sonra diğerini mi okuyorsun?

- Ey Muaz, ya sen nasıl okuyorsun?

- Gecenin başında uyuyorum. Bir miktar uyuduktan sonra kalkıyorum. Allah ne kadar nasib etmişse o kadar okuyorum. Ayakta dolaşmayı yeterince yaptığım gibi uykumu da yeterince uyuyorum ve aşırı gitmiyorum."

Buharî, İshak kanalı ile Ebu Bürde'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v), Ebu Musa el-Eşarî'yi Yemen'e gönderdi. "Orada ne gibi içkiler var?" diye sordu. O da: "Bit' ve mizr vardır." dedi.

Hadisin ravilerinden Said diyor ki:

Ebu Bürde'ye bit'in ne olduğunu sordum. O da şöyle dedi:

- Bit', bal nebizidir. (Balın kaynatılmasıyla elde edilen bir içkidir.) Mizr ise, arpa nebizidir. (Arpanın kaynatılmasıyla elde edilen bir içkidir.) Evet, Ebu Musa'nın Yemen'de bit' ve mizr içkilerinin yapıldığını söylemesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle dedi:

- Sarhoş edici herşey haramdır."

Buharî, Hibban kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Muaz b. Cebel'i Yemen'e gönderirken ona şöyle öğüt verdi:

"Sen kitab ehli bir kavme gitmektesin. Yanlarına vardığında onları, Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in de Allah Rasûlü olduğuna şahadet getirmeye davet et. Eğer bu hususta sana itaat ederlerse, Allah'ın her gün ve gecede onlara beş vakit namazı farz

kıldığını kendilerine haber ver. Eğer bu hususta sana itaat ederlerse Allah'ın, onların zenginlerinden alınıp fakirlerine verilecek zekatı üzerlerine farz kıldığını onlara haber ver. Eğer bu hususta da sana itaat ederlerse, onların mallarının en iyisini almaktan sakın. Mazlumun bedduasından kaçın. Çünkü onunla Allah arasında perde yoktur."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu'l-Muğire kanalı ile Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderirken ben ata binmiş vaziyette idim. Kendisi yaya yürüyerek beni uğurlamaya gelmişti. Uğurlama işini tamamladığı zaman şöyle dedi:

- Ey Muaz! Belki bu seneden sonra beni görmeyeceksin. Belki de şu mescidime ve mezarıma uğrayacaksın.

Rasûlullah'ın böyle demesi üzerine Muaz, Rasûlullah'tan ayrılacağı korkusuyla ağlamaya başladı. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), yüzünü Medine'ye döndürerek şöyle dedi:

- Şüphesiz bana en yakın olan insanlar, -her kim olurlarsa olsunlar ve her nereden olurlarsa olsunlar- takva sahibi kimselerdir."

İmam Ahmed b. Hanbel, daha sonra Ebu'l-Yemân kanalı ile Asım b. Humeyd es-Sekünî'den şöyle rivayet eder:

"Muaz bineğine binmiş, Rasûlullah da yanı başında yaya yürüyerek onu uğurlamaya çıkmış, ona öğüt vermiş ve işini tamamladıktan sonra şöyle demişti:

- Ey Muaz! Belki bu seneden sonra benimle karşılaşmayacaksın. Belki de şu mescidime ve mezarıma uğrayacaksın!

Muaz, Rasûlullah (s.a.v.)'dan ayrılacağı endişesiyle ağlamaya başladı. Rasûlullah, ona şu uyarıda bulundu:

- Ağlama ey Muaz. Ağlamanın zamanı vardır. Ağlamak şeytandır."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu'l-Muğire kanalı ile Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderdi. Gönderirken şöyle dedi:

"Muhtemelen artık benim mezarıma ve mescidime uğrayacaksın (Vefat edeceğim için beni göremeyeceksin.). Seni yufka yürekli bir kavme gönderiyorum. Onlar, hak üzerine iki kez kendileriyle savaşmış olan kimselerdir. Onlardan sana itaat eden kimseleri yanına alarak asileri ile savaş. Sonra İslâm'a döneceklerdir. Öyle ki, kadın kocasını, çocuk babasını, kardeş de kardeşini acele ile İslâm'a getirecektir. Sen, Sekün ve Sekasik denen iki kabilenin arasına in."

Bu hadiste, artık Hz. Peygamber'in daha sonra Muaz ile bir araya gelmeyeceğine dair işaret, zuhur ve imâ vardır. Gerçekten de böyle

olmuştur. Muaz, Veda haccına kadar Yemen'de ikamet etmiş, Hacc-ı Ekberden de seksen bir gün sonra Rasûlullah vefat etmişti.

Diğer taraftan İmam Ahmed b. Hanbel, Veki' kanalı ile Ebu Zabyan'dan şu hadisi rivayet etmiştir:

"Ebu Zabyan, Muaz'dan rivayet etti ki; Muaz, Yemen'den döndüğü zaman şöyle demiş:

- Ya Rasûlallah, ben Yemen'de birbirlerine secde eden bazı adamlar gördüm. Biz niye sana secde etmeyelim?

Rasûlullah, ona cevaben şöyle dedi:

- Eğer bir insanın bir insana secde etmesini emredek olsaydım, kadının kendi kocasına secde etmesini emrederdim."

Bu hadisin sened ricali arasında şahsiyeti belirsiz, mübhem ve kendisi hüccet sayılmayan bir şahıs vardır. Ayrıca güvenilir bazı kim-seler de buna muhalefet etmişlerdir ve demişler ki: Muaz, o zaman Yemen'den değil, Şam'dan dönmüş ve Rasûlullah'a olayı anlatmıştı. Bunu da Ahmed b. Hanbel rivayet eder.

İmam Ahmed b. Hanbel, İbrahim b. Mehdi kanalı ile Muaz b. Cebel'den şöyle bir rivayette bulunmuştur:

"Rasûlullah (s.a.v.), bana dedi ki:

- Cennet'in anahtarı, Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şaha-det etmektir."

İmam Ahmed b. Hanbel, Veki' kanalı ile Muaz b. Cebel'den riva-yet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) ona şöyle demiştir:

"Ey Muaz, işlediğin kötülüğün ardısıra bir iyilik işle ki, onu yok etsin. İnsanlara da güzel ahlakla muamele et.

İmam Ahmed b. Hanbel, İsmail kanalı ile Muaz'dan rivayet etti ki, o, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle demiştir:

- Ya Rasûlallah, bana bir tavsiyede bulun.

- Her nerede olursan ol, Allah'tan kork.

- Bana daha fazla tavsiyede bulun.

- Kötülüğün ardı sıra bir iyilik yap ki, o kötülüğü silip yok etsin.

- Bana daha fazla tavsiyede bulun.

- İnsanlara güzel ahlak ile muamele et."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu'l-Yeman kanalı ile Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), bana on tavsiyede bulundu:

"Öldürülüp yakılsan bile hiçbir şeyi Allah'a ortak koşma. Malın-dan ve ailen arasından ayrılıp çıkmanı sana emretseler bile ebeveyni-ne isyan etme. Onlara kötü davranma. Kasıtlı olarak farz bir namazı terketme. Çünkü kasıtlı olarak farz bir namazı terk eden kimse, Al-lah'ın zimmeti dışına çıkar. İçki içme, çünkü o, her kötülüğün başıdır. Masiyetten sakın, çünkü masiyet (Allah'a karşı gelme) sebebiyle insa-

nın üzerine Allah'ın gazabı iner. İnsanlar ölseler bile savaştan kaçmaktan sakın. Aralarında bulunduğun halde insanlara ölüm gelirse sen sebat et. Elinde bulunan servetinden çoluk çocuğuna harca. Onları terbiye etmek için değneğini üzerlerinden kaldırma. Aziz ve Celil olan Allah için onları sev."

İmam Ahmed b. Hanbel, Yunus kanalı ile Muaz b. Cebel'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), onu Yemen'e gönderirken kendisine şöyle demiştir:

"Lüks içinde olma. Çünkü Allah'ın kulları lüks içinde olmazlar."

İmam Ahmed b. Hanbel, Süleyman b. Davud el-Haşimî kanalı ile Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderdi. Akıllı ve baliğ olan her şahıstan bir dinar veya onun dengi olan bir meafir elbisesi almamı bana emretti. Her kırk sığırdan, üç yaşına gelmiş bir sığır almamı ve her otuz sığırdan da iki yaşına girmiş bir erkek buzağı almamı bana emretti. Yağmur sularıyla sulanan ekinlerin onda birini, dolap ile sulanan ekinlerinde onda birinin yarısını (yani yirmide birini) almamı bana emretti."

İmam Ahmed b. Hanbel, Muaviye kanalı ile Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Yemenlilerin zekatlarını toplamam için Rasûlullah (s.a.v.), beni gönderdi. Her otuz sığırdan iki yaşındaki bir buzağıyı; her kırk sığırdan da üç yaşındaki bir sığırı almamı emretti. Onlar, bana kırk ile elli, altmış ile yetmiş, seksen ile doksan arasındaki sığırlardan da zekat almamı teklif ettiler. Ben bu tekliflerini kabul etmedim. Onlara: "Ben bunu Rasûlullah'a soracağım." dedim. Medine'ye geldim. Durumu Peygamber (s.a.v.)'e haber verdim. O da her otuz sığırdan iki yaşındaki bir buzağıyı, her kırk sığırdan üç yaşındaki bir sığırı, altmış sığırdan iki tane iki yaşındaki buzağıyı, yetmiş sığırdan bir tane üç yaşındaki sığırı, bir de iki yaşındaki bir buzağıyı; seksen sığırdan iki tane üç yaşına girmiş buzağıyı, yüz sığırdan bir tane üç yaşına girmiş sığırı ve iki tane iki yaşına girmiş buzağıyı, 110 sığırdan iki tane üç yaşına girmiş sığırı ve bir de iki yaşına girmiş bir buzağıyı; 120 sığırdan üç tane üç yaşına girmiş sığırı veya dört tane iki yaşına girmiş buzağıyı almamı bana emretti ve nisabı üç yaşına girmiş bir sığıra veya bir buzağıya ulaşmayan sayıdaki sığırlardan almamamı emretti. Rasûlullah, zekatla ilgili iki nisab arasındaki sayılardan zekat alınmaması gerektiğini bana bildirdi."

Bu hadisler, İmam Ahmed tarafından rivayet edilmiş hadislerdir. Ancak bunlarda Yemen'e gidişinden sonra Muaz'ın tekrar Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelip onunla görüştüğüne dair deliller vardır. Gerçek olan şudur ki, daha önce de anlatıldığı gibi Muaz, Yemen'e gittik-

ten sonra artık Peygamber (s.a.v.)'i görmedi.

Abdürrezzak, Ma'mer kanalı ile Übeyy b. Ka'b b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Muaz b. Cebel, yakışıklı, müsamahakar bir gençti. Kavminin en hayırlı gençlerindendi. Kendisinden birşey istenildiğinde mutlaka verirdi. Öyle bir duruma geldi ki, borçları bütün malını kapsadı. Alacaklılarıyla konuşması için Rasûlullah'ın yanına gitti. Ondan ricada bulundu. Ancak alacaklıları, ona borç indirimi yapmadılar. Alacaklarından vazgeçemediler. Eğer borçlulardan her hangi birine rica vesilesiyle borcu bırakılacak olsaydı, Rasûlullah'ın ricası sebebiyle Muaz'ın borcu bırakılırdı. Ricalar fayda vermeyince, Rasûlullah (s.a.v.) Muaz'ı yanına çağırdı. O da malını sattı. Alacaklıları arasında paylaştırdı. Muaz, malsız kaldı. Rasûlullah, hac ettiği zaman Muaz'ı Yemen'e gönderdi. Bu malda ticaret yapan ilk kişi Muaz oldu. Sonra Yemen'den Ebu Bekir es-Sıddık'ın yanına geldi. Rasûlullah (s.a.v.) vefat etmişti. Ömer gelip ona şöyle dedi:

- Bana itaat eder misin? Yemen'den getirdiğin şu malları Ebu Bekir'e verir misin? Eğer o sana verirse sen de kabul eder misin?

- Hayır, bu malı ona asla vermem. Zararlarımı kapatmam için Rasûlullah beni Yemen'e göndermişti.

Ömer, Muaz'ın kendisine itaat etmediğini görünce Ebu Bekir'in yanına gitti. Ona şöyle dedi:

- Şu adama haber gönder. Malını elinden al. Bir kısmını kendisine bırak.

Ebu Bekir dedi ki:

- Ben bunu ona yapamam. Çünkü zararını kapatması için Rasûlullah, onu Yemen'e göndermişti. Ben ondan birşey alacak değilim.

Sabah olunca Muaz, Ömer'in yanına gitti ve ona şöyle dedi:

- Dün bana söylediğini yapmaktan başka çare bulamadım. Çünkü rüyamda dün şöyle birşey gördüm: Beni ateşe götürüyorlardı. Sen ise arkadan eteğimi tutuyor, geri çekiyordun. Beni ateşe bırakmıyordun."

Bunun üzerine Muaz, Yemen'den getirmiş olduğu malların tamamını alıp Ebu Bekir'e götürdü. Oradan getirdiği kırbacımı da ona verdi. Yemen'den getirdiği mallardan hiçbirini gizlemediğine yemin etti. Ebu Bekir de ona:

- Bu mallar senindir. Bunlardan hiçbirini almayacağım, dedi."

Ebu Sevr de bunu Abdurrahman b. Ka'b b. Malik'ten rivayet etmiş, hadiseyi olduğu gibi anlatmış, yalnız şu ilaveyi yapmıştır:

"Mekke fethi senesi olduğunda Rasûlullah (s.a.v.), Muaz'ı Yemen'e bir grup ahali üzerine emir olarak gönderdi. Muaz, Rasûlullah'ın vefatına kadar orada kaldı. Sonra Ebu Bekir'in halifeliği zama-

ında Medine'ye geldi ve Şam'a çıkıp gitti."

Beyhakî dedi ki: Önce de anlatmış olduğumuz gibi Rasûlullah (s.a.v.), onu Mekke'de halka dini bilgileri öğretmesi için Attab b. Üseyd ile birlikte bıraktı. O, Tebük gazvesine katıldı. Akla en uygun gelen husus şudur ki; Rasûlullah, onu bundan sonra Yemen'e göndermiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Beyhakî, daha sonra A'meş tariki ile Muaz'ın rüya kıssasını şöyle anlatır:

"Muaz, rüya gördükten sonra Yemen'den getirmiş olduğu malların tamamını Ebu Bekir'e götürdü. Malları arasında köleler de vardı. Ebu Bekir, köleleriyle birlikte mallarını da kendisine geri verince, onları tekrar alıp evine döndü. Sonra kalkıp onlara namaz kıldırdı. Onlar da onunla birlikte namazlarını kıldılar. Namazı tamamladıktan sonra şöyle sordu:

- Namazı kimin için kıldınız?
 - Allah için kıldık.
 - Öyleyse siz de Allah rızası için serbestsiniz.
- Böyle dedikten sonra onları azad etti."

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Muaz b. Cebel'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.), onu Yemen'e gönderirken ona şöyle sormuş:

- Bir mesele ile karşılaşırsan ne yaparsın?
- Allah'ın kitabındaki hükümlere bakarak hüküm veririm.
- Ya bu meselenin cevabı, Allah'ın kitabında yoksa ne yaparsın?
- O zaman Rasûlullah'ın sünnetine bakarak hüküm veririm.
- Ya bu meselenin cevabı, Rasûlullah'ın sünnetinde de yoksa ne yaparsın?

- Hiç tereddüt etmeden ictihad ederim.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Muaz'ın göğsüne vurdu, sonra şöyle dedi:

- Allah Rasûlünün elçisini, Rasûlullah'ın razı olacağı işe muvafak kılan Allah'a hamdolsun."

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Ebu'l-Esved ed-Dilî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Muaz, Yemen'de idi. Ona, geride Müslüman bir kardeş bırakan ölmüş bir Yahudinin miras meselesini sordular. O da şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın: "Doğrusu İslâmiyet artırır, eksiltmez." dediğini işittim.

Böyle diyerek, Müslümanı, ölen Yahudi kardeşine mirasçı kıldı."

Bu hüküm, Muaviye b. Ebi Süfyan'dan, Yahya b. Ma'mer el-Kadî'den ve bir grup selef ulemasından nakledilmiştir. İshak b. Rehavayh de bu görüşe kail olmuştur. Ancak cumhur -dört mezheb imamı

ile ashabı da aralarında olmak üzere- bunlara muhalif kalmışlardır. Muhalifler, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan şu hadisi delil olarak ileri sürmüşlerdir: Üsame b. Zeyd, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder:

"Kafir kişi Müslüman'a; Müslüman kişi de kafire mirasçı olmaz."

Demek istediğimiz şudur ki, Muaz, Peygamber (s.a.v.)'in Yemen'deki kadısı, savaşlardaki komutanı ve zekatları toplayan memuru idi. Nitekim İbn Abbas'ın önceki sayfalarda geçen hadisi de buna delalet etmektedir.

Muaz, halkı dışarı çıkarıp onlara beş vakit namazı sahrada kıldırdı. Nitekim Buharî, Süleyman b. Harb kanalı ile Amr b. Meymun'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Muaz, Yemen'e geldiğinde halka sabah namazını kıldırdı ve namazda: " " ayetini okudu. Cemaatten biri: "İbrahim'in anasının gözü aydın oldu." dedi.

RASÛLULLAH (S.A.V)'İN VEDA HACCINDAN ÖNCE HZ. ALİ İLE HALİD B. VELİD'İ YEMEN'E GÖNDERMESİ

Ahmed b. Osman, Şureyh b. Mesleme kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), bizi Halid b. Velid'le birlikte Yemen'e gönderdi. Daha sonra Halid'in yerine Ali'yi göndererek kendisine şöyle dedi:

"Halid'in arkadaşlarına söyle. Onlardan dileyen seninle birlikte orada kalsın. Dileyen de buraya gelsin." Ben onunla birlikte orada kalanlardan idim. Birkaç okiye ganimet elde ettim.»

Buharî, daha sonra Muhammed b. Beşşar kanalı ile Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), ganimetlerin beşte birini teslim alması için Ali'yi, Halid b. Velid'e gönderdi. Ben Ali'ye kıızıyordum. Ganimetler arasında bulunan cariyelerden biri ile cinsel ilişkide bulundu. Sabah olunca gusletti. Ben de Halid'e: "Şunu görüyor musun?" dedim. Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldiğimizde bunu ona anlattım. O da bana şöyle dedi:

- Ey Büreyde, Ali'ye kıızıyor musun?

- Evet.

- Ona kızma. Çünkü ganimetlerin beşte birlik kısmında Ali'nin, kendisiyle cinsel ilişkide bulunduğu o cariyeden daha fazla hakkı vardır."

İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Said kanalı ile Abdülcelil'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İçinde Ebu Miclez ile Büreyde'nin oğlunun bulunduğu bir mecli-

se vardım. Büreyde'nin oğlu Abdullah şöyle dedi:

Babam Büreyde bana dedi ki: "Ben Ali'ye öyle kızıyordum ki, onun kadar hiç kimseye kızmadım. Kureyşlilerden bir adamı sırf Ali'ye kızdığı için sevdim." Rasûlullah, bu adamı bir süvari kafilesiyle birlikte bir yere gönderdi. Ben de Ali'ye kızdığı için bu adamla arkadaşlık ettim. Birkaç cariyeyi ele geçirdik. Arkadaşım, Rasûlullah'a: "Bunların beşte birini alacak bir adamı bize gönder." diye mektup yazdı. Rasûlullah da bize Ali'yi gönderdi. Cariyeler arasında Vasife adında biri vardı ki, onların en üstünü idi. Ali, beşte birlik payı aldı. Kalan kısmı taksim etti. (Vasife ile cinsel ilişkide bulunmuş olduğu için) odasından dışarı çıkarken başından sular damlıyordu. Ona:

- Ey Ebu'l-Hasan! Bu nedir? diye sordum. O da şöyle cevap verdi:

- Cariyeler arasındaki Vasife adlı kadını görmedin mi? Ben taksimat yaptım. Beşte birlik payı aldım, o da beşte birlik pay arasında idi. Sonra o, Ehl-i Beyt'in payına düştü. Sonra da Ali ailesinin payına düştü. Ben de onunla cinsel ilişkide bulundum."

Bu olay üzerine seriyyenin komutanı Peygamber (s.a.v.)'e bir mektup yazdı. Ben de ona: "Beni gönder." dedim. Adam mektubu tasdiklemem için beni Peygamber (s.a.v.)'e gönderdi. Ona mektubu okudum. Okurken ayrıca: "Adam doğru söylüyor." diyordum. Peygamber (s.a.v.), elimi ve elimdeki mektubu tuttu, bana şöyle sordu:

- Sen Ali'ye kızıyor musun?

- Evet.

- Ona kızma. Eğer onu seviyorsan sevgini artır. Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Ali ailesinin genimetrelerin beşte birlik kısmındaki payı, Vasife adlı cariyeden daha fazladır.

Peygamber (s.a.v.)'in bana böyle demesinden sonra Ali'den daha fazla sevdiğim bir insan olmadı."

Abdullah b. Büreyde dedi ki: Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a yemin ederim ki, benimle Peygamber (s.a.v.) arasında bu hadisi nakletme hususunda babam Büreyde'den başka bir kimse yoktur. Yani bu hadisi peygamberden babam bana nakletmiştir.

Muhammed b. İshak, Ebban b. Salih kanalı ile Hudeybiye aşabından olan Amr b. Şe's el-Eslemî'nin şöyle dediğini rivayet etmişti:

"Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Yemen'e gönderdiği süvariler arasında Ebu Talib oğlu Ali ile beraberdim. Ali bana biraz sert davrandı. Ona karşı biraz kırgınlık hissettim. Medine'ye geldiğimde her mecliste ve karşılaştığım her kimse nezdinde Ali'nin şikayetini yaptım. Bir gün mescide gittim. Baktım ki, Rasûlullah orada oturuyor. Gözlerine baktığımı görünce o da bana baktı. Gidip yanına oturunca bana şöyle dedi:

- Doğrusu yemin ederim ki, ey Amr b. Şe's, sen bana eziyet ettin.

- "İnna lillâh ve inna ileyhi râciun." Rasûlullah'a eziyet etmekten Allah'a ve İslâm'a sığınırım, dedim.

Rasûlullah (s.a.v.):

- Ali'ye eziyet eden, bana da eziyet etmiştir, dedi."

Hafız el-Beyhakî, Muhammed b. Abdullah kanalı ile Bera'nın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), kendilerini İslâm'a davet etmesi için Yemen halkına Halid b. Velid'i gönderdi. Ben de Halid ile beraber gidenlerdendim. Orada altı ay ikamet ettik. Bu süre zarfında Halid onları İslâm'a davet ediyordu. Ancak onlar onun bu davetine icabet etmediler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'yi Yemen'e gönderdi ve ona, Halid'i Medine'ye geri göndermesini emretti. Ancak Halid'le beraber bulunup orada Ali ile kalmak isteyen adamları da orada bırakmasını söyledi.

Ben, Ali ile beraber orada kalanlardan oldum. Yemenlilere yaklaştığımızda karşımıza çıktılar. Yanımıza geldiler. Sonra Ali öne geçip bize namaz kıldırdı. Bizi tek saf halinde dizdi. Sonra karşımıza geçip bize Rasûlullah'ın mektubunu okudu. Hemdanlıların tamamı Müslüman oldular. Hz. Ali de onların İslâm'a girdiklerini Hz. Peygamber'e bir mektupla bildirdi. Hz. Peygamber, o mektubu okuduğunda secdeye kapanmış, sonra başını kaldırıp şöyle demişti: "Hemdan'a selam olsun. Hemdan'a selam olsun."

Beyhakî, Ebu'l-Husayn kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Talib oğlu Ali'yi Yemen'e gönderdi. Ali ile birlikte gidenlerden biri de bendim. Zekat develerini aldığımız zaman Ali'den kendi develerimize istirahat verip zekat develerine binme talebinde bulunduk. Çünkü develerimizin yorgun düştüklerini görmüştük. Ne var ki Ali, bu isteğimizi kabul etmedi ve:

- Diğer Müslümanlar kadar sizin bu develerde payınız vardır. Başkaca bir hakkınız yoktur, dedi.

Ali, işini tamamlayıp Yemen'den dönüş yoluna koyulduğu zaman başımıza bir adamı emir tayin etti. Kendisi acele gitti ve hacca kavuştu. Haccımı tamamladığı zaman Rasûlullah (s.a.v.), ona:

- Arkadaşlarına dön ki, onları getiresin, dedi.

Biz, Ali'nin vekil bıraktığı adamdan da aynı talepte bulunduk. O, bu talebimizi uygun karşıladı. Ali yanımıza döndüğünde zekat develerine binilmiş olduğunu ve binme izlerinin develerin sırtında bulunduğunu görünce vekil bıraktığı adamı huzuruna çağırıp kınadı. Ben de: "Eğer Medine'ye gelirsem, Allah'a söz veriyorum ki, bu olup bitenleri ve Ali'den gördüğümüz kabalığı, baskıyı Rasûlullah'a anlataca-

ğım." dedim.

Medine'ye geldiğimizde yemin ettiğim şeyi yerine getirmek için Rasûlullah'ın yanına gittim. Ebu Bekir'in, Rasûlullah'ın yanından çıkmakta olduğunu gördüm. Ebu Bekir beni görünce yanımda durarak; "Hoş geldin." dedi. Hal hatır sordu. Ben de hal hatır sordum.

- Ne zaman geldin? diye sordu. Ben de:

- Dün geldim, dedim. Benimle birlikte dönüp Rasûlullah'ın yanına geldi. İçeri girdi ve:

- Sa'd b. Malik b. Şehid (Ebu Said el-Hudrî) yanınıza girmek istiyor, dedi. Rasûlullah da:

-İzin ver, dedi.

- İçeri girdim. Rasûlullah'a selam verdim. Selamımı aldı. Bana yöneldi. Hal hatır sordu. Bu hususta tekrar tekrar soru sordu. Ben de dedim ki:

- Ya Rasûlallah, bir bilsen, Ali'den ne kadar kabalık, kötü arkadaşlık ve baskı gördüğümüzü.

Rasûlullah (s.a.v.) ağırlaştı, ağır davrandı. Ben de Ali'den gördüğümüz eziyetleri sıralamaya başladım. Sözlerimin ortasına geldiğimde Rasûlullah bacağıma vurdu. Ben yakınında duruyordum. Bana şöyle dedi:

- Ey Sa'd b. Malik b. Şehid, sözlerinin bir kısmını kardeşin Ali'ye bırak. Allah'a yemin ederim ki, onun Allah yolunda daha haşin olduğunu anladım.

Ben de kendi kendime dedim ki: "Anan seni kaybetsin ey Sa'd b. Malik."

Artık o günden sonra Ali'nin hoşuna gitmeyecek bir davranışta bulunduğumu sanmıyorum. Allah'a yemin ederim ki, artık onu ne gizli, ne de açık olarak kötülükle yad etmedim."

Yunus, Muhammed b. İshak kanalı ile Yezid b. Talha b. Yezid b. Rükane'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Ali b. Ebi Talib'in Yemen'de kendisiyle birlikte bulunan askerleri ona karşı kırgınlık hissettiler. Şöyle ki: Bunlar Medine'ye dönecekleri esnada Hz. Ali, bir an önce Rasûlullah'a kavuşmak için onlardan ayrılarak çabuk gitmek istedi. Yerine de askerlerin üzerine birini vekil bıraktı. Vekil bıraktığı adam askerlerden her birine ganimetteki elbiselerden bir elbise giydirdi. Medine'ye yaklaştıklarında onları karşılamaya çıkan Ali, üzerlerinde ganimet elbiselerini görünce:

- Bu nedir? diye sordu:

Onlar da:

- Üzerimize vekil bıraktığın adam bize giydirdi, dediler.

Ali, vekiline:

- Rasûlullah'ın yanına gelmeden niçin böyle yaptın? Bıraksaydın

da Rasûlullah nasıl uygun görüyorsa öyle yapsaydı, dedi ve elbiseleri askerlerin üzerinden çıkardı.

Rasûlullah'ın yanına geldiklerinde askerler, Ali'nin bu davranışından şikayetçi oldular.

Yemenliler, Rasûlullah'la barış yapmışlardı. Rasûlullah, Hz. Ali'yi üzerlerine tarhedilen cizyeyi tahsil etmesi için Yemen'e göndermişti."

Ben derim ki: Bu rivayetteki ifadeler, Beyhakî'ninkine nisbetle doğruya daha yakındır. Şundan ki, Ali, hacca yetişmek için askerlerini geride bıraktı. Acele ile yola çıktı. Beraberinde kurbanlarını da götürdü. Peygamber (s.a.v.)'le birlikte ihrama girdi. Peygamber (s.a.v.), onun ihramda kalmasını emretti. Bera b. Azib'in rivayetine göre o şöyle demiştir: "Ben kurbanlarımı önden sevkettim ve kıran haccına niyet ettim."

Demek istediğimiz şu ki; Hz. Ali'nin, zekat develerini kullanmalarına müsaade etmeyişi ve vekilinin kendilerine verdiği elbiseleri geri alışı orduda epey dedikoduya sebep olmuştu. Ancak Hz. Ali bu yaptığı işte mazurdu. Hacılar arasında da bu dedikodu yayılmıştı. Allah bilir ya bu sebeptendir ki, Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccını tamamladıktan ve Medine'ye dönüş yoluna koyulduktan sonra Gadir-i Hum mevkiine vardı. Orada kalkıp insanlara hitabta bulundu. Ali'nin suçsuz olduğunu söyledi. Şanını yüceltti. Faziletli bir insan olduğuna dikkatleri çekti ki; insanların kalblerine onun aleyhine yerleşmiş olan duygular yok olup gitsinler. Bununla ilgili açıklamalar yeri geldiğinde inşaallah detaylı olarak verilecektir. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.

Buharî, Kuteybe kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Ali b. Ebi Talib, Peygamber (s.a.v.)'e Yemen'den sepilenmemiş bir deri parçası içinde bir altın külçesi gönderdi. Bu altın, topraklı idi. Topraklarından temizlenip arınmamıştı. Peygamber (s.a.v.), bu altın külçesini dört kişiye paylaştırdı. Bunlar şu kimselerdi: Uyeyne b. Bedir, Akra b. Habis, Zeyd el-Hayl, Alkame b. Ulase veya Amir b. Tu-feyl.

Ashabdan biri kalkıp:

- Bu altın külçesini almaya bu adamlardan biz daha layıkız, dedi. Adamın böyle deyişini haber alan Peygamber (s.a.v.), şöyle karşılık verdi:

- Bana güvenmiyor musunuz? Oysa ki ben, göktekinin güvenilir adamıyım. Sabah akşam bana gökten haberler geliyor.

Gözleri çukurda, boyun damarları şişkin, alnı çıkık, sakalı sık, başı tıraşlı, eteği sıvanmış bir adam kalkıp:

- Ya Rasûlallah, Allah'tan kork, dedi.

Rasûlullah ona şöyle cevap verdi:

- Yazıklar olsun sana. İnsanlar arasında Allah'tan en çok korkması gereken kişi ben değil miyim?

Bunun üzerine adam dönüp gitti. Halid b. Velid de:

- Ya Rasûlallah, müsaade et, şunun boynunu uçurayım, olmaz mı? diye sorunca Rasûlullah:

- Hayır, belki o namaz kılıyordur, diye karşılık verdi. Bunun üzerine Halid:

- Nice namaz kılan kişi vardır ki, kalbinde olmayan şeyi dili ile söylüyor, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.):

- İnsanların kalblerini araştırmak ve karınlarını yarmakla emrolunmadım, dedi. Sonra o adamın yanı başında durmakta olduğunu gördü ve şöyle dedi:

- Şunun soyundan bazı kimseler gelecektir ki; Allah'ın kitabını okumaktan dilleri nemli kalacak, ancak o kitap onların boğazlarından aşağı (kalblerine) geçmeyecektir. Okun yaydan fırladığı gibi onlar dinden çıkacaktır. (Öyle sanıyorum ki Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi): Eğer onların zamanına yetişirsem Semûd kavminin öldürülüşü gibi onları öldürürüm."

İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderdi. Ben o zaman genç bir insandım. Ona şöyle sordum:

- Sen beni çok problemlı bir kavme gönderiyorsun. Benim ise yargılama hakkında bilgim yoktur. Ne yapacağım?

- Allah senin lisanına hidayet verecek ve kalbini de sabit kılacaktır.

Ondan sonra artık iki kişi arasında hüküm verirken hiç şüphelenmeksizin hüküm veriyordum."

İmam Ahmed b. Hanbel, Esved b. Amir kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderdi. Ben şöyle sordum:

- Ya Rasûlallah, sen beni benden daha yaşlı kimselerin bulunduğu bir kavme gönderiyorsun. Ben genç bir kimseyim. Yargılama usulünü bilmem, ne yapacağım?

Rasûlullah (s.a.v.), elini göğsüme koydu ve şöyle dedi:

- Allahım, Ali'nin lisanına sebat ver, kalbini hidayete ilet. Ey Ali, iki hasım senin meclisine gelip oturlurlarsa, birinciden ifade aldığın gibi diğerinden almadıkça aralarında hüküm verme. Eğer ikisinin de ifadesini alırsan hüküm verme yolu sana açıkça belli olur."

Ondan sonra Ali, hasımlar arasında hüküm verir ve yargılama yaparken hiç müşkilat ile karşılaşmadı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan b. Uyeyne kanal ile Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Birkaç kişi, temizlik dönemindeki bir kadınla cinsel ilişkide bulundular. (Kadının doğurduğu çocuğun kime ait olduğu hususunda birbirleriyle anlaşmazlığa düştüler.) Bunun üzerine Ali, onlardan iki kişiye:

- Bu çocuğun karşınızdaki iki kişiye ait olması hususunda rızanız var mıdır? diye sordu.

Onlar da:

- Hayır, diye cevap verdiler.

Bunun üzerine Hz. Ali, diğer iki kişiye yönelerek:

- Bu çocuğun karşınızdaki iki kişiye verilmesine razı olur musunuz? diye sordu. Onlar da:

- Hayır, diye cevap verince bu defa Hz. Ali, hepsine hitaben şöyle dedi:

- Siz müşkülpesent ortaklırsınız. Aranızda kura çekeceğim. Kura hanginize çıkarsa çocuğun diyetinin üçte ikisini ödemesine ve çocuğun da kendisine verilmesine hükmedeceğim.

Hz. Ali'nin bu hükmü, Peygamber (s.a.v.)'e anlatıldığı zaman o şöyle buyurmuştu:

- Ali'nin söylediğinden başka çıkar yol bilmiyorum."

İmam Ahmed b. Hanbel, Şureyh b. Numan kanalı ile Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Hz. Ali'ye -kendisi Yemen'de iken- üç kişi getirildi. Bunlar, bir çocuğun nesebinin kendilerine ait olduğu hususunda müşterek idiler. Aralarında kura çekti. Kura kendisine isabet eden şahsı, üçte iki diyet ödemekle yükümlü kıldı ve çocuğu da kendisine verdi.

Ben, Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldiğimde Hz. Ali'nin bu yolda vermiş olduğu hükmü haber verdim. Peygamber (s.a.v.) de, azı dişleri görününceye kadar güldü."

Neseî, Abdullah b. Ebu Halil kanalı ile Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Ben, Peygamber (s.a.v.)'in yanında idim. Yemenli bir adam gelip şöyle dedi:

- Bir çocuğun nesebi hakkında ihtilafa düşmüş ve birbirleriyle davalışan üç kişi, Ali'nin yanına getirildiler. Bunlar, temizlik döneminde iken bir kadınla cinsel ilişkide bulunmuşlardı.

Adam, önceki rivayetlerde geçen hadiseyi olduğu gibi anlattı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) de güldü."

Nesebleri belirleme hususunda kura çekilmesi görüşüne İmam

Ahmed b. Hanbel kail olmuştur.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said kanalı Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderdi. Aslan yakalamak için çukur kazmış bir kavmin yanına vardık. Vardığımızda onların birbirleriyle davalastıklarını, itişip kakıştıklarını gördük. Bir adam o çukura düşmüştü. Bir başkası ona takılmış, sonra bir başkası da diğerine takılmış, böylece dört kişi birlikte o aslan çukuruna yuvarlanmışlardı. Aslan onları yaralamıştı. Adamın biri de mızrağını fırlatıp aslanı öldürmüştü. Ancak o dört kişinin tümü de aslanın darbesi neticesinde ölmüşlerdi. Çukura ilk yuvarlanan adamın velileri, diğerlerinin velilerine karşı çıkmış ve savaşmak için silah çekmişlerdi. Onlar bu halde iken ben yanlarına vardım. Onlara şöyle dedim:

- Rasûlullah (s.a.v.), henüz hayatta iken birbirinizle savaşmak mı istiyorsunuz? Ben aranızda hüküm vereceğim. Eğer hükmüme razı olursanız, bu hüküm kesinleşir. Aksi takdirde sizi birbirinizden uzak tutarım. Peygamber (s.a.v.)'in yanına varıncaya kadar birbirinizle kavga etmenize, vuruşmanıza müsaade etmem. O zaman Rasûlullah, sizin aranızda hükmünü verir. Onun hüküm vermesinden sonra kim haddini aşarsa, onun haddi aşmaya hakkı olmayacaktır. Şimdi benim size vereceğim hüküm şudur:

Aslan için çukur kazmış olan kabilelerden dörtte bir, üçte bir, ikide bir ve bir tam diyet toplayın. Çukura ilk düşen ve ölen kişiye dörtte bir diyeti verin. Çünkü o ölmüştür. Çukura düşen ve ölen ikinci şahsa üçte iki diyet verin. Çukura düşüp ölen üçüncü şahsa ikide bir diyet verin. Çukura düşüp ölen dördüncü şahsa ise tam diyet verin.

Davacılar, bu hükmüme razı olmadılar. Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldiler. O, Makam-ı İbrahim'de bulunuyordu. Meseleyi kendisine anlattılar. O da:

- Ben aranızda hüküm vereceğim, dedi. Oradakilerden biri dedi ki:

- Ya Rasûlallah, Ali hakkımızda hüküm vermiştir.

Böyle dedikten sonra meseleyi olduğu gibi kendisine anlattılar, Rasûlullah (s.a.v.) da Ali'nin vermiş olduğu hükmü kabul etti."

VEDA HACCI

Belâğ haccı ve Haccetü'l-İslâm da denilen Veda haccı, hicri onuncu senede ifa edilmiştir. Çünkü Peygamber (s.a.v.), bu haccında insanlarla vedalaşmış ve daha sonra başka bir hac ifa etmiş değildi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın Medine'de iken bundan başka hac yapmamış olması itibariyle buna Haccetü'l-İslâm da denilmiştir. Ancak peygamberlikten önce ve peygamberlikten sonra, ama hicretten önce defalarca hac yapmıştır. Denildiğine göre hac ibadeti, hicri onuncu senede farz kılınmıştır. Dokuzuncu senede farz kılındığını söyleyenler ile altıncı senede farz kılındığını söyleyenlerin bu görüşü garibtir.

Bu haccında Peygamber (s.a.v.)'in insanlara hacla ilgili ilâhi hükümleri kavlen ve fiilen tebliğ etmiş olması sebebiyle buna Belâğ haccı, yani tebliğ haccı da denilmiştir. İslâmî esas ve kaidelerden Peygamber (s.a.v.)'in açıklamadığı hiçbir şey kalmamıştı. İnsanlara hac ahkâmını beyan ve izah edip açıkladıktan sonra Arefe'de vakfe halinde iken yüce Allah, ona şu ayeti inzal buyurmuştu:

"Bugün size dininizi ve üzerinize olan nimetimi tamamladım, din olarak sizin için İslâmiyet'i beğendim." (el-Mâide, 3.)

Bütün bunların izahı ileride gelecektir.

Anlatmak istediğimiz Peygamber (s.a.v.)'in Veda haccının nasıl yapılmış olduğudur. Çünkü bu hususta rivayetçiler kendilerine ulaşan bilgiye göre çok farklı ihtilaflarda bulunmuşlardır. Özellikle sahabelerden sonra çok aşırı farklılık gösteren ihtilaflarda bulunmuşlardır. Biz Allah'ın hamdi, yardımı ve güzel tevfiği sayesinde imamların bu hususta naklettikleri rivayetleri serdedeceğiz. Düşünen, teemmül eden ve konuya derinlemesine bakan kimselerin kalblerini serinletecek şekilde bu farklı rivayetleri birleştirip aralarında uyum sağlayacağız. Bu konuda nakledilen rivayetlerdeki manayı anlayacak kimselerin sadrına şifa verecek bir uzlaşma meydana getireceğiz. İnşallah bunu başaracağız. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.

Siyer imamlarının mütekaddimin ve müteahhirininden olan birçok kimse, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Veda haccına özel bir önem vermişlerdir. Allame Ebu Muhammed b. Hazm el-Endelüsî, Veda haccıyla ilgili bir cilt kitap yazmıştır. Kitabının birçok kısmını güzelce işlemiştir. Ancak yeri geldiğinde de açıklayacağımız gibi bazı vehimleri de

olmuştur. Bu hususta, Allah'ın yardımına başvuruyoruz.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN MEDİNE HAYATINDA SADECE BİR KEZ HACCETMESİ VE BU HACCINDAN ÖNCE ÜÇ KEZ DE UMRE YAPMASI

Buharî ile Müslim, Hüdbe kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Rasûlullah (s.a.v.), dört umre yapmıştır. Veda haccıyla beraber yaptığı umre haricindeki üç umresinin tamamını zilkade aylarında ifa etmiştir."

Sa'd b. Mansur, Deravurdi kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), üç umre yapmıştır. Bunlardan biri şevval ayında ikisi de zilkade ayında olmuştur."

İmam Ahmed b. Hanbel, Amr b. Şuayb'in dedesinin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), her üçü de zilkade aylarında olmak üzere üç kez umre yaptı."

İmam Ahmed b. Hanbel Ebu Nadr kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), dört kez umre yaptı. Bunlardan biri Hudeybiye umresi, biri Umretü'l-Kaza, biri Cirâne umresi, biri de Veda hacıyla birlikte ifa ettiği umresidir."

Cirâne umresinden bahsederken bu fasıl geçmişti. Rasûlullah'ın kıran hacı yaptığını söyleyenlerle ilgili fasılda da bu konu ele alınacaktır. Yardımına başvurulacak olan Allah'tır.

Bu umrelerden ilki, Hudeybiye umresi idi ki, Rasûlullah, bu umreyi yapmaktan engellenmişti. Bundan sonra Umretü'l-Kazayı yapmış idi. Buna Umretü'l-Kıyas da denilir. Umretü'l-Kaziyye diyenler de vardır. Bundan sonrada Cirâne umresini, Taif dönüşünde Hüneyn ganimetlerini taksim ederken ifa etmişti. Bütün bunları, bahsi geçtiğinde anlattık. Dördüncüsü ise Veda hacıyla birlikte ifa ettiği umresidir.

Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında temettu mu yapmıştı, yoksa kıran mı yapmıştı yahud ifrad hacı mı yapmıştı? Bu husustaki ihtilafları ileride açıklayacağız. Bilindiği gibi temettu haccında hacdan önce umre yapılır. Umre ihramından çıkıldıktan sonra hacca niyet edilir. Kıran haccında ise, umre ile hacca birlikte niyet edilerek aynı ihram içinde ikisi eda edilir. İfrad haccında ise sadece hac yapılır. Hac yapıldıktan sonra umre yapılır. Şafiî'den nakledilen meşhur kavle göre Hz. Peygamber, Veda haccında ifrad hacı yapmış, sonra umreyi ifa

etmiştir. Bununla ilgili açıklamalar ileride gelecektir. Buharî, Amr b. Halid kanalı ile Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), ondokuz gazve yaptı. Hicretten sonra bir hac ede etti."

Ebu İshak dedi ki: Peygamber (s.a.v.), Mekke'de iken bir hac daha yapmıştı." Ebu İshak, eğer bu sözü ile Peygamber (s.a.v.)'in Mekke'de iken sadece birkez hac yaptığını ifade etmek istiyorsa bu, doğruluktan uzak bir sözdür. Çünkü Peygamber (s.a.v.), risalette görevlendirildikten sonra hac mevsimlerinde gelir, insanları Allah'a imana davet eder ve şöyle derdi:

"Rabbimin kelamını ve mesajını tebliğ edinceye kadar beni barındıracak kim vardır? Çünkü Kureysliler, Rabbimin kelamını ve mesajını tebliğ etmekten beni menetmişlerdir."

Nihayet Cenâb-ı Allah, ona Ensâr cemaatini lütfetti. Akabe gecesinde onunla buluştular. Yani kurban bayramının birinci gününün akşamında Cemretü'l-Akabe yanında onunla buluştular. Ve buluşmaları üç sene peşpeşe devam etti. Son senede ikinci Akabe gecesinde onunla bey'atleştiler. Bu, onlarla üçüncü buluşması idi. Sonra Medine'ye hicret vaki oldu. Nitekim bunu önceki sayfalarda ilgili yerde açıklamıştık. Doğrusunu Allah bilir.

Cabir b. Abdullah'tan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de dokuz sene ikamet etti. Haccetmedi. Sonra insanlara hac için ilanatta bulundu. Medine'de çok sayıda insan toplandı. Rasûlullah (s.a.v.) da zilkade ayının bitimine beş ya da dört gün kala yola çıktı. Zu'l-Huleyfe'ye geldiğinde namaz kıldı. Sonra bineğine binip yola revan oldu. Çölde iken telbiye getirdi. Biz de sırf hacca niyet getirerek tehlil getirmeye başladık."

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN VEDA HACCI İÇİN MEDİNE'DEN YOLA ÇIKIŞ TARİHİ

Peygamber (s.a.v.), Medine'de kendi yerine naib olarak Ebu Dü-cane Simak b. Hareşe es-Saidî'yi -bir rivayete göre ise Siba b. Urfuta el-Gifarî'yi- bıraktıktan sonra Veda hacı için Medine'den yola çıktı.

Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), hicri onuncu senenin zilkade ayı başlarında hac için hazırlanmaya başladı. Müslümanların da bu hacca hazırlanmalarını emretti.

Abdurrahman b. Kasım'ın bana naklettiğine göre Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Hz. Aişe şöyle demiştir:

"Zilkade ayının bitimine beş gece kala Rasûlullah (s.a.v.) hac için yola çıktı."

Buharî, Muhammed b. Ebi Bekr el-Mukaddemî kanalı ile İbn Ab-

bas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), saçını tarayıp koku süründükten, izar ve ridasını giydikten sonra Medine'den hareket etti. Vücudun üzerindeki tenin rengini sarıya büründüren safranlı elbise dışında herhangi bir rida ve izarın giyilmesini yasaklamadı. Zu'l-Huleyfe'de sabahladı. Bineğine bindi, çöl yoluna koyuldu. Hareketi, zilkade ayının bitimine beş gün kala olmuştu. Zilhicce ayının beşinci gününde Mekke'ye vardı."

"Zilkadenin bitimine beş gün kala" sözü ile İbn Abbas, eğer Zu'l-Huleyfe'deki günün sabahını da kasdetmiş ise, o zaman İbn Hazm'ın, Hz. Peygamber'in perşembe günü Medine'den çıktığı, cuma gecesini Zu'l-Huleyfe'de geçirdiği ve zilkade ayının yirmibeşinci günü olan cuma gününde de Zu'l-Huleyfe'de sabahladığına dair iddiası doğru olmaktadır.

Eğer İbn Abbas, "Zilkade'nin bitimine beş gün kala" sözü ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'in saçını taradıktan, koku süründükten, izar ve ridasını giydikten sonra Medine'den hareket ettiği günü kasdetmiş ise, -nitekim Cabir ile Aişe de böyle demişlerdir- o zaman İbn Hazm'ın iddiasının doğruluğu kalmaz ve zilkade ayı o sene tam çekmiş ise Hz. Peygamber'in Medine'den çıktığı gün ancak cuma günü olmuş olur.

Ama Buharî'nin şu nakledeceğimiz rivayetine göre Peygamber (s.a.v.)'in Medine'den çıkış gününün cuma günü olması mümkün değildir. Zira Buharî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Biz de beraberinde olduğumuz halde Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Medine'de dört rekat, ikinci namazını da Zu'l-Huleyfe'de iki rekat olarak kıldı. Orada geceledi, ertesi sabah bineğine bindi. Çöl yoluna koyuldu. Aziz ve Celil olan Allah'a hamd edip tesbih ve tekbir getirdi. Sonra hac ve umreye niyetlenerek ihrama girdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Medine'de dört rekat, ikinci namazını da Zu'l-Huleyfe'de iki rekat olarak kıldı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de öğle namazını dört rekat, ikinci namazını da Zu'l-Huleyfe'de iki rekat olarak kıldırdı. Sonra sabaha dek geceyi Zu'l-Huleyfe'de geçirdi. Sabah olunca bineğine binip çöl yoluna koyuldu ve ihrama girdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) Medine'de, mescidinde öğle namazını dört re-

kat, ikinci namazında Zu'l-Huleyfe'de iki rekat olarak hiçbir şeyden korkmaksızın güven içinde kıldırdı. Bu, Veda haccına giderken ol-
mustu."

Bu da Peygamber (s.a.v.)'in cuma günü Medine'den çıktığına dair iddiayı kesinlikle reddetmektedir. Şu halde İbn Hazm'ın dediği gibi Hz. Peygamber'in perşembe günü Medine'den çıkmış olması mümkün değildir. Çünkü Medine'den çıkışı zilkadenin yirmi dördüncü günü ol-
muştu. Zilhiccenin ilk gününün perşembe günü olduğunda ihtilaf yoktur. Çünkü tevatür ve icma ile sabit olduğuna göre Peygamber (s.a.v.), zilhiccenin dokuzuncu günü olan cuma gününde Arefe'de vak-
fe yapmıştır. Bu hususta hiç ihtilaf yoktur.

Eğer Medine'den çıkışı zilkade ayının yirmidördüncü günü, per-
şembe olsaydı o zaman zilkade ayından geriye altı gece kalmış ola-
caktı ki bu geceler de cuma, cumartesi, pazar, pazartesi, salı ve çar-
şamba geceleri olacaktı.

İbn Abbas ile Aişe ve Cabir dediler ki: Peygamber (s.a.v.)'in, zil-
kadenin bitimine beş gün kala Medine'den çıkmış olması imkansız-
dır. Şu halde Peygamber'in Medine'den çıktığı gün zorunlu olarak cu-
martesi günü olmalıdır. Ravinin zannına göre zilkade ayı o sene tam
çekmiştir. Oysa o senede zilkade ayı yirmi dokuz gün çekmişti. Çar-
şamba gününün bitiminde perşembe gecesi zilhicce ayı başlamıştı.
Cabir'in: "Zilkadenin bitimine dört veya beş gün kala" mealindeki ri-
vayeti de bu hadiseyi teyid etmektedir. Bunu bu şekilde belirlemek
zorunludur, başka bir seçenek yoktur. Doğrusunu Allah bilir.

PEYGAMBER (S.A.V)'İN VEDA HACCI İÇİN MEDİNE'DEN MEKKE'YE HAREKET EDİŞİ

Buharî, İbrahim b. Münzir kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini
rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Şecere yolundan çıkar, Muarres yolundan gi-
rerdi. Mekke'ye giderken Şecere mescidinde namaz kılardı. Dönüşün-
de de Zu'l-Huleyfe'de vadinin içinde namaz kılar, geceyi orada geçirip
sabahlardı."

Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), semeri pörsümüş bir binek üzerinde haccetti.
Altında bir kadife parçası vardı ve şöyle dedi: "Bu öyle bir hacdır ki,
bunda riya ve başkalarına şöhret işittirme yoktur."

Buharî, Muhammed b. Ebi Bekr kanalı ile Sümame'nin şöyle de-
diğini rivayet eder:

"Enes, semeri pörsümüş bir binek üzerinde haccetti. O cimri de-
ğildi ve Rasûlullah (s.a.v.)'in eşya ve azığını taşımakta olan bineği

üzerinde haccettiğini anlattı."

Hafız Ebu Yalâ el-Musulî, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), semeri pörsümüş bir binek üzerinde haccetti. Altında da dört dirhem eder veya etmez bir kadife parçası vardı. O zaman şöyle dedi: "Allahım, riyasız bir hacca niyet ediyorum."

İmam Ahmed b. Hanbel, Haşım kanalı ile İshak'ın babası Said'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Ömer'le birlikte yola gittim. Yemenli birkaç arkadaş bize uğradı. Yükleri deri idi. Develerinin yuları ottan idi. İbn Ömer o zaman şöyle dedi:

"Veda haccına geldikleri esnada Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı ile birlikte gelen arkadaşlarına benzer arkadaşlar görmek isteyen kimse, şu arkadaşlara baksın."

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, Bişr b. Kudame ed-Dibabî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Gözlerim, sevgili Rasûlullah (s.a.v.)'ı insanlarla birlikte Arafat'ta kıvılcıklı renkli bir dişi deve üzerinde gördü. O deveye Kasva deniyordu. Rasûlullah'ın altında Bolan yapısı bir kadife vardı. Şöyle diyordu:

"Allahım, bu hacı riyasız, övünçsüz ve nam tutkusu olmayan bir hac yap."

İnsanlar da şöyle diyorlardı:

- İşte bu, Rasûlullah (s.a.v.)'dır."

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. İdris kanalı ile Esmâ binti Ebu Bekr'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'le birlikte hac için yola çıktık. Mekke yolundaki Arec mevkiine vardığımızda Rasûlullah (s.a.v.) bineğinden indi. Aişe de gidip Rasûlullah'ın yanında oturdu. Ben de babamın yanında oturdum. Rasûlullah ile Ebu Bekir'in eşyalarını aynı deveye yüklemiştik. Bu deve Ebu Bekir'in bir kölesinin yanında idi. Ebu Bekir oturdu. Kölenin deveyi getirmesini beklemeye başladı. Köle geldi. Fakat yanında yük devesi yoktu. Ebu Bekir ona sordu:

- Deven nerede?

- Dün onu kaybettim!

- Bir tek deve, onu da kaybediyorsun!

Böyle dedikten sonra köleyi dövmeye başladı. Rasûlullah (s.a.v.) da gülümseyerek şöyle diyordu:

"Şu ihramlıya ve yaptığı işe bakın!"

Ebu Bekir el-Bazzar, "Müsned"inde Ebu Said'den şu hadisi rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) ile ashabı Medine'den Mekke'ye yaya olarak sırtlarını bağlamış ve herveleyi andıran bir yürüyüşle giderek haccettiler."

Bu, münker ve zayıf senedli bir hadistir.

Şayet böyle bir rivayet gerçek ise bu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in umredeki halini tasvir etmiş olabilir. Çünkü Peygamber (s.a.v.), bir kez hacetmiş, o da binek üzerinde iken ve sahabelerinden bir kısmı yaya iken yapılmış bir hacdı.

Ben derim ki: Peygamber (s.a.v.), ne Hudeybiye'de, ne Umretü'l-Kaza'da, ne Cîrâne umresinde, ne de Veda haccında hiç yaya olarak umre yapmış değildir. Peygamber (s.a.v.)'in halleri ve davranışları insanlara gizli kalmayacak kadar bilinen, tanınan, meşhur hal ve davranışlardır. Şu halde bu hadis münkerdir. Emsali mevcut olmayan şâz bir hadistir. Doğrusunu Allah bilir.

FASIL

Daha önce geçtiği gibi Peygamber (s.a.v.), Medine'de öğle namazını dört rekat olarak kılmış, sonra bineğine binerek yola çıkmış, Zu'l-Huleyfe'ye gitmiş, orada ikindi namazını iki rekat olarak kılmıştı.

Bundan da anlaşılıyor ki, o, gündüz vakti Zu'l-Huleyfe mevkiine gitmiş, ikindi namazını orada kısaltarak kılmıştır. Orası, Medine'ye üç mil mesafede bir mevkidir. Sonra orada akşam ve yatsı namazlarını kılmış, geceyi orada geçirmiş, ashabına sabah namazını kıldırması ve ihrama girmesi için kendisine vahiy geldiğini ashabına haber vermişti.

Nitekim İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Adem kanalı ile İbn Ömer'in söyle dediğini rivayet eder:

"Zu'l-Huleyfe'ye bağlı Muarres denen vadide iken Peygamber (s.a.v.)'e vahiy gelmiş ve ona şöyle denmişti: "Sen mübarek bir vadedesin."

Buharî, Humeydi kanalı ile Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Akik vadisinde Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim: Bu gece Rabbinden bana biri geldi ve şöyle dedi: Bu mübarek vadide namaz kıl: "Hac içinde umre" de, dedi.»

Öyle anlaşılıyor ki Peygamber (s.a.v.)'in Akik vadisinde namaz kılmakla emrolunması, öğle namazını kılincaya kadar orada ikamet etmekle emrolunması demektir. Çünkü emir kendisine geceleyin gelmişti ve bu emri sabah namazından sonra ashabına haber vermişti. Şu halde bu haber vermeden sonra geriye sadece öğle namazı kalmış oluyor. Demek ki, orada öğle namazını kılmakla ve öğle namazından sonra ihrama girmekle emrolunmuştu. Bu sebeple kendisi şöyle demişti:

- Bu gece Rabbinin yanından biri bana geldi ve: Bu mübarek va-

dide namaz kıl ve: "Hac içinde umre" de, dedi.

Bu rivayet, Hz. Peygamber'in hacda kıran yapmakla emrolundugunu söyleyenler tarafından delil olarak ileri sürülmüştür ki; bu da, bu husustaki en kuvvetli delillerden biridir. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride gelecektir.

Demek istediğimiz şudur ki, Peygamber (s.a.v.), Akik vadisinde öğle namazını kılincaya dek beklemekle emrolunmuştu. O da bu emre riayet etti. Orada kaldı. O günün sabahında dokuz karısına uğradı. Hanımlarının tamamı kendisiyle birlikte bu sefere çıkmışlardı. Öğle namazını kılincaya kadar orada kaldı. Nitekim Ebu Hassan el-Arec'in, İbn Abbas'tan rivayet ettiği hadiste de böyle denmektedir. Bu hadise göre Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Zu'l-Huleyfe'de kılmış. Sonra kurbanlık devesini işaretlemiş, bineğine binip ihrama girmişti.

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Zu'l-Huleyfe'de kıldı. Sonra bineğine bindi. Beyda denen yere doğru giderken ihrama girdi."

Bu rivayet, İbn Hazm'ın Hz. Peygamber'in sabah vakti yola çıktığına dair iddiasını çürütmektedir. Ancak İbn Hazm, bu görüşüne destek olarak Buharî'nin Enes'ten yaptığı şu rivayete tutunabilir:

"Rasûlullah (s.a.v.), geceyi Zu'l-Huleyfe'de geçirdi. Sabah namazını kıldıktan sonra bineğine bindi. Beyda yolunda giderken umre ve hac için niyet edip ihrama girdi."

Ancak bu rivayetin senedinde bilinmeyen bir kişi vardır. Anlaşıldığına göre bu da Ebu Kilabe'dir. Doğrusunu Allah bilir.

"Sahih" adlı eserinde Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'a koku sürüyordum. Sonra o hanımlarına uğruyordu. Sonra ihramda iken koku sürünerek sabahlıyordu."

Müslim, Muhammed b. Münteşir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Bir adamın koku sürünüşünü ve ihramlı olarak sabahlayışını Abdullah b. Ömer'e sordum. O da bana şu cevabı verdi:

- İhramlı iken koku sürünerek sabahlamaktan hoşlanmam. Çünkü benim katran sürünmem, böyle yapmamdan daha çok hoşuma gider."

Hz. Aişe de şöyle demiştir: "İhrama girişi esnasında Rasûlullah'a ben koku sürdüm. Sonra o eşlerini ziyaret etti ve ihramlı olarak sabahladı."

Müslim'in rivayet ettiği bu hadisten de anlaşılıyor ki, Peygamber (s.a.v.), zevcelerini ziyaret etmeden önce koku sürünmüştü ki, bu hem kendisi, hem de zevceleri için hoş olsun. Sonra o cünüplükten temizlenmek ve ihrama girmek için guslettiği zaman ihram için yeni-

den koku sürünmüştü.

Tirmizî ile Beyhakî, Zeyd b. Sabit'in ihrama girmek için Rasûlullah'ın soyunduğunu ve guslettiğini gördüğünü rivayet etmişlerdir.

Tirmizî, bunun hasen ve garib bir hadis olduğunu da söylemiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), ihrama girmek istediği zaman başını hitmi ve çoğan otu ile yıkar, çok olmamak kaydıyla başına biraz da zeytinyağı sürerdi."

Bunu sadece İmam Ahmed b. Hanbel rivayet eder.

Ebu Abdillah Muhammed b. İdris eş-Şafiî, Osman'ın babası Ur-ve'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Hz. Aişe'nin şöyle dediğini işittim: İhrama girmesi ve ihramdan çıkması esnasında Rasûlullah (s.a.v.)'a koku sürdüm.

Aişe'ye:

- Ona hangi kokuyu sürdün? diye sordum. O da bana şu cevabı verdi:

- En güzel kokuyu sürdüm."

Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"İhrama girişi esnasında ve ihramdan çıkacağı zaman tavaf etmesinden önce Rasûlullah (s.a.v.)'a koku sürerdim."

Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Veda haccında ihrama girişi ve ihramdan çıkışı esnasında Rasûlullah (s.a.v.)'a göz otu denen kokuyu sürdüm."

Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"İhrama girişi ve ihramdan çıkışı esnasında Beyt'i tavaf etmesinden önce şu iki elimle Rasûlullah (s.a.v.)'a koku sürdüm."

Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"İhrama girmeden önce, ihramdan çıkmadan önce, kurban bayramının birinci gününde Beyt'i tavaf etmesinden önce, içinde misk bulunan bir kokuyu Peygamber (s.a.v.)'e sürerdim."

Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Telbiye getirirken Rasûlullah (s.a.v.)'ın saç ayırım çizgisi arasında sanki misk parlaklığını görür gibi oluyordum."

Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"İhramlı iken Rasûlullah (s.a.v.)'ın saç ayırım çizgisinde misk parlaklığını görür gibi oluyordum."

Ebu Davud et-Tayalisi, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"İhramlı iken Rasûlullah (s.a.v.)'ın saç dibinde koku parlaklığını görür gibi oluyordum."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"İhramlı iken birkaç gün sonra Peygamber (s.a.v.)'in saç ayırım çizgisinde koku parlaklığını görür gibi oluyordum."

Abdullah b. Zübeyr el-Humeydî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"İhramlı iken üçüncü günden sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın saç ayırım çizgisinde koku gördüm."

Bütün bu hadisler, Peygamber (s.a.v.)'in gusûlden sonra koku süründüğüne delalet etmektedirler. Çünkü gusûlden önce koku sürünmüş olsaydı, gusûl suları o kokuları giderir, izini bırakmazdı. Hele ihram gününden üç gün sonrasına hiç kalmazdı. Aralarında İbn Ömer'in de bulunduğu selef ulemasından bir grup, ihram esnasında koku sürünmenin mekruhluğuna kail olmuşlardır.

Biz bu hadisi, İbn Ömer tariki ile Hz. Aişe'den rivayet ettik. Hafız el-Beyhakî, İbn Ömer kanalıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"İhrama girişi esnasında Rasûlullah (s.a.v.)'ı iyi cins ve kıymetli koku ile kokulandırdım."

Sonra Peygamber (s.a.v.), saçları arasına toz ve toprak girmesin, içindeki kokuyu daha iyi muhafaza etsin diye saçlarını birbirine yapıştırıp keçe gibi yaptı.

Malik, İbn Ömer'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Hafsa şöyle demiştir:

- Ya Rasûlallah, şu insanlara ne oluyor ki, umre ihramından çıkmışlardır, oysa sen daha ihramdan çıkmadın?

Rasûlullah (s.a.v.), Hafsa'ya şu cevabı vermişti:

- Ben saçımı birbirine yapıştırdım. Kurbanlık hayvanımın boynuna gerdanlığımı taktım, kurbanımı kesmeden ihramdan çıkmam."

Beyhakî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), bal sürerek saçını birbirine yapıştırıp keçe gibi yaptı."

Hz. Peygamber (s.a.v.), daha sonra kurbanlık hayvanın boynuna kurbanlık işareti taktı ve onu alametlendirdi. Kurbanlığı, Zu'l-Huleyfe'de onun yanında idi.

Leys, Salim'in babasının şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccından önce umreye niyet etti. Sonra haccını ifa etti. Böylece temettu haccını yapmış oldu. Kurbanlık hayvanını da Zu'l-Huleyfe'de önceden sevk edip gönderdi."

Müslim, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Zu'l-Huleyfe'ye geldiğinde kurbanlık devesinin getirilmesini emretti. Hörgücünün sağ tarafını işaretledi. İşaretlediği yerden kan sızdı. Boynuna da, kurbanlık olduğunu bildirecek bir işaret olarak iki nal taktı. Sonra bineğine binip yoluna devam etti."

Bu da gösteriyor ki, Peygamber (s.a.v.), o kurbanlık devesinin

boynuna gerdanlığı bizzat kendi mübarek eliyle takmış ve yine kendi mübarek eliyle hörgücünü çizip işaretlemişti. Diğer kurbanlıkların işaretlerini sahabe-i kiram yapmış, gerdanlıklarını da yine onlar takmışlardı. Çünkü Peygamber (s.a.v.)'in yanında çok kurbanlık hayvan vardı. Bunların bir kısmı deve, bir kısmı da daha küçük hayvanlar idi. Altmış üç kurbanlık deveyi kendi mübarek eliyle kesmişti. Kalanlarını Ali'ye vermiş, onları da Ali kesmişti.

Cabir'in rivayet ettiği bir hadiste anlatıldığına göre Ali, Peygamber (s.a.v.)'e Yemen'den birkaç deve getirmişti.

İbn İshak'ın ifadelerinden anlaşıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Ali'nin kurbanlık develerine ortak olmuştu. Doğrusunu Allah bilir. Başkalarının anlattığına göre kurban bayramında Rasûlullah (s.a.v.) ile Ali (r.a.), yüz deve kesmişlerdir. Şu halde Peygamber (s.a.v.), kurbanlıklarını beraberinde Zu'l-Huleyfe'den yola çıkarmıştı. Bir kısmını da ihramlı iken daha sonra satın almıştı.

PEYGAMBER (S.A.V)'İN VEDA HACCINA GİDERKEN İHRAMA GİRDİĞİ YER

Rivayetçiler bu hususta ihtilafa düşmüşlerdir. Ancak bu rivayetlerden hangisinin doğru olduğunu tercih etmeye çalışacağız.

Bazıları, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Zu'l-Huleyfe'deki mescidde namaz kıldıktan sonra ihrama girdiğini söylemişlerdir. Önceki sayfalarda da geçtiği gibi Buharî, İbn Abbas'tan şöyle bir rivayette bulunmuştur:

«Hz. Ömer dedi ki; Rasûlullah (s.a.v.)'in Akik vadisinde (Zu'l-Huleyfe'ye bağlı bir vadi) şöyle dediğini işittim:

"Bana Rabbimden bir elçi geldi ve: "Şu mübarek vadide namaz kıl ve hac içinde umreye niyet ettim de" dedi.»

Zu'l-Huleyfe mescidinde ihrama girme babında Buharî, Salim'in babası Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Zu'l-Huleyfe mescidinde ihrama girdi. Başka yerde değil."

Müslim'in bir rivayetine göre Salim'in babası Abdullah, şu ilaveyi de yapmıştır:

"Ve Rasûlullah şöyle dedi: "Lebbeyk, Allahümme Lebbeyk."

Buharî ile Müslim'in, Malik kanalıyla Salim'den şöyle bir rivayette bulundukları da görülmüştür:

"Abdullah b. Ömer dedi ki: Zu'l-Huleyfe önündeki şu Beyda hakkında Rasûlullah'a yalan isnad ediyorsunuz. Oysa Rasûlullah, sadece Zu'l-Huleyfe mescidinde ihrama girmiştir."

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Abdullah'ın şöyle dediği de ri-

vayet edilmiştir:

"Telbiye getirmeyi diyorsanız ben Rasûlullah (s.a.v.)'ın bineğine binip hareket ettikten sonra telbiye getirdiğini gördüm."

İmam Ahmed b. Hanbel, Yakub kanalı ile Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Abdullah b. Abbas'a şöyle dedim:

-Ey Ebu'l-Abbas, hacca niyet ettiği zaman Rasûlullah'ın nerede telbiye getirdiği hususunda ashabin ihtilaf etmesine şaşıyorum.

Abdullah b. Abbas dedi ki:

- Bu hususta insanların en fazla bilgi sahibi olanı benim. Çünkü, Rasûlullah (s.a.v.), bir kez hac yapmıştır. Bundan ötürü ihtilafa düşüyorlar. Rasûlullah (s.a.v.), hac niyetiyle Medine'den yola çıktı. Zu'l-Huleyfe mescidinde iki rekat namaz kıldığında orada hacca niyet etti. İki rekat namazı tamamladıktan sonra telbiye getirmeye başladı. Orada bulunanların bir kısmı bunu duydular ve hafızalarına yerleştirdiler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) bineğine bindi. Bineği onu bir miktar götürünce yine telbiye getirdi. Oradakilerin bir kısmı bu telbiye getirişini duydular. Çünkü insanlar hep bir arada değillerdi. Grup grup geliyorlardı. Bineği onu bir miktar götürdükten sonra telbiye getirişini işitmişler ve şöyle demişlerdi: "Bineği kendisini birazcık götürdükten sonra Rasûlullah telbiye getirdi."

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Zu'l-Huleyfe ilerisindeki yüksek düzlüğe varınca yine telbiye getirdi. Bu defa oradakiler telbiye getirişini işittiler ve: "Rasûlullah (s.a.v.), Zu'l-Huleyfe ilerisindeki yüksek düzlüğe vardığı zaman telbiye getirdi." dediler. Allah'a yemin ederim ki; o, Zu'l-Huleyfe'deki namazgahında hacca niyet etti. Bineğine bindikten sonra telbiye getirdi. Zu'l-Huleyfe ilerisindeki yüksek düzlüğe vardığında da telbiye getirdi."

Abdullah b. Abbas'ın kavline kail olanlara göre Rasûlullah (s.a.v.), Zu'l-Huleyfe'de iki rekat namaz kıldıktan sonra o namazgah-ta telbiye getirmiştir.

Ben derim ki: Eğer bu hadis sahih ise, bu hadis ile önceki hadisler arasında mevcut bulunan ilk ihtilafı çözümlemek mümkün olur. Ayrıca bu konuda gerçeğe aykırı nakillerde bulunan kimseler için de bunda bir mazeret bulma imkanı var. Ancak bu hadisin senedinde zayıflık vardır. Kaldı ki, İbn Abbas ile İbn Ömer'den, önceki rivayetlerine ters düşen bazı rivayetler de varid olmuştur. İleride buna dikkatleri çekecek ve gerekli açıklamaları yapacağız.

İşte Hz. Peygamber'in bineğine bindikten sonra telbiye getirdiğini söyleyenlerin ifadeleri bunlardı.

Buharî, Abdullah b. Muhammed kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Medine'de dört rekat, Zu'l-Huleyfe'de ise iki rekat namaz kıldı. Sonra geceyi orada geçirdi. Zu'l-Huleyfe'de sabahlayıp bineğine bindikten sonra telbiye getirmeye başladı."

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Telbiye getirmeye gelince ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın bineğine binip hareket etmesinden önce telbiye getirdiğini görmedim."

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Salim'in babası Abdullah'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Zu'l-Huleyfe'de bineğine bindi. Bineği üzerine rahatça oturduktan sonra telbiye getirmeye başladı."

Buharî, bineği üzerine oturduktan sonra telbiye getiren kimse yanında, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), bineği üzerine binip doğrulduktan sonra telbiye getirdi."

Müslim, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), ayağını bineğinin üzengisine koyupta sırtına oturunca Zu'l-Huleyfe'de telbiye getirdi."

Buharî, kibleye yönelerek telbiye getirme babında, Nafi'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Ömer, Zu'l-Huleyfe'de sabah namazını kıldıktan sonra bineğinin getirilmesini emretti. Bineği getirildi. Bineğine bindi. Sırtı üzerine oturduktan sonra kibleye yöneldi. Harem'e varıncaya kadar telbiye getirdi. Harem'e vardığında telbiyeye son verdi. Mekke'ye yakın Zi Tuva mevkiine vardığı zaman orada geceledi. Sabahleyin namaz kıldıktan sonra gusletti. Rasûlullah (s.a.v.)'ın da böyle yapmış olduğunu söyledi."

Buharî, Nafi'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Ömer Mekke'ye gitmek istediği zaman kokusu hoş olan bir yağ sürünür, sonra Zu'l-Huleyfe mescidine gelir, namaz kılar, bineğine biner, bineğinin sırtı üzerine rahatça oturduktan sonra telbiye getirir ve sonra da: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın işte böyle yaptığını gördüm." derdi."

Müslim, Salim'in babasının şöyle dediğini rivayet eder:

"Zu'l-Huleyfe ilerisindeki Beyda düzlüğü hakkında Rasûlullah'la ilgili olarak yalan söylüyorsunuz. Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.), ancak bineğine bindiği zaman şu ağacın yanında telbiye getirmişti."

Bu hadis, İbn Ömer'den gelen ilk rivayet ile şu son rivayetleri arasında uzlaşma sağlamaktadır. Demek ki, Peygamber (s.a.v.), mescidin yanında, ama bineğine binip ilerideki düzlüğe varmadan önce telbiye getirmiştir.

Buharî, yine Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), saçını tarayıp yağ süründükten, ashabıyla birlikte izar ve ridasını giydikten sonra Medine'den yola çıktı. Vücudun rengini sarıya büründüren safranlı elbise dışında herhangi bir rida ve izarın giyilmesini menetmedi. Medine'den yola çıktıktan sonra Zu'l-Huleyfe'ye geldi. Orada geceledi. Sabahleyin bineğine bindi. Ashabıyla birlikte Zu'l-Huleyfe ilerisindeki düzlüğe yöneldiğinde telbiye getirdi. Kurbanlık devesinin boynuna gerdanlık taktı. Bunu zilkade ayının bitimine beş gün kala yapmıştı. Zilhiceden dört gece geçince Mekke'ye varmıştı. Mekke'ye vardığında Beyt'i tavaf etmiş, Safa ve Merve arasında sa'y yapmıştı. Kurbanlık devesi için de ihramdan çıkmamıştı. Çünkü devenin boynuna gerdanlık takmıştı. Mekke'nin üst taraflarından Hacun yanına telbiye getirerek indi. Tavaftan sonra artık Ka'be'ye yanaşmadı. Arefe dönüşünü bekledi. Arefe'den döndükten sonra ashabına Beyt'i tavaf etmelerini, Safa ve Merve arasında sa'y yapmalarını, başlarını tıraş edip ihramdan çıkmalarını emretti. Bu, boynuna gerdanlık taktığı kurbanlığı yanında olmayan kimselerce yapılacak bir işti. Yanında hanımı bulunan kimselere de artık karıları, koku sürünmeleri, dikişli elbise giyinmeleri helal olurdu."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Zu'l-Huleyfe'de kıldıktan sonra kurbanlık devesinin getirilmesini istedi, getirdiler. Hörgücünün sağ yanını işaretledi. Ondak kan sızdı. Hayvanın boynuna da iki nal taktı. (Bunu da hayvanın kurbanlık olduğunu bildirmesi için yapmıştı.) Sonra bineğinin getirilmesini istedi. Bineğine bindi. Zu'l-Huleyfe ilerisindeki Beyda'ya yönelince hac için telbiye getirdi."

Bütün bu rivayetler, katiyet ve zann-ı galib yoluyla Peygamber (s.a.v.)'in Zu'l-Huleyfe'de namaz kıldıktan, bineğine bindikten ve yola çıktıktan sonra ihrama niyet edip telbiye getirdiğini ispatlamaktadırlar. İbn Ömer'in rivayetine göre ise Hz. Peygamber, kibleye yönelik olarak telbiye getirmiştir.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN, VEDA HACCINDA İFRAD, TEMETTU VEYA KIRAN'DAN HANGİSİNE NİYET EDİP İHRAMA GİRDİĞİ

Peygamber (s.a.v.)'in Veda haccında ifrada niyet ettiğine dair hadisler şunlardır:

İmam Şafî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), ifrad haccına niyet etti ve böylece ifrad haccı yaptı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), ifrad hacı yaptı."

Neseî, Hz. Aîşe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah, sadece hac için telbiye getirdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aîşe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte hac için Medine'den yola çıktık. Kimimiz hac için ihrama girdi. Kimimiz umre için ihrama girdi. Kimimiz hem hac hem umre için ihrama girdi. Rasûlullah (s.a.v.), sadece hac için ihrama girdi. Umre için ihrama girenler Beyt'i tavaf edip Safa ve Merve arasında sa'y yaptıktan sonra ihramdan çıktılar. Hac için veya hac ile umre için ihrama girmiş olanlar, kurban bayramının birinci gününe kadar ihramdan çıkmadılar."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aîşe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), sadece hac için ihrama girdi. İnsanların bir kısmı hac ve umre için ihrama girdi. Bir kısmı da sadece umre için ihrama girdi."

İmam Ahmed b. Hanbel'in, Hz. Aîşe (r.anha)'den rivayet ettiği hadis şöyledir: "Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında insanlara emir verdi ve şöyle dedi: "Hacdan önce umreye başlamak isteyen kimse böyle yapsın." Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendisi ise ifrad hacı yaptı. Umre yapmadı."

Bu, sadece Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği çok garib bir hadistir. Senesinde pek şaibeli bir durum yoksa da lafzında şiddetli bir münkerlik vardır. Çünkü: "Umre yapmadı." denmektedir.

Eğer bununla Hz. Peygamber'in hacla birlikte ve hacdan önce umre yapmadığı kastedilmiş ise, bu onun ifrad hacı yapmış olduğuna kail olanların görüşüdür. Eğer bütünüyle umre yapmadığı yani hacdan önce, hacla beraber ve hacdan sonra umre yapmadığı kastedilmiş ise, bu, hiçbir âlimin kabul etmeyeceği bir görüştür. Ben bunu böyle biliyorum. Sonra bu, Hz. Aîşe'den ve diğerlerinden sahih olarak varid olan rivayetlere de muhaliftir. Çünkü bu rivayetlere göre Peygamber (s.a.v.), dört kez umre yapmıştır. Bu umrelerin tamamını zilkade ayında yapmıştır. Sadece Veda hacıyla beraber yaptığı umre hariç. O, zilkade ayının dışında yapılmıştır.

Bütün bunlarla ilgili açıklamalar, "Hacc-ı Kıran" bahsinde verilecektir. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel'in de Hz. Aîşe'den rivayet ettiği hadis böyledir. Bu rivayete göre Hz. Aîşe şöyle demiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında hac ve umre için ihrama girdi ve beraberinde kurbanlığını da götürdü. Yanındaki insanların bir kısmı umre için ihrama girmişti. Ben de umre için ihrama girenlerden dim ve kurban götürmemiştim. Rasûlullah, gelince bize şöyle dedi:

- Sizden umre için ihrama girmiş olup da beraberinde kurbanını

getirmiş olanlar Beyt'i tavaf etsinler, Safa ve Merve arasında sa'y yapsınlar ve haclarını tamamlayıp kurbanlıklarını bayramın birinci günü kesmeden ihramdan çıkmasınlar. Kendilerine haram olan hiçbir şey o zamana kadar helal olmaz. Sizden umre için ihrama girmiş olup da kurbanlığını getirmemiş olanlar, Beyt'i tavaf etsinler. Safa ve Merve arasında sa'y yapsınlar. Sonra saçlarını kısaltıp ihramdan çıksınlar. Sonra da hac için ihrama girsinler ve kurbanlarını kessinler. Kurbanlık hayvan bulamayan; üç günü hacda, yedi günü de ailesinin yanına döndüğünde olmak üzere (toplam on gün) oruç tutsun."

Rasûlullah (s.a.v.), vaktinin kaçırılmasından korktuğu hacı öne aldı. Umreyi sonraya bıraktı."

Bu, İmam Ahmed'in yalnız başına rivayet ettiği bir hadistir. Lafızlarının bir kısmında münkerlik vardır. Bir kısmınınsa, sahih hadislerde teyid edici şahidleri vardır. Çünkü bu hadiste geçen: "Rasûlullah, vaktinin kaçırılmasından korktuğu için hacı öne aldı, umreyi sonraya bıraktı (Yani ifrad hacı yaptı)." cümleleri ile, hadisin ilk kısmında geçen: "Rasûlullah hac ve umre için ihrama girdi (Yani kıran hacı yaptı)." cümlesi arasında uyum görülmemektedir.

Eğer bu rivayette, Hz. Aişe, Hz. Peygamber'in hem hac hem umre için ihrama girdiğini, hac fiillerini öne aldığını, hac fiillerini tamamladıktan sonra umre için ihrama girdiğini kasdetmiş, yani ifrad hacına kail olanların dediği gibi demiş ise, zaten biz de bu hususta hem-fikiriz.

Eğer Hz. Aişe, bu sözü ile Hz. Peygamber'in hac ihramına girdikten sonra ve umreyi tamamen tehir etmiş olduğunu kasdetmiş ise, bu, âlimlerden hiçbirinin katılmadığı bir görüş olarak bilinmektedir. Yok eğer Hz. Aişe, Hz. Peygamber'in hac fiillerini yaparak umre fiillerinden iktifa etmiş, yani umresinin hacca girmiş olduğunu kasdetmiş ise ki bu da kıran hacına kail olanların görüşüdür. Onlar, Hz. Peygamber'in ifrad hacı yaptığına dair rivayette bulunanların sözünü şöyle tevیل etmektedirler: Peygamber Efendimiz, ifrad hacı yaptı, denilirken o, her ne kadar hacla birlikte umreye niyet etmişse de hac fiillerini ayrı olarak eda etmiştir. Çünkü Hz. Peygamber'in ifrad hacı yaptığını rivayet edenlerin hepsi, onun kıran hacı yaptığını da rivayet etmişlerdir. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride de gelecektir. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında sadece hacca niyet edip ihrama girdi."

Beyhakî, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) Veda haccında, beraberinde umre bulunma-

yan hacca niyet edip ihrama girdi."

Sahih-i Müslim'de Cabir'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Hac için ihrama girdik. Umreyi bilmiyorduk."

İbn Mace, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), ifrad hacı yaptı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, hac için ihrama girdiler. Onlardan hiçbirinin beraberinde kurbanlık hayvan yoktu. Sadece Peygamber (s.a.v.) ile Talha'nın yanında kurbanlık hayvan vardı."

İmam Ahmed b. Hanbel, İsmail b. Muhammed kanalı ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'le birlikte ifrad hacı için ihrama girdik."

Müslim, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), ifrad hacı için ihrama girdi."

Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), ifrad hacı için ihrama girdi."

Hafız el-Beyhakî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), hac için (ihrama girip) telbiye getirdi. Zilhiccenin dördüncü gününde Mekke'ye geldi. Batha'da bize sabah namazını kıldırdı. Sonra şöyle dedi: "Dileyen, hac niyetini umreye çevirebilir."

Katade, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) Zu'l-Huleyfe'de öğle namazını kıldı. Sonra bir kurbanlık deve getirilmesini istedi. Getirdiler, devenin hörgücünün sağ tarafını işaretledi. Sonra bineğinin getirilmesini emretti. Bineğine bindi. Zu'l-Huleyfe önündeki Beyda düzlüğüne yöneldi. O esnada hac için telbiye getirdi."

Hafız Ebu'l-Hasan ed-Darekutnî, Abdurrahman'ın babası Esved'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Ebu Bekirle birlikte haccettim. O ifrad hacı yaptı. Ömer'le birlikte haccettim, o ifrad hacı yaptı. Osman'la birlikte haccettim, o da ifrad hacı yaptı."

Biz bunları burada naklettik. Açıkça görüldüğü gibi o büyük imamlar, bunu Rasûlullah'tan gördükleri için böyle yapmışlardı. Yani ifrad hacı yapmışlardı. Doğrusunu Allah bilir.

Darekutnî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Attab b. Üseyd'i hac emiri olarak tayin etti. Bunun üzerine Üseyd ifrad hacı yaptı. Sonra hicri dokuzuncu senede Ebu Bekir'i hac emiri tayin etti. O da ifrad hacı yaptı. Hicri onuncu senede Peygamber (s.a.v.)'in kendisi hacca gitti, ifrad hacı yaptı. Ra-

sûlullah (s.a.v.) vefat ettikten sonra Ebu Bekir halife oldu. Hacca Ömer'i gönderdi. Ömer, ifrad hacı yaptı. Sonra Ebu Bekir'in kendisi de hacca gitti, ifrad hacı yaptı. Ebu Bekir vefat ettiğinde Ömer halife oldu. O da Abdurrahman b. Avfı hacca gönderdi. O da ifrad hacı yaptı. Ömer'in kendisi de hacca gitti. İfrad hacı yaptı. Sonra Osman kuşatma altına alındı. Abdullah b. Abbas insanlara hacı ifa ettirdi. O da ifrad hacı yaptı."

Hz. Peygamber'in temettu hacı yaptığına dair hadisler ise şöyledir:

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında önce umre, sonra hac yaparak temettu hacı yaptı. Telbiye getirdi. Zu'l-Huleyfe'den kurbanını sevketti. Rasûlullah (s.a.v.), umre için (ihrama girip) telbiye getirdi. Sonra hac için (ihrama girip) telbiye getirdi. İnsanların bir kısmı Zu'l-Huleyfe'den kurbanlıklarını sevk edip kurban kestiler. Kimileri kurban kesmediler. Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye gelince insanlara şöyle dedi:

- Sizden kurbanlığımı sevk eden kişi, haccını tamamlamadıkça ihram yasakları kendisine helal olmaz. Kurbanlığımı sevk etmeyen kimse ise Beyt'i tavaf edip, Safa ve Merve'yi sa'y ettikten sonra saçını kısaltсын ve ihramdan çıksın, sonra hac için (ihrama girip) telbiye getirsin ve kurbanını kessin. Kurbanlık hayvan bulamayan kimse üçü hacda, yedisi de ailesine döndüğünde olmak üzere (toplam on gün) oruç tutsun."

Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde Beyt'i tavaf etti. Sonra haccer-i esvedi istilam etti. Ondandır tavafin yedi şavtından (turdan) üçünü koşarak, diğerlerini de normal yürüyüşle yürüyerek ifa etti. Tavafi tamamladığı zaman Makam-ı İbrahim'de iki rekat namaz kıldı. Selam verdikten sonra Safa tepesine geldi. Bu tepe ile Merve arasında sa'y yaptı. Haccını tamamlamadan ihramdan çıkmadı. Kurban bayramının birinci günü kurbanını kesti. İfada tavafinı yaptı. O da Rasûlullah (s.a.v.) gibi kurbanını kesti. İnsanlarla birlikte kurbanını sevk edip getirmişti.

İmam Ahmed b. Hanbel, Urve b. Zübeyr'den rivayet etti ki, Hz. Aişe, Rasûlullah (s.a.v.)'ın temettu hacı yaptıklarını kendisine haber vermiştir.

Üç kavle göre bu hadis müşkilattandır. İfrad kavline gelince, bu hadiste, ya hacdan önce veya hac ile birlikte Hz. Peygamber'in umre yaptığının isbatı vardır. Özel temettu kavline gelince, bu hadiste, Hz. Peygamber'in Safa ile Merve arasında sa'y yaptıktan sonra ihramdan çıkmadığı söylenmektedir ki, bu, temettu hacı yapan kimsenin duru-

muna uymamaktadır.

Hız. Peygamber'in ihramdan çıkmasına kurbanlığını sevk etmiş olmasının mani olduğunu iddia edenlere gelince, bu husus, İbn Ömer'in Hafsa'dan rivayet ettiği hadisten de anlaşılmaktadır.

Hafsa demiş ki:

- Ya Rasûlallah, şu insanlara ne oluyor ki, sen umre ihramından çıkmadan onlar umre ihramından çıkmışlardır?

Rasûlullah, cevaben demiş ki:

- Ben saçımı birbirine yapıştırdım, keçeletirdim. Kurbanlık hayvanımın boynuna gerdanlık taktım. Kurban kesmeden ihramdan çıkmam."

Bu hadise dayanarak Hız. Peygamber'in ihramdan çıkmasına, kurbanlığını sevk etmiş olmasının engel olduğunu iddia edenlerin iddiaları, dayanaktan yoksundur. Zira "Kıran haccı"nın ispatına dair varid olan hadisler, bu kavli reddetmekte ve Hız. Peygamber'in ilk olarak umre için ihrama girip telbiye getirişini, Safa ve Merve arasında sa'y yaptıktan sonra hac ihramına girip telbiye getirişini imkansız kılmaktadır. Çünkü onun böyle hac yaptığını sahih veya hasen hatta zayıf bir senedle rivayet eden hiç kimse görülmemiştir.

"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında umreden temettu yaptı." hadisinde eğer Hız. Peygamber'in özel temettu yaptığı kastedilmiş ise sa'ydan sonra ihramdan çıkmış olması gerekirdi ki, hakikat böyle değildir. Çünkü hadisin ifadesinde bunu reddeden unsurlar vardır. Sonra haccına bitişik ve mukarin olan umresinin isbatında da bunu men eden ve imkansız kılan ifadeler vardır. Yok eğer bu hadis ile umumi temettu kastedilmiş ise buna kıran haccı da dahil olur ki, kastedilen mana da budur.

"Rasûlullah (s.a.v.), önce umre için telbiye getirdi. Sonra hac için telbiye getirdi." Sonra da hac lafzını kullanarak telbiye getirmiş, yani: "Lebbeyk Allahümme umreten ve haccen" demiş ise, bu anlaşılması kolay olan bir husustur ki, kıran haccına da aykırı değildir. Yok eğer bununla önce umre için telbiye getirdiği, sonra tavaftan önce haccı da buna dahil ettiği kastedilmiş ise yine kıran haccı yapmış olur.

Şayet Hız. Peygamber'in umre için ihrama girip telbiye getirdiği, umre menasikini tamamlandıktan, ihramdan çıktıktan, ya da iddia edenlerin iddia ettikleri gibi kurbanını sevk etmiş olmasından dolayı ihramdan çıkmadan ve Mina'ya gitmeden önce hac için ihrama girip telbiye getirmiş olduğu kastedilmiş ise, onun böyle yaptığını önceki sayfalarda da söylediğimiz gibi sahabelerden her hangi biri bize nakletmiş değildir. İnsanlardan böyle bir iddiada bulunan varsa, onun sözü reddedilmiştir. Çünkü böyle bir söz nakle uygun değildir. Kı-

ranın ispatına dair varid olan hadislere de muhaliftir. Hatta ifrad haccına dair varid olan hadislere de aykırıdır. Doğrusunu Allah bilir.

Allah bilir ya, doğrusu ve açıkça anlaşılanı şudur ki, Haccac'ın, İbn Zübeyr'i kuşatma altına aldığı zaman da ifrad haccını yapan İbn Ömer'e şöyle denilmiş:

- İnsanlar arasında birşeyler oluyor. Haccını şu sene yapmasan da bir sonraki seneye ertelesen iyi olmaz mı?

İbn Ömer, şöyle cevap vermiş:

- Şu halde ben de Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı gibi yaparım.

Yani Hz. Peygamber, Hudeybiye senesinde Mekke'ye girmekten menedildiği zaman Zu'l-Huleyfe'de umre ihramına girmiş, sonra Zu'l-Huleyfe'nin ilerisindeki Beyda düzlüğüne doğru gitmişti.

Bunu kastederek İbn Ömer şöyle demişti: "Şimdiki durumumuzla Hz. Peygamber'in durumu aynıdır. Peygamber (s.a.v.), umre ile birlikte hac için ihrama girip telbiye getirmişti."

Ravinin düşüncesine ve inancına göre Rasûlullah (s.a.v.), umre ile birlikte hac ihramına niyet edip telbiye getirmiştir. Ama önce umre için ihrama girip telbiye getirmesi, sonra hac için ihrama girip telbiye getirmesi, bu hususta herhangi bir farklılık meydana getirmektedir. Raviler, bunu böyle rivayet etmişlerdir. Ancak ileride de açıklayacağımız gibi bu husus üzerinde ihtilaf vardır.

Bununla ilgili açıklama, Abdullah b. Vehb'in rivayet ettiği hadis-te mevcuttur. Şöyle ki: Malik b. Enes ve bir başkası, Nafi'in şöyle dediğini rivayet ettiler:

Abdullah b. Ömer, fitne zamanında umre niyetiyle yola çıktı ve:

- Eğer Ka'be'den menedilirse tıpkı Rasûlullah gibi yaparım, dedi. Ve umre için ihrama girip telbiye getirdi. Yola çıktı. Zu'l-Huleyfe ilerisindeki yüksek düzlüğe vardığı zaman arkadaşlarına dönüp:

- Bu ikisinin durumu aynıdır. Sizi şahid tutarım ki ben, umre ile birlikte hacca kendime vacib kıldım (bunlara niyet ettim.), dedi. Sonra yola devam etti. Beyt'e gidip tavaf etti. Tavaftan sonra Safa ile Merve arasında yedi kez sa'y yaptı. Daha fazlasını yapmadı. Bunun kendisi için yeterli olduğu kanaatine vardı ve kurbanını kesti."

Başka bir rivayete göre ravi Nafi, hadisin sonunda şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yaptı."

Buharî, Nafi'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Haccac'ın İbn Zübeyr üzerine geldiği sene İbn Ömer, hac yapmak istedi. Ona:

- İnsanlar arasında savaş var. Korkarız ki, seni Ka'be'yi tavaf etmekten menederler, denildi. O şöyle cevap verdi:

- "Andolsun ki, sizin için Rasûlullah en güzel örnektir." Şu halde ben, Rasûlullah (s.a.v.)'in yaptığı gibi yapacağım. Umreyi kendime

vacib kıldığıma (umreye niyet ettiğime) sizi şahit tutarım.

Böyle dedikten sonra yola çıkıp Zu'l-Huleyfe ilerisindeki Beyda düzlüğüne varınca şöyle dedi:

- Bence hac ve umre aynı şeylerdir. Umremle birlikte hacı da vacip kıldığıma (hacca da niyet ettiğime) sizi şahit tutarım.

Böyle dedikten sonra Kudeyd'de satın aldığı bir kurbanlığı kesti, bundan daha fazlasını yapmadı. İhramdan çıkmadı. Saçını tıraş etmedi. Veya kısaltmadı. Kurban bayramının birinci gününe kadar bekledi. Bayramın birinci gününde kurbanını kesip tıraş oldu. Böylece ilk tavafını yapmakla, o hac ve umre tavafını tamamlamış olduğu kanaatine vardı ve: "Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yaptı." dedi."

Buharî, Nafi'nin şöyle dediğini rivayet etti:

"İbn Ömer'in oğlu Abdullah, babasının yanına geldi. Bineği de evde idi. Şöyle dedi:

- Bu sene insanlar arasında savaş olduğundan güven içinde değilim. Korkarım ki seni Ka'be'den menederler. İstersen Medine'de kal. Böylesi daha iyi olmaz mı?

İbn Ömer, oğluna cevaben şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'yi tavaf etmek üzere Medine'den yola çıktı. Kureyşliler onun Ka'be'yi tavaf etmesine engel oldular. Eğer benim de Ka'be'yi tavaf etmeme engel olunursa ben de Rasûlullah'ın yaptığı gibi yaparım. Şüphesiz Rasûlullah'ta sizin için güzel bir örnek vardır. Öyleyse ben de onun yaptığı gibi yaparım. Umremle birlikte hacı da vacib kıldım (hacca da niyet ettim). Sizi buna şahid tutarım.

Böyle dedikten sonra Mekke'ye gitti ve hac ile umre için bir tek tavaf yaptı.

Düşman tarafından Ka'be'den menedilmek, böylece ihramdan çıkmak ve hac ile umre için tek tavaf ile yetinmek hususunda İbn Ömer (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'a uydu. Çünkü o, temettu yapmak için ilk önce umre için ihrama girmişti. Düşman tarafından Ka'be'den menedilmekten korktuğu için hac ile umreyi birleştirdi. Umreden ve tavaftan önce hacı da buna dahil edip kıran yapmış oldu. Hac ile umreyi birleştirdi. Umreden ve tavaftan önce hacı da buna dahil edip kıran yapmış oldu ve: "Hac ile umreyi aynı şey olarak görüyorum." dedi. Yani insanın hacdan veya umreden veya her ikisinden menedilmesi arasında fark yoktur.

Böyle dedikten sonra Mekke'ye geldiğinde ilk tavafını yaparak bu tavafını hac ve umre için yeterli gördü. Müfred olarak rivayet ettiğimiz hadiste de bunu açıkça beyan etmiştir. İlk tavafı ile, hac ve umre tavafını yapmış olduğuna kani olmuştur.

İbn Ömer, bu sebeple şöyle demişti: "Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yapmıştı." Yani Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umre için tek tavafla yetin-

mişti. Safa ve Merve arasında tek sa'y ile yetinmişti. Bu ifadelerden de anlaşılıyor ki İbn Ömer, Hz. Peygamber'in kıran hacı yaptığını rivayet eder.

Bu sebeple Neseî, Nafi'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Ömer, hac ve umreyi birleştirerek kıran hacı yaptı ve tek tavaf yaptı."

Neseî, Nafi'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Ömer, Zu'l-Huleyfe'ye geldiğinde umre için ihrama girip telbiye getirdi. Sonra Ka'be'den menedilmekten korktu....."

Nafi, burada İbn Ömer'in, bu korkusu yüzünden hacı da umreye dahil edişini ve kıran hacı yaptığını nakletmiştir.

Anlatmak istediğimiz şudur ki; bazı raviler, İbn Ömer'in: "Şu halde ben de Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığı gibi yaparım."; "Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yapmıştı." deyişini duydukları zaman, Rasûlullah (s.a.v.)'ın önce umre için ihrama girip telbiye getirdiğine, sonra hac için ihrama niyet edip telbiye getirdiğine, böylece umre tavafindan önce hacı da dahil ettiğine kanaat getirmişler ve bu sözlerden anladıkları şekilde rivayette bulunmuşlardır. Oysa İbn Ömer, yukarıdaki sözleriyle bu manayı değil de, bizim kastedtiğimiz manayı ifade etmek istemiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Hız. Peygamber'in önce umre için ihrama girip telbiye getirdiğini, ardı sıra tavaftan önce hacı da işe dahil ettiğini takdir edersek, bu durumda Peygamber Efendimiz özel temettu hacı değil de kıran hacı yapmış olur ki, bunda da temettu haccının daha faziletli olduğuna kail olan kimseler için görüşlerinin doğruluğunu teyid eden deliller vardır. Doğruyu en iyi bilen, elbetteki yüce Allah'tır.

"Peygamber (s.a.v.) zamanında temettu yaptık, Kur'ân nazil oluyordu. Adamın biri dilediği şekilde konuştu." hadisinde sözü edilen temettu kelimesi ile kırandan ve hususi manadaki temettu haccından daha genel anlamlı hac kastedilmiştir. Müslim'in, İmran b. Husayn'dan rivayet ettiği şu hadis de buna delalet etmektedir:

"Rasûlullah (s.a.v.), hac ile umreyi birleştirdi."

Selef ulemasının çoğunluğu, mut'a kelimesini kıran anlamında kullanmışlardır. Nitekim Buharî, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Ali ile Osman, Usfan'da mut'a kelimesinin anlamı üzerinde ihtilaf ettiler. Ali şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığı bir işten, başkasını menetmekle ne yapmak istiyorsun?

Ali b. Ebi Talib bunu görünce hac ve umre için birlikte ihrama girip telbiye getirdi."

Müslim, Mervan b. Hakem'den rivayet etti ki, Hz. Ali şöyle de-

miştir:

"İnsanlardan herhangi birinin sözü yüzünden Rasûlullah (s.a.v.)'-in sünnetini terk edecek değilim."

Yine Müslim'in rivayetine göre Hz. Ali, Hz. Osman'a şöyle demiştir:

- Biliyorsun ki, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte temettu yaptık. Öyle değil mi?

- Evet, ama o zaman biz korku içinde idik."

Müslim, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), umre için ihrama girip telbiye getirdi. Ashabı ise, hac için ihrama girip telbiye getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.) ile kurbanlıklarını sevk eden ashabı ihramdan çıkmadılar. Diğerleri çıktılar."

Ebu Davud et-Teyalisi, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), hac için ihrama girip telbiye getirdi."

Ebu Davud'un başka bir rivayetinde de şöyle denmektedir:

"Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, hac için ihrama girip telbiye getirdiler. Onlardan temettu yapıp kurbanlığını sevk etmiş olmayanlar ihramdan çıktılar. Kurbanı beraberinde bulunan kimseler ise ihramdan çıkmadılar...."

Eğer bu iki rivayetin sahih olduğunu kabul edersek, kıran haccı ortaya çıkıyor. Eğer ikisini de kabulde çekimser davranırsak delil ortada durup kalır. Eğer Müslim'in sahihindeki umre ile ilgili rivayeti tercih edersek, Hz. Peygamber'in sadece ifrad haccı yaptığına dair İbn Abbas'ın rivayeti geride kalmış olur ve Müslim'in umre ile ilgili rivayeti fazla olmuş olur. Bu durumda kıran haccıyla ilgili kavil ortaya çıkmaktadır. Özellikle bu rivayet, İbn Abbas'tan gelmiş ise bu durumda Hz. Peygamber'in kıran haccı yaptığını kabul etmek durumunda kalacağız.

Müslim, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

- Bu, kendisiyle temettu yaptığımız bir umredir. Beraberinde kurbanlığı olmayan kimse ihramdan çıksın ve ihramın bütün yasaklarından kurtulsun." Böylece umre, kıyamet gününe dek hacca dahil olmuş oldu.»

Buharî, Ebu Cemre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Ben, temettu haccı yaptım. İnsanların bir kısmı beni bundan menettiler. Ben de bunun hükmünü İbn Abbas'a sordum. O da böyle yapmamı bana emretti. Rüyada bir adam bana şöyle diyordu: "Kabul görmüş bir hac ve makbul bir mut'a." Ben rüyamı İbn Abbas'a anlattım. O şöyle dedi: Allahu Ekber. İşte bu, Ebu'l-Kasım (s.a.v.)'ın sünnetidir.»

Bu rivayette geçen mut'a kelimesi ile kıran hacca kastedilmiştir.

Kuaynî ve başkası, Muhammed b. Abdullah b. Haris b. Nevfel b. Haris b. Abdülmuttalib'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Muaviye b. Ebi Süfyan'ın haccettiği senede Dahhak b. Kays, hacca kadar umre ile temettu etmenin hükmünü anlatıyordu ve:

- Ancak Allah'ın emrini bilmeyen kimse böyle yapar, diyordu. Buna karşı Sa'd b. Ebi Vakkas, şu cevabı vermişti:

- Ey kardeşimin oğlu, ne kötü konuştun sen?

Dahhak:

- Hattab oğlu Ömer de bunu yasaklıyordu, dedi.

Sa'd ise:

- Ama Rasûlullah (s.a.v.) böyle yaptı, biz de onunla beraber yaptık, diye karşılık verdi.»

Abdürrezzak, Guneym b. Kays'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Hacca kadar umre ile temettu yapıp faydalanmanın hükmünü Sa'd b. Ebi Vakkas'a sorduğumda bana şu cevabı verdi:

- Ben de bunu Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yaptım. O zaman şu Muaviye, Mekke'de kafir idi."

Bütün bu rivayetler, temettu kelimesinin, önce umre niyetiyle ihrama girip umre menasikini tamamladıktan sonra hac niyetiyle ihrama girmek anlamında kullanılan hususi manadaki temettu kelimesinden ve kıran haccından daha genel mana taşıdığını isbatlamak içindir. Hatta Sa'd b. Ebi Vakkas'ın bu konudaki sözlerinden de anlaşıldığına göre temettu kelimesi hac aylarında umre yapmak anlamında kullanılmıştır. Çünkü onlar -Muaviye hacdan önce Mekke'de kafir bir kişi iken- umre yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu umre, ya Hudeybiye umresi idi, ya Umretü'l-Kaza (ki, en makul olanı da budur.) ya Cirâne umresi idi. Muaviye, Mekke fethi gecesinde babası Ebu Süfyan'la birlikte Müslüman olmuştu. Önceki sayfalarda da rivayet ettiğimize göre o, bir umresinde Hz. Peygamber'in saçını makasla kısaltmıştır. Muhakkak ki bu da Cirâne umresidir. Doğrusunu Allah bilir.

Hız. Peygamber'in kıran hacca yaptığına kail olanların delili ve bu hususta nakledilen hadisler ise şöyledir:

Buharî, Hız. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Akik vadisinde Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim:

"Bu gece Aziz ve Celil olan Rabbimin yanından biri bana gelip şöyle dedi:

- Şu mübarek vadide namaz kıl ve "Hac içinde umre, de..."

Hafız el-Beyhakî, Hız. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Ben Akik vadisinde iken Cebrail bana geldi ve şöyle dedi:

- Şu mübarek vadide iki rekat namaz kıl ve: "Hac içinde umre, de

Umre, kıyamet gününe dek hacca dahil oldu."

İmam Ahmed b. Hanbel, Haşim kanalı ile Ebu Vail'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Sabî b. Mabel adındaki bir Müslüman (daha önceleri Hristiyan'dı) cihad yapmak istedi. Kendisine:

- İşe önce hac ile başla, denildi. O da Eş'arî'ye geldi. Eş'arî, onun hac ve umre için birlikte ihrama girip telbiye getirmesini tavsiye etti. O da bu tavsiyeye uydu. Bu adam telbiye getirmekte iken Zeyd b. Sohan ile Selman b. Rebia'nın yanından geçti. Onlardan biri diğerine:

- Bu kişi, kendi ailesinin devesinden daha şaşkın ve yolunu yitirmişti, dedi. Sabî b. Mabel bunu duyunca çok ağrına gitti. Hz. Ömer'in yanına geldiğinde onların dediklerini nakletti. Hz. Ömer de ona şöyle dedi:

- Doğrusu sen, Peygamber (s.a.v.)'in sünnet yolunu bulmuş ve hidayete ermişsin. Bir başka defasında da Hz. Ömer'in şöyle dediğini işittim:

"Peygamber (s.a.v.)'in sünnet yoluna girmeye muvaffak kılınmışsın."

İmam Ahmed b. Hanbel de böyle bir rivayette bulunmuş ve Hz. Ömer'in, Sabî b. Mabel'e şöyle dediğini nakletmiştir:

"O iki kişi birşey demiş değildirler. Ashında sen Peygamber (s.a.v.)'in sünnet yolunu bulmuşsun."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Vail'in şöyle dediğini rivayet eder: "Sabî b. Mabel dedi ki: Ben Hristiyan bir adamdım. Müslüman oldum, hac ve umre için ihrama girip telbiye getirdim. Yezid b. Sohan ile Selman b. Rebia, benim telbiye getirişimi duyduklarında şöyle dediler:

- Bu, kendi ailesinin devesinden daha şaşkın ve yolunu yitirmiştir.

Onlar böyle deyince sanki üzerime bir dağ yıkılmış oldular. Hz. Ömer'in yanına geldim ve onların bu sözlerini ona naklettim. O da onları bu sözlerinden dolayı yanına çağırıp kınadı. Sonra bana dönüp şöyle dedi:

- Sen, Peygamber (s.a.v.)'in sünnet yolunu bulmuş ve hidayete ermişsin."

Abde, Ebu Vail'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Çoğu kez ben ve Mesruk, Sabî b. Mabel'in yanına gider, bu hadiseyi ona sorardım."

Neseî, "Sünen" adlı eserinin Kitabü'l-Hac kısmında, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Vallahi ben sizi mut'adan yasaklamam, çünkü mut'a, Allah'ın kitabında mevcuttur. Peygamber (s.a.v.) de bu şekilde haccetmiştir."

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Ali ile Osman, Usfan'da bir araya geldiler. Osman, mut'adan veya umreden menediyordu. Ali:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığı bir işten nasıl olur da başkalarını menedersin? diye sordu.

Osman:

- Bu hususta bize karışma, dedi."

Buharî ile Müslim, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet ederler:

"Ali ile Osman, Usfan'da mut'a hakkında ihtilafa düştüler. Ali:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığı bir işi nasıl olur da menedersin? diye sordu. Bu durumu görünce Ali (r.a.), hac ve umre için birlikte ihrama girip telbiye getirdi."

Buharî, Mervan b. Hakem'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Osman ile Ali hazretlerini bir arada gördüm. Osman, mut'adan yani hac ile umreyi bir arada yapmaktan menediyordu. Ali bu durumu görünce hem hacca, hem de umreye niyet edip ihrama girdi ve telbiye getirdi. Sonra da:

- Herhangi bir kimsenin sözü yüzünden Peygamber (s.a.v.)'in sünnetini terk edecek değilim, dedi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Şakık'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Osman (r.a.), mut'ayı (hac ve umreyi birlikte yapmayı) yasaklıyordu. Ali ise emrediyordu. Osman, Ali'ye:

- Sen şöyle ve şöylesin, dedi. Sonra Ali:

- Biliyorsun ki, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte temettu yaptık (hac ve umreyi beraberce ifa ettik), dedi. Buna karşı Osman, şu cevabı verdi:

- Öyle ama o zaman biz korku içindeydik."

Bu da Hz. Osman'ın, Hz. Ali'nin rivayetini itiraf ettiğini göstermektedir. Bilindiği gibi Hz. Ali, Veda haccında Peygamber (s.a.v.)'inki gibi ihrama girmişti ve kurbanlık hayvanını da önüne katıp sevk etmişti. Peygamber (s.a.v.), onun ihramda kalmasını emretmişti. O da kurbanlıkları hususunda Peygamber (s.a.v.)'e ortak olmuştu. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride de gelecektir.

"Muvatta" adlı eserinde İmam Malik, Cafer b. Muhammed'in babasının şöyle dediğini rivayet eder:

"Mikdad b. Esved, Hz. Ali'nin yanına girdi. Hz. Ali, o esnada genç develerine ağaç yapraklarıyla unun karışımı neticesinde elde edilen bir bulamaç içirmekte idi. Mikdad, ona şöyle dedi:

- Görüyor musun, Osman b. Affan, hac ve umrenin bir arada kı-

ran şeklinde yapılmasını yasaklıyor?

Bunun üzerine elinde un ve ağaç yapraklarının tozu bulunan Hz. Ali dışarı çıktı. Osman b. Affan'ın yanına geldi ve ona:

- Sen mi, hac ve umrenin bir arada kıran şeklinde yapılmasını yasaklıyorsun? diye sordu.

Osman da:

- Bu benim görüşümdür, diye cevap verdi. Bunun üzerine Ali, oradan öfkeli olarak çıktı. Çıkarken şöyle diyordu: "Lebbeyk, Allahümme Lebbeyk. Hac ve umreye birlikte lebbeyk."

Ebu Davud, Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendisini Yemen'e emir tayin ettiği esnada ben de Ali (r.a) ile birlikte idim."

Bera b. Azib, burada hadisın, Hz. Ali'nin gelişi ile ilgili kısmını olduğu gibi anlatıyor. Sonra Hz. Ali şöyle diyor:

"Rasûlullah (s.a.v.), bana:

- Nasıl yaptın? diye sordu. Ben de şu cevabı verdim:

- Ben de Peygamber (s.a.v.) gibi ihrama girip telbiye getirdim.

Ben kurbanlığı önüme katıp sevk ettim ve kıran hacı yaptım."

"Sahih" adlı eserinde İbn Hibban, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'den yola çıktı. Ben de Yemen'den yola çıktım ve: "Lebbeyk, Peygamber (s.a.v.)'in ihrama girişi gibi ben de ihrama giriyor, onun telbiye getirişi gibi telbiye getiriyorum." dedim. Peygamber (s.a.v.) ise: "Ben hac ve umre için birlikte ihrama girip telbiye getirdim." dedi.

İmam Ahmed b. Hanbel, Hüseyim kanalı ile Bekir b. Abdullah el-Müzenî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Enes b. Malik'in: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın hac ve umre için birlikte telbiye getirdiğini işittim." dediğini duydum. Bunu İbn Ömer'e sordum. O da: "Rasûlullah, sadece hac için telbiye getirdi." dedi. Enes'e rastladım. İbn Ömer'in böyle dediğini ona naklettim. O da şu cevabı verdi:

- Siz bizi çocuk sayıyorsunuz. Rasûlullah (s.a.v.)'ın: "Hac ve umre için Lebbeyk" dediğini işittim.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), şöyle telbiye getirdi: Hac ve umre için birlikte Lebbeyk."

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, Mekke'ye geldiler. Hac ve umre için birlikte telbiye getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.), Beyt'i tavaf edip Sa-

fa ve Merve arasında sa'y yapmalarından sonra ihramdan çıkmalarını ve bu menasiki umre saymalarını emretti. Oradakiler sanki bundan korktular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle dedi:

- Eğer ben kurbanlığımı sevk etmiş olmasaydım, ben de ihramdan çıkardım.

Bunun üzerine oradakiler ihramdan çıktılar. Temettu yaptılar."

Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Hasan b. Kazaa kanah ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.) ile ashabı, hac ve umre için telbiye getirdiler. Mekke'ye geldiklerinde Beyt'i tavaf ettiler. Safa ve Merve arasında sa'y yaptılar. Rasûlullah (s.a.v.), ihramdan çıkmalarını emretti. Onlar bundan korktular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle dedi:

- Eğer beraberimde kurbanlığım olmasaydı, ben de ihramdan çıkardım.

Bunun üzerine onlar ihramdan çıktılar, kadınların yanına dahi gittiler."

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'in: "Umre ve hac için Lebbeyk, umre ve hac için Lebbeyk." diyerek hac ve umre için birlikte telbiye getirdiğini işittim."

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), kurbanlık olarak birçok develeri önüne katıp Mekke'ye getirdi ve; "Umre ve hac için Lebbeyk." dedi. Ben de onun dışı devesinin sol ayağının yanında duruyordum."

Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ben Ebu Talha'nın bineğinin terkisinde idim. Onun dizi Rasûlullah'ın dizine değmekte idi. Rasûlullah da hac ve umre için birlikte telbiye getiriyordu."

Hafız Ebubekr el-Beyhakî, Zeyd b. Eslem ile bir başkasının şöyle dediklerini rivayet eder:

"Adamın biri, İbn Ömer'e gelip şöyle sordu:

- Rasûlullah (s.a.v.), ne ile telbiye getirdi?

- Hac için telbiye getirdi.

Bu cevabı alan adam çekip gitti. Ertesi sene yine İbn Ömer'e gelip aynı soruyu tekrarladı:

- Rasûlullah (s.a.v.), ne ile telbiye getirdi?

- Sen önceki sene de bana gelmemiş miydin?

- Evet gelmiştim. Ama Enes b. Malik'in iddiasına göre Peygamber (s.a.v.), kıran hacı yapmıştır.

Kadınlar başları açık iken Enes b. Malik onların yanına giriyordu (Yani Enes o zaman çocuk idi.). Ben ise Rasûlullah (s.a.v.)'ın devesinin altında duruyordum. Devenin salyası vücuduma değiyordu. İşte o esnada Rasûlullah'ın hac için telbiye getirdiğini işitiyordum."

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), hac ve umreyi bir arada ifa edip: "Hac ve umre için birlikte lebbeyk." diye telbiye getirdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan b. Ali'nin azadlısı Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Ali ile birlikte Medine'den yola çıktık. Zu'l-Huleyfe'ye geldiğimizde Ali şöyle dedi:

- Ben hac ve umreyi bir arada yapmak istiyorum. Böyle yapmak isteyen varsa benim dediğim şeyleri söylesin.

Böyle dedikten sonra telbiye getirerek: "Hac ve umre için birlikte lebbeyk." dedi.

Azadlı Sa'd'dan rivayette bulunan Salim, Enes b. Malik'in şöyle dediğini nakletmiştir: "Vallahi benim ayağım, Rasûlullah (s.a.v.)'ın ayağına değmekte idi. O, hac ve umre için birlikte telbiye getiriyordu."

Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Yahya b. Habib b. Arabî kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'in hac ve umre için birlikte telbiye getirdiğini işittim."

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Ebu Talha'nın bineğinin terkisinde idim. O, Peygamber (s.a.v.)'le bir hızada gitmekte idi. Benim ayağım neredeyse Peygamber (s.a.v.)'in üzengisine değmekte idi. Onun hac ve umre için birlikte telbiye getirdiğini işittim."

Buharî, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), öğle namazını Medine'de dört rekat, ikinci namazını ise Zu'l-Huleyfe'de iki rekat olarak kıldı. Sonra geceyi orada geçirdi. Sabahladığında bineğine bindi. Zu'l-Huleyfe ilerisindeki Beyda düzlüğüne yöneldi. Allah'a hamd edip tesbih ve tekbir getirdi. Hac ve umre için birlikte telbiye getirdi. İnsanlar da hac ve umre için birlikte telbiye getirdiler."

Bir başka rivayette Enes şöyle demiştir: "Ben, Ebu Talha'nın bineğinin terkisinde idim. Oradaki insanlar hac ve umre için birlikte telbiye getiriyorlardı."

Buharî'nin, Enes'ten yaptığı başka bir rivayette de şöyle denmektedir:

"Rasûlullah, sonra Zu'l-Huleyfe'de geceledi. Sabahlayınca sabah namazını kıldı. Namazdan sonra bineğine bindi. Zu'l-Huleyfe ilerisindeki Beyda düzlüğüne yönelince hac ve umre için telbiye getirdi."

Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, İbrahim b. Said kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umre için birlikte telbiye getirdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Katade'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Enes b. Malik'e şöyle sordum:

- Peygamber (s.a.v.) kaç kez hac yaptı?

- Bir kez hac yaptı, dört sefer de umre yaptı. Umrelerinden biri Hudeybiye zamanındakidir, biri Medine'de iken zilkade ayında yola çıkıp gelip yaptığı umredir, biri de yine zilkade ayında Hüneyn gazvesinde elde edilen ganimetleri paylaştırırken Cirâne'de yaptığı umredir, dördüncüsü de Veda hacıyla birlikte yaptığı umresidir."

İmam Ahmed b. Hanbel, Veki' kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umre için telbiye getirdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın hac ve umre için birlikte telbiye getirdiğini işittim. Şöyle diyordu: Hac ve umre için Lebbeyk, hac ve umre için lebbeyk."

Yine İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Mekke'ye gittik. Onun şöyle dediğini işittim: Hac ve umre için lebbeyk."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Hac için telbiye getirerek yola çıktık. Mekke'ye geldiğimizde Rasûlullah (s.a.v.), umre için telbiye getirmemizi emretti ve şöyle buyurdu:

"Geri döndüğüm bir işe yeniden başlayacak olsaydım, onu umre yapardım. Ama kurbanlık hayvanımı sevk etmişim ve hac ile umreyi birleştirmişim."

Nesef, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın hac ve umre için telbiye getirdiğini işittim."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Kudame el-Hanefi'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umreyi birleştirip kıran yaptı. Yanındakiler de kıran yaptılar."

Hafız el-Beyhakî, bu rivayet tariklerinin bir kısmını Enes b. Malik'ten naklettikten sonra bunun gerekçelerini münakaşa götürecek sözlerle açıklamıştır. O, özetle şöyle der:

"Başkaları değil de Enes, bu işi karıştırmıştır. Belki de o, Rasû-

lullah (s.a.v.)'ın kıran için nasıl telbiye getirileceğini başkasına öğretirken telbiye getirişini duymuştur. Yoksa bizzat Rasûlullah'ın kendisinin kendi ibadeti için telbiye getirişini işitmiş değildir." Doğrusunu Allah bilir.

Bu husus, Enes b. Malik'ten başkasından da rivayet edilmiştir. Bunun gerçekliğinde ihtilaf vardır.

Ben derim ki: İşin aslını araştırıp iyi düşünen kimse, ihtilaflı unsurların bulunduğunu görür. Belki de bu sözü bırakmak daha uygun olacaktır. Çünkü az önceki satırlarda da görüldüğü gibi kendisinden mütevatir olarak nakledilen rivayetler bulunan bir sahabe'nin hafızası üzerinde şaibe akla gelmektedir ki, bu da büyük sakıncalara yol açacaktır. Doğrusunu en iyi bilen, elbetteki yüce Allah'tır.

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, Bera b. Azîb'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), her üçü de zilkade ayında olmak üzere üç umre yaptı."

Hız. Aişe dedi ki: Bera, Veda hacı ile birlikte yaptığı umresi de dahil olmak üzere Rasûlullah (s.a.v.)'ın dört umre yaptığını iyi bilmektedir. Nasıl olur da böyle der?

Beyhakî dedi ki: Bu, mahfuz bir rivayet değildir.

Ben derim ki: Bu, Hız. Aişe'den sahih bir senedle gelen bir rivayettir.

Hafız Ebu'l Hasen ed-Darekutnî, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), üç hac yaptı. İki hacı hicretten önce idi. Bir hacını da umre ile birlikte kıran şeklinde yaptı."

Tirmizî ile İbn Mace, bu hadisi Süfyan b. Said'den, Sevrî kanalıyla rivayet etmişlerdir.

Ebu İsa et-Tirmizî, İbn Ebi Ömer kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umreyi birleştirerek kıran yaptı. Her ikisi için tek tavaf yaptı."

Sonra Tirmizî, bu hadisin hasen ve sahih olduğunu söylemiştir:

"Peygamber (s.a.v.), hac ve umresi için tek tavaf yaptı."

Hafız Ebu Bekir el-Bezzar da "Müsned" adlı eserinde Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'den Mekke'ye geldi. Hac ve umreyi birleştirip kıran yaptı ve kurbanlık hayvanını sevketti. Kendisi şöyle buyurdu:

"Kurbanlık hayvanının boynuna gerdanlığı takmamış olan kimse, bu hacını umreye çevirsin." Kütüb-ü Sitt'e'de böyle bir rivayet yoktur. Senedi cidden garip olan bu hadisi, "Müsned" adlı eserinde sade-

ce bu yolla Bezzar nakletmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Ebu Talha, Rasûlullah (s.a.v.)'ın hac ve umreyi birleştirerek ifa ettiğini bana haber verdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Süraka b. Malik b. Cu'sum'un şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: "Kıyamet gününe kadar umre hacca dahil oldu."

Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında kıran haccı yaptı."

İmam Malik, İbn Şihab kanalı ile Muhammed b. Abdullah b. Nevfel b. Haris b. Abdülmuttalib'in şöyle dediğini rivayet eder: "Muaviye b. Ebi Süfyan'ın hac ettiği senede Sa'd b. Ebi Vakkas, umre ile hacca temettu edip faydalanmayı anlatıyordu. Dahhak, ona şöyle dedi:

- Allah'ın emrini bilmeyen kimse ancak bu şekilde hacceder.

Sa'd, ona şu cevabı verdi:

- Ey kardeşimin oğlu, ne kötü konuştun sen.

- Hattab oğlu Ömer de bunu yasaklıyordu.

- Rasûlullah (s.a.v.) böyle yaptı. Biz de onunla beraber böyle yaptık."

İmam Ahmed b. Hanbel, Guneym'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Temettu'un hükmünü Sa'd b. Ebi Vakkas'a sordum. O da şöyle cevap verdi:

"Şu (Muaviye), Mekke'de kafir iken biz temettu haccı yaptık."

Abdürrezzak, Guneym b. Kays'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umreyi birleştirdi. Çünkü o, bir sonraki yıl hac yapmayacağını biliyordu."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umreyi birleştirdi. Çünkü o, bir sonraki yıl hac yapmayacağını biliyordu."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), dört kez umre yaptı: Hudeybiye umresi, Umretü'l-Kaza, Cirâne umresi ve Veda haccıyla birlikte ifa ettiği umre."

Önceki sayfalarda da geçtiği gibi Buharî, İbn Abbas kanalı ile Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rabbimin katından biri bana geldi ve şöyle dedi: "Bu mübarek vadide namaz kıl ve: Hac içinde umre, de."

Buharî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında temettu yaptı. Kurban kesti. Kurbanlığını Zu'l-Huleyfe'den gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.), önce umre için sonra hac için telbiye getirdi."

Ravi, Hz. Peygamber'in, Safa-Merve arasında sa'y yaptıktan son-

ra ihramdan çıkmayışına ve diğer hususlara dair hadisin tamamını nakletmiştir. Önce de söylediğimiz gibi Peygamber Efendimiz, özel anlarında temettu hacı yapmamıştı. Kıran hacı yapmıştı. Zira naklölündüğüne göre o mutemetti' değildi. Hac ve umresi için Safa-Merve arasında bir tek sa'y ile yetinmişti. Cumhur-u fukahanın mezhebine göre kıran yapan kimsenin yapması gereken işte budur. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride gelecektir. Doğrusunu Allah bilir.

Hafız Ebu Ya'lâ el-Musulî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), kıran hacı yaptığı için tek tavaf yaptı. Hac ile umre arasında ihramdan çıkmadı. Yolda kurbanlığını satın aldı."

Tercihe şayan olan husus şudur ki, İbn Ömer, rivayetinde geçen ifrad kelimesi ile hac fiillerinin ayrı yapılmasını kasetmiştir. Yoksa Şafiî ashabının işaret ettikleri gibi özel manada ifrad hacını kasetmiş değildir. Yani önce hac yapıp da sonra zilhiccenin kalan kısmında umre yapmış değildir. Şafiî'nin kavline göre İbn Ömer şöyle demiştir:

"Hacdan önce umre yapıp kurbanımı kesmem, hacdan sonra zilhicce ayında umre yapmamdan daha çok hoşuma gider."

İmam Ahmed b. Hanbel, Amr b. Şuayb'ın dedesinin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'den menedilmek korkusuyla kıran hacı yaptı ve: "Şayet hac yapamazsam bari umre yapayım." dedi.»

Bu, hem senedi, hem de metni garip olan bir hadistir. Bunu yalnızca İmam Ahmed rivayet etmiştir.

Bu hadisin metninin garib olması şundandır. Hadiste deniliyor ki: "Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'den menedilmek korkusu yüzünden kıran hacı yaptı." Cenâb-ı Allah'ın İslâmiyet'i kendisi için sabit kılmasından ve Mekke fethini müyesser kılmasından sonra Rasûlullah'ı Ka'be'den artık kim menedebilirdi? Kaldı ki, önceki sene hac mevsiminde Mina'nın dört bir yanında şöyle bir duyuruda da bulunulmuştu:

- Bu seneden sonra artık hiçbir müşrik hacedemiyecektir. Çıplak bir kimse Beyt'i tavaf edemiyecektir.

Veda haccında Hz. Peygamber'le birlikte 40.000'e yakın insan vardı. Artık: "Ka'be'den menedilir korkusuyla..." sözünü kullanmak her halde biraz tuhaf gelmektedir. Ancak bu, Hz. Ali'nin kendisine: "Biliyorsun ki biz, Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber temettu yaptık." demesi esnasında emirü'l- mü'minin Osman'ın şu sözünden daha tuhaf değildir: "Öyle ama biz o zaman korku içindeydik."

Anlayamıyorum, bu korkunun sebebi nedir ve hangi taraftan gelmiştir? Muhtemelen sahabenin rivayeti, bu korkuyu kendi zannına dayandırmasından ötürüdür. Sahabenin rivayeti, sahih ve makbul-

dür. Yalnız onun bu hususta masum olduğuna inanmıyorum. Bu husus, sadece onu bağlar, başkası için bağlayıcı bir hüccet değildir. Fakat buna rağmen onun rivayet ettiği hadisi reddetmek gerekmez. Şayet sahih olarak kendisine dayanmakta ise, Abdullah b. Amr'ın kavli budur. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Mutar-rif'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İmran b. Husayn bana şöyle dedi:

- Sana öyle bir söz söyleyeceğim ki, belki Allah o söz vesilesiyle sana fayda verir. Şöyle ki: Rasûlullah (s.a.v.), hac ile umreyi bir arada yaptı. Vefat edinceye kadar da kimseyi bundan menetmedi. Bunu haram kılan bir Kur'ân ayeti de nazil olmadı. Bende olmayan hasletlerle kendimi methediyordum. Böyle yapınca o selamını benden kesti. Bu huyumu terkedince bana tekrar selam vermeye başladı."

Müslim, İmran b. Husayn'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umreyi birlikte yaptı."

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde belirtildiğine göre İmran b. Husayn şöyle demiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın zamanında temettu hacı yaptık. Sonra onu haram kılan bir Kur'ân ayeti nazil olmadı. Kendisi vefat edinceye kadar da Rasûlullah onu yasaklamadı."

Abdullah b. İmam Ahmed, Hirmas b. Ziyad el-Bahlî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Babamın bineğinin terkinde idim. Peygamber (s.a.v.)'in bir deve üzerinde şöyle dediğini işittim: "Hac ve umreye birlikte lebbeyk."

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman kanalı ile Hafsa (r.an-ha)'nın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'e şöyle sordum:

- Neyin var, niçin umre ihramından çıkmadın?

- Ben saçımı birbirine yapııştırıp keçeletirdim. Kurbanlığımın boynuna gerdanlık taktım. Artık kurbanımı kesmeden ihramdan çıkmam."

Buharî ve Müslim'in bu hadisi rivayetlerine göre Hz. Hafsa, Hz. Peygamber'e şöyle bir soru sormuş:

"Ya Rasûlallah, şu insanlara ne oluyor, sen umre ihramından çıkmadığın halde onlar umre ihramından çıkmışlar?

- Ben kurbanlık hayvanın boynuna gerdanlık taktım. Saçımı birbirine yapııştırıp keçeletirdim. Artık kurbanımı kesmedikçe ihramdan çıkmam."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Peygamber'in zevcesi Hz. Hafsa'nın şöyle dediğini rivayet eder:

"Veda hacı senesinde Rasûlullah (s.a.v.), ihramdan çıkmalarını

zevcelerine emretti. Falan zevcesi ona:

- Sen niye ihramdan çıkmıyorsun? diye sodu. O da şu cevabı verdi:

- Ben saçımı birbirine yapıştırıp keçeletirdim. Kurbanlık hayvanımın boynuna gerdanlık taktım. Artık kurbanımı kesmedikçe ihramdan çıkmam."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Ömer'in kızı Hafsa'nın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), umre ihramından çıkmalarını kadınlarına emrettiği zaman onlar şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah, senin bizimle birlikte ihramdan çıkmaya mani olan nedir?

O, şu cevabı verdi:

- Ben kurbanlık hayvanımı temin ettim. Saçımı birbirine yapıştırıp keçeletirdim. Artık kurbanımı kesmedikçe ihramdan çıkacak değilim."

Bu hadiste görülüyor ki; Rasûlullah (s.a.v.), o zaman umre ihramına girmiş ve ihramdan çıkmamıştı. Oysa ifrad hacıyla ilgili geçen hadislerde onun hac için de telbiye getirdiği ifade edilmişti. Bütün bunlar onun kiran hacı yaptığına delalet etmektedirler. Doğrusunu Allah bilir.

Buharî, Abdulah b. Mesleme kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Medine'den yola çıktık. umre için telbiye getirdik. Sonra Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Yanında kurbanlığı bulunan kimse umre ile birlikte hac için de telbiye getirsin. Sonra her ikisinden de ihramdan çıkmadıkça ihram yasaklarına riayet etsin.

Ben Mekke'ye geldim. Hayızlı idim. Beyt'i tavaf etmedim. Safa ve Merve arasında sa'y da yapmadım. Durumumu Rasûlullah'a şikayet ettim. Bana şu cevabı verdi:

- Saç örgünü çöz, saçını tara, hac için telbiye getir, umreyi bırak.

Ben de onun dediğini yaptım. Haccı tamamladığım zaman Rasûlullah (s.a.v.) beni, Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman'la beraber Ten'im'e gönderdi. Orada umreye niyet ettim. Bana:

- İşte senin umre yerin burasıdır, dedi.

Umre için ihrama girip telbiye getirmiş olanlar Beyt'i tavaf ettiler. Safa ve Merve arasında sa'y yaptıktan sonra ihramdan çıktılar. Mina dönüşünde tekrar tavaf ettiler. Hac ile umreyi cem edenler ise tek tavaf yaptılar."

Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Veda hacı senesinde Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Medine'den yola çıktık. Umre için ihrama girip telbiye getirdim. Kurbanlığımı sevk etmemiştim. Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:

- Beraberinde kurbanlığı bulunan kimse, umresiyle birlikte hac ihramına girip telbiye getirsin. İkisinin menasikini tamamlamadan ve ihramdan çıkmadan ihram yasaklarına riayet etsin."

Bu hadisi nakletmekteki maksadımız, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şu sözünü aktarmaktır: "Beraberinde kurbanlığı bulunan kimse, hac ve umre ihramına girip telbiye getirsin."

Bilindiği gibi Peygamber (s.a.v.)'in beraberinde kurbanlığı vardı. Şu halde onun vermiş olduğu bu buyruğa ilk olarak kendisinin uyumuş olması gerekir. Çünkü hitapta bulunan kimse, kendi hitabının gereğini yerine getirme kapsamına dahildir. Sahih olan da budur. Yine Hz. Aişe, şöyle demiştir:

"Hac ve umreyi cem edenlere gelince, onlar tek tavaf yapmışlardır."

Bunlar, Safa ve Merve arasında tek sa'y yapmışlardır.

Yine Müslim'in, Hz. Aişe'den rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), Safa ve Merve arasında tek sa'y yapmıştır. Bundan da anlaşılıyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umreyi cem etmiştir. İkisini bir arada ifa etmiştir.

Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Ebu Bekir, Ömer ve varlıklı Müslümanların yanlarında kurbanlıkları vardı. Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umre ihramlarından çıkmadı. Temettu da yapmış değildi. Bana Teni'm'den umre yaptırmasını kendisinden isteyerek şöyle dedim:

- Ya Rasûlallah, insanlar hac ve umreyi yaparak koşuyorlar, ben sadece hac yaparak koşuyorum.

Bunun üzerine o, beni, Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman (kardeşim) ile gönderdi. O bana Ten'im'den umre yaptırdı."

Hz. Aişe, bu rivayetinde, Hz. Peygamber'in hacdan sonra umre yaptığını söylememiştir. Hz. Peygamber, ifrad hacı da yapmamıştı. Şu halde onun kıran hacı yaptığı anlaşılıyor. Çünkü insanların ittifak ettikleri görüşe göre Hz. Peygamber, Veda haccında umre de yapmıştır. Doğrusunu Allah bilir.

Daha önce anlatıldığı gibi Hafız el-Beyhakî, Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah, üç umre yaptı. Her üçü de zilkade ayında idi."

Hz. Aişe, Bera'nın bu sözü üzerine şöyle dedi:

"Bera biliyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccıyla beraber yaptığı umresiyle birlikte dört umre yapmıştır."

Beyhakî, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Ömer'e şöyle bir soru soruldu:

- Rasûlullah (s.a.v.), kaç umre yaptı?

O da:

- İki kez umre yaptı, diye cevap verdi.

Bunun üzerine Hz. Aişe şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın Veda haccıyla birlikte yaptığı umre dışında üç umre daha yaptığını İbn Ömer de biliyor. Şu halde nasıl böyle diyor?."

Sonra Beyhakî şöyle dedi: Bu rivayetin senedinde herhangi bir mahzur yoktur. Ancak mürseldir. Mücahid, bazı muhaddislerin kavline göre Hz. Aişe'yi dinlemiş değildir.

Ben derim ki: Şube, bunu inkar ediyordu. Buharî ve Müslim ise bunu isbat etmişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Kasım b. Abdurrahman b. Ebu Bekir ile Urve b. Zübeyr ve diğer bazıları, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Veda haccı senesinde Rasûlullah (s.a.v.)'ın beraberinde kurbanlığı vardı. Ben, Ten'im'de umre yaptım. Mekkelilerin yanına inerken ona rastladım. Muhassab'ta geceledi. Mekke'de sabah namazını kıldı. Sonra Medine'ye döndü."

Bütün bunlar, Hz. Peygamber'in Veda haccından sonra umre yapmadığını ispatlıyor. Sahabelerden herhangi birinin böyle bir nakilde bulunduğunu bilmiyorum. Ama Hz. Peygamber'in umre ve hac ihramından tahallül etmediği (çıkmadığı) da bilinmektedir. Onun Beyt'i tavaf edip Safa ve Merve arasında sa'y yaptıktan sonra tıraş olmadığı veya saçını kısaltmadığı ve ihramdan çıkmadığı, aksine ihramlılığını devam ettirdiği bilinmektedir. Bu hususta ittifak da vardır. Mina'ya giderken hac için telbiye getirdiği de nakledilmiş değildir. Şu halde onun temettu yapmadığı anlaşılmış oluyor.

Hz. Peygamber'in Veda haccı senesinde umre yaptığı, umre ile hac arasında ihramdan çıkmadığı, hac için yeniden ihrama girmediği, hacdan sonrada umre yapmadığı hususunda ittifak vardır. Şu halde kıran haccı yapmış oluyor ki, buna cevap vermekte zordur. Doğrusunu Allah bilir. İfrad ve temettu rivayetlerinde bulunan kimselerin sustukları veya reddettikleri şeyleri kıranla ilgili rivayetler ispatlamaktadır ve bu hususu öne çıkarmaktadır. Nitekim usul ilminde de böyle bir kural vardır.

Ebu İmran'dan gelen bir rivayete göre o, köleleriyle birlikte hacetmiş ve şöyle demiştir:

"Ben, Ümmü Seleme'nin yanına gidip kendisine şöyle dedim:

- Ey mü'minlerin annesi! Ben şimdiye kadar hac yapmış değilim. Önce hangisine başlayayım. Umreye mi yoksa hacca mı başlayayım?

Bana cevaben dedi ki:

- Hangisine başlarsan başlayabilirsin.

Sonra mü'minlerin annesi Safiye'nin yanına gittim. Ona Safiye'nin sözünü naklettim. Ümmü Seleme bana şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: "Ey Muhammed ailesi! Sizden hacceden kimse, hac için de umre ihramına girip telbiye getirsin."

FASIL

"Sahabelerden bir gruptan, Hz. Peygamber'in ifrad haccını yapmış olduğuna dair rivayette bulundunuz. Sonra aynı sahabelerden ve diğerlerinden, Hz. Peygamber'in hac ile umreyi birleştirdiğine dair rivayette bulundunuz. Bu iki rivayeti nasıl uzlaştıracaksınız?" diye sorulacak olursa, cevaben deriz:

Hz. Peygamber'in ifrad haccı yapmış olduğuna dair rivayette bulunan kimsenin rivayeti şöyle açıklanabilir: Hz. Peygamber, hac fiillerini ayrı yaptı. Sonra umreyi niyet, fiil ve vakit olarak hacca dahil etti.

Bu da Hz. Peygamber'in hac tavafını ve sa'yını umre için de yeterli görmüş olduğuna delalet ediyor. Ebu Hanife'nin hilafına cumhur-u ulema da kıran haccı yapan kimse için bunu yeterli saymaktadırlar. Ancak Ebu Hanife'ye göre kıran haccı yapan kimsenin, iki tavaf ve iki sa'y yapması gereklidir. Ebu Hanife, bu görüşünü ileri sürerken, Ebu Talib oğlu Ali'den gelen bir rivayete dayanmıştır ki, bu rivayetin senedinde şüphe vardır.

Önce temettuu sonra kıranı rivayet edenlere gelince bununla ilgili cevabı önceki sayfalarda verdik. Şöyle ki: Selef ulemasına göre temettu kelimesi, özel manadaki temettudan ve kırıandan daha genel bir anlam ifade eder. Hatta selef uleması, temettu kelimesini hac aylarında, hac ile beraber olmasa bile umre manasında kabul etmişlerdir. Nitekim Sa'd b. Ebi Vakkas da şöyle demiştir:

"Şu Muaviye Mekke'de kafir iken biz, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte temettu yaptık."

Sa'd, bu sözü ile Hudeybiye veya kaza umrelerinden birini kasdetmiştir. Cırâne umresine gelince o zaman Muaviye Müslüman olmuştu. Çünkü bu umre, Mekke fethinden sonra yapılmıştır. Veda haccı ise, hicri onuncu senede ifa edilmişti ki, bu açıkça bilinen bir husustur. Doğrusunu Allah bilir.

FASIL

Eğer Ebu Davud et-Teyalisi'nin, "Müsned"inde rivayet etmiş ol-

duğu hadis karşısında ne cevap vereceksiniz veya verilecek cevap nedir? diye sorulursa deriz ki: Hişam, Muaviye'nin, Rasûlullah'ın ashabından bir gruba şöyle sorduğunu rivayet etti:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın eğerlerin altına serilen kaplan derilerini yasakladığını biliyor musunuz?

- Evet, öyledir.

- Ben de buna şahidim. Rasûlullah (s.a.v.)'ın alyans gibi ufak tefek şeyler dışında altın takınmayı yasakladığını biliyor musunuz?

- Evet, öyledir.

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın hac ile umreyi bitiştirerek kıran yapmayı yasakladığını biliyor musunuz?

- Hayır, böyle birşey yoktur.

- Vallahi bu da diğer yasaklarla beraberdi.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Şeyh el-Hunaî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Muaviye'nin yanında Rasûlullah (s.a.v.)'ın bir grup sahabesi ile beraber bulunuyordum. Muaviye, sahabelere şöyle bir soru yöneltti:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın eğerlerin altına serilen kaplan derilerini yasakladığını biliyor musunuz?

- Evet, öyledir.

- Ben de buna şahidim. Rasûlullah (s.a.v.)'ın alyans gibi ufak tefek şeyler dışında altın takınmayı yasakladığını biliyor musunuz?

- Evet, öyledir.

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın hac ile umreyi bitiştirerek kıran yapmayı yasakladığını biliyor musunuz?

- Hayır, böyle birşey yoktur.

- Vallahi bu da diğer yasaklarla beraberdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Şeyh el-Hunaî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Muaviye'nin yanında Rasûlullah'ın bir grup ashabı ile beraber bulunuyordum. Muaviye, ashaba şöyle bir soru sordu: Allah aşkına söyleyin, Rasûlullah (s.a.v.)'ın kaplan derileri üzerine binilmesini yasakladığını biliyor musunuz?

- Evet, öyledir.

- Küçük parçacıklar dışında altın takınmayı da yasakladığını biliyor musunuz?

- Evet, biliyoruz.

- Altın ve gümüş kaplarda içmeyi yasakladığını biliyor musunuz?

- Evet, biliyoruz.

- Mut'adan, yani hac ile umreyi bir arada temettu şeklinde yapmaktan menettiğini de biliyor musunuz?

- Hayır böyle birşey bilmiyoruz."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Şeyh el-Hunaî'den rivayet etti ki, o, Muaviye'nin yanında Rasûlullah'ın bir grup sahabesiyle beraber bulunmuş, Muaviye onlara şöyle bir soru sormuş:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın kaplan derileri üzerine binilmesini yasakladığını biliyor musunuz?

- Evet.

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın ipek elbise giyilmesini yasakladığını biliyor musunuz?

- Evet.

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın altın ve gümüş kablardan içilmesini yasakladığını biliyor musunuz?

- Evet.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın hac ve umreyi cem ettirmeyi, ikisini bir arada ifa etmeyi yasakladığını biliyor musunuz?

- Hayır.

- Vallahi bu yasaklar da diğerleriyle beraberdir.

Hammad b. Seleme de Katade'den böyle bir rivayette bulunmuş ve rivayetin sonuna şu cümleyi eklemiştir:

"Bu da diğer yasaklarla beraberdir. Ama siz unutmuşsunuz."

Muaviye'nin, hac ve umreyi bir arada yapmayı Hz. Peygamber'in yasakladığını rivayet etmesi garipsenecek bir haldir. Aslında hadisin Arapça aslında geçen mut'a kelimesiyle mut'a nikahı kastedilmiştir. Ama ravi, bunun temettu hacı şeklinde olduğunu zannetmiştir. Oysa ashab nezdinde temettu hacının yasaklandığına dair bir rivayet mevcut değildir. Ya da kıranın yasaklanması ile iki hurmanın bir arada yenmesi kastedilmiştir. Nitekim İbn Ömer'in hadisinde de böyle bir ifade vardır. Ravi, bu kıran kelimesiyle hac ve umrenin birleştirilerek kıran hacı yapılmasının yasaklandığını zannetmiş olabilir ki, gerçek böyle değildir. Belki de Muaviye (r.a.), sadece şöyle demiştir: "Siz bunun yasaklandığını biliyor musunuz?" Ama ravi, bu yasaklama fiilini Hz. Peygamber'e nisbet ederek bir tasrihte bulunmuş olabilir ki, bu, bir vehim ve hatadır. Çünkü hac mut'asını (yani temettu) yasaklayan kişi, sadece Hattab oğlu Ömer hazretleridir. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi o, bunu kesinlikle haram olarak yasaklamış değildi. Yalnız bir başka defasında umreden ayrı olarak hacca gelsin ve böylece Ka'be çokça ziyaret edilsin diye hac ile umrenin bir arada yapılmasını yasaklıyordu. Sahabeler de ondan çok çekiniyorlar, çoğunlukla muhalefete cesaret edemiyorlardı. Ama oğlu Abdullah, ona muhalefet ediyor idi. Ona: "Baban hac ile umrenin bir arada yapılmasını yasaklıyor." denildiği zaman o şöyle cevap veriyordu:

- Korkarım ki, gökten üzerimize taş yağacaktır! Rasûlullah (s.a.v) böyle yaptı. Hac ve umreyi bir arada yaptı. Rasûlullah'ın sünnetine

mi, yoksa Hattab oğlu Ömer'in sünnetine mi uyulacaktır?

Osman b. Affan (r.a) da temettu'u yasaklıyordu. Ebu Talib oğlu Ali ise -Önceki sayfalarda da naklettığımız gibi- ona muhalefet ediyor ve şöyle diyordu:

- İnsanlardan herhangi birinin sözünden dolayı Rasûlullah'ın sünnetini terkedecek değilim.

İmran b. Husayn dedi ki:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte temettu yaptık. Sonra temettuu haram kılan bir Kur'an ayeti nazil olmadı, vefat edinceye kadar Rasûlullah da bunu yasaklamadı."

Sahih-i Müslim'de Sa'd'ın-temettuu inkar eden -Muaviye'ye karşı protestoda bulunduğu ve şöyle dediği rivayet edilir:

"Biz temettuu Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yaptık, o zaman şu Muaviye, Mekke'de kafir idi."

Ben derim ki: Bu konuda varid olan hadislerden de önceki sayfalarda anlaşıldığı gibi Peygamber (s.a.v.) kıran hacı yapmıştır. Veda hacıyla onun vefatı arasında da sadece seksen bir gün geçmiştir.

40.000 küsur sahabe onunla beraber Veda hacında bulunmuşlar, onun sözlerini dinlemiş, tatbikatını görmüşlerdi. Eğer Hz. Peygamber, insanların kendisiyle birlikte bulundukları Veda hacında kıranı yasaklamış olsaydı, onun bu hadisini sahabelerden sadece bir kişi değil de onun sözlerini dinleyen ve dinlemeyen bir cemaat nakletmiş olurdu. Bütün bunlar da şunu ispatlıyor ki, temetu'a karşı çıkmış olduğu hususu, Muaviye (r.a.)'den varid olmuş değildir. Doğrusunu Allah bilir.

Ebu Davud, Ahmed b. Salih kanalı ile Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bir adam, Ömer b. Hattab'a geldi. Hz. Peygamber'in vefat hastalığında hacdan önce umreyi yasakladığını duyduğuna şahadet etti."

Bu rivayetin senedinde şüphe vardır. Sonra bu sahabe eğer Muaviye'den nakilde bulunmuş ise bu konudaki görüşümüz önceki satırlarda geçti. Ama bu yasak, kıran hakkında değil, temettu hakkında idi. Eğer yapılan nakil, Muaviye'den başkasından ise bu tamamen müshkildir. Ama yine de kıranla ilgili değildir. Doğrusunu Allah bilir.

HZ. PEYGAMBER'İN HAC VEYA UMREDEN BİRİNİ BELİRLEMEKSİZİN MUTLAK OLARAK İHRAMA NİYET EDİŞİNİ SÖYLEYENLERİN DAYANAĞI

Bazıları diyorlar ki, Hz. Peygamber, Veda hacında ihrama girerken, hac veya umre için ihrama girdiğini önce belirlememiş, sonra

bunlardan birisi için ihrama girdiğini ifade etmişti. Şâfiî'den de naklolunduğuna göre faziletli olan, mutlak olarak ihrama girmektir. Ancak bu zayıf bir kavildir. Merhum Şafî dedi ki: Süfyan, Tavus'un şöyle dediğini rivayet etti: "Rasûlullah (s.a.v.), Medine'den çıkarken hac veya umre ismini belirlemedi, o, ilâhi hükmü bekliyordu. Safa ve Merve arasında iken kendisine ilâhi hüküm nazil oldu. Hac için ihrama girip telbiye getirdi, ancak beraberinde kurbanlığı bulunmayan sahabelerine bu ihramlarını umre ihramına dönüştürmelerini emretti ve şöyle buyurdu:

"Eğer bunu (hac aylarında umre yapılabileceğini) daha önceden bilmiş olsaydım, kurbanlığımı sevk etmezdim. Ne var ki, ben, saçımı birbirine yapıştırıp keçeletirdim. Kurbanlığımı da sevk ettim. Artık kurbanımı kesmeden ihramdan çıkacak değilim."

Bunun üzerine Süraka b. Malik kalkıp şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, bize öyle bir hüküm ver ki, sanki onlar bugün doğmuşlardır. Şimdi bu umremiz bu senemize mi ait olarak böyledir, yoksa ebediyete kadar mı böyledir?

Rasûlullah, cevaben buyurdu ki:

- Hayır, ebediyete kadar böyledir. Kıyamet gününe kadar umre hacca dahil olmuştur."

O esnada Hz. Ali, Yemen'den gelip Rasûlullah (s.a.v.)'ın huzuruna vardı. Peygamber (s.a.v.) ona:

- Nasıl telbiye getirdin? diye sordu. O da şöyle cevap verdi:

- Telbiyelerinden biri şöyle idi: "Peygamber (s.a.v.)'in telbiyesi gibi Lebheyk." Diğeri de şöyle idi: "Peygamber (s.a.v.)'in haccı gibi Lebheyk."

Bu, Tavus'tan mürsel olarak rivayet edilmiştir ve gariblik içermektedir. İmam Şafî merhumun kuralına göre kendisi, salt mürsel rivayetleri -başka rivayetlerle teyid edilmedikçe- kabul etmezdi. Ancak rivayetin sahibi, tabiinin büyüklerinden olursa o zaman kabul ederdi. Nitekim, "Risale" adlı kitabında bundan bahsetmiştir. Çünkü ekseriyette tabiin büyükleri, sahabelerden mürsel olarak rivayette bulunurlardı. Doğrusunu Allah bilir. Ancak bu mürsel rivayet, bu tür rivayetlerden değildir. Aksine önceki hadislerin tamamına muhaliftir. Yani ifrad haccı, temettu haccı ve kıran haccına dair varid olan hadislerin bütününe aykırıdır ki, bu hadislerin senetleri -önce de söylendiği gibi- sahihtir. Böyle olunca o sahih hadisler, bu mürsel rivayetten öne geçmektedir. Bu sahih hadisler, bu mürsel rivayetin reddettiği şeyi isbatlamaktadır. İsbatlayan şey ise, reddeden şeyden öne çıkar. İkisi birbirine denk olsalar bile bu böyledir. Kaldı ki, müsned sahihtir, mürsel ise bu bakımdan hüccet sayılmaz. Çünkü senedi koptur. Doğrusunu Allah bilir.

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte hac yoluna koyulduk. Ancak hacdan veya umreden söz etmiyorduk. Mekke'ye geldiğimizde Rasûlullah, ihramdan çıkmamızı emretti. Mina'dan Mekke'ye dönme gecesinde Safiye binti Hüvey âdet görmeye başladı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi:

- O uğursuz ve şeametli kadın sizin hareketinize engel olur. Sizi işinizden alkor."

Böyle dedikten sonra Peygamber (s.a.v.), Safiye'ye şöyle sordu:

- Kurban bayramının birinci gününde tavaf ettin mi?

- Evet.

- Öyleyse Mekke'ye dön.

- Ya Rasûlallah, ben umre yapmadım.

- Öyleyse Ten'im'e git ve oradan umreye niyet et. Sonra umreni yap.

Bunun üzerine Safiye, kardeşiyle birlikte Ten'im'e gitti. Geceleyin Rasûlullah'la karşılaştı. Rasûlullah da ona şöyle dedi:

- İşte senin yerin şurası ve şurasıdır."

Buharî, Muhadir b. Müverri'in de böyle bir rivayette bulunduğunu, ancak rivayetinde şu ifadelere yer verdiğini söylemiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Mekke yoluna çıktık. Sadece hacdan bahsediyorduk."

Bu, bu konuda daha önce geçen hadislerle çok benzemektedir. Ama Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yola çıktık. Hacdan veya umreden bahsetmiyorduk."

Buharî ve Müslim, Mansur kanalıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte yola çıktık. Yolculuğumuzun sadece hac için olduğunu biliyorduk."

Bu rivayet, daha sahih ve daha gerçektir. Doğrusunu Allah bilir.

Yine bu bakımdan Hz. Aişe'den gelen bir rivayette o şöyle demiştir:

"Telbiye getirerek yola çıktık. Hacdan veya umreden söz etmiyorduk." yani Hz. Peygamber ve sahabeler, telbiye getirirken hacdan veya umreden bahsetmiyorlardı. Ama ihrama girerken hac için mi, yoksa umre için mi ihrama niyet ettiklerini belirtiyorlardı. Nitekim Enes'in hadisinden de bu anlaşılmaktadır: «Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: "Ey Allahım, hac ve umre için Lebbeyk." Enes dedi ki: Müslümanların hac ve umre için telbiye getirdiklerini işittim.»

Müslim, Ebu Said el-Hudrî ile Cabir'in şöyle dediklerini rivayet

eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Medine'den Mekke'ye geldik. Hac için olanca sesimizle telbiye getiriyorduk."

Bu, bu konuda varid olan müşkil bir hadistir. Doğrusunu Allah bilir.

RASÛLULLAH (S.A.V)'IN TELBİYESİ

Şafî, Malik kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın telbiyesi şöyle idi:

"Lebbeyk, Allahümme lebbeyk. Lebbeyk lâ şerike leke lebbeyk, innel hamde ve'n-nimete leke. Ve'l-mülke leke. Lâ şerike lek."

"Buyur Allahım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Şüphesiz övgü ve nimet sana mahsustur. Mülk de sana mahsustur. Senin ortağın yoktur."

Abdullah b. Ömer ise telbiyeye şu cümleleri ilave ediyordu:

"Buyur Allah'ım, sana saadetler dilerim. Hayır senin elindedir. Buyur Allahım. Rağbetler ve amel sanadır."

Müslim, Muhammed b. Abbad kanalı ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Zu'l-Huleyfe mescidinin yanında bineğine binip oturduğu zaman şöyle telbiye getirdi:

"Buyur Allahım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Şüphesiz övgü ve nimet sanadır. Mülk de senindir. Ortağın yoktur."

Dediler ki: Abdullah şöyle diyordu:

"Rasûlullah'ın telbiyesi işte budur."

Nafi dedi ki: Abdullah b. Ömer, telbiyeye şu cümleleri de ekliyordu:

"Buyur, buyur, buyur sana saadetler dilerim. Hayır senin ellerindedir. Rağbetler ve amel de sanadır."

Muhammed b. Müsenna, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Telbiye kelimelerini bizzat Rasûlullah'ın ağzından dinledim."

Harmele b. Yahya, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın saçını birbirine yapıştırıp keçeleastirmiş halde iken şöyle telbiye getirdiğini işittim:

"Buyur Allahım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Şüphesiz övgü ve nimet sana mahsustur. Mülk de senindir. Senin ortağın yoktur."

Bu kelimelere herhangi bir ilave yapmıyordu.»

Abdullah b. Ömer şöyle diyordu:

"Rasûlullah (s.a.v.), Zu'l-Huleyfe'de iki rekat namaz kıldı. Zu'l-

Huleyfe mescidinin yanında bineğine binip oturduğu zaman şu kelimelerle telbiye getirdi."

Abdullah b. Ömer dedi ki: Hattab oğlu Ömer, yukarıdaki kelimeleri telaffuz ederek Peygamber (s.a.v.) gibi telbiye getiriyor ve şöyle diyordu:

"Buyur Allah'ım buyur. Buyur, sana saadetler dilerim. Hayır senin ellerindedir. Buyur rağbetler ve amel sanadır."

Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'in nasıl telbiye getirdiğini biliyorum. O şöyle telbiye getiriyordu:

"Buyur Allahım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Doğrusu övgü ve nimet sana mahsustur."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın nasıl telbiye getirdiğini iyi biliyorum. Sonra ben, onun nasıl telbiye getirdiğini de işittim. Şöyle ki:

"Buyur Allahım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Doğrusu övgü ve nimet sana mahsustur. Mülk de senindir. Senin ortağın yoktur."

Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah'ın telbiyesinde şu cümle de vardı:

"Ey hak olan ilâh buyur."

Şafîî, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), telbiyeyi yüksek sesle getiriyor ve: "Buyur Allahım buyur." diyordu. Bir gün insanlar onun yanından dönerlerken sanki bu telbiye onun hoşuna gitmişti ki; şu ilaveyi yaptı: Buyur, şüphesiz hayat, ahiret hayatıdır."

İbn Cüreyc dedi ki: "Zannedersem o gün, arefe günüydü."

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'ta hutbe okudu. Telbiye getirip "Buyur Allah'ım buyur." deyince şu ilaveyi de yaptı:

"Hayır, ancak ahiretin hayrıdır."

Bu rivayetin senedi garibtir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'ta hutbe okudu. Telbiye getirip "Buyur Allah'ım buyur." deyince şu ilaveyi de yaptı:

"Hayır, ancak ahiretin hayrıdır."

Bu rivayetin senedi garibtir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Cebrail, telbiye getirirken ba-

na seslerin yükseltilmesini emretti. Çünkü telbiye, haccın şiarıdır."

Abdürrezzak, Zeyd b. Halid'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Cebrail, Peygamber (s.a.v.)'e gelip şöyle dedi:

"Ashabına emir ver de, telbiye getirirken seslerini yükseltsinler. Çünkü telbiye, haccın şiarıdır."

İmam Ahmed b. Hanbel, Zeyd b. Halid el-Cühenî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:

Cebrail bana gelip şöyle dedi:

- Ya Muhammed! Ashabına emir ver ki, telbiye getirirken seslerini yükseltsinler. Çünkü telbiye haccın şiarıdır.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Saib b. Hallad'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:

Cebrail bana gelip şöyle dedi:

- Ashabına emir ver de, telbiye getirirken seslerini yükseltsinler."

İmam Ahmed b. Hanbel, Saib el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

Cebrail bana geldi ve ashabıma (ya da beraberimde bulunan kimselere) telbiye getirirken seslerini yükseltmelerini emretmemi bana emretti."

İmam Ahmed b. Hanbel, Saib b. Hallad'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: Cebrail bana gelip şöyle dedi: Telbiye getirirken seslerini yükseltmelerini ashabına emretmeni Allah sana emrediyor."

RASÛLULLAH'IN HACCIYLA İLGİLİ OLARAK CABİR B. ABDULLAH'IN RİVAYET ETTİĞİ HADİS

Bu, başlı başına müstakil bir ibadettir. Bununla ilgili bu hadisi, burada nakletmeyi uygun gördük. Çünkü bu rivayet, telbiye ve diğer hususları içermektedir. Bununla ilgili açıklamalar önceki sayfalarda geçtiği gibi, ileriki sayfalarda da gelecektir. Bu rivayetin tariklerini ve lafızlarını nakledecek, sonrada bu manada teyid edici bahisleri serdedeceğiz. Yardımına başvurulacak olan zat, yüce Allah'tır.

İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Said kanalı ile Cafer'in babası Muhammed'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Beni Seleme yurdunda bulunan Cabir b. Abdullah'ın yanına gittik. Rasûlullah'ın haccını ona sorduk. O da bize şöyle dedi:

"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de dokuz senelik ikameti süresince haccetmedi. Sonra (onuncu senede) hacca gideceği hususunda insanlara duyuruda bulunuldu. Medine'ye birçok insan geldi. Orada konakladılar. Hepsi de hac hususunda Rasûlullah'a uymak istiyor ve onun yaptığı gibi haccetmek niyetinde idiler. Nihayet zilkadenin bitimine beş gün kala Rasûlullah (s.a.v.), Medine'den yola çıktı. Biz de onunla birlikte yola çıktık. Zu'l-Huleyfe'ye geldiğinde Esmâ binti Umeys, Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'i doğurdu. Esmâ, ne yapması gerektiğini Rasûlullah'a haber göndererek sordu, Rasûlullah da ona şöyle dedi:

- Yılan, izarını bacaklarının arasından sokup sırtına bağla, sonra telbiye getir.

Rasûlullah (s.a.v.), yola devam etti. Devesi onu Zu'l-Huleyfe ilerisindeki Beyda'ya getirince telbiye getirmeye başladı:

"Buyur Allah'ım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Doğrusu hamd ve nimet sana mahsustur. Mülk de senindir. Ortağın yoktur." O telbiye getirince beraberindekiler de telbiye getirdiler. Onlar telbiyelerine "Ey yüksek derecelerin sahibi, buyur" cümlesini de ekliyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), onların bu eklemesini duyduğu halde onlara birşey demiyordu.

Rasûlullah'ın önündeki yaya ve süvarilere göz attım. Arkadakilere baktım. Sağındaki ve solundakilere de baktım. Göz alabildiğince kalabalık vardı. Rasûlullah (s.a.v.) da aramızda idi. Kur'ân kendisine nazil oluyor, o da Kur'ân'ın tevilini biliyordu. O Kur'an'a göre ne amel işlediyse biz de aynı ameli işliyorduk. Sırf hac niyetiyle yola çıktık. Ka'be'ye geldiğimizde Hz. Peygamber (s.a.v.), haccer-i esvedi istilam etti. Sonra tavafın yedi turundan üçünü remel (koşma) yaparak yerine getirdi, geri kalan dört turunu da yürüyüşle yerine getirdi. Tavafı tamamlayınca Makam-ı İbrahim'e gitti. Orada makamın arkasında iki rekat namaz kıldı. Sonra da:

"İbrahim'in Makamını namaz yeri edinin." ayetini okudu.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Abdullah (Cafer)'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Makam-ı İbrahim'de iki rekat namaz kıldıktan sonra Tevhid ve Kafirûn sûrelerini okudu.

Sonra haccer-i esvedi istilam etti. Ardı sıra Safa tepesine gitti. Orada:

"Şüphesiz Safa ile Merve Allah'ın nişanelerindendir." ayetini okudu. Bundan sonra şöyle dedi: Allah'ın ayette sözünü ettiği Safa tepesinden başlayarak sa'y yapacağız.

Sonra Safa tepesinin üzerine çıktı. Beyt'e baktı. Tekbir getirdi. Sonra da şöyle dedi:

"Allah'tan başka ilâh yoktur. Sadece O vardır. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, herşeye güç yetirendir. O'ndan başka ilâh yoktur. Sadece O vardır. Vadini yerine getirdi. Sözünü doğruladı. Düşman gruplarını yalnız başına mağlup etti (ya da hezimete uğrattı.)."

Böyle dedikten sonra dua etti. Sonra yine aynı sözleri söyledi. Bundan sonra tepeden indi. İki tepe arasındaki vadinin orta yerlerine yaklaşınca remel yaptı. Yokuşa geldiğinde normal yürüyüşe geçti. Nihayet Merve tepesine ulaştı. Tepenin üzerine çıktı. Ka'be'ye baktı. Safa tepesinin üzerinde söylediği şeyleri Merve tepesi üzerinde de söyledi. İki tepe arasında gidip geldi. Yedinci şavtını Merve'de tamamladıktan sonra şöyle dedi:

"Ey insanlar, eğer şimdi bildiğimi (yani hac aylarında umre yapılabileceğini) başta bilmiş olsaydım kurbanlığımı sevk etmezdim. Ve bu nüsükümü umreye dönüştürürdüm. Beraberinde kurbanlığı bulunmayan kimse ihramdan çıksın ve bu nüsükünü umreye dönüştürsün."

Böyle demesi üzerine bütün insanlar ihramdan çıktılar.

Vadinin aşağısında bulunan Süraka b. Malik b. Cu'şum dedi ki:

- Ya Rasûlallah, bu sadece bu seneye mi mahsustur, yoksa ebediyete kadar mı böyledir?

Süraka'nın bu sorusu üzerine Rasûlullah (s.a.v.), parmaklarını birbirine geçirip üç kez;

- Ebediyete kadar bu böyle olacaktır, dedi. Sonra sözüne şunları ekledi:

- Kıyamet gününe kadar umre hacca dahil oldu.»

Ali, Yemen'den kurbanlık getirdi. Rasûlullah da kurbanlığını Medine'den sevk etmişti. Ali geldiğinde Fatıma'nın ihramdan çıkıp boyalı elbiseler giydiğini, gözüne sürme sürdüğünü gördü. Bunu yadırgadı. Ama Fatıma:

- Böyle yapmamı babam bana emretti, dedi.

Ali, Kûfe'de şöyle demişti:

- Bunun üzerine ben de, Fatıma'yı hesaba çekme niyetiyle söylemiş olduğu sözleri Rasûlullah'a sormaya gittim. Ona şöyle dedim:

- Fatıma boyalı elbiseler giymiş, gözüne sürme sürmüş, böyle yapmasını da sizin kendisine emretmiş olduğunuzu söyledi.

Bunun üzerine Rasûlullah, şöyle cevap verdi:

- Fatıma doğru söyledi, doğru söyledi. Böyle yapmasını ona ben emrettim.

Cabir diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye şöyle sordu:

- Nasıl telbiye getirdin?

- Allahım, senin Rasûlünün getirdiği şekilde telbiye getiriyorum,

dedim.

Hz. Ali dedi ki: Beraberimde kurbanlığım vardı. Ancak Rasûlullah ihramdan çıkmamamı emretti.

Ravinin ifadesine göre, Ali'nin Yemen'den getirdiği kurbanlar ile Rasûlullah'ın getirmiş olduğu kurbanların toplamı 100 idi. Rasûlullah (s.a.v.), bunlardan altmış üç tanesini bizzat kendi eliyle kesti. Ali'yi kurbanlıklarına ortak etmişti. Sonra her deveden bir parça etin kazana konulmasını emretti. O etlerden yediler. Çorbasının suyundan da içtiler.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

"Ben burada kurban kestim. Mina'nın her tarafında kurban kesilebilir."

Arafe'de de dururken şöyle demişti:

"Ben burada durdum. Ama Arefe'nin her tarafında durulabilir."

Rasûlullah, Müzdelife'de durmuş ve şöyle demişti:

"Ben burada durdum. Ama Müzdelife'nin her tarafında durulabilir."

İmam Ahmed b. Hanbel ile Müslim'in ifadelerindeki farklı ilavelerden anladığım kadarıyla Rasûlullah (s.a.v.), bir defasında Hz. Ali'ye, Fatıma'yla ilgili olarak şöyle demiştir:

- Fatıma doğru söyledi, doğru söyledi. Sen hacca niyet ederken ne söyledin?

- Dedim ki: Allahım, senin Rasûlünün telbiye getirişi gibi telbiye getiriyorum (onun niyet ettiği gibi niyet ediyorum.).

Hz. Ali diyor ki:

"Beraberimde kurbanlık hayvanlar vardı. Ama Rasûlullah ihramdan çıkmamamı söyledi."

Ali'nin Yemen'den getirdiği kurbanlıklar ile Rasûlullah'ın getirdiği kurbanlıkların toplamı 100 idi.

İnsanların tamamı ihramdan çıkıp saçlarını kısalttılar. Sadece Peygamber (s.a.v.) ile beraberinde kurbanlığı bulunan kimseler ihramdan çıkmadılar.

Terviye günü olunca Arafat'a yöneldiler. Hac için telbiye getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.), orada öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını kıldı. Biraz bekledi. Güneş doğunca kıldan örülmüş çadırının kurulmasını emretti. Nemire mıntkasında çadırını kurdular. Rasûlullah (s.a.v.), yürümeye başladı. Kureyşlilerin cahiliyette yaptıkları gibi Rasûlullah'ın Meş'ar-i Haram'da durmuş ve vakfe yapmış olduğu hususunda Kureyşliler şüphe etmiyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), orayı da geçti. Arefe'ye gelince, çadırının Nemire'de kendisi için kurulmuş olduğunu gördü, orada konakladı. Güneş zevale erince Kasva adlı devesinin getirilmesini emretti. Devesini hazırladılar. Vadinin

içine geldi, orada insanlara şu hutbeyi irad etti:

"Bugünleriniz nasıl mukaddes bir gün ise, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay ise, bu şehriniz nasıl mukaddes bir şehir ise; canlarınız, mallarınız, ırzlarınız da öyle mukaddestir. Her türlü taarruzdan korunmuştur. Cahiliyetten kalma her türlü çirkin âdetler ayaklarınızın altındadır. Onları çiğniyorum. İptal ettiğim ilk kan davası, İbn Rebîa b. Haris'in kan davasıdır. O, Beni Sa'd kabilesinde süt emmişti. Onu Hüzeyl öldürmüştü.

Kaldırdığım İlk faiz de Abdülmuttalib'in oğlu Abbas'ın faizidir, o tamamen kaldırılmıştır.

Kadınlarınız hakkında Allah'tan korkun. Allah namına söz vererek onların harim-i ismetine girebilmek hakkını kazanıyorsunuz. Allah'ın emaneti ile onları elde ettiniz. Sizin onlar üzerindeki hakkınız, aile döşegini, aile namusunu yad ayaklara çiğnetmemeleridir. Eğer böyle yaparlarsa onları çok incitecek bir şekilde olmaksızın dövün. Ama onların da rızıklarını ve elbiselerini örfe uygun miktarda vermekle yükümlüsünüz.

Benden sonra aranızda öyle birşey bırakıyorum ki, ona bağlı kaldığınız müddetçe sapıklığa düşmeyeceksiniz. O, Allah'ın kitabıdır. Size benim hakkımda soracaklardır. Onlara ne diyeceksiniz?

- Risaleti tebliğ ettiğine, nasihat verdiğiğine emaneti eda ettiğine şahadet ederiz.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), işaret parmağını semaya kaldırıp insanlara doğru sallayarak:

- Allahım, şahid ol. Allahım, şahid ol. Allahım, şahid ol, dedi. Sonra ezan okunup kamet getirildi. O da öğle namazını kıldırdı. Tekrar kamet getirildi. İkinci namazını kıldırdı. İki namaz arasında başka bir namaz kılmadı.

Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra bineğine bindi, vakfe yerine geldi. Devesi Kasva'nın karnını kayalıklara dayadı. Muşat dağına karşısına aldı. Kibleye yöneldi. Güneş batıncaya kadar vakfeye devam etti. Güneşin sarılığы gitti, nihayet güneş kursu tamamen kayboldu. Bundan sonra Üsâme b. Zeyd'i bineğinin tergisine aldı. Rasûlullah (s.a.v.), bineğini yürüttü. Fakat yular, Kasva'yı sıkıştırmıştı. Hayvancağının boynu geriye doğru çekilmiş gibiydi. Öyle ki, başı neredeyse üzengiye ulaşmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), sağ eliyle işaret ederek:

- Ey insanlar! Sakin olun, sakin olun, diyordu. Her bir dağın yanına geldiğinde bineğinin yularını azıcık gevşetiyordu ki, hayvancağız tırmanabilsin.

Nihayet Müzdelife'ye geldi. Orada akşam ve yatsı namazlarını bir ezan ve iki kamet ile kıldı. İki namaz arasında tesbihat yapmadı. Sonra uzanıp yatağa girdi. Fecir doğunca kalktı, ortalık aydınlanınca

ezan ve kamet getirildi, sabah namazını kıldı. Kavsa'ya binerek Meş'-ar-i Haram'a geldi. Kibleye yönelip dua etti. Allah'a hamd edip tekbir getirdi. Tehlil ve tevhid yaptı. Ortalık iyice aydınlanıncaya kadar orada kaldı. Güneş doğmadan önce bineğine binip yola çıktı. Fadl b. Abbas'ı bineğinin terkisine aldı. Fadl, güzel saçlı, beyaz tenli, vücudu yakışıklı bir kimse idi. Rasûlullah (s.a.v.), bineğini hareket ettirince oradan bazı kadınlar koşarak geçtiler. Fadl, onlara bakmaya başladı. Rasûlullah (s.a.v.), elini Fadl'ın yüzüne kapadı ve Fadl, Rasûlullah'ın elini öbür tarafa çevirdi. Rasûlullah (s.a.v.) ise elini öbür taraftan Fadl'ın yüzüne dayadı ve o da yüzünü öbür tarafa çevirerek kadınlara baktı.

Nihayet Batn-ı Muhassir'e gelindi. Orada azıcık hareketten sonra Rasûlullah (s.a.v.) orta yoldan büyük cemreye giden yola koyuldu. Ağacın yanında bu cemreye yedi taş attı. Her atışında tekbir getiriyordu. Bu taşları vadinin içinde atıyordu.

Sonra kurban kesme yerine gitti. Mübarek eliyle altmış üç kurban kesti. Kalanlarını Ali'ye verdi. O da onları kesti. Ali'yi kurbanlıklarına ortak etti. Sonra her kurbanlık deveden bir parça et kesilip kazana konularak pişirilmesini emretti. O etlerden yediler ve suyundan da içtiler.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.) bineğine bindi. Beyt'e gitti. Öğle namazını Mekke'de kıldı. Abdülmuttalib oğullarının yanına geldi. Onlar, insanlara Zemzem suyunu dağıtıyorlardı. Kendilerine şöyle dedi:

- Ey Abdülmuttalib oğulları, su çekip insanlara verin. Eğer insanlar bunu bir ibadet zannederek üzerinize üşüşüp de- sizi mağlup etmeselerdi, (bu işi elinizden almaya teşebbüs edecek olmasalardı) ben de sizinle beraber su çekerdim.

Bunun üzerine onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'a bir kupa Zemzem suyu verdiler. O da o kupadan içti."

Sonra Müslim, Ömer b. Hafs tariki ile böyle bir rivayette bulunmuş olup Ebu Seyyare'yi ve onun semersiz bir merkep üzerinde cahiliyet ehlini defettiğini anlatmış, sonrada Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"Ben burada kurban kestim. Mina'nın her tarafında kurban kesilebilir. Eşyalarınızın ve yüklerinizin yanında da kurban kesebilirsiniz.

(Arefe'de iken de şöyle demiştir): Ben burada vakfe yaptım. Arafе'nin her tarafında vakfe yapılabilir.

(Müzdelifе'de de şöyle demiştir): Ben burada durdum. Müzdelifе'nin her tarafında durulabilir."

RASÛLULLAH (S.A.V.)'İN HAC VE UMRE İÇİN MEDİNE'DEN MEKKE'YE GİDERKEN NAMAZ KILDIĞI YERLER

Buharî: "Medine yolundaki mescidler ve Peygamber (s.a.v.)'in namaz kıldığı yerler" babında şöyle der:

"Muhammed b. Ebu Bekir el-Mukaddemî, Fudayl b. Süleyman kanalı ile Musa b. Ukbe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Salim b. Abdullah'ın yolda bazı yerleri araştırdığını, orada namaz kıldığını gördüm. Babasının da oralarda namaz kıldığını ve babasının Rasûlullah'ı oralarda namaz kılarken gördüğünü söyledi.

Nafi'den rivayet olunduğuna göre İbn Ömer de o yerlerde namaz kılarmış.

Musa b. Ukbe diyor ki: Ben bunu Salim'e de sordum. Rasûlullah'ın o yerlerde namaz kılmış olduğu hususunda onun Nafi ile aynı görüşte olduğunu, sadece Şerefü'r-Revha mescidi hususunda ihtilaf ettiklerini gördüm."

İbrahim b. Münzir, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), umreye gittiği zamanlarda ve Haccetül-Vedaa çıktığı vakitte Zu'l-Huleyfe'deki mescidin yerinde duran bir Nuğaylan ağacı altında bineğinden inip konakladı. Keza güzergahı o yola uğrayan bir gazadan, hacdan ya da umreden dönüşünde Batn-ı Vadi'den iner, Batn-ı Vadi'nin üstüne çıkınca da vadinin ağzında ve şark tarafındaki kumsal yere konup gecenin sonunda oracıkta sabaha dek mola verirdi. Gece istirahatgahı işte orası olup ne taş mescidin yanında, ne de üzerinde öteki mescid binası olan kaya tepe idi."

Abdullah b. Ömer'den rivayet eden ravi ise şöyle der:

"Abdullah b. Ömer'in namaz kıldığı yerde, içinde müteaddit kum yığınları olan derin bir vadi girintisi vardı ki, Rasûlullah (s.a.v.) orada namaz kılarmış. Seller, Batha'daki kumları getire getire haliçteki kum yığınlarını düzleyip Abdullah b. Ömer'in namaz kıldığı o yeri belirsiz hale getirdi. Abdullah b. Ömer, Peygamber (s.a.v.)'in Şerefü'r-Revha'daki mescidin içerisine müsadif küçük mescidin yanında namaz kıldığını söylerdi. Peygamber (s.a.v.)'in namaz kıldığı yeri Abdullah bilir ve: "Ta orada, mescidde namaza durduğun vakit sağına döşer." derdi. Sözüünü ettiği o mescid de Mekke'ye doğru gittiğin vakit yolunun sağ tarafına gelir. Onunla büyük mescidin arası bir taş atımı, yahut ona yakın bir mesafedir.

Yine Abdullah, Munsarafü'r-Revha'nın yanındaki tepeciğe doğru namaz kıları. Bu tepeciğin uç tarafı Mekke cihetine gittiğin vakit Munsaraf ile kendi arasındaki mescidin yakınında yolun kenarına varır. Orada bir mescid yapılmışsa da, Abdullah b. Ömer o mescidde namaz kılmazdı. Onu ya solunda, ya ardında bırakarak mescidin

kible tarafındaki tepeciğe yönelerek namaz kılar. Abdullah, Revha'dan zevalden sonra çıktığında öğle namazını oraya gelinceye kadar kılmayıp orada kılar, Mekke'den döndüğünde de oraya sabahtan bir saat evvel, ya da seherin son vaktinde yetişirse, orada ta sabah namazını kılncaya kadar geceleyip istirahat ederdi.

Yine Abdullah'ın ifadesine göre Peygamber (s.a.v.), Rüveyse'ye varmadan, caddenin sağında ve alına gelen tarafında Rüveyse menzilhanesinin iki millik berisinde bir tepeciğe kadar geniş ve düz bir yerde bitmiş olan koca bir ağacın altına konardı. Bu ağacın yukarısı kırılmış, içi oyulmuştur. Gövdesi hala durur. Dibinde birçok kum yığınları vardır.

Yine Abdullah der ki: Giderken Arc'ın arkasına düşen yokuşca bir sel yatağının kenarında, caddenin sağında ve yolu gösteren kayaların yahud ağaçların yanında veya o kayalar ile ağaçların arasında Peygamber (s.a.v.), genişçe bir tepeye doğru namaz kılar. Namazgahın yanı başında iki veya üç mezar mevcuttur ki, üstlerinde taş yığınları vardır. Abdullah, öğle vakti güneşin zevalinden sonra Arc'dan kalkıp öğle namazını işte o namazgahta kılar.

Yine Abdullah der ki: Peygamber (s.a.v.), yolun solunda ve Herşa dağının ilerisindeki inişte bulunan büyük ağaçların yanında konaklardı. Bu iniş, Herşa dağının kenarına bitişiktir. Yol ile arasında bir ok atımı mesafe vardır. Abdullah, işte bu ağaçların en uzun ve yola en yakın olanına doğru namaz kılar.

Yine Abdullah der ki: Peygamber (s.a.v.), Merrü'z-Zehran'a Medine tarafından en yakın olan yerdeki inişte konaklardı. Safravat'tan aşağıya inerken yokuşun dibindeki genişlikte ve Mekke'ye gidene göre caddenin sol tarafına Rasûlullah (s.a.v.)'ın konak mahalli ile cadde arasında bir taş atımından fazla mesafe yoktu.

Yine Abdullah der ki: Peygamber (s.a.v.), Zi-Tuva da konaklayıp sabah oluncaya kadar orada geceler ve Mekke'ye gireceği sırada sabah namazını kılıp öyle girerdi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın oradaki namazgahı, kayadan bir tepe üstündedir. Orada yapılan mescidde değildir. Ama biraz aşağıda taştan kocaman bir tepe üstündedir.

Yine Abdullah der ki: Peygamber (s.a.v.), kendisi ile Ka'be tarafına gelen yüksek dağ arasındaki iki tepeyi karşısına alıp namaz kıldı."

Bu rivayette sözü edilen yerlerin çoğu bugün bilinmemektedir. Çünkü bu yerlerin çoğunun adları değişmiştir. Oradaki bedeviler, bu yerlerin adlarını değiştirmişlerdir. Bilgisizlik onların çoğunu mağlup etmiştir.

Merhum Buharî, bu yerlerin adlarını kitabında nakletmiştir. Kendisinin amacı, düşünerek, feraset göstererek veya tahminde bulunarak bazı kimselerin bu yerleri bulmasıdır. Bu yerlerin büyük bir

kısmı, Buharî zamanında biliniyordu. Doğrusunu Allah bilir.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN MEKKE'YE GİRİŞİ

Buharî, Müsedded kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), sabaha dek Zi-Tuva'da kalıp geceledi, sabah olduktan sonra Mekke'ye girdi."

Ravi diyor ki: İbn Ömer de böyle yapardı.

Müslim'in rivayetinde ise şu ilave vardır:

"Peygamber (s.a.v.), sabah namazını kılıncaya (veya sabahlayıncaya) kadar Zi-Tuva'da kaldı."

Müslim, Ebu Rabi ez-Zehranî kanalı ile Nafi'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Ömer, Mekke'ye gelirken Zi-Tuva'dan geçer, orada sabaha dek kalır, geceyi geçirir, sabahleyin gusleder, gündüz Mekke'ye girer ve Peygamber (s.a.v.)'in de böyle yaptığını söylerdi."

Buharî ve Müslim'in başka bir tarikten yaptıkları rivayete göre İbn Ömer, Mekke'ye gelişinde Harem'e en yakın yerde telbiyeye son verir, sonra Zi-Tuva'da geceyi geçirirdi.

Biraz önce de geçtiği gibi, Buharî ile Müslim, Nafi'den rivayet ettiler ki; İbn Ömer şöyle demiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldiği zaman Zi Tuva'da geceler, sabaha kadar orada kalırdı. Sabah namazını orada kılardı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın namazgahı, kayalık bir tepede idi. Ka'be cihetinde kendisi ile uzun dağın arasındaki iki dağ oyuğuna yönelerek namaz kılardı. Orada inşa edilen mescid, kaya tepe tarafında olup kendisinin namazgahının sol kısmına düşer. Rasûlullah (s.a.v.)'ın namazgahı oradan daha aşağılardaki siyah tepeliğin üzerinde idi. Tepelikten on zira veya ona yakın bir mesafeyi geride bıraktıktan sonra kendisi ile Ka'be arasındaki dağın iki oyuğuna yönelerek namaz kılardı."

Özetle diyeceğimiz şudur ki, Peygamber (s.a.v.), yolculuğunun sonuna geldiğinde Zi Tuva da denen Harem'le sınırdaş olan Mekke'ye yakın yerde telbiyeye son verirdi. Çünkü artık amacına ulaşmış oluyordu. Zi Tuva'da geceyi geçirir, sabahlar ve orada az öncede tasvir ettiğimiz uzun dağın iki oyuğuna yönelerek sabah namazını kılardı.

Rivayetlerde geçen bu namaz yerlerini basiret gözü ile düşünen kimseler, bu yerleri iyi bilip tanırlar. Rasûlullah'ın namaz kılmış olduğu yerleri öğrenirler.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye girmek için Zi Tuva'da boy abdesti aldı. Sonra bineğine bindi. Gündüz açıktan açığa Batha'daki yüksek tepeden Mekke'ye girdi. Oraya Keda denilir. İnsanlar kendi-

sini görsünler ve kendisi de onları yukarıdan görsün diye giriş yeri olarak orayı seçmişti. Önceki sayfalarda anlattığımız gibi fetih gününde de oradan Mekke'ye girmişti.

Malik, Nafi tariki ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye Seniyetü'l-Ulya denen yüksek tepeden girmiş ve Seniyetü's-Süfla denen aşağıdaki tepeden çıkmıştı."

İmam Şafî'nin "Müsned"indeki rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be-i Muazzama'yı görünce ellerini kaldırıp şöyle dua etti:

"Allahım, şu Beyt'in şerefini, azametini, kıymet ve heybetini artır, onu şereflendiren, ona ikramda bulunan, hac veya umre maksadıyla ziyaretine gelen kimselerin de şereflerini kıymetlerini, saygınlık ve iyiliklerini artır."

Hafız el-Beyhakî, Mekhul'un şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye girip de Ka'be'yi görünce ellerini kaldırıp tekbir getirdi ve şöyle dua etti:

"Allahım, sen selamsın, selam sendedir. Ey Rabbimiz, bize esenlikle selam ver. Allahım, şu Beyt'in şerefini, azametini, kıymetini, heybet ve iyiliğini artır. Beyt'i hac veya umre niyetiyle ziyaret edenlerin de kıymetlerini, saygınlık ve iyiliklerini arttır."

İmam Şafî, İbn Abbas'tan rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"Namazda eller kaldırılır, Beyt görüldüğünde eller kaldırılır. Safa ve Merve tepesinin üzerinde eller kaldırılır. Arefe akşamında namazlar cem' edilirken kaldırılır, iki cemreye taş atımı esnasında eller kaldırılır. Ölü üzerine namaz kılınırken eller kaldırılır."

Peygamber (s.a.v.), daha sonra Beni Şeybe kapısından Mescid-i Haram'a girdi.

Hafız el-Beyhakî, Ata b. Ebi Rebah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Harem'e dilediği kapıdan girebilir. Peygamber (s.a.v.), Beni Şeybe kapısından Mescid-i Haram'a girdi. Beni Mahzum kapısından çıkıp Safa tepesine gitti."

Beyhakî, bu rivayetini, Mescid-i Haram'a Beni Şeybe kapısından girmenin müstehab oluşuna delil olarak göstermiştir ve bunu şu rivayetle de teyid etmiştir: Ebu Davud et-Teyalisi, Hz. Ali (r.a.)'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Cürhümlülerden sonra Ka'be yıkıldığı zaman Kureyşliler, onu yeniden inşa ettiler. Sıra hac-i esvedi yerine koymaya gelince bu taşı kimin duvara yerleştireceği hususunda Kureyşliler anlaşmazlığa düştüler. Neticede Beni Şeybe kapısından ilk olarak Mescid-i Haram'a gelecek olan kimsenin o taşı duvardaki yerine yerleştirmesi hususunda antlaştılar. Beni Şeybe kapısından ilk olarak Rasûlullah (s.a.v.), Mescid-i Haram'a girdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'i

hakem tayin ettiler. O da bir yaygı getirilmesini emretti. Yaygıyı getirip yere serdiler. O da hacere-i esvedi kendi mübarek eliyle yaygının ortasına koydu ve her kabileden bir temsilcinin, yaygının bir ucundan tutmasını emretti. Böylece hacere-i esvedi kaldırdılar. Duvardaki yerinin yanına getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.) da taşı alıp duvardaki yerine koydu."

Biz bu konuyu bisetten önce Ka'be'nin yeniden yapılışı babında teferruatlı olarak anlatmıştık. Bu rivayeti ileri sürerek Beni Şeybe kapısından Mescid-i Haram'a girmenin müstehab oluşunu söylemekte ihtilaf vardır. Doğrusunu Allah bilir.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN TAVAFI NASILDI?

Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde ilk iş olarak abdest alır, sonra tavaf ederdi. Sonra o gelişinde umrede olmadı. Yani hac ve umre arasında ihramdan çıkmadı. Sonra Ebu Bekir'le Ömer de aynı şekilde haccettiler. Sonra ben Ebu Zübeyr'le birlikte haccettim. O da ilk iş olarak tavaf yaptı. Muhacirlerle Ensâr'ın da aynı şeyleri yaptıklarını gördüm. Annem, kendisinin kız kardeşi, Zübeyr, falan ve filan adamlarla birlikte umre yaptıklarını, hacere-i esvedi istilam ettikten sonra ihramdan çıktıklarını bana haber verdi."

Demek ki Peygamber (s.a.v.), tavaftan önce hacere-i esvedi istilam etmiş. Nitekim Cabir de şöyle demiştir:

"Beyt'e Rasûlullah'la birlikte geldiğimiz zaman o, hacere-i esvedi istilam eder, istilamdan sonra tavafin ilk üç turunu remel yaparak, diğer dört turunu da normal yürüyüşle ifa ederdi."

Buharî, Muhammed b. Kesir kanalı ile Abis b. Rebia'nın şöyle dediğini rivayet eder:

"Hz. Ömer hacere-i esvedin yanına gelip öptü ve şöyle dedi:

"Doğrusu ben biliyorum ki, sen fayda ve zarar vermeyen bir taşsın. Rasûlullah (s.a.v.)'ın seni öptüğünü görmeseydim, ben de öpmezdim."

İmam Ahmed b. Hanbel, Abis b. Rebia'nın şöyle dediğini rivayet eder:

"Hz. Ömer'in, hacere-i esvedin yanına geldiğini ve şöyle dediğini gördüm:

"Allah'a yemin ederim ki, senin fayda ve zarar vermeyen bir taş olduğunu çok iyi bilmekteyim. Rasûlullah (s.a.v.)'ın seni öptüğünü görmüş olmasaydım, ben de seni öpmezdim."

Böyle dedikten sonra yaklaştı ve hacere-i esvedi öptü."

Yine Buharî'nin, Zeyd'in babası Eslem'den rivayetine göre Hz.

Ömer, hacar-i esvede hitaben şöyle demiştir:

"Allah'a yemin ederim ki, senin fayda ve zarar vermeyen bir taş olduğunu çok iyi bilmekteyim. Rasûlullah (s.a.v.)'ın seni istilam ettiğini görmüş olmasaydım ben de seni istilam etmezdim."

Böyle dedikten sonra Hz. Ömer, hacar-i esvedi istilam etti ve şöyle dedi:

"Bizim remel yapmakla işimiz ne? Ancak biz bunu müşriklere güçlü olduğumuzu göstermek için yapmıştık. Allah, onları helak etsin. Ancak bu Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığı bir iştir. Biz de bunu bu sebeple terk etmek istemiyoruz."

Bu da gösteriyor ki, Hz. Ömer, bu sözü söyledikten sonra hacar-i esvedi istilam etmiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Süveyd b. Gafle'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Ömer (r.a.)'ın hacar-i esvedi öptüğünü ve şöyle dediğini gördüm:

"Doğrusu ben senin fayda ve zarar vermeyen bir taş olduğunu çok iyi bilmekteyim. Ama Ebu'l-Kasım (s.a.v.)'ın sana karşı çok lütfkar olduğunu gördüm."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Ömer b. Hattab, hacar-i esvedin üzerine kapanıp şöyle dedi:

"Doğrusu ben, senin bir taş olduğunu pek iyi bilmekteyim. Sevgi-lim Peygamber (s.a.v.)'in seni öptüğünü ve seni istilam ettiğini görmüş olmasaydım ben de seni istilam etmez ve öpmezdim. "Andolsun ki Rasûlullah, sizin için en güzel örnektir."

Ebu Davud et-Teyalisi, Mekke ehlinden birinin şöyle dediğini rivayet eder:

"Muhammed b. Abbad b. Cafer'in hacar-i esvedi öptüğünü ve üzerine secde ettiğini, sonrada şöyle dediğini gördüm: Dayım İbn Abbas'ın da onu öptüğünü ve üzerine secde ettiğini gördüm."

İbn Abbas dedi ki: Ömer b. Hattab'ın hacar-i esvedi öptüğünü ve üzerine secde ettiğini gördüm.

Sonra Ömer şöyle dedi: "Peygamber (s.a.v.)'in hacar-i esvedi öptüğünü görmüş olmasaydım, ben de onu öpmezdim."

Özetle bu hadis, müteaddid yollardan emirü'l-mü'minin Ömer b. Hattab (r.a.)'dan rivayet edilmiştir ve bu konudaki otorite âlimlerin çoğu nezdinde de kesinlik ifade etmektedir.

Bu rivayette, Peygamber (s.a.v.)'in hacar-i esved üzerine secde yaptığı söylenmiş değildir. Ancak Ebu Davud et-Teyalisi'nin bu husustaki rivayeti böyle demektir. Ancak bu da merfulukta sarih bir rivayet değildir. Fakat Hafız el-Beyhakî, Cafer b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: Muhammed b. Abbad b. Cafer'in hacar-i esvedi öptüğünü ve üzerine secde ettiğini, sonra şöyle dediğini gördüm: "Da-

yım İbn Abbas'ın da bunu öptüğünü ve üzerine secde ettiğini gördüm."

İbn Abbas da şöyle demiştir: "Ömer'in de hacar-i esvedi öptüğünü ve üzerine secde ettiğini gördüm."

Bundan sonra sözünü şöyle sürdürmüştür: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın da böyle yaptığını gördüm. Ben de aynı şeyi yaptım."

Buharî, Zübeyr b. Arabî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Adamın biri, hacar-i esvedi istilam etmenin hükmünü İbn Ömer'e sordu. O da şöyle cevap verdi:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın da hacar-i esvedi istilam edip öptüğünü gördüm.

- Kalabalıktan ötürü sıkışır da hacar-i esvedin yanına gidemezsen ne dersin?

- Sen şu "Ne dersin?" sözünü Yemen'e at. (Yani bu sözü bırak. Benim dediğime bak.). Çünkü ben Rasûlullah (s.a.v.)'ın hacar-i esvedi istilam edip öptüğünü gördüm."

Buharî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın istilam ettiğini gördüğümünden beri sıkıntı ve genişlik hallerinde bu iki taş (Rûkn-i Yemâni ile hacar-i esvedi) istilam etmeyi bırakmış değilim."

Ravi diyor ki: Ben Nafi'ye şöyle sordum:

- İbn Ömer, iki rûkûn arasında yürür müydü?

- İstilamı için daha kolay olsun diye iki rûkûn arasında yürürdü.

Ebu Davud ile Neseî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet ederler:

"Peygamber (s.a.v.), tavafın her şavtında Rûkn-i Yemâni ile hacar-i esvedi istilam etmeden geçmezdi."

Buharî, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'ın, Ka'be'nin Yemen tarafındaki iki rûknünden başka rûknü istilam ettiğini görmedim."

Yine bir rivayete göre İbn Ömer şöyle demiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'ın Rûkn-i Şamî'nin ikisini de istilamı terk ettiğini görmedim. Ancak onlar, İbrahim peygamberin kurduğu temeller üzerine yerleştirilmiş değillerdi."

Buharî, Ebü's-Şa'sa'nın şöyle dediğini rivayet eder:

"Kim Ka'be'nin bir kısmından dahi olsa uzak durabilir?

Muaviye, bütün rûkûnleri istilam ederdi. İbn Abbas ona dedi ki:

- Bu iki rûkûn istilam edilmez.

- Ka'be'nin terk edilecek herhangi bir tarafı yoktur. Her tarafı istilam edilir. İbn Zübeyr, bu rûkûnlerin tamamını istilam ederdi."

Sahih-i Müslim'de İbn Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın, iki Rûkn-i Yemâni'nin dışında başka rûkûnleri istilam ettiğini görmedim."

İbn Ömer'in rivayeti, İbn Abbas'ın sözüne uygun ve muvafık görülmektedir. Yani iki Rük-n-i Şamî istilam edilmez. Çünkü bu rükünler (köşe taşları), İbrahim peygamberin atmış olduğu temeller üzerine konulmuş değildirler. Çünkü Kureyşliler, Ka'be'yi yeniden inşa ederlerken, masrafları karşılayamadıklarından İbrahim peygamberin temellerinin bir kısmını dışarıda bırakmışlardı. Hatim denen kısmı, bu inşaat esnasında Ka'be'yi yeniden İbrahim peygamberin temelleri üzerine inşa etmek istemişti, ancak insanların cahiliye döneminden yeni kurtulmuş olmaları ve bunu yadırgayacakları endişesiyle bu tasarımdan vazgeçmişti.

Abdullah b. Zübeyr hadisesi vuku bulduğu zaman o, Ka'be'yi yıkmış ve teyzesi, mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin kendisine haber verdiği ve Hz. Peygamber'in işaret ettiği şekilde Ka'be'yi yeniden İbrahim peygamberin kurduğu temeller üzerine inşa etmişti. Eğer İbn Zübeyr, bu yeni inşaattan sonra Ka'be'nin bütün rükünlerini istilam etmiş ise bu gerçekten güzel bir harekettir. Vallahi bundan anlaşılan ve kastedilen de budur.

Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), tavafinın her şavtında Rük-n-i Yemânî ile Hatim'i istilam etmeden geçmezdi."

Neseî, Abdullah b. Saib'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın Rük-n-i Yemânî ile Hatim arasında şöyle dediğini işittim:

"Rabbimiz! Bize dünyada iyiyi, ahirette de iyiyi ver. Bizi ateşin azabından koru." (el-Bakara, 201.)

Tirmizî, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde Mescid-i Haram'a girdi. hacr-i esvedi istilam etti. Sonra sağ tarafına doğru tavafa başladı. Tavafin üç şavtını remel yaparak (koşarak) ifa etti. Dört şavtını da yürüyerek ifa etti. Tavaf sonunda Makam-ı İbrahim'e geldi ve:

"İbrahim'in makamını namaz yeri edinin." ayetini okudu. Sonra Makam-ı İbrahim'i kendisiyle Ka'be arasına alarak iki rekat namaz kıldı. Namazdan sonra hacr-i esvede gelip onu istilam etti. Bundan sonra Safa tepesine gitti. Zannedersem şu ayeti okudu:

"Şüphesiz Safa ile Merve, Allah'ın nişanelerindendir." (el-Bakara, 158.)

Bu hasen ve sahih bir hadistir. Ehl-i ilme göre bu hadise uygun amel edilir."

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN TAVAF ESNASINDA REMEL VE İZTİBA' YAPMASI

Buharî, Salim'in babasının şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'in Mekke'ye gelip hacet-i esvedi istilam ettiği zaman ilk tavafında tavafın yedi turundan ilk üçünü koşarak (bir nevi remel yaparak) ifa ettiğini gördüm."

Buharî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), hac ve umrede tavafın üç turunu koşarak, dört turunu da yürüyerek ifa etti."

Buharî, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), hac veya umre için Mekke'ye gelişinde ilk tavafında, tavafın üç turunu koşarak, dört turunu da yürüyerek ifa eder. Tavaftan sonra iki rekat namaz kılar, namazdan sonra da Safa ile Merve arasında sa'y ederdi."

Buharî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Beyt'i ilk tavaf edişinde tavafın üç şavtını koşarak, dört şavtını da yürüyerek ifa ederdi. Safa ile Merve tepeleri arasında vadinin ortalarına geldiğinde de koşardı."

Müslim, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Hatim'den Hatim'e üç şavtı remel yaparak (koşarak) ifa eder, dört şavtı da yürüyerek ifa ederdi."

Müslim, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), tavafın üç şavtını Hatim'den Hatim'e remel yaparak (koşarak) ifa ederdi."

Ömer b. Hattab dedi ki:

"Cenâb-ı Allah, İslâmiyet'i kökleştirdiği, küfrü yok ettiği halde biz ne diye remel yapıyor ve tavaf esnasında omuzlarımızı açıyoruz? Ama bununla birlikte biz yine de Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yapmış olduğumuz şeyleri terk etmiyoruz."

Nakledilen bütün bu rivayetler, tavaf esnasında remel yapmanın sünnet olmadığını söyleyen İbn Abbas'a ve onun yolunda gidenlere bir reddiyedir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, Umretü'l-Kaza için Mekke'ye geldiklerinin dördüncü gününün sabahında müşrikler:

- Medine sıtmasının kendilerini zayıf düşürdüğü, güçsüz bir topluluk size geliyor! deyince Rasûlullah (s.a.v.), ashabına, tavafın ilk

üç şavtında remel yapmalarını, Rûkn-i Yemâni ile hacar-i esved arasında yürümelerini emretmişti. Üzerlerine vacip olmasın diye Hz. Peygamber, tavafin bütün şavtlarında remel yapmalarını emretmemişti. Bu husus, Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde sabittir. Sanki İbn Abbas, remelin Veda haccında vuku bulduğunu inkar etmektedir. Oysa önceki sayfalarda da geçtiği gibi bu hüküm, sabit nakille sahih olarak bize intikal etmiştir. Hatta sabit nakilde anlatıldığı gibi remelin Hatim'den Hatim'e kadar tamamlanması gerektiği de ifade edilmiştir. İki Rûkn-i Yemâni arasında Peygamber (s.a.v.), müşriklerin za-yıflık iddialarını çürütmek için yürümemiş, koşarak tavafinı devam ettirmiştir.

Sahih hadiste İbn Abbas'tan varid olduğu gibi sahabeler, Cîrâne umresinde remel ve izziba¹ yapmışlardır.

İbn Abbas'ın bu görüşü reddedilmiştir. Çünkü Cîrâne umresinin yapıldığı günlerde Müslümanlar için korku kalmış değildi. Zira bu umre, Mekke fethinden sonra yapılmıştı. Bununla ilgili açıklama önceki sayfalarda verilmişti.

Hammad b. Seleme, İbn Abbas'ın bu konuda şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın Ka'be'yi, izziba' yapmış olarak tavaf ettiğini gördüm."

Ebu Davud da Ya'lâ b. Ümeyye'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), yeşil bir ihramla izziba' yapmış olarak tavaf yaptı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ya'lâ b. Ümeyye'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde hadremi bir ihram ile izziba' yapmış olarak Beyt'i tavaf etti."

Cabir de daha önce geçen hadisinde şöyle demiştir: "Beyt'e Peygamber (s.a.v.) ile geldiğimizde o, hacar-i esvedi istilam etti. Sonra tavafin üç şavtını remel yaparak, dört şavtını da yürüyerek ifa etti. Tavaftan sonra Makam-ı İbrahim'e ilerledi. Orada:

"İbrahim'in makamını namaz yeri edin." ayetini okudu. Makam-ı İbrahim'i kendisi ile Ka'be arasına aldı. Orada iki rekat namaz kıldı. Bu namazın ilk rekatında İhlâs sûresini, ikinci rekatında ise Kafirûn sûresini okudu."

Soru: Peygamber (s.a.v.), bu tavafinı binek üzerinde mi, yoksa yürüyerek mi yaptı?

Cevap: Bu hususta bize iki nakil ulaşmıştır. Bunların birbirleriyle çelişkili oldukları zannedilebilir. Biz bu nakilleri söyleyecek ve iki-

(1) İzziba: İhramlı kimsenin ihramının ucunu sağ omuzunun altından alıp sol omuzunun üzerine atmasıdır. Böylece sağ omuzunu açıkta bırakmış olur.

si arasındaki uygunluğa işaret edeceğiz. Aralarında çelişki bulunduğunu zannedenlerin şüphesini de ortadan kaldıracaktır. Muvaffakiyet Allah'tandır. Sadece Allah'ın yardımına başvurulabilir. O bize yeterlidir. O ne güzel vekildir.

Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Veda haccında kendi devesi üzerinde tavaf yaptı. Hacer-i esvedi kendi bastonu ile istilam etti."

Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), deve üzerinde Ka'be'yi tavaf etti. Hacer-i esvedin yanından her geçişinde ona işaret etti."

Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), deve üzerinde Ka'be'yi tavaf etti. Hacer-i esvedin yanından her geçişinde birşeyle ona işaret etti ve tekbir getirdi."

Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında deve üzerinde Ka'be'yi tavaf etti. İnsanlar ondan vazgeçmesinler diye kendisi hacere-i esvedi istilam ediyordu."

Bu rivayet, Hz. Peygamber'in Veda haccında deve üzerinde Ka'be'yi tavaf ettiğini ispatlıyor. Ancak Veda haccında üç tavaf vardı. Bunlardan ilki kudum tavafı, ikincisi farz olan ve kurban bayramının birinci gününde ifa edilen ifada tavafı, üçüncüsü de veda tavafı idi. Hz. Peygamber'in deve üzerindeki tavafı belki de şu son iki tavaftan birinde veya ikisinde olmuştu. İlk tavafında yani kudum tavafında ise Ka'be'yi yürüyerek tavaf etmişti. Şafiî, bütün bunları kesin olarak ifade etmiştir. Doğrusunu bilen Allah'tır. En kesin hükmü veren de O'dur. Bizim bu söylediğimize delil olarak Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî'nin "Sünen-i Kebir" adlı eserindeki rivayetini gösterebiliriz:

Ebu Abdullah el-Hafız, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Kuşluk vakti güneş yükseldiği zaman Mekke'ye girdik. Peygamber (s.a.v.) mescide girdi. Önce hacere-i esvedi istilam etti. Gözleri yaşardı, ağladı. Sonra üç şavtı remel yaparak, dört şavtı da yürüyerek ifa etti. Böylece tavafını tamamladı. Tavaftan sonra hacere-i esvedi öptü. Elini üzerine koydu. Sonra iki elini yüzüne sürdü."

Ebu Davud'un bu konudaki rivayeti ise şöyledir: Müsedded, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde hastalıktan şikayetçi idi. Bineği üzerinde tavaf etti. Hacer-i esvedin yanına geldiğinde bastonuyla onu istilam etti. Tavafını tamamladığında bineğini çöktürdü ve iki rekat namaz kıldı."

Bunu sadece Yezid b. Ebi Ziyad rivayet eder ki, o da zayıf bir ki-

şidir. Sonra o, bu hadisenin Veda haccında olduğunu söylemediği gibi Veda haccının ilk tavafinda olduğunu da söylememiştir. Sahih-i Müslim'de mevcut olan rivayetlere göre İbn Abbas da, Cabir de, Peygamber Efendimiz'in zayıflığı ve hastalığı sebebiyle tavafi binek üzerinde yapmış olduğunu söylememişlerdir. Ancak kalabalığın çokluğundan ve insanların onu çepeçevre kuşatmalarından kaçınmak için binek üzerinde tavaf etmiştir. Çünkü onun önünde insanların dövülmesini kendisi istemiyordu. Nitekim bununla ilgili açıklama yakında gelecektir.

Hz. Peygamber'in haccer-i esvedi tavaftan ve iki rekathk tavaf namazından sonra ikinci kez öğmüş olduğu, Sahih-i Müslim'de Cabir'den rivayet edilen hadisile sabittir. Bu rivayette Cabir, Peygamber Efendimiz'in iki rekathk tavaf namazını kıldıktan sonra tekrar haccer-i esvede döndüğünü ve onu istilam ettiğini ifade etmektedir.

Sahih-i Müslim'de Ebu Bekir b. Ebi Şeybe ile İbn Nümejr, Nafi'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"İbn Ömer'in haccer-i esvedi eliyle istilam ettiğini, sonra kendi elini öptüğünü gördüm ve o şöyle de dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'ın böyle yaptığını gördüğümünden beri ben haccer-i esvedi istilam edip elimi öpmeyi terk etmedim."

Bu rivayetten anlaşılıyor ki, muhtemeldir ki, İbn Ömer, Peygamber (s.a.v.)'i, bazı tavaflarında böyle yaparken görmüştür. Ya da haccer-i esvedi en son istilamında böyle yaptığını görmüştür. Veya İbn Ömer'in kendisi zayıf olduğu için haccer-i esvede ulaşamadığından veya başkalarına sıkıntı ve eziyet vermek istemediğinden ötürü böyle yapmıştır.

Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) da onun babası Ömer b. Hattab'a şöyle demişti:

"Ey Ömer! Sen kuvvetli bir adamsın. Haccer-i esvedi istilam etmek için başkalarına sıkıntı verme. Başkalarını zorlama, yoksa zayıf kimselere eziyet vermiş olursun. Eğer bir boşluk bulursan o zaman haccer-i esvedi istilam et. Yoksa uzaktan ona karşı cepheni dönerek dur ve tekbir getir."

Asıl adı Vakdan olan Ebu Ya'fur el-Abd şöyle demiştir:

"Huzaa kabilesinden bir adamın Mekke emiri İbn Zübeyr'in öldürüldüğü zaman şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ömer'e şöyle dedi: "Ey Eba Hafs! Sen kuvvetli bir adamsın. Haccer-i esvedi istilam etmek için başkalarını sıkıntıya sokma, sıkıştırma. Bu durumda sen zayıf kimseye eziyet vermiş olursun. Ama bir boşluk bulursan istilam et. Yoksa tekbir getir ve geç git."

Süfyan b. Uyeyne dedi ki: Rasûlullah'ın bu sözünü nakleden kişi, Abdurrahman b. Haris'tir. İbn Zübeyr'in öldürüldüğü zamanda Mek-

ke dönüşünde Haccac, onu Mekke'ye vali tayin etmişti.

Ben derim ki: Bu Abdurrahman, kadri yüce, asil ve değerli bir kimse idi. Çevre vilayetlere gönderilen mushafların yazılması işinde Osman b. Affan hazretlerinin görevlendirdiği dört kimseden biridir. Hz. Osman'ın yaptığı bu işe sahabeler muvafakat etmişler, icmada bulunmuşlardı.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN SAFA VE MERVE ARASINDAKİ SA'YI

Müslim'in Sahih'inde, Cabir'den rivayet ettiği ve daha önceki sayfalarda geçen hadisinde belirttiği gibi Peygamber (s.a.v.), Ka'be'yi yedi kez tavaf etmiş, Makam-ı İbrahim'de iki rekat namaz kılmıştır, dedikten sonra şöyle der:

«Sonra Hz. Peygamber, hacir-i esvede giderek istilam etti, sonra kapıdan girip Safa'ya yöneldi. Safa'ya yaklaştığında: "Doğrusu Safa ile Merve Allah'ın nişanlarındandır." ayetini okudu. Ayetteki sıraya göre Safa'dan başlayarak sa'y etti. Önce Safa tepesine, Ka'be'yi görebilecek kadar çıktı. Kibleye yönelerek tekbir getirdi. Allah'ı birledi ve şöyle dedi:

"Allah'tan başka ilah yoktur. O, ortaksızdır. Övgü ve hükümranlık O'nundur. O, herşeye güç yetirendir. Allah'tan başka ilâh yoktur. Vadini gerçekleştirdi. Kuluna yardım etti. Düşman grupları tek başına yenilgiye uğrattı."

Bu arada yine dua etti. Ve bu duayı üç kez tekrarladı. Sonra Safa'dan indi. Ayakları vadiye tamamen basıp düzlüğe vardığında remel yaptı (koşarak sa'y etti). Merve tepesinin yokuşuna gelince yürümeye başladı; Merve'ye ulaştı. Tepesine çıkmaya başladı. Ka'be'yi görecek yere kadar çıktıktan sonra, Safa tepesinde yaptığı duanın aynısını yaptı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ömer b. Harun el-Belhî kanalı ile Ya'lâ b. Ümeyye'nin oğullarından birinden nakilde bulunarak Ya'lâ'nın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'i Safa ile Merve arasında Mercan dokuması bir ihrama bürünerek iztiba'yı yapmış halde gördüm."

İmam Ahmed b. Hanbel, Yunus kanalı ile Habibe binti Ebi Tecrat'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Kureysli birkaç kadınla birlikte Husayn'ın evine girdim. Peygamber (s.a.v.) de Safa ile Merve arasında sa'y yapıyordu. Sa'y esnasında hızla yürüdüğü için izarı ona iyice sarılmıştı. Ashabına şöyle diyordu:

"Sa'y yapın. Doğrusu Allah, sa'y yapmayı size vacib kılmıştır."

İmam Ahmed b. Hanbel, Habibe binti Ebi Tecrat'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'i Safa ile Merve arasında sa'y yaparken gördüm. Kendisi arkada, insanlar da onun önündeydiler. Sa'y yapıyordu. Hızla yürüdüğünden dolayı izarının dizlerine sarıldığını gördüm. Şöyle diyordu:

"Sa'y yapın. Doğrusu Allah sa'y yapmayı size vacib kılmıştır."

İmam Ahmed b. Hanbel, Safiye binti Şeybe'den rivayette bulunarak bir kadının kendisine şöyle dediğini nakletmiştir:

"Safa ile Merve arasında sa'y ederken Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim:

"Sa'y etmek size vacib kındı. Öyleyse sa'y edin."

Bu rivayette ismi belirtilmeyen kadın, önceki iki senedde ismi açıkça ifade edilen Habibe binti Ebi Tecrat'tır.

Şeybe b. Osman'ın ümmü veledinden rivayet olunduğuna göre o, Peygamber (s.a.v.)'in Safa ile Merve arasında sa'y yapıp şöyle dediğini görmüştür:

"Bu vadi, ancak koşarak kat edilebilir."

Bu hadisi, Neseî rivayet eder. Burada sözü edilen sa'y'dan kasıt, hervele yapmak ve koşmak değil, Safa'dan Merve'ye ve Merve'den Safa'ya gitmektir. Yoksa Cenâb-ı Allah, bu iki tepe arasında koşmayı ve herveleyi bize vacib kılmış değildir. Aksine bir insan, bu iki tepe arasında normal yürüyüşle yedi tur atarak sa'y yaparsa vecibesini ifa etmiş olur. Bu iki tepe arasındaki vadiye remel yapmazsa, ulemadan bir cemaate göre vecibesini ifa etmiş olur ki, bu ulema arasında ihtilaf yoktur.

Bunu Tirmizî, ilim ehlinden nakletmiş ve sonra şöyle demiştir: Yusuf b. İsa, Kesir b. Cehma'nın şöyle dediğini rivayet etti: "İbn Ömer'i, Safa ve Merve arasında yürüyerek, sa'y ederken gördüm. Ona: "Safa ve Merve arasında yürüyerek mi sa'y ediyorsun?" diye sordum. Bana şu cevabı verdi: "Eğer sa'y ediyorsam, Rasûlullah (s.a.v.)'ı sa'y ederken gördüğüm için sa'y ediyorum. Eğer yürüyorsam, Rasûlullah (s.a.v.)'ı yürürken gördüğüm için yürüyorum. Zaten ben yaşlı bir adamım."

Said b. Cübeyr de İbn Abbas'tan buna benzer bir rivayette bulunmuştur. Ebu Davud, Neseî ve İbn Mace, bunu İbn Ömer'den rivayet etmişlerdir. İbn Ömer, bu sebepten dolayı böyle konuşmuştur. İbn Ömer'in, Peygamber (s.a.v.)'in iki durumunu görmüş olması, iki ihtimali gündeme getirmektedir:

1- Hz. Peygamber'i tamamen remele (koşmaya) karışmayan bir yürüyüşle sa'y ederken görmüş olabilir.

2- Hz. Peygamber'i Safa ve Merve arasındaki yolun bir kısmında

koşarken, bir kısmında da yürürken görmüş olabilir.

Cabir'in rivayetinde de anlatıldığı gibi Peygamber (s.a.v.), Safa tepesinden inip vadinin ortalarına geldiğinde remel yapmış (koşmuş), yokuşa dayandığında da yürümeye başlamış ve Merve'ye varıncaya kadar yürümüştür. Bütün âlimlerin müstehab olarak kabul ettikleri görüş budur. Cabir'in hadisinde de geçtiği gibi Safa ve Merve arasında sa'y yapan kişinin her şavtta vadinin ortasında da remel yapması müstehabtır. Remel yapılacak bu orta yeri, yeşil direkler arası olarak belirlemişlerdir. Bu direklerden Safa tepesi tarafında bulunanı tektir ve mescid tarafındadır. Merve tepesi tarafında olan direkler ise, iki tane bir arada olup bunlar da mescid tarafındadırlar.

Bazı âlimler dediler ki: Bugün bu direkler arasındaki mesafe, vadinin orta yerinden biraz daha geniştir. Yani Rasûlullah (s.a.v.)'ın remel yaptığı kısmı biraz daha genişletmişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Muhammed b. Hazm'ın, Veda haccına dair derlemiş olduğu kitabında şu sözüne rastlamaktayız:

«Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Safa tepesine çıktı ve şu ayeti okudu: "Doğrusu Safa ile Merve, Allah'ın nişanelerindendir."»

Rasûlullah (s.a.v.), bu ayeti okuduktan sonra Allah'ın ayette ilk olarak Safa tepesinden söz etmiş olması dolayısıyla kendisi de sa'ya Safa tepesinden başladı. Bu iki tepe arasında deve üzerinde yedi şavt sa'y yaptı. Bu şavtların üçünü koşarak, dördünü de yürüyerek yaptı.»

Ancak Muhammed b. Hazm'ın bu görüşüne hiç kimse itibar etmemiş ve kendisinden önce herhangi bir kimse böyle dememiştir. Yani Hz. Peygamber, bu sa'y'ın ilk üç şavtını koşarak, kalan dört şavtını da yürüyerek yapmış değildir.

Muhammed b. Hazm, bu büyük hatasını sağlam bir delile de dayandırmamıştır. Hatta istidlal noktasına vardığı zaman da şöyle demiştir: "Safa ve Merve arasında kaç şavtın remel ile yapılması gerektiğine dair bir nas bulmuş değiliz. Bu hususta bir ittifak vardır."

Eğer Muhammed b. Hazm, sa'y'ın ilk üç şavtında remel yapılmasını kasdetmiş ise bu doğru değildir. Bunu söyleyen her hangi bir âlim yoktur. Eğer ilk üç şavtta remel yapılmasını kasdetmiş ve bu hususta bir delil bulmuş değil ise şunu söylemeliyim ki âlimler, sa'y'ın bütün şavtlarında remel yapılmasını müstehab kabul etmişlerdir. İbn Hazm'ın ilk üç şavtta remel yapılmasını müstehab sayması, âlimlerin bu konuda anlattıkları kavillere muhaliftir. Doğrusunu Allah bilir.

İbn Hazm, Hz. Peygamber'in Safa ve Merve arasında binek üzerinde sa'y yaptığını söylüyor. Oysa daha önceki sayfalarda geçen bir rivayette İbn Ömer, Peygamber (s.a.v.)'in iki tepe arasındaki vadide koşarak sa'y yaptığını ifade etmişti.

Tirmizî de İbn Ömer'den şöyle bir rivayette bulunmuştur: "Eğer ben koşarak sa'y yapıyorsam Rasûlullah (s.a.v.)'ın koşarak sa'y yaptığını gördüğüm için yapıyorum. Eğer yürüyerek sa'y yapıyorsam, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yürüyerek sa'y yaptığını gördüğüm için yapıyorum."

Cabir de şöyle demişti: "Peygamber (s.a.v.), Safa tepesinden inip de vadinin ortalarına geldiğinde remel yapmış (koşmuş), yokuşa dayandığında da yürümeye başlamış ve Merve'ye varıncaya kadar yürümüştü."

Habibe binti Ebi Tecrat da şöyle demişti: "Rasûlullah (s.a.v.), Safa ile Merve arasında sa'y yapıyordu. Sa'y esnasında hızla koştuğu için ızarı ona iyice sarılmıştı."

Sahih-i Müslim'de Cabir'in şöyle dediği rivayet edilmişti: "Peygamber (s.a.v.), Beyt'i görecektense Safa tepesine tırmanmıştı. Aynı şekilde yine Beyt'i görecektense Merve tepesine de tırmanmıştı."

Muhammed b. İshak'ın Cabir'den yaptığı rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), Mescid-i Haram'a gelirken kapıda devesini çöktürüp yaya olarak içeri girmiş, Beyt'i tavaf etmişti. Ancak Cabir, onun Beyt'i tavaf ettikten sonra Safa tepesine çıkarken devesine bindiğini ifade etmemiştir. Bu da gösteriyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), Safa ve Merve tepeleri arasında yürüyerek sa'y yapmıştır.

Ama Müslim, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Veda haccında Ka'be'yi bineği üzerinde tavaf etti. Safa ve Merve arasında deve üzerinde sa'y yaptı ki insanlar onu görsünler, o da onlara üstten bakabilsin, onların tamamını görebilsin. Onlar da kendisine sorular sorsunlar. Çünkü insanlar, onun etrafını kuşatmışlardı. Peygamber (s.a.v.) ve ahsabı, Safa ile Merve arasında tek sa'y yaptılar."

Ebu Davud, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'yi binek üzerinde tavaf etti. Safa ile Merve arasında da binek üzerinde sa'y yaptı."

Bu rivayet, İbn Cüreyc'in hadisinden hıfz edilmiştir ki, gerçekten müşkil bir rivayettir. Çünkü Cabir'den gelen diğer rivayetlerle başkalarından gelen rivayetler, Peygamber (s.a.v.)'in Safa ile Merve arasında yürüyerek sa'y yaptığını delalet etmektedirler. Cabir'in rivayetine Ebu Zübeyr "Safa ile Merve" kelimelerini kendiliğinden eklemiş olabilir. Doğrusunu Allah bilir. Bu durumda Hz. Peygamber, Ka'be'yi binek üzerinde tavaf etmiş, ama Safa ile Merve arasında yürüyerek sa'y etmiş olur diye bir durumla karşılaşmış olacağız veya Rasûlullah (s.a.v.), Safa ve Merve arasındaki şavtların bazısını yaya olarak, bazısını da kalabalıkların kendisini sıkıştırması yüzünden binek üzerine oturarak tamamlamıştır ki, İbn Abbas'ın yakında gelecek olan rivaye-

ti de buna delalet etmektedir. İbn Hazm, şu hususu kabul etmektedir ki, Hz. Peygamber'in Beyt'i ilk tavafi yaya olarak idi. Bineğine daha sonra binerek tavafi tamamlamıştı. Yine İbn Hazm şöyle bir iddiada bulunmuştur: Peygamber (s.a.v.), Safa ve Merve arasında binek üzerinde sa'y yapmıştı. Çünkü o, bu iki tepe arasında tek sa'y yapmıştı.

Sonra İbn Hazm, Cabir'in, "Peygamberin ayakları vadinin ortasına değdiğinde remel yaparak (koşarak) sa'y yaptı." sözünü şöyle tevیل etmiştir: Hz. Peygamber, her ne kadar binek üzerinde idiyse de bu söz yine de doğrudur. Çünkü devesi vadinin ortasına geldiğinde Hz. Peygamber'in vücudunun diğer taraflarıyla birlikte ayakları da vadinin orta yerinden âdetâ koşarcasına geçip gitmişti. İşte devesi koşarak gittiği için Peygamber Efendimiz de koşarak (remel yaparak) sa'yı tamamlamış gibi oldu.

Bu, gerçekten akla uymayan bir tevildir. Doğrusunu Allah bilir.

Ebu Davud, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Abbas'a şöyle dedim:

- Kavmin, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Beyt'i remel yaparak tavaf ettiğini ve bunun, onun sünnetlerinden olduğunu iddia ediyor.

- Hem doğru, hem de yalan söylemişler.

- Doğru söyledikleri nedir, yalan söyledikleri nedir?

- Doğru söyledikleri şudur ki, Rasûlullah (s.a.v.) Beyt'i remel yaparak tavaf etmiştir. Yalan söyledikleri de şudur ki, remel yaparak Beyt'i tavaf etmek sünnet değildir. Çünkü Hudeybiye zamanında Kureyşliler: "Muhammed'i ve ashabını bırakın ki, devenin burnundaki kurtçuklar gibi ölsünler." demişlerdi. Sonra ertesi sene Müslümanların gelip haccetmeleri ve Mekke'de üç gün müddetle ikamet etmeleri şartında anlaşılup musalaha yapmaları üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ertesi sene Mekke'ye geldi. Müşrikler, Kuaykian dağı tarafında duruyorlar, Müslümanları seyrediyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.) da ashabına: "Beyt'i üç kez remel yaparak tavaf edin." dedi, ama bu sünnet değildi."

Ebu Tufeyl sözüne devamla şöyle diyor:

"Ben, İbn Abbas'a şöyle dedim:

- Kavmin, Rasûlullah (s.a.v.)'ın deve üzerinde Safa ile Merve arasında sa'y yaptığını ve bunun sünnet olduğunu iddia ediyor.

- Hem doğru, hem de yalan söylemişler.

- Doğru söyledikleri nedir, yalan söyledikleri nedir?

- Doğru söyledikleri şudur ki, Rasûlullah (s.a.v.), Safa ve Merve arasında deve üzerinde sa'y yaptı. Yalan söyledikleri de şudur ki, bu sünnet değildir. Çünkü insanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ın etrafını sarıyor, ondan geri çekilmiyor ve onu rahat bırakmıyorlardı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onların sözlerini dinlemek ve onlarda onun

yerini görsünler, fakat elleri ona ulaşmasın, onu rahatsız etmesinler diye deve üzerine binip sa'y yaptı."

Müslim, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Abbas, Beyt'i tavaf etmenin faziletini önceki rivayetlerde olduğu gibi anlattı. Sonra ben kendisine şöyle dedim:

- Ey İbn Abbas! Safa ve Merve arasında binek üzerinde sa'y yapma hakkında bana bilgi ver. Böyle yapmak sünnet midir? Çünkü senin kavmin binek üzerinde sa'y yapmanın sünnet olduğunu iddia ediyor.

- Doğru da söylemişler, yalan da söylemişler.

- Doğru da söylemişler, yalan da söylemişler ne demek oluyor?

- İnsanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ın etrafında kalabalık oluşturarak şöyle diyorlardı: "İşte bu Muhammed'tir. İşte bu Muhammed'tir." Öyleki, kadınlar bile evlerinden çıkıp seyre başladılar. İnsanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ın önünden çekilmiyor ve sa'yine imkan vermiyorlardı. Kalabalık fazlalaşınca o da bineğine binerek sa'yımı devam ettirdi. Yürüyerek sa'y etmek elbette ki daha faziletlidir."

Müslim'in lafzı budur. Bu lafızdan da anlaşılıyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), etrafında büyük bir kalabalık teşekkül edince bineğine binerek sa'y yapmaya devam etmiştir. Böylelikle bu konudaki rivayetler arasında uyum sağlanmış oluyor. Doğrusunu Allah bilir.

Şimdi Müslim'in sahibindeki rivayete gelelim: Muhammed b. Râfi, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Abbas'a dedim ki:

- De bakalım hele. Bana ne diyeceksin? Ben Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördüm.

- Nasıl gördüğünü bana anlat bakalım.

- Onu Merve tepesi yanında bir deve üzerinde gördüm. İnsanlar etrafında büyük bir kalabalık oluşturmuşlardı.

- Evet, o Rasûlullah (s.a.v.) idi. İnsanlar onun önünden uzaklaştırlmıyor ve bu hususta zorlanmıyorlardı."

Bu rivayette, Hz. Peygamber'in Safa ve Merve arasında binek üzerinde sa'y yaptığını isbatlayan her hangi bir delil mevcut değildir. Çünkü bu husus, Veda haccıyla veya başka bir hac ile kayıtlandırılmış değildir. Bunun Veda haccında vuku bulduğunu takdir etsek bile Hz. Peygamber, sa'y'ini tamamlayıp Merve tepesi üzerinde oturduktan ve insanlara hitapta bulunduktan, onların kurbanlıklarını sevketmemiş olanlarına hacca feshedip umreye dönüştürmelerini emretmesinden sonra bir bineğe binmiş olabilir. Zaten onun bu emri vermesinden sonra kurbanlığını sevketmemiş olanların tamamı ihramdan çıktılar. Nitekim Cabir'in hadisinde de bu anlatılmıştı. Evet, bütün bunları yaptıktan sonra Hz. Peygamber'e devesi getirilmiş, o da

devesine binerek Mekke'deki evine gitmişti. Nitekim bunu ileride anlatacağız. İşte o esnada Ebu Tufeyl Amir b. Vasile el-Bekrî, onu binek üzerinde görmüş olabilir. Zaten Ebu Tufeyl de yaşça küçük sahabeler arasındaki birkaç kişiden biridir.

Ben derim ki: Ebu Hanife ve ashabı ile Sevrî gibi Irak ulemasından bazıları, kıran hacı yapan kimsenin iki tavaf ve iki sa'y yapması gerektiğine kail olmuşlardır ki, bu görüş, Hz. Ali ile İbn Mesud, Mücahid ve Şabî'den rivayet olunmuştur. Bunlar, Cabir'in bu konudaki uzun hadisini delil olarak ileri sürerler. Bu hadisin delalet ettiği mana şudur ki: Peygamber (s.a.v.), Safa ile Merve arasında yürüyerek sa'y yapmıştır. Yine bu hadiste Peygamber Efendimiz'in Safa ile Merve arasında binek üzerinde sa'y yaptığı söylenmektedir ki, bundan anlaşılan şu ki: Hz. Peygamber, biri yaya, diğeri süvari olmak üzere iki kez Safa ve Merve arasında sa'y yapmıştır.

Said b. Mansur, "Sünen" adlı eserinde şu rivayette bulunmuştur: "Ali (r.a.), hac ve umre için ihrama girdi. Mekke'ye geldiğinde umre için Beyt'i tavaf edip Safa ile Merve arasında sa'y yaptı. Sonra hac için dönüp Beyt'i tavaf etti ve Safa ile Merve arasında sa'y yaptı. Sonra kurban bayramının birinci gününe kadar ihramda kaldı."

Ebu Zer el-Herevî, "Menasik" adlı eserinde rivayet eder ki:

"Hz. Ali, hac ile umreyi cem etti. İkisi için iki tavaf ve iki sa'y yaptı. Sonra şöyle dedi: "Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın böyle yaptığını gördüm."

"Sünen" adlı eserinde Beyhakî, Ebu Nasr'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Ali'ye rastladım. Ben hac için ihrama girmiştim. O, hac ve umre için ihrama girmişti. Ona şöyle sordum:

- Ben de senin yaptığın gibi yapabilir miyim?
- Eğer önce umreye başlamış isen evet...
- Eğer bunu yapmak istersem bunu nasıl yaparım?
- Bir matara su alır, üzerine dökersin, sonra da hac ve umre için

ihrama girersin. İhrama gerince hac ve umre için iki tavaf ve iki sa'y yaparsın. Kurban bayramının birinci gününden önce de ihramdan çıkamazsın. Bu süre zarfında ihram yasaklarına tabi olursun.

Mansur dedi ki: Ben bunu Mücahid'e anlattım. O bana şöyle dedi: Biz de hac ve umreyi tek tavafla yapardık. Ama şimdi yapmıyoruz."

Eğer Mücahid'in böyle demiş olduğuna dair rivayet doğru ise bunun kudum ve ziyaret tavaflı olması muhtemeldir. Doğrusunu Allah bilir.

Ben derim ki: Bütün bu anlatılanlar, bize nakledilenler, sahih hadislerle muhaliftir. Çünkü Sahih-i Buharî'de daha önce İbn Ömer'den naklettiğimiz gibi o, umre için ihrama girmiş sonra da hacı buna da-

hil ederek kıran yapmıştı. Hac ve umresi için hac ile umre arasında tek tavaf yapmıştı. Sonra da: "İşte Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yaptı." demişti.

Tirmizî, İbn Mace ve Beyhakî, Deraverdî kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet ederler:

"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Hac ile umreyi cem eden kimse, ikisi için tek tavaf ve tek sa'y yapar."

Tirmizî, bunun hasen ve garib bir hadis olduğunu söylemiştir.

Aynı şey, Hz. Aişe'nin de başından geçmişti. O da kurbanlığını beraberinde getirmediği için umre ihramına girenlerdendi. Âdet görmeye başlayınca Rasûlullah (s.a.v.) ona; gusletmesini ve umresiyle birlikte hac için ihrama girmesini emretti. Böylece o da kıran yapmış oldu. Mina dönüşlerinde hacdan sonra umre yapma talebinde bulundu. Rasûlullah (s.a.v.) da onun gönlünü hoş etmek için ona umre yaptırdı.

İmam Ebu Abdullah eş-Şafî, Ata'dan şöyle bir rivayette bulunmuştur:

"Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Aişe'ye şöyle buyurdu: "Beyt'i bir kez tavaf etmen, Safa ile Merve arasında bir kez sa'y etmen, hac ve umren için yeterli olur."

Müslim, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Aişe'nin yanına gitti. Aişe'nin ağlamakta olduğunu gördü. Ona sordu:

- Neyin var, niçin ağlıyorsun?

- Şuna ağlıyorum ki, insanlar ihramdan çıktılar. Ben ihramdan çıkamadım. Onlar Beyt'i tavaf ettiler. Ben tavaf edemedim. İşte hac da gelip çatı.

- Bu, Allah'ın Hz. Adem'in kızlarına mukadder kıldığı bir şeydir. (âdet görmek sizin özelliğinizdir.) Guslet ve hac için ihrama gir.

Hız. Aişe diyor ki: Ben de öyle yaptım. Temizlendiğimde Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle emretti:

- Beyt'i tavaf et. Safa ile Merve arasında sa'y yap. Bundan sonra haccından ve umrenden helal olmuş (ihramdan çıkmış) olursun.

- Ya Rasûlallah, ben umremi eksik kaldığını sanıyorum. Bu hususta içimde bir şüphe var. Çünkü ben haccedinceye kadar umre için tavaf yapmadım.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şu buyruğu verdi:

- Ey Abdurrahman! Aişe'yi Ten'im'e götür. Ona Ten'im'den umre yaptır."

Müslim, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.) ile ashabı, Safa ile Merve arasında tek sa'y yaptılar."

Merhum Ebu Hanife'nin ashabına göre, Peygamber (s.a.v.) ile kurbanlıklarını sevk etmiş olan sahabeler, hac ve umreyi bitiştirerek kıran yapmışlardır. Nitekim önceki sayfalardaki hadisler de buna delalet etmektedir. Doğrusunu Allah bilir.

Şafî, İbrahim b. Muhammed kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Kıran yapan kişi iki tavaf ve bir sa'y yapar."

Ama Ebu Davud, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'in binek üzerinde Beyt'i tavaf ettiğini, bastonuyla hacet-i esvedi istilam ettikten sonra öptüğünü gördüm."

Bu hadisin senedinde adı geçen Muhammed b. Rafi, rivayete şunu da eklemiştir: "Sonra Peygamber (s.a.v.), Safa ile Merve'ye gitti. Yine bineği üzerinde Safa ile Merve arasında yedi kez sa'y yaptı."

Hafız el-Beyhakî, Ebu Bekr b. Hasan ve Ebu Zekeriya b. Ebu İshak kanalı ile Kudame b. Abdullah b. Ammar'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ı, deve üzerinde Safa ile Merve arasında sa'y yaparken gördüm. Etrafındaki insanlar dövülüp kovulmuyor ve uzaklaştırılmıyorlardı."

İmam Ahmed b. Hanbel, "Müsned" adlı eserinde, Kudame b. Abdullah b. Ammar el-Kilabî'den rivayet etti ki, o, kurban bayramının birinci gününde vadinin içinde Rasûlullah (s.a.v.)'ın doru bir deve üzerinde cemreye taş attığını görmüş. Etrafındaki insanlar dövülüp kovulmuyor, sağa sola itilmiyorlarmış.

Tirmizî, bunun hasen ve sahih bir hadis olduğunu söylemiştir.

FASIL

Cabir, bir hadisinde şöyle der: "Peygamber (s.a.v.), Merve tepesinin yanında sa'yını tamamladığında şöyle buyurdu:

"Bu işin size zor geldiğini baştan beri bilseydim, ben de kurbanlığımı sevk etmezdim (sizin gibi ben de ihramdan çıkardım.)."

Bunu Müslim rivayet eder.

Bu hadiste, Safa ile Merve arasındaki sa'yın ondört şavt olduğuna kail olanların lehinde bir delil vardır. Onlara göre iki tepe arasında bir gidiş ile bir geliş, tek şavt sayılmaktadır. Şafîlerin büyüklerinden bir grup da böyle demiştir. Ancak bu hadis, onların görüşünü reddetmektedir. Çünkü onların kavline göre sa'y, Merve yanında değil, Safa yanında sona erer. Bu sebeple İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir'in hadisi hakkındaki rivayetinde şöyle demiştir: «Eğer yedinci şavt Merve yanında olsaydı, o zaman Rasûlullah insanlara şöyle derdi:

"Ey insanlar, eğer bu işin size zor geldiğini baştan beri bilseydim, kurbanlığımı sevk etmez ve bu nüsükümü umreye dönüştürürdüm. Beraberinde kurbanlığı bulunmayan kimse ihramdan çıksın ve bu nüsükünü umreye dönüştürsün." Rasûlullah'ın böyle demesi üzerine oradakilerin tamamı ihramdan çıktı.»

Müslim dedi ki: İnsanların tamamı ihramdan çıkıp saçlarını kısalttılar. Sadece Peygamber (s.a.v.) ile beraberinde kurbanlığı bulunan kimseler ihramda kaldılar.

FASIL

Kurbanlığını beraberinde getirmemiş olan kimselerin haclarını feshedip umreye dönüştürmelerine dair Hz. Peygamber'in verdiği emri, sahabelerden bir topluluk rivayet etmişlerdir. Ancak onların adlarını burada zikretmemiz fazlaca yer işgal edecektir. Bunu teferruatıyla anlatacağımız yer, "el-Ahkâmu'l-Kebir" adlı kitaptır. İnşallah bunu orada serdedeceğiz.

Âlimler, bu konuda ihtilaf etmişlerdir. İmam Malik, Ebu Hanife ve Şafî dediler ki: Bu, sahabelere mahsus bir hükümdür. Sonra başkaları için hacca feshedip umreye dönüştürmenin cevazına dair hüküm neshedilmiştir.

Bunlar bu görüşlerini ileri sürerlerken Ebu Zerr (r.a.)'in şu sözüne dayanmışlardır: "Muhammed (s.a.v.)'in ashabından başkasına, hacca feshedip umreye dönüştürme hakkı tanınmamıştır."

Bunu Müslim rivayet eder. İmam Ahmed b. Hanbel, bunu reddederek şöyle demiştir: "Bunu on bir sahabe rivayet eder. On bir sahabenin görüşü karşısında Ebu Zerr'in görüşünü nakleden rivayetin ağırlığı ne kadar olabilir ki?"

İmam Ahmed b. Hanbel, sahabelerden başkalarının da haclarını feshedip umreye dönüştürme hakkına sahip olacakları görüşüne varmıştır.

İbn Abbas (r.a.), kurbanlığını beraberinde getirmemiş olan kimse'nin hacını feshetmesinin vacib olduğunu söylemiştir. Hatta ona göre bu kimse, Beyt'i tavaf ettiği zaman şer'an ihramdan çıkmış olur. Kurbanlığını beraberinde getirmemişse, sırf Beyt'i tavaf etmekle şer'an ihramdan çıkmış sayılır. Kurbanlığını beraberinde getirmiş olan kimse'nin nüsükü ise ya kıran olur, ya da sevk etmemiş ise, temettu olur. Doğrusunu Allah bilir.

Buharî, Ebu Numan kanalı ile Tavus ile İbn Abbas'ın şöyle dediklerini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.) ile ashabı, zilhiccenin dördüncü gününün sabahında hac için ihrama girmiş olarak Mekke'ye geldiler. Buna başka

birşey karışmamıştı. Mekke'ye geldiğimizde bize emir verdi. Biz de nüsükümüzü umreye dönüştürdük. Kadınlarımızın yanına kadar gidebildik. Ve bu konudaki emir yayıldı."

Ata, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İçimizden biri Mina'ya gidiyordu. Giderken penisinden meni damlıyordu. İşte bu durum Peygamber (s.a.v.)'in kulağına gitti. Bunun üzerine o şöyle dedi:

- Bana gelen habere göre kavim, şöyle ve şöyle diyormuş. Allah'a yemin ederim ki, ben onlardan daha iyiyim. Onlardan daha çok Allah'tan korkarım. Eğer ben bu işin böyle olabileceğini daha önceden bilseydim, kurbanımı beraberimde sevk etmezdim. Kurbanım beraberimde olmasaydı, ben de ihramdan çıkardım.

Bunun üzerine Süraka b. Cu'sum kalkıp şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, bu hüküm bize mi mahsustur, yoksa ebediyete kadar böyle mi olacaktır?

- Ebediyete kadar böyle olacaktır."

Müslim, Kuteybe kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte ifrad hacı için telbiye getirerek Mekke'ye geldik. Aişe ise, umre için telbiye getirerek Mekke'ye geldi. Serif mevkiine vardığımızda Aişe, âdet görmeye başladı. Mekke'ye geldiğimizde Ka'be'yi tavaf ettik, Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y yaptık. Rasûlullah (s.a.v.), beraberinde kurbanlığı bulunmayanları-mıza ihramdan çıkmalarını emretti. Bunun üzerine biz de:

- Ne kadarlığına ihramdan çıkacağız? diye sorduk.

O da şöyle cevap verdi:

- İhram yasaklarının tamamından kurtulmacasına ihramdan çıkacaksınız.

Bunun üzerine biz gidip kadınlarımızla cinsî münasebette bulunduk. Koku süründük. Dikişli elbiseler giydik. O esnada Arafe vakfesi-ne dört gece vardı."

Bu iki hadis, Peygamber Efendimiz'in Veda hacı senesinde zilhiccenin dördüncü günü pazar sabahı kuşluk vakti Mekke'ye geldiğini açıkça ortaya koyuyor. Zira o sene zilhicce ayının ilk gününün perşembeye rastlağı hususunda ihtilaf yoktur. Çünkü Sahih-i Buharî ile Sahih-i Müslim'de sabit olduğuna göre Ömer b. Hattab'ın hadisinde, o sene arefe günü, cuma gününe rastlamıştır, denilmektedir. Nitekim bu konu ileriki sayfalarda da anlatılacaktır.

Peygamber (s.a.v.), zilhiccenin dördüncü günü pazar sabahı Mekke'ye geldiğinde, önceki sayfalarda da söylediğimiz gibi ilk iş olarak Beyt'i tavaf etti. Sonra Safa ile Merve arasında sa'y yaptı. Merve tepesi yanında sa'yı sona erince, sahabelerden beraberinde kurbanlığı bulunmayanların ihramdan çıkmalarını kesin olarak emretti. Onlar

da bunu vacib bir iş olarak telakki edip gereğince amel ettiler ve ihramdan çıktılar. Ancak bazıları, Hz. Peygamber'in beraberinde kurbanlığının bulunmasından dolayı ihramdan çıkmayışına üzüldüler. Çünkü onlarda onun gibi yapmak ve ona uymak istiyorlardı. Peygamber Efendimiz, onların bu üzüntülerini görünce onlara şöyle dedi:

"Bunu ta baştan beri bilseydim, kurbanlığımı beraberimde getirmeyiz ve bu nüsükümü umreye dönüştürürdüm."

Yani bu işin size zor geleceğini baştan beri bilseydim, beraberimde kurbanlığımı getirmeyiz ve sizin gibi ben de ihramdan çıkardım.

Bu rivayetten de açıkça anlaşıldığı gibi temettu hacı, diğer hac çeşitlerine nisbetle daha faziletlidir. Nitekim İmam Ahmed b. Hanbel de buna dayanarak bu görüşe kail olmuş ve şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın kıran hacı yapmış olduğu hususunda şüphe etmiyorum. Ama kendisinin kıran yapmış olduğuna üzüldüğü içindir ki, temettu hacı diğer hac çeşitlerinden daha faziletlidir."

Buna cevaben deriz ki: Peygamber (s.a.v.), kurbanlığını beraberinde getirmiş olan kimse açısından temettuun kırandan daha faziletli oluşuna üzülmemiştir. Aksine o, ihramda kalmaları sebebiyle sahabelerin zorlanmasına üzülmüş ve bu yüzden ihramdan çıkmalarını emretmiştir. Doğrusunu Allah bilir ya, bundan ötürüdür ki, İmam Ahmed b. Hanbel, bu sır üzerinde düşündüğü için başka bir rivayette; kurbanlığını beraberinde getirmemiş olan kimseye nisbetle temettunun daha faziletli olduğunu açıkça beyan etmiştir. Çünkü Peygamber (s.a.v.), kurbanlığını beraberinde getirmemiş olan sahabelerinin temettu yapmalarını emretmiştir. kıran hacı, kurbanlığını beraberinde getirmiş olan kimse için, diğer hac çeşitlerine oranla daha faziletlidir. Nitekim Aziz ve Celil olan Allah da, Veda haccında peygamberinin böyle yapmasını tercih etmiş ve kıran yapmasını emretmiştir. Bununla ilgili açıklama önceki sayfalarda da geçmişti. Doğrusunu Allah bilir.

FASIL

Peygamber (s.a.v.), Safa ile Merve arasındaki sa'yini tamamladıktan, beraberinde kurbanlığını getirmemiş olanların nüsüklerini feshedip umreye dönüştürmelerini emrettikten sonra cemaatla birlikte Merve tepesinin yanından yürümeye başladı. Mekke doğusundaki Abtah semtine indi. Pazar gününün kalan kısmını, pazartesi, salı ve çarşamba günlerini orada geçirdi. Perşembe günü sabah namazını orada kıldı. Orada bütün vakit namazlarını ashabıyla birlikte kıldı ve o süre zarfında Ka'be'ye hiç uğramadı.

Buharî, arefe gününe kadar Ka'be'ye yaklaşmayan, Ka'be'yi tavaf

etmeyen ve ilk tavaftan sonra dönen kimse babında şöyle der: Muhammed b. Ebu Bekir, Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye geldi. Ka'be'yi yedi kez tavaf etti. Safa ile Merve arasında sa'y yaptı. Bu tavaftan sonra artık Ka'be'ye yaklaşmadı. Arefe dönüşüne kadar Ka'be'ye uğramadı."

FASIL

Rasûlullah (s.a.v.), Mekke dışındaki Batha'da ikamet halinde iken Hz. Ali Yemen'den geldi. Peygamber (s.a.v.) - önceki sayfalarda da anlattığımız gibi- Ali'yi, Halid b. Velid'den sonra Yemen'e emir olarak göndermişti.

Hz. Ali, Yemen'den geldiğinde karısı Fatıma binti Rasûlullah'ın ihramdan çıktığını gördü. Nitekim o esnada Rasûlullah (s.a.v.)'ın zevceleri ve beraberinde kurbanlığını getirmeyen kimseler de ihramdan çıkmışlardı. Hz. Fatıma, ihramdan çıkmış, gözüne sürme sürmüş, boyalı elbiseler giymişti. Hz. Ali ona:

- Böyle yapmanı sana kim emretti? diye sorunca Hz. Fatıma:

- Babam bana emretti, diye cevap vermişti.

Hz. Ali ona kızarak Rasûlullah (s.a.v.)'a gitti.

Fatıma'nın ihramdan çıkıp boyalı elbiseler giyindiğini ve gözüne sürme sürdüğünü haber verdi. Sonra da: "Ya Rasûlallah, bunu senin kendisine emrettiğini iddia ediyor." dedi. Rasûlullah da ona şöyle cevap verdi:

- Fatıma doğru söyledi. Doğru söyledi. Doğru söyledi. Sen hacca niyet ettiğin zaman nasıl telbiye getirdin. Ve ne ihramına girdin?

- Peygamber (s.a.v.)'inki gibi yaptım.

- Benim beraberimde kurbanlığım vardır. Sakın sen ihramdan çıkma.

Hz. Ali'nin Yemen'den getirdiği kurbanlıklarla Rasûlullah (s.a.v.)'in Medine'den getirdiği ve yolda gelirken satın aldığı kurbanlıklar, toplam 100 deve idi. Hz. Ali ile Hz. Peygamber, bütün kurbanlıklarda ortak oldular.

Bütün bunlar, Müslim'in sahihinde geçmiştir.

Bu takrir, Hafız Ebu'l-Kasım et-Taberani'nin, İbn Abbas'tan naklettiği şu sözü reddetmektedir: "Peygamber (s.a.v.), Cühfe'de iken Ali ile karşılaştı."

Ebu Musa el-Eş'arî de Hz. Ali ile birlikte Yemen'den gelenler arasında idi. Ancak o, beraberinde kurbanlık getirmemişti. Umre için tavaf edip sa'y yaptıktan sonra ihramdan çıkmasını Rasûlullah ona emretti. O da hacını feshedip umreye dönüştürdü ve temettu yapmış ol-

du. Ömer b. Hattab'ın halifeliği zamanında kendisi de bu şekilde fetva veriyordu. Hz. Ömer, hacca umreden ayrılarak ifrad şeklinde yapılmasını uygun gördüğü zaman o, emirü'l-mü'minin Ömer'den çekindiği için bu fetvasından caydı.

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile Ebu Cuhayfe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Bilal'in ezan okuduğunu, döndüğünü ve ağzını şu tarafa ve şu tarafa çevirdiğini, parmaklarının da kulaklarında olduğunu gördüm. Rasûlullah (s.a.v.) da -yanılmıyorsam deriden mamul olan- kırmızı renkli çadırında idi. Bilal, elinde kısa mızrağı ile dışarı çıktı. Rasûlullah (s.a.v.), o mızrağı yere dikti. Arkasına geçip namaz kıldı."

Abdürrezzak dedi ki: Ebu Cuhayfe'nin Mekke'de şöyle dediğini işittim: "Batha'da namaz kılarken Hz. Peygamber'in önünden bir köpek bir kadın ve bir merkep geçti. Rasûlullah'ın üzerinde de kırmızı renkli bir cübbe vardı. O esnada sanki onun bacaklarının parlaklığına bakıyordum."

Ahmed b. Hanbel, Ebu Cuhayfe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Ebtah'ta kırmızı renkli çadırda bulunan Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldim. Bilal, onun abdest suyundan arta kalanı çadırdan dışarı çıkardı. Kimi o suyu alıyor, kimi de yüzüne serpiyordu. Bilal, ezan okudu. Ezan okurken ağzını sağa ve sola çeviriyordu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) için yere bir mızrak dikildi. Kırmızı renkli bir cübbe giyinmiş olan Rasûlullah (s.a.v.), çadırdan dışarı çıktı. Onun bacaklarının parlaklığına bakıyordum. Öğle ve ikindi namazlarını o mızrağın gerisinde bize ikişer rekat olarak kıldırdı. Namaz esnasında önünden bir kadın, bir köpek ve bir merkep geçti. Onlara engel olan çıkmadı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye varıncaya kadar namazları orada ikişer rekat olarak kılmaya devam etti."

Ahmed b. Hanbel, Ebu Cuhayfe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), öğle sıcağında Batha'ya çıktı, abdest aldı. Öğle namazını iki rekat olarak kıldırdı. Namaz kılarken önüne bir mızrak dikilmişti. Namaz esnasında önümüzden bir merkep ve bir kadın geçti. Namaz kılındıktan sonra insanlar kalktılar, Rasûlullah'ın elini tutup tokalaştılar. Sonra ellerini kendi yüzlerine sürdüler. Ben de Rasûlullah'ın elini tuttum. Elini yüzüme koydum. Baktım ki kardan daha soğuk, miskden daha güzel kokuludur."

FASIL

Daha önce anlattığımız gibi Peygamber (s.a.v.), Mekke'nin doğusundaki Ebtah'ta pazar gününün kalan kısmını, pazartesi, salı ve çarşamba günlerini ikamet ederek geçirdi. Kurbanlığını beraberinde

getirmiş olan kimseler dışındaki herkes ihramdan çıktı. O günlerde Hz. Ali, yanındaki Müslümanlarla birlikte Yemen'den geldi. Gelirken bir miktar da mal getirmişti. Tavaftan sonra Peygamber Efendimiz, Ka'be'ye bir daha uğramamıştı. Perşembe sabahı Ebtah'da namazını kıldı. O gün zilhiccenin sekizinci günü idi. O güne terviye günü de denir. Mina'ya gidildiği için o güne Mina günü de denir. Rivayet olduğuna göre Peygamber (s.a.v.), zilhiccenin yedinci gününde Müslümanlara hutbe irad etmişti. Bundan önceki güne de zinet günü denilmiştir. Çünkü bu günde kurbanlık develer, üzerlerine çulları ve benzeri şeyleri atılarak süslenirler. Doğrusunu Allah bilir.

Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), terviye gününde hutbe irad ederken insanlara hitabta bulunmuş ve menasikleri hakkında kendilerine bilgi vermişti. Zevalden önce Mina'ya gitmek üzere bineğine binmişti. Bir gün sonra Mina'ya gittiğini söyleyenler de vardır. Hac ihramından çıkmış olan kimseler, Mina'ya yönelirken Abtah'ta yeniden ihrama girmişlerdi. Bineklerine binip Mina'ya hareket etmişlerdi."

Abdülmelik, Ata kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Mekke'ye gelip ihramdan çıktık. Terviye günü olunca hac için telbiye getirerek Mekke'yi geride bırakıp Mina'ya gittik."

Müslim, Muhammed b. Hatim kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İhramdan çıktığımız zaman Rasûlullah (s.a.v.), Mina'ya gitmek istediğimiz zaman ihrama girmemizi emretti. Biz de Abtah'ta ihrama girdik."

Ubeyd b. Cüreyc, İbn Ömer'e şöyle demiştir:

"İnsanların Mekke'de hilali gördükleri zaman telbiye getirdiklerini ve ihrama girdiklerini gördüm. Ama sen terviye gününe kadar ihrama girmedin. Bu neden böyle olmuştu?

- Peygamber (s.a.v.), bineğine binip hareket etmedikçe ihrama girmemişti. Bunun için böyle yaptım."

Buharî dedi ki: "Mina'ya mücavir olan kimsenin hac için telbiye getirişi hususunda Ata'ya soru soruldu. O da şu cevabı verdi:

- İbn Ömer, terviye gününde öğle namazını kılıp bineğine bindikten sonra telbiye getirdi."

Ben derim ki; İbn Ömer, umre için Mekke'ye geldiğinde böyle yapardı. Mekke'ye gelince umre ihramından çıkardı. Terviye günü olduğunda bineğine binip Mina'ya yönelmedikçe telbiyeye başlamazdı. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) da Zu'l-Huleyfe'de öğle namazını kılıp bine-

ğine bindikten ve yola çıktıktan sonra telbiye getirmişti. Fakat terviye gününde Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Abtah'da değil de Mina'da kılmuştu. Bu hususta hiç ihtilaf yoktur.

TERVİYE GÜNÜNDE ÖĞLE NAMAZININ NEREDE KILINACAĞI

Buharî, Abdullah b. Muhammed kanalı ile Abdülaziz b. Rufay'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Enes b. Malik'e dedim ki:

- Terviye gününde Hz. Peygamber'in öğle ve ikindi namazlarını nerede kıldığını hatırlıyor musun?

- Mina'da kıldı.

- Mina'dan Mekke'ye dönüş gününde ikindi namazını nerede kıldı?

- Abtah'ta kıldı. Emîrlerin nasıl yapmışlarsa sen de öyle yap."

Buharî, Abdülaziz b. Rufay'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Terviye gününde Mina'ya hareket ettim. Yolda bir merkep üzerinde gitmekte olan Enes'le karşılaştım. Ona:

- Bugün, Peygamber (s.a.s.) öğle namazını nerede kıldı? diye sordum. O da şu cevabı verdi:

- Bak, emîrlerin nerede namaz kalmışlarsa sen de orada kıl."

İmam Ahmed b. Hanbel, Esved b. Amir kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), beş vakit namazı Mina'da kıldı."

Yine İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Terviye gününde Peygamber (s.a.v.), öğle namazını Mina'da kıldı. Arefe gününün sabah namazını da orada kıldı."

Tirmizî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), bize öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını Mina'da kıldırды. Sonra Arafat'a gitti."

İmam Ahmed b. Hanbel şöyle dedi: Peygamber (s.a.v.)'i gören bir adam bize şöyle dedi: "Peygamber (s.a.v.), terviye gününde Mina'ya gitti. Yanında Bilal de vardı. Bilal'in elinde bir değnek üzerine konulmuş bir bez parçası vardı. Onunla Rasûlullah'ı gölgelendirip sıcaktan koruyordu."

İmam Şafiî, Hz. Peygamber'in terviye günü zevalden sonra bineğine binip Abtah'tan Mina'ya gittiğini, ancak öğle namazını Mina'da kıldığını kesin bir dille ifade etmiştir. O, yukarıdaki hadisi buna delil olarak göstermiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Daha önce de belirtildiği gibi Cafer b. Muhammed, Cabir'in şöyle

dediğini rivayet eder:

«İnsanların tamamı, ihramdan çıkıp saçlarını kısalttılar. Yalnız Peygamber (s.a.v.) ile beraberinde kurbanlıkları bulunan kimseler hariç, onlar ihramlı olarak beklediler. Terviye günü olduğunda Mina'ya yönelip hac için ihrama girip telbiye getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.) da bineğine binip Mina'ya gitti. Orada öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını kıldı. Daha sonra biraz bekledi. Nihayet güneş doğdu. Kıldan mamul çadırının kurulmasını emretti. Çadırı, Nemire'de kuruldu. Rasûlullah (s.a.v.), yoluna devam etti. Kureyşliler onun, kendilerinin de cahiliye devrinde yaptıkları gibi mutlaka Meş'ar-i Haram'da vakfe yapacaklarını sanıyor ve bu hususta şüphe etmiyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), yoluna devam etti. Geçip gitti. Nihayet Arefe'ye vardı. Çadırının Nemire'de kurulmuş olduğunu gördü. Çadıra girdi, güneş zevale erdikten sonra, Kasva adlı devesinin getirilmesini emretti. Devesi hazırlandı. Binip vadinin aşağısına geldi. Orada insanlara hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:

"Doğrusu kanlarınız, mallarınız; bu gününüzün kutsallığı, bu ayınızın kutsallığı ve bu şehrinizin kutsallığı gibi kutsaldır. Bilesiniz ki cahiliyetten kalma her âdet ayaklarımın altındadır. İptal edilmiştir. Cahiliyetten kalma kan davaları iptal edilmiştir. İptal ettiğim ilk kan davamız, Rebia b. Haris'in oğlunun kanıdır. O, Beni Sa'd kabilesinde süt emmişti. Onu, Huzeyl kabilesi öldürmüştü.

Cahiliyetten kalma faiz muameleleri iptal edilmiştir. İptal ettiğim ilk faiz alacağımız, Abbas b. Abdülmuttalib'in alacağıdır. Faiz tümüyle kaldırılmıştır.

Kadınlarınız hususunda Allah'ın buyruklarına karşı gelmekten sakının. Çünkü siz, onları Allah'ın emanetiyle aldınız. Allah'a söz vererek tenasül organlarını kendinize helal ettiniz. Onların da sizin sevmediğiniz kimseleri aile yataklarınıza bastırmamaları, sizin onlar üzerindeki hakkınızdır. Eğer böyle yaparlarsa onları, ağır olmamak kaydıyla dövün, onların rızıklarını, elbiselerini, örfe uygun ölçüde vermeniz gerekir. Aranızda öyle birşey bırakıyorum ki, ona bağlandığınız ve sarıldığınız müddetçe benden sonra asla sapıklığa düşmeyeceksiniz. O, Allah'ın kitabıdır.

Beni size soracaklar, ne diyeceksiniz?

Orada bulunanlar şöyle dediler: Risaleti tebliğ ettiğini, görevini ifa ettiğini, nasihat verdiğini söyleyecek ve buna şahitlik edeceğiz.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), işaret parmağını semaya kaldırıp, sonra işarette bulunarak: "Allah'ım, şahid ol. Allah'ım, şahid ol. Allah'ım, şahid ol." dedi.»

Ebu Abdurrahman en Neseî, Hizyem b. Amr es-Sa'dî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın Veda haccında arefe günü hutbesinde şöyle dediğini işittim:

"Bilesiniz ki kanlarınız, mallarınız, ırzlarınız; bu gününüzün kutsallığı, bu ayınızın kutsallığı ve bu beldenizin kutsallığı gibi size kutsaldır (dokunulmazdır)."

Ebu Davud, Beni Demre kabilesinden bir adamın kendi babasından veya amcasından şöyle bir nakilde bulunduğunu rivayet eder:

"Arafat'ta Rasûlullah (s.a.v.)'ı minber üzerinde gördüm."

Bunun senedi zayıftır. Çünkü bunda tanınmayan bir adam vardır. Sonra Cabir'in uzun hadisinde de geçtiği gibi, Peygamber (s.a.v.), minber üzerinde değil, Kasva adlı devesi üzerinde Arafat hutbesini irad etmiştir.

Ebu Davud, Seleme'nin babası Nubayt'ın, "Arafat'ta kıvırmalı renkli bir deve üzerinde durup hutbe okurken Hz. Peygamber'i gördüm." dediğini rivayet etmiştir.

Bu rivayetin senedinde de tanınmayan bir ravi vardır. Ancak Cabir'in naklettiği hadis bunu doğrulamaktadır. Ebu Davud, Halid b. el-Adda b. Hevzen'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Arefe gününde Peygamber (s.a.v.)'i bir deve üzerinde ayaklarını iki üzengiye koyup dikilmiş vaziyette hutbe irad ederken gördüm."

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın Arafat'ta hutbe irad ederken ihramlı kimse hakkında şöyle dediğini işittim: İki pabuç bulamayan kimse iki mest giysin. İzar bulamayan kimse don giysin."

Muhammed b. İshak, Abbad b. Abdullah b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Arafat'ta Peygamber Efendimiz'in sözlerini insanlara ulaştıran kişi, Rebia b. Ümeyye b. Halef idi. Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle emir veriyordu:

- De ki: Ey insanlar, Rasûlullah diyor ki: "Biliyor musunuz bu ay hangi aydır?"

İnsanlar da şöyle diyorlardı:

- Bu haram aydır.

Rasûlullah (s.a.v.), Rebia'ya şöyle diyordu:

- Onlara de ki: Şüphesiz Allah, kanlarınızı, mallarınızı, bu ayın haramlığı gibi size haram kılmıştır.

Sonra Rasûlullah, Rebia'ya şöyle demişti:

- De ki: Ey insanlar, Rasûlullah (s.a.v.) diyor ki: "Bu beldenin hangi belde olduğunu biliyor musunuz?"

Muhammed b. İshak, Leys b. Ebi Süleym kanalı ile Amr b. Harice'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Attab b. Üseyd, beni bir iş için Arefe'de vakfe halinde bulunan Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdi. Ben de gidip Rasûlullah'la görüştüm ve Attab'ın isteğini ilettim. Sonra Rasûlullah'ın devesinin altında durdum. Devenin salyası başıma damlıyordu. Rasûlullah'ın şöyle dediğini işittim:

"Ey insanlar, doğrusu Allah, her hak sahibine hakkını vermiştir. Varise vasiyette bulunmak caiz olmaz. Çocuk yatağa aittir. Zinakara recm cezası vardır. Her kim kendi babasından başkasının nesebine bağlı olduğunu iddia eder veya mevlalarından başkasını mevla edinirse Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Allah, onun farz ve nafile hiçbir ibadetini kabul etmesin."

Rasûlullah'ın bu hutbesinden sonra kurban bayramının birinci günü irad ettiği hutbesini, o hutbedeki hikmetli sözleri ile öğüt ve nasihatlerini tafsilatlı bir şekilde anlatacağımız gibi peygamber âdâbını da inşallah anlatacağız.

MİNA'DAN AREFE'YE GİDERKEN TELBİYE VE TEKBİR

Buharî, Muhammed b. Ebu Bekir es-Sakafî'nin, Mina'dan Arefe'ye giderken Enes b. Malik'e şöyle sorduğunu rivayet eder:

"Siz bugünde Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte nasıl yapardınız?

- Bizden bazıları tehlil getirirdi. Bunu kimse yadırgamazdı. Bazılarımız ise tekbir getirirdi. Bunu da kimse yadırgamazdı."

Buharî, Abdullah b. Mesleme kanalı ile Salim b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Abdûlmelik b. Mervan, hac hususunda Abdullah b. Ömer'e uyması için Haccac b. Yusuf'a mektup yazdı. Arefe günü olduğunda İbn Ömer geldi. Ben de beraberindeydim. Güneş zevale meyletmişti. Haccac, çadırının yanında:

- Bu adam nerede? diye bağırdı.

Abdullah b. Ömer yanına gitti ve:

- Hareket ediyoruz, dedi.

O da:

- Şimdi mi? diye sorunca, İbn Ömer:

- Evet, şimdi.... diye cevap verdi.

Haccac:

- Beni bekle de biraz su döküneyim, dedi. Sonra İbn Ömer geldi, hareket etti. Benimle babam arasında yürüyordu. Ben dedim ki:

- Eğer sünnete uygun hareket etmek istiyorsan bugün hutbeyi kısalt, vakfeyi acele yap.

İbn Ömer de:

- Doğru söyledin, dedi."

Buharî, Salim'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Zübeyr'i iktidardan düşürdüğü sene Haccac, Abdullah'a şöyle sordu:

- Siz şu vakfede nasıl yapardınız?

- Eğer sen sünneti istiyorsan, arefe gününde namazı erken kıl.

İbn Ömer dedi ki:

- Doğru söylemiştir. Çünkü onlar öğle ile ikindi namazını sünnete uygun olarak arefe gününde cem ederlerdi.

Ben de Salim'e dedim ki:

- Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yaptı mı?

- Siz bunu yapmakla sadece sünneti tatbik etmek istiyorsunuz, öyle değil mi?"

Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), arefe gününde sabah namazını kıldığı zaman Mina'dan hareket etti. Nemire'ye indi. Orası, Arefe'ye inen imamın menzildir. Öğle namazının vakti geldiğinde, Rasûlullah (s.a.v.) erkenden hareket etti. Arefe gününde öğle ve ikindi namazlarını cem ederek bir arada kıldı."

Cabir de daha önce geçen Arefe hutbesini naklettikten sonra hadisinde şöyle demiştir:

"Sonra Bilal ezan okudu. Ezandan sonra kamet getirdi. Rasûlullah, öğle namazını kıldı. Arkasından ikindi namazı için kamet getirildi ve ikindi namazını kıldı. Bu iki namaz arasında başka birşey kılmadı."

Bu da gösteriyor ki; Hz. Peygamber, ilk olarak hutbeyi irad etmiş, sonra ikinci hutbeye başlamadan namaz kılmıştır.

İmam Şafî, Veda haccı ile ilgili olarak Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Arefe'deki vakfe yerine gitti. İnsanlara ilk hutbeyi irad etti. Sonra Bilal, ezan okudu. Sonra Peygamber (s.a.v.), ikinci hutbeyi irad etmeye başladı. Hutbeyi tamamladıktan sonra Bilal ezan okudu, sonra kamet getirdi. Peygamber Efendimiz de önce öğle namazını, peşi sırada ikindi namazını kıldı."

Müslim, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Sonra Rasûlullah (s.a.v.), bineğine binip hareket etti, vakfe yerine geldi. Kasva adlı bineğinin karnını aşağıdaki kayalıklara dayadı. Müşat dağına da karşısına aldı. Kibleye yöneldi."

Buharî, Meymune'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Arefe'de vakfe halinde iken Peygamber (s.a.v.)'in oruçlu olup olmadığı hususunda insanlar şüpheye düştüler. Ben de vakfe halinde iken ona bir kap süt getirdim. O da, insanların gözleri önünde o sütü içti."

Buhârî, Ümmü Fadl binti Haris'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Arefe günü vakfe zamanında insanlar, Peygamber (s.a.v.)'in oruçlu olup olmadığı hususunda tartıştılar. Kimi onun oruçlu olduğunu, kimi de oruçlu olmadığını söylediler. O, devesi üzerinde vakfe halinde iken kendisine bir bardak süt gönderdim. O da o sütü içti."

İmam Ahmed b. Hanbel, Said b. Cübeyr'in veya oğlunun şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Abbas'ın yanına gittim. O Arefede idi. Nar yiyordu. Ve şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.), Arefe'de orucunu açmıştı. Ümmü Fadl, ona biraz süt göndermiş, o da o sütü içmişti."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ata'nın şöyle dediğini rivayet eder:

"Abdullah b. Abbas, Fadl b. Abbas'ı arefe gününde yemeğe çağırdı. Fadl:

- Ben oruçluyum, dedi. Abdullah, ona şöyle karşılık verdi:

- Oruç tutma, çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'a arefe gününde bir kap süt gönderildi. O da o sütü içti. Sen oruç tutma. Çünkü insanlar sizi örnek alyorlar."

Buhârî, Süleyman b. Harb kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Bir ara Arefe'de iken adamın birisi, Peygamber (s.a.v.)'in yanında bineğinden düştü. Bineği onun boynunu kırdı. Peygamber (s.a.v.) de boynu kırılıp ölen adam için sahabelere şu emri verdi:

- Onu su ve sedir ağacı ile yıkayın. İki kefene sarın. Ona koku sürmeyin. Başına örtü örtmeyin ve saçlarına koku sürmeyin. Çünkü kıyamet gününde Cenâb-ı Allah, onu telbiye getirir vaziyette diriltecektir."

Neseî, İshak b. İbrahim kanalı ile Abdurrahman b. Yamer ed-Dîlî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Arefe'de hazır bulundum. Necid'den bazı adamlar yanına gelip ona hacla ilgili sorular sordular. O da onlara şu cevabı verdi:

"Hac demek, Arefe demektir. Arefe gecesinde fecrin doğuşundan önce Arefe'ye ulaşan kimsenin hacı tamam olmuştur."

Neseî, Yezid b. Şeyban'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Biz Arefe'de vakfe yerinden uzakta durmuştuk. İbn Mirba el-Ensârî bize gelip şöyle dedi.

- Ben Rasûlullah'ın size gönderdiği bir elçiyim. O size şöyle diyor: "Meşairinizin yanında olun (şiarlarınızın yanından uzak durmayın). Çünkü siz, babanız İbrahim'in mirasından bir miras üzerindesiniz."

Müslim, Cafer b. Muhammed kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Ben şuracıkta vakfe yaptım. Are-

fe'nin her tarafında vakfe yapılabilir."

"Muvatta" adlı eserinde Malik, bu hadise şunu da ilave etmiştir:
"Arefe'nin batnından (içinden, ortasından) biraz yukarıya çıkın."

AREFE'DE VAKFE HALİNDE PEYGAMBER EFENDİMİZİN YAPTIĞI DUALAR

Daha önce de belirtildiği gibi Peygamber (s.a.v.), arefe günü oruç tutmamıştır. Bu da gösteriyor ki; o gün oruç tutmamak, tutmaktan daha faziletlidir. Zira o gün oruçsuz olmak, dua yapabilmek için bedene kuvvet verir. Zaten Arefe'den gaye, dua yapmaktır. Bu sebeple Peygamber (s.a.v.), o gün zevalden guruba kadar bineği üzerinde vakfe yapmıştır.

Ebu Davud et-Teyalisi, "Müsned" adlı eserinde Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Arefe'de arefe günü oruç tutmayı yasakladı."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın azadlısı İkrime'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Ebu Hüreyre'nin evine gittim. Ona, arefe günü Arafat'ta oruç tutmanın hükmünü sordum. Bana şöyle dedi:

- Arefe günü Arafat'ta oruç tutmayı Rasûlullah yasakladı."

Mehdi el-Abdî'den rivayette bulunan Abdurrahman, yukarıdaki cümleye "kesinlikle" sözünü de ilave etmiştir.

Hafız el-Beyhakî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), arefe günü Arafat'ta oruç tutulmasını yasakladı."

Ebu Hatim Muhammed b. Hibban el-Bûfî, "Sahih" adlı eserinde arefe günü oruç tutmanın hükmünün Abdullah b. Ömer'e sorulduğunu, onun da şu cevabı verdiğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte haccettim, arefe günü oruç tutmadı. Ebu Bekir'le birlikte haccettim, arefe günü oruç tutmadı. Ömer'le birlikte haccettim, arefe günü oruç tutmadı. Ben de arefe günü oruç tutmam. Bunu ne emrederim, ne de menederim."

İmam Malik, Talha b. Ubeydullah b. Küreyz'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

- Duanın en faziletlisi, arefe günü yapılan duadır. Ben ve benden önceki peygamberlerin yaptıkları duanın en faziletlisi de şudur: Lâ ilâhe illallâh vahdehu lâ şerike leh. (Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir, ortağı yoktur.)"

İmam Ahmed b. Hanbel ile Tirmizî, Amr b. Şuayb'ın dedesinin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

- Duanın en faziletlisi, arefe günü yapılan duadır. Ben ve benden önceki peygamberlerin yaptıkları duanın en hayırlısı da şudur: "Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, herşeye kadirdir."

Ebu Abdillah b. Mende, İbn Ömer'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Arefe günü akşamından önce benim duam ve peygamberlerin duası şudur: "Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, herşeye kadirdir."

İmam Ahmed b. Hanbel, Zübeyr b. Avvam (r.a.)'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın arefede şu ayeti okuduğunu işittim:

"Allah, melekler ve adaleti yerine getiren ilim sahipleri, O'ndan başka tanrı olmadığına şahitlik etmişlerdir. O'ndan başka tanrı yoktur. O güçlüdür, hakimdir." (Al-i İmrân, 18.) Ben de buna şahidlik edenlerdenim ya Rab.»

Hafız Ebu'l-Kasım et-Taberanî, Hz. Ali'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur.

"Arefe günü akşamından önce benim ve peygamberlerin söyledikleri duaların en faziletlisi şudur: Allah'tan başka ilâh yoktur. Sadece O vardır. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, herşeye kadirdir."

Tirmizî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Arefe günü vakfe yerinde Rasûlullah (s.a.v.), en çok şu duayı yaşıyordu:

"Allah'ım, tıpkı bizim dediğimiz gibi ve bizim dediğimizden daha hayırlı olacak hamd sana mahsustur. Allah'ım, namazım, nüsüküm (hac ve umre ibadetim), dirimim ve ölümüm sana aittir. Ey Rabbim, mirasım da sana aittir. Kabir azabından, kalb vesvesesinden ve dağınık işlerden sana sığınırım. Allah'ım, rüzgarın estirip getirdiği şeylerin şerrinden de sana sığınırım."

Hafız el-Beyhakî, Hz. Ali'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Benden önceki (peygamber)lerin ve benim arefe gününde en çok yaptığımız dua şudur: Allah'tan başka ilâh yoktur, yalnızca O vardır. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, herşeye kadirdir.

Allah'ım, gözümde nur, kulağımda nur, kalbimde nur yarat. Allah'ım, kalbimi genişlet, işimi kolaylaştır. Allah'ım, kalbin vesvesesinden, dağınık işlerden, kabir fitnesinin şerrinden, geceye giren şeylerin şerrinden, gündüze giren şeylerin şerrinden, rüzgarların estirip

getirdiği şeylerin şerrinden ve zamanın kötülüklerinin şerrinden sana sığınırım."

"Menâsik" adlı eserinde Taberanî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Veda haccında Rasûlullah'ın dualarından biri de şu idi:

"Allah'ım, şüphesiz sen benim sözümü işitiyor, yerimi görüyor, gizlilik ve aşikarlığımı biliyorsun. Benim sana gizli kalan hiçbir şeyim yoktur. Ben zavallı, fakir, imdat dileyen, eman dileyen, senden korkan, senden ürken ve suçunu ikrar edip, günahını itiraf eden kimseyim. Miskin kimse gibi senden dilekte bulunuyorum. Zelil kimse gibi sana yalvarıyorum. Sıkıntıya düşmüş korkak kimse gibi sana dua ediyorum. Boynunu sana bükmüş, gözyaşlarını senin için dökmüş kimse gibi sana yalvarıyorum. Cesedi sana boyun eğmiş, burnu senin için yere sürülmüş kimse gibi sana yakarıyorum. Allah'ım, sana yaptığım duam sebebiyle beni bahtsız kılma. Bana şefkat ve rahmet eden ol, ey kendisinden dilenilenlerin en hayırlısı ve dileği isaf edenlerin en hayırlısı olan Allah'ım."

İmam Ahmed b. Hanbel, Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder.:

"Arafat'ta Peygamber (s.a.v.)'in bineğinin terkisinde idim. Ellerini kaldırıp dua etti. Devesi boynunu öte tarafa çevirince yuları yere düştü. O da bir eli havada dua ederken, diğer eliyle uzanıp yuları aldı."

Hafız el-Beyhakî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ı, Arefe'de dilencinin yemek isteği gibi elleri göğsünde dua eder vaziyette gördüm."

Ebu Davud et-Teyalisi, "Müsned" adlı eserinde Abbas b. Mirdas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), arefe günü akşamı ümmetinin bağışlanması ve merhamete nail olması için çokça dua etti. Allah da ona şöyle vahy gönderdi. "Bu dileğini yerine getirdim. Ancak birbirine haksızlık edenler müstasna. Onları affetmeyeceğim. Diğerlerinin benimle kendileri arasındaki günahlarına gelince, o günahları bağışladım."

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle dedi: "Ya Rab! Şu mazluma, haksızlıkla elinden alınan şeyden daha hayırlı bir sevap vererek o zalimi bağışlattırmaya muktedirsin."

O akşam Cenâb-ı Allah, Rasûlünün bu isteğine cevap vermedi. Ertesi sabah Müzdelife'de Rasûlullah duasını tekrarladı. Cenâb-ı Allah: "Ben onları da bağışladım." diye cevap verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) gülümsedi. Ashabından bazıları ona şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah, gülümsemeyi âdet edinmediğin bir saatte gülümsedin. Bu neden?

Rasûlullah, buna cevaben dedi ki:

- Allah düşmanı İblis'ten dolayı gülümsedim. Ümmetimin bağışlanması için yaptığım duaya Cenâb-ı Allah'ın icabet ettiğini anlayınca kendi ölüm ve helakini isteyerek başının üzerine toprak saçarak çekip gitti."

Hafız Ebu'l-Kasım et-Taberanî, Ubade b. Samit'in şöyle dediğini rivayet eder:

Arefe gününde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

"Ey inananlar! Doğrusu Cenâb-ı Allah, bugünde size lütfetmiştir. Aranızdaki mali haksızlıklar dışında sizi bağışladı. Kötülük yapmış olanlarınızı, iyilik yapmış olanlarınıza bağışladı! İyilik yapmış olanlarınıza da dilediği şeyi verdi. Haydi, Allah'ın adıyla hareket edin."

Müzdelife'ye geldiklerinde Rasûlullah şöyle dedi:

"Doğrusu Cenâb-ı Allah, salih olanlarınızı bağışladı. Salih olanlarınızı, salih olmayanlarınıza şefaathane kıldı. Rahmet iniyor. Onların tamamını kapsıyor. Sonra rahmet bütün yeryüzüne dağılıyor. Elini ve dilini muhafaza etmiş olan her tevbekarın üzerine iniyor. İblis ile askerleri, Arafat dağı üzerinde Cenâb-ı Allah'ın kendilerine ne yapacağını bekliyorlar. Rahmet inince o ve askerleri, ölüm ve helaklerini istiyorlar. Uzun zamandan beri onları, Müslümanların affedilecekleri ile korkutuyorum. Şimdi onlar (Müslümanların affedilmeleri yüzünden) kendi ölüm ve helaklerini isteyerek dağılıp gidiyorlar."

BU ŞEREFLİ MEVKİDE RASÛLULLAH (S.A.V.)'A NAZİL OLAN YÜKSEK VAHİY

İmam Ahmed b. Hanbel, Cafer b. Avn kanalı ile Tarık b. Şihab'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Yahudilerden bir adam, Ömer b. Hattab'a gelip şöyle dedi:

- Ey mü'minlerin emiri! Siz kitabınızda bir ayet okuyorsunuz. Eğer bu ayet bize nazil olsaydı, biz Yahudiler topluluğu o ayetin nazil olduğu günü bayram edinirdik.

- O hangi ayettir?

- Şu ayettir.

"Bugün size dininizi bütünledim. Üzerinize olan nimetimi tamamladım. Din olarak sizin için İslâmiyet'i beğendim." (el-Mâide, 3.)

- Vallahi ben bu ayetin Rasûlullah (s.a.v.)'a nazil olduğu günü, nazil olduğu saati biliyorum. Arefe günü bir cuma gününe denk gelmişti ki, bu ayet o günün akşamında Rasûlullah'a nazil olmuştu."

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN ARAFAT'TAN MEŞ'AR-İ HARAM'A GİDİŞİ

Bu konuda rivayet edilen uzun hadisinde Cabir şöyle demiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), güneşin batması, sarılığının azar, azar gitmesi ve nihayet güneş kursunun kaybolmasına dek Arafat'ta vakfesini sürdürdü. Sonra bineğine bindi. Üsame'yi de terkisine aldı. Hareket etti. Kasva adlı bineğinin yularını boynuna dolamıştı. Öyle ki; Kasva'nın başı üzengiye değiyordu. Ve Rasûlullah, sağ eliyle işarette bulunarak şöyle diyordu:

- Ey insanlar, sakın olun. Sakın olun!

Her bir dağın yanına geldiğinde devesinin yularını gevşetiyordu ki; deve yukarıya tırmanabilsin. Nihayet Müzdelife'ye geldi. Orada akşam ve yatsı namazlarını iki ezan ve iki kametle kıldı. İki namaz arasında tesbihat yapmadı."

Buharî, Abdullah b. Yusuf kanalı ile Hişam b. Urve'nin, kendi babasından şöyle bir rivayette bulunduğunu nakleder:

"Ben yanında oturmakta iken Üsame'ye şöyle bir soru yöneltildi:

- Haccetü'l-vedada Arafat'tan Müzdelife'ye dönüldüğünde Rasûlullah (s.a.v.) nasıl hareket etti?

- Rasûlullah, süratle ağır yürüme arasında orta bir halde seyretti. Fakat boş bir alan bulunca biraz daha hızlı hareket ederdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Arefe günü akşamında Rasûlullah (s.a.v.)'ın bineğinin terkisinde idim. Güneş batınca Rasûlullah (s.a.v.) hareket etti. Arkasındaki insanların izhidamını ve birbirlerini itişlerini duyunca:

- Ey insanlar, yavaş olun, sakın olun. Doğrusu hızla gitmek pek iyi birşey değildir, dedi.

İnsanlar etrafını çevreleyip sıkıştırdıklarında Rasûlullah (s.a.v.), hızla yürümekle ağır yürümek arasında orta bir şekilde seyrederdi. Boş bir alan bulunca biraz daha süratle oraya giderdi. Nihayet Müzdelife'ye vardı. Orada akşam ve yatsı namazlarını birleştirerek kıldı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Arefe'den Müzdelife'ye doğru hareket etti.

Ben de bineğinin terkisinde idim. Öyleki, bineğinin kulak arkasında-ki çıkık kemikleri neredeyse kafilenin öndeki adamına değiyordu. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle diyordu:

- Ey insanlar, sakın olun, ağır olun! Doğrusu develeri hızla koş-turmak pek iyi birşey değildir."

İmam Ahmed b. Hanbel, Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Arefe günü Rasûlullah'ın bineğinin terkisinde idim. Nihayet Müzdelife boğazına geldi. Sonra su döküp abdest aldı. Sonra bineğine bindi. Namaz kılmadı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Arafat'tan Müzdelife'ye doğru giderken Rasûlullah (s.a.v.)'ın bineğinin terkisinde idim. Müzdelife'ye varıncaya kadar bineği yavaş yürüdü. Hızla koşup ayağını yerden kaldırmadı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Arafе'de bineğine binerken beni de terkisine aldı. Müzdelife'ye yakın boğaza vardığında inip küçük abdestini yaptı. Ben de eline su döktüm. Çabucak abdest aldı. Kendisine:

- Namazı kılalım mı? diye sordum. O da:

- Namaz senin önündedir (yani ileride kılacağız), dedi. Sonra Müzdelife'ye geldi. Akşam namazını kıldı. Namazdan sonra yüklerini çözdüler. Ben de ona yardım ettim. Sonra yatsı namazını kıldı."

Buharî, Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Arefe'den hareket edip Müzdelife yoluna koyulduğunda Müzdelife boğazına geldi. İnip küçük abdestini yaptı. Sonra abdest aldı. Ama abdesti ağır bir şekilde değil, acele aldı. Ben de ona:

- Namazı kılalım mı? diye sordum. O:

- Namaz senin önündedir (yani ileride kılacaksın), dedi. Müzdelife'ye geldiğinde tam şartlarına riayet ederek abdest aldı. Sonra namaz için kamet getirildi. Akşam namazını kıldı. Sonra herkes devesini kendi menzilin önünde çöktürdü. Tekrar namaz için kamet getirildi. Bu defa da Rasûlullah yatsı namazını kıldı. Bu iki namaz arasında başka bir namaz kılmadı."

Buharî, Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın bineğinin terkisine bindim. Müzdelife yakınındaki sol tarafta bulunan boğaza vardığında devesini çöktürdü. İnip küçük abdestini yaptı. Sonra abdest alması için eline su döktüm. Hafif bir abdest aldı. Ona:

- Namaz kılalım mı ya Rasûlallah? diye sordum. O da:

- Namaz önündedir (yani ileride kılacaksın), diye cevap verdi. Bineğine bindi. Nihayet Müzdelife'ye vardı. Orada namaz kıldı. Müzdelife sabahında Fadl, Rasûlullah'ın yanına geldi."

Küreyb dedi ki: "Abdullah b. Abbas, Fadl'dan bana nakletti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Cemre yerine ulaşınca kadar telbiye getirmeye devam etti."

İmam Ahmed b. Hanbel, Veki ve Ömer b. Zerr kanalı ile Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Arefe'de bineğine binerken beni de bineğinin tergisine aldı. İnsanlar: "Sahibimiz ne yaptığını bize haber verecektir." dediler.

Rasûlullah, Arefe'den hareket ederken durdu. Bineğinin yularını tutup geri çekti. Öyle ki, başı eşyalarının ortasına değdi. Ya da değecek gibi oldu. Eliyle insanlara: "Sakin olun, sakın olun. Sakin olun!" dercesine işarette bulunuyordu. Nihayet Müzdelife'ye vardı. Sonra Fadl b. Abbas (r.a.), Rasûlullah'ın bineğinin tergisine bindi. İnsanlar: "Sahibimiz, Rasûlullah'ın ne yaptığını bize haber verecektir." dediler. Fadl da onlara şöyle dedi: "Rasûlullah, dünkü gibi yumuşak şekilde hareket ediyor ve normal seyirle gidiyordu. Muhassir vadisine gelince hızlandı ve düzlük alana çıktı."

Buharî, Said b. Ebi Meryem kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Arefe gününde Peygamber (s.a.v.), bineğine binip harekete geçti. Arkadan bir gürültü duydu. Hızlandırılmak için develerin kırbaçlandıklarını işitti. Kırbaçla onlara işarette bulunarak şöyle dedi:

- Ey insanlar, sakın olun, ağır olun. Çünkü develeri hızlandırmak iyilikten değildir."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'tan harekete geçince insanlar bineklerini hızlandırmaya başladılar. O da duyurucusuna şöyle bir duyuruda bulunmasını emretti:

"Ey insanlar! Atları ve develeri hızlandırıp koşturmak, iyilikten değildir!" Artık hiçbir bineğin Müzdelife'ye varıncaya kadar ayağını koşarcasına yerden kaldırdığını görmedim."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle de dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Arafat ve Müzdelife'de her nereye inip abdest bozmuş ise mutlaka oraya su dökülmüştür."

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Sirin'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Arafat'ta İbn Ömer'le birlikte idim. Yürüdüğü zaman ben de onunla beraber yürüdüm. İmamın yanına gittik. Onunla beraber ögle

ve ikinci namazını kıldık. Sonra vakfe yaptı. Ben ve arkadaşlarım da onunla beraber vakfe yaptık. Sonra imam, Arafat'tan hareket etti. Biz de onunla beraber hareket ettik. Müzdelife ile Arafat arasındaki dar boğaza yaklaştığımızda bineğini çöktürdü. Biz de çöktürdük. Namaz kılmak istediğini zannettik. Bineğinin yularını tutan kölesine namaz kılmak istemediğini, ancak Peygamber Efendimiz'in o mekana vardığında def-i hacette bulunduğunu hatırladığını, kendisinin de orada def-i hacette bulunmak istediğini söyledi."

Buharî, Musa kanalı ile Nafi'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Abdullah b. Ömer, Müzdelife'de akşamla yatsı namazını cem ederek kıları. Şu kadar var ki, o, Rasûlullah (s.a.v.)'ın durduğu boğaza varınca, boğaza girip def-i hacette bulunup abdest alırdı. Namaz kılmadan Müzdelife'ye gelirdi."

Buharî, Adem b. Ebi Zi'b kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), herbiri için ayrı kamet getirerek akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife'de cem ederek kıldı. İki namaz arasında tesbihatta bulunmadı. İki namazdan sonra da tesbihatta bulunmadı."

Müslim, Yahya b. Yahya tarikiyle İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife'de cem ederek kıldı."

Müslim, Abdullah b. Ömer'den rivayet etti ki, babası Ömer kendisine şu haberi vermiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife'de cem ederek kıldı. Bu iki namaz arasında başka bir namaz kılmadı. Akşam namazını üç, yatsı namazını da iki rekat olarak kıldı.

Abdullah b. Ömer de vefat edinceye kadar Müzdelife'de akşam ve yatsı namazlarını böyle kıları."

Müslim, Said b. Cübeyr'in akşam ve yatsı namazlarını tek kametle Müzdelife'de cem ederek kıldığını ve onun şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Ömer de böyle kıları. İbn Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'ın da böyle yaptığını anlattı."

Müslim, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife'de cem ederek kıldı. Akşamı üç, yatsıyı da iki rekat olarak tek kametle kıldı."

Müslim, Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İbn Ömer'le birlikte Arafat'tan hareket ettik. Müzdelife'ye vardığımızda akşam ve yatsı namazlarını tek kamette kıldı. Namazdan sonra "Rasûlullah (s.a.v.) da burada böyle namaz kıldı." dedi."

Buharî, Ebu Yezid el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife'de cem ederek kıldı."

Buharî, akşam ve yatsı namazlarını cem ederken, her biri için ayrı ayrı ezan okuyup kamet getiren kimse babında, Abdurrahman b. Yezid'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Abdullah b. Ömer haccetti. Beraberce Müzdelife'ye geldik. Vakit, yatsı ezanının vakti idi. Ya da ona yakın bir vakitti. Abdullah, adamın birine emir verdi. O da kalkıp ezan okudu ve kamet getirdi. Kametten sonra akşam namazını kıldı. Sonrada iki rekat namaz kıldı. Sonra yemeğinin getirilmesini emretti. Yemeğini yedi. Zannedersem yine bir adama emir verdi. O da kalkıp ezan okudu ve kamet getirdi. Sonra yatsı namazını iki rekat olarak kıldı. Fecir doğduğu zaman şöyle dedi:

- Peygamber (s.a.v.), bu saatte sadece burada, bugünde sabah namazını kıldı.

Bunlar iki namazdırlar ki, vakitleri dışında kılınırlar. Biri, insanların Müzdelife'ye gelmelerinden sonra yatsı vaktinde kılınan akşam namazıdır. Diğeri de fecrin aydınlandığı vakitte kılınan sabah namazıdır. Ben, Peygamber (s.a.v.)'in de böyle yaptığını gördüm."

"Fecrin aydınlandığı vakitte kılınan sabah namazıdır." sözü, Buharî'nin, Abdullah b. Mesud'tan rivayet ettiği şu sözden daha açık ve daha zahirdir. Abdullah şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın şu iki namaz dışında herhangi bir namazı, asli vakti dışında kıldığını görmedim. Asli vakti dışında akşam namazını yatsı namazıyla birlikte cem ederek kıldı. Bir de sabah namazını fecir aydınlandığında kıldı."

Cabir, hadisinde şöyle demiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), akşam ve yatsı namazını cem ederek kıldıktan sonra uzanıp yattı. Fecir doğunca kalkıp sabah aydınlığında ezan ve ikametle sabah namazını kıldı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Urve b. Mudarris'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Müzdelife'de iken Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldim, ona şöyle dedim:

"Ya Rasûlallah! Kendimi yorup, bineğimi zorlayarak Tay dağlarından senin yanına geldim. Allah'a yemin ederim ki, hangi dağın yanından geçtiysem orada vakfe yaptım. Şimdi ben hac yapmış oldum mu?

- Şu sabah namazını bizimle birlikte Müzdelife'de kılan ve buradan hareket edinceye kadar bizimle beraber vakfe yapan ve bundan önce de geceleyin, yahut gündüzleyin Arafat'tan gelmiş olan kimsenin haccı tamamlanmış olur. Traş, tırnak kesme, bıyık kırkma ve kasık traş etme gibi işleri yapabilir."

FASIL

Rasûlullah (s.a.v.), insanların Müzdelife'den Mina'ya akın etmelerinden önce, geceleyin ailesinden bir grubu önceden gönderdi.

Buharî, "Ailesinden zayıf olan kimseleri geceleyin önceden gönderen ve onların da Müzdelife'de vakfe yapıp dua edişleri, ay battığı zaman gelişleri" babında, Salim'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Abdullah b. Ömer, ailesinden zayıf ve güçsüz olan kimseleri önceden, Müzdelife'ye gönderirdi. Onlar, geceleyin Meş'ar-i Haram'da vakfe yapar, bildiklerince Allah'ı zikrederlerdi. Sonra onların vakfe yapmasından ve hareket etmesinden önce kendileri hareket ederlerdi. Onlardan bazıları, sabah namazı vaktinde Mina'ya gider, sabah namazını orada kılarlardı. Bazıları da daha sonra giderlerdi. Gittiklerinde de cemreleri taşlarlardı. İbn Ömer şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.) buna ruhsat verdi."

Süleyman b. Harb, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder.

"Rasûlullah (s.a.v.), beni geceleyin Müzdelife'den Mina'ya gönderdi."

Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Ben, kendi ailesinden zayıf ve güçsüz kimselerle birlikte Peygamber (s.a.v.)'in geceleyin önceden Müzdelife'den gönderdiği kimse-ler arasındaydım."

Müslim, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder.

"Rasûlullah (s.a.v.), seher vakti ağırlıklarıyla birlikte beni Müzdelife'den gönderdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), biz Abdülmuttalib oğulları çocuklarını bineklerimiz üzerinde önceden gönderdi ve bacaklarımıza elinin iç tarafıyla vurarak: "Ey yavrularım! Güneş doğmadan Cemrelere taş atmayın." dedi. Güneş doğmadan hiçbirimizin Cemre'ye taş attığını sanmıyorum.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder.

"Rasûlullah (s.a.v.), kendi ailesinin zayıf ve güçsüzlerini geceleyin Müzdelife'den gönderdi. Onlara güneş doğmadan Cemretü'l-Akabe'ye taş atmamalarını tavsiye etmeye başladı."

Ebu Davud, Osman b. Ebi Şeybe kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.); gecenin sonundaki karanlıkta ailesinin zayıf ve güçsüzlerini önceden gönderdi. Ve onlara güneş doğmadan Cemre'ye taş atmamalarını emretti."

Buharî, Müsedded tarikiyle Abdullah b. Keysan'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Esmâ hazretleri akşamla yatsı namazlarının cem edildiği gece, Müzdelife'ye varmış ve orada geceleyip namaz kılmıştı. Bir müddet namaz kıldıktan sonra Esmâ:

- Oğlum, ay battı mı? diye sordu.

Abdullah:

- Hayır batmadı, diye cevap verdi. Bir müddet daha namaz kıldıktan sonra:

- Oğlum ay battı mı? diye tekrar sordu.

Abdullah:

- Evet battı, diye cevap verdi.

Esmâ:

- Öyleyse Mina'ya doğru yollanınız, diye emretti.

Onlar da yollandılar. Nihayet Cemre mevkiine geldiler. Cemre'yi taşladıktan sonra Esmâ tekrar yerine döndü. Sabah namazını kıldı. Abdullah da ona:

- Anneciğim, öyle sanıyorum ki biz, daha ortalık aydınlanmadan önce Cemre'yi taşladık, dedi.

Esmâ, şu cevabı verdi:

- Oğlum, Rasûlullah (s.a.v.) bu hususta kadınlara izin vermiştir."

Esmâ binti Ebu Bekir es-Sıddık, güneşin doğuşundan önce Cemre'yi taşlamıştı. Nitekim yukarıdaki rivayette de böyle denmektedir. Ancak çocuklar, kadınlardan daha atik ve daha süratlidirler. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.v.), güneş doğmadan çocukların Cemre'yi taşlamalarını emretmiş, bu hususta kadınlara ise ruhsat vermişti. Kadınların güneş doğmasından önce de Cemre'yi taşıyabileceklerine izin vermişti. Çünkü onlar, daha ağır hareket ederler; ayrıca bu, onların karanlıkta kendilerini daha rahat bir şekilde örtmelerine yardımcı olur. Doğrusunu Allah bilir.

Esmâ, başka bir rivayette şöyle demiştir:

«Biz, Peygamber (s.a.v.)'in zamanında da böyle yapardık.»

Buharî, Ebu Nuaym kanalıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Veda haccında biz Müzdelife'ye gelmiştik. Sevde binti Zem'a halkın izdihamından önce kendisinin Mina'ya gönderilmesi hususunda Peygamber (s.a.v.)'den izin istemişti. Sevde; iri yapılı, ağır canlı, hareketi geç bir kadındı. Rasûlullah, Sevde'ye izin verdi ve halkın izdihamından önce onu Mina'ya gönderdi. Biz de sabaha kadar Rasûlullah'ın yanında kaldık. Sonra Rasûlullah bizi de, Sevde'yi gönderdiği gibi Mina'ya gönderdi. Keşke Sevde'nin izin isteyişi gibi ben de Rasûlullah'dan izin istemiş olaydım. Rasûlullah (s.a.v.)'dan izin istemek, bana dünyaya malik olmaktan daha sevimlidir.»

Ebu Davud, Harun b. Abdullah tarikiyle Hz. Aişe'nin şöyle dedi-

ğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), kurban bayramı gecesinde Ümmü Seleme'yi Müzdelife'den Mina'ya gönderdi. O da fecirden önce Cemre'yi taşıdı. Sonra geçip gitti. O gün Rasûlullah (s.a.v.), onun yanında idi.»

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN MÜZDELİFE'DEKİ TELBİYESİ

Müslim, Ebu Bekr b. Ebu Şeybe kanalı ile Abdurrahman b. Yezid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Biz Müzdelife'de iken Abdullah şöyle dedi: Kendisine, el-Bakara sûresi nazil olan Rasûlullah (s.a.v.)'ın şu makamda şöyle dediğini işittim:

«Buyur Allahım, buyur.»

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN MEŞ'AR-İ HARAM'DAKİ VAKFESİ VE GÜNEŞ DOĞMADAN ÖNCE MÜZDELİFE'DEN HAREKET EDİP MUHASSİR VADİSİNDE BİNEĞİNİ HIZLANDIRMASI

Yüce Allah buyurdu ki:

«Arafat'tan indiğinizde, Allah'ı Meş'ar-i Haram'da anın.» (el-Bakara,

198.)

Bu konudaki hadisinde Cabir şöyle der:

«Rasûlullah (s.a.v.), sabah aydınlandığı zaman ezan okutturup kamet getirterek sabah namazını kıldı. Namazdan sonra Kasva adlı devesine bindi. Meş'ar-i Haram'a geldi. Kibleye yöneldi. Aziz ve Celil olan Allah'a dua etti. Tekbir ve tehlil getirterek Allah'ı birledi. Sabah iyice aydınlanıncaya kadar orada durmasını devam ettirdi. Güneş doğmadan hareket etti. Fadl b. Abbas'ı da bineğinin tergisine aldı.»

Buharî, Haccac b. Minhal tariki ile Amr b. Meymun'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Ömer'le birlikte haccettim. Sabah namazını Müzdelife'de kıldı, vakfe yaptı ve şöyle dedi: "Müşrikler, güneş doğmadan buradan Mina'ya gitmezler ve: «Ey Sebir dağı, güneşin ışıklarıyla aydınlan.» derlerdi." Rasûlullah (s.a.v.) ise güneş doğmadan buradan hareket edip Mina'ya giderdi.»

Buharî, Abdurrahman b. Yezid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Abdullah b. Mesud'la beraber Mekke'ye gittim. Sonra Müzdelife'ye geldik. Akşamla yatsı namazlarından her birini başlı başına birer ezân ve ikametle kıldı. Bu iki namazın arasını akşam yemeğiyle ayırdı. Bundan sonra İbn Mesud, şafak söktüğü sırada sabah namazını kıldı. Hatta kimi şafak söktü, kimi de sökmedi, diyordu. Sonra Abdullah b. Mesud, Rasûlullah (s.a.v.)'ın:

- Akşamla yatsıdan ibaret olan bu iki namaz, şu Müzdelife mevkiinde mutad olan vakitlerinden başka vakitlere aktarıldı. Sakın insanlar, yatsı vakti girmedikçe Müzdelife'ye gelmeye çalışmasın. Sabah namazının vakti de (şafağın sökülmesine işaret buyrarak): «Şu andır.» buyurduğunu haber verdi.

Bundan sonra İbn Mesud, tan yeri ağarıncaya kadar Müzdelife'de durdu. Sonra:

- Emirü'l-mü'minin Osman (r.a.), bu saatte Müzdelife'den hareket etse, sünnet-i seniyyeye muvafakat etmiş olur, dedi.

Ravi:

- İbn Mesud, bu sözü mü önce söyledi veya Hz. Osman'ın Müzdelife'den Mina'ya hareketi mi daha önce vaki oldu bilmiyorum. İbn Mesud, kurban bayramının ilk günü Akabe cemresini taşılayıncaya kadar telbiyeye devam etti, demiştir.»

Hafız el-Beyhakî, Misver b. Mahreme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Arefe'de bize hutbe okudu. Allah'a hamdu senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

"İmdi... Şirk ve put ehli kimseler, güneşin batma anında buradan hareket ediyorlardı. Öyleki, bu vakitte güneş, dağ başlarında erkeklerin başlarındaki sarık gibi oluyordu. Ama bizim yolumuz, onlarınkine muhaliftir. Onlar güneşin doğduğu esnada sarığın erkeklerin başında oluşu gibi güneşin de dağ başlarında bulunduğu esnada Meş'ar-i Haram'dan hareket ediyorlardı. Bizim yolumuz onlarınkine muhaliftir.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), güneş doğmadan önce Müzdelife'den hareket ederdi.»

Buharî, Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Arefe'den Müzdelife'ye gidinceye kadar Üsame, Peygamber (s.a.v.)'in terkisinde idi. Müzdelife'den Mina'ya giderken Rasûlullah, Fadl'ı bineğinin terkisine aldı. Her ikisi de şöyle dediler: «Peygamber (s.a.v.), Akabe cemresini taşılayıncaya kadar telbiye getiriyordu.»

Müslim, Fadl b. Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın bineğinin terkisinde idim. Arefe günü akşamı Arafat'tan hareket ederken, Müzdelife sabahı Müzdelife'den hareket ederken insanlara: «Sakin olun, yavaş olun.» diyordu. Kendisi de devesinin yularını hep geri çekiyordu. Böylelikle Mina'ya bağlı Muhassir vadisine vardı. Orada Cemrelere atılacak taşları toplamaları için insanlara emir verdi. Kendisi de Cemre'yi taşılayıncaya kadar telbiye getirmeye devam etti.»

Beyhakî, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Müzdelife'den sükûnet içinde hareket etti. İnsanların da sakin ve ağır olmalarını emretti. Muhassir vadisinde devesini hızlandırdı. Onlara çakıl taşları ile Cemrelere taş atmalarını emretti ve: «Menasikinizi benden öğrenin. Belki de bu seneden sonra sizi göremem.» dedi.

Beyhakî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Müzdelife'ye hareket etti. Muhassir vadisine gelince devesini hızlandırdı. Vadiyi geçince durdu. Sonra Fadl'ı bineğinin tergisine aldı. Sonra da Cemre'ye gelip orayı taşıladı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'ta vakfe yaptı ve şöyle dedi:

- Burası vakfe yapılacak yerdir. Ama arefenin her tarafında vakfe yapılabilir.

Güneş batınca Arefe'den hareket etti. Bineğinin tergisine Üsâme'yi aldı. Kendisi devesinin üzerine yumuluyordu. İnsanlar, sağa sola akın akın hareket ediyorlardı. Ama o, onlara dönüp bakmıyor ve: «Ey insanlar, sakin olun» diyordu.

Sonra Müzdelife'ye geldi. Orada akşam ve yatsı namazlarını cem ederek kıldırdı. Sonra geceledi. Sabah olunca Müzdelife'deki Kuzah dağının yanına geldi. Orada durdu ve:

- Burası Müzdelife'nin durulacak yeridir. Ama Müzdelife'nin her tarafında durulabilir, dedi. Sonra Muhassir vadisine geldi. Orada biraz durdu. Sonra devesini hızlandırıp orayı geçti. Geçtikten sonra devesini durdurdu. Fadl'ı bineğinin tergisine aldı. Yine yoluna devam etti. Cemre'ye geldi. Orayı taşıladı. Taşıladıktan sonra kurban kesme yerine geldi ve:

- Burası kurban kesilecek yerdir. Ama Mina'nın her tarafında kurban kesilebilir, dedi.

O esnada Has'am kabilesinden genç bir cariye Rasûlullah'a şu soruyu sordu:

- Babam yaşlı bir adamdır. Bunamıştır. Hac farızasıyla yükümlüdür. Ben onun yerine haccedebilir miyim?

Rasûlullah, ona şu cevabı verdi:

- Evet. Babanın yerine haccedebilirsiniz.»

O esnada Rasûlullah, Fadl'ın boynunu öbür tarafa çevirdi. Abbas, ona dedi ki:

- Ya Rasûlallah! Amcan oğlunun boynunu niçin öbür tarafa çevirdin?

Rasûlullah da ona şu cevabı verdi:

- Bir genç erkekle bir genç kadın gördüm. Şeytanın oyununa gelmelerinden korktum.

Sonra bir başka adam gelip şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Kurban kesmeden önce tıraş oldum. Buna ne dersin?

Rasûlullah, ona şu cevabı verdi:

- Kurbanını kes, bunun hiçbir sakıncası yoktur.

Sonra bir başkası gelip şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Ben tıraş olmadan Mina'dan Mekke'ye gittim, buna ne dersin?

- Tıraş ol veya saçını kısalt. Bunun bir sakıncası yoktur.

Bundan sonra Rasûlullah, Beyt'e gidip tavaf etti. Tavaftan sonra Zemzem suyunun yanına gitti. Oradaki dağıtıcılara şöyle dedi:

- Ey Abdülmuttalib oğulları! Su dağıtma işinize devam edin. Eğer (Benim de dağıtımaya katılmamın sevap olacağını düşünerek) insanların üzerinize kalabalık oluşturmalarından ve sizi sıkıntıya sokmalarından endişe etmeseydim, ben de sizinle beraber kuyudan su çekip dağıtırdım.»

Beyhakî, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Muhassir vadisinde deveyi hızlandırmayı inkar etmiş ve: «Bu bedevilerin işidir.» demiştir.

Ashında onun, devesini Muhassir vadisinde hızlandırdığı daha önce ifade edilmişti. Şu halde isbat eden ifade, yani hızlandırdığını söyleyen rivayet, hızlandırmayı reddettiğini ifade eden rivayete göre daha önceliklidir.

Ben derim ki: Hz. Peygamber'in Muhassir vadisinde deveyi hızlandırmayı inkar etmiş olduğuna dair rivayetin sübutunda ihtilaf vardır. Doğrusunu Allah bilir. Peygamber (s.a.s.)'in Muhassir vadisinde devesini hızlandırdığını sahabelerden bir cemaat sahih olarak nakletmişlerdir. Ebu Bekir ve Ömer hazretlerinin de böyle yaptıkları sahih olarak rivayet edilmiştir. Beyhakî'nin, Misver b. Mahreme'den rivayet ettiğine göre Hz. Ömer de Muhassir vadisinde devesini hızlandırır ve şöyle dermiş:

«Devemin yükünün bağı geniştir. O şekilde sana koşar gelir.

Dini, Hristiyanların dinine muhaliftir.»

KURBAN BAYRAMININ BİRİNCİ GÜNÜNDE

HZ. PEYGAMBER'İN AKABE CEMRESİNİ TAŞLAMASI

Burayı nasıl taşlamış, ne zaman taşlamış, nereden taşlamış, kaç taşla taşlamış? Bu soruların cevabını bu bölümde vermeye çalışacağız. Rasûlullah (s.a.v.), burayı taşıdığı zaman telbiyesine son vermişti.

Üsame ile Fadl'ın ve diğer sahabelerin rivayet ettikleri hadise göre Peygamber (s.a.v.), Akabe cemresini taşıyınca kadar telbiye ge-

tirmeye devam etmiştir.

Beyhakî, Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'e göz ucuyla bakıyordum. Akabe Cemresine ilk çakıl taşı atıncaya kadar telbiye getirmeye devam etti."

Beyhakî, Fadl'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Arafat'tan Rasûlullah'la birlikte Müzdelife'ye gittik. Akabe Cemresine taş atıncaya kadar telbiye getirmeye devam etti. Her taş atışıyla beraber tekbir getiriyordu. Cemre'ye son taş atınca telbiyeye son verdi.»

Muhammed b. İshak, Eban b. Salih kanalı ile İkrime'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin ile beraber Arafat'tan hareket ettik. Akabe cemresini taşılayıncaya kadar onun telbiye getirdiğini işitiyordum. Cemre'yi taşılayınca telbiyeye son verdi. Ona:

- Bu nedir? diye sordum. Şu cevabı verdi:

- Ebu Talib oğlu Ali'nin Akabe Cemresini taşılayıncaya kadar telbiye getirdiğini gördüm. O, Rasûlullah'ın da böyle yaptığını bana söyledi.»

Ebu'l-Aliye, Fadl'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Kurban bayramının birinci günü sabahında Rasûlullah (s.a.v.) bana:

- Gel benim için çakıl taşı topla, dedi. Ben de ona iki parmak ucuyla atılabilecek irilikte çakıl taşları topladım. Taşları avucuna koyup şöyle dedi: «İşte şu irilikteki taşlarla Cemreleri taşılayın. Aşırı gitmekten sakının. Çünkü sizden öncekiler dinde aşırılık yaptıklarından helak oldular.»

Cabir, hadisinde şöyle demiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Muhassir vadisine gelince biraz hareket etti. Sonra büyük Cemre'ye giden orta yola koyuldu. Nihayet Cemre'ye vardı. Oraya yedi taş attı. Her taş atışıyla birlikte tekbir getiriyordu. Vadinin ortasından attığı taşlardan her biri iki parmak ucuyla atılabilecek irilikte idi.»

Bunu, Müslim rivayet etmiştir.

Buharî, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Kurban bayramının birinci gününde kuşluk vakti Peygamber (s.a.v.), Cemre'yi taşıladı. Sonraki Cemreleri müteakip günlerin zeval vaktinden sonra taşıladı.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Abdurrahman b. Yezid'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Abdullah, vadinin ortasından taşları Cemre'ye atıyordu. Ben ona dedim ki:

- Ey Eba Abdurrahman! İnsanlar yukarı taraftan taşları atıyorlar,

Bana dedi ki:

- Kendisinden başka ilâh bulunmayan Allah'a yemin ederim ki; bu makamdan taş atılır ki, burada, Rasûlullah'a el-Bakara sûresi nazil olmuştu.»

Yine Buharî'nin rivâyetine göre Abdurrahman şöyle demiştir:

«Abdullah b. Mesud, Akabe Cemresine geldi. Beyt'i sol tarafına, Mina'yı da sağ tarafına alarak yedi taş attı ve şöyle dedi: «Kendisine el-Bakara sûresi nazil olan (peygamber), işte böyle taşladı.»

Buharî, Abdurrahman b. Yezid'in şöyle dediğini rivâyet etmiştir:

«Abdullah b. Mesud, vadinin içinden Cemre'ye yedi taş attı. Her taşla birlikte tekbir getiriyordu. Sonra da şöyle dedi: «Kendisinden başka ilâh bulunmayan Allah'a yemin ederim ki; üzerine el-Bakara sûresi nazil olan zat (peygamber), işte buradan taş attı.»

Müslim, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivâyet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın iki parmak ucuyla atılabilecek irilikte yedi taşı Cemre'ye attığını gördüm.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivâyet etmiştir:

«Kurban bayramının birinci günü, Peygamber (s.a.v.), bineği üzerinde Akabe Cemresini taşladı.»

«Ahmed b. Hanbel, Ebu Davud, İbn Mace ve Beyhakî, Ümmü Cündeb el-Ezdiye'nin şöyle dediğini rivâyet ederler:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ı bineği üzerinde vadinin içinden Cemre'ye taş atarken gördüm. Her taş atışında tekbir getiriyordu. Arkasındaki bir adam da onu seyrediyordu. O adamın kim olduğunu sorduğumda Fadl b. Abbas olduğunu söylediler. İnsanlar, izdiham meydana getirdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

- Ey insanlar, birbirinizi öldürmeyin, Taş atarken iki parmak ucuyla atılabilecek irilikteki taşları atın.»

Ebu Davud'un rivâyetine göre Ümmü Cündeb şöyle demiştir:

«Rasûlullah'ı Akabe cemresinin yanında, binek üzerinde gördüm. Parmakları arasında bir taş vardı. Onu attı. İnsanlar da attilar. O, Akabe Cemresinin yanında durmadı.»

İbn Mace'ye göre Ümmü Cündeb şöyle demiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ı kurban bayramının birinci gününde, Akabe cemresinin yanında bir katır üzerinde gördüm.»

Bu rivayette katırın söylenmesi, gerçekten gariptir.

"Sahih" adlı eserinde Müslim, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivâyet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ı kurban bayramının birinci gününde bineği üzerinde Cemre'ye taş atarken gördüm. O, şöyle diyordu:

"Menasikinizi benden öğrenin. Gerçekten bilemiyorum, muhte-

melen bu haccımdan sonra haccetmeyeceğim."

Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber haccettim. Akabe Cemresini taşlarken onu gördüm. Taşladıktan sonra Cemre'nin yanından ayrıldı. Bineği üzerindeydi. Gün, kurban bayramının birinci günü idi. Şöyle diyordu:

"Menasikinizi benden öğrenin. Çünkü ben bilemiyorum. Belki de bu haccımdan sonra haccetmeyeceğim.»

Başka bir rivayete göre Ümmü'l-Husayn şöyle demiştir:

«Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber haccettim. Üsame ile Bilal'den biri, Rasûlullah'ın devesinin yularını tutmuş, diğeri ise elbisesi ile onu güneş sıcağına karşı gölgelendirip koruyordu. Niha yet Rasûlullah, Akabe Cemresini taşıladı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Kudame b. Abdullah el-Kilabî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Kurban bayramının birinci gününde doru renkli bir deve üzerinde Rasûlullah (s.a.v.)'ı vadinin ortasından Akabe Cemresini taşlarken gördüm. Ne oraya, ne buraya sapıyor, ne de kimseden uzaklaşıyor-du.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Nafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İbn Ömer, kurban bayramının birinci gününde devesi üzerinde Akabe Cemresini taşıladı. Diğer Cemrelere ise yaya giderdi. Peygamber (s.a.v.)'in de giderken ve dönerken yaya gidip geldiğini iddia etti.»

FASIL

Cabir dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra kurban kesme yeri-ne gitti. Orada kendi mübarek eliyle altmış üç kurban kesti. Sonra kurbanları Ali'ye verdi. Ali de kalanları kesti. Hz. Ali'yi, kurbanlıklara ortak etmişti. Sonra emir verdi. Her kurbanlıktan bir parça et alındı. Bu etler kazana konulup pişirildi. Etleri yediler, suyunu içtiler.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman b. Muaz tariki ile sahabelerden birinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), Mina'da insanlara hutbe irad etti. Onları menzillerine yerleştirdi ve: «Muhacirler şuraya yerleşsinler.» dedi. Böyle derken kiblenin sağ tarafını gösterdi. Sonra: «Ensâr da şuraya yerleşsin.» dedi. Böyle derken kiblenin sol tarafını gösterdi. Sonra: «İnsanlar da bunların çevresine yerleşsinler.» dedi. Bundan sonra onlara menasiki öğretti. Sesini yükseltti. Öyle ki; Mina'daki halk, kendi evlerinde bile bu sesi işittiler. İşte bu esnada onlara şöyle dediğini duydum: «İki parmak ucuyla atılabilecek irilikteki taşları Cemrelere atın.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman b. Muaz et-Teymî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Biz Mina'da iken Rasûlullah (s.a.v.) bize hutbe irad etti. Kulaklarımız açıldı. Sanki onun söylediklerini işitiyorduk.»

Cabir b. Abdullah dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) kurbanlıklarına Ebu Talib oğlu Ali'yi ortak etti. Ali'nin Yemen'den getirdiği kurbanlıklarla Rasûlullah (s.a.v.)'ın getirdiği kurbanlıkların toplamı 100 idi. Rasûlullah (s.a.v.) mübarek eliyle altmış üç deve kesti.

İbn Hibban ile diğerleri dediler ki: Bu altmış üç deveyi kesmesi, kendisinin yaşına da uygun idi. Çünkü o zaman, altmış üç yaşındaydı.

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), hacda 100 deve kurban etti. Bunlardan altmışını kendi eliyle kesti. Kalanlarını da emir vererek kestirdi. Her deveden bir parça et aldı. Bu etleri bir kazana koydu, pişirdiği etlerden yedi. Suyunu içti.

Hudeybiye gününde de yetmiş kurbanlık kesti. Bunlar arasında Ebu Cehil'in devesi de vardı. Ka'be'den geri çevrilince bu deve, kendi yavruları üzerine inlercesine inledi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında 100 tane deve kurban etti. Bunlardan otuzunu kendi eliyle kesti. Sonra Ali'ye verdi. Geri kalanları da Ali kesti ve Ali'ye şu buyruğu verdi:

- Bu kurbanlıkların etlerini, derilerini, çullarını, insanlara paylaştı. Kasaba bunlardan birşey verme. Her deveden bir parça eti bizim için ayır, bir kazana koy ki; o etleri yiyelim. Suyunu da içelim.

Hz. Ali de bu emri yerine getirdi.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Mücahid'den rivayet olunduğuna göre, Hz. Ali şöyle demiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), kurbanlık develerini kesmemi, etlerini, derilerini, çullarını sadaka olarak vermeme ve kasaba ücret olarak bunlardan birşey vermememi emretti. Kasaba ücret olarak biz kendi yanımızdan birşeyler veriyorduk.»

Ebu Davud, Arfe b Haris'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte hacda bulundum. Kurbanlık develer getirilmişti. Bana:

- Bana Ebu Hasan'ı (Ali'yi) çağır, dedi. Ali çağırıldı, geldi. Ali'ye şöyle dedi: «Mızrağın altından tut.» Ali, mızrağın altından tuttu. Rasûlullah'ın kendisi de mızrağın üstünden tuttu. Sonra ikisi birlikte develeri yaraladılar. Bu işi bitirince katırına bindi. Ali'yi de terkesine aldı.»

Bunu sadece Ebu Davud rivayet etmiştir. Bunun senedinde ve metninde gariblik vardır. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Akabe Cemresini taşıdı, sonra kurbanını kesti ve ardı sırada traş oldu.»

İbn Hazm'ın iddiasına göre Rasûlullah (s.a.v.), kendi hanımları adına da kurban kesti. Mina'da sığır kesti, kendisi de alaca iki koç kesti.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN MÜBAREK BAŞINI TRAŞ EDİŞİ

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), haccında başını traş etti.»

Buharî, Ebu'l-Yeman kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabından bir kısmı başlarını traş ettiler. Bir kısım sahabelerse saçlarını kısalttılar.»

Müslim'in Nafi kanalıyla rivayetine göre Abdullah b. Ömer şöyle bir ilave de yapmıştır: «Rasûlullah (s.a.v.), traştan sonra bir veya iki kez:

- Allah, başlarını traş edenlere rahmet etsin, dedi.

Sahabeler:

- Ya Rasûlallah, saçını kısaltanlara rahmet yok mu? diye sordular. Bunun üzerine o:

- Saçlarını kısaltanlara da, dedi.»

Müslim, Yahya b. Husayn'ın ninesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'ın saçlarını traş edenler için üç kez, kısaltanlar içinse bir kez dua ettiğini işittim.»

Bu hadisin rivayet senedinde adı geçenlerden biri olan Veki', bu hadisenin Veda haccında olduğuna dair herhangi bir kayıt koymuş değildir.

Müslim, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Mina'ya geldi. Sonra Cemre'ye gidip orayı taşıdı. Sonra da Mina'daki menziline döndü. Kurbanını kesti. Bundan sonra berbere:

- (Saçımı) al, dedi. Böyle derken başının sağ tarafını, sonra sol tarafını gösterdi. Traştan sonra saçını insanlara vermeye başladı.»

Enes'in başka bir rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), başının sağ tarafını traş etti. Buradan kesilen saçlarını birer, ikişer tel olarak in-

sanlara taksim etti. Sonra başının sol tarafından kesilen saçları da Ebu Talha'ya verdi.

Enes'in başka bir rivayetine göre Peygamber (s.a.v.), başının sağ tarafından kesilen saçları Ebu Talha'nın kendisine verdi. Sol tarafından kesilen saçları da yine Ebu Talha'ya verdi ama bunları insanlara paylaştırmasını emretti.

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ı berber traş ederken gördüm. Ashabı onu çevrelemişlerdi. Bir tek kılın yere düşmemesini, her halukârda bir adamın eline düşmesini istiyorlardı.»

FASIL

Akabe Cemresini taşıdıktan sonra Peygamber (s.a.v.), elbisesini giyinip koku süründü. Kurbanını kesti. Koku sürünüp kurbanını kesmesini, Beyt'i tavaftan önce yaptı. Mü'minlerin annesi Aişe ona koku sürmüştü.

Buharî, Ali b. Abdullah el-Medinî kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İhrama girdiği zaman Rasûlullah'ı şu iki elimle kokulandırdım. İhramdan çıktığı esnada tavaftan önce de ona koku sürdüm. Hz. Aişe, «Şu iki elimle» derken ellerini açıp gösterdi.»

Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İhrama girişinden önce Rasûlullah'a koku sürdüm. Kurban bayramının birinci gününde Beyt'i tavaf etmesinden önce de içinde misk bulunan bir kokuyu ona sürdüm.»

Neseî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İhrama girişi esnasında Rasûlullah'a koku sürdüm. Akabe Cemresini taşıdıktan sonra ve Beyt'i tavaftan önce, ihramdan çıkışı esnasında da ona koku sürdüm.»

Şafiî, Süfyan b. Uyeyne kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İhrama girişi ve ihramdan çıkışı esnasında Rasûlullah'a ben koku sürdüm.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Cüreyc kanalıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Veda haccında, ihrama girişi ve ihramdan çıkışı esnasında Rasûlullah (s.a.v.)'ı kendi elimle göz otu sürerek kokulandırdım.»

Süfyan es-Sevrî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Cemreyi taşıdığınız zaman kadınlar dışında, ihramlı iken haram olan herşey helal olur. Ancak Beyt'i tavaf ettikten sonra kadınlar da size helal olurlar.

Adamın biri dedi ki:

- Ey İbn Abbas, ya kokuya ne dersin?

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın başına misk sürdüğünü gördüm. Bu koku mudur, değil midir?»

Muhammed b. İshak, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın kadınları arasında dolaştığı gece, kurban bayramı gecesiydi. O gece yanımda idi. Vehb b. Zem'a ile Ebu Ümeyye ailesinden bir adam gömlek giyinmiş olarak Rasûlullah'ın yanına geldiler. Rasûlullah onlara:

- Mina'dan Mekke'ye gittiniz mi? diye sordu. Onlar da:

- Hayır, diye cevap verince, Rasûlullah:

- Öyleyse gömleğinizi çıkarın, dedi. Onlar da gömleklerini çıkardılar. Vehb dedi ki:

- Peki ama niçin ya Rasûlallah?

Rasûlullah, cevaben şöyle dedi:

- Bu öyle bir gündür ki Cemre'yi taşıladığınız, -şayet varsa- kurbanımızı kestığınız takdirde ihramlı iken size haram olan herşey helal olur. Ancak kadınlar müstesna. Onlar da, Beyt'i tavaf etmenizden sonra size helal olurlar. Cemre'yi taşıladığınız, ama Mina'dan Mekke'ye gitmediğiniz takdirde önceki gibi, yine ihramlı olmakta devam edersiniz. Bu haliniz, Beyt'i tavaf etmenize kadar devam eder.»

Beyhakî'nin rivayetine göre Ümmü Kays binti Mihsan, yukarıdaki rivayete şunu eklemiştir:

«Ukkaşe b. Mihsan, Beni Esed kabilesinden birkaç adamla birlikte kurban bayramının birinci günü akşamı, gömleklerini giyinmiş olarak yanımdan çıkıp gittiler. Sonra akşamleyin yanıma döndüler. Döndüklerinde gömleklerini ellerinde taşıyorlardı. Bunu niçin böyle yaptıklarını kendilerine sorunca, Rasûlullah'ın Vehb b. Zem'a ile arkadaşına dediği şeyi bana söylediler.»

Bu, cidden garib bir hadistir. Âlimlerden her hangi birinin böyle söylediğini bilmiyorum.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN MİNA'DAN BEYTE GİDİŞİ

Cabir dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra bineğine binip Beyt'e gitti. Öğle namazını Mekke'de kıldı. Sonra Zemzem kuyusundan su çekmekte olan Abdülmuttalib oğullarının yanına gitti. Onlara şöyle dedi:

- Çekin suyu ey Abdülmuttalib oğulları! Eğer benimde sizinle beraber kuyudan su çekmiş olmam yüzünden insanlar bu işi elinizden almaya çalışacak olmasalardı, ben de iner, sizinle beraber kuyu-

dan su çekdim.

Böyle demesi üzerine oradakiler kendisine bir kova su verdiler. O da o kovadaki Zemzem suyunu içti."

Bu ifadelerden de anlaşılıyor ki, Peygamber (s.a.v.) zevalden önce bineğine binip Mekke'ye gitmiş, Ka'be'yi tavaf etmiş, tavafı tamamladıktan sonra öğle namazını orada kılmıştır.

Müslim, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Kurban bayramının birinci gününde Rasûlullah (s.a.v.), Mina'dan Mekke'ye gitti. Sonra dönüp öğle namazını Mina'da kıldı.»

Bu rivayetlerin tahlilini yaparsak şöyle diyebiliriz: Peygamber (s.a.v.), öğle namazını Mekke'de kıldı. Mina'ya döndüğünde insanların kendisini beklemekte olduklarını görünce onlara tekrar öğle namazını kıldırıldı. Doğrusunu Allah bilir.

Öğle vaktinde Mina'ya dönmüş olması mümkündür. Çünkü o zaman mevsim yaz idi. Gün uzundu. O günde birçok işler yapmış olabildi. Müzdelife'den şafak iyice aydınlandıktan sonra, ama güneş doğmadan önce hareket etmiş, Mina'ya gelmiş, Akabe Cemresine yedi taş atmış, sonra kurban kesme yerine gidip mübarek eliyle altmışüç deve kesmiş, 100 deveden kalan otuzyed tanesini Hz. Ali kesmiş, sonra her deveden bir parça et alıp, kazana koyup pişirmiş, iyice piştikten sonra o etlerden yemiş, suyundan da içmişti. O esnada başını traş etmiş, koku sürünmüş, işlerini tamamladıktan sonra bineğine binip Beyt'e gitmişti. O günde Rasûlullah (s.a.v.) büyük bir hutbe irad etmişti. Ancak bu hutbeyi Beyt'e gitmeden önce mi, yoksa Beyt'ten Mina'ya döndükten sonra mı irad etmişti? Bunu bilemiyorum. Doğrusunu Allah bilir.

Özetle demek istediğimiz şudur ki, Peygamber (s.a.v.), o gün bineğine binip Beyt'e gitmiş, Beyt'i yedi şavt ile tavaf etmiş, tavafını binek üzerinde ifa etmiş, tavaftan sonra Safa ile Merve arasında sa'y etmemişti. Sonra Zemzem suyundan ve Zemzem suyu karıştırılmış hurma nebizinden de içmişti. Bütün bunlar, Peygamber (s.a.v.)'in öğle namazını Mekke'de kılmış olduğunu söyleyenlerin kavlini takviye etmektedir. Ancak öğle vaktinde Mina'ya dönüp orada ashabına öğle namazını kıldırılmış olması da muhtemeldir. İbn Hazm'ı müşkil durumda bırakan husus da budur. O, bu konuda ne diyeceğini bilememiştir. Çünkü bu konuda sahih rivayetler birbirleriyle çelişmektedir. Bu yüzden o, mazurdur. Doğrusunu Allah bilir.

Ebu Davud, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), son gününde öğle namazını kıldığı zaman Mina'dan Beyt'e gitti. Sonra yine Mina'ya döndü. Orada teşrik günlerinin kalan kısmını geçirdi. Cemreleri güneşin zevale ermesi esnasında taşıladı. Her Cemre'ye yedi taş atıyordu. Her taş atışında tekbir geti-

riyordu.»

İbn Hazm dedi ki: İşte görüldüğü gibi Cabir ile Aişe, Hz. Peygamber'in, kurban bayramının birinci gününde öğle namazını Mekke'de kılmış olduğu hususunda görüş birliği etmektedirler. Allah bilir ya, ikisinin rivayeti, İbn Ömer'inkinden daha mazbuttur. Şunu da söyleyelim ki: Bu hususta Hz. Aişe'nin: «Öğle namazını Mekke'de kıldı.» sözü kesin bir nass niteliğinde değildir. Eğer: «Öğle namazını kılınca ya kadar...» sözü rivayetlerde mahfuz ise, o zaman Hz. Peygamber'in öğle namazını Mekke'de kılmış olması muhtemeldir. Eğer: «Öğle namazını kıldığı esnada» denilmekte ise bu, akla daha yakın olur ki, bu da, Peygamber Efendimiz'in Beyt'e gitmeden önce öğle namazını Mina'da kıldığına delalet eder ki, bu da ihtimal dahilindedir. Noksanlıklardan münezze olan yüce Allah en doğruyu bilir.

Şu halde, Aişe'nin sözü, Cabir'in sözüne uymamaktadır. Bundan da anlaşılıyor ki, Hz. Peygamber Beyt'e gitmek üzere bineğine binmeden önce öğle namazını Mina'da kılmıştır. Cabir'in hadisine göre Hz. Peygamber, öğle namazını kılmadan bineğine binip Mina'dan hareket etmiş ve öğle namazını Mekke'de kılmıştır.

Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), ziyaret tavafını geceye erteledi.»

Yani Peygamber (s.a.v.), ziyaret tavafını kurban bayramının birinci günü akşamı, geceleyin eda etmiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Aişe ile İbn Ömer'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Beyt'i geceleyin ziyaret etmiştir.

Eğer bu ifade, Hz. Peygamber'in zevalden sonraya tavafi ertelediği şeklinde anlaşılırsa doğrudur. Ama güneşin batışından sonraya ertelediği şeklinde anlaşılması, gerçekten ihtimalden uzak birşey olup meşhur ve sahih hadislerde sabit olan ifadelere aykırıdır. Çünkü sahih olarak rivayet edilen meşhur hadislerle göre Hz. Peygamber'in kurban bayramının birinci gününde Ka'be'yi gündüz tavaf etmiş ve Zemzem suyundan da içmiştir.

Ama geceleyin gidip Ka'be'yi tavaf etmiş olmasına gelince; bu, veda tavafidır. Bazı raviler, bunu ziyaret tavafi olarak rivayet ederler. Nitekim bunu ileride de inşaallah nakledeceğiz. Yahut veda tavafindan önce ve ziyaret tavafindan sonra yapılan salt bir ziyaret tavafidır. Yeri gelince nakledeceğimiz bir hadiste de şöyle denmektedir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Mina gecelerinden her birinde Beyt'i ziyaret ederdi.» Bu da ihtimalden uzak bir şeydir. Doğrusunu Allah bilir.

Hafız el-Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), ashabına izin verdi. Onlar da Beyt'i kurban bayramının birinci gününde öğleyin ziyaret ettiler. Kendisi ise hanımları ile birlikte geceleyin ziyaret etti.»

Bu hadis de cidden garibtir. Tavus ile Urve b. Zübeyr de şöyle demişlerdir:

«Rasûlullah (s.a.v.), tavafi, kurban bayramının birinci gününde geceye erteledi.»

Cumhurun üzerinde ittifak ettiği sahîh rivayetlere göre Peygamber (s.a.v.), kurban bayramının birinci gününde Beyt'i gündüz ziyaret etmiştir. Akla en yatkın olanına göre de zevalden önce bu tavafi ifa etmiştir. Ama zevalden sonra ifa etmiş olması da muhtemeldir. Doğrusunu Allah bilir.

Kısaca demek istediğimiz şudur ki, Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde binek üzerinde Beyt'i yedi kez tavaf etti. Sonra Zemzem kuyusuna geldi. Abdûlmuttalib oğulları kuyudan su çekip insanlara dağıtıyorlardı. Kendisi de o kuyudan bir kova alıp içti, bir kısmını da üzerine döktü.

Nitekim Müslim de, İbn Abbas'ın, Ka'be'nin yanında oturmuş olarak şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), bineği üzerinde geldi. Bineğinin terkisinde Üsame vardı. Biz ona -içinde nebiz bulunan- bir kab verdik. İçti, artanı da Üsame'ye içirdi ve bize şöyle dedi: "İyi yapmışsınız. Güzel yapmışsınız. İşte böyle yapın."

Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'ın emrettiği şekli değiştirmek istemiyoruz.»

Bir rivayete göre Arabînin biri, İbn Abbas'a şöyle demiş:

- Bana ne olmuş ki, amcazadelerinin süt ve bal içtiklerini görüyorum, siz ise nebiz içiriyorsunuz? Bu sizin ihtiyaç içinde olmanızdan mı, yoksa cimriliğinizden midir?

Bu soru üzerine İbn Abbas, o adama yukarıdaki hadisi nakletti.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ravh ve Hammad kanalı ile Abdullah'tan şöyle bir rivayette bulunmuştur:

«Arabînin biri İbn Abbas'a şöyle demiş:

- Muaviye ailesine ne oluyor? Su ve bal içiyor. Falan aile ise süt içiyor? Size gelince, siz nebiz içiyorsunuz. Bu sizin cimriliğinizden mi, yoksa muhtaçlığınızdan mıdır?

İbn Abbas da ona şu cevabı vermiş:

- Bizde ne cimrilik ne de muhtaçlık var. Yalnız Rasûlullah (s.a.v), yanımıza geldi. Bineğinin terkisinde Üsame b. Zeyd vardı. Bizden içecek birşeyler istedi. Biz de ona şu nebizi verdik. İçti ve: "İyi yapmışsınız, güzel yapmışsınız. İşte böyle yapın." dedi.»

Buharî, İshak b. Süleyman kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), sikaye (hacılara su dağıtma) yerine geldi. İçecek birşeyler istedi. Bunun üzerine Abbas:

- Ey Fadl! Annene git, yanındaki sıradan Rasûlullah'a getir, dedi. Rasûlullah:

- Onu bana içir, deyince o:

- Ya Rasûlallah, onlar ellerini bunun içine koyuyorlar, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.):

- Onu bana içir, dedi ve içti.

Sonra Zemzem kuyusunun yanına geldi. Abdülmuttalib oğulları oradan su çekiyor ve insanlara dağıtmakla uğraşıyorlardı. Rasûlullah, onlara şöyle dedi:

- Çalışın, siz iyi bir iş yapmaktasınız. Eğer benim de bu işi yapmış olmamdan dolayı insanlar bunun çok faziletli bir iş olacağı kanaatine vararak elinizden almaya çalışacak olmasalardı, ben de ipi şu omuzumun üzerine koyarak kuyudan su çekerdim.»

Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'e ayakta durduğu bir esnada Zemzem suyunu verdim. O da içti.»

Asım, İkrime'ye muhalefet ederek Hz. Peygamber'in o günde deve üzerinde iken Zemzem suyu içtiğini söyler.

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.); deve üzerinde Ka'be'yi tavaf etti. Yanındaki ucu eğri sopasıyla hacere-i esvede istilam etti. Sikaye yerine geldi. Bana su içirin, dedi. Oradakiler:

- Buraya herkes dalyor, ama biz sana Beyt'ten getirelim, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle dedi:

- Benim ona ihtiyacım yok, insanların içtiği sudan bana içirin.»

Ebu Davud, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldi. Biz o zaman sikaye işiyle uğraşıyorduk. Kendisi bineği üzerinde Beyt'i tavaf etti.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), Zemzem kuyusuna geldi. Ona bir kova çekip verdik. O da içti. Sonra kovanın içine tükürdü. Biz de o tükürüklü kovadaki suyu tekrar kuyuya boşalttık. Sonra Rasûlullah, bize şöyle dedi:

- Eğer benim de çekmiş olmamdan dolayı insanlar bunun çok faziletli bir iş olduğu kanaatine varıp bu işi elinizden almaya çalışacak olmasalardı, ben de kendi elimle bu kuyudan su çekerdim.»

FASIL

Bundan sonra Peygamber (s.a.v.), Safa ile Merve arasında yeni-

den sa'y yapmadı. Aksine ilk sa'yı ile yetindi. Nitekim "Sahih" adlı eserinde Müslim de, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Peygamber (s.a.v.) ile ashabı, Safa ile Merve arasında tek sa'y yaptılar. Bundan fazlasını yapmadılar.»

Ben derim ki: Bu rivayette geçen ashab kelimesi ile, kurbanlıklarını yanlarında getirmiş olup kıran hacı yapan ashab kastedilmiştir. Nitekim Sahih-i Müslim'de rivayet olunduğuna göre hacı umreye dahil ederek kıran yapmış olan Hz. Aişe'ye, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir:

«Beyt'i tavaf etmen, Safa ile Merve arasında sa'y yapmış olman, hem haccın, hem de umren için sana yeterli olur.»

İmam Ahmed'in ashabına göre Cabir'in sözünde geçen ashab kelimesi ile, kıran ve temettu yapan bütün ashab kastedilmiştir. Bu sebeple İmam Ahmed b. Hanbel, temettu yapan kimsenin hem hacı hem de umresi için tek tavafin yeterli olduğunu, hac ve umre arasında ihramdan çıktığı takdirde ihram yasaklarından kurtulmuş olacağını kesin olarak ifade etmiştir.

Bu garip bir görüştür. Dayanağı da hadisin umumundan anlaşılan zahir ifadelerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Ebu Hanife'nin ashabı, Malikî ve Şafîlilerin de dedikleri gibi, temetti yani temettu yapan kimse için iki tavaf ve iki sa'y vaciptir. Nitekim Hanefiler, bu hükmü kıran yapan kimseye de teşmil etmişlerdir. Bu, Hanefi mezhebinin belirgin hükümlerindendir. Buna göre kıran ve temettu yapan kimsenin, iki tavaf ve iki sa'y yapması gereklidir. Hanefiler, bu hükmü Hz. Ali'den mevkuf olarak nakletmişlerdir. Hz. Ali'nin, bunu Peygamber Efendimiz'den merfu olarak rivayet ettiği de söylenmiştir. Bununla ilgili açıklamaları tavaf bahsinde anlatmıştık ve bunun dayanağında zayıf olup sahih hadislerle muhalif olduğunu beyan etmiştik. Doğrusunu Allah bilir.

FASIL

Cabir'in hadisinin de delalet ettiği gibi bundan sonra Peygamber (s.a.v.), Mekke'de öğle namazını kılıp Mina'ya dönmüştür. Nitekim İbn Ömer de: «Rasûlullah (s.a.v.) öğle namazını dönüp Mina'da kıldı.» demiştir.

Bu iki kavli az önce Müslim rivayet etmişti. Bunun ikisini birleştirip bir araya getirmek mümkündür. Yani Hz. Peygamber, öğle namazını Mekke'de kılmış, dönüp Mina'da da ashabına kıldırması. Doğrusunu Allah bilir. Yalnız İbn Hazm, bu makamda çekimser kalmış, kesin bir ifade serdetmemiştir. Bu konuda iki sahih nakil çeliştiği için o, bunda mazurdur. Doğrusunu Allah bilir.

Muhammed b. İshak, Abdurrahman b. Kasım kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), son gününde öğle namazını kıldığı esnada Mina'dan Mekke'ye gitti. Sonra Mekke'den Mina'ya döndü. Teşrik günlerinin kalan kısmını orada geçirdi. Güneş zevale erdiğinde Cemreleri taşıyordu. Her Cemre'ye yedi taş atıyordu. Her taş atışında da tekbir getiriyordu.»

Bu da Peygamber Efendimiz'in, kurban bayramının birinci gününde, zevalden sonra Mekke'ye gittiğine delalet etmektedir. Bu, İbn Ömer'in hadisine kesinlikle ters düşmektedir. Bunun, Cabir'in hadisine ters düşmesinde ihtilaf vardır. Doğrusunu Allah bilir.

FASIL

Bu şerefli günde Rasûlullah (s.a.v.), büyük bir hutbe irad etti. Bu mütevatir hadislerle nakledilmiştir. Aziz ve Celil olan Allah'ın bize müyesser kıldığı kadarıyla bu hutbenin bir kısmını nakledeceğiz.

"Mina günlerinde hutbe" babında Buhârî, Ali b. Abdullah kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), kurban bayramının birinci gününde insanlara hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:

- Ey insanlar, bu hangi gündür?
- Kutsal bir gündür.
- Bu şehir, hangi şehirdir?
- Kutsal bir şehirdir.
- Bu ay, hangi aydır?
- Kutsal bir aydır.

- Doğrusu canlarınız, mallarınız, ırzlarınız; bu gününüzün, bu şehrinizin, bu ayınızın kutsallığı gibi kutsaldır.

Rasûlullah, bu sözünü birkaç kez tekrarladıktan sonra başını göğe kaldırıp şöyle dedi:

- Allahım, tebliğ ettim mi? Allahım, tebliğ ettim mi?

İbn Abbas dedi ki: Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, bu hutbe onun ümmetine yaptığı vasiyeti idi. Bundan sonra Rasûlullah, orada bulunan cemaate şöyle dedi:

- Burada bulunanlar, bulunmayanlara bunu tebliğ etsinler. Benden sonra birbirinizin boynunu vuran kafirlere dönüşmeyin.»

Buhârî, Ebu Bekre (r.a.)'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Kurban bayramının birinci gününde Peygamber (s.a.v.), bize hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:

- Bu günün hangi gün olduğunu biliyor musunuz?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedik.

Biz böyle dedikten sonra sustu. Öyle sandık ki, o, bu güne asıl adından başka bir ad verecektir. Sonra şöyle dedi:

- Bu kurban bayramı günü değil midir?
- Evet öyledir, dedik.
- Bu, hangi aydır?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedik.

Biz böyle dedikten sonra sustu. Öyle sandık ki, o, bu aya, asıl adından başka bir ad verecektir. Sonra şöyle sordu:

- Bu ay, zilhicce ayı değil midir?
- Evet, odur.
- Bu, hangi şehirdir?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.

Biz böyle dedikten sonra sustu. Öyle zannettik ki, o, bu şehre, asıl adından başka bir ad verecektir. Sonra şöyle sordu:

- Bu, kutsal şehir değil midir?
- Evet odur, dedik. Sonra sözüne devamla dedi ki:

- Doğrusu, kanlarınız, mallarınız; bugününüzün, bu ayınızın ve bu beldenizin kutsallığı gibi kutsaldır. Bu kutsallık, Rabbinize kavuşacağınız güne kadar devam edecektir. Şimdi ben size tebliğ ettim mi?

- Evet...

- Allahım, şahid ol. Burada hazır bulunanlar, hazır bulunmayanlara tebliğ etsinler. Çünkü kendisine tebliğ edilen nice kimse vardır ki; burada sözlerimi dinleyenlerden daha iyi anlar. Benden sonra bir-birinizin boynunu vuran kafirlere dönüşmeyin.»

Başka bir rivayete göre Ebu Bekre, bu sözlerine şu cümleleri de ilave etmiştir:

«Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), iki alaca koça yöneldi. Onları ve bir kuzuyu kesti. Bunları bize taksim etti.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İsmail kanah ile Ebu Bekre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), haccında bize hutbe irad etti. Hutbede şöyle dedi:

- Haberiniz olsun ki, zaman, Allah'ın göklerle yeri yarattığı gündeki şekli ile dönmektedir. Sene on iki aydır. Bu aylardan dördü haram aylardır. Bu dört haram ayın üçü birbirinin ardısına gelir. Bunlar; zilkade, zilhicce ve muharrem aylarıdır. Bir de cemaziyelahir ile şaban ayları arasındaki Mudarlıların recebidir. Dikkat edin, bu gün hangi gündür?

- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedik.

Biz böyle dedikten sonra sustu. Öyle zannettik ki, o, bu güne asıl adından başka bir ad verecektir. Sonra şöyle sordu:

- Bu, kurban bayramı günü değil midir?
- Evet öyledir.
- Bu ay hangi aydır?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.

Biz böyle dedikten sonra sustu. Öyle zannettik ki, o, bu aya asıl adından başka bir ad verecektir. Sonra şöyle sordu:

- Bu, zilhicce ayı değil midir?
- Evet odur.
- Bu belde hangi beldedir?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.

Biz böyle dedikten sonra o sustu. Öyle sandık ki, o, bu beldeye asıl adından başka bir ad verecektir. Sonra şöyle dedi:

- Bu, haram belde değil midir?
- Evet, haram (yani kutsal) beldedir.

- Doğrusu kanlarınız, mallarınız (öyle sanıyorum ki, şunu da ekledi), ırzlarınız; bu gününüzün, bu ayınızın ve bu beldenizin kutsallığı gibi size kutsaldır (haramdır). Rabbinizin huzuruna çıkacaksınız. O, size amellerinizi soracaktır. Dikkat edin, benden sonra birbirinizin boynunu vuran sapıklara dönüşmeyin. Dikkat edin, ben tebliğ ettim mi? Dikkat edin burada hazır bulunan, hazır bulanmayanlara tebliğ etsin. Olabilir ki, kendisine tebliğ edilen kişi, burada sözlerimi dinleyenden daha iyi anlayacaktır.»

Buharî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), haccı esnasında bu sözü söyleyip durdu. Sonra dedi ki: "Bu, hacc-ı ekber günüdür." Böyle dedikten sonra şöyle demeye başladı: "Allahım, şahid ol." Bundan sonra insanlarla vedalaştı. İnsanlar; bu, Veda haccıdır, dediler.»

Hız. Peygamber'in bu hutbeyi Cemrelerin yanında irad etmiş olması, onun kurban bayramının birinci gününde Cemre'yi taşıdıktan sonra ve tavaftan önce bu hutbeyi irad etmiş olduğu ihtimalini akla getirmektedir. Ama onun, tavaftan ve Mina'ya dönüp Cemreleri taşıdıktan sonra da bu hutbeyi irad etmiş olması muhtemeldir. Ancak birinci ihtimali, Neseî'nin şu rivayeti takviye etmektedir. Şöyle ki: Amr b. Hişam el-Harranî, Ümmü Husayn'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'le birlikte haccettim. Bilal'in onun bineğinin yularını tutup çektiğini, Üsame b. Zeyd'in de kendisini güneşin hararetine karşı bir elbise ile gölgelendirdiğini gördüm. O ihramlıydı. Bu halde gelip Akabe Cemresini taşıdı. Sonra insanlara hutbe irad etti. Allah'a hamdu senada bulunduktan sonra çok şeyler anlattı.»

Müslim, Ümmü Husayn'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte haccettim. Üsame

ile Bilal'den biri, Rasûlullah'ın devesinin yularını tutmuş, diğeri de arkada onu elbisesi ile perdeliyerek güneşin hararetinden koruyordu. Böylelikle gelip Akabe Cemresini taşıdı. Rasûlullah, çok şeyler anlattı. Sonra onun şöyle dediğini işittim:

- Eğer üzerinize burnu kesik -zannederseniz siyahi dedi- bir köle emir tayin edilir ve o da sizi Allah'ın kitabı ile yönetirse, onun emrini dinleyin ve ona itaat edin.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Ubeydullah kanah ile Ca- bir'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Kurban bayramının birinci gününde Rasûlullah (s.a.v.), bize hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle sordu:

- Hürmet bakımından hangi gün daha büyüktür?
- Bu günümüz daha büyüktür, dediler.

Buyurdu ki:

- Hürmet bakımından hangi ay daha büyüktür?
- Bu ayımız daha büyüktür, dediler.

Buyurdu ki:

- Hürmet bakımından hangi şehir daha büyüktür?
- Bu şehrimiz daha büyüktür, dediler.

Buyurdu ki:

- Doğrusu kanlarınız, mallarınız, bu gününüzün hürmeti, bu bel- denizin hürmeti, bu ayınızın hürmeti gibi size hürmetlidir (kutsal- dır). Şimdi ben tebliğ ettim mi?

- Evet.

- Allahım, şahid ol.»

Hafız Ebu Bekir el-Bezzâr, Ebu Hişam kanah ile Ebu Hüreyre ve Ebu Said'in şöyle dediklerini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle sordu:

- Bu, hangi gündür?
- Haram gündür.

- Doğrusu kanlarınız ve mallarınız; bu gününüzün, bu ayınızın ve bu beldenizin haramlığı (kutsallığı) gibi haramdır.»

Hilal b. Yesaf, Seleme b. Kays el-Eşcaf'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«Büyük günahlar, ancak şu dört tanesidir: Allah'a şirk koşmak. Allah'ın haram kıldığı bir canı hak etmedikçe öldürmek. Zina yap- mak. Hırsızlık etmek.»

Seleme dedi ki: Ben bunların büyük günahlar olduğunu Rasûlul- lah'tan duyduğumdan beri bunlara karşı çok titiz davrandım ve uzak durdum.

İbn Hazm, Veda haccıyla ilgili olarak Üsâme b. Şerik'in şöyle de-

diğini rivayet etmiştir:

«Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.), hutbe irad ederken şöyle di-yordu:

«Annene, babana, kız kardeşine, erkek kardeşine, sonra en yakı-nına, sonra sırasıyla yakınlarına iyi davran.»

Bir kavim gelip şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah! Benu Yebu kabilesi bizi öldürdü (bizimle savaştı).

Rasûlullah, onlara cevaben şöyle dedi:

- Hiçbir kişi, başkasına karşı cinayet işlemesin.

Sonra Cemre'yi taşlamayı unutan bir adam, kendisine bu unu-tmanın hükmünü sorunca Rasûlullah (s.a.v.), şu cevabı verdi:

- Şimdi Cemre'yi taşıla. Bunun bir sakıncası yok.

Bir başkası gelip:

- Ya Rasûlallah, tavafı unuttum, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.), buna da:

- (Şimdi) tavaf et ve bunun bir sakıncası yoktur, diye cevap verdi.

Bir başkası geldi ve kurban kesmeden önce traş olduğunu söyledi. Rasûlullah, ona:

- (Şimdi) kurban kes, bunun bir sakıncası yok, dedi. O gün kendi-sine her ne sordularsa cevabında: «Sakıncası yok, sakıncası yok.» de-di.

Sonra şöyle dedi:

«Allah günahı giderdi. Ancak Müslüman bir adamdan (gıybetini yaparak, ona küfrederek, ona herhangi bir haksızlık yaparak, huku-kunu çiğneyen ve borç alan kimse bundan müstesnadır. İşte günaha giren ve helak olan budur,

Allah her ne dert indirmiş ise, onun için mutlaka bir deva (ilaç) indirmiştir. Yalnız ihtiyarlık bundan müstesnadır.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ali b. Müdrîk'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ebu Zür'a'nın, dedesi Cerir'den bahsettiğini işittim. Cerir, Veda haccında Hz. Peygamber'in hutbesini insanlara intikal ettiriyordu. Bir ara Rasûlullah, Cerir'e: «Ey Cerir, benim söylediklerimi insanlara duyur.» dedi. Sonra hutbesinde şöyle dedi:

«Benden sonra birbirinizin boynunu vuran kafirlere dönüşme-yin.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Kays'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Bize ulaşan habere göre Cerir demiştir ki, Rasûlullah (s.a.v.), bana hutbesini insanlara duyurmamı emretti. Sonra da o esnada şö-y-le dedi:

- Sizi bu görmemden sonra pek iyi bilemiyorum. Birbirinizin boy-

nunu vuran kafirlere dönüşür müsünüz?»

Neseî, Süleyman'ın babası Amr'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini gördüm:

- Ey insanlar! (Bu hitabını üç kez tekrarladı.) Bugün hangi gündür?

- Bugün hacc-ı ekber günüdür.

- Doğrusu kanlarınız, mallarınız, ırzlarınız; bu gününüzün, bu beldenizin kutsallığı gibi size kutsaldır. Hiçbir canı, kendi çocuğuna karşı cinayet işlemesin. Dikkat edin, şeytan bu beldenizde artık kendisine ibadet edilmesinden ümidini kesmiştir. Ama önemsemediğiniz bazı işlerde ona itaat edilecek, o da bundan razı olacaktır. Dikkat edin, cahiliyetten kalma bütün faizler kaldırılmıştır. Sermayeniz sizindir. Faiz kazançları ise iptal edilmiştir. Ne haksızlık edersiniz, ne de haksızlığa uğratılırsınız.»

Ebu Davud, Hirnas b. Ziyad el-Bahilî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ı kurban bayramı gününde Adba adlı devesi üzerinde Mina'da hutbe irad ederken gördüm.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman kanalı ile Ebu Ümame'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Mina'da Rasûlullah (s.a.v.)'ı Ced'a adlı bineği üzerinde ayaklarını üzengiye koymuş ve ayağa kalkmak istercesine yekini olanca sesiyle insanlara duyurmak için şöyle dediğini duydum:

- Duyuyor musunuz?

Oradaki insan grupları içinden bir adam şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Bize ne tavsiye ediyorsun?

Rasûlullah buyurdu ki:

- Rabbinize ibadet edin, beş vakit namazınızı kılın. Bir aylık (ramazan) orucunuzu tutun. Emrolunduğunuz zaman itaat edin. Böylece Rabbinizin Cennet'ine girin.»

Ben dedim ki:

- Ey Ebu Ümame! O gün sen kimin yaşında idin?

- Ben o gün otuz yaşında idim. Rasûlullah'ın yanına ilerleyebilmek için devemi geriye doğru itiyor, ben kendim ilerliyordum.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Ümame el-Bahilî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Veda haccında Rasûlullah'ın şöyle dediğini işittim:

"Doğrusu Allah, her hak sahibine hakkını vermiştir. Mirasçıya vasiyet etmek caiz değildir. Çocuk yatağa aittir. Zinakara recm cezası vardır. Onların hesaplarını görmek Allah'a aittir. Her kim kendi babasından başkasının nesebine mensup olduğunu iddia eder veya mevlalarından başkasına intisab ederse, kıyamet gününe kadar Allah'ın

mütemadi (devamlı) laneti onun üzerine olsun. Kadın, kocasının izni olmadan kendi evinden kimseye birşey vermesin."

Denildi ki:

- Ya Rasûlallah, yiyecekte mi vermeyelim?

- O bizim mallarımızın en üstünü ve kıymetlisidir, buyurdu

Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:

- Ariyet olarak alınan şey sahibine verilir. Emanet mal, iade edilir. Borç ödenir. Kefil, borcu ödemekle yükümlüdür.»

Kurban bayramının birinci gününde ne zaman hutbe irad edileceği babında merhum Ebu Davud, Rafi b. Amr el-Müzenî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Mina'da kuşluk vaktinde, güneş yükseldiği zaman Rasûlullah (s.a.v.)'ı doru renkli bir katır üzerinde insanlara hutbe irad ederken gördüm. Ali de onun sözlerini açıklıyordu. İnsanların bir kısmı ayakta, bir kısmı da oturarak onun karşısında hutbe dinliyorlardı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Amir el-Müzenî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ı Mina'da bir katır üzerinde kırmızı bir aba giyinmiş vaziyette insanlara hutbe irad ederken gördüm. Bedir gavzesine katılmış bir adam da onun yanında durmuş sözlerini açıklıyordu. Ben, yanına gittim. Ayak dibine vardım. Sanki ayağı ile ayakkabısının bağı arasına girmiştim. O kadar ki yaklaştım. Vücudunun serinliğinden hayrete düştüm.»

Ebu Davud, Abdurrahman b. Muaz et-Teymî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Biz Mina'da iken Rasûlullah (s.a.v.), bize hutbe irad etti. Kulaklarımız açıldı. Öyleki biz evimizde iken onun sözlerini duyabiliyorduk. Rasûlullah, insanlara menasiklerini öğretmeye başladı. Sonra Cemrelerin yanına vardı. Ve iki parmağını ortaya koyarak şu parmakların uçlarıyla atılabilecek irilikteki taşları atın, dedi. Sonra Muhacirlere emir verdi. Onlar mescidin ön tarafına yerleştiler. Ardından Ensâr'a emir verdi. Onlar da mescidin gerisine yerleştiler. Bundan sonra diğer cemaat, müsait yerlere yerleşti.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Cüreyc'in hadisinde de belirtildiği gibi Abdullah b. Amr b. As şöyle demiştir:

«Kurban bayramının ilk gününde Rasûlullah, hutbe irad ederken adamın biri kalkıp:

- Zannedersem ben şu ve şu işi falanca ve filanca işten önce yaptım. Buna ne dersin? diye sordu. Sonra bir başkası kalkıp şöyle sordu:

- Zannedersem ben şu ve şu işi falan işten önce yaptım. Buna ne dersin?

Rasûlullah (s.a.v.):

- Böyle yap, bunun bir sakıncası yok, diye cevap verdi.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde bu konuda şöyle denmektedir:

«Kurban bayramının ilk gününde sırasından önceye alınan veya sırasından sonraya bırakılan hac menasiki ile ilgili işler hakkında Rasûlullah'a her ne sorulduysa o:

- Böyle yap, bunun bir sakıncası yoktur, diye cevap verdi.»

FASIL

Peygamber (s.a.v.), daha sonra bugünkü Mina mescidinin bulunduğu yere gitti. Muhacirleri mescidin sağ tarafına, Ensâr'ı sol tarafına yerleştirdi. Diğer insanları da bunların çevresine yerleştirdi.

Hafız el-Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir.

«Denildi ki:

- Ya Rasûlallah, Mina'da senin için bir gölgelik yapalım mı?

Rasûlullah şu cevabı verdi:

- Hayır. Mina, gecenin önce çökeceği yerdir.»

Ebu Davud, Abdurrahman b. Ferruh'un İbn Ömer'e şu soruyu sorduğunu rivayet etmiştir:

«Biz insanların mallarını alıp satıyor, ticaret yapıyoruz. Bizden biri Mekke'ye geliyor, elindeki bu mallar yüzünden Mekke'de geceliyor. Buna ne dersin?

İbn Ömer şu cevabı verdi:

- Rasûlullah (s.a.v.)'a gelince o, Mina'da geceledi ve kaldı.»

Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Abbas, sikaye görevi yüzünden Mina gecelerinde Mekke'de kalmak için Rasûlullah'tan izin istedi. Rasûlullah da ona izin verdi.»

Peygamber (s.a.v.) -Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Mesud ve Harise b. Vehb'den de rivayet olunduğu gibi- Mina'da ashabına namazları ikişer rekat olarak kıldırıyordu. Bu sebeple bazı âlimler, orada namazı kısaltmasına sebep olan şeyin hac ibadeti olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir. Nitekim Malikîlerden ve diğerlerinden bir grup âlim bu görüşe sahip olup şöyle derler:

"Peygamber (s.a.v.)'in Mina'da Mekkelilere: «Siz namazınızı tamamlayın, biz kısa kıldık. Çünkü biz seferi bir kavmiz.» dediğini söyleyen kimse yanılmıştır. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), bu sözü Mekke'nin Abtah semtinde fetih senesinde söylemiştir." Doğrusunu Allah bilir.

Peygamber (s.a.v.), Mina'nın her gününde zevalden sonra üç Cemre'yi taşlamıştır. Bununla ilgili Cabir'in rivayeti daha önce geçmişti. Yine önceki sayfalarda geçen ve İbn Ömer'e ait rivayette anla-

tıldığına göre yaya olarak Cemrelere gidip taşlamıştır. Her Cemre'ye yedi taş atmış olup her taş atışında da tekbir getirmiştir. Birinci ve ikinci Cemrelerin yanında durmuş, üçüncüsünün yanında durmamıştır.

Ebu Davud, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), son gününde öğle namazını kıldığı esnada Mekke'ye gitti. Sonra yine Mina'ya döndü. Teşrik günlerinin kalan kısmını orada geçirdi. Güneş zevale erdiğinde gidip cemreleri taşıyordu. Her Cemre'ye yedi taş atıyor ve her taş atışında da tekbir getiriyordu. Birinci ve ikinci Cemre'nin yanında uzun süre duruyor, Allah'a tazarru ve niyazda bulunuyordu. Üçüncü Cemre'nin yanında ise taşıyı attıktan sonra durmuyordu.»

Buhârî, Salim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İbn Ömer, Cemre-i Dünyada (Mina'ya en yakın olan Cemre) yedi çakıl atar ve her çakılın atılışını müteakiben tekbir getirirdi. Sonra İbn Ömer, buradan vadinin ortasındaki düzlüğe iner, orada kibleye yönelir, (Cemre'yi arkasına alarak) uzun zaman ayakta durur, iki eli ni kaldırarak dua ettikten sonra orta Cemre'yi taşlardı. Ondan sonra vadinin şimal tarafına doğru gider, birincideki gibi Batn-ı Vadideki düzlüğe iner ve Akabe mevğine gelirdi. Burada uzun zaman kibleye karşı ayakta durarak ellerini kaldırıp dua ettikten sonra Batn-ı Vadi'den de Cemre-i Akabe'yi taşlardı. Burada dua için beklemeyip dönerdi. Babam Abdullah b. Ömer şöyle derdi:

- Bu menasiki Rasûlullah (s.a.v.)'ın böylece eda ettiğini gördüm.»

Vebre b. Abdurrahman şöyle demiştir: "İbn Ömer, Akabe Cemresi yanında el-Bakara sûresini okuyacak kadar durdu.»

Ebu Miclez ise şöyle dedi: «İbn Ömer'in orada bekleyişinin Yûsuf sûresini okuyacak kadar olduğunu tahmin ettim.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan b. Uyeyne kanalı ile Ebu'l-Kadâh'ın babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) çobanlara, bir gün Cemre'yi taşlamaları, bir gün de davarlarını otlatmaları için izin verdi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Asım b. Adiyy'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), kurban bayramının birinci günü Akabe Cemre'sini taşlamalarını, bir gün bir gece bekledikten sonra gelip diğer Cemreleri taşlamaları için izin verdi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Asım b. Adiyy'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), deve çobanlarının Mina'da kurban bayramının birinci günü Cemre'yi taşlamalarına kadar geceleme hususunda ruhsat verdi. Bayramın birinci günü taşlamayı yaptıktan sonra ertesi

gün veya iki gün sonra gelip taşıyabileceklerini, sonra Mina'dan Mekke'ye dönüş gününde de taşıyabileceklerini kabul etti.»

FASIL

Ebu Davud, Beni Bekir kabilesinden iki adamın şöyle dediklerini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ı teşrik günlerinin ortasında hutbe irad ederken gördük. Biz bineğinin yanında idik. Bu hutbe, onun Mina'da irad ettiği hutbesi idi.»

Ebu Davud, Rebia b. Abdurrahman b. Husayn'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Cahiliye döneminde evimizin mürebbiyesi olan ninem Serra binti Nebhan şöyle dedi:

– Rasûlullah (s.a.v.), ruûs gününde bize hutbe irad etti. Hutbe esnasında bize şöyle sordu:

- Bu hangi gündür?

- Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler, dedik.

Buyurdu ki:

- Bu teşrik günlerinin ortanca günü değil midir?»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hürre er-Rakkaşî'nin, amcasından naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Teşrik günlerinin ortanca gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın devesinin yularını tutmuş, insanları ondan uzaklaştırmaya çalışıyordum.

O esnada Rasûlullah (s.a.v.) şöyle sordu:

- Ey insanlar! Hangi ayda, hangi günde, hangi beldede bulduğunuzu biliyor musunuz?

- Kutsal bir günde, kutsal bir ayda ve kutsal bir beldede bulduğumuzu biliyoruz, dediler.

- Doğrusu kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız, bu gününüzün, bu ayınızın ve bu beldenizin kutsallığı gibi size kutsaldır. Bu dokunulmazlık, Rabbinizin huzuruna çıkacağınız güne kadar devam edecektir. Şimdi siz söylediklerimi dinleyin ki, yaşayasınız. Dikkat edin, kimseye zulmetmeyin. Dikkat edin, zulmetmeyin, dikkat edin, zulmetmeyin. Çünkü kendi gönül hoşluğu ile vermesi dışında hiçbir Müslüman kişinin malı (başkasına) helal olmaz. Bilesiniz ki her kan, her mal, her intikam, cahiliyette kaldı ve onlar benim ayaklarımın altındadır. Bunlar, kıyamete kadar iptal edilmiştir. İptal edilen ilk kan davası, Rebia b. Haris b. Abdülmuttalib oğlunun kan davasıdır. O, Beni Sa'd kabilesinden süt emmekte idi. Hüzeyl kabilesi onu öldürdü. Bilesiniz ki, cahiliyetten kalma her riba kaldırılmıştır. Cenâb-ı Allah, şuna hükmetti ki kaldırılan ilk riba, Abbas b. Abdülmuttalib'in riba-

sıdır. Malınızın sermayesi sizedir, riba alacağınız ise iptal edilmiştir. Haksızlık etmez ve haksızlığa uğratılmazsınız.

Bilesiniz ki zaman, Allah'ın göklerle yeri yarattığı gündeki şekliyle dönmektedir.

Böyle dedikten sonra Rasûlullah, şu ayet-i kerimeyi okudu:

«Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısında, Allah'a göre ayların sayısı onikidir. Bunlardan dördü hürmetli aydır. Bu, dosdoğru bir nizamdır. Öyleyse o aylar içinde kendinize yazık etmeyin.» (et-Tevbe, 36.)

Dikkat edin, benden sonra birbirinizin boynunu vuran kafirlere dönüşmeyin. Bilesiniz ki şeytan, artık namaz kılanların kendisine ibadet etmelerinden ümidini kesmiştir. Ama o, aranızda fesad çıkarmaktadır.

Kadınlar hakkında Allah'ın buyruklarına karşı gelmekten sakının. Çünkü onlar, sizin yanınızda esir gibidirler. Kendi şahısları için birşeye sahip değildirler. Onların sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin de onlar üzerinde haklarınız vardır. Dikkat edin, sizden başkasını yataklarınıza bastırmasınlar. Hoşlanmadığınız bir kimsenin evinize girmesine izin vermesinler. Serkeşliklerinden korkarsanız, onlara öğüt verin ve yataklarınızdan onları ayırın. Fazla incitici olmayacak şekilde onları dövün. Elbise ve yiyeceklerini örfe uygun miktarda verin. Siz, onları Allah'ın emaneti ile aldınız. Allah'ın kelimesi ile onların ferclerini kendinize helal ettiniz. Dikkat edin, her kimin yanında bir emanet varsa onu sahibine versin.

Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) ellerini açp:

- Tebliğ ettim mi? Tebliğ ettim mi? diye sordu ve sözünü şöyle sürdürdü: Burada bulunanlar, bulunmayanlara sözlerimi ulaştırsınlar. Çünkü kendisine sözün ulaştırıldığı kimselerin nicesi vardır ki, burada dinleyenlerden daha mesud olurlar.»

Humeyd, bu hadisin tebliği esnasında Hasan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Vallahi bu kelimeleri bazı kavimlere tebliğ ettiler ki, onlar, bu kelimeler vasıtasıyla daha mesud oldular.»

Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Veda haccında teşrik günlerinin ortanca gününde en-Nasr sûresi Mina'da Rasûlullah (s.a.v.)'a nazil oldu. O, bunun artık veda anlamına geldiğini düşündü. Kasva adlı bineğinin getirilmesini emretti. Bineği hazırlanıp getirildi. Sonra bineğine binip Akabe'de insanların karşısına çıktı. Allah'ın dilediği sayıda Müslümanlar, onun karşısında toplandılar. Kendisi Allah'a layık vechiyle hamd-ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

«Ey insanlar! Cahiliye devrindeki her kan davası iptal edilmiştir.

İptal edilen ilk kan davası, İbn Rebia b. Haris'in kan davasıdır. O, Beni Leys kabilesinde süt emmişti. Hüzeyl onu öldürmüştü.

Cahiliyetteki her faiz iptal edilmiştir. İptal ettiğim ilk faiz, Abdülmuttalib oğlu Abbas'ın faizidir.

Ey insanlar! Doğrusu zaman, Allah'ın göklerle yeri yarattığı gün-deki şekliyle dönmektedir. Allah nezdinde ayların sayısı onikidir. Bunlardan dördü hürmetli aylardır. Bu hürmetli aylar şunlardır: Mu-darhıların recep ayı ki bu, cemaziyelahir ile şaban ayları arasındadır. Diğer üç hürmetli aya gelince bunlar; zilkade, zilhicce ve muharrem aylarıdır. "Bu dosdoğru bir nizamdır. Öyleyse o aylar içinde kendinize yazık etmeyin. Topyekün sizinle savaşan putperestlerle siz de topyekün savaşın. Allah'ın, sakınanlarla beraber olduğunu bilin.

Sapıtmak için hürmetli ayların yerlerini değiştirip geciktirmek, gerçekten küfürde ileri gitmektir. İnkâr edenler, Allah'ın haram kıldığı ayların sayısına uydurmak için, onu bir yıl haram, bir yıl helal sayıyor. Böylece Allah'ın haram kıldığını helal kılıyorlar.» (et-Tevbe, 36-37.)

Onlar, safer ayını bir yıl helal kılıyor, bir yıl da muharrem ayını haram kılıyorlardı. Bir yıl sefer ayını haram kılıyor, bir yıl da muharrem ayını helal kılıyorlardı. İşte erteleme bu idi.

Ey insanlar! Her kimin yanında emanet mal varsa onu sahibine versin. Ey insanlar! Şeytan, artık bu beldelerinizde zamanın sonuna kadar kendisine ibadet edilmesinden ümidini kesmiştir. Ama o, basit görüp önemsemediğiniz kötü amelleri yapmanıza da razıdır. Dininizde basit gördüğünüz kötü amelleri yapmaktan sakının.

Ey insanlar! Kadınlar sizin yanınızda esirdirler. Onları, Allah'ın emanetiyle aldınız. Allah adına söz vererek onların tenasül organlarını kendinize helal kıldınız. Sizin onlar üzerinde haklarınız bulundu-ğu gibi, onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin onlar üzerinizdeki haklarınız cümlesinden olarak, onlar sizden başkasını yatağı-nıza bastırmamalıdırlar. Meşru işlerde size asi olmamalıdırlar. Eğer haklarınıza riayet ederlerse, onlara karşı sizin için bir yol yoktur. Ve onların örfe uygun miktarda gıdalarını, giyeceklerini vermeniz, onların sizin üzerinizdeki haklarındandır. Eğer onları dövecek olursanız, incitecek şekilde dövmeyin. Gönül rızasıyla vermedikçe kişinin, kendi din kardeşinin malını alması helal olmaz.

Ey insanlar! Ben sizin aranızda öyle birşey bıraktım ki; ona sarıldıkça sapıtmazsınız. Bu, Allah'ın kitabıdır. Onunla amel edin.

- Ey insanlar! Bu hangi gündür?
- Bu kutsal bir gündür.
- Bu belde, hangi beldedir?
- Bu kutsal bir beldedir.

- Bu ay, hangi aydır?

- Bu kutsal bir aydır.

- Doğrusu Allah, kanlarınızı, mallarınızı ve ırzlarınızı bu günün, bu beldenin ve bu ayın kutsallığı gibi size kutsal kıldı. Bunlar dokunulmazdır. Dikkat edin, burada hazır bulunanlarımız hazır bulunmayanlarınıza bu sözlerimi tebliğ etsinler. Benden sonra peygamber gelmeyecektir. Sizden sonra da ümmet gelmeyecektir.

Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), ellerini kaldırıp:

- Allahım, şahid ol, dedi.»

RASÛLULLAH (S.A.V.)'İN MİNA GECELERİNİN TAMAMINDA BEYT'İ ZİYARET EDİŞİ

Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder.

«Rasûlullah (s.a.v.), Mina günlerinde Beyt'i ziyaret ederdi.»

Hafız el-Beyhakî, Ebu'l-Hasan b. Abdan kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Mina'da kaldığı sürece, her gece Beyt'i ziyaret ederdi. Ama herhangi bir kimsenin bu hususta onun yolunu takip ettiğini görmedim.»

Beyhakî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Mina gecelerinin her birinde Ka'be'ye gelirdi.»

Bu, mürsel bir rivayettir.

FASIL

Bazıları, zilhiccenin altıncı gününe, zinet günü derler. Çünkü o günde kurbanlık develer, sırtlarına çulları ve diğer şeyleri konularak süslenirler.

Zilhiccenin yedinci gününe, terviye günü denir. Çünkü o günde insanlar, Arefe'deki vakfe ile daha sonraki durumlar için ihtiyaç hissettikleri kadar suyu yanlarına alırlar.

Zilhiccenin sekizinci gününe, Mina günü denir. Çünkü o gün insanlar, Ebtah'tan Mina'ya geçerler.

Zilhiccenin dokuzuncu gününe Arefe günü denir. Çünkü o günde Arefe'de vakfe yaparlar.

Zilhiccenin onuncu gününe nahr ve adha ile hacc-ı ekber günleri denir.

Onbirinci güne karr yani kararlaşma günü denilir. Çünkü o günde insanlar, artık yerlerine yerleşirler. O güne ruus (başlar) günü de denir. Çünkü o günde kurbanların başlarını yerler. Bu, teşrik günlerinin ilkidir. Teşrik günlerinin ikincisine ise, nefr-i evvel günü denir.

Buna başlar anlamına gelen ruus günü denir, diyenler de olmuştur. Teşrik günlerinin üçüncüsüne ise nefr-i ahir günü denir. Yani bu, Mina'dan Mekke'ye gidişin son günüdür. Yüce Allah, bununla ilgili olarak bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur:

«Günahtan sakınan kimseye, acele edip Mina'daki ibadeti iki günde bitirse günah yoktur, geri kalsa da günah yoktur.» (el-Bakara, 203.)

Teşrik günlerinin üçüncü günü dediğimiz nefr-i ahir günü olduğunda o gün salı günü idi ki, Rasûlullah (s.a.v.) bineğine bindi. Müslümanlar da onunla beraber diler. Onlarla birlikte Mina'dan hareket etti. Muhassab vadisine indi. Muhassab, Mekke ile Mina arasındaki bir vadidir. Orada ikindi namazını kıldı. Nitekim Buharî, Abdülaziz b. Rufay'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Enes b. Malik'e şöyle bir soru sordum:

- Bana, Rasûlullah (s.a.v.)'dan hafızanda kalmış olan birşeyi söyle. O, terviye gününde öğle namazını nerede kıldı?

- Mina'da kıldı.

- Nefir gününde ikindi namazını nerede kıldı?

- Abtah'ta kıldı. Sen de emirlerinin yaptıkları gibi yap.»

Peygamber (s.a.v.)'in nefir gününde öğle namazını Abtah'ta (Muhassab vadisinde) kıldığı rivayet edilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Buharî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Peygamber (s.a.v.), öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını Muhassab'ta kıldı. Orada biraz uzanıp yattı. Sonra bineğine binip Beyt'e gitti ve orayı tavaf etti.»

Ben derim ki: O tavaftı, veda tavaftı idi.

Buharî, Abdullah b. Abdulvahab kanalı ile Nafi'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ömer ve İbn Ömer ile birlikte Muhassab vadisine indiler. İbn Ömer, Muhassab vadisinde öğle, ikindi namazlarını kılardı. (Yanılmıyorsam o, akşam namazını kıldığını da ifade eder.)»

Halid b. Haris: «Yatsı namazını orada kılmış olduğundan da şüphem yoktur. Sonra biraz uyur ve Peygamber Efendimiz'in de böyle yapmış olduğunu söylerdi.» demiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir, Ömer ve Osman Muhassab vadisine indiler.»

Tirmizî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir, Ömer ve Osman, Abtah (Muhassab) vadisine inerlerdi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını Batha'da (Muhassab'ta) kılar, biraz uyur, sonra Mekke'ye gider ve Beyt'i tavaf ederdi.»

Buharî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), kurban bayramının birinci günü Mina'da şöyle dedi:

"Yarın Beni Kinane kabilesinin küfür üzerine yeminleştikleri Hayf'a ineceğiz."

Rasûlullah, bu sözyle Muhassab vadisine ineceğini kasetmişti.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hac esnasında Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir soru sordum:

- Yarın nereye ineceksin ya Rasûlallah?

Bana cevaben şöyle dedi:

- Âkil bizim için bir yer bırakmamış ki! Yarın inşaallah Beni Kinane kabilesinin Hayf (Muhassab) vadisine ineceğiz. Bu kabile orada küfür üzerinde kalmak hususunda Kureyşlilere ittifak yapıp yeminleşmişti.»

Beni Kinane kabilesi, Haşimoğullarına karşı Kureyşlilerle şöyle bir ittifak yapmıştı: Onlarla evlenmeyeceğiz. Onlarla alış-veriş yapmayacağız. Onları barındırmayacağız. Rasûlullah'ı teslim etmelerine kadar bu boykotu sürdüreceğiz.

Rasûlullah (s.a.v.), Muhassab vadisine ineceğini söylerken şunu da söylemişti:

«Müslüman kişi kaire mirasçı olmaz, kafir de Müslüman kişiye mirasçı olmaz.»

Bu iki hadis şuna delalet ediyorlar ki, Peygamber (s.a.v.), Kureyşlilere nisbet olsun diye Muhassab vadisine inmeyi kasetmişti. Çünkü Kureyşliler, Haşimoğulları ve Muttaliboğulları ile -Rasûlullah'ı kendilerine teslim etmelerine kadar- alakalarını kesmek ve boykot uygulamak için orada planlar yapıp, komplo hazırlamışlardı. Nitekim bunu daha önce yerinde açıklamıştık.

Rasûlullah (s.a.v.), Mekke fethi senesinde Muhassab vadisine inip konaklamıştı. Şu halde oraya gitmek, terğip ve teşvik edilen bir sünnet haline gelmiştir. Bu, âlimlerin iki kavlinden biridir.

Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Çıkışı daha kolay olsun diye Muhassab vadisi, Hz. Peygamber'in konakladığı bir menzildir.»

Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Çıkışı için daha kolay olsun diye Rasûlullah (s.a.v.), Muhassab vadisine inmiştir. Ancak bu sünnet değildir. Dileyen oraya iner, dilemeyen inmez.»

Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Muhassab vadisine inmek, herhangi bir hüküm taşımaz. Burası Rasûlullah'ın konakladığı bir yerdir. Hepsi bu kadar.»

Ebu Davud, Ebu Rafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Muhassab vadisine inmemi emretmedi. Ancak orada kendisinin çadırı kuruldu. O da gidip orada konakladı.»

Kısaca demek istediğimiz şudur ki: Bütün âlimler, Hz. Peygamber'in Mina dönüşünde Muhassab vadisine indiği hususunda ittifak etmişlerdir. Ancak ihtilaf ettikleri husus şudur: Bazıları, onun oraya önceden niyet ederek gelmediğini, aksine çıkışı kolay olsun diye tesadüfen oraya geldiğini söylemişlerdir. Diğer bazıları ise, Hz. Peygamber'in oraya inmek istediğini önceden açıklamış olduğunu söylemişlerdir ki, akla yatan husus budur. Şöyle ki:

Peygamber (s.a.v.) insanlara, Beyt'le vedalaşmalarını emretti. Onlar daha önce her bir taraftan çekip gidiyorlardı. Nitekim İbn Abbas da şöyle demiştir:

«Peygamber (s.a.v.), insanların Beyt'le vedalaşmalarını, yani veda tavafı yapmalarını emretti. Kendisi ve beraberindeki Müslümanlar da Beyt'le vedalaşmak, veda tavafı yapmak istediler. Mina'dan zevale yakın bir vakitte dönmüştü. Gününün geri kalan kısmında Beyt'e gelmek ve onu tavaf etme ve bineğine binip Mekke'den Medine'ye hareket etmek imkanı yoktu. Çünkü o kadar büyük bir kalabalığın içinde bunu yapması mümkün değildi. Onun için Mekke tarafında geceleme bir mecburiyet halini aldı. Gecelemesi için münasip yer, Muhassab vadisi idi. Bundan başka uygun bir yer yoktu. Kureyşliler, Haşimîlere ve Muttalîboğullarına karşı boykot kararını Kinane oğullarıyla birlikte burada vermişlerdi. Ama Cenâb-ı Allah, Kureyşlilerin bu kararını boşa çıkardı. Onları ziyana uğrattı. Girişimleri sonuçsuz kaldı. Allah, kendi dinini güçlendirdi. Peygamberine yardım etti. Kelimesini yüceltti. Onun dosdoğru dinini tamamladı ve onun dosdoğru yolunu da açıkladı.

Rasûlullah (s.a.v.), insanlara haccettirdi. Onlara Allah'ın ahkam ve şiarlarını açıkladı. Menasikini ikmal ettikten sonra Mina'dan Mekke'ye döndü. Dönerken Kureyşlilerin Müslümanlara karşı zulüm, düşmanlık yapmak ve boykot uygulamak için Kinane oğullarıyla yeminleştikleri Muhassab vadisine indi. Orada öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını kıldı, biraz da uyudu.

Mü'minlerin annesi Hz. Aişe'yi, kardeşi Abdurrahman'la Ten'im'e göndermişti ki, orada umre yapsın. Aişe, umre işini tamamlayınca Rasûlullah'ın yanına geldi. Bu esnada Rasûlullah, Beyt-i Atik'e gidilmesi için Müslümanların harekete geçmeleri duyurusunda bulundu.

Nitekim Ebu Davud, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Umre için Ten'im'de ihrama girdim. Ka'be'ye gidip umremi tamamladım. Rasûlullah (s.a.v.), umremi tamamlayıncaya kadar Ab-tâh'ta (Muhassab'ta) beni bekledi. Ben işimi tamamladıktan sonra Rasûlullah, dönüş hazırlığına başlamaları için insanlara emir verdi. Rasûlullah, Beyt'e geldi. Orayı tavaf ettikten sonra Mekke'den çıktı.»

Ebu Davud, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah'la birlikte ben de nefr-i ahir gününde Mina'dan yola çıktım. Ka'be'ye gelirken Muhassab vadisine indik.»

Ebu Davud, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Sonra seher vakti Rasûlullah'ın yanına geldim. Ashabına, dönüş yolculuğuna hazırlanmaları duyurusunda bulundu. Sabah namazından önce Beyt'e uğradı. Orayı tavaf etti. Sonra Medine'ye yönelerek yola çıktı.»

Açıkça anlaşılan o ki, Peygamber (s.a.v.), o gün sabah namazını Ka'be'de ashabıyla birlikte kıldı. O namazında Tûr sûresini baştan sona okudu. Bunu, Buharî'nin, Ümmü Seleme'den yaptığı şu rivayetten anhyoruz. Ümmü Seleme diyor ki: «Rasûlullah (s.a.v.)'a hasta olduğumu söyledim. O da bana dedi ki:

- Binek üzerinde insanların gerisinde Ka'be'yi tavaf et.

Ben de bu şekilde tavaf ettim. O gün Rasûlullah (s.a.v.) da Ka'be'nin yanında Tûr sûresini okuyordu.»

Buharî, Hişam b. Urve kanalı ile Zeyneb'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'den çıkacağı esnada Ümmü Seleme henüz Ka'be'yi tavaf etmemişti. O da çıkacak idi. Rasûlullah (s.a.v.) ona şöyle dedi:

- Sabah namazı kılındığında, sen de devene bin, insanlar namaz kılarlarken deve üzerinde Ka'be'yi tavaf et...»

İmam Ahmed b. Hanbel, Zeyneb binti Ebi Seleme'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), kurban bayramının birinci günü Mekke'de kendisiyle birlikte sabah namazını kılmasını Ümmü Seleme'ye emretti.»

Bu rivayette geçen: «Kurban bayramının birinci günü» sözü, ravinin bir yanlışlığıdır. Ashnda o gün Mina'dan dönüş günü idi.

Demek istediğimiz şudur ki, Peygamber (s.a.v.), sabah namazını kıldıktan sonra Ka'be'yi yedi kez tavaf etti. Ka'be'nin kapısı ile Hacerü'l-Esved arasındaki Mültezem'de durdu. Aziz ve Celil olan Allah'a dua etti. Vücudunu Ka'be'nin duvarına yasladı. Sevrî, Musanna b. Sabah tarikiyle Amr b. Şuayb'ın dedesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'ın yüzünü ve göğsünü Mültezem'e yapıştırdığını gördüm.»

FASIL

Hız. Aişe'nin de dediği gibi Peygamber (s.a.v.), daha sonra Mekke'nin alt tarafından Medine yoluna çıktı. Hız. Aişe diyor ki: «Rasûlullah (s.a.v.), üst taraftan Mekke şehrine girmiş, alt tarafından da çıkıp gitmişti.»

İbn Ömer dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), Batha'daki Seniyyetü'l-Ulyâ'dan yani yukarı taraftan Mekke'ye girdi. Seniyyetü's-Süflâ'dan yani aşağı taraftan da çıktı.»

Başka bir rivayette ise şöyle denmektedir: «Rasûlullah (s.a.v.), Keda mıntıkasından Mekke şehrine girmiş, Küdey mıntıkasından da çıkıp gitmişti.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Fudayl tariki ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), güneşin batışı esnasında Mekke'den çıkmıştı. Serife gelinceye kadar namaz kılmamıştı. Serif, Mekke'ye dokuz mil uzaklıkta bir yerdir.»

Bu, cidden garip bir rivayettir. Bu hadisin rivayet senedinde adı geçen ravilerden biri olan Eclah hakkında şüphe edilmektedir. Belki de bu hadise, Veda haccı dışındaki bir hac veya umrede olmuştur. Çünkü Peygamber (s.a.v.), -önceki sayfalarda da anlattığımız gibi- sabah namazından sonra Beyt'i tavaf etmişti. Niçin bu tavafı güneşin batış vaktine kadar ertelesin? Bu, gerçekten garip bir şeydir.

Yalnız İbn Hazm'ın şu iddiası doğru ise, o zaman buna bir diyeceğimiz olmaz. Bu iddiaya göre Peygamber (s.a.v.), veda tavafını yaptıktan sonra Mekke'den Muhassab'a dönmüştü. Ancak İbn Hazm, Hız. Aişe'nin kavlinden başka bunu teyid edecek bir delil ileri sürmemiştir. Hız. Aişe'nin kavli de şudur: Hız. Aişe, Ten'im'de umre yaptıktan sonra dönüşünde Sa'da mıntıkasında Rasûlullah'la karşılaşmıştı. O esnada Rasûlullah, Mekkelilere doğru inmekte idi.

İbn Hazm dedi ki: Şüphe götürmeyen bir husus da şudur ki, Hız. Peygamber, Mekke'ye inmekte iken Aişe yukarıya çıkmakta idi. Çünkü o, umre için ileriye gitmiş ve Rasûlullah da onun gelişini beklemişti. Sonra Rasûlullah, veda tavafı için kalkıp yola çıkmış, veda tavafını yapıp Mekke'den Muhassab'a dönerken yolda onunla karşılaşmıştı.

Mekke'ye dönerken Zi Tuva'ya inen kimse babında Buharî, Nafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İbn Ömer, Mekke'ye gelişinde Zi Tuva'da geceler, sabaha kadar orada bekledikten sonra, sabahleyin Mekke'ye girerdi. Mekke dönüşünde de Zi-Tuva'ya uğrar, orada geceler, sabaha kadar orada kahrırdı ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın da böyle yaptığını söylerdi.»

Faydalı ve önemli bir husus: Rasûlullah (s.a.v.), beraberinde birazcık Zemzem suyunu Mekke'den alıp Medine'ye götürmüştür.

Hafız Ebu İsa et-Tirmizî, Ebu Kureyb kanalı ile Hişam'ın babası Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Aişe, beraberinde Zemzem suyu getirir ve Rasûlullah'ın da böyle yaptığını söylerdi.»

Buharî, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), gazveden, hac veya umreden dönüşünde üç defa tekbir getirir, sonra şöyle derdi: «Allah'tan başka ilâh yoktur. Sadece O vardır. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsus-tur. O, herşeye kadirdir. Tевbe ederek dönüyor, ibadet ediyor, Rabbi-mize secde ediyor, O'na hamdediyoruz. Allah vadini gerçekleştirdi. Kuluna yardım etti. Düşman fırkalarını yalnız başına hezimete uğ-rattı.»

Bu konuda varid olan birçok hadis vardır. Hamd ve minnet Allah'a muhsustur.

HZ. PEYGAMBER'İN GADİR-İ HUM DENEN YERDE HUTBE İRAD ETMİŞ OLDUĞUNA DAİR NAKLEDİLEN HADİSLER

Gadir-i Hum, Cühfe'ye yakın bir yerdir. Mekke ile Medine arasındadır. Veda hacı dönüşünde Rasûlullah (s.a.v.), burada cemaata bir hutbe irad etmiştir. Bu hutbesinde Ebu Talib oğlu Ali'nin fazilet ve üstünlüğünü beyan etmiştir. İrzının sağlam ve temiz olduğunu, Yemen diyarında beraberinde bulunan kimselerin kendisi aleyhinde söylemiş oldukları sözlerin dayanaksız olduğunu izah etmiştir. Bazı kimseler, onun yaptığı adaletli işleri baskı, zulüm ve cimrilik olarak değerlendirmişlerdi. Oysa onun yaptığı işlerin doğruluğunu Rasûlullah bu hutbesinde açıklamıştı.

İşte bu sebeple Peygamber (s.a.v.), hac menasikini beyan edip Medine'ye dönmeye başladığı zaman yolda zilhiccenin onsekizinci gününü (pazar günü) Gadir-i Hum denen mevkide bir ağacın altında insanlara hutbe irad etmişti. Bu büyük ve önemli hutbesinde bazı şeyleri beyan etmişti. Hz. Ali'nin faziletini, güvenilirliğini, adaletini, kendisine olan yakınlığını beyan buyurmuş, böylece insanların kalbinde ona karşı bulunan şüpheleri gidermişti.

Biz bu konuda varid olan önemli hadisleri nakledecek ve bunların sahih ve zayıf olanlarını beyan edeceğiz. Bunu Allah'ın verdiği güç, kuvvet ve yardımı ile yapacağız:

Muhammed b. İshak, Yezid b. Talha b. Yezid b. Rükane'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Ali, Mekke'de Rasûlullah'la buluşmak için Yemen'den dönüşünde biraz acele etti. Kendisi önden gitti. Arkada askerlerin başına arkadaşlarından birini vekil bıraktı. Bu vekili de Hz. Ali'nin Yemen'den getirmiş olduğu kumaşları askerlere dağıttı. Askerler bu elbiseleri giydiler. Mekke'ye yaklaştıklarında Ali onları karşılamaya çıktı. Bir de baktı ki, Yemen'den getirmiş olduğu elbiseler, askerlerin üzerinde... Vekil olarak bıraktığı komutana kızarak:

- Yazıklar olsun sana! Bu nedir? diye hesap sordu. Vekili şu cevabı verdi:

- İnsanların arasına geldikleri zaman askerlerin biraz düzgün kıyafetleri olmalarını istedim. Onun için onlara bu elbiseleri giydirdim.

- Yazıklar olsun sana! Bunlar Rasûlullah'ın yanına gitmeden, el-

biseleri üzerlerinden çıkar.

Bunun üzerine askerlerin üzerindeki elbiseleri çıkarttırdı ve tekrar yerlerine koydurdu.

Bunun üzerine askerler, Hz. Ali'nin kendilerine yaptığı bu muameleden şikayetçi oldular.»

İbn İshak, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İnsanlar Ali'yi şikayet ettiler. Rasûlullah (s.a.v.) da aramızda, ayağa kalkıp hutbe irad etti. Şöyle dediğini işittim:

- Ey insanlar! Ali'den şikayetçi olmayın. Allah'a yemin ederim ki, o, Allah'ın zatı hakkında veya Allah yolunda şikayet edilemeyecek kadar sert bir kimsedir.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Fadl b. Dukeyn tariki ile Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ali ile birlikte gazve için Yemen'e gittim. O'nun biraz sertliğini gördüm. Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiğim zaman Ali'nin kusurlarını anlattım. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'ın yüz hatlarının değiştiğini gördüm.

Bana şöyle dedi:

- Ey Büreyde! Ben mü'minlere kendi nefislerinden daha yakın değil miyim?

- Öyledir ya Rasûlallah, dedim.

- Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.»

Neseî, "Sünen" adlı eserinde Muhammed b. Müsenna tariki ile Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccından dönüşünde Gadir-i Hum denen yere varıp mola verdi. Ağaçların altının süpürülmesini emretti. Sonra kendisi şöyle buyurdu:

«Bana (Rabbim katından) davetiye geldi. Ben de bu davete icabet ettim. Yalnız ben aranızda iki ağır şey bıraktım. Bunlar Allah'ın kitabı ile aşiretim olan Ehl-i Beyt'imdir. Bakın hele, benden sonra bunlara nasıl davranacaksınız? Doğrusu bu iki şey, havz-ı kevser yanında, yanıma gelinceye kadar birbirlerinden ayrılmıyacaklardır. Allah, benim mevlamdır. Ben de her mü'minin velisiyim.»

Böyle dedikten sonra Ali'nin elini tutup şöyle dedi:

«Ben her kimin mevlası isem, bu da onun velisidir. Allah'ım, buna dostluk edene dostluk et. Buna düşmanlık edene de düşmanlık et.»

Ravi diyor ki: Ben Zeyd'e şöyle dedim:

- Sen bunu Rasûlullah'ın kendisinden mi işittin?

Zeyd dedi ki:

- Orada bulunan herkes Rasûlullah'ın böyle dediğini iki gözleri ile gördü. İki kulaklarıyla işitti.»

İbn Mace, Ali b. Muhammed kanah ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Mekke'den Medine'ye dönmek için yola çıktık. Yolda mola verdi. İnsanların namaz için toplanmalarını emretti. Ali'nin elini tutup şöyle sordu:

- Ben mü'minlere canlarından daha yakın değil miyim?
- Evet, öylesin ya Rasûlallah.
- Ben her mü'mine kendi nefsinden daha yakın değil miyim?
- Evet, öylesin ya Rasûlallah.

- İşte şu (Ali), benim mevlası olduğum kimsenin velisidir. Allah'ım, buna dostluk edene dost ol. Buna düşmanlık edene de düşman ol.»

Hafız Ebu Ya'lâ el-Musilî, Bera'nın şöyle dediğini rivayet eder:

«Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikteydik. Dönüşte Gadir-i Hum mevkiine vardığımızda Rasûlullah için iki ağacın altı süpürülüp temizlendi. İnsanların namaz için toplanmaları duyurusunda bulunuldu. Rasûlullah (s.a.v.), Ali'yi çağırıp elinden tuttu. Onu sağ tarafında durdurup şöyle dedi:

- Ben herkese kendi nefsinden daha yakın ve evla değil miyim?
- Evet, öylesin ya Rasûlallah.

- İşte şu (Ali) benim velisi olduğum herkesin velisidir. Allah'ım, buna dostluk edene dost ol. Buna düşmanlık edene de düşman ol.

Ömer b. Hattab, Ali'ye rastlayarak ona şöyle dedi:

- Seni tebrik ederim. Sen her mü'min erkekle her mü'mine kadının mevlası oldun.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Numeyr kanah ile Zazan Ebu Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Ali'nin, düzlük ve geniş bir alanda insanlara şöyle bir duyuruda bulunduğunu işittim:

- Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın söylediği sözlere şahit olan kim vardır?

Onun böyle sorması üzerine oniki adam ayağa kalkıp Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğine şahid olduklarını söylediler:

«Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.»

Babasının, "Müsned" adlı eserinde İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Said b. Vehb ile Zeyd b. Yüsey'den nakilde bulunan Ebu İshak'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Geniş ve düzlük bir alanda Hz. Ali, Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın söylediği sözleri duyan her kim varsa ayağa kalkması için ricada bulundu. Bunun üzerine Said'in tarafından altı kişi, Zeyd'in tarafından da altı kişi ayağa kalktı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın Ga-

dir-i Hum gününde Ali için şöyle dediğine tanık olduklarını ifade ettiler:

- Allah, mü'minlere kendi canlarından daha yakın değil midir?

- Evet, öyledir.

- Allah'ım, ben her kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dostluk edene dost ol. Ona düşmanlık edene de düşman ol.»

Yine İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Said ve Zeyd'den nakilde bulunan Ebu İshak'ın hadisi gibi Amr Zi Emer'in de şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), yukarıdaki hadiste geçen sözleri söyledikten sonra şöyle dedi:

«Allah'ım, Ali'ye yardım edene yardım et. Onu yardımsız bırakanları da yardımsız bırak.»

"Hasaisu Ali (Ali'nin Özellikleri)" adlı kitabta Neseî, Hüseyin b. Harb kanalı ile Said b. Vehb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Ali, geniş ve düzlük bir alanda şöyle dedi:

- Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın şu aşağıdaki sözleri söylediğini duyan bir kimse varsa, Allah aşkına kalkıp şahidlik etsin:

«Doğrusu Allah mü'minlerin velisidir. Ben her kimin velisi isem bu (Ali) da onun velisidir. Allah'ım, Ali'ye dostluk edene dost ol. Ali'ye düşmanlık edene düşman ol. Ona yardım edene de yardımcı ol.»

Neseî, Amr Zi Emer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Ali, geniş ve düzlük bir alanda insanlardan aşağıdaki sözü duymuş olanların tanıklık etmeleri ricasında bulundu. Bunun üzerine birkaç kişi kalkıp Hz. Peygamber'in Gadir-i Hum gününde şöyle dediğine tanık olduklarını ifade ettiler. Gadir-i Hum gününde Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştu:

«Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, Ali'ye dostluk edene dost ol. Ona düşmanlık edene düşman ol. Onu seveni sev. Ona kızanlara kız. Ona yardım edenlere yardım et.»

Abdurrahman dedi ki: Bedir gazvesine katılmış olan on iki kişi ayağa kalktı. Onlardan birine bakıyordum. Dediler ki:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın Gadir-i Hum gününde şöyle dediğini işittik:

- Ben mü'minlere kendi canlarından daha yakın değil miyim? Benim zevcelerim onların anneleridir. Öyle değil mi?

- Öyledir ya Rasûlallah.

- Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, Ali'ye dostluk edene dost ol. Ona düşmanlık edene de düşman ol.»

Bu rivayetin senedi zayıf ve garibtir.

İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Ubeyd b. Velid el-Kaysî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Abdurrahman b. Ebi Leyla'nın yanına gittim. Bana, Hz. Ali'nin geniş ve düzlük alanda insanlara şöyle seslendiğini duyduğunu ifade etti:

- Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın konuştuğu sözleri duyan bir adam varsa, Allah aşkına ayağa kalksın ve onu görmüş olandan başkası ayağa kalkmasın.

Hız. Ali'nin böyle demesi üzerine oniki kişi ayağa kalkıp şöyle dediler:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın, Ali'nin elini tutup şöyle dediğini gördük ve işittik:

- Allah'ım, Ali'ye dostluk edene dost ol. Ona düşmanlık edene düşman ol. Ona yardım edene yardım et. Onu yardımsız bırakanı yardımsız bırak!»

Rasûlullah'ın Gadir-i Hum'daki konuşmalarını duyan herkes ayağa kalktı. Sadece üç kişi kalkmadı. Hız. Ali onlara beddua etti. Bedduası, onları tuttu.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hız. Ali, insanları Kûfe mescidinin geniş ve düzlük alanında topladı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın Gadir-i Hum gününde söylediklerini duymuş olan kimse varsa ayağa kalkmasını rica etti. İnsanlar kalkıp şu tanıklıkta bulundular: Rasûlullah (s.a.v.), Hız. Ali'nin elini tutup Gadir-i Hum gününde cemaate şöyle hitabta bulundu:

- Benim, mü'minlere canlarından daha yakın olduğumu biliyor musunuz?

- Evet, ya Rasûlallah.

- Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol. Ona düşman olana düşman ol.»

Ravi Ebu Tufeyl diyor ki: «Ben mescidin avlusundan dışarı çıktım. İçimde sanki birşeyler vardı. Zeyd b. Erkam'a rastladım. Ona dedim ki:

- Ali'nin şöyle ve şöyle dediğini işittim. Sen buna ne dersin?

O da bana dedi ki:

- Neyi inkar ediyorsun? Rasûlullah (s.a.v.)'ın böyle dediğini ben de işittim.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Meymun Ebu Abdillah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Zeyd b. Erkam, benim de duyduğum esnada şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Hum vadisi denen yere inip mola verdik. Namaz kılınmasını emretti. O da namazını tam günün ortasında öğle sıcağında kıldı. Sonra bize hutbe irad etti. Hutbe irad ederken kendisini güneşin hararetinden koruması için bir ağacın üzerine

bir bez parçası konuldu. Şöyle buyurdu:

- Benim, her mü'mine kendi canından daha yakın olduğumu bilmiyor musunuz? (Veya buna şahadet etmiyor musunuz?)

- Evet, öyledir ya Rasûlallah.

- Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dostluk edene dost ol. Ona düşmanlık edene düşman ol.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Rebah b. Haris'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Kufe mescidinin geniş ve düzlük alanında iken, bir cemaat Hz. Ali'nin yanına gelip kendisine şöyle hitapta bulundular:

- Ey mevlamız, sana selam olsun.

- Ben sizin nasıl mevlanız olurum? Siz Arap bir kavimsiniz.

- Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittik: "Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır."

Rebah diyor ki: Onlar geçip gittiklerinde ben de kendilerini takip ederek:

- Siz kimsiniz? diye sordum.

Onlar da dediler ki:

- Ensâr'dan bir grubuz.

Aralarında Ebu Eyyüb el-Ensârî de vardı.»

İbn Cerir, Aişe'nin babası Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Cühfe gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın -Ali'nin elini tutmuş olarak- hutbe irad ettiğini, sonra cemaata şöyle dediğini işittim:

- Ey insanlar! Ben sizin velinizim.

- Doğru söyledin ya Rasûlallah.

Bundan sonra Rasûlullah, Ali'nin elini tutup kaldırdı ve şöyle buyurdu:

- İşte bu benim velimdir. Ve benim yerime (borçları, emanetleri) ödeyecek kişidir. Buna dostluk edene Allah da dostluk edecektir. Buna düşmanlık edene Allah da düşmanlık edecektir.»

Muttalib b. Ziyad, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Cühfe'de Gadir-i Hum mevkiinde idik. Rasûlullah (s.a.v.), çadır-dan çıkıp yanımıza geldi. Ali'nin elini tutup şöyle dedi: «Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Adem kanalı ile Veda haccına gitmiş olan Yahya b. Adem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Ali bendendir. Ben de ondanım. Borcumu ya ben veya yerime Ali öder.»

Hafız Ebu Ya'lâ el-Musilî şöyle der: «Ebu Hüreyre, mescide girince halk başına toplandı. Bir genç ayağa kalkarak; "Allah adına söyle. Resûlullah'ın, "Ben kimin velisi isem Ali de onun velisidir. Allah'ım,

onu veli olarak kabul edenin velisi ol. Ona düşman olana düşman ol." dediğini duydun mu?" deyince Ebu Hüreyre:

- Evet, dedi.»

Damre'nin, Ebu Hüreyre'den rivayet ettiği hadis ise şöyledir:

«Ebu Hüreyre şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Ali'nin elini tutup şöyle dedi:

- Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır."

Bunun üzerine Aziz ve Celil olan Allah, şu ayeti inzal buyurdu: «Bugün size dininizi bütünüledim. Üzerinize olan nimetimi tamamladım...» (el-Mâide, 3.)

Ebu Hüreyre dedi ki: Rasûlullah'ın, Hz. Ali'nin elini tutup böyle konuştuğu gün, Gadir-i Hum'da bulunduğumuz gündü. Yine Rasûlullah buyurmuştu ki: Zilhiccenin onsekizinci gününde oruç tutan kimseye altmış ay oruç tutmuşçasına sevap yazılır.»

Bu cidden münker, hatta yalan bir hadistir. Çünkü bu, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde bulunan rivayete muhaliftir. Buharî ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan rivayete göre mü'minlerin emiri Ömer b. Hattab şöyle demiştir: "Yukarıdaki ayet-i kerime, arefe gününde cuma günü nazil olmuştu. Rasûlullah (s.a.v.), bu ayetin nüzülü esnasında Arefe'de vakfe yapmaktaydı." Nitekim bunu önceki sayfalarda da söylemiştik.

«Zilhiccenin onsekizinci günü oruç tutmak, -ki bu Gadir-i Hum günüdür- altmış ay boyunca oruç tutmaya denktir.» sözü de doğru olamaz. Çünkü sahih hadiste varid olduğuna göre ramazan ayı orucu on aylık oruca denktir. Şu halde bir günlük oruç, nasıl olur da altmış aylık oruca denk olur? Bu, batıl bir sözdür.

Şeyhimiz Hafız Ebu Abdillah ez-Zehebî de bu hadisi naklettikten sonra bunun gerçekten münker bir hadis olduğunu ifade etmiştir. Ancak bu hadisin yukarıdaki cümleleri mütevatirdir. Rasûlullah (s.a.v.)'ın bunu ifade etmiş olduğu kesindir. Fakat zilhiccenin onsekizinci günü oruç tutmanın altmış aylık oruca denk olduğuna dair söylenen söz doğru değildir. Keza, el-Mâide sûresinin üçüncü ayeti, o gün değil, Arefe günü nazil olmuştur ki, arefe günü, Gadir-i Hum gününden birkaç gün önce idi. Doğrusunu Allah bilir.

Taberanî, Sehl b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccını tamamlayıp Medine'ye geldiği zaman minbere çıkıp Allah'ı hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

- Ey insanlar! Doğrusu Ebu Bekir bana asla kötülük yapmamıştır. Onun bu meziyetini takdir edin.

Ey insanlar! Doğrusu ben Ebu Bekir'den, Ömer'den, Osman'dan, Ali'den, Talha'dan, Zübeyr'den, Abdurrahman b. Avf'den ve ilk Muha-

cirlerden razıyım. Onların da bu meziyetlerini takdir edin.

Ey insanlar! Benim hatırım için ashabımı, hısımlarımı ve dostlarımı muhafaza edin. Sakın ola ki, Allah, onlara yapmış olduğunuz bir haksızlığın hesabını size sormasın.

Ey insanlar! Müslümanlara dil uzatmayın. Onlardan biri öldüğünde onun hakkında iyi şeyler söyleyin.»

HİCRİ ONBİRİNCİ SENE

Peygamber (s.a.v.), Veda hacı dönüşünde bu sene başında artık Medinetü'n-Nebevîye'de ikamete başlayıp başka bir yere gitmeme kararı aldı.

Bu senede çok önemli hadiseler cereyan etti. Bunlardan en önemlisi Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatı idi. Aziz ve Celil olan yüce Allah, onu bu fani diyardan alıp ebedi nimetler yurduna, yüksek makama, üstün dereceler yeri olan Cennet'e intikal ettirdi. Oradan daha yüksek ve daha üstün bir yer yoktur. Nitekim yüce Allah, bir ayet-i kerimede ona hitaben şöyle buyurmuştur:

«Doğrusu ahiret senin için dünyadan daha hayırlıdır. Rabbin şüphesiz sana verecek ve sen de hoşnud olacaksın.» (ed-Duha, 4-5.)

Rasûlullah (s.a.v.), risaleti tam olarak eda ettikten ve Cenâb-ı Allah'ın kendisine tebliğini emrettiği ilâhi mesajları ümmetine ulaştırdıktan, onlara öğüt verip, kendileri için en hayırlı olduğunu bildiği şeye rehberlik ettikten, dünyada ve ahiretlerinde zararlarına olacak şeylerden kendilerini sakındırıp menettikten sonra Allah, onu bu fani diyardan alıp baki aleme intikal ettirdi.

«Bugün size dininizi bütünüledim. Üzerinize olan nimetimi tamamladım. Din olarak sizin için İslâmiyet'i beğendim.» (el-Mâide, 3.)

Yukarıdaki ayet-i kerime, Rasûlullah'a Arefe'de vakfe yaptığı cuma gününde nazil olduğu zaman Ömer b. Hattab hazretleri, Buharî ve Müslim'in de rivayet ettiği gibi ağlamaya başlamıştı. Kendisine:

- Niçin ağlıyorsun? diye sorulduğunda o, Hz. Peygamber'in vefat edeceğini hissettiği için şu cevabı vermişti:

- Kemalden sonra noksanlık gelir. Yani bir iş bütünlendikten sonra artık eksilmeye başlar.

Müslim'in, Cabir'den rivayet ettiğine göre Peygamber (s.a.v.) de Akabe Cemresini taşıladıktan sonra biraz durmuş ve cemaata şöyle demişti:

«Menasikinizi benden öğrenin. Muhtemeldir ki bu senemden sonra hacetmeyeceğim.»

Daha önce de naklettiğimiz gibi Ebu Bekir el-Bezzar ile Beyhakî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

«Teşrik günlerinin ortasında en-Nasr sûresi nazil oldu. Rasûlul-

lah (s.a.v.), bunun veda olduğunu anladı. Kasva adlı bineğinin hazırlanmasını emretti. Bineğini hazırladılar. Bindikten sonra o günde hutbesini irad etti.»

Abdullah b. Abbas'a, bir sahabe topluluğu huzurunda Ömer b. Hattab tarafından en-Nasr sûresinin tefsiri sorulduğu zaman o böyle demiştir. Hz. Ömer, onun faziletini, âlimliğini ve öncelikli bir şahsiyet olduğunu sahabelere göstermek için bu soruyu İbn Abbas'a sormuştu. Çünkü bazı sahabeler Hz. Ömer'i, İbn Abbas'ı öne geçirip Bedir meşayihî ile bir yerde oturtmasından dolayı kınamışlar, o da onlara: "O, sizin bildiğiniz yerdendir." diye cevap vermişti. Sonra İbn Abbas'ın da hazır bulunduğu bir yerde sahabelere şu sûrenin tefsirini sormuştu:

«Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve zafer günü gelip, insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rabbini överek tesbih et. O'ndan bağışlama dile. Çünkü O, tevbeleri daima kabul edendir.» (en-Nasr, 1-3.)

Hz. Ömer'in sorusu üzerine sahabeler, bu sûreyi şöyle tefsir etmişlerdi:

- Fetih bize müyesser olduğu zaman Allah'ı zikretmek, O'na hamdetmek ve O'ndan mağrifet dilemekle emrolunmuşuzdur, bu sûrede.

Bunun üzerine Hz. Ömer, İbn Abbas'a yönelerek:

- Sen ne diyorsun ey İbn Abbas? diye sormuş, o da şu cevabı vermişti:

- Bu sûre, Rasûlullah (s.a.v.)'ın ecelinin geldiğini ve vefatının yaklaştığını haber vermektedir.

Bunun üzerine Hz. Ömer şöyle demişti:

- Ben de senin anladığın gibi anlıyorum.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), kadınlarıyla birlikte hac ettiği zaman onlara şöyle demişti:

- Bu, benim son haccımdır. Bundan sonra (evlerinizde) hasırların üzerinde oturun, bir yere ayrılmayın.»

Kısaca demek istediğimiz şudur ki, insanlar, Peygamber (s.a.v.)'in o sene vefat edeceğini hissetmişlerdi. Biz de bununla ilgili hadis ve eserleri Allah'ın yardımı ile nakledeceğiz. Önce Muhammed b. İshak b. Yesar, Ebu Cafer b. Cerir, Ebu Bekir el-Beyhakî gibi imamların bu konudaki rivayetlerini; Hz. Peygamber'in kaç kere haccettiğini, kaç gazve yaptığını, kaç seriyye gönderdiğini, hükümdarlara gönderdiği mektup ve elçilerini anlatacağız. Bunları onun vefatından önceye aldık. Bunları kısaca özetledikten sonra vefat bahsini işleyeceğiz.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediği

rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), ondokuz gazve yaptı. Hicretten sonra Veda haccı yaptı. Daha sonra haccetmedi.»

Ebu İshak'ın ifadesine göre Hz. Peygamber, Mekke'de iken bir ke-re haccetmiştir. Ebu İshak es-Sebiğî de böyle demiştir. Zeyd b. Hubab, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), üç hac yaptı. İkisi hicretten önce, biri de hicretten sonraki haccıdır. Hicretten sonraki haccıyla beraber bir de um-re yapmıştır. Beraberinde otuzaltı kurbanlık deve götürmüş, Ali bun-ların tamamını Yemen'den getirmişti.»

Aralarında Enes b. Malik'in de bulunduğu birden fazla sahabenin rivayetine göre -ki bu rivayet Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de yer almaktadır- Peygamber (s.a.v.), Hudeybiye umresi, Umretü'l-Kazâ, Cîrâne umresi ve Veda haccıyla beraber yaptığı umresi olmak üzere dört kez umre yapmıştır.

Hz. Peygamber'in gazvelerine gelince, Buharî, Ebu Asım en-Nebil kanalı ile Seleme b. Ekva'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yedi gazveye; Zeyd b. Harise'yle bir-likte dokuz gazveye katıldım. Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd'i o gazvelerde başımıza emir tayin etmişti.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Seleme b. Ekva'nın şöyle dedi-ği rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yedi gazveye katıldım. Gönderdiği seriyyelerle birlikte dokuz gazve yaptım. Bir defasında komutanımız Ebu Bekir, bir defasında da Üsâme b. Zeyd idi.»

Buharî'nin sahibinde, Bera'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), on beş gazve yaptı.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Bera'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), ondokuz gazve yaptı. Bunlardan onyedisinde bizzat hazır bulundu. İlki Uşeyr ya da Useyir gazvesi idi.»

Müslim, Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte onaltı gazveye katıldım.»

Müslim, Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte on dokuz gazveye katıldım. O, bun-ların sekizinde savaştı.»

Yine ondan bu senedle gelen bir rivayette şöyle denmektedir: Ra-sûlullah (s.a.v.), yirmi dört seriyye gönderdi. Bedir, Uhud, Hendek, Müreysi, Hayber, Hüneyn ve Mekke fethi savaşlarında bizzat savaştı.

Sahih-i Müslim'de Ebu Zübeyr tariki ile Cabir'in şöyle dediği ri-vayet edilmektedir:

«Rasûlullah (s.a.v.), yirmibir gazve yaptı. Ben de onunla birlikte

bunların ondokuzuna katıldım. Bedir ve Uhud gazvelerine katılmadım. Çünkü babam bana engel olmuştu. Uhud gününde babam öldürüldüğü zaman artık Rasûlullah'ın yaptığı gazvelerden hiçbirinden geri kalmadım.»

Abdürrezzak, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) onsekiz gazve yaptı.

Ravi diyor ki: Said'in bir defasında da: «Rasûlullah, yirmidört gazve yaptı.» dediğini işittim. Bilemiyorum, bu onun bir yanlışması mıdır, yoksa bundan sonra kendisinden duyduğum birşey midir?»

Katade dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), ondokuz gazve yaptı. Bunların sekizinde bizzat savaştı. Yirmidört seriyye de gönderdi. Gazve ve seriyyelerinin toplamı kırküçtür.»

Urve b. Zübeyr, Zührî, Musa b. Ukbe, Muhammed b. İshak, b. Yezar ve diğer sîret imamları, Hz. Peygamber'in hicri ikinci sene ramazan ayında Bedir'de savaştığını, hicri üçüncü sene şevval ayında Hendek ve Beni Kurayza gazvelerinde savaştığını söylemişlerdir. Bazıları, Hendek ve Beni Kurayza gazvelerinin hicri beşinci senede yapıldığını söylemişlerdir. Bundan sonra hicri beşinci senenin şaban ayında Müreysi ve Mustalik oğullarıyla savaşmıştır. Hicri yedinci sene safer ayında Hayber gazvesini yapmıştır. Bazıları, bu gazvenin hicri altıncı senede yapıldığını söylemişlerdir. Gerçek olan şu ki; bu gazve, hicri altıncı senenin sonu ile yedinci senenin başlarında yapılmıştır. Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra hicri sekizinci sene ramazan ayında Mekkelilerle savaşmıştır. Yine sekizinci senenin şevval ayı ile zilhiccenin bir kısmında Taiflilerle savaşmış, onları muhasara altına almıştır. Bununla ilgili açıklama daha önce geçmişti. Hicri sekizinci senede Mekke valisi Attab b. Üseyd insanlara hac vecibesini ifa ettirmiştir. Dokuzuncu senede ise Ebu Bekir es-Sıddık bu vecibeyi ifa ettirmiştir. Onuncu senede de Rasûlullah (s.a.v.) bu vecibeyi Müslümanlara ifa ettirmiştir.

Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın bizzat yaptığı gazveler yirmiyedir. Veddan gazvesi (Ebva gazvesi), daha sonra Radva taraflarında Buvat gazvesi yapılmıştır. Bunun peşi sıra Batn-ı Yenbu'da Uşeyre gazvesi yapılmıştır. Bundan sonra Kürz b. Cabir'i yakalamak amacıyla ilk Bedir gazvesi yapılmıştır. Bundan sonra Büyük Bedir gazvesi yapılmıştır ki, bu gazvede Cenâb-ı Allah, Kureys'in ileri gelenlerini öldürmüştür. Büyük Bedir gazvesinden sonra Beni Süleym gazvesi yapıp Kudür mevkiine kadar gidilmiştir. Sonra Ebu Süfyan b. Harb'i ele geçirmek için Sevik gazvesi yapılmıştır. Bundan sonra Gatafan gazvesi yapılmıştır ki, buna Zi-Emer gazvesi de denir. Bundan sonra Hicaz'da Bahran gazvesi yapılmıştır. Bundan sonra Uhud, ondan sonra Hamrau'l-Esed, ondan sonra da Beni Nadir gaz-

vesi yapılmıştır. Bundan sonra Zatü'r-Rikâ gazvesi Nahl mevkiinde yapılmıştır. Zatü'r-Rikâ'dan sonra son Bedir gazvesi yapılmıştır. Son Bedir gazvesinden sonra Devmetü'l-Cendel, daha sonra da Hendek gazvesi yapılmıştır. Hendek'ten sonra Beni Kurayza gazvesi yapılmıştır. Bundan sonra Hüzeyl tarafından Beni Lihyan kabilesi ile yapılan gazve vuku bulmuştur. Bundan sonra Zi-Kared, ardı sıra Beni Müstalik gazvesi yapılmıştır. Bu gazve, Huzaahılarla yapılmıştı. Beni Müstalik gazvesinden sonra Hudeybiye gazvesi yapılmıştır ki, bununla savaş amacı güdülmemişti. Müşrikler, Rasûlullah'ı Mekke'den geri çevirmişlerdi. Hudeybiye'den sonra Hayber gazvesi yapılmış, sonra Umretü'l-Kazâ, bunun ardı sıra Fetih gazvesi, daha sonra Hüneyn gazvesi yapılmıştı. Hüneyn'den sonra Taif, ondan sonra da Tebük gazveleri yapıldı.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın savaştığı dokuz gazvenin isimleri şöyledir: Bedir, Uhud, Hendek, Kurayza, Müstalik, Hayber, Mekke Fethi, Hüneyn ve Taif.

Ben derim ki: Bütün bunlar, yerlerinde şahid ve delilleriyle genişçe anlatılmıştır. Hamd Allah'a mahsustur.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın gönderdiği seriyye ve heyetlerin sayısı otuzsekizi bulmuştur.

Merhum İbn İshak, böyle dedikten sonra bu seriyye ve heyetlerin tafsilatını vermeye başlamıştır. Biz bunları ya da bunların çoğunu yerinde anlattık. Hamd ve minnet Allah'adır.

Biz burada İbn İshak'ın anlattıklarını özetleyeceğiz. Şöyle ki: Ubeyde b. Haris, Seniyyetü Zî'l-Merve'nin aşağı taraflarına gönderildi. Sonra Hamza b. Abdülmuttalib, İs nahiyesindeki kıyıya gönderildi. Bazı kimseler, bu seriyyenin Ubeyde seriyyesinden önce yola çıkarıldığını söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Sa'd b. Ebi Vakkas, Harrar mıntıkasına gönderilmiş; Abdullah b. Cahş, Nahle mıntıkasına gönderilmiş; Zeyd b. Harise, Karade mıntıkasına gönderilmiş; Muhammed b. Mesleme, Ka'b b. Eşrefi öldürmeye gönderilmiş; Mersed b. Ebi Mersed, Reci'ye gönderilmiş; Münzir b. Amr, Bir-i Maune'ye gönderilmiş; Ebu Ubeyde, Zî'l-Kassa'ya gönderilmiş; Ömer b. Hattab, Beni Amir diyarındaki türbeye gönderilmiş; Ali ise Yemen'e gönderilmişti.

Galib b. Abdullah el-Kelbf, Kedid mıntıkasına gönderilmiş. Beni Mülevvih'i vurmıştu. Geceleyin onlara hücum etmiş, onlardan bir grup adamı öldürerek davarlarını önlerine katıp götürmüştü. Adamları, davarları istemek için gelmişlerdi. Yaklaştıklarında bir dereden akmakta olan sel suları onlara engel olmuştu. Bu gelişlerinde Haris b. Malik b. Bersa'ı esir almışlardı. İbn İshak, bu konuyu burada teferuatıyla anlatmıştır. Biz bunun tafsilatını daha önceki sayfalarda

verdik.

Ebu Talib oğlu Ali, Fedek diyarına gönderilmiş; Ebu'l-Avca es-Sülemî, Beni Süleym kabilesine gönderilmiş, kendisi ve arkadaşları vurulmuşlardı. Ükkâşe, Gamre'ye gönderilmiş; Ebu Seleme b. Abdilesed ise, Katan mıntıkasına gönderilmişti. Katan, Necid'de Beni Esed kabilesine ait bir suyun adıdır.

Muhammed b. Mesleme, Hevazin taraflarındaki Karta'a mıntıkasına gönderilmiş; Beşir b. Sa'd, Fedek'teki Beni Mürre kabilesine gönderilmişti. Ayrıca Hüneyn taraflarına da gönderilmişti. Zeyd b. Harise, Beni Süleym diyarındaki Cümum mıntıkasına gönderilmişti.

Zeyd b. Harise, Beni Huşeyn diyarındaki Cüzam mıntıkasına gönderilmişti. İbn Hişam dedi ki: Burası Husma diyarındandır. İbn İshak ile diğerlerinin anlattıklarına göre bu seriyyenin gönderiliş sebebi şudur: Dıhye b. Halife, Kayser'in yanından döndüğünde Rasûlullah (s.a.v.)'ın mektubu kendisine ulaşmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), göndermiş olduğu bu mektubunda onu Allah'a imana davet ediyordu. O da Rasûlullah'a çeşitli hediye ve armağanlar gönderdi. Beni Cüzam diyarındaki Şenar vadisine vardığında Duleya kabilesinden Henid b. Us ile oğlu Us b. Henid ona hücum ettiler. Beraberindeki malları ele geçirdiler. Onlardan Müslüman olmuş bir grup insan koşup geldiler. Dıhye'nin alınan mallarını onlardan kurtardılar ve kendisine geri verdiler. Dıhye, Rasûlullah'ın yanına döndüğünde başından geçenleri anlattı. Henid ile oğlunun öldürülmesini istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd b. Harise'nin emrine az sayıda asker verip yola çıkardı. Bu seriyye Evlac taraflarına gitti. Harne nahiyesindeki Makise hücum etti. Buldukları malları ve adamları topladılar. Henid ile oğlunu, Beni Ahnef kabilesinden iki adamı ve Beni Hasib kabilesinden de bir adamı öldürdüler.

Zeyd, bunların mallarını, çoluk çocuklarını ele geçirip yola çıktı. Bunlar, Rufaa b. Zeyd başkanlığında bir heyet oluşturdular. Rasûlullah'ın kendisini imana davet eden bir mektubu, Rufaa'ya gelmişti. Rufaa, bu mektubu onlara okudu. Onlardan bir grup, bu mektuptaki davete icabet edip Müslüman oldular. Zeyd b. Harise ise, bu durumu bilmiyordu. Bunlar, bineklerine binip üç günde Medine'ye, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiler. Mektubu ona verdiler. O da mektubun insanlar huzurunda yüksek sesle okunmasını emretti. Sonra şöyle buyurdu:

- Ölüler için ne yapabilirim ki? Bu sözünü üç kez tekrarladı. Onlardan Ebu Zeyd b. Amr adında bir adam kalkıp şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Esir alınan adamlarımızı serbest bırak, ölmüş olanlara gelince onların kanları ayağımın altındadır.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Talib oğlu Ali'yi onlarla

birlikte Zeyd b. Harise'ye gönderdi. Yalnız Ali, hareket etmeden önce:

- Ya Rasûlallah, Zeyd, benim emrime itaat etmez, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), kendisi tarafından gönderilmiş olduğunu ispatlayan bir alamet olsun diye kılıcını Hz. Ali'ye verdi. Hz. Ali de onlara ait bir deveye binip onlarla birlikte yola çıktı. Fıfâü'l-Fahleteyn denilen yerde Zeyd ve askerleriyle karşılaştılar. Bunların malları ve çoluk çocukları, Zeyd ve askerlerinin yanında idi. Ali, bu malları ve çoluk çocuğu alıp sahiplerine teslim etti. Hiçbir şeyleri eksilmemişti.

Yine Zeyd b. Harise, Vâdi'l-Kurâ'ya Fezare oğulları üzerine gönderildi. Arkadaşlarından bir kısmı öldürüldü. Kendisi de ağır şekilde yaralandı. Gazve dönüşünde, onlarla tekrar gazve edinceye kadar cünüplükten ötürü başını yıkamamaya yemin etti. Yarası biraz iyileşince Rasûlullah (s.a.v.), ikinci kez onu bir grup askerle birlikte onların üzerine gönderdi. Onları Vâdi'l-Kurâ'da öldürdü. Ümmü Kirfe Fatıma binti Rebia b. Bedri esir aldı. Bu kadın, Malik b. Hüzeyfe b. Bedir'in yanında idi. Yanında bir kız çocuğu da vardı. Zeyd b. Harise, Kays b. Musahhar el-Yamurî'ye emir verdi. O da Ümmü Kirfe'yi öldürdü. Kızını hayatta bıraktı. Bu kadın, şerefli bir ailedendi. Ümmü Kirfe adı, şeref ve asalette darb-ı mesel haline gelmişti. Ümmü Kirfe'nin kızı Seleme b. Ekva ile beraber idi. Rasûlullah, onu kendisine hibe etmesini Seleme'den istedi. Seleme de kızı Rasûlullah'a verdi. Rasûlullah da o kızı, dayısı Hazm b. Ebi Vehb'e hibe etti. Ve bu evlilikten Abdurrahman adında bir erkek çocuk doğdu.

Abdullah b. Revaha seriyyesi, Hayber'e iki defa gönderilmişti. Bunlardan birinde Yüseyr b. Rizam'ı vurmuştu. Yüseyr, Rasûlullah'la savaşmak için Gatafanlıları topluyordu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), aralarında Abdullah b. Enis'in de bulunduğu birkaç kişiyi Abdullah b. Revaha komutasında oraya gönderdi. Oraya vardıklarında onu Rasûlullah'ın yanına götürmek için aradılar, buldular ve yanlarına alıp Medine'ye götürmek üzere yola çıktılar. Hayber'e altı millik mesafedeki Karkara mıntıkasına vardıklarında Yüseyr, onlarla birlikte Medine'ye gittiğine pişman oldu. Abdullah b. Enis, bu durumu farketti. Kılıcını alıp ona vurdu ve ayağını kopardı. Yüseyr de bastonu ile Abdullah'ın kafasına vurdu, kafasını yarı. Bu durumu gören seriyyedeki her Müslüman kişi, kendilerine teslim edilmiş olan Yahudileri vurmaya başladılar. Sadece bir Yahudi kaçıp kurtuldu.

Abdullah b. Enis, Medine'ye geldiğinde Rasûlullah (s.a.v.), onun kafasına tükürdü ve yarası irinlenmedi, kendisine eziyet vermedi.

Ben derim ki: Abdullah b. Revaha'nın ikinci seriyyesi, Rasûlullah (s.a.v.)'ın, Hayber hurmalıklarındaki ürünün miktarını tahmin etmesi için Hayber'e gönderdiği seriyyedir. Doğrusunu Allah bilir.

Abdullah b. Atik ve arkadaşları Hayber'e gönderildiler. Yahudi Ebu Rafi'i öldürdüler.

Abdullah b. Enis, Halid b. Süfyan b. Nübeyh'e gönderildi. Onu Urene'de öldürdü. İbn İshak, onun kıssasını, uzun uzadıya anlatmıştır. Bununla ilgili açıklama, hicri beşinci sene hadiseleri meyanında geçmişti. Doğrusunu Allah bilir.

Zeyd b. Harise, Cafer b. Ebi Talib ve Abdullah b. Revaha, Şam diyarındaki Mu'te gazvesine gönderildiler. Daha önce de anlatıldığı gibi her üçü de öldürülüp şehid edildiler.

Ka'b b. Ümeyr, Şam diyarındaki Zatı-Atlah mıntıkasına gönderildi. Bu seriyyedeki adamların tamamı öldürüldüler.

Uyeyne b. Hısn b. Hüzeyfe b. Bedir, Temim kabilesinin Beni Anber kolu üzerine gönderildiler. Onlara hücum ettiler. Onların bir kısmını öldürdüler. Sonra o kabilenin heyeti, bineklerine binip Rasûlullah'ın yanına gelerek esirlerinin serbest bırakılması ricasında bulundular. Rasûlullah da o esirlerden bir kısmını azad etti. Bir kısmını da fidiye karşılığında serbest bıraktı.

Galib b. Abdullah, Beni Mürre diyarına gönderildi. Orada Mirdas b. Nehik öldürüldü. Nehik, Cüheyne taraflarında Hurkalılardan olup onların müttefikî idi. Onu, Üsâme b. Zeyd ile Ensâr'dan bir adam öldürmüşlerdi. Bunlar ona silah çektiklerinde Nehik, "Lâ ilâhe illâllâh" demmişti. Ama yine de öldürmüşlerdi. Medine'ye döndüklerinde Rasûlullah (s.a.v.), onu öldürdükleri için Üsâme ile Ensâr'ı şiddetle kınamıştı. Onlar özür dilediler ve adamın öldürülmekten kurtulmak için Lâ ilâhe illallâh dediğini söyledilerse de Rasûlullah Üsâme'ye:

- Onun kalbini mi yardım? diye çıkıştı. Sonra yine Üsâme'ye şöyle diyordu:

- Kıyamet gününde "Lâ ilâhe illallâh'a" karşı kim sana yardımcı olacak!

Üsâme dedi ki: Rasûlullah, bu sözünü hep tekrarlıyordu. Öyle ki, keşke o güne kadar Müslüman olmasaydım da, o gün Müslüman olsaydım ve önceki günahlarım affedilseydi, diye içimden geçirdim.

Amr b. As, Beni Özre diyarında Zatü's-Selâsil mıntıkasına gönderildi. Görevi, Arapları Şam'a karşı alarma geçirmektir. Çünkü Ümmü As b. Vail, Beli kabilesinden idi. Bu sebeple Rasûlullah, kendilerine daha yararlı olsun ve onları alarma geçirsin diye Amr'ı oraya gönderdi. Amr, onlara ait Selsel denen suyun yanına vardığında onlardan korktu. Kendisine takviye kuvveti göndermesi için Rasûlullah'a haber saldı. Rasûlullah da aralarında Ebu Bekir ve Ömer'in bulunduğu, Ebu Ubeyde b. Cerrah komutasındaki bir takviye kuvvetini ona gönderdi. Bu takviye kuvvet oraya vardığında Amr, bunların komutasını da ele aldı ve:

- Siz sadece bana takviye olmak için gönderildiniz, dedi. Bu takviye kuvvetinin komutanı Ebu Ubeyde, ona karşı zorluk çıkarmadı. Çünkü Ebu Ubeyde, dünya işlerinde kolaylık gösteren, yumuşak huylu, müsamahakar bir adamdı. Amr'a teslim oldu, itaati altına girdi. Amr, onların hepsine namazda da imamlık ediyordu. Bu sebeple Medine'ye döndüğü zaman Rasûlullah'a şöyle bir soru sormuştu:

- Ya Rasûlallah, insanların en çok hangisini seversin?

- Aişe'yi.

- Ya erkeklerden?

- Aişe'nin babasını.

Abdullah b. Ebi Hadred, Mekke fethinden önce Batn-ı İdem'e gönderildi. Orada Muhallim b. Cessame kıssası cereyan etmişti. Bu hadise, hicri yedinci senede vuku bulmuştu. Bununla ilgili geniş açıklama, önceki sayfalarda verilmiştir. Abdullah b. Ebi Hadred, ayrıca Gabe'ye de gönderilmiştir.

Abdurrahman b. Avf, Devmetü'l-Cendel'e gönderilmişti.

Muhammed b. İshak, Ata b. Ebi Rebah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Basrahlardan bir adamın, sarığın ucunu arkadan sarkıtmanın hükmünü Abdullah b. Ömer'e sorduğunu gördüm. Abdullah b. Ömer, ona şu cevabı verdi:

- İnşallah bunun hükmünü sana anlatacağım. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın mescidinde bulunan on sahabenin onuncusu idim. Bunlar şu zatlardı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Abdurrahman b. Avf, İbn Mesud, Muaz b. Cebel, Hüzeyfe b. Yeman, Ebu Said el-Hudrî ve ben. Rasûlullah'la beraber idik. O esnada Ensâr'dan bir genç gelip Rasûlullah'a selam verdi. Sonra oturdu ve şöyle bir soru sordu:

- Ya Rasûlallah! Mü'minlerin hangisi daha faziletlidir?

- Ahlakça güzel olanları...

- Mü'minlerin hangisi daha akıllıdır?

- Ölümü en çok ananları ve ölüm için en güzel hazırlık yapanları.

İşte bunlar en akıllı kimselerdir.

Rasûlullah'ın bu cevabı karşısında o genç sustu. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), bize dönüp şöyle dedi:

- Ey Muhacirler topluluğu! Beş şey vardır ki, bunlar sizin üzerinize inerlerse -üzerinize inmemeleri için Allah'a sığınıyorum- şunu bilin: Lut kavminde fuhuş zahir olmamıştı ki; onlar, fuhşa yenik düştikleri zaman aralarında veba zuhur etti. Geçmişleri arasında görül-meyen ağırlar ve sancılar kendilerinde görülmeye başladı. Onlar, ölçü ve tartıda eksiklik yaptıkları zaman kıtlığa, azık azlığına ve hükümdarın zulmüne maruz kaldılar. Mallarının zekatını vermedikleri zaman gökten üzerlerine yağmur yağmaz oldu. Eğer hayvanlar olma-

saydı, onlara yağmur hiç yağmazdı. Allah'a ve Rasûlüne verdikleri sözü yerine getirmeyince; Allah, kendilerinden başka düşmanları onlara musallat kıldı. Ellerindeki malların bir kısmını o düşmanlar aldılar. Onların imamları, Allah'ın kitabı ile hükmetmedikleri ve Allah'ın indirdiği ahkâmın gereğini yapmadıkları için Allah, aralarına savaş koydu.»

Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah, daha sonra Abdurrahman b. Avf'ın bir seriyyeye hazırlanmasını emretti. Sabah olunca Abdurrahman b. Avf, başına ham bezden siyah renkli bir sarık sarmıştı. Rasûlullah onu yanına çağırdı. Başındaki sarığı çözdü. Yeniden kendi eliyle sardı ve arka taraftan dört parmaklık veya ona yakın uzunlukta bir kısmı sarkıtıverdi. Sonra da:

- İşte böyle ey Abdurrahman b. Avf. Böyle sarık sar. Bu daha güzel ve daha uygun şekildir, dedi. Daha sonra sancağı Abdurrahman'a vermesi için Bilal'e emir verdi. Bilal de sancağı Abdurrahman'a teslim etti. Rasûlullah, Allah'a hamd edip kendi nefesine salat-ü selam okuduktan sonra şöyle dedi:

- Al bakalım sancağı ey İbn Avf! Allah yolunda hepiniz gaza edin. Allah'ı inkar edenle savaşın. Aşırı gitmeyin. Hainlik yapmayın. Kimseye işkence yapmayın. Çocukları öldürmeyin. Bu, Allah'ın sizden aldığı bir sözdür. Ve peygamberinizin de sizin aranızdaki uygulaması böyledir.

Abdurrahman b. Avf sancağı aldı. İbn Hişam'ın ifadesine göre Devmetü'l-Cendel'e gitti.

Ebu Ubeyde b. Cerrah seriyyesi, Sifu'l-Bahr'e gitti. Seriyyesinde 300'e yakın süvari vardı. Rasûlullah (s.a.v.), onlara dağarcıklar içinde hurma verdi. Bu seriyyede denizin kıyıya attığı büyük balıkla ilgili bir kıssa cereyan etmiştir. Serriyedeki askerler, o balığın etini yiyecek bir ay boyunca gıdalarını temin etmişler, hatta şişmanlamışlardı. Etinin bir kısmını dilimleyip kurutmuşlardı. Rasûlullah'ın yanına geldiklerinde balığın etinden ona da yedirmişlerdi.

İbn Hişam dedi ki: İbn İshak'ın burada bahsetmediği seriyyelerden biri de Amr b. Ümeyye ed-Damrî'nin, Ebu Süfyan Sahr b. Harb'i öldürmek için görevlendirilen seriyyesidir. Bu seriyye, Hubeyb b. Adiyy ile arkadaşlarının öldürülmesinden sonra görevlendirilmişti. Bununla ilgili açıklama önceki sayfalarda anlatılmıştı. Amr b. Ümeyye ile beraber Cebbar b. Sahr da vardı. Ama bunlar, Ebu Süfyan'ı değil başka bir adamı öldürmüşlerdi. Hubeyb'i de darağacından indirmişlerdi.

Bekkailerden Salim b. Umeyr serriyyesi, Beni Amr b. Avf kabilesinden Ebu Afek'i öldürülmesi üzere görevlendirilmişti. Rasûlullah (s.a.v.), Haris b. Süveyd b. Samit'i öldürdüğü zaman Ebu Afek'in mü-

nafileliği ortaya çıkmıştı. Ebu Afek, öldürülen Haris b. Süveyd için ağıt dökmüş ve İslâm'a girmeyi kınamıştı. Allah ona lanet etsin. Ağıtında şöyle diyordu:

«Bir zaman boyu yaşadım ve insanların içinde, çağrıldığı zaman akidleştikleri kimselere Kayle'nin çocuklarından ahdine daha sadık ve daha vefakar ne bir aile, ne de bir toplumu görmedim.

Onların topluluğundan dağları yıkanlar vardı. Ve hıyanet etmezler.

Onlara gelen bir süvari onları dağıttı.

Çeşitli şeylere birlikte "helaldir, haramdır." dedi.

Eğer güçlülüğü veya mülkü tasdik etseydiniz, Yemen hükümdarlarından bir Tübbâ'a tabi olurdunuz.»

Rasûlullah (s.a.v.): Şu habisi kim benim için öldürecek? diye sorunca Salim b. Umeyr, Rasûlullah'ın bu çağrısına icabet etti ve onu öldürdü. Bununla ilgili olarak Ümame el-Müridiye şöyle dedi:

«Allah'ın dinini ve Ahmed'i yalanlıyorsun.

O kimseye yemin ederim ki, seni unuttu. Bu ne kötü bir unutulmaktır!

Bir Müslüman, gecenin sonunda sana bir süngü dürtüğü verdi.

Ey Ebu Afek, yaşın ilerlemesine rağmen onu al.»

Umeyr b. Adiy el-Hatmî, Beni Ümeyye b. Zeyd kabilesinden olup İslâmiyet'i ve Müslümanları yeren Asma binti Mervan adındaki kadını öldürmek üzere görevlendirildi. Ebu Afek denen mahut kişi öldürüldüğü zaman bu kadın münafıklığını açığa vurdu ve şöyle dedi:

«Beni Malik, Nebit ve Avf'ın Beni Hazrec'in duygusuyla, sizin gayrınızdan olan garip bir kimseye itaat ettiniz.

Ne Murad'dandır. Ne Mezhic'den.

Başları kestikten sonra ondan daha ne umuyorsunuz.

Nitekim pişmiş çorba umulduğu gibi.

Başını çeken aldanır, umanın ümidinden de kesilir.»

Hassan b. Sabit de o kadına cevaben şöyle dedi:

«Beni Vail, Beni Vakif ve Hatme, Beni Hazrec'ten aşağıdadır.

Yazıklar olsun o kadına ki, ne zaman beyinsizlik ederek yüksek sesiyle çağırırsa ölümler gelir.

O kadın, ırkı ve şerefli, girişleri ve çıkışı kerim bir yiğidi sarstı.

Gecenin bir saatinden sonra o da o kadını kızıl kana buladı.»

Haber Rasûlullah (s.a.v.)'a vardığı zaman, «Mervan'ın kızının başını kim koparacaktır?» diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)'ın bu sözünü Umeyr b. Adiyy el-Hatmî işitti. O da orada idi. İşte o gecenin akşamı olduğu zaman o kadının evinde onun üzerine yürüdü ve kadını öldürdü. Sonra sabahleyin Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelip şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, ben o kadını öldürdüm.
- Ey Umeyr, Allah'a ve Rasûlüne yardım ettin.
- Ya Rasûlallah, o kadın hakkında benim üzerime birşey lazım gelir mi?

- Onun hakkında iki keçi bile birbirlerini boynuzla toslamazlar. (Yani onun işi pek önemli değildir).

Umeyr kavmine döndü. Beni Hatme'nin, o zaman Mervan'ın kızının durumu hakkındaki sözleri çok karışık idi. O kadının beş oğlu vardı. Umeyr b. Adiy, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanından onlara geldiği zaman dedi ki:

- Onu ben öldürdüm. Elinizden geleni ardınıza koymayın. Bana istediğinizi yapın. Ve beni hiç bekletmeyin. İşte bugün, İslâm'ın, Beni Hatme yurdunda güç ve kuvvet bulduğu ilk gündür.

İslâm'ın güçlendiğini görünce Beni Hatme kabilesinden birçok insan Müslüman oldular.

Sonra İbn Hişam, Süname b. Usul el-Hanefî'yi esir alan seriyyeyi ve Süname'nin İslâm'a girişini anlatır. Bu konuda sahih hadisler, önceki sayfalarda verilmiştir.

İbn Hişam, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Süname hakkında şöyle dediğini nakletmiştir: «Mü'min tek bağırsakta yer, kafir ise yedi bağırsakta yer.»

Süname, Müslüman olduktan sonra yemeği azalttığı için Rasûlullah böyle demişti. Süname, Medine'den ayrılınca Mekke'ye umre için gitti. Giderken telbiye getiriyordu. Mekkeliler, telbiye getirmesini yasakladılar. O, bu yasağa riayet etmedi ve Yemame'ye geldikleri takdirde kendilerinden azığı keseceğini söyleyerek tehditte bulundu. Yemame'ye dönünce onlara artık azık vermedi. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), ona bir mektup yazdı. O da onlara yeniden azık vermeye başladı. Beni Hanife'den biri şöyle demişti:

«Ebu Süfyan'a rağmen haram aylarda bizden Mekke'de aşıkare telbiye getiren kimseler vardır.»

Rasûlullah (s.a.v.), kardeşi Vakkas b. Mücezzez'in intikamını alması için Alkame b. Mücezzez el-Müdlîcî'yi de gönderdi. Vakkas, Zikared gününde öldürülmüştü. Alkame, kardeşini öldürenleri takip etmek için Rasûlullah'tan izin istemişti. Rasûlullah da ona bu izni

verdi. Ve onu bir grup insanın başına komutan tayin etti. Dönüşlerinin aralarından bir gruba daha önceden gidebilmeleri için izin verdi. Başlarına da Abdullah b. Hüzaf'e'yi komutan vekili yaptı. Onda biraz şakacılık vardı. Bir ateş yaktı, askerlerin ateşe girmelerini emretti. Bazı askerler ateşe girmeye kastedince o: «Ben gülmek için böyle yaptım. Sakın ateşe girmeyin.» dedi. Bu haber Peygamber (s.a.v.)'e ulaşınca şöyle dedi: «Her kim Allah'a isyanı içeren bir işi yapmanızı emrederse, sakın ona itaat etmeyin.»

Kürz b. Cabir, Medine'ye gelen grubu öldürmek için görevlendirilmişti. Bu grup, Kays kabilesinden olup Becile mıntıkasından gelmişti. Medine'nin havasını beğenmemişler, hastalanmışlardı. Rasûlullah (s.a.v.), Medine dışındaki zekat develerinin yanına gitmelerini, develerin sütlerini ve sidiklerini içmelerini emretmişti. Bunlar gidip iyileşince develerin çobanını öldürdüler. Bu çoban, Rasûlullah'ın azadlısı Yesar idi. Adamı boğazlayıp gözüne diken soktular. Develeri de önlerine katıp götürdüler. Onları takibe birkaç kişi ile birlikte Kürz b. Cabir görevlendirildi. Bu seriyye, onları Becile'de yakaladı. Zi-Kared gazvesinden dönüşünde Rasûlullah'a getirip teslim etti. Rasûlullah emir verdi. Elleri ve ayakları kesildi. Gözlerine mil çekildi.

Eğer bu grup, Enes'ten rivayet edilen ve Buharî ile Müslim tarafından sahihliği üzerinde ittifaka varılan hadiste anlatılan Ukel veya Ureyne'den gelmiş sekiz kişi ise -ki hadisin zahirinden de anlaşılan budur- bunlarla ilgili kıssa önceki sayfalarda uzun uzadıya anlatılmıştır. Eğer bunlar başka bir grup iseler, işte bununla ilgili olarak İbn Hişam'ın verdiği önemli noktaları naklettik. Doğrusunu Allah bilir.

İbn Hişam dedi ki: Ebu Talib oğlu Ali'nin iki kez yaptığı gazvesine gelince, bununla ilgili olarak Ebu Amr el-Medenî şöyle demiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ali'yi Yemen'e gönderdi. Başka bir grup askerle birlikte de Halid'i gönderdi. Halid'i gönderirken şu talimatı verdi: Eğer bir araya gelerseniz komutan Ebu Talib oğlu Ali'dir.»

İbn İshak, Halid'in gönderilişini anlatmıştır. Ancak onun bu gönderilişini seriyye ve heyetler zımında zikretmemiştir. Şu halde Rasûlullah'ın seriyye ve gazvelerinin sayısının otuz dokuz olması gerekir.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Üsame b. Zeyd b. Harise'yi Şam'a gönderdi. Atlarını Belka ve Darum beldelerinin sınırlarına kadar götürmelerini emretti. Bu iki belde, Filistin diyarındadır. İnsanlar, sefer hazırlığına başladılar. Üsame ile birlikte ilk Muhacirler de bu sefere katıldılar.

İbn Hişam dedi ki: Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'ın gönderdiği son seriyyesi idi.

Buharî, İsmail kanalı ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), bir seriyye gönderdi. Başlarına Üsame b. Zeyd'i komutan yaptı. İnsanlar, onun komutanlığına dil uzattılar. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) kalkıp şöyle dedi:

- Siz, Üsame'nin komutanlığını eleştiriyorsunuz. Daha önce onun babasının komutanlığını da eleştirmiştiniz. Allah'a yemin ederim ki; o, komutanlığa çok layıktı ve insanlar arasında en çok sevdiğim kimse idi. Bu da babasından sonra insanlar arasında en çok sevdiğim kimsedir.»

İlk Muhacirlerden ve Ensâr'dan birçok büyük şahsiyet, Üsame ordusuna katılmıştı. Bunların en büyüklerinden biri Ömer b. Hattab idi. Ebu Bekir'in de aralarında bulunduğu söylenen kimse yanılmıştır. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığı ağırlaşınca, Üsame ordusu Cürüf'te konaklamış idi. Peygamber (s.a.v.) -ileride de anlatılacağı gibi- insanlara namaz kıldırması için Ebu Bekir'i emir tayin etti. Âlemlerin Rabbinin elçisinin izniyle Müslümanların imamı olan Ebu Bekir, nasıl olur da orduda bir asker olurdu? Faraza onun kendiliğinden o orduya katılmış olduğunu düşünürsek şeriat koyucusu, nass ile onu namaz imamlığı için istisna etmiştir. Namaz ise, İslâm rükünlerinin en büyüğüdür. Peygamber (s.a.v.) vefat edince Ebu Bekir, Üsame'den Ömer b. Hattab'ı, kendisine vermesini istemişti. Üsame de, Ömer'in Ebu Bekir yanında kalmasına izin vermişti. Ebu Bekir, Üsame ordusunun göreve devamını tasdik etmişti.

RASÛLULLAH (S.A.V.)'IN HASTALIĞI

Yüce Allah buyurdu ki:

«Ey Muhammed! Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler.

Ey insanlar! Sonra siz, kıyamet günü Rabbinizin huzurunda duruşmaya çıkacaksınız.» (ez-Zümer, 30-31.)

«Ey Muhammed! Senden önce de hiçbir insanı ölümsüz kılmadık. Sen ölürsün de, onlar baki kalır mı?» (el-Enbiyâ, 34.)

«Her nefis ölümü tadacaktır. Kıyamet günü, ecirleriniz size mutlaka ödenecektir. Ateşten uzaklaştırılıp Cennet'e sokulan kimse artık kurtulmuştur. Dünya hayatı, sadece aldatıcı bir geçinmeden ibarettir.» (Âl-i İmrân, 185.)

«Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenlerin mükafatını verecektir.» (Âl-i İmrân, 145.)

Bu ayet-i kerimeyi Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefat gününde Ebu Bekir es-Sıddık okuduğunda bunu duyan insanlar, sanki daha önce bu ayeti işitmemişlerdi.

Yüce Allah buyurdu ki:

«Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve zafer günü gelip, insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rabbinizi överek tesbih et, O'ndan bağışlama dile. Çünkü O, tevbeleri daima kabul edendir.»

(en-Nasr, 1-3.)

Ömer b. Hattab ile İbn Abbas: «Bu sûre, Rasûlullah'ın ecelinin yaklaştığını bildiren bir sûredir.» dediler.

İbn Ömer dedi ki: Bu sûre-i celile, teşrik günlerinin ortasında, Veda haccında nazil oldu. Rasûlullah (s.a.v.), bunun veda anlamına geldiğini bildi. İnsanlara bir hutbe irad etti. Bu hutbede emir ve yasakları açıkladı. Bu, meşhur Veda hutbesi idi ki, daha önce nakledilmişti.

Cabir dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ı Cemreleri taşlarken gördüm. Durdu ve şöyle dedi: «Menasikinizi benden öğrenin (alın). Belki, bu senemden sonra hacetmeyeceğim.»

Rasûlullah (s.a.v.), ileride de anlatılacağı gibi kızı Fatıma (r.an-ha)'ya şöyle demişti:

«Cebrail her sene Kur'ân'ı bana bir kere arzeder. Ama bu sene iki kere arzetti. Böyle yapmasını ecelimın yaklaştığına bir işaret olarak kabul ediyorum.»

Buharî'nin sahihinde, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), her ramazan ayında on gün süreyle ittikafa girerdi. Vefat edeceği sene yirmi gün süreyle itikafta kaldı. Her ramazanda kendisine Kur'ân bir kez arzedilirdi. Vefat edeceği sene ise Kur'ân kendisine iki defa arzedildi.»

Muhammed b. İshak dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), zilhicce ayında Veda hacından döndü. O ayın kalan kısmını, muharrem ve safer aylarını Medine'de ikamet ederek geçirdi. Üsame b. Zeyd'i de ordunun başında gönderdi. İnsanlar bu minval üzere iken, Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatla sonuçlanan hastalığı başladı. Bu hastalık onu Allah'ın dilediği rahmet ve ikrama ulaştıracaktı. Hastalığı safer ayından kalan geceler esnasında veya rebiyülevvel ayının başında başladı. Bana anlatıldığına göre onun hastalığının başlangıcı şöyle oldu:

Rasûlullah, Medine mezarlığına yani Bakiü'l-Garkad'a gitti. Orada ölümler için mağfîret diledikten sonra evine döndü. Sabahladığı zaman işte o günden itibaren ağrıları başladı. Abdullah b. Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısı Ebu Müveyhibe'den naklen şu haberi verdi:

Rasûlullah (s.a.v.) geceleyin beni uykudan uyandırdı ve:

- Ey Ebu Müveyhibe! Ben şu Baki'in ehli (yani burada yatan ölümler) için mağfîret dilemekle emrolundum. Benimle beraber gel, dedi.

Ben de onunla birlikte gittim. Mezarlık arasında durup şöyle dedi:

- Ey kabir halkı, size selam olsun. İnsanların içinde bulunduğu durumdan çok sizin içinde bulunduğunuz durum size mübarek olsun. Fitneler, karanlık gecenin bölükleri gibi peş peşe gelmeye başladı. Bir sonra gelen öncekinden daha kötüdür.

Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra bana dönüp şöyle dedi:

- Ey Ebu Müveyhibe! Bana dünyanın hazinelerinin anahtarları ve dünyada ebedi kalma imtiyazı verildi. Sonra Cennet verildi. Ben de bunlar ile, Rabbime kavuşmak ve Cennet arasında seçim yapma hakkına sahip kıldım.

Ben de dedim ki:

- Babam ve anam sana feda olsun. Dünyanın hazinelerinin anahtarlarını ve orada ebedi kalmayı seç. Sonra Cennet'i al.

- Hayır vallahi ey Ebu Müveyhibe! Rabbime kavuşmayı ve Cennet'i seçtim.

Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), Baki mezarlığındaki ölümler için mağfîret diledi. Sonra oradan ayrıldı. Bunun peşinden

Rasûlullah (s.a.v.)'in vefatla sonuçlanan hastalığı başladı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Müveyhibe'nin şöyle dediğini rivayet eder.

«Rasûlullah (s.a.v.), Baki mezarlığındaki ölümler için namaz kılmakla emrolundu. Onların üzerine üç kez namaz kıldı. Üçüncü kez kıldıktan sonra:

- Ey Ebu Müveyhibe! Bineğimi eğerle, dedi. Bineği hazırladıktan sonra bindi, ben de yanı başında yürüdüm. Nihayet Baki mezarlığına vardı. Bineğinden indi. Ben de bineğinin yularını tuttum. Durdu ve mezarlığa yönelip ölümlere hitaben şöyle dedi:

- İnsanların içinde bulundukları durumdan ziyade, sizin içinde bulunduğunuz durum size mübarek olsun. Fitneler gece karanlığının parçaları gibi peşpeşe gelmeye başladılar. Bir sonra gelen fitne, bir önceki fitneden daha şiddetlidir. İnsanların içinde bulundukları durumdan ziyade, sizin içinde bulunduğunuz durum size mübarek olsun. (Yani ne mutlu sizlere ki, bu fitneleri görmüyorsunuz.)

Böyle dedikten sonra bana dönüp şöyle dedi:

- Ey Ebu Müveyhibe! Benden sonra ümmetime verilecek dünya hazinelerinin anahtarlarını almak, ya da bütün bunları bırakıp Rabbimin huzuruna çıkmak ve Cennet'e girmek arasında serbest bırakıldım.

Ben de dedim ki:

- Babam ve anam sana feda olsun, sen bizi seç ya Rasûlallah.

Buyurdu ki:

- Dünyada uzun süre kalmak istemedim. Rabbimin huzuruna gitmeyi tercih ettim.

Böyle dedikten sonra yedi veya sekiz gün geçmedi, vefat etti.»

Abdürrezzak, Tavus'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Düşmanlarımdan benden korkutulması şeklinde bana yardım edildi. Hazineseler bana verildi. Ümmetime dünya hazinelerinin anahtarlarının verilmesini görünceye kadar dünyada kalmak veya bir an önce Rabbimin huzuruna gitmekten birini seçmekle muhayyer kıldım. Ben bir an önce Rabbimin huzuruna gitmeyi seçtim.»

Beyhakî, bunun mürsel bir rivayet olduğunu söylemiştir. Bu, aynı zamanda Ebu Müveyhibe'nin hadisini de teyid etmektedir.

İbn İshak, Yakub b. Atabe kanalı ile. Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Baki mezarlığından döndüğü zaman başım ağrıyordu. Ben: «Vay başım!» diye söyleniyordum. Rasûlullah (s.a.v.) ise şöyle dedi:

- Hayır ey Aişe, asıl benim, «Vah başım» demem gerekir.

Sonra şöyle dedi:

- Ey Aişe! Sen benden önce ölsem, sana bir zarar gelmez. Senin işlerine ben bakarım. Seni kefenlerim, senin üzerine namaz kılarım. Ve seni defnederim.

Ben dedim ki:

- Vallahi sanki ben, senin beni defnettikten sonra evime dönüp hanımlarından biriyle gerdeğe girdiğini tahayyül ediyorum.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) gülümsedi ve ağrısı iyice arttı. O, hanımlarını ziyaret ediyordu. Nihayet ağrısı tam şiddetlendi. Meymune'nin evinde hastalığı arttı. Hanımlarını çağırdı. Ve onlardan, benim evimde tedavi görmesi için izin istedi. Onlar da ona izin verdiler.

Rasûlullah (s.a.v.), akrabasından iki erkek arasında evden dışarı çıktı. Bunlardan biri Fadl b. Abbas'tı. Diğer erkek ise, başını bir bezle sarmıştı. Rasûlullah, ayaklarını yerde sürüyordu. Böylelikle geldi ve odama girdi.

Ubeydullah dedi ki: Ben bunu İbn Abbas'a anlatıp: «Diğer adamın kim olduğunu biliyor musun?» diye sordum. O da, Ali b. Ebi Talib olduğunu söyledi.»

Beyhakî, Hakim kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.) yanıma geldi. Baş ağrıyordu. Ben de başımın ağrısından şikayet etmekte idim. Ve «Vay başım!» dedim. O da: «Hayır, Allah'a yemin ederim ki ey Aişe, asıl benim «Vay başım» demem gerekiyor.» dedi. Daha sonra şöyle diyerek sözüne devam etti:

- Eğer benden önce sen ölsem, senin işlerini ben görsem, cenaze namazını kılıp seni defnetsem, sana ne zarar gelir?

Ben de dedim ki:

- Vallahi öyle sanıyorum ki, eğer ben bugün ölecek olursam, günün geri kalan kısmında benim odamda diğer kadınlarından biri ile başbaşa kalıp keyif çatacaksın.

Benim böyle demem üzerine Rasûlullah (s.a.v.) güldü. Sonra hastalığı arttı ve şiddetlendi. Kadınlarını dolaşırken Meymune'nin odasında hastalığı daha da şiddetlendi. Aile efradı etrafında toplandılar. Abbas dedi ki:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığının zatülcenb olduğunu sanıyoruz, gelin ağzına ilaç damlatalım.

Böyle dedikten sonra Rasûlullah'ın ağzına ilaç damlattılar. Rasûlullah ayılınca:

- Bunu kim yaptı? diye sordu.

- Amcan Abbas, sende zatülcenb hastalığı olduğundan korktuğu için böyle yaptı, dediler.

Rasûlullah:

- Zatülcenb hastalığı şeytandandır. Allah şeytanı bana musallat etmeyecektir. Amcam Abbas dışında evde kaç kişi varsa hepsinin ağzına ilaç dökün, dedi. Bunun üzerine oruçlu olan Meymune de dahil olmak üzere evdekilerin hepsinin ağzına ilaç döküldü. Bu hadise, Rasûlullah (s.a.v.)'ın gözleri önünde cereyan etti. Daha sonra zevcelerinden, benim odamda tedavisinin yapılması için izin istedi. Zeceleri de kendisine bu izni verdiler. Rasûlullah, Abbas ile diğer bir adamın ortasında, ayaklarını sürüyerek Meymune'nin odasından çıktı.

Ubeydullah, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etti: «Hz. Aişe'nin adını vermediği o diğer adam, Ebu Talib oğlu Ali idi.»

Buharî, Saîd b. Ufeyr kanah ile Rasûlullah'ın zevcesi Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'m hastalığı ağırlaşp, sancıları şiddetlenince, zevcelerinden, benim odamda tedavi görmesi için izin istedi. Ona bu izni verdiler. Biri Abbas olmak üzere iki erkeğin omuzlarına dayanıp ayaklarını yerde sürüyerek odadan çıktı.

Ubeydullah dedi ki: Ben İbn Abbas'a, Hz. Aişe'nin sözünü naklettim. O da bana dedi ki: Aişe'nin ismini vermediği o iki adamdan biri kimdir, biliyor musun? Ben hayır, deyince dedi ki: O, Ali idi.»

Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Hz. Aişe diyor ki:

«Rasûlullah (s.a.v.), hastalığı ağırlaşp odama girdiğinde şöyle dedi:

- Üzerime ağızları açılmamış yedi kırba su dökün ki, insanların yanına gidip konuşabileyim.

Biz de onu Hafsa'nın çamaşır tenekesi üzerine oturttuk. Sonra o kırbaları üzerine dökmeye başladık. Nihayet kendisi eliyle, yeter dercesine işaret etti. Bundan sonra insanların yanına gitti. Onlara namaz kaldırıp hutbe irad etti.

Rasûlullah (s.a.v.) vefat hastalığına yakalandığı zaman: «Yarın ben nerede olacağım? Yarın ben nerede olacağım?» diye soruyordu. Böyle demekle Aişe'nin gününü kast ediyordu. Zevceleri de dilediği odada kalmasına izin verdiler. O da bunun üzerine gelip Aişe'nin odasında kaldı. Vefat edinceye kadar oradan ayrılmadı. Vefat ettiği gün yine benim odamda idi. Allah onun ruhunu teslim aldı. Ruhunu teslim ederken başı benim göğsümde idi. Tükürüğü tükürüğüme karıştı. Yanımda iken Abdurrahman b. Ebu bekir odamıza geldi. Abdurrahman'ın kullandığı bir misvakı elinde idi. Rasûlullah (s.a.v.) ona baktı. Ben de:

- Ey Abdurrahman, bu misvakı bana ver, dedim. O da misvakı bana verdi. Ucunu dişlerimle açtım. Çiğnedim ve Rasûlullah'a verdim. O da misvakı dişlerine sürdü. Dişlerine sürerken başını göğsüme dayamıştı.»

Buhârî, Hz. Aîşe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ederken başı göğsümle çenem arasında idi. Onun vefatından sonra artık hiç kimsenin ölümünün şiddetinden rahatsız olmuyordum.»

Buhârî, Hz. Aîşe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), hastalandığı zaman, Muavvizeteyn sûrelerini okuyup vücuduna üfler ve eliyle de vücudunu sıvazlardı. Vefat hastalığına yakalandığı zaman ben Muavvizeteyn sûrelerini okuyarak vücuduna üflüyor ve onun elini tutup vücudunu sıvazlıyordum.»

Buhârî ve Müslim'in sahihlerinde bulunan bir rivayete göre Hz. Aîşe şöyle demiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın kadınları gelip yanımda oturdular. Hiçbiri oradan ayrılmadı. Fatıma da geldi. Onun yürüyüşü, babasınınkinden farksızdı. Geldiğinde Rasûlullah ona:

- Merhaba ey kızcağızım, dedi ve onu sağına veya soluna oturttu. Sonra kulağına gizlice birşey fısıldadı. Bunun üzerine Fatıma ağlamaya başladı. Sonra yine kulağına gizlice birşeyler fısıldadı. Bunun üzerine Fatıma gülmeye başladı. Ben de ona şöyle dedim:

- Rasûlullah (s.a.v.), özel olarak sana bir sır verdi. Sen de ağlıyorsun öyle mi?

Fatıma kalktığında ona:

- Rasûlullah'ın sana verdiği sırrı bana anlat dedim. O da:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın sırrımı ifşa edecek değilim, dedi. Rasûlullah vefat edince Fatıma'ya dedim ki:

- Senin üzerinde bulunan hakkım için o sırrı bana söyle.

Fatıma dedi ki:

- İşte şimdi olur. Rasûlullah bana ilk fısıldadığında şu sırrı vermişti: «Cebrail, Kur'ân'ı bana her sene bir kez arzeder. Ama bu sene iki kez arzetti (Yani mukabeleyi iki kez tekrarladı). Ben bunu, eceli-min yaklaştığı şeklinde yorumluyorum. Ey kızım, Allah'tan kork, sabret. Ben senden önce gidiyorum. Senden önce ben gittiğim için sana ne mutlu.» Rasûlullah'ın böyle demesi üzerine ağladım. Sonra bana gizlice şunu fısıldadı: «Mü'minlerin kadınlarının (veya bu ümmetin kadınlarının) hanımefendisi olmaktan razı değil misin?» Böyle demesi üzerine de ben güldüm.»

Buhârî, Hz. Aîşe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), hasta iken ağzına ilaç koymuştuk. O da bize: «İlaç vermeyiniz.» diye işaret etmeye başlamıştı. Biz (Rasûlullah'ın buna yanaşmayışını) ilaçtan hoşlanmadığı içindir, dedik. Ve ilaç vermeye devam ettik. Fakat ayılınca: «Ben sizi ilaç vermekten menetmedim mi?» diye bizi azarladı. Biz yine, hasta ilaçtan hoşlanmaz, (onun için bizi azarlıyor) dedik ve ilaç vermeye devam etmek istedik. Bunun

üzerine Rasûlullah (s.a.v.): «Ev içinde bulunan herkes, istisnasız bu ilaçtan alacaktır. İşte ben size bakıyorum. Yalnız Abbas başka. Çünkü o, bana ilaç vermede size katılmadı.» buyurdu.»

Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Vefat hastalığı esnasında Peygamber (s.a.v.) şöyle diyordu:

- Ey Aişe! Hayber'de yediğim yemeğin tadını hâlâ hissetmekteyim. İşte şimdi o zehir yüzünden damarımın koptuğunu farkediyorum.»

Beyhakî, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah'ın öldürüldüğüne dair dokuz kez yemin edişim, onun öldürülmediğine bir kez yemin edişimden daha çok hoşuma gider. Çünkü Allah, onu peygamber ve şehid olarak seçmişti.»

Buharî, Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah'ın vefat hastalığı esnasında Ebu Talib oğlu Ali yanından çıktı. İnsanlar şöyle sordular:

- Ey Ebu Hasan! Rasûlullah (s.a.v.) nasıl oldu? O da:

- Allah'a hamdolsun, Rasûlullah iyileşti, diye cevap verdi.

Bunun üzerine Abbas b. Abdülmuttalib, Ali'nin elini tutup şöyle dedi:

- Vallahi üç günden sonra sen (Rasûlullah'ın ölümü nedeniyle) artık başkalarının hükmü altına gireceksin. Onların değneklerinin altında kalacaksın. Allah'a yemin ederim ki Rasûlullah (s.a.v.), bu hastalığı sonunda vefat edecektir. Çünkü ben Abdülmuttalib oğullarının ölüm anındaki yüzlerini bilirim. Haydi Rasûlullah'ın yanına gidelim de kendisinden sonra hakimiyet kime verilecektir, bunu kendisine soralım? Eğer bize verilecekse bunu bilelim. Eğer bizden başkasına verilecekse bunu bilelim ve bu hususta bize tavsiyede bulunsun.

Hz. Ali dedi ki: Vallahi, eğer biz bunu Rasûlullah'tan istesek ve o da bunu bize vermezse onun vefatından sonra başkası bize hakimiyeti vermez. Ben Allah'a yemin ederim ki, bunu Rasûlullah'tan istemiyeceğim.»

Buharî, Kuteybe kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Perşembe günü! Perşembe günü nedir? O gün Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığı şiddetlendi. Ve şöyle buyurdu:

- Bana kalem ve kağıt getirin ki, size bir yazı yazayım, ondan sonra artık ebediyete kadar sapıklığa düşmeyesiniz.

Gerçi onun yanında yapılması uygun değildi ama insanlar onun yanında çekiştiler ve şöyle dediler:

- Rasûlullah'a ne oluyor ki, sözlerini birbirine karıştırıyor. Hele bunu kendisinden anlayın bakalım.

Yanına gittiler. Ama Rasûlullah, onlara şöyle dedi:

- Beni kendi halime bırakın. Benim bulunduğum hal, sizin beni çağırdığınız şeyden daha hayırlıdır.

Böyle dedikten sonra onlara üç tavsiyede bulundu:

- Müşrikleri Arap yarımadasından çıkarın. Gelen heyetlere de benim verdiğim gibi armağanlar verin.

Sıra üçüncü tavsiyeye gelince İbn Abbas sustu veya; "Ben, bunu unuttum." dedi.»

Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) can çekişirken, evinde bazı adamlar vardı. Kendisi şöyle buyurdu:

- Bana bir kağıt kalem getirin ki, size bir yazı yazayım, ondan sonra artık ebediyen sapıklığa düşmeyesiniz.

Bazıları dediler ki:

- Rasûlullah, bu durumda yazı yazamaz. Hastalığı ağır basmıştır. İşte yanınızda Kur'ân var, bize Allah'ın kitabı yeter.

Evdekiler ihtilaf edip tartıştılar. Kimisi dedi ki:

- Haydi, kağıt kalem getirin, Rasûlullah bize bir yazı yazsın ki, ondan sonra sapıklığa düşmeyelim.

Kimisi de bundan başka şeyler söylüyordu. Gürültü ve ihtilafı çoğaltıkları zaman Rasûlullah (s.a.v.), onlara:

- Haydi kalkın gidin, dedi.»

Ubeydullah, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etti:

«Rasûlullah (s.a.v.), onların ihtilaf ederek birbirleriyle muğalata yapmaları yüzünden çok fazla gürültü çıkardıkları için yazı yazamadı.»

Bu hadis üzerinde bid'at ehli, Şîâ ve diğer bazı aklı az kimseler vehme kapılmışlardır. Her iddia-sahibi, Rasûlullah'ın yazmak istediği yazının kendi iddiaları doğrultusunda olacağını söyler. Bu iddia, müteşabih şeye sarılıp, muhkemi terketmek demektir. Ehl-i sünnet ise, muhkemi ele alır. Müteşabihi reddeder. Bu, Aziz ve Celil olan Allah'ın kendi kitabında da tavsif ettiği gibi ilimde derinleşen kimselerin yoludur. Bu konuda dalalet ehli kimselerin çoğunun ayakları kaymıştır. Ehl-i sünnete gelince, onların hakka tabi olmaktan başka mezhepleri yoktur. Hak nereye giderse onlar da onun peşisıra giderler.

Peygamber (s.a.v.)'in yazmak istediği husus işte bu idi. Bu, sahih hadislerde sarih olarak beyan edilmiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Vefat hastalığında Rasûlullah, ağırları şiddetlenince şöyle dedi:

- Bana Ebu Bekir ile oğlunu çağırın ki, Ebu Bekir'in yönetimi hususunda hiç kimsenin tamahı kalmasın. Ve hiç kimse bunu temenni etmesin.

Böyle dedikten sonra sözüne şöyle devam etti:

- Bunu Allah da, mü'minler de kabul etmezler.

Rasûlullah, bu sözü iki kez tekrarladı. Sonra Aişe şöyle dedi:

- Bunu Allah da, mü'minler de kabul etmezler.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), hastalığı ağırlaşınca Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman'a şöyle dedi:

- Bana bir kürek kemiği ya da levha getir ki, Ebu Bekir'e bir yazı yazayım da, hiç kimse ona muhalefet etmesin.

Abdurrahman kalkmak isteyince Rasûlullah, şöyle dedi:

- Ey Ebu Bekir! Sana muhalefet edilmesini Allah da, mü'minler de kabul etmez.»

Buharî, Yahya b. Yahya kanalı ile Aişe'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:

«Ebu Bekir ile oğluna haber göndermek istedim ki, söz sahipleri veya temennisi olan kimseler, bu hususta hiçbir şey söylemesinler ve temennide bulunmasınlar. Bunu Allah da, mü'minler de kabul etmez.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Kadının biri, Rasûlullah'a geldi. Rasûlullah, tekrar yanına gelmesini ona söyledi. Kadın dedi ki:

- Ya gelir de seni bulamazsam, buna ne dersin?

Kadın böyle derken, Rasûlullah'ın ölebileceğini söylemek istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- Eğer beni bulamazsan, Ebu Bekir'in yanına git, dedi.»

Doğrusunu Allah bilir ya, bu ifadelerden açıkça anlaşılıyor ki, Hz. Peygamber ölüm hastalığına yakalandığı zaman o kadın kendisine böyle demiştir.

Peygamber (s.a.v.), vefatından beş gün önce perşembe günü insanlara büyük bir hutbe irad etti. Bu hutbesinde diğer sahabeler arasında Ebu Bekir es-Sıddık'ın fazilet ve üstünlüğünü açıkladı. Bununla beraber bütün sahabelere imamlık yapmasını da kesin olarak ifade etti. Ve sahabelerin tamamı o hutbede hazır bulundu. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride de gelecektir. Belki de bu hutbesini, yazmak istediği ama yazamadığı yazısının yerine irad etmişti. Rasûlullah, bu hutbeyi irad etmeden önce gusül yapmıştı. Üzerine ağızları çözülmemiş dopdolu yedi kırba su döktüler. Bu da, yedi sayısından şifa bulma kabilindendir. Nitekim bu konudan başka yerlerde bununla ilgili hadisler varid olmuştu. Demek istediğimiz şudur ki; Rasûlullah (s.a.v.), guslettikten sonra evden çıktı, insanlara namaz kıldırdı. Na-

mazdan sonra onlara hutbe irad etti.

Beyhakî, Hakim kanalı ile Eyyüb b. Beşir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), vefat hastalığı esnasında şöyle dedi:

- Üzerime yedi kuyunun suları ile doldurulmuş yedi kırba su dökün ki, insanların yanına gidip onlarla konuşabileyim.

Böyle yaptılar. Emrini yerine getirdiler. Yıkandıktan sonra evden çıktı, mescide gidip minberin üzerine oturdu. İlk olarak Allah'a hamd ü senada bulunduktan sonra, Uhud ashabını andı. Onlar için mağfiret diledi ve onlara dua etti. Sonra şöyle dedi:

- Ey Muhacirler topluluğu! Siz artıyorsunuz. Ama Ensâr eski hali ile kalıyor, fazlalaşmıyor. Onlar benim sırdaşlarımdır. Onlara sığındım. Onların iyilerine ikramda bulunun. Kötülerinin de kötülüklerini bağışlayın. Ey insanlar! Allah'ın kullarından bir kul var ki, Allah onu dünya ile kendi katında bulunan şeylerden birini seçmek arasında muhayyer kıldı. O da Allah katında bulunan şeyleri seçti.

Oradaki dinleyiciler arasında bu sözlerin anlamını sadece Ebu Bekir kavradı ve ağladı. Sonra şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Seni kurtarmak için canımızı, malımızı, çocuklarımızı feda edelim.

Bunun üzerine Rasûlullah, ona şöyle cevap verdi:

- Sakin ol ey Ebu Bekir, mescidin şu kapılarına bakın, bunların tamamını kapatın. Yalnız Ebu Bekir'in evine açılanı eski hali ile bırakın. Çünkü ben arkadaşlık hususunda kendime göre Ebu Bekir'den daha faziletli bir kimse bilemiyorum.»

. Vakidî, Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), başına bir bez sararak evden çıktı. Mescide gidip minberin üzerine oturunca insanlar minberin etrafını çevrelediler. Kendisi söze şöyle başladı:

- Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, ben şu anda havzın üzerinde durmaktayım!

Böyle dedikten sonra teşehhüd getirdi. Teşehhüdünü tamamlayınca söylediği ilk söz, «Uhud'ta öldürülen şehitler için mağfiret dileyin.» demek oldu. Sonra şöyle dedi:

- Allah'ın kullarından bir kul, dünya ve Allah katındaki şeylerden birini seçmek hususunda muhayyer kılındı. O kul da Allah katındaki şeyi seçti.

Ebu Bekir, bu söz karşısında ağlamaya başladı. Biz onun ağlamasını tuhaf karşıladık. Ebu Bekir, Rasûlullah'a hitaben şöyle dedi:

- Anam babam sana feda olsun! Seni hayatta bırakmak için babalarımızı, annelerimizi, canlarımızı, mallarımızı feda edelim!

Rasûlullah (s.a.v.), Allah tarafından serbest bırakılmıştı. Ebu Bekir, Rasûlullah (s.a.v.)'ın bu durumunu bize bildirdi. Rasûlullah da ona:

- Yavaş ol, kendine gel, dedi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), insanlara hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:

- Allah bir kulu, dünyayı ya da Allah katındaki şeyi seçmek hususunda muhayyer kıldı. O kul da Allah katındaki şeyi seçti.

Rasûlullah'ın bu sözü üzerine Ebu Bekir ağlamaya başladı. Biz onun bu ağlayışını tuhaf karşıladık. Rasûlullah'ın bir kulun durumunu anlatması -ki bu çok normal birşeydi- sebebiyle Ebu Bekir'in ağlamasına bir anlam veremedik. Ashında Ebu Bekir'in bize bildirdiğine göre o şeylerden birini seçme hususunda muhayyer kılınan kul, Rasûlullah'ın kendisi imiş. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Arkadaşlığı ve mahiyyetinde insanlar arasında en fazla minneti altında kaldığım kişi, Ebu Bekir'dir. Eğer Rabbinden başka bir dost edinecek olsaydım, Ebu Bekir'i dost edinirdim. Ama İslâm dostluğu ve sevgisi vardır. Ebu Bekir'in kapısı dışında, mesciddeki bütün kapılar kapatılsın.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu'l-Velid kanalı ile Ebu Mualla'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Bir gün Rasûlullah hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:

- Cenâb-ı Allah, bir adamı dünyada dilediği kadar yaşayıp dünyanın dilediği nimetlerinden dilediği kadar yemek veya Rabbinin huzuruna çıkmak hususunda muhayyer kıldı. O adam ise Rabbinin huzuruna çıkmayı tercih etti.

Rasûlullah'ın bu sözü üzerine Ebu Bekir ağladı. Sahabeler dediler ki:

- Rasûlullah'ın salih bir adamdan bahsetmesi, Rabbinin de o salih adamı dünyada ebedi kalmak veya Rabbinin huzuruna çıkmak hususunda serbest bırakması, o salih adamın Rabbinin huzuruna çıkmayı seçmiş olmasını Rasûlullah bize anlattı. Ama şu ihtiyar Ebu Bekir bu kıssa için ağlamaya başladı. Bunu hayretle karşılamıyor musun?

Ama Ebu Bekir, daha sonra Rasûlullah'ın bu sözlerle kendi mübarek şahsını kasdetmiş olduğunu ashaba bildirdi. Ebu Bekir, Rasûlullah'ın bu sözü karşısında şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, sana malımızı ve çocuklarımızı feda edelim. (Yeter ki sen hayatta kal.)

Rasûlullah (s.a.v.), buyurdu ki:

- Arkadaşlığı ve nimetlerini ikram etmesi bakımından en fazla

Ebu Bekir'in minneti altındayım. Eğer dost edinecek olsaydım, Ebu Bekir'i dost edinirdim. Ama iman kardeşliği ve dostluğu vardır. Sizin sahibiniz (yani ben), Aziz ve Celil olan Allah'ın dostudur.»

Hafız el-Beyhakî, Cündeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah, vefat etmeden beş gün önce şöyle dedi:

- Sizin aranızda benim kardeşlerim ve dostlarım oldu. Hepinizin dostluğundan sıyrılıyor ve dostluğunuzu size bırakıyorum. Eğer ümmetimden bir dost edinecek olsaydım, Ebu Bekir'i dost edinirdim. Şüphesiz Rabbim, İbrahim peygamberi dost edindiği gibi beni de dost edindi. Sizden önceki kavimlerden bir kavim, Peygamberlerinin ve salih şahsiyetlerinin mezarlarını mescid ediniyorlardı. Siz mezarları mescid edinmeyin. Ben sizi bundan menediyorum.»

Hafız el-Beyhakî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Peygamber (s.a.v.), vefat hastalığı döneminde başına bir bez sararak evden çıktı. Mescide gidip minbere çıktı. Allah'a hamd ü sena da bulunduktan sonra şöyle dedi:

- İnsanlar arasında Ebu Bekir kadar beni canı ve malı ile minnet altında bırakan kimse olmadı. Eğer insanlardan birini dost edinecek olsaydım, mutlaka Ebu Bekir'i dost edinirdim. Ama İslâm dostluğu daha faziletlidir. Ebu Bekir'in kapısı dışında mescidde benim tarafıma açılan bütün kapıları kapatın.»

Bu sözle Rasûlullah, Ebu Bekir'in halifelğine işarette bulunmuştur. Onun kapısının açık bırakılmasını da oradan gelip Müslümanlara namaz kıldırması için kabul etmişti.

Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Vefat ettiği hastalığı döneminde Rasûlullah (s.a.v.), başına siyahımsı bir bez sararak ve bu bezin bir kısmını omuzları üzerine bırakarak evden çıktı. Mescide gidip minber üzerinde oturdu. Hutbe irad etti. Hutbesinde Ensâr'a iyi davranılması tavsiyesinde bulundu. Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefat edinceye kadar en son oturduğu meclis oldu.»

Beyhakî, Ali b. Ahmed b. Abdan kanalı ile Fadl b. Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), yanıma geldi. Hastalıktan dolayı şiddetli ağrılar çekmekte idi. Başına bez bağlamıştı. Bana:

- Elimi tut ey Fadl, dedi. Ben de elini tuttum. Böylece minbere çıkıp oturdu. Sonra bana:

- Ey Fadl, insanlara seslen de buraya gelsinler, dedi. Ben de:

- Ey insanlar, namaza gelip toplanın, dedim.

İnsanlar gelip toplandılar. Rasûlullah (s.a.v.), kalkıp onlara hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:

- Ey insanlar! Artık aranızdan ayrılma vaktim geldi. Beni artık

aranızda, bu makamda göremeyeceksiniz. Ben yapmam gerekeni sizin için yaptım. Bakın, ben kimin sırtına kamçı vurmuş isem işte sırtım, gelip sırtıma vursun, misilleme yapsın. Ben kimin malını almış isem, işte malım gelsin de alsın. Ben kimin ırzına küfretmiş isem, işte ırzım gelip misilleme yapsın. Ve hiç kimse, «Rasûlullah tarafından kınanmaktan korktuğum için misilleme yapmadım.» demesin. Bilesiniz ki, kınamak, kötülemek benim şanımdan ve huyumdan değildir. Sizin aranızda en çok sevdiğim kişi, şayet bende varsa gelip hakkını alan veya bana hakkını helal eden kimsedir. Ben hiç kimsenin haksızlığı benim boynumda olarak Aziz ve Celil olan Allah'ın huzuruna çıkmak istemiyorum. Suçsuz olarak onun huzuruna gitmek istiyorum.

Dinleyiciler arasından bir adam kalkıp:

- Ya Rasûlallah! Benim sende üç dirhemim vardır, dedi.

Rasûlullah:

- Ben söz sahibini hiç yalanlamam ve yemin ettirmem. Ama niçin bende üç dirhemim var? diye sordu. Adam şu cevabı verdi:

- Hatırlamıyor musun ya Rasûlallah! Hani bir dilenci sana gelmişti, sen de bana emretmiştin. Ben o adama üç dirhem vermiştim.

Bunun üzerine Rasûlullah:

- Ey Fadl, bu adama üç dirhemini ver, dedi..

Bundan sonra Rasûlullah emir verdi. Adam yerine oturdu.

Rasûlullah (s.a.v.), yine ilk sözüne döndü ve şöyle dedi:

- Ey insanlar! Her kimin yanında çalıntı, ganimet malı varsa onu geri versin.

Adamın biri kalkıp şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, benim yanımda üç dirhem var. Ben bunları Allah yolunda gazada iken ganimet malından aşırımtım.

- Niçin aşırımtın?

- Çünkü ben buna muhtaçtım.

- Ey Fadl, o üç dirhemi şu adamdan al.

Rasûlullah (s.a.v.), yine ilk sözüne döndü ve şöyle dedi:

- Ey insanlar! Sizden her kim kendi nefsinde birşeyler hissetmişse kalkıp açıklasın ki, onun için Allah'a dua edip yalvarayım.

Adamın biri kalkıp şöyle dedi:

-Ya Rasûlallah, doğrusu ben münafık, yalançı ve uykucu bir adamım.

Ömer b. Hattab ona şöyle dedi:

- Yazıklar olsun sana be adam! Eğer sen kendini gizlemiş olsaydın, Allah da senin ayıbını örtmüştü. Ne diye kendini ifşa ediyorsun?

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ömer'e şöyle dedi:

- Sus ey Hattab'ın oğlu! Dünyada rüsvay olmak, ahirette rüsvay

olmaktan çok daha kolaydır.

Bundan sonra Rasûlullah, o adam için şöyle dua etti:

- Allah'ım, bu adama doğruluk ve iman nasib et. Ve dilerse uykuyu da kendisinden gider.

Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ömer'i överek şöyle dedi:

- Ömer benimledir. Ve ben Ömer'le beraberim. Benden sonra hak, Ömer'le beraber olacaktır.»

Bu rivayetin sened ve metninde büyük bir gariplik vardır.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN, NAMAZ KILDIRMASI İÇİN EBU BEKİR'E EMİR VERMESİ

Hız. Peygamber'in emri üzerine Ebu Bekir imamlık yaptı. Rasûlullah da ona iktida etti.

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Zem'a b. Esved b. Muttalib b. Esed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'in hastalığı ağırlaştığında birkaç Müslümanla birlikte ben de yanında idim. Bilal, namaz için çağrıda bulundu ve şöyle dedi:

- İnsanlara namaz kıldırarak birine emir verin.

Ben mescide gittim. Ömer'in cemaat arasında olduğunu gördüm. Ama Ebu Bekir yoktu. Ömer'e:

- Ey Ömer, kalkta insanlara namaz kıldır, dedim. Ömer, tekbir alınca Rasûlullah (s.a.v.), onun sesini duydu. Ömer, gür sesli bir kimse idi. Rasûlullah:

- Ebu Bekir nerede? Allah da, Müslümanlar da ondan başkasının namaz kıldırmasını kabul etmez, dedi.

Ebu Bekir'e haber gönderdi. Ömer namazı kıldırdıktan sonra, Ebu Bekir gelip insanlara namaz kıldırıldı. Ömer bana dedi ki:

- Yazıklar olsun sana ey İbn Zem'a! Bana namaz kıldırmanın söylediğin zaman Rasûlullah'ın bunu sana emretmiş olduğunu zannetmiştim. Vallahi yoksa ben namaz kıldırmaıdım.

Ben de ona dedim ki:

- Vallahi bunu Rasûlullah bana emretmedi. Ama Ebu Bekir'in burada olmayışı yüzünden senin, burada bulunanlara imamlık yapmanın daha uygun olacağını düşündüm. Onun için bu namazı kıldırmaıı söyledim.»

Ebu Davud, Abdullah b. Zem'a'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), imamlık yapan Ömer'in tekbir sesini duyunca başını hücrelerinden dışarı çıkarıp şöyle dedi:

- Hayır hayır. Ebu Bekir'den başkası insanlara namaz kıldırmaıın!

Bunu öfke ile söylüyordu.»

Buharî, Ömer b. Hafs kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Peygamber (s.a.v.), vefat hastalığı döneminde bir namaz vakti için Bilal ezan okuyunca şu emri verdi:

- Ebu Bekir'e söyleyin, insanlara namaz kıldırın.

Rasûlullah'a denildi ki:

- Ebu Bekir, yufka yürekli bir adamdır. Senin yerinde durduğu takdirde insanlara imamlık yapamaz.

Bu itiraz üzerine Rasûlullah, emrini tekrarladı. Onlar da itirazlarını tekrarladılar. O da emrini üçüncü kez tekrarladı ve şöyle dedi:

- Siz, Yusuf'un kardeşleri gibisiniz. Ebu Bekir'e emir verin de insanlara namaz kıldırın.

Ebu Bekir de çıkıp mescide gitti. Bu arada Peygamber (s.a.v.), vücudunda biraz hafiflik hissetti. İki adamın omuzları arasında evden çıkıp mescide gitti. Hastalığının şiddetinden ayaklarını zorlukla yerde sürüyebiliyordu. Onu görünce Ebu Bekir, mihrabtan geri çekilmek istediye de Peygamber (s.a.v.) ona; yerinde kal, diye işaret etti. Sonra Rasûlullah, Ebu Bekir'in yanına götürüldü ve yanına oturdu (Öylece namazını kıldı.).

A'meş'e denildi ki: Peygamber (s.a.v.), namaz kılıyordu. Ebu Bekir ona tabi olarak onun namazını kılıyordu. İnsanlar da Ebu Bekir'e tabi olarak namaz kılıyorlardı. Öyle değil mi?

A'meş de evet dercesine başıyla işaret etti.

Buharî, daha sonra A'meş'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah, Ebu Bekir'in sol tarafında oturdu. Ebu Bekir ise ayakta namazı kıldırdı.»

İbn Şihab, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah'ın, Ebu Bekir'in imamlık yapması için verdiği emre itiraz edişim, insanların Ebu Bekir'i uğursuz saymalarından korktuğum içindi. Zira Rasûlullah'ın makamına geçen bir kimseyi insanların mutlaka uğursuz sayacaklarını biliyordum. Bu yüzden Rasûlullah'ın, Ebu Bekir'in imamlık yapması için verdiği emirden vazgeçmesini istedim.»

Sahih-i Müslim'de, Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), benim evime geldiğinde:

- Ebu Bekir'e söyleyin de insanlara namaz kıldırın, dedi. Ben de dedim ki:

- Ya Rasûlallah, doğrusu Ebu Bekir, yufka yüreklidir. Kur'an okurken gözyaşlarını tutamıyor. Keşke Ebu Bekir'den başka birinin imamlık yapmasını emretseydin?

Vallahi ben, Rasûlullah'ın makamına geçecek bir kimseyi insanların uğursuz saymalarından korktuğum ve çekindiğim için böyle demiştim. İki veya üç kez bu itirazımı tekrarladım, ama Rasûlullah şöyle buyurdu:

– İnsanlara namazı Ebu Bekir kıldırısın. Siz Yusuf'un kardeşlerisiniz.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Ebu Musa'nın babasının şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), hastalandı ve:

- Ebu Bekir'e söyleyin, insanlara namaz kıldırısın, dedi.

Aişe dedi ki:

- Ya Rasûlallah, doğrusu Ebu Bekir yufka yürekli bir adamdır.

Ne zaman senin yerine geçerse insanlara namaz kıldırılmaz.

Rasûlullah buyurdu ki:

- Ebu Bekir'e söyleyin, insanlara namaz kıldırısın. Doğrusu siz Yusuf'un kardeşleri gibisiniz.

Ebu Bekir, böylece Rasûlullah'ın sağlığında insanlara namaz kıldırılmış oldu.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ubeydullah b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Aişe'nin yanına gittim. Ona:

- Bana Rasûlullah'ın hastalandığından bahseder misin? diye sordum. O da şöyle cevap verdi:

- Olur. Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığı şiddetlenince:

- İnsanlar namaz kıldı mı? diye sordu.

Biz de:

- Hayır, onlar seni bekliyorlar ya Rasûlallah, dedik.

Bunun üzerine:

- Çamaşır teknesine benim için biraz su koyun, dedi. Tekneye su koyduk, o da yıkandı. Sonra kalkmaya çalıştı, fakat bayıldı. Ayıldığında:

- İnsanlar namaz kıldı mı? diye sordu. Biz de:

- Hayır, onlar seni bekliyorlar ya Rasûlallah, dedik.

Bunun üzerine o:

- Tekneye benim için biraz su koyun, dedi.

Biz de tekneye su koyduk, yıkandı. Sonra kalkmaya çalışınca tekrar bayıldı. Bilahare ayılınca:

- İnsanlar namaz kıldı mı? diye sordu.

Biz de:

- Hayır, onlar seni bekliyorlar ya Rasûlallah, dedik. Tekrar:

- Çamaşır teknesine benim için biraz su koyun, dedi.

Biz de tekneye su koyduk. Yıkandı, kalkmaya çalışınca yine bayıldı. Bilahare ayılınca:

- İnsanlar namaz kıldı mı? diye sordu. Biz de:

- Hayır, onlar seni bekliyorlar ya Rasûlallah, dedik.

İnsanlar yatı namazını kılmak için mescidde, Rasûlullah'ı bekle-

yorlardı. Rasûlullah, Ebu Bekir'e, insanlara namaz kıldırması için haber gönderdi. Ebu Bekir yufka yürekli bir adamdı. Ömer'e:

- Ey Ömer, sen insanlara namaz kıldır, dedi. Ömer ise:

- Sen buna daha layıksın, dedi. O günlerde Ebu Bekir insanlara namaz kıldırıldı.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), vücudunda biraz hafiflik hissetti. İki kişinin arasında -bunlardan birisi Abbas idi- öğle namazını kılmak için evden çıktı. Ebu Bekir, onu görünce mihrabtan geri çekilmek istedi. Ama Rasûlullah geri çekilmemesi için ona işaret etti. Kendisini mescide götüreren iki adama, Ebu Bekir'in yanına götürüp oturtmalarını söyledi. Ebu Bekir ayakta namaz kılariken, Rasûlullah da onun yanında oturarak kıldı.

Ubeydullah dedi ki:

İbn Abbas'ın yanına gidip şöyle dedim:

- Rasûlullah'ın hastalığı hakkında Aişe'nin bana söylediği birşeyi sana anlatabayım mı?

- Haydi, anlat bakalım.

Ben de Aişe'nin bana bu hususta söylediklerini kendisine anlattım. O, benim anlattığım şeylerden hiçbirini inkar etmedi. Yalnız şunu söyledi:

- Hz. Aişe, Rasûlullah'ın Abbas'la birlikte omuzuna dayanıp evden çıktığı diğer adamın adını sana verdi mi?

- Hayır.

- O adam Ali idi.»

Bir rivayette şöyle denmektedir:

«Ebu Bekir ayakta durup Rasûlullah'a tabi olarak namaz kıldı. İnsanlarsa Ebu Bekir'e tabi olarak namaz kıldılar. Fakat Rasûlullah, oturarak namaz kılıyordu.»

Beyhakî dedi ki: Bu rivayetten anlaşılıyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), o namazda imamlık etmiş, Ebu Bekir de ona iktida etmiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel de, İbn Abbas'ın bu hususta şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), hastalandığı zaman, insanlara namaz kıldırması için Ebu Bekir'e emir verdi. Sonra vücudunda biraz hafiflik hissetti. Mescide gitti. Onun mescide gelişini hisseden Ebu Bekir, mihraptan geri çekilmek istedi, ama Peygamber (s.a.v.) yerinde durmasını ona işaret etti. Gidip Ebu Bekir'in sol yanına oturdu. Ebu Bekir'in okumakta olduğu ayetin peşi sıra gelen ayetten okumaya başladı.»

Bir defasında da Vekî şöyle demiştir:

«Ebu Bekir, Peygamber (s.a.v.)'e tabi olup namaz kılıyordu. İnsanlarsa Ebu Bekir'e tabi olup namaz kılıyorlardı.»

Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Vefat hastalığında Peygamber (s.a.v.), Ebu Bekir'in arkasında oturarak namaz kıldı.»

Beyhakî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'in cemaatla kıldığı son namaz, Ebu Bekir'in arkasında bir kumaş parçasına bürünerek kıldığı namazdı.»

Beyhakî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'in arkasında, bir kumaş parçasına bürünerek namaz kıldı. Ayağa kalkmak istediği zaman:

- Bana Üsame b. Zeyd'i çağır, dedi. Üsame geldi. Rasûlullah, sırtını onun göğsüne dayadı. Kıldığı en son namaz bu namaz oldu.»

Beyhakî dedi ki: Bu rivayetten açıkça anlaşıyor ki; Peygamber (s.a.v.)'in kıldığı bu namaz, vefat ettiği pazartesi gününün sabah namazı idi. Çünkü en son bu namazı kılmıştı. Zira onun pazartesi günü kuşluk vakti vefat etmiş olduğuna dair bilgiler gerçektir.

Beyhakî, bu sözleri Musa b. Ukbe'nin, "Megazi" adlı eserine dayanarak söylemiştir. Çünkü Musa b. Ukbe böyle demiştir. Ebu Esved de Urve'den böyle bir rivayette bulunmuştur. Ancak bu zayıftır. Ancak bu namaz, Peygamber (s.a.v.)'in cemaatle kılmış olduğu son namazdır. Nitekim diğer rivayette bu doğrultuda bir kayıt vardır. Hadis ayıdır. Şu halde kayıtsız rivayeti, kayıtlı rivayete hamletmek gerekir. Sonra Peygamber (s.a.v.)'in vefat ettiği pazartesi günü sabah namazını cemaatla kılmış olması doğru değildir. O namazı kendi evinde kılmıştır. Çünkü o zaman vücudu çok güçsüz hale gelmişti. Buharî'nin sahihindeki rivayeti de buna delalet etmektedir. Buharî, Peygamber (s.a.v.)'in hizmetinde, sohbetinde bulunan ve yanından hiç ayrılmayan Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in vefat hastalığı döneminde insanlara Ebu Bekir namaz kıldırıyordu. Pazartesi günü olunca insanlar namaz için safa durmuşlardı. Peygamber (s.a.v.), hücresinin perdesini aralayıp ayakta durarak bize baktı. Yüzü sanki mushafın yaprağı gibi (bembeyaz) idi. Gülümsemeye başladı. Onu görünce neredeyse aklımız başımızdan gidecekti. Ebu Bekir, mihrabtan dönüp safa geçmek istedi. Peygamber (s.a.v.)'in gelip namaz kıldıracağını sandı. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), namazını tamamlamamız için bize işaret verdi. Perdeyi yine sarkıttı. İşte o gün vefat etti.»

Buharî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), üç gün evden çıkmadı. Namaz kılındı. Ebu Bekir imamlık için mihraba geçti. Peygamber (s.a.v.), perdeyi araladı. Mübarek yüzü görününce onun yüzü kadar hayret verici bir manzara görmedik. Yüzü çok hoşumuza gitti. Ancak Ebu Bekir'in mihraba geçmesi için işaret etti. Kendisi de perdeyi tekrar sarkıttı. Vefat edinceye kadar artık yanına gidilemedi.»

Bu da gösteriyor ki, Peygamber (s.a.v.), pazartesi günü sabah namazını cemaatle kılamamıştır. Zaten evden çıkamıyordu. Üç gün süre ile evde kalmıştı. Şu halde cemaatla kıldığı en son namaz, öğle namazı idi. Nitekim Aişe'nin daha önce geçen hadisinde de bu husus açıkça bildirilmiştir. Cemaatle kıldığı en son öğle namazı da perşembe gününün öğle namazı idi. Cumartesi ya da pazar gününün öğle namazı değildi. Ama Beyhakî, Musa b. Ukbe'nin "Megazi"sinden naklen böyle bir rivayette bulunmuştur ki, o zayıftır. Hatta cemaatla kıldığı en son öğle namazından sonra insanlara birazda hitabda bulunmuştur. Ondan sonra artık cemaata çıkamamış; cuma, cumartesi ve pazar günü tam üç gün süre ile evde kalmıştı. Zührî'nin Ebu Bekir b. Ebi Sebre'den rivayet ettiğine göre bu süre içinde Ebu Bekir (r.a.), cemaata onyedî vakit namaz kıldırmıştır. Başkaları ise yirmi vakit namaz kıldırıldığını söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Daha sonra pazartesi günü sabahleyin Rasûlullah'ın mübarek yüzü cemaata göründü. Onlara bakışlarıyla veda etti. Bu manzarayı görürnce akılları başlarından gidecek gibi oldu. Bu, onun onlarla en son görüşmesi oldu. Onların lisan-ı halleri, şairin şu sözlerini terennüm ediyordu:

«Bir anlık ayrılığı ben ölüm gibi görüyorum.

Randevusu mahşer olan ayrılığa sen ne dersin?»

Kısaca demek istediğimiz şudur ki; Rasûlullah (s.a.v.), İslâm'ın amelî rükünlerinin en büyüğü olan namazı kıldırması için Ebu Bekir es-Sıddık'ı öne geçirmişti. Onu imam tayin etmişti. Ebu Hasan el-Eşârî demiş ki: «Ebu Bekir'i öne geçirmesi, İslâm dininin zaruri olarak bilinen hükümlerindendir. Onu imam olarak öne geçirmesi, sahabelerin en âlimi ve Kur'ân'ı en iyi okuyan olduğunu isbatlar. Zira âlimler arasında sıhhati üzerinde ittifak edilen bir haberde temas edildiği gibi Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:

«Allah'ın kitabını en iyi okuyan kimse cemaata imamlık eder. Eğer cemaattakiler kitabı iyi okuma hususunda aynı seviyede iseler, sünneti en iyi bilenleri imamlık eder. Sünneti bilme hususunda eşit seviyede iseler, yaşça en büyükleri imamlık eder. Yaş bakımından da aynı seviyede iseler önce Müslüman olmuş olanları imamlık eder.»

Ben derim ki; Bu, merhum Eşârî'nin altın suyu ile yazılması gereken sözlerindendir. Şunu da belirtelim ki, bu özelliklerin tamamı Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.)'da mevcud idi. Allah onu hoşnud kılsın.

Önceki sayfalarda geçen sahih rivayetlerde de belirtildiği gibi, bazı namazlarda Rasûlullah'ın, Ebu Bekir'in arkasında namaz kılmış olması, Ebu Bekir'in ona tabi olduğunu ifade eden sahih rivayete ters

düşmemektedir. Çünkü bu, başka bir namazda vuku bulmuş olabilir. Nitekim, Şafî ve diğer imamlar da bunu kesin ifadelerle belirtmişlerdir. Allah onlara rahmet etsin.

FAİDE

İmam Malik, İmam Şafî ve aralarında İmam Buharî'nin de bulunduğu bir âlimler grubu, Peygamber (s.a.v.)'in oturarak, Ebu Bekir'in ise ayakta durup ona tabi olarak, arkadaki cemaatin de Ebu Bekir'e tabi olarak namaz kılma hadisesini, aşağıda nakledeceğimiz hadisi nesheden bir hadise olarak göstermişlerdir. Zira bir defasında Peygamber (s.a.v.), attan düşüp yan tarafı yaralandığı zaman oturarak ashabına namaz kıldırmıştı. Ashabı ise onun arkasında, ayakta ona tabi olarak namaz kılmışlardı. Ancak Rasûlullah, onlara oturmalarını işaret etmişti. Namazı tamamladıktan sonra da şöyle demişti:

«Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, siz, Farslarla Rumlar gibi yaptınız. Onların büyükleri oturlurlarken kendileri ayakta, kıyamda dururlar. Oysa imam, kendisine uyulan kişidir. Eğer o tekbir getirirse, siz de tekbir getirin. O rûkûa varırsa siz de rûkûa varın. Rûkûdan kalkarsa siz de kalkın. Secdeye varırsa siz de secdeye varın. Oturarak namaz kılsa siz de hep birlikte oturarak namaz kılın.»

Dediler ki: Peygamber (s.a.v.), vefat hastalığı döneminde iken oturarak cemaata namaz kıldırды. Cemaat ise ayakta namaz kıldı. Bu da önceki hadisi neshetmiş olduğuna delalet etmektedir. Doğrusunu Allah bilir.

Bu istidlale insanların cevap verme şekilleri farklı olmuştur. Bunları inşallah, "el-Ahkâmü'l-Kebir" adlı kitapta açıklayacağız. Gevencimiz ve dayanağımız Allah'tır.

Bunu şöylece özetleyebiliriz: İnsanlardan bir kısmı, sahabelerin, Rasûlullah'ın önceki emri sebebiyle oturarak namaz kıldıklarını söylemişlerdir. Ebu Bekir de onun tekbir ve intikallerini hareke ve sekenelerini cemaata duyurmak için ayakta durarak namaz kılmaya devam etmiştir.

İnsanlardan bir kısmı da şöyle demişlerdir: Ashında o namazda imamlık yapan Ebu Bekir'dir. Ebu Bekir, Rasûlullah'a karşı çok edebli olduğundan dolayı ondan önce hareket etmiyor, aksine namazdaki hareketlerde ona uyuyordu. Bu durumda Peygamber (s.a.v.), imamın imamı gibi oldu. Bu yüzden cemaat da Ebu Bekir'e uydukları için oturmadılar. Çünkü Ebu Bekir ayakta namaz kılıyordu. Ebu Bekir, imam olduğundan ve Peygamber (s.a.v.)'in hareketlerini, sükunlarını ve intikallerini cemaata tebliğ ettiğinden oturmamıştı. Doğrusu-

nu Allah bilir.

İnsanların bir kısmı da şöyle demişlerdir: İmamın arkasında kıyam halinde namaza başlamak, namazı kıyamda devam ettirmek ve bu esnada herhangi bir sebepten imamın oturarak namaz kılması ile kişinin oturmakta olan bir imamın arkasında namaza durması arasında fark vardır. Bu durumda imama tabi olan kişinin önceki hadis sebebiyle oturması vacib olur. Doğrusunu Allah bilir.

İnsanların bir kısmı da şöyle dediler: Bu ve önceki hadis, kıyamın da, oturmanın da caizliğine delalet etmektedir. Önceki hadis sebebiyle oturmak caiz olduğu gibi, son kısımda anlatılan, Rasûlullah'ın fiili sebebiyle de ayakta durmak caizdir. Doğrusunu Allah bilir.

HZ. PEYGAMBER'İN SEKERAT VE VEFATI

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in yanına girdim. Ateşler içinde idi. Elimi mübarek vücuduna dokundurarak:

- Ya Rasûlallah! Çok şiddetli bir ateş içindesin, dedim.

- Evet, ben sizden iki adamın ateşi kadar ateş görmekteyim, dedi.

Ben de:

- Evet, öyleyse senin iki sevabın vardır, dedim. O, şu cevabı verdi:

- Evet. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, yeryüzünde herhangi bir kimseye hastalık veya başka bir sebeple bir musibet gelirse, o musibetten dolayı Cenâb-ı Allah onun günahlarını ağacın yapraklarını silmesi gibi silkip atar.»

Hafız Ebu Ya'lâ el-Musilî, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Elimi Peygamber (s.a.v.)'in vücudunun üzerine koydum ve şöyle dedim:

- Allah'a yemin ederim ki, ateşinin şiddetinden dolayı, elimi vücudunun üzerine koymaya takat getiremiyorum.

- Biz peygamberler topluluğuna sevap kat kat geldiği gibi, bela da kat kat geliyor. Doğrusu peygamberlerden biri bir kurtçuk ile mübte-la olur. İmtihan edilir, nihayet onu öldürür. Bir adam da çıplaklıkla imtihan edilir. Nihayet bir aba alır, ona cep yapar ve giyer. Peygamberler rahathk ve bollukla ferahlanıp sevindikleri gibi, belaya uğradıklarında da ferahlanıp sevinirler.»

Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) kadar şiddetli ağrılara maruz olan bir kimse görmedim. Rasûlullah (s.a.v.), vefat ederken başı çenemle göğsüm arasında idi. Rasûlullah'tan sonra herhangi bir kimsenin ölümünün şiddetinden rahatsız olmuş değilim. (Hiç kimse onun kadar ölüm şiddetine maruz kalmadı.)»

Buharî, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İnsanların en çok belaya uğrayanı peygamberlerdir. Sonra salihlerdir. Sonra bu, sırayla gider. Kişi dindarlığı oranında belaya uğrar. Eğer dinine sıkı sıkıya bağlı ise, belası da şiddetli olur.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığı ağırlaşınca bir cemaatla Medine'ye indik. Rasûlullah'ın yanına girdik. Susmuş, konuşmuyordu. Elleri ni semaya kaldırdı. Sonra yüzüne sürdü. Anladım ki o, benim için dua ediyor.»

İmam Malik, "Muvatta" adlı eserinde İsmail b. Ebu Hakim kanalı ile Ömer b. Abdülaziz'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın söylediği son söz şu oldu: Allah, Yahudi ve Hristiyanları kahretsin. Onlar, peygamberlerinin mezarlarını mescid edindiler. Oysa Arap diyarında iki din bir arada kalmayacaktır.»

Buharî ile Müslim, Aişe ve İbn Abbas'ın şöyle dediklerini rivayet etmişlerdir:

«Rasûlullah (s.a.v.), hastalandığında kare şeklindeki bir kumaş parçasına bürünmeye başladı. Sıkıldığı zaman yüzünü açardı. Bu halde iken şöyle dedi:

"Allah'ın laneti Yahudiler ve Hristiyanların üzerine olsun. Onlar peygamberlerinin mezarlarını mescid edindiler." Böyle demekle Müslümanları, onlar gibi davranmaktan sakındırıyordu.»

Hafız el-Beyhakî, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Vefatından üç gün önce Rasûlullah (s.a.v.)'ın: "Allah hakkında iyi zanda bulunun." dediğini işittim.»

Müslim, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah Teâlâ hakkında iyi zanda bulunmadan hiçbiriniz ölmesin.»

Kudsî bir hadiste de yüce Allah, şöyle buyurmuştur:

«Ben kulumun beni zannettiği gibi olurum. O, benim hakkımda iyi zanda bulunsun.»

Beyhakî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Vefat hastalığı ve sekeratı döneminde Rasûlullah (s.a.v.)'ın genellikle vasiyeti şu idi:

"Namaza ve sağ ellerinizin malik olduğu kimselere (kölelerle cariyelere) dikkat edin. Onlara iyi davranın." Can boğaza geldiği zaman dahi bunu söylüyordu. Ama dili iyi açıklayamıyordu.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Talib oğlu Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), bana bir tabakayı kendisine getirmemi emretti ki o tabaka üzerine bir yazı yazsın da kendisinden sonra ümmeti o yazıya uyarak sapıklığa düşmesin. Ama ben tabakayı getirmeye giderken, onun vefat edeceğinden korktuğum için gitmedim ve dedim ki: "Ya Rasûlallah, sen diyeceğini de. Ben hafızama yerleştirir, ezber-

lerim." Bunun üzerine Rasûlullah, bana şöyle dedi:

- Namazı, zekatı ve kölelerle cariyeleri size tavsiye ediyorum.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefat ettiğini ve yanında bir bardak suyun bulunduğunu gördüm. Vefat edeceği esnada elini su bardağına daldırıyor, sonra elini yüzüne sürüp ıslatıyor ve: "Can çekişme esnasında bana yardım et Allah'ım." diyordu.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Cennet'te Aişe'nin elinin beyazlığını gördüm ya, artık bu hastalık şiddeti bana vız gelir.»

Bunu sadece İmam Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedinde sakıncalı bir durum yoktur. Bu hadis, Hz. Peygamber'in Aişe'yi çok sevdiğini ispatlamaktadır. Onu çok sevdiğine dair bu anlamda birçok hadis varid olmuş ise de hiçbirisi bu dereceye ulaşmış değildir. Çünkü diğer rivayetlerdeki ifadeler, hakikatı olmayan abartılardır. Bu rivayetdeki ifadeler ise, gerçek söz olup şüpheli bir unsuru içermemektedir.

Hammad b. Zeyd, Eyyüb kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), benim evimde, başı göğsümle çenem arasında iken vefat etti. Hastalandığı zaman Cebrail bir dua okuyup, Allah adı ile koruyordu. Ben de aynı şeyi yapmaya başladım. Gözünü semaya dikip şöyle dedi: "Allah'ım, beni Refik-i A'lâya ulaştır. Refik-i A'lâya ulaştır." Abdurrahman b. Ebu Bekir içeriye girdi. Elinde yaş bir hurma dalı vardı. Rasûlullah o dala baktı. Ben ona ihtiyaç olduğunu zannettim. Dalı Abdurrahman'ın elinden alıp silkeledim ve Rasûlullah'a verdim. Rasûlullah o dal ile dişlerini güzelce bir misvakladı. Sonra bana uzattı. Ama dal elinden yere düştü. Dünyadaki son gününde ve ahirete gidiş başlangıcının da ilk gününde Allah, onu tükürüğü ile benim tükürüğümü birleştirdi.»

Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Allah'ın bana bir nimetidir ki, Rasûlullah (s.a.v.) benim sıramda ve benim evimde vefat etti. Vefat ederken başı göğsümle çenem arasında idi. Ve Allah onun vefatı esnasında benim tükürüğüm ile onun tükürüğünü birleştirdi. Vefat edeceği esnada kardeşim elinde bir misvak ile yanıma geldi. Rasûlullah da başını göğsüme dayamıştı. Kardeşimin elindeki misvaka baktığını gördüm. Onun misvak sevdiğini biliyordum. "Misvakı kardeşimin elinden senin için alayım mı?" diye sordum. O da başı ile evet, diye işaret etti. Misvakın ucunu onun için

yumuşattım. Kendisine verdim. Oda misvakı ağzına sürdü. Yanımda, içinde su bulunan bir kab vardı. Elini su kabına daldırıyor, sonra ıslak elini yüzüne sürüyor ve şöyle diyordu:

- Lâ ilâhe illallâh, doğrusu ölümün sekeratı vardır.

Böyle dedikten sonra sol elinin işaret parmağını dikip şöyle dedi:

- Allah'ım, beni Refik-i A'lâya ulaştır. Refik-i A'lâya ulaştır.

Vefat edinceye kadar böyle dedi ve elini yanındaki su kabına daldırdı.»

Ebu Davud et-Teyalisi, Şube kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah'ın dünya ve ahiretten birini seçme hususunda serbest bırakılıncaya kadar vefat etmeyeceğini söylüyorduk. Vefat ile neticelenen hastalığına yakalandığı zaman sesi kısıldı. Söylediğini işittim:

«... İşte onlar Allah'ın nimetine erıştirdiği peygamberlerle, dosdoğru olanlar, şehidler ve iyilerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaşlardır!» (en-Nisâ, 69.)

Hız. Aişe dedi ki: İşte onun dünya ve ahiretten birini seçme hususunda serbest bırakıldığını bu durumdan anladık.»

Zührî, Said b. Müseyyeb kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah, sağlıklı iken şöyle diyordu: Peygamberlerden hiçbirisi, Cennet'teki yerini görmeden ve dünya ile ahiretten birini seçme hususunda muhayyer bırakılmadan vefat ettirilmemiştir.»

Hız. Aişe dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), hastalandığı zaman başı uyluğunun üzerinde idi. Bir süre bayıldı. Sonra ayıldı ve gözlerini evin tavanına dikip şöyle dedi: «Allah'ım, beni Refik-i A'lâya ulaştır.»

Böyle demesinden onun sağlıklı iken bize söylediği şeyin, yani Cennet'teki yeri kendisine gösterilmeden ve dünya ile ahiretten birini seçme hususunda muhayyer bırakılmadan hiçbir peygamberin vefat ettirilmeyeceğini anladım ve: «Şu halde Rasûlullah bizi seçmiyor.» dedim. Rasûlullah (s.a.v.)'ın söylediği son söz: «Allah'ım, beni Refik-i A'lâya ulaştır.» oldu.»

Süfyan-ı Sevrî, İsmail b. Ebu Halid kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), başı kucağımda iken bayıldı. Elimi yüzüne sürmeye ve kendisi için şifa duası okumaya başladım. Ama o şöyle dedi:

- Hayır, aksine ben Allah'tan diliyorum ki beni Cebrail, Mikail ve İsrail'le birlikte en mesud olan Refik-i A'lâya ulaştırsın.»

Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Vefat etmeden önce başını göğsüme dayamış iken, kulağını Ra-

sûlullah'ın ağzına yaklaştırdım. O şöyle diyordu:

- Allah'ım, beni bağışla. Bana merhamet et ve beni Refik-i A'lâya ulaştır.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), benim evimde, başı göğsüm ile çenem arasında iken vefat etti. Ben (evimde bulunmasından dolayı diğer kumalarım) hiç zulmetmedim. Yaşımın küçüklüğü ve toyluğum sebebiyle Rasûlullah (s.a.v.), benim kucağında iken vefat etti. Sonra başını yastığın üzerine koyup diğer kadınlarla birlikte yüzüme vurmaya, kendimi tokatlamaya başladım.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), sağlığında şöyle derdi: Her peygamber vefat ettirildikten sonra sevabı kendisine gösterilir. Ruhu kendisine yine geri verilir. Ondan sonra hayatta kalmak ve vefat etmek arasında seçim yapma hakkına sahip kılınır.»

Onun bu sözünü hafızamda tutmuştum. Vefat edeceği zaman başını göğsüme yaslamıştı. Boynu büküldüğü zaman ona baktım ve: «Vefat etti.» dedim. Sağlığında iken söylediği sözü hatırladım. Ruhu bedeninden çıkıp yükseldiği ve gözlerini semaya diktiği zaman: «Valahi Rasûlullah bizi seçmiyor.» dedim. O da şöyle dedi:

«Refik-i A'lâ ile Cennet'te, Allah'ın nimetine eriştiği peygamberlerle, dosdoğru olanlar, şehidler ve iyilerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaşlardır.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) vefat ederken, başı göğsüm ile çenem arasında idi. Ruhu bedeninden çıktığı zaman öyle bir koku hissettim ki, daha önce onun kadar güzel bir koku hissetmiş değildim.»

Beyhakî, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Vefat ettiği günde elimi Rasûlullah (s.a.v.)'ın göğsü üzerine koydum. Aradan bir cuma geçti. Yemek yiyor, abdest alıyordum. Ama o misk kokusu elimden hiç çıkmıyordu.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Bürde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Aişe'nin yanına gittim. Bize Yemen imalatı, kalın dokunmuş bir izar ile mülebbede dedikleri bir elbise getirip gösterdi ve:

- İşte Rasûlullah (s.a.v.), bu iki elbise içinde iken vefat etti, dedi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Babnos'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Bir arkadaşım ile birlikte Aişe'nin yanına gittik. İçeri girmek için

izin istedik. Girmemize izin verdi. İçeri girdiğimizde önümüze bir yastık attı. Üzerine bir örtü örttü. Arkadaşım dedi ki:

- Ey mü'minlerin annesi. Aybaşı kanaması hakkında ne dersin?
- Ay başı kanaması da ne demek?

Bunun üzerine arkadaşımın omuzuna vurdum (susmasını istedim.). Hz. Aişe dedi ki:

- Sus bakalım, arkadaşına eziyet veriyorsun. Aybaşı kanaması ne demek? Siz, Cenâb-ı Allah'ın aybaşı kanaması hakkındaki sözlerini söyleyin. Aslında Rasûlullah (s.a.v.), benim aybaşı kanaması geçirdiğim dönemde benimle kuçaklaşır, başımı tutardı. Aramızda bir örtü vardı. Rasûlullah (s.a.v.), benim kapıma uğradığı zaman Allah'ın bana fayda vereceği bir kelimeyi söylerdi. Bir gün yine bana uğradı. Birşey demedi. Sonra yine uğradı. Yine birşey demedi. Bu durumu iki ya da üç kez tekrarladı. Ben de cariyeme şu emri verdim:

- Ey cariyeye, benim için kapının önüne bir yastık bırak.

Yastığı bıraktı. Gidip oraya uzandım. Başıma da bir bez sardım. Rasûlullah yine yanıma uğradı ve:

- Ey Aişe, neyin var? diye sordu. Ben de:

- Başım ağrıyor, dedim. Bunun üzerine o:

- Benim de başım ağrıyor, vay başım! dedi. Çekip gitti. Çok geçmeden kendisini bir beze sarmış olarak yanıma getirdiler. Odama girdi. Kadınlarına haber gönderip çağırttı. Onlara şöyle dedi:

- Ben hastalandım. Kendimde aranızda dolaşacak gücü bulamıyorum. Bana izin verin de Aişe'nin yanında kalayım.

Ben, Rasûlullah'ın hasta bakıcılığını yapıyordum. Daha önce hiç kimsenin hasta bakıcılığını yapmış değildim. Vefatı sırasında başı omuzumun üzerinde idi. Başı yana kaydı. Zannettim ki, benden birşey isteyecek. Başımı ona eğdim. Baktım ki, ağzından soğuk bir su damlası çıktı. O damla, göğsümün üzerine düştü. Cildim ürperdi. Bayıldığını zannettim. Üzerine bir örtü örttüm.

O esnada Ömer ile Muğire b. Şube geldiler. İçeri girmek için izin istediler. Ben de örtündükten sonra içeri girmelerine izin verdim. Ömer, Rasûlullah'a baktı:

- Vay be, Rasûlullah ne kadar da şiddetli şekilde bayılmış, dedi. Sonra ikisi kalkıp çıkmak istediler. Kapıya yaklaştıklarında Muğire:

- Ey Ömer, Rasûlullah vefat etti, dedi. Ben de:

- Yalan söylüyorsun. Sen fitnekar bir adamsın. Allah münafıkları tamamen yok etmedikçe Rasûlullah vefat etmeyecektir, dedim.

Sonra Ebu Bekir geldi. Perdeyi kaldırdım. Rasûlullah'a baktı ve:

- Doğrusu biz Allah'a aidiz. Ve O'na döneceğiz. Rasûlullah vefat etmiştir, dedi. Sonra Rasûlullah'ın yanbaşına geldi. Eğilip alından öptü. Sonra:

- Vah benim peygamberime, dedi. Başını kaldırdı. Sonra yine eğilip Rasûlullah'ın alnından öptü ve:

- Vah benim seçkin arkadaşşıma, dedi. Başını kaldırdı. Yine eğilip alnından öptü ve:

- Vah benim dostuma, Rasûlullah (s.a.v.) vefat etmiş, dedi.

Çıkıp mescide gitti. O esnada Ömer, insanlara hitab ediyor ve:

- Doğrusu Allah, münafıkları tamamen yok etmedikçe Rasûlullah ölmeyecektir, diyordu. Ebu Bekir söze başladı. Allah'a hamd-ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

- Yüce Allah buyurdu ki: «Ey Muhammed! Şüphesiz sen de öleceksin. Onlar da ölecekler.» (ez-Zümer, 30.)

Ve yine yüce Allah buyuruyor ki:

«Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz?» (Âl-i İmrân, 144.)

Her kim Allah'a tapıyorsa, doğrusu Allah diridir, ölmez. Her kim Muhammed'e tapıyorsa, bilsin ki Muhammed ölmüştür.

Hz. Ömer dedi ki:

- Bu söylediklerin Allah'ın kitabında mıdır? Ben bunların Allah'ın kitabında olduğunu duymamıştım. Ey insanlar! Bu, Ebu Bekir'dir ve Müslümanların en kâdemlisidir, en önde gelenidir. Ona bey'at edin.

Bunun üzerine oradakiler Ebu Bekir'e bey'at ettiler.»

Hafız el-Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ebu Bekir, Sunh mevkiindeki evinden çıkıp ata binerek mescide geldi, içeri girdi. Kimse ile konuşmadan Aişe'nin odasına geçti. İçeri girdi. Rasûlullah (s.a.v.)'a yöneldi. Rasûlullah'ın üzerine Yemen yapısı hibre kumaşı örtülmüştü. Yüzünü açtı. Üzerine eğilip öptü. Sonra ağlamaya başladı ve şöyle dedi:

- Anam babam sana feda olsun ya Rasûlallah! Yemin ederim ki, Allah, senin üzerinde iki ölümü bir araya getirmeyecektir. Kaderine yazılmış olan ölümüne gelince zaten sen öldün.»

Zührî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ebu Bekir, Aişe'nin odasından çıkıp mescide geldiğinde Ömer insanlarla konuşuyordu. Ona:

- Otur ey Ömer! dedi. Ömer oturmak istemedi. Yine ona:

- Otur ey Ömer! dedi. Ömer yine oturmak istemedi. Ebu Bekir, kelime-i şahadet getirdi. İnsanlar ona yöneldiler. Bunun üzerine o konuşmaya başladı ve şöyle dedi:

- Sizden her kim Muhammed'e tapıyor idiyse bilsin ki Muhammed ölmüştür. Her kim Allah'a tapıyorsa bilsin ki Allah, diridir, ölmez. Yüce Allah buyurdu ki:

«Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamber-

ler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz?» (Âl-i İmrân, 144.)

İbn Abbas diyor ki: Yemin ederim ki Ebu Bekir, bu ayetleri okuyuncaya kadar insanlar daha önce bu ayetlerin Allah tarafından indirilmiş olduğunu sanki bilmiyorlardı. Herkes bu ayeti, Ebu Bekir'den dinledi. Onu dinleyen herkes bu ayeti okuyordu.»

Zührî, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ebu Bekir bu ayetleri okuduğu zaman yemin ederim ki, bunun gerçek olduğunu anladım. Korkuya kapıldım. Öyle ki, ayaklarım beni taşıyamaz oldu. Nihayet yere düştüm. Bu ayetleri Ebu Bekir'in okuduğunu duyduğum zaman Rasûlullah'ın vefat ettiğini anladım.»

Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatını anlatırken Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini Hafız el-Beyhakî, İbn Lehiya kanalıyla rivayet etmiştir:

«Ömer b. Hattab, kalkıp insanlara hitapta bulundu. Rasûlullah'ın öldüğünü söyleyecek olanları öldürmek veya boyunlarını kesmekle tehdit etti. Şöyle dedi:

– Rasûlullah baygındır. Eğer öldüğünü söyleyen olursa kalkar, onu öldürür ve boynunu keserim.

Bu esnada Amr b. Kays b. Zaide b. Asam b. Ümmü Mektum da mescidin gerisinde: «Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti.» mealindeki ayet-i kerimeyi okuyordu. İnsanlar ise mescitte ağlaşıyor, dalgalanıyor ve bu ayeti işitmiyorlardı. Abbas b. Abdülmuttalib, insanların huzuruna çıkıp şöyle dedi:

- Ey insanlar! Rasûlullah'ın vefatı hususunda söylediği birşeyi bilmeniz varsa bize söylesin.

Onlar da hayır, dediler. Bunun üzerine Abbas b. Abdülmuttalib:

- Ey Ömer, senin bu hususta bilgin var mı? diye sordu. O da hayır diye cevap verince Abbas şöyle karşılık verdi:

- Ey insanlar! Şahid olun, hiç kimse Rasûlullah'ın kendi vefatı hususunda birşeyler söylemiş olduğuna tanıklıkta bulunmuyor. Kendisinden başka ilâh bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.) ölümü tadmıştır!»

Ebu Bekir de Sunh mevkiindeki evinden çıkıp bineğine binerek geldi. Mescidin kapısı önünde indi. Üzgün ve kederli olarak, kızı Aişe'nin odasına yöneldi. İçeri girmek için izin istedi. Girmesine izin verildi. İçeri girdi. Rasûlullah, yatağında vefat etmiş idi. Kadınlar onun çevresinde yüzlerini örtmüşlerdi. Ebu Bekir'i görünce geriye çekilip gizlendiler. Yalnız Aişe, orada kaldı. Ebu Bekir, Rasûlullah'ın yüzünü açtı. Üzerine eğilip öpmeye, ağlamaya başladı ve şöyle dedi: «Hattab'ın oğlunun söylediği şey önemli değildir. Ashında Rasûlullah, vefat etmiştir. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah artık vefat etmiştir. Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun

ya Rasûlallah. Sen diri iken de, ölü iken de çok güzel kokuyorsun.»

Böyle dedikten sonra Rasûlullah'ın üzerine bir örtü örttü. Sonra acele ile mescide gitti. İnsanların boyunlarının üzerinden adım atarak ilerledi. Nihayet minberin yanına vardı. Ömer, onun kendisine doğru geldiğini görünce yerine oturdu. Ebu Bekir de minberin yanında dikilerek insanlara seslendi. Oturup onu dinlediler. Ebu Bekir bildiği şekilde şahadet getirip şöyle dedi:

- Aziz ve Celil olan Allah, daha sizin aranızda diri iken öleceğini peygamberine haber vermişti. Sizin de öleceğinizi haber vermişti. Bu ölümdür. Hiçbiriniz hayatta kalmayacaksınız. Ancak Aziz ve Celil olan Allah, baki kalacaktır. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: «Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti...»

Ömer dedi ki:

- Bu ayet Kur'ân'da mıdır? Allah'a yemin ederim ki, bu ayetin bugüne kadar nazil olduğunu bilmiyordum!

Hız. Ebu Bekir sözüne devamla şöyle dedi:

- Yüce Allah, Muhammed (s.a.v.)'e şöyle demiştir: «Ey Muhammed! Şüphesiz sen de öleceksin. Onlar da ölecekler.» (ez-Zümer, 30.)

«Ondan başka herşey yok olacaktır. Hüküm O'nundur. O'na döndürüleceksiniz.» (el-Kasas, 88.)

«Yeryüzünde bulunan herşey fanidir. Ancak yüce ve cömert olan Rabbinin varlığı bakidir.» (er-Rahmân, 26-27.)

«Her nefis ölümü tadacaktır. Kıyamet günü, ecirleriniz size mutlaka ödenecektir.» (Âl-i İmrân, 185.)

Hız. Ebu Bekir, sözünü şöyle sürdürdü:

- Doğrusu yüce Allah, ilâhi dini yeryüzüne dikip Allah'ın emrini hükümran kılınca ve ilâhi mesajı tebliğ edip Allah yolunda cihad edinceye kadar Muhammed (s.a.v.)'i yaşattı. Sonra O'nu bu halde iken vefat ettirdi. Sizi yolda bıraktı. Artık bir kimse helak olacaksa beyyineden, belgeden ve bahtsızlıktan sonra helak olacaktır. Allah, her kimin Rabbi ise bilsin ki, Allah diridir, ölmez. Her kim Muhammed'e tapıyorduyse ve onu ilâh mesabesine koyuyorduyse bilsin ki, onun ilâhı yok olmuştur! Ey insanlar! Allah'a karşı gelmekten sakının. Dinine sarılın. Rabbinize tevekkül edip dayanın. Zira Allah'ın dini, dimdik ayaktadır. Allah'ın kelimesi tamdır. Allah, kendi dinine yardım edene yardımcı olacaktır. Ve dinini güçlendirecektir. Allah'ın kitabı aramızdadır. O kitap, nur ve şifadır. O kitap vasıtasıyla Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'i doğru yola iletti. Onda, Allah'ın helal ve haramı vardır. Yemin ederim ki, Allah'ın yarattıklarından her kim bize hücum ederse aldırmayız. Allah'ın kılıçları kınlarından çekilmiştir. Artık bu kılıçları elimizden düşürecek değiliz. Bize muhale-

fet edenlere karşı tıpkı Rasûlullah'ın yaptığı gibi cihad edeceğiz. Hiç kimse haddi aşır tecavüzde bulunmasın. Aksi halde kendi aleyhine davranmış olur!

Bundan sonra Muhacirler, Ebu Bekir (r.a.)'le birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'ın naaşının yanına gittiler.»

Hadisin bu kısmından sonra ravi, Rasûlullah'ın yıkanmasını, kefenlenmesini, üzerine namaz kılınmasını ve defnedilmesini anlatır.

Bazı şeyhlerinden rivayette bulunan Vakidî şöyle demiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in vefat edip etmediği hususunda insanlar şüpheye düştüler. Bazıları, "Vefat etmiştir." dediler. Bazılarıysa, "Vefat etmemiştir." dediler. Esmâ binti Ümeys, elini Peygamber (s.a.v.)'in iki omuzu arasına koydu ve şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.) vefat etmiştir. Ve peygamberlik mührü omuzlarının arasından kaldırılmıştır!

İşte onun vefat etmiş olduğu böylece bilindi.»

Hafız el-Beyhakî, "Delâilü'n-Nübüvve" adlı kitabında Vakidî tarihi ile böyle bir nakilde bulunmuştur. Ancak Vakidî zayıftır. Şeyhlerinin adları ise burada bildirilmemiştir. Sonra bu rivayet, her bakımdan sahih rivayetlere aykırı olduğu gibi sened bakımından da münkatidir. Çünkü şiddetli bir garabeti içermektedir. Bu garabet de, vefatından sonra peygamberlik mührünün Rasûlullah'ın omuzları arasından kaldırılmış olduğuna dair ifadedir. Doğruyu elbette ki yüce Allah daha iyi bilir.

HZ. PEYGAMBER'İN VEFATINDAN SONRA DEFNİNE KADAR MEYDANA GELEN ÖNEMLİ HADİSELER

Bu hadislerden en önemlisi ve İslâmiyet ile Müslümanlar açısından en uğurlu ve bereketlisi, Ebu Bekir es-Sıddık'a yapılan bey'attır. Peygamber (s.a.v.) vefat ettiği zaman Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.), Müslümanlara sabah namazını kıldırması. Onun namaz kıldırması, Rasûlullah (s.a.v.)'in hastalığın şiddetinden biraz ayılmış olduğu, perdeyi aralayıp saf halinde namaz kılan Müslümanlara baktığı esnada olmuştu. Resûlullah, Müslümanların Ebu Bekir'in arkasında namaz kılmakta olduklarını görünce hoşlanmış ve tebessüm etmişti. Bu durum karşısında Müslümanlar çok sevindiklerinden neredeyse namazı bırakmak istemişlerdi. Hatta Ebu Bekir de mihrabtan çekilip arkadaşları safı geçmek istemişti. Ancak Rasûlullah, oldukları yerde kalıp namazlarını devam ettirmeleri için onlara işaret etmiş ve perdeyi tekrar sarkıtmıştı. Bu, onlarla son görüşmesi olmuştu.

Ebu Bekir (r.a.), namazdan sonra Hz. Aişe'nin odasına gitmiş ve şöyle demişti:

- Rasûlullah (s.a.v.)'in ağırlardan, sancılardan kurtulmuş olduğunu görüyorum. Bugün, zevcelerimden Harice kızının evinde olmam gerekiyor.

Harice'nin kızı da Medine doğusundaki Sünh mahallesinde idi. Yanına gitmek için Ebu Bekir atına binip oradan ayrıldı. O gün kuşluk vakti, güneş biraz yükseldiğinde Rasûlullah vefat etti. Doğrusunu Allah bilir.

Vefat edince ashab ihtilafa düştü. Kimisi, "Rasûlullah, vefat etti." diyor, kimisi de, "Vefat etmedi." diyordu. Bunun üzerine Salim b. Ubeyd, Ebu Bekir'in yanına, Sünh mahallesindeki evine gitti. Rasûlullah'ın vefatını haber verdi. Bu haberi alan Ebu Bekir, evinden çıkıp Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına geldi. İçeri girdi. Yüzündeki örtüyü kaldırdı. Alnından öptü ve vefat ettiğini kesin olarak anladı. Sonra insanların yanına çıktı. Minberin yanında dikilip onlara hitapta bulundu. Daha önce de anlattığımız gibi Rasûlullah'ın vefat ettiğini onlara açıkladı. Aralarındaki tartışma ve münakaşaları giderdi. Herkes ona yöneldi. Mescidde sahabelerden bir topluluk ona bey'at etti.

Ensâr'dan bazı kimseler şüpheyne düştüler. Bir kısmının zihinlerinde, Ensâr'dan bir halife seçmenin caiz olacağına dair düşünce belirmeye başladı. Bir kısmı da orta yolu tutarak Muhacirlerden bir emir, Ensâr'dan da bir emir seçilmesi gerektiği düşüncesine kapıldı. Nihayet Ebu Bekir, onlara halifelüğün sadece Kureyslilerde olması gerektiğini açıkladı. Onlar da onun görüşüne katıldılar ve onun halifeliği üzerinde icma ettiler. Nitekim bunu ileride de açıklayacak ve bu hususa dikkat çekeceğiz.

BENİ SAİDE GÖLGELİĞİ KISSASI

İmam Ahmed b. Hanbel, İshak b. İsa et-Tabba kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Abdurrahman b. Avf, eşyalarının yanına döndü. Ve beni, kendisini beklerken buldu. Kur'ân okuyordum. Bu, Mina'da, Hz. Ömer'in yaptığı haccın sonunda idi. Bana şöyle dedi:

- Keşke görseydin. Bir adam emirü'l-mü'minine gelip şöyle dedi:

- Ey emirü'l-mü'minin! Şöyle diyen, falan hakkında bir diyeceğin var mı? Diyor ki: Vallahi eğer Ömer b. Hattab ölmüş olsaydı, elbette falana bey'at ederdim. Vallahi Ebu Bekir'e bey'at bir oldu bittiye geldi.

Ömer, buna kızdı ve şöyle dedi:

- İnşaallah akşamleyin insanlara hitabta bulunacağım. Onları, idarî görevleri gasbetmek isteyen o kimselerden sakındıracağım!

Abdurrahman şöyle dedi: Ben de dedim ki:

- Ey mü'minlerin emiri! Böyle yapma. Çünkü hac mevsimi, milletin âdilerini ve ayak takımını toplar. Onlar o kimselerdir ki, insanların içinde durduğu zaman, sana yaklaşmak üzere bastırırlar. Ve korkarım ki, sen va'z ederken bir söz söylersin. O söz yüzünden hepsi de hemen kalkıp gider. Söylediklerini ne anlar, ne hıfzeder, ne de onu yerli yerinde anlatırlar. Orası sünnet yeridir. Fıkıh ehli ile ve insanların eşrafiyla özel bir toplantı yaparsın. Medine'de söylediğini temkinli olarak söylersin. Fıkıh ehli senin sözünü anlar ve gereğince hareket eder.

Bunun üzerine Ömer şöyle dedi:

- Şayet Medine'ye salimen gelirim, ilk fırsatta insanlara hitabta bulunacak ve bunu anlatacağım.

İbn Abbas dedi ki: zilhiccenin sonunda Medine'ye geldik. Cuma günü güneş batmak üzere iken acele ile geldim. Said b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'i minberin köşesinin yanında otururken buldum ve onun hizasına oturdum. Dizim dizine değiyordu. Çok geçmeden Ömer b. Hattab çıkageldi. Onu gelirken gördüğüm zaman, Said b. Zeyd'e dedim ki: «Elbette akşam işte bu minberin üzerinde bir konuşma yapacaktır ki, halife seçildikten beri böyle konuşmamıştır.»

Said b. Zeyd, bu sözümü yadırgayarak: «Bundan önce konuşmadı-

ğış şeylerden konuşması umulan ne vardır?» dedi. Ömer, minberin üzerine oturdu. Müezzinler sustukları zaman kalktı. Allah'a layık-ı vechile hamd-ü senada bulundu. Sonra şöyle dedi:

- İmdi, ey insanlar! Bugün ben size bir konuşma yapacağım ki, konuşmama imkan doğmuştur. Bilmiyorum belki de ecelim önümde-
dir. Kim o sözleri anlar ve hıfz ederse, onu bineğinin varacağı yere kadar ilet-
sin. Kim ezberlemeyip benim adıma yalan söyleyecekse bu ona helal olmaz. Şüphesiz ki Allah, Muhammed'i gönderdi. Ve ona ki-
tap indirdi. Ona indirdiklerinden biri de recm ayetidir. Biz o ayeti okuduk, onu öğrendik ve hıfzettik. Rasûlullah (s.a.v.) recmetti. On-
dan sonra biz de recmettik. İleride birinin çıkıp: «Vallahi, Allah'ın ki-
tabında recm ayetini bulamıyoruz.» diyeceğinden korkarım. Böylece Allah'ın inzal ettiği bir farizayı terketmekle sapıklığa düşerler. Er-
keklerden ve kadınlardan zina eden bir kimse aleyhine delil bulundu-
ğu veya kadın hamile kaldığı veya itiraf mevcud olduğu zaman recm, Allah'ın kitabından bir haktır. Sonra biz, Allah'ın kitabından okudu-
ğumuz ayetler içinde, şu ayeti okuyorduk:

«Babalarınızdan yüz çevirmeyin. Çünkü babalarınızdan yüz çe-
virmeniz, kendinizi inkar etmektir.»

"Meryem oğlu İsa'nın aşırı derecede övülmesi gibi beni çok övme-
yin. Ben, sadece bir kulum. Benim için Allah'ın kulu ve elçisi deyin."

Duyduğuma göre birisi şöyle demiş: «Eğer Ömer olmasaydı, fala-
na bey'at ederdim. Kişinin, «Ebu Bekir'in halifeliği bir oldu bittidir.»
demesi, sizi aldatmasın. Evet öyle oldu ama, Allah fitnenin şerrinden
ümme-
ti korudu. Bugün aranızda Ebu Bekir'den başka, kendisine ka-
yıtsız şartsız itaat edilen bir kimse yoktur. O, Rasûlullah'ın vefatı es-
nasında bizim en hayırlı arkadaşımızdı.»

Ali, Zübeyr ve beraberindeki sahabeler, Fatıma (r.a.)'nın evinde
kalmış, bey'ata gitmemişlerdi. Öte yandan Ensâr da topluca Beni Sai-
de gölgeliğinde kalmış, bey'ata gitmemişlerdi. Muhacirler, Ebu Be-
kir'in bey'atına topluca gitmişlerdi. Ben dedim ki:

- Ey Ebu Bekir! Bizi Ensâr kardeşlerimize götür.

Onlara yönelerek gittik. Giderken yolda iki salih adama rastla-
dık. Onlar bize Ensâr'ın kararlarını anlattılar ve: «Ey Muhacirler top-
luluğu! Nereye gitmek istiyorsunuz?» dediler. Ben de:

- Ensâr kardeşlerimizin yanına gidiyoruz, dedim. Dediler ki:

- Onların yanına sakın yaklaşmayın. Ey Muhacirler topluluğu!

Siz kendi işinize bakın.

Ben de:

- Vallahi onlara gideceğiz, dedim.

Gittik. Beni Saide'nin gölgeliğinde onlara vardık. Bir de baktık
ki, onların arasında üzeri örtülmüş bir adam var.

- Bu kimdir? dedim.

Onlar:

- Sa'd b. Ubade'dir, dediler.

- Ona ne olmuş? diye sordum. Onlar da hasta olduğunu söylediler. Biz oturduktan sonra hatipleri ayağa kalkıp Allah'a layık-ı vecihiyle hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

- İmdi biz Allah'ın Ensârı ve İslâm'ın öncü askerleriyiz. Ey Muhacirler topluluğu! Siz bizden bir kavimsiniz. Sizden bir cemaat koşu koşu bir yere gitti. Bizi aslımızdan ayırmak ve idareyi bizden gasbetmek istiyorlar.

Hatip sustuğu zaman konuşmak istedim. Kendimce beğendiğim iyi bir konuşma hazırlamıştım. Onu Ebu Bekir'in önünde takdim etmek istiyordum. Huyumdaki bir hiddeti ondan gizlemek istiyordum. Bunun üzerine Ebu Bekir, "Yavaş ol ey Ömer." dedi. Ben de onu öfkeliendirmek istemedim. Ve o konuştu. O, benden daha âlim ve daha ağırbaşlı bir kimse idi. Vallahi iyi hazırladığım konuşmamdan beğendiğim hiçbir kelimeyi bırakmayıp bütün açıklığı ile onlara söyledi. Veya onun benzerini, yahud ondan daha üstününü söyledi. Şöyle konuştu:

- Ey Ensâr topluluğu! Sizin bahsettiğiniz iyiliğe gelince siz ona layıksınız fakat Araplar, bu işi sadece Kureyş'ten şu küçük kabileye layık görürler. Kureyşliler, Arapların nesebe ve belde bakımından en şereflieleridirler. Sizin için işte bu iki adama razı oldum ve onları seçtim. O halde onlardan hangisini dilerseniz ona bey'at edin.

Böyle dedikten sonra beni ve Ebu Ubeyde b. Cerrah'ın elini tuttu. O, o sırada ikimizin arasında oturmaktaydı. Söylediğini beğenmediğim hiçbir şey söylemedi. Vallahi günah olmasaydı başımın vurulmasını isterdim de, içlerinde Ebu Bekir'in olduğu bir kavmin üzerine emir olmayı istemezdim.

Ensâr'dan da bir sözcü kalkıp şöyle dedi:

- Biz, develerin kaşındığı orta direğiz. (Yani bizim görüşümüze başvurulur). Altından direk verilmiş hurma ağacıyız. Ey Kureyş topluluğu! Bizden bir emir olsun, sizden de bir emir olsun.

Farklı sesler çoğaldı. Sesler yükseldi, ihtilafa düşüleceğinden korktum, şöyle dedim:

- Uzat elini ey Ebu Bekir!

O da elini uzattı. Ona bey'at ettim. Sonra Muhacirler bey'at ettiler. Ensâr da ona bey'at etti. Biz de Sa'd b. Ubade'nin üzerine atıldık. Onlardan bir sözcü: «Sa'd b. Ubade'yi öldürdünüz, durun.» demeye başladı. Bunun üzerine «Sa'd b. Ubade'yi Allah öldürsün.» dedim.

Ama Allah'a yemin ederim ki; Ebu Bekir'e bey'at etmekten daha uygun bir çare bulamadık. Bey'at yapmadan o toplantıyı terkedersek,

bizden sonra bir bey'at merasimi yapmalarından korktuk. Bu durumda razı olmadığımız bir kimseye bey'at edecektik veya ona muhalefet edecektik ki, bu durumda da fesad çıkacaktı. Müslamanlarla meşveret etmeden bir emire bey'at eden kimsenin bey'atı geçersizdir. Hem onun bey'atı hem de kendisine bey'at edilen kimsenin emirliği geçerli olmaz. Çünkü bunlar öldürülmekten korktukları için bey'at etmiş olurlar.

Malik, Urve'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Beni Saide gölgeliğine gidilirken Ensâr'dan karşılaşılan o iki kişiden biri Uveyym b. Saide, diğeri de Maan b. Adıyy idi.»

İbn Şihab, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Biz develerin kaşındığı orta direğiz. (Yani bizim görüşümüze başvurulur.) Altından direk verilmiş hurma ağacıyız.» sözünü söyleyen kişi, Hubab b. Münzir'dir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Muaviye b. Amr kanalı ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettiği zaman Ensâr; «Bizden bir emir, sizden de bir emir olsun.» dedi. Hz. Ömer onlara gidip şöyle dedi:

- Ey Ensâr topluluğu! Rasûlullah (s.a.v.)'ın, insanlara imamlık yapması için Ebu Bekir'e emir verdiğini bilmiyor musunuz? Şimdi sizden hanginiz Ebu Bekir'in önüne geçmeye gönül hoşluğu ile razı olur?

Ensâr:

- Ebu Bekir'in önüne geçmekten Allah'a sığınırız, dedi.»

Muhammed b. İshak, Abdullah b. Ebu Bekir kanalı ile Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İnsanlara hitaben şöyle dedim:

- Ey Müslümanlar topluluğu! Mağarada iken iki kişiden ikincisi Ebu Bekir'dir. O, Allah'ın peygamberinin emri ile insanların bu işe en layık olanıdır. Ebu Bekir, kıdemli ve öncelikli kişidir.

Böyle dedikten sonra Ebu Bekir'in elini tuttum. Benden önce Ensâr'dan bir adam Ebu Bekir'in elini tutup bey'at etti. Sonra ben bey'at ettim ve bizden sonra insanlar ona bey'at etmeye başladılar.»

Muhammed b. Sa'd, Arim b. Fadl kanalı ile Kasım b. Muhammed'in buna benzer bir kıssayı anlattığını ve Ömer b. Hattab'tan önce Ebu Bekir'e bey'at eden adamın Beşir b. Sa'd olduğunu söylemiştir. Beşir b. Sa'd, Numan b. Beşir'in babasıdır.

SA'D B. UBADE'NİN, EBU BEKİR'İN BENİ SAİDE GÖLGELİĞİNDE SÖYLEDİĞİ SÖZLERİN DOĞRULUĞUNU KABUL EDİŞİ

İmam Ahmed b. Hanbel, Humeyd b. Abdurrahman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), vefat etti. O esnada Ebu Bekir, Medine'deki yazlığında idi. Haber alınca geldi. Rasûlullah'ın yüzündeki örtüyü kaldırdı. Yüzünü öptü ve şöyle dedi:

- Anam babam sana feda olsun. Sen diri iken de, ölü iken de çok hoş kokuyorsun. Ka'be'nin Rabbine yemin ederim ki, Muhammed ölmüştür.

Bundan sonra Ebu Bekir ile Ömer koşarak Ensâr'ın yanına gittiler. Ebu Bekir, Ensâr hakkında nazil olan ayetleri ve Rasûlullah'ın onlar hakkında söylediği sözlerin tamamını söyleyerek konuşmasına şöyle devam etti:

- Biliyorsunuz ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: «Eğer insanların tamamı bir vadiye, Ensâr da başka bir vadiye gitse, ben Ensâr'ın gittiği vadiye giderim.» Ey Sa'd, sen de biliyorsun ki; Rasûlullah (s.a.v.) -sen oturmuş vaziyette iken- şöyle demiştir: «Kureyşliler, bu işin yöneticileridirler. İnsanların iyi olanları iyi olanlarına tabidirler. Kötü olanları da kötü olanlarına tabidirler.»

Sa'd, Ebu Bekir'e şöyle dedi:

- Doğru söyledin. Biz yardımcılarız. Siz ise emirlersiniz.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ali b. Abbas kanalı ile Zâtü's-Selâsil gazvesinde Ebu Bekir'in yol arkadaşı olan Rafi et-Tâî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ebu Bekir'e, Müslümanların kendisine bey'atı hususunda neler söylenmiş olduğunu sordum. O da Ensâr'ın bu hususta ağızlarında dolaşan sözleri, onların kendisine söylediklerini, Ömer b. Hattab'ın Ensâr'a söylediği sözleri anlattı ve şöyle dedi: «Ömer b. Hattab, Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığı döneminde yine kendisinin emri ile benim onlara imamlık yaptığımı hatırlattı. Bunun üzerine onlar sırf bu sebepten bana bey'at ettiler. Ben de bey'atlarını kabul ettim. Bir fitnenin kopmasından, bu fitneden sonra irtidad hadiselerinin meydana gelmesinden korktuğum için bey'atı kabul ettim.»

Bu rivayetin senedi sağlam ve kuvvetlidir. Demek ki, Hz. Ebu Bekir, bey'atı kabul etmeme durumunda daha fazla bir fitnenin kopmasından korktuğu için halifeliği kabul etmiştir. Allah kendisinden razı olsun ve onu hoşnud kılsın.

Ben derim ki: Bey'at meselesi, pazartesi gününün geri kalan kısmında konuşulmaya başlandı. Ertesi gün, yani çarşamba gününün

sabahında insanlar mescidde toplandılar. Kalan Muhacirlerle Ensâr da gelip bey'atlarını yaptılar. Böylece bütün Müslümanların bey'atı tamamlanmış oldu. Bey'at, Rasûlullah'ın techizinden önce yapıldı.

Buharî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ömer'in minbere oturarak irad ettiği son hutbesini işittim. Bu hutbe, Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefat edişinin ertesi günü idi. Ebu Bekir susmuş, konuşmuyordu. Ömer, hutbesinde şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaşamasını isterdim ki, tedbirimizi düzeltsin. Eğer Muhammed ölmüş ise, şüphesiz Cenâb-ı Allah sizin arınıza bir nur bırakmıştır. O nur vasıtasıyla Muhammed (s.a.v.)'in hidayet yoluna gidersiniz. Doğrusu Ebu Bekir, Rasûlullah'ın arkadaşısıdır. Mağaradaki iki kişiden ikincisi o idi. İdare işin de Müslümanların en layık kişisidir. Gelin ona bey'at edin.

Bir grup sahabe, daha önce Beni Saide gölgeğinde Ebu Bekir'e bey'at etmişti. Bu bey'at ise minberin üzerinde yapılan umumi bey'at idi.»

Zührî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ömer'in o gün Ebu Bekir'e:

- Minbere çık, dediğini işittim. Israr etti. Nihayet Ebu Bekir minbere çıktı. Oradakilerin tamamı ona bey'at ettiler.»

Muhammed b. İshak, Zührî kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Beni Saide gölgeğinde kendisine bey'at edildiği zamanın ertesi gününde Ebu Bekir, minberin üzerine oturdu. Ömer kalktı ve Ebu Bekir'den önce konuştu. Allah'a hamd etti. Layık vechi ile senâ'at bulundu. Sonra şöyle dedi:

- Ey insanlar! Ben size dün bir konuşma yaptım ki, o, Allah'ın kitabında bulduğum şeylerden değildi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın bana söylemiş olduğu birşey de değildi. Fakat şunu biliyordum ki, Rasûlullah (s.a.v.), yakında bizim işimizi düzene sokar. Ve bu bizim son halimiz olur. Şüphesiz Allah ve Rasûlünün kendisiyle hidayet edip doğru yolu gösterdikleri kitabını size bırakmıştır. Eğer ona sımsıkı bağlanırsanız Allah, ona hidayet olarak verdiği şeyi size de verir. Allah, sizin işinizi en hayırlının eline vermiştir. O, Rasûlullah'ın arkadaşısıdır. İkisi de mağarada bulundukları zaman ikinin ikincisidir. O halde kalkınız ve ona bey'at ediniz.

Bunun üzerine insanlar, Ebu Bekir'e Beni Saide gölgeğinde yapılan bey'attan sonra umumi bey'at ettiler. Sonra Ebu Bekir konuştu. Allah'a hamdetti. Ona layık olduğu şekilde övgüde bulundu. Sonra şöyle dedi:

- Ey insanlar! Ben sizin üzerinize idareci kıldım. Oysaki ben sizin en hayırlınız değilim. Eğer iyilik yaparsam bana yardımcı olunuz.

Eğer kötülük yaparsam beni doğrultunuz. Doğruluk emanettir. Yalan hıyanettir. Zayıfınız, hakkını alıncaya kadar bana göre kuvvetlidir. Kuvvetliniz de kendisinden hak alıncaya kadar bana göre zayıftır. Bir kavim, Allah yolunda cihadı terk ederse, Allah onları mutlaka zedil kılıp alçaltır. Şimdiye kadar hiçbir kavimde fuhuş yaygınlaşmamıştır ki, Allah onlara umumi bela vermesin. Allah ve Rasûlüne itaat ettiğim sürece bana itaat edin. Allah ve Rasûlüne isyan ettiğim zaman bana itaat etmeniz gerekmez. Haydi namaza kalkın, Allah sizi bağışlasın ve size merhamet etsin.»

Bu rivayetin senedi sahihtir. Hz. Ebu Bekir'in «Ben sizin üzerinize idareci kıldım. Oysaki sizin en hayırlınız değilim.» sözü, tevâzu ve alçak gönüllülük türünden söylenmiş bir sözdür. Oysa bütün Müslümanlar, Ebu Bekir'in kendileri arasında en faziletli ve en hayırlı kişi olduğu hususunda ittifak etmişlerdi. Allah, onlardan razı olsun.

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed el-Hafız el-İsferayînî kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), vefat etti. İnsanlar, Sa'd b. Ubade'nin evinde toplandı. Aralarında Ebu Bekir ile Ömer de vardı. Ensâr'ın sözcüsü kalkıp şöyle dedi:

- Biliyor musunuz Rasûlullah (s.a.v.) Muhacirlerdendi. Onun halifesi de Muhacirlerden olmalıdır. Biz, Allah Rasûlünün yardımcısıyız. Halifesinin de yardımcılarını olacağız.

Bunun üzerine Ömer b. Hattab, kalkıp şöyle dedi:

- Sözcünüz doğru söyledi. Ama bundan başka birşey söylerseniz, o sözünüze uymayız.

Böyle dedikten sonra Ebu Bekir'in elini tutup:

- İşte adamınız budur. Buna bey'at edin, dedi.

Kendisi Ebu Bekir'e bey'at etti. Muhacirlerle Ensâr, Ebu Bekir'e bey'at ettiler.

Bunun üzerine Ebu Bekir minbere çıktı. Cemaatin yüzüne baktı. Zübeyr'i göremedi. Zübeyr'i çağırttı. Zübeyr geldi. Ona şöyle dedi:

- Senin için Rasûlullah'ın halası oğlu ve havarisi dedim. Sen, Müslümanların cemaatinden ayrılmak mı istedin?

Zübeyr dedi ki:

- Ey Rasûlullah'ın halifesi! Beni kınama.

Böyle dedikten sonra kalktı ve Ebu Bekir'e bey'at etti.

Sonra Ebu Bekir, cemaatin yüzüne baktı. Ali'yi göremedi. Ali'yi çağırttı. Ali geldi. Ebu Bekir ona şöyle dedi:

- Senin için Rasûlullah'ın amcası oğlu ve damadı dedim. Sen, Müslümanların cemaatinden ayrılmak mı istedin?

Ali dedi ki:

- Ey Rasûlullah'ın halifesi! Beni kınama.

Böyle dedikten sonra kalktı ve Ebu Bekir'e bey'at etti.»

Beyhakî de Vüheyb'ten böyle bir rivayette bulunmuştur. Bunda çok değerli ve kıymetli bir faide vardır ki, bu da Ebu Talib oğlu Ali'nin, Rasûlullah'ın vefat ettiği gün veya ertesi günde Ebu Bekir'e bey'at etmiş olmasıdır. Bu gerçektir. Çünkü Ebu Talib oğlu Ali, hiçbir zaman Ebu Bekir es-Sıddık'tan ayrılmamış ve arkasında kılınan namazların hiçbirinden geri kalmamıştır. Ayrıca mürtedlerle savaşmak için kılıcını çekip gittiğinde de Ebu Bekir'le beraber Zi'l-Kassa'ya gitmiştir.

Ama Rasûlullah (s.a.v.)'ın mirasını hak ettiğini zannettiği ve Rasûlullah'ın zevcelerini onun mirasından mahrum bıraktığı için Fatıma, Ebu Bekir'i kınamıştı. Oysa Fatıma, Rasûlullah'ın şu hadisinden habersizdi: «Biz peygamberler topluluğu miras bırakmayız. Tereke-miz, sadakadır.»

Yeri gelince açıklayacağımız gibi bu sarîh nass, Fatıma'yı, Peygamber zevcelerini ve Peygamberin amcasını, Peygamberin mirasından mahrum bırakıyordu. Böyle olunca Fatıma, Hz. Ali'nin Hayber ve Fedek'teki zekat tarlalarının idaresine tayin edilmesini istemişti. Ancak Ebu Bekir, bu isteğini de yerine getirmemişti. Çünkü Ebu Bekir, Rasûlullah (s.a.v.)'ın üstlendiği bütün görevleri yürütmeyi kendi vazifesi görüyordu. O, doğru sözlü, sadakatli, doğru yolda giden, hakka tabi olan bir kimse idi. Allah ondan razı olsun.

Hız. Fatıma ise, bir kadın olup, hata yapmaktan masum olmadığı gibi Ebu Bekir es-Sıddık'ı kınamış ve vefat edinceye kadar onunla konuşmamıştı. Hız. Ali de birazcık olsun Fatıma'nın gönlüne göre hareket etme ihtiyacını duymuştu. Fatıma, babasının vefatından altı ay sonra vefat edince Hız. Ali, Ebu Bekir'e bey'atı yeniledi. Daha önce Rasûlullah'ın kızının vefatından önce zaten ona bey'at etmişti.

Ebu Bekir, daha sonra insanlara hutbe irad etti ve onlardan özür dileyip şöyle dedi:

- Ben bir gün ve bir gece olsun, emirliğe tutkun olmadım. Ve gizli ya da aşık bir surette emirlik istemedim.

Muhacirler, onun bu sözünü kabul ettiler.

Ali ile Zübeyr de şöyle dediler: «Biz meşveretten geri bırakıldığımız için kızmıştık. Yoksa emirliğe Ebu Bekir'in insanlar arasında daha layık bir kimse olduğunu kabul ediyoruz. O, Rasûlullah'la mağarada bulunmuştu. Onun şerefli ve hayırlı bir kimse olduğunu biliyoruz. Rasûlullah hayatta iken insanlara namaz kaldırması için Ebu Bekir'e emir vermişti.»

Bu rivayetin senedi sağlamdır. Hamd ve minnet Allah'adır.

FASIL

Bu anlattıklarımız üzerinde düşünen kişi, Ebu Bekir'in öne geçirilmesi hususunda Muhacirlerle Ensâr'ın icmainın sebebini anlar ve Peygamber (s.a.v.)'in şu sözündeki delili de kavrar: «Allah ve mü'minler, Ebu Bekir'den başkasının imamlığını kabul etmez.» Yine bu anlattığımız şeyler üzerinde düşünen kimse, Rasûlullah (s.a.v.)'in halifelik hususunda ehl-i sünnetten bazı kimselerin iddia ettiği gibi Ebu Bekir de dahil olmak üzere hiç kimseyi tayin etmiş değildir. Rafizilerden bir kısım kimselerin iddia ettiği gibi Ali'yi halife olarak belirlemiş değildir. Ancak daha önce de belirttiğimiz ve ileriki sayfalarda da anlatacağımız gibi halifelğe Ebu Bekir es-Sıddık'ı uygun gördüğüne dair kuvvetli işaretler vermiştir ki, akıl ve izan sahibi kimseler bunu anlarlar. Hamd Allah'a mahsustur.

Nitekim Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, İbn Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Hattab oğlu Ömer, vurulduğu zaman kendisine:

- Ey mü'minlerin emiri! Bir halife tayin etmeyecek misin? diye soruldu. O da şu cevabı verdi:

- Eğer halife seçmemi istiyorsanız, Müslümanlar, zamanında benden daha hayırlı bir kimseyi -yani Ebu Bekir'i- halife seçmişlerdi. Eğer halife seçimini yapmayacak olursam benden daha hayırlı bir kimse -yani Rasûlullah (s.a.v.)- da halife seçmemiştir. Bu işi Müslümanlara bırakmıştı.

İbn Ömer dedi ki: Babamın, Rasûlullah'tan bahsedişini görünce, kendisinden sonrası için halife seçmeyeceğini anladım.»

Süfyan-ı Sevrî, Amr b. Kays kanalı ile Amr b. Süfyan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ali (r.a.), insanların yanına gelip şöyle dedi:

"Ey insanlar! Rasûlullah (s.a.v.), şu emirlik hususunda bize bir şey söylemiş değildir. Nihayet Ebu Bekir'i halife seçmenizi uygun gördük. Bu bir görüştür." Böyle dedikten sonra oradan ayrılarak yoluna devam etti.

Ebu Bekir de kendisinden sonrası için Ömer'in halife seçilmesini uygun gördü. Böylelikle din güçlenip kuvvet buldu.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Nuaym kanalı ile Amr b. Süfyan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Basra gününde Ali'nin zuhur ettiği zamanda bir adam hutbe irad ederek şöyle dedi:

- Şu Ali, ne sert, ne de yumuşak bir hatiptir. Rasûlullah (s.a.v.), hayattan göçüp gitti. Ebu Bekir namaz kıldırdı. Ondan sonra da Ömer halife oldu. Onlardan sonra işte bu fitneye maruz kaldık. Allah,

bunda dediğini yapacaktır.»

Hafız el-Beyhakî, Ebu Vail'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ebu Talib oğlu Ali'ye denildi ki:

- Bizim için halife seçmeyecek misin?

- Rasûlullah (s.a.v.), halife seçmedi ki, ben seçeyim. Ama eğer Cenâb-ı Allah, insanlar için hayır murad ederse benden sonra onları, peygamberinden sonra hayır üzere topladığı gibi hayır üzere toplayacaktır.»

Daha önce zikrettiğimiz gibi Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Abbas ile Ali, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanından çıktıkları zaman, adamın biri onlara şöyle sordu:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın sıhhati nasıl?

Adama cevaben Hz. Ali dedi ki:

- Allah'a hamd olsun iyileşti.

Abbas dedi ki:

- Vallahi üç günden sonra (Rasûlullah vefat edecek) sen de başkalarının değneğinin kulu olacaksın. Onların hakimiyeti altına gireceksin. Ölüm esnasında Haşimoğullarının yüzlerini iyi bilirim. Rasûlullah'ın da vefat edeceğini yüzünden anladım. Haydi yanına gidelim de kendisinden sonra kimin yönetici olacağını soralım? Eğer yöneticilik bizde kalacaksa bunu bilelim. Eğer bizden başkasına geçecekse söyleyelim de bize iyi davranması için o yöneticiye tavsiyede bulunsun.

Hz. Ali dedi ki:

- Vallahi ben bunu Rasûlullah'tan istemem. Eğer yöneticiliği bize vermeyecek olursa onun vefatından sonra insanlar artık ebediyete kadar bize yöneticilik vermezler!»

Muhammed b. İshak ta, Zührî'den böyle bir rivayette bulunmuş ve bu rivayetinde şöyle demiştir:

«Vefat ettiği gün Ali ile Abbas, Rasûlullah'ın yanına gittiler. Rasûlullah (s.a.v.), o gün kuşluk vakti güneş iyice sıcaklık vermeye başladığı anda vefat etti.»

Ben derim ki: Bu hadise, Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefat ettiği pazar-tesi gününde cereyan etmiştir. Bu da gösteriyor ki o, emirlik hususunda bir vasiyette bulunmadan vefat etmiştir.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Ah! O ne büyük gürültüdür ki, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yazı yazmasına engel oldu.»

Daha önce de anlattığımız gibi Rasûlullah (s.a.v.), kendisinden sonra ümmetinin sapmasına engel olacak bir yazı yazmak istemişti. Fakat yanında gürültü ve ihtilafı çoğalttıkları zaman o:

- Yanımdan kalkıp gidin, benim içinde bulunduğum hal, sizin beni çağırdığınız şeyden daha hayırlıdır, dedi.

Yine önceki sayfalarda anlattığımız gibi bundan sonra o şöyle buyurmuştu:

«Ebu Bekir'den başkasını Allah da mü'minler de kabul etmez.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Esved'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Hz. Aişe'ye denildi ki:

- İnsanlar, güya Rasûlullah (s.a.v.)'ın Ali'yi tavsiye ettiğini söylüyorlar.

Hz. Aişe dedi ki:

- Niçin Ali'yi tavsiye etsin? Rasûlullah, içine idrarını yapmak için bir kab getirilmesini istedi. Ben de onu göğsüme dayamıştım. Aniden boynu büküldü, vefat etti. Ben de onun Ali'yi tavsiye ettiğine dair şu insanların söylediği şeylerden herhangi birşeyi Rasûlullah'ın söylediğini duymadım.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Talha b. Musraf'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Abdullah b. Ebi Evfa'ya şöyle bir soru sordum.

- Rasûlullah (s.a.v.), vasiyette bulundu mu?

- Hayır.

- Madem öyle, niçin bizim vasiyet yapmamızı emretmiştir?

- O, Aziz ve Celil olan Allah'ın kitabına uymamızı vasiyet etmiştir.»

Talha b. Musraf, Hüzeyl b. Şurahbil'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ebu Bekir, Rasûlullah'ın halifelik için tavsiye ettiği Ali'nin üzerine mi emirlik yapıyor? Hayır, böyle birşey olamaz. Ebu Bekir, isterdi ki o, bu hususta Rasûlullah'ın bir yazısını bulsun ve (şayet böyle bir yanlışlıkta bulunmuş ise) burnunu bir bıçakla kessin.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbrahim et-Teymi'nin babasının şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Ebu Talib oğlu Ali (r.a.), bize hutbe irad edip şöyle dedi:

- Her kim Allah'ın kitabında bulunmayan birşeyi Kur'an ayeti olarak okuduğumuzu iddia ediyorsa -işte şu sahifeyi görüyorsunuz- o, yalan söylemiştir. (Böyle derken kılıcına asılı bir sayfayı göstermiş. O sayfada deve dişleri ile yaralardan bahseden hususlar vardır.)

Hz. Ali, o hutbesinde Rasûlullah (s.a.v.)'ın şu hadisini de nakletmişti:

«Medine'nin Ayr dağı ile Sevr dağı arasındaki kısmı haramdır. Her kim bu mıntıkada bir hadise yapar veya bir caniyi korursa (kısa-sa tabi tutulmasına engel olursa) Allah'ın, meleklerin ve bütün insan-

ların laneti onun üzerine olsun. Kıyamet gününde Allah, onun tevbe ve fidyasını kabul etmez.

Hér kim de babasından başkasının evladı olduğunu iddia ederse veya mevlalarından başkasına intisab ederse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Kıyamet gününde Allah, onun tevbe ve fidyasını kabul etmez.

Müslümanların zimmeti birdir. En aşağı durumda olanları bile kafire eman verebilir. Her kim bir Müslümanla yaptığı sözleşmeye riayet etmeyip hıyanette bulunursa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Kıyamet gününde Allah, onun tevbe ve fidyasını kabul etmez.»

Buharî ve Müslim'in sahihleri ile diğer hadis kitaplarında Hz. Ali'den rivayet edilen bu hadis, Rafiziler tarafından Rasûlullah'ın halifelik hususunda Hz. Ali için vasiyette bulunduğuna dair ileri sürülen iddiayı çürütmektedir. Eğer durum onların iddia ettikleri gibi olsaydı, sahabelerden hiçbiri bunu reddetmezdi. Çünkü onlar, Allah'a ve hayatında da vefatından sonra da Rasûlullah'a çok itaatkar kimselerdir. Rasûlullah'ın buyruğuna karşı Ali'yi bırakıp da başkalarını öne geçirmezlerdi. Haşa, böyle birşey yapmazlardı. Niçin yapsınlar ki?

Sahabeler hakkında böyle bir zanda bulunan, onların tamamını facirliğe girmiş sayan, Rasûlullah'a karşı inatkar, hükmüne karşı asi kimseler olarak gören ve böyle bir tutuma sahip olan kimse, İslâm bağıny boynundan çıkarıp atmıştır. Büyük ve şanlı imamların icmainı inkar etmiştir. Böyle bir kimsenin kanını yere dökmek, içkiyi yere dökmekten daha iyidir.

Sayet Ebu Talib oğlu Ali (r.a.)'nin yanında, kendisinin halife olması gerektiğine dair peygamber nassı mevcut olsaydı, ne diye onu sahabelere karşı delil olarak ileri sürmemiştir? Eğer yanındaki nassı icra etmeye muktedir değildiyse, o aciz bir kimse idi. Aciz kimsenin ise emirliğe elverişli olmadığı, bilinen bir gerçektir. Eğer bunu yapmaya muktedir, fakat buna rağmen yapmamış ise, demek ki o haindir. Hain ve fasık kimse ise emirlikten azledilir. Eğer böyle bir nass vardı fakat varlığını bilmiyor idiyse, demek cahildi. Ama daha sonra böyle bir nassın mevcudiyetini bilip anlamış ise bu imkansızdır, iftiradır. Cahillik ve sapıklıktır. Böyle birşey ancak şu adi ve aldanmış, cahil halk tabakasının zihinlerine hoş görünebilir. Bunu şeytan -delil ve burhana dayanmaksızın- onlara hoş gösterir. Sadece tahakküm, hezeyan, iftira ve bühtana dayanarak, onlara hoş gösterir. Onların içinde bulundukları inkardan, kör dövüşünden, haktan veya ilahi yardımdan uzak kalmaktan ve işleri birbirine karıştırmış olmaktan Allah'a sığınırız. Kur'ân ve sünnete dayanarak Allah'a sığınırız. İs-

lâm ve iman üzere vefat etmek isteriz. Sebatkar, yakın sahibi kimseler olarak ömrümüzü sona erdirmek isteriz. Terazimizi salih amellerle doldurmak, Cehennem ateşinden kurtulmak, Cennet'i elde etmek isteriz. Allah ki, lütuf sahibidir. Keremkardır, esirgeyen ve bağışlayandır.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Hz. Ali'den rivayet edilen bu sahih hadis, tarikatçılar ile birçok gezezenin ve cahil kıssacıların şu iddialarını reddetmektedir. Güya Peygamber (s.a.v.), Hz. Ali'ye birçok tavsiyelerde bulunmuş. Mesela ona, "Şöyle yap, şöyle yapma. Ey Ali, şunu yapan kimse, şöyle ve şöyle olur." gibi sözlerle vasiyette bulunmuştur. Bu uydurma vasiyetler, anlamsız lafızlar ve süslü kelimelerle doldurulup takdim edilmek istenmiştir. Bunların çoğu uydurma olup sayfayı bunlara ayırmaya değmez. Doğrusunu Allah bilir.

Hafız el-Beyhakî, Hz. Ali'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Ey Ali! Sana öyle bir vasiyet yapacağım ki, bunu aklında tut. Bunu aklında tuttuğun müddetçe hayır üzere olursun. Ey Ali! Mü'minin üç alametidir. Bunlar namaz, oruç ve zekattır.»

Mekhul eş-Şamî'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: Yukarıdaki sözleri Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn gazvesi dönüşünde Ebu Talib oğlu Ali'ye söylemiştir. Ve o esnada kendisine Nasr sûresi nazil olmuştur.

Hafız el-Beyhakî, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığı ağırlaşınca hepimiz Aişe'nin evinde toplandık. Rasûlullah (s.a.v.), bize bakıp gözleri yaşardı. Sonra bize şöyle dedi:

- Ayrılık vakti yaklaştı (Böyle diyerek ölümünün yaklaştığını bize haber verdi.). Size merhaba, Allah sizi yaşatsın. Sizi doğru yola ilet-sin. Size yardım etsin. Size fayda versin. Sizi başarıya ulaştırsın. Adımlarınızı doğrultsun. Sizi korusun. Size destek versin. Sizi kabul etsin. Allah'a karşı gelmekten sakınmayı size tavsiye ediyorum. Size lütfetmesini Allah'a arz ediyorum. O'nu, benim yerime, sizin üzerinize halef bırakıyorum. Doğrusu ben O'nun katından size gelmiş apaçık bir uyarıcıyım. Kulları ve beldeleri hususunda Allah'a karşı üstünlük taslamayın. Çünkü Allah, bana ve size şöyle demiştir:

«Bu ahiret yurdunu, yeryüzünde böbürlenmeyi ve bozgunculuğu istemeyen kimselere veririm. Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır.» (el-Kasas, 83.)

«Böbürlenlenler için Cehennem'de bir durak olmaz olur mu?» (ez-Zümer, 60.)

Biz dedik ki:

- Ya Rasûlallah, senin ecelin ne zaman doluyor?

- Ecel yaklaştı. Dönüş Allah'adır. Sidretü'l-Münteha'yadır. Dolu kaseyedir. Yüksek yatağadır.

- Ya Rasûlallah, seni kim yıkayacak?

- Ailemden en yakın olan erkekler, sonra sırasıyla en yakın erkekler. Birçok meleklerle birlikte beni yıkayacaklardır. Onlar, sizi görecekler. Ama siz onları göremeyeceksiniz.

- Ya Rasûlallah, seni ne ile kefenleyelim?

- Dilerseniz şu elbiselerime sarın. Veya Yemen mamulatından bir beze yahud Mısır'ın beyaz bezlerine sarın.

- Ya Rasûlallah, senin üzerine kim namaz kılacak?

Bunun üzerine Rasûlullah ağladı, bizi de ağlattı. Sonra şöyle dedi:

- Yavaş olun bakalım. Allah sizi bağışlasın. Ve peygamberinizden dolayı size hayır mükafat versin. Beni yıkayıp kokulandırdıktan ve kefenledikten sonra mezarımın kenarına bırakın. Sonra bir müddet yanımdan uzaklaşın. Çünkü üzerime ilk olarak iki dostum ve iki meclis arkadaşım Cebail ile Mikail namaz kılacaklardır. Onlardan sonra İsrail, ondan sonra da melekler ordusuyla birlikte Azrail kılacaktır. Bunlardan sonra namazımı ilk olarak ehl-i beytimden erkekler, sonra onların kadınları kılsınlar. Sonra grup grup, fert fert yanıma gelin, ağlayarak, vaveyla ederek bana eziyet vermeyin. Burada bulunmayan ashabıma selamımı ulaştırın. İslâm'a giren, dinime tabi olan kimseye bugünden kıyamet gününe kadar selam verdiğime sizi şahid tutuyorum.

Dedik ki:

- Ya Rasûlallah, seni kim mezara koyacak?

- Aile efradımdan sırasıyla en yakın olan kimseler beni mezara koyacaklardır. Bunlar, sizi gören ama sizin kendilerini görmediğiniz birçok meleklerle birlikte beni mezara koyacaklardır.»

RASÛLULLAH (S.A.V.), NE ZAMAN VE KAÇ YAŞINDA VEFAT ETTİ?

Nasıl yıkandı, nasıl kefenlendi, cenaze namazı nasıl kılındı, nasıl defnedildi, nasıl mezara konuldu? Allah'ın salat-ü selamı onun üzerine olsun.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın pazartesi günü vefat etmiş olduğu hususunda ihtilaf yoktur. İbn Abbas, bu konuda şöyle der:

«Peygamber (s.a.v.), pazartesi günü doğdu. Pazartesi günü peygamber oldu. Pazartesi günü Mekke'den çıkıp hicret etti. Pazartesi günü Medine'ye geldi. Pazartesi günü vefat etti.»

Bunu İmam Ahmed b. Hanbel ile Beyhakî rivayet etmişlerdir.

Süfyan-ı Sevrî, Hişam b. Urve kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Ebu Bekir bana dedi ki:

- Rasûlullah (s.a.v.), hangi günde vefat etti?

Dedim ki:

- Pazartesi günü vefat etti.

Dedi ki:

-Ben de o günde ölmek dilerim.

Böyle dedi ve o günde vefat etti.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Esved b. Amir kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Çarşamba gecesi defnedildi.»

Urve b. Zübeyr ile Musa b. Ukbe, İbn Şihab'ın şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığı şiddetlenince Aişe, Ebu Bekir'e haber gönderdi. Hafsa da Hz. Ömer'e haber gönderdi. Fatıma ise, Hz. Ali'ye haber gönderdi. Bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Hz. Aişe'nin göğsü üzerinde vefat ettiği pazartesi günü evine gelip toplandılar. Aylardan rebiyülevvel ayı idi. Güneş zeval vaktine gelmişti.»

Ebu Ya'lâ, Ebu Hayseme kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördüğüm en son gün, pazartesi günü idi. Perdeyi araladı. İnsanlar perde gerisinde Ebu Bekir'in arkasında na-

maza durmuşlardı. Yüzüne baktığımda yüzü sanki mushaf yaprağı gibi idi. Onu görünce insanlar geri çekilmek istediler. Ancak o, namaza durmaları için onlara işaret verdi. Sonra perdeyi sarkıttı ve o günün sonunda vefat etti.»

Sahih'te yer alan bu hadis, Hz. Peygamber'in zeval vaktinden sonra vefat ettiğini isbatlıyor. Doğrusunu Allah bilir.

Yakup b. Süfyan, Evzaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü öğleden önce vefat etti.»

Beyhakî, Süleyman b. Tarhan et-Teymî'nin "el-Megazi" adlı kitabında şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), safer ayının yirmi ikinci gecesinde hastalandı. Yahudilerden esir alınan cariyesi Reyhane'nin evinde iken hastalığı başladı. Hastalığının başladığı ilk gün cumartesi günü idi. pazartesi günü vefat etti. O zaman rebiyülevvel ayının iki gecesini geçmişti. Ve yine o zaman, Medine'ye gelişinin üzerinden tam on yıl geçmişti.»

Vakidî, Ebu Ma'ser kanalı ile Muhammed b. Kays'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), hicri onbirinci senenin safer ayının bitimine onbir gece kala, çarşamba günü Zeyneb binti Cahş'ın evinde şiddetli bir hastalığa yakalandı. Bütün hanımları gelip yanında toplandılar. Hastalığı onüç gün sürdü. Rebiiyülevvel ayının iki gecesini geçince pazartesi günü vefat etti. O zaman hicretin onbirinci senesi idi.»

Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın safer ayının bitimine iki gece kala çarşamba günü hastalığının başladığını söylemişlerdir. O, rebiiyülevvel ayından oniki gece geçtikten sonraki pazartesi günü vefat etmiştir.

Vakidî'nin katibi Muhammed b. Sa'd da bunu kesin olarak ifade etmiş, ayrıca buna ilaveten Rasûlullah (s.a.v.)'ın salı günü defnedildiğini söylemiştir.

Vakidî, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığı Meymune'nin evinde iken başladı.»

Yakup b. Süfyan, Muhummad b. Kays'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığı onüç gün sürdü. Vücudunda biraz hafiflik hissettiği zaman imamlık ederdi. Vücudu ağırlaştığında Ebu Bekir imamlık ederdi.»

Muhammed b. İshak dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), rebiiyülevvel ayından oniki gece geçtikten sonra, Muhacir olarak Medine'ye ulaştığı gün olan pazartesi gününde vefat etti. Rasûlullah (s.a.v.), o sırada hicretinin on yılını doldurmuştu.»

Yakup b. Süfyan, Leys'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), rebiyülevvel ayından bir gece geçtikten sonra, pazartesi günü vefat etti. Zaten ondan tam on yıl önce aynı günde Medine'ye gelmişti.»

Sa'd b. İbrahim ez-Zührî şöyle demiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye gelişinin üzerinden tam on yıl geçtikten sonra rebiyülevvel ayından iki gece geçince pazartesi günü vefat etti.»

Ebu Nuaym el-Fadl b. Dukeyn şöyle demiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye gelişinin onbirinci senesi başında rebiyülevvel ayının ilk pazartesi günü vefat etti.»

Vakidî, Urve ile Aişe'nin şöyle dediklerini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), rebiyülevvel ayının onikinci gecesi geçtikten sonra pazartesi günü vefat etti.»

İbn İshak'ın rivayetine göre Peygamber (s.a.v.), çarşamba gecesi defnedilmiştir.

Seyf b. Ömer, Muhammed b. Ubeydullah el-Arzemî kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccını tamamladığı zaman Medine'ye geldi. Orada zilhicce ayının kalan kısmını, muharrem ve safer aylarını ikamet ederek geçirdi. Rabiülevvel ayından on gece geçtikten sonra, pazartesi günü vefat etti.»

FAİDE

Ebu Kasım es-Süheyli, "er-Ravd" aldı eserinde özetle şöyle der:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın, hicri onbirinci senenin rebiyülevvel ayının onikinci günü olan pazartesi gününde vefat ettiği düşünülemez. Zira o, Veda haccında hicri onbirinci senede cuma günü vakfe yapmıştır. O sene zilhicce ayının birinci günü perşembe idi. Buna göre o senenin aylarını tam veya noksan veya bir kısmını tam, bir kısmını noksan olarak hesaplayacak olursak yine de o sene rebiyülevvel ayının onikinci gününün pazartesi günü olması mümkün görülmemektedir. Ama bir cemaat buna cevap vermeye çalışmıştır. Cevap vermeye çalışsalar bile buna ancak tek yolla cevap verme imkanı vardır ki, o yol da ihtilaf-ı metalidir. Yani ayın doğuşunun mıntikalara göre farklı zamanlarda olmasıdır. Buna göre Mekkeliler, zilhicce ayı hilalini perşembe gecesi görmüşlerdir. Medineliler ise, ancak cuma gecesi görmüşlerdir. Bunu Hz. Aişe'nin ve başkalarının da şu sözü teyid etmektedir:

"Rasûlullah (s.a.v.), zilkade ayının bitimine beş gece kala Medine'den çıkıp Veda haccı için Mekke yoluna koyuldu."

Daha önce de söylediğimiz gibi demek ki, Rasûlullah (s.a.v.)'ın

Medine'den çıkışı mutlaka cumartesi günü olmuştur. İbn Hazm'ın iddia ettiği gibi perşembe günü Medine'den çıkmış değildir. Çünkü o zaman zilkadenin bitimine beş geceden daha fazla bir zaman kalmıştı. Bunda da şüphe yoktur. Onun cuma günü Medine'den çıkmış olması mümkün değildir. Zira Enes demiştir ki:

«Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Medine'de dört rekat, ikinci namazını ise Zu'l-Huleyfe'de iki rekat olarak kıldı.» Bundan da anlaşılıyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), zilkadenin bitimine beş gün kala cumartesi günü Medine'den yola çıkmıştır. Şu halde Medineliler, zilhicce hilalini cuma gecesi görmüşlerdir. Medinelilere göre zilhicce ayının ilk günü cuma idiyse ve ondan sonraki aylarda tam olarak hesaplanmış ise rebiyülevvel ayının ilk günü perşembe günü olur ve onikinci günü de pazartesi günü olur. Doğrusunu Allah bilir.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Enes b. Malik'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), aşırı derecede uzun değildi. Kısa da değildi. İçine kızıl rengin karışmadığı bembeyaz da değildi. Esmer değildi. Saçı çok kıvrırcık olmadığı gibi, dümdüz de değildi. Cenâb-ı Allah, onu kırk yaşının başında peygamber olarak gönderdi. Mekke'de (peygamber olarak) on sene, Medine'de de on sene kaldı. Altmış yaşında Allah onu vefat ettirdi. Vefat ederken saçında, sakalında yirmi beyaz kıl yoktu.»

Süleyman b. Bilal tariki ile gelen bir rivayete göre Enes b. Malik şöyle demiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), altmışüç yaşında iken vefat etti.»

Beyhakî, Ebu Galip el-Bahilî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Enes b. Malik'e şöyle bir soru sordum:

- Rasûlullah (s.a.v.), kaç yaşında iken peygamber oldu?

- Kırk yaşında iken.

- Sonra ne oldu?

- On sene Mekke'de kaldı. On sene Medine'de kaldı. Böylece Aziz ve Celil olan Allah, onu vefat ettirdiği günde altmış yaşını tamamladı. O, en güçlü, en yakışıklı, en güzel erkeklerdendi.»

Müslim, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), altmışüç yaşında iken vefat etti. Ebu Bekir, altmışüç yaşında iken vefat etti. Ömer, altmışüç yaşında iken vefat etti.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), altmışüç yaşında iken vefat etti.»

Buharî, Aişe ile İbn Abbas'ın şöyle dediklerini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), peygamber olduktan sonra Mekke'de on sene

kaldı. O sürede kendisine Kur'ân nazil oluyordu. Medine'de de on sene kaldı.»

Ebu Davud et-Teyalisi, Şube kanalı ile Muaviye b. Ebu Süfyan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), altmışüç yaşında iken vefat etti. Ebu Bekir, altmışüç yaşında iken vefat etti. Ömer, altmışüç yaşında iken vefat etti.»

İbn Asakir, Ebu Yusuf kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah altmışüç yaşında vefat etti. Ebu Bekir ve Ömer de altmışüç yaşında vefat ettiler.

İbn Lehia, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir, tevellüdlerini benim yanımda söylediler. Rasûlullah, Ebu Bekir'den daha büyük idi. Rasûlullah altmışüç yaşında iken vefat etti. Ondan sonra Ebu Bekir de altmışüç yaşında iken vefat etti.»

Sevrî, Kasım b. Abdurrahman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah, Ebu Bekir ve Ömer altmışüç yaşında iken vefat ettiler.»

Hanbel, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'a kırküç yaşında iken Kur'ân nazil oldu. Mekke'de on sene, Medine'de de on sene kaldı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Şabi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), kırk yaşında iken peygamber oldu. Üç sene kaldı. Sonra Cebrail, risaletle yanına gönderildi. Bundan sonra on sene Mekke'de kaldı. Sonra Medine'ye hicret etti. Altmışüç yaşında iken vefat etti.»

Sahih-i Buharî'de, İbn Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), kırk yaşında iken peygamber oldu. Mekke'de onüç sene kaldı. Sonra hicret emri aldı. Hicret ettikten sonra Medine'de on sene kaldı. Sonra altmışüç yaşında iken vefat etti.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), altmışbeş yaşında iken vefat etti.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), peygamber olduktan sonra Mekke'de onbeş sene ikamet etti. Sekiz veya yedi sene ısk görüyor, ses işitiyordu. Sekiz veya yedi sene kendisine vahyediliyordu. Bundan sonra Medine'de de on sene ikamet etti.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Beni Haşim'in azadlısı Ammar'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İbn Abbas'a şöyle bir soru sordum:

- Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman kaç yaşındaydı?

- Senin gibi bir adamın Rasûlullah'ın kavminde bulunupda bu şeyden habersiz olacağını sanmıyorum.

- Ben bunu sordum. Ama bana değişik cevaplar verildi. Senin de bu konuda ne diyeceğini öğrenmek istedim.

- Sen hesap bilir misin?

- Evet...

- Al bakalım öyleyse cevabı: Rasûlullah kırk yaşında iken risaletle görevlendirildi. Bundan sonra bir kısmı güvende, bir kısmı da korkuda olmak üzere Mekke'de onbeş sene ikamet etti. Medine'ye hicret ettikten sonra da on sene yaşadı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Adamın biri, İbn Abbas'a gelip şöyle dedi:

- Mekke'de on sene, Medine'de de on sene müddetle Peygamber (s.a.v.)'e vahiy indi mi?

- Bunu kim söylüyor? Mekke'de onbeş sene, Medine'de de on sene müddetle kendisine vahy nazil oldu. Altmış beş veya daha fazla sene yaşadı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), altmışbeş yaşında iken vefat etti.»

"Şemail" adlı kitabında Tirmizî ve Ebu Ya'lâ el-Musilî ile el-Beyhakî, neseb âlimi Dağfel b. Hanzele eş-Şaybanî'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

«Peygamber (s.a.v.), altmışbeş yaşında iken vefat etti.»

Garip kavillerden biri de Halife b. Hayyat'ın, Katade'den rivayet ettiği şu görüştür:

«Rasûlullah (s.a.v.), altmışiki yaşında iken vefat etti.»

Yine bu garip kavillerden biri de şudur ki, Muhammed b. Amir, Mekhul'ün şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), altmışiki sene birkaç ay yaşadktan sonra vefat etti.»

Yakup b. Süfyan, Mekhul'ün şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), altmışiki buçuk yaşında iken vefat etmiştir.»

Bundan daha garip bir görüş de, İmam Ahmed b. Hanbel'in Hasan'dan rivayet ettiği şu kavildir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'a Mekke'de sekiz yıl, hicret ettikten sonra da (Medine'de) on yıl süre ile Kur'ân nazil oldu.»

Ravi Hasan, eğer cumhur-u ulemanın dediği gibi kırk yaşında iken Hz. Peygamber'e Kur'ân nazil olmaya başlamıştır, diyenlerden ise, demek ki, ona göre Peygamber (s.a.v.), ellisekiz yıl ömür sürmüştür.

tür ki, bu da cidden garip bir kavildir. Ama Müsedded tariki ile Hasan'ın şöyle dediğini rivayet etmişizdir:

«Rasûlullah (s.a.v.), altmış yaşında iken vefat etmiştir.»

Halife b. Hayyat, Hasan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), kırkbeş yaşında iken peygamber oldu. Bundan sonra Mekke'de on yıl, Medine'de de sekiz yıl ikamet etti ve altmışüç yaşında iken vefat etti.»

Bu niteliği ile bu kavil cidden gariptir. Doğrusunu Allah bilir.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN YIKANMASI

Daha önce de anlattığımız gibi Müslümanlar, pazartesi gününün kalan kısmı ile salı günü, Ebu Bekir es-Sıddık'a bey'at işi ile meşgul oldular. Bey'at işi tamamlanıp herşey yerli yerine konduktan sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın techizine başladılar. Bu hususta karşılaştıkları müşkülleri halletmede Ebu Bekir es-Sıddık'ın rehberliğine başvurdu-
lar.

İbn İshak dedi ki: Ebu Bekir'e bey'at edildikten sonra insanlar sa-
lı günü Rasûlullah (s.a.v.)'ın techiz işine yöneldiler. Hz. Aişe'nin dedi-
ğine göre Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Çarşamba ge-
cesi defnedildi.

Ebu Bekir b. Ebi Şeybe, Ebu Muaviye kanalı ile Büreyde'nin şö-
yle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ı yıkama işine başladıkları zaman içeriden bir
ünleyici onlara şöyle seslendi:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın gömleğini üzerinden çıkarmayın!»

Muhammed b. İshak, Yahya b. Abbad b. Abdullah b. Zübeyr ka-
nalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Sahabeler, Rasûlullah (s.a.v.)'ı yıkamak istedikleri zaman, "Diğer
ölüler gibi Rasûlullah (s.a.v.)'ın elbiselerini çıkaralım mı, yoksa oldu-
ğu gibi üzerinde bırakarak mı onu yıkayalım?" diye ihtilaf ettikleri
zaman Allah, onların üzerine uyku verdi. Öyle ki, hepsinin çenesi gö-
ğüslerinin üzerine düştü. Sonra Ka'be tarafından, kim olduğunu bil-
medikleri bir konuşmacı onlara şöyle dedi:

- Peygamberi, elbiseleri üzerinde olduğu halde yıkayın.

Onlar da kalkıp Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gittiler. Gömleği
üzerinde olarak onu yıkadılar. Gömleğinin üzerine su döküyorlar,
onun vücudunu, ellerini değdirmeksizin gömleği ile ovalıyorlardı.
Eğer sonradan öğrendiğimi daha işin başında iken bilseydim, Rasû-
lullah (s.a.v.)'ı başkaları değil, sadece kadınları yıkardı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Yakub kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle de-
diğini rivayet etmiştir:

«Halk, Rasûlullah (s.a.v.)'ı yıkamak için toplandı. Evde aile efradından başkası yoktu. Sadece Abbas b. Abdülmuttalib, Ali b. Ebi Talib, Fadl b. Abbas, Küsm b. Abbas, Üsame b. Zeyd b. Harise ve Rasûlullah'ın azadlısı Salih vardı.

Bunlar, Rasûlullah'ı yıkamak için toplandıklarında cemaatin gerisinden Evs b. Havla el-Ensârî (Beni Avf b. Hazrec'ten biri olup Bedir savaşına katılmıştır.), Ali b. Ebi Talib'e seslenerek şöyle dedi:

- Ey Ali, Allah aşkına Rasûlullah'ı yıkama işinde bize de pay ver.

Hz. Ali ona:

- Haydi sen de gir içeri, dedi. Evs içeri girdi. Rasûlullah'ın yıkanması işinde hazır bulundu. Ama yıkama işine karışmadı.

Üzerinde gömleği bulunduğu halde Rasûlullah'ı Hz. Ali kendi göğsüne yasladı. Abbas, Fadl ve Küsm, Rasûlullah'ın cesedini Ali ile birlikte, sağa sola çeviriyorlardı. Üsame b. Zeyd ile Rasûlullah'ın azadlısı Salih, cesedinin üzerine su döküyorlardı. Ali de onu yıkıyordu ve yıkayıcının, ölünün vücudundan görebileceği yerlerden başka hiçbir yerini görmedi. Yıkarken şöyle diyordu:

- Anam babam sana feda olsun. Sen diri iken de, ölü iken de ne hoş kokuyorsun.

Rasûlullah'ı su ve sedir ile yıkama işini tamamladıktan sonra kuruladılar. Sonra ölüye yapılan işleri yaptılar. Daha sonra onu üç esvaba sardılar. Bunlardan ikisi beyazdı. Bir de aba ve hibre kumaşına sardılar. Sonra Abbas, iki adamı çağırıp onlara şöyle dedi:

- Biriniz, Ebu Ubeyde b. Cerrah'a gitsin (Ebu Ubeyde, Mekkeliler için normal mezar kazardı.). Diğeriniz de Ebu Talha b. Sehl el-Ensârî'ye gitsin (Ebu Talha ise, Medineliler için lahid yapardı.).

Bu iki adamı gönderdiği zaman Abbas şöyle dedi:

- Allah'ım, sen Rasûlün için mezar veya lahiden birini seç.

Abbas'ın görevlendirdiği adamlar gitti. Ebu Ubeyde'nin yanına giden adam Ebu Ubeyde'yi bulamadı. Ebu Talha'nın yanına giden adam ise Ebu Talha'yı bulup getirdi. O da Rasûlullah (s.a.v.) için lahid yaptı.»

Yunus b. Bükeyr, Alba b. Ahmer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ali ile Fadl, Rasûlullah (s.a.v.)'ı yıkıyorlardı. Ali'ye şöyle bir nida geldi:

- Gözünü semaya kaldır.»

Bu, münkati bir rivayettir.

Ben derim ki: Bazı sünen sahipleri, Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

«Rasûlullah (s.a.v.), bana dedi ki:

- Ey Ali, uyluğunu kimseye gösterme. Diri veya ölü bir kimsenin

de uyluğunu yıkama.»

Bu hadis ile Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'ye kendi nefsi hakkında önceden duyuruda bulunmuştur. Doğrusunu Allah bilir.

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ı yıkadım. Ölüden çıkabilecek şeylere bakmak istedim. Ama birşey görmedim (Vücudundan bir pislik çıktığını görmedim.). Rasûlullah (s.a.v.) hayatta iken de, ölü iken de hoş ve temiz kokuyordu.»

Beyhakî, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in defin işini dört kişi yürüttü. Bunlar; Ali, Abbas, Fadl ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısı Salih idi. Ona bir lahid kazdılar. Üzerine kerpiç koydular.»

Beyhakî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), kendisini benden başkasının yıkamamasını vasiyet etti ve dedi ki: «Benim avretimi gören kimsenin gözleri mutlaka kör olur.»

Hz. Ali dedi ki: Abbas ile Üsame, perde gerisinden bana su veriyorlardı. Rasûlullah'ın herhangi bir organını tutup çevirirken, benimle birlikte üç kişi daha çeviriyordu. Böylece yıkama işini tamamladım.»

Ben derim ki: Bu, gerçekten garib bir rivayettir.

Beyhakî, Muhammed b. Ali Ebu Cafer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), sidr ile üç kez yıkandı. Gömleği üzerinde iken yıkandı. Onu, Kuba'da Sa'd b. Hayseme'ye ait bir kuyunun suyu ile yıkadılar. Rasûlullah, hayatta iken o kuyunun suyundan içerdi. Yıkama işini Ali yaptı. Fadl da onu kucağında tutuyordu. Abbas ise su döküyordu. Ve o esnada Fadl şöyle diyordu: «Bana biraz rahat ver. Damarımı kestir. Üzerime birşeyin sarkıtıldığını hissediyorum.»

Vakidî, Asım b. Abdullah el-Hakemî kanalı ile Ömer b. Abdî'l-Hakem'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Gars kuyusu ne güzel bir kuyudur. O, Cennet pınarlarından. Suyu da, suların en güzeldir.»

Rasûlullah (s.a.v.), o kuyunun suyunu, içimi tatlı bir su olarak götürdü. Cenazesi de o kuyunun suyu ile yıkandı.

Seyf b. Ömer, Muhammed b. Adiy kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Mezar kazma işi tamamlanıp insanlar öğle namazını kıldıktan sonra Abbas, Rasûlullah (s.a.v.)'ı yıkamaya başladı. Mübarek vücudunu sinekler ısırmasınlar diye dört bir yanına ev içinde Yemen kumaşından perdeler çekti. Kendisi içeri girdi. Ali ile Fadl'ı çağırdı. On-

lara su vermeye gittiği zaman Ebu Süfyan b. Haris'i çağırdı. Onu da gasilhaneye soktu. Haşimoğullarından bazı adamlar ise, perdelerle ayrılmış gasilhanenin gerisinde duruyorlardı. Ensâr'dan bazı adamlar da gasilhaneye girmek istemişlerdi ama babam bunu kabul etmemiş, yine aynı talepte bulunmuşlardı. Bunlardan biri Evs b. Havli idi. Allah onların tamamından razı olsun.»

Seyf, daha sonra İbn Abbas'ın Rasûlullah'ın gasilhanesinin çevresine perdeler dikildiğini, Abbas'ın oraya Ali, Fadl, Ebu Süfyan, Üsâme ve perdenin gerisinde ev içindeki Haşimoğullarından bazı adamları aldığını, onların Allah tarafından uykuya daldırıldıklarını ve bir sesin kendilerine: «Rasûlullah'ı yıkamayın. Çünkü o temizdir.» dediğini, Abbas'ın da uygundur, dediğini, Ehl-i Beytin de «Bu ses doğru ise: «Duyduğumuz ve ne olduğunu bilmediğimiz bir sestten dolayı sünneti terkedecek değiliz.» dediğini anlatmıştır.

Orada bulunanlar, ikinci kez uykuya daldılar. O ses kendilerine: «Rasûlullah'ı elbisesiyle birlikte yıkayın?» dedi. Ehl-i Beyt: «Hayır, olmaz.» dediyse de Abbas: «Evet, öyle olsun.» dedi. Gömleği ve yeleği üzerinde olarak Rasûlullah'ı yıkamaya başladılar. Temiz su ile onu yıkadılar. Kafur kokusunu secde yerlerine ve mafsallarına sürdüler. Gömleği ve yeleği sıkıldı. Sonra kefenlerinin içine konuldu. Onu öd ve anber ağacı ile buhurladılar. Sonra alıp kanepesinin üzerine koydular. Üzerini örttüler.»

Bu rivayette, çok garip ve tuhaf ifadeler vardır.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN KEFENLENMESİ

İmam Ahmed b. Hanbel, Velid b. Müslim kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen mamulü pamuklu bir beze konuldu. Sonra ondan uzaklaştırıldı.»

Kasım dedi ki: O kefenin bir parçası hâlâ yanımızdadır.

İmam Ebu Abdillah Muhammed b. İdris eş-Şafiî, Malik kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen'in Sahuliye kentinde imal edilmiş üç beyaz kefene sarıldı. İçinde gömlek ve sarık yoktu.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Sahuliye kentinde imal edilmiş üç beyaz esvaba sarılıp kefenlendi.»

Ebu Davud, Kuteybe kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen mamulü üç beyaz parça pamuklu ku-

maşa sarılıp kefenlendi. İçinde gömlek ve sarık yoktu.»

Hız. Aişe'ye: «Rasûlullah, iki kumaşa ve Yemen yapısı pamuklu bir hırkaya sarılıp kefenlendi.» dedikleri hatırlatıldığında o şöyle dedi: «Bir hırka getirildi. Ama geri çevirdiler. Rasûlullah'ı onunla kefenlemediler.»

Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile Hız. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.av.), Sahuliye kenti imalatından olan üç beyaz parça pamuklu beze sarılıp kefenlendi. İçinde gömlek ve sarık yoktu. Elbiseye gelince, insanlar bunu karıştırmışlardır. Ben, Rasûlullah'ın içine konulup kefenlenmesi için bir elbise aldım. Ama onu yerinde bıraktım. Abdullah b. Ebibekir onu alıp: «Bunu ben kendime alıkoyacağım ki, öldüğüm zaman beni buna sarıp kefenlesinler. Eğer Allah, Rasûlünün bu kefenle kefenlenmesine razı olsaydı mutlaka bununla kefenlenirdi.» dedi. Sonra Abdullah onu sattı, parasını sadaka olarak dağıttı.»

Beyhakî, Hız. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen yapısı pamuklu bir hırkayla kefenlendi. Bu kefen, Abdullah b. Ebu Bekir'e aitti. Rasûlullah'a sarıldı. Ama sonra üzerinden çıkarıldı. Abdullah b. Ebu Bekir, bu kefeni kendi şahsı için ayırıp alıkoydu ki, öldüğü zaman buna sarılıp kefenlensin. Ama bunu aldıktan sonra şöyle dedi:

- Cenâb-ı Allah'ın Rasûlüne kefen olarak sarılmasını menettiği şeyi ben kendim için alıkoyacak değilim.

Böyle dedikten sonra o kefeni satıp parasını sadaka olarak verdi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile Hız. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen imalatı olan yumuşak ve ince dokumalı üç esvaba sarılıp kefenlendi.»

Ebu Ya'lâ el-Musilî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Sahuliye kenti imalatından olan üç beyaz esvaba sarılıp kefenlendi.»

Bazı rivayetlerde anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Umman'ın dağ tarafında yüksek bir mıntıkada bulunan Suhariye kenti imalatından olan iki kumaş ile Yemen yapısı pamuklu bir hırkaya sarılıp kefenlendi.

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), üç kumaşa sarılıp kefenlendi. Vefat ederken üzerinde bulunan gömleği de üzerinde bırakıldı. Ayrıca Necran yapısı bir elbisesi de üzerinde idi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet et-

miştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), iki beyaz kumaş ile kırmızı renkli bir hırkaya konulup kefenlendi.»

Ebu Ya'lâ, Fadl'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Sahuliye kenti imalatı olan iki beyaz kumaşa sarılıp kefenlendi.»

Hafız İbn Asakir, Ebu Tahir el-Muhallis kanalı ile Ebu İshak'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Abdûlmuttalib oğullarının bir araya gelip oturdukları meclise uğradım. Sayıları çok idi. Kalabalıktılar. Onlara şöyle bir soru sordum:

- Rasûlullah (s.a.v.), kaç beze sarılıp kefenlendi?

- İçinde gömlek, kaftan ve sarık bulunmayan üç beze sarılıp kefenlendi.

- Bedir gününde sizden kaç kişi esir düştü?

- Abbas, Nevfel ve Akil esir düştü.»

Beyhakî, Zührî tariki ile Ali b. Hüseyin Zeynelabidin'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), üç beze sarılıp kefenlendi. Bunlardan biri, Yemen imalatından olan bir hırka idi.»

Hafız İbn Asakir, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ı, Sahuliye kenti imalatından iki beze ve Yemen imalatından bir hırkaya sarıp kefenledim.»

Ebu Said İbn Arabî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen yapısı ince ve yumuşak iki kumaş ile Necran hırkasına sarılıp kefenlendi.»

Hafız el-Beyhakî, Harun b. Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ali'nin yanında misk vardı. Vefat ettiği zaman bu kokunun kendisine sürülmesini vasiyet etti ve şöyle dedi: «Bu, Rasûlullah'ın cesedine sürülen kokunun arta kalan kısmıdır.»

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN NAMAZI

Daha önce de geçen ve Beyhakî tarafından İbn Mesud'dan rivayet edilen bir hadiste anlatıldığına göre Peygamber (s.a.v.), vefat ettiği zaman kendisini ehl-i beytinden erkeklerin yıkamasını vasiyet etmiş ve şöyle demiştir: «Beni şu elbiselerimle veya Yemen imalatından olan kumaşlarla, yahud Mısır'ın beyaz kumaşlarıyla kefenleyin.»

Yine bu vasiyetinde Peygamber (s.a.v.), kendisini kefenledikleri zaman mezarının kenarına bırakmalarını, sonra yanından çıkıp gitmelerini, melekler gelip üzerine namaz kıldıktan sonra ehl-i beytin-

den erkeklerin yanına gelip üzerine namaz kılmalarını, sonrada insanların birer birer gelip namaz kılmalarını söylemiştir.

Bu hadisin sıhhatinde şüphe vardır. Nitekim bunu daha önce de belirtmiştik. Doğrusunu Allah bilir.

Muhammed b. İshak, Hüseyin b. Abdullah b. Ubeydullah b. Abbas kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiğinde yanına erkekler gidip imamsız olarak namaz kıldılar. Grup grup gidip bu görevlerini ifa ettiler. Nihayet tamamladılar. Sonra kadınlar gidip üzerine namaz kıldılar. Sonra çocuklar gidip üzerine namaz kıldılar. Sonra sırasıyla akın akın köleler gidip üzerine namaz kıldılar. Rasûlullah üzerine namaz kılarlarken onlara hiç kimse imamlık etmedi. Herkes kendi başına kıldı.»

Vakidî, Sehl b. Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), kefene konulduktan sonra kanepesinin üzerine bırakıldı. Sonra götürülüp mezarının kenarına konuldu. Sonra insanlar akın akın yanına gidip namaz kıldılar. Namazı kılarlarken onlara hiç kimse imamlık etmedi.»

Vakidî, Musa b. Muhammed b. İbrahim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Babamın bir el yazısına rastladım. Şunları yazmıştı: Rasûlullah (s.a.v.), kefenlendikten sonra kanepesinin üzerine konuldu. Ebu Bekir, Ömer ve beraberlerinde Muhacirlerle Ensâr'dan eve sığacak kadar bir grup içeri girdiler. Ebu Bekir'le Ömer şöyle dediler:

- Ey peygamber, Allah'ın selamı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun.

Ebu Bekir'le Ömer gibi Muhacirler ve Ensâr da ona selam verdiler. Sonra saf halinde dizildiler. Ama onlara hiç kimse imamlık etmedi. Böylece namazlarını kıldılar.

Ebu Bekir ile Ömer birinci safta, Rasûlullah'ın hizasında durmuşlardı. Şöyle dediler:

- Allah'ım, biz senin Rasûlünün kendisine nazil olan emirleri tebliğ ettiğine tanıklık ediyoruz. Ümmetine nasihat verdi. Allah yolunda cihad etti. Nihayet Allah, dinini güçlendirdi, kelimesi tamamlandı. Böylece tek ve ortaksız Allah'a iman edildi. Ey Rabbimiz, bizi peygamberine nazil olan kavle tabi olanlardan kıl. Bizimle onun arasında öyle bir işaret koy ki onu bizimle, bizi de onunla tanıyasın. Doğrusu o, mü'minlere karşı şefkatli ve merhametli idi. Ona olan imanımıza karşı bir bedel istemiyoruz ve ebediyete kadar da bu imanımızı değersiz şeylerle satacak değiliz.

Ebu Bekir ile Ömer'in bu dualarının sonunda insanlar âmin, âmin diyorlardı. Bir kısmı dışarı çıkıyor, başkaları içeri giriyorlardı. Nihayet böylelikle erkekler, sonra kadınlar, sonra çocuklar cenaze

namazını kıldılar.

Denildi ki: Müslümanlar, Rasûlullah'ın üzerine pazartesi günü zevalden sonra başlayıp salı günü aynı vakte kadar cenaze namazı kılmaya devam ettiler. Yine üç gün süre ile Rasûlullah'ın üzerine cenaze namazı kılmış olduklarını söyleyenler de olmuştur. Nitekim bununla ilgili açıklama yakında gelecektir. Doğrusunu Allah bilir.

Müslümanların, Rasûlullah (s.a.v.)'ın üzerine imamsız olarak birer birer cenaze namazı kılmış oldukları hususunda ihtilaf yoktur. İcma vardır. Bunun gerekçesi hususunda ise farklı görüşler beyan edilmiştir. Eğer İbn Mesud'dan nakletmiş olduğumuz hadis sahih ise, o hadis bu hususta bir nass olur ve bu, manasını anlamakta güçlük çekilen, fakat taabbüd kabilinden olan bir meseledir. Herhangi bir kimse çıkıp şöyle bir gerekçe ileri süremez: «Müslümanlar, Rasûlullah'ın üzerine cenaze namazını kendi başlarına ferdi olarak kıldılar. Çünkü imamları yoktu.» Böyle bir iddiada bulunamaz. Çünkü daha önce de açıkladığımız gibi Müslümanlar, Ebu Bekir (r.a.)'e bey'atı tamamladıktan sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın techizine başladılar. Bazı âlimler demişler ki: Rasûlullah'ın üzerine cenaze namazını kılan Müslümanlara sadece bir tek şahıs imamlık yapmadı, herkes namazını kendi başına kıldı. Peşpeşe, birer birer gelen Müslümanların, Rasûlullah üzerine kıldıkları cenaze namazı tekerrür etti. Erkek, kadın, çocuk, köle, cariye, bütün ashab teker teker kılarak mükerreren onun üzerine cenaze namazını kılmış olsunlar diye böyle bir yol takip edilmiştir.

Süheylî'ye gelince, o, özetle şöyle der: Cenâb-ı Allah, kendisinin ve meleklerin, Rasûlullah üzerine namaz kıldıklarını haber vermiştir. Mü'minlerden de her birinin kendi başına Rasûlullah üzerine namaz kılmalarını emretmiştir. Rasûlullah'ın vefatından sonra üzerine kılınacak namaz bu kabildendir. Ayrıca melekler de bu hususta bizim için uyulacak önderlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Şafîi ashabından müteahhirin bazı kimseler, sahabelerden başkalarının Peygamber Efendimiz'in mezarı üzerine namaz kılmalarının meşru olup olmadığı hususunda ihtilaf etmişlerdir. Bunun normal olabileceği söylenmiştir. Zira böyle diyenlere göre Peygamber (s.a.v.)'in mübarek cesedi mezarında taptaze durmaktadır. Çünkü Cenâb-ı Allah, peygamberlerin cesedlerini yemesini yere haram kılmıştır. Nitekim sünenlerde ve diğer hadis kitaplarında bu konuda hadisler varid olmuştur. Buna göre Rasûlullah (s.a.v.), mezarında sanki bugün ölmüş gibidir. Başkaları ise, Rasûlullah'ın mezarı üzerine kendisinden sonraki sahabelerden başkalarının namaz kılmalarının uygun olmayacağını söylemişlerdir. Zira sahabelerden sonra gelen zevat böyle yapmamıştır. Eğer meşru birşey olsaydı, önce onlar yaparlar ve bunu devam ettirirlerdi. Doğrusunu Allah bilir.

PEYGAMBER (S.A.V.), NEREYE VE NE ŞEKİLDE DEFNEDİLDİ? GECE Mİ, YOKSA GÜNDÜZ MÜ DEFNEDİLDİ?

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile Abdülaziz b. Cüreyc'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Ashab, Peygamber (s.a.v.)'i nereye defnedeceğini bilemedi. Nihayet Ebu Bekir, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurmuş olduğunu söyledi:

«Peygamberler, vefat ettikleri yere defnedilirler.» Bunun üzerine sahabeler, Peygamber (s.a.v.)'in yatağını biraz geriye çektiler. Yatağının bulunduğu yeri kazdılar.»

Aslında ravi Abdülaziz b. Cüreyc ile Ebu Bekir es-Sıddık arasında inkita vardır. Abdülaziz, Ebu Bekir'in sağlığına yetişmemiştir. Ama Hafız Ebu Ya'lâ, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ashab, Rasûlullah (s.a.v.)'in nereye defnedilmesi gerektiği hususunda ihtilafa düştü ki, Ebu Bekir, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurmuş olduğunu söyledi:

"Her peygamber, mutlaka kendisi için en çok sevimli olan yerde vefat etmiştir." Madem ki böyle, onu vefat ettiği yere defnedin.»

Tirmizî, Ebu Küreyb kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiğinde sahabeler onu nereye defnedecekleri hususunda ihtilafa düştüler. Ebu Bekir şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'dan şöyle birşey duydum. Ben bunu unutmuş değilim. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

"Cenâb-ı Allah, her peygamberi, mutlaka defnedilmek istediği yerde vefat ettirmiştir." Madem böyle, onu yatağının bulunduğu yere defnedin.»

Ebu Bekir b. Ebu'd-Dünya, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Medine'de iki mezar kazıcısı vardı. Peygamber (s.a.v.) vefat ettiği zaman:

- Onu nereye defnedelim? diye sordular. Ebu Bekir (r.a.):

- Onu vefat ettiği yerde defnedelim, dedi. Mezar kazıcılardan biri yarık şeklinde kazar, diğeri ise lahid yapardı. Lahid yapan geldi ve Peygamber (s.a.v.) için lahid şeklinde mezar hazırladı.»

Ebu Ya'lâ, Cafer b. Mihran kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Sahabeler, Rasûlullah (s.a.v.) için mezar kazmak istediklerinde Ebu Ubeyde el-Cerrah, Mekkeliler gibi normal yarık şeklinde mezar kazardı. Ebu Talha Zeyd İbn Sehl ise, Medineliler için lahid yaparak

mezar kazardı. Abbas, iki adam çağırdı. Onlardan birine:

- Sen Ebu Ubeyde'ye git, diğerine ise:

- Sen de Ebu Talha'ya git, dedi.

Bunları gönderdikten sonra da:

- Allah'ım, sen Rasûlün için (normal yarık şeklindeki mezarı veya lahid şeklindeki mezarı) seç, diye dua etti.

Ebu Talha'ya giden adam, Ebu Talha'yı bulup getirdi. O da Rasûlullah (s.a.v.) için lahid şeklinde mezar hazırladı.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın salı günü techiz işi tamamlandığı zaman, evinde, kanepesinin üzerine konuldu. Müslümanlar, onu nereye defnedecekleri hususunda ihtilaf ettiler. Adamın biri: «Onu mescidine defnedelim.» derken, bir başkası da: «Onu ashabının defnedildiği yere defnedelim.» dedi. Bunun üzerine Ebu Bekir şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: «Her peygamber, mutlaka vefat ettiği yere defnedilmiştir.»

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'ın yatağı, bulunduğu yerden kaldırıldı. Oraya mezar kazıldı. Sonra insanlar peşpeşe Rasûlullah'ın yanına bırakıldılar. Önce erkekler gelip namaz kıldılar. Sonra kadınlar, sonra çocuklar gelip namaz kıldılar. Rasûlullah (s.a.v.) üzerine cenaze namazı kılarlarken insanlara hiç kimse imamlık yapmadı. Rasûlullah (s.a.v.), çarşamba gecesı gece ortasında defnedildi.»

İbn Mace de, Muhammed b. İshak'tan böyle bir rivayette bulunmuş ve rivayetin sonuna şunu eklemiştir:

«Ebu Talib oğlu Ali, Abbas'ın oğulları Fadl ile Küsm ve Rasûlullah'ın azadlısı Şukran, Rasûlullah (s.a.v.)'ı mezarına koydular. O esnada Evs b. Havlî (yani Ebu Leyla), Ali b. Ebi Talib'e şöyle dedi:

- Allah aşkına Rasûlullah'a hizmet hususunda bize de pay ver.

Bunun üzerine Ali, ona:

- Sen de gel mezara in, dedi.

Rasûlullah'ın azadlısı Şukran, sağlığında iken Rasûlullah'ın giydiği bir kadifeyi getirip mezara gömdü ve:

- Vallahi senden sonra artık, hiç kimse bunu giyemez, dedi. O kadife de Rasûlullah'la birlikte mezara defnedildi.»

Beyhakî, Muhammed b. Abdurrahman b. Abdullah b. Husayn ya da Muhammed b. Cafer b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman onun defni hususunda sahabeler ihtilafa düştüler. Onu nasıl defnedelim? Onu diğer insanların defnedildikleri yere mi defnedelim, yoksa evlerinden birine mi defnedelim? dediler. Ebu Bekir kalkıp şöyle dedi:

- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: «Cenâb-ı Allah, her peygamberi vefat ettirdiği zaman, o peygamber mutlaka vefat ettiği yere defnedilmiştir.» Bunun üzerine Rasûlullah, yatağının bulun-

duğu yere defnedildi. Yatağı kaldırıldı. Yatağının bulunduğu yer kazıldı.»

Vakidî, Abdurrahman b. Said (İbn Yebu)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.) vefat ettiği zaman ashab, mezarının yeri hususunda ihtilafa düştü. Kimi: "Baki mezarlığında ona bir mezar kazalım, böylece oradaki mevta için de çokça istiğfarda bulunulmuş olur." dedi. Kimi: "Minberinin yanında ona bir mezar kazalım." dedi. Kimi de: "Namazgahında onun için mezar kazalım." dedi. Bunun üzerine Ebu Bekir gelip şöyle dedi:

- Bu hususta benim yanımda bilgi ve haber vardır. Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: «Her hangi bir peygamber öldüğü zaman mutlaka öldüğü yerde defnedilirdi.»

Hafız el-Beyhakî, Suffa ashabından Salim b. Ubeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah vefat ettiği zaman Ebu Bekir yanına gitti. Sonra dışarı çıktı. Ebu Bekir'e şöyle denildi.

- Rasûlullah (s.a.v.), vefat etti mi?

- Evet. Böylece Müslümanlar, Ebu Bekir'in dediği şeyin, yani Rasûlullah'ın vefatının gerçek olduğunu anladılar.

- Üzerine namaz kılalım mı? Ve nasıl kılalım?

- Cemaat cemaat gelir, üzerine namaz kılarırsınız. (Böylece Müslümanlar, Ebu Bekir'in dediği şeyin gerçek olduğunu anladılar.)

- Rasûlullah defnedilecek mi ve nereye defnedilecek?

- Allah'ın, onu vefat ettirdiği yere defnedilecektir. Çünkü o, çok temiz ve hoş bir yerde ruhunu teslim etmiştir. (Bunun üzerine Müslümanlar, Hz. Ebu Bekir'in dediği şeyin gerçek olduğunu anladılar.)»

Beyhakî, Süfyan b. Uyeyne kanalı ile Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Aişe, insanlar arasında en iyi rüya tabir eden babası Ebu Bekir'e, bir rüyasını anlatıp şöyle dedi:

- Ben, üç ayın kucığıma düştüğünü gördüm.

- Eğer rüyan doğru ise senin evine yeryüzü halkının en hayırlılarından üç kişi defnedilecektir.

Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman Ebu Bekir, kızına şöyle dedi:

- Ey Aişe, işte senin rüyada gördüğün üç aydan en hayırlısı budur!»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir rivayette, Hz. Aişe şöyle demiştir:

«Peygamber (s.a.v.), benim günümde ve benim odamda vefat etti. Vefat ederken başı göğsüm ile çenem arasında idi. Dünyadan ayrılır-

ken son saatinde ve ahirete irtihal ederken ilk saatinde Cenab-ı Allah, onun tükürüğü ile benim tükürüğümü birleştirdi.»

Sahih-i Buharî'de Ebu Avane, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Vefat hastalığında Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim:

"Allah, Yahudilerle Hristiyanlara lanet etsin. Onlar, peygamberlerinin mezarlarını mescid edindiler."

Eğer böyle bir durum söz konusu olmasaydı, Rasûlullah, mezarını açığa çıkarırdı. Yalnız o, mezarının mescid edinilmesinden çekindi.»

İbn Mace, Mahmud b. Gaylan tariki ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiğinde Medine'de biri lahid yapan, diğeri de normal yarık şeklinde mezar kazan iki kişi vardı. Sahabeler:

- Rabbinize istihare yapar, bizim için en hayırlı olanı tercih etmesini diler ve bu iki adama da haber göndeririz. Hangisi önce gelirse, diğerini bırakır ve önce gelenin usulüne göre mezar hazırlarız, dediler. İkisine de haber gönderildi. Lahid yapan adam önce geldi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) için lahid şeklinde mezar hazırladılar.»

Yine İbn Mace, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettiği zaman sahabeler, lahid şeklinde mi mezar yapalım, yoksa yarık şeklinde mi mezar yapalım? diye ihtilafa düştüler. Sesleri yükselip gürültü yaptılar. Bunun üzerine Hz. Ömer kalkıp şöyle dedi:

- Diri iken de, ölü iken de Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında gürültü yapmayın. (Veya buna benzer şeyler söyledi.). Siz şimdi, hem yarık şeklinde mezar kazana, hem de lahid şeklinde mezar yapana haber gönderin.

İkisine de haber gönderdiler. Ama lahid yapan kişi önce geldi. lahid yaptı. Sonra Rasûlullah, lahide defnedildi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in mezarının altına kırmızı renkli bir kadife elbise serildi.»

Vekî, dedi ki:

«Bu, sadece Rasûlullah (s.a.v.)'a mahsus bir durum idi.»

İbn Sa'd, Hasan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın altına, sağlığında giydiği kırmızı renkli kadife bir elbise serildi. Defnedildiği yer rutubetli idi.»

Hüseyin b. Mansur, Hasan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in mezarına, Hüneyin gününde ele geçirdiği

kırmızı bir kadife konuldu. Çünkü defnedildiği yer, tuzlu bir yerdı.»

Muhammed b. Sa'd, Hammad b. Halid el-Hayyat tariki ile Hasan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

«Lahdime bir kadife serin. Çünkü yer, peygamberlerin cesedlerine musallat kılınmamıştır.»

Hafız el-Beyhakî, Müsedded kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'i yıkadım. Yıkama esnasında ölüden çıkabilecek (pislik ve benzeri) şeylere baktım. Ama Rasûlullah'tan böyle bir şey çıktığını görmedim. O, diri iken de, ölü iken de temiz ve hoş idi.»

Peygamber (s.a.v.)'i defnedip üzerine örtme işini dört kişi üstlendi. Bunlar; Ali, Abbas, Fadl ve Peygamber (s.a.v.)'in azadlısı Salih idiler. Peygamber (s.a.v.)'in mezarı lahid şeklinde hazırlanmıştı. Üzerine kerpiç dizildi.»

Beyhakî, bazılarının şöyle dediklerini nakletmiştir: Peygamber (s.a.v.)'in lahdinin üzerine dokuz kerpiç konuldu.

Vakidî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü güneşin zevale erdiği vakitten itibaren salı günü aynı vakte kadar kanepesi üzerinde kaldı. İnsanlar gelip üzerine namaz kılıyorlardı. Kanepesi, mezarının kenarında idi. Kanepe cihetinde onun için mezar kazmak istedikleri zaman ayak ucunda kazmaya başladılar. Oradan mezara konuldu. Mezarına Abbas, Ali, Küsm, Fadl ve Şukran girdiler.»

Beyhakî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'in mezarına Abbas, Ali ve Fadl girdiler. Lahdini Ensâr'dan bir adam yapmıştı. O adam Bedir gününde şehitlerin mezarını da lahid şeklinde hazırlamıştı.»

İbn Asakir dedi ki: «Doğrusu o adam, Uhud gününde şehitlerin mezarlarını lahid şeklinde hazırlamıştı.»

Önceki sayfalarda geçen İbn İshak'ın, İbn Abbas'tan yaptığı rivayette şöyle denmekte idi:

«Rasûlullah (s.a.v.)'in mezarına Ali, Fadl, Küsm ve Şukran inmişlerdi. Beşinci kişi ise Evs b. Havli idi.»

İbn Abbas'ın bu rivayetinde, Şukran'ın mezara serdiği kadifeden de bahsedilmektedir.

Hafız el-Beyhakî, Ebu Merhab'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hatırladığım kadarıyla ben, Rasûlullah (s.a.v.)'in mezarına dört kişinin indiğini ve onlardan birinin de Abdurrahman b. Avf olduğunu gördüm.»

Ebu Davud, Merhab'tan veya Merhab'ın amcası oğlundan rivayette bulunarak şöyle demiştir:

«Onlar, beraberlerinde Abdurrahman b. Avfı da Rasûlullah'ın mezarına koydular. Ali, defin işini tamamladığı zaman: "Kişiye ancak aile efradı yakın olur." dedi.

Bu, cidden garib bir hadistir. Senedi ise sağlam ve kuvvetlidir. Biz bunu ancak böyle biliriz.

PEYGAMBER (S.A.V)'İ EN SON GÖREN KİŞİ

İmam Ahmed b. Hanbel, Yakub kanalı ile Abdullah b. Haris'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Hz. Ömer veya Hz. Osman'ın hilafeti döneminde Hz. Ali ile beraber umre yaptım. Hz. Ali, kızkardeşi Ümmü Hani binti Ebi Talib'in yanına konuk oldu. Umresini tamamladığı zaman döndü. Yıkanmak isteyince üzerine su döktüm. Gusûl yaptı. Gusûlünü tamamladığı zaman Iraklılardan birkaç kişi yanına gelip şöyle dedi:

- Ey Ebu Hasan! Sana birşey sormaya geldik. Bunu bize anlatmamı isteriz.

- Öyle sanıyorum ki; Muğire b. Şube size, Rasûlullah'ı en son gören kişinin kendisi olduğunu söylemiştir.

- Evet. İşte bunun için sana geldik. Bunu sana soracağız.

- Rasûlullah (s.a.v.)'ı en son gören kişi, Küsm b. Abbas'tır.»

Yunus b. Bükeyr, Muğire b. Şube'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Yüzüğümü Rasûlullah'ın mezarına attım. Millet oradan çıkar-ken ben:

- Yüzüğüm mezara düştü, dedim. Aslında ben, Rasûlullah'ın vücuduna elimi sürmek ve insanların içinde onu en son gören kişi olmak için yüzüğümü kasıtlı olarak mezarına atmıştım.»

Muğire b. Şube'nin böyle demiş olması, gayesine ermiş olduğunu göstermez. Çünkü, Hz. Ali, onun mezara inmesine müsaade etmemiş, başkasına emir vermiş, başkası inerek yüzüğü çıkarıp Muğire'ye vermiş olabilir. Önceki rivayete göre belki de Hz. Ali, Küsm b. Abbas'a emir vermiş, Küsm mezara inip yüzüğü çıkarmış ve yüzüğü, sahibi Muğire b. Şube'ye teslim etmiş olabilir.

Vakidî, Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Muğire b. Şube, yüzüğünü Rasûlullah'ın mezarına attı. Hz. Ali de ona şöyle dedi:

- Sen, "Ben Peygamber (s.a.v.)'in mezarına indim." diyebilmek için yüzüğünü kasıtlı olarak mezara attın.

Böyle dedikten sonra Hz. Ali, mezara inip yüzüğü çıkardı ve Muğire'ye verdi. Veya başka bir adama emir verdi. O adam mezara indi, yüzüğü çıkarıp Muğire'ye verdi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Behz'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ben, Peygamber (s.a.v.)'in cenaze namazında hazır bulundum.

İnsanlar:

- Bu namazı nasıl kılacağız? dediler. Onlara: "Peşpeşe içeri girip kılın." denildi. Onlar da şu kapıdan içeri girip namaz kılıyor, sonra diğer kapıdan dışarı çıkıyorlardı. Lahdine konulduğu zaman Muğire:

- Rasûlullah'ın ayak uçları mezara iyi yerleşmedi, dedi.

Ona:

- Gir de düzelt, dediler. O da mezara girdi. Elini dediği yere soktu, Rasûlullah'ın ayaklarına elini sürdü. Sonra:

- Üzerime toprağı dökün, dedi. Üzerine toprağı döktüler. Nihayet toprak onun bacaklarının yarısına kadar çıktı. Sonra kendisi mezar-
dan çıkıp şöyle dedi:

- İşte ben sizin aranızda, Rasûlullah (s.a.v.)'ı en son gören kişi ol-
dum.»

PEYGAMBER (S.A.V.) NE ZAMAN DEFNEDİLDİ?

Yunus, İbn İshak kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in ne zaman defnedildiğini bilemedik. Ancak çarşamba gecesi, gece yarısında küreklerin sesini duyduk.»

Vakidî, İbn Ebi Sebre tariki ile Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Biz toplanmış, ağlıyorduk. Uyuyamamıştık. Rasûlullah (s.a.v.)'in mübarek naaşı evimizde idi. Onu kanepe üzerinde görerek teselli buluyorduk. Aniden seher vakti kazmaların sesini duyduk. Bağırıp çağırmaya başladık. Mescidekiler de çığlık atmaya başladılar. Medine, hep bir çığlıkla sarsılmaya başladı. Bilal, sabah ezanını okudu. Peygamber (s.a.v.)'i hatırlayınca ağlayıp feryad etmeye başladı. Bu da bizim üzüntümüzü artırdı. İnsanlar onun mezarına girmek teşebbüsünde bulundular. Ama engellendiler. O ne büyük bir musibetti. Ondan sonra hangi musibet başımıza geldiyse Rasûlullah'ın vefat musibetini hatırladığımızda o musibet bizim için basit kalıyordu.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Çarşamba gecesi defnedildi.»

Yakub b. Süfyan, Evzaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü, öğleden önce vefat etti. Salı günü defnedildi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak tariki ile İbn Cüreyc'in söy-

le dediğini rivayet etmiştir:

«Aldığım habere göre Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü kuşluk vakti vefat etmiş ve ertesi gün kuşluk vaktinde defnedilmiştir.»

Yakub, Süfyan kanalı ile Ebu Cafer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. O gün ve o gece bekledi. Salı günü, günün son vaktine kadar durduruldu.»

Bu, garip bir kavildir. Cumhurdan nakledilen meşhur kavle göre Rasûlullah, pazartesi günü vefat etmiş ve çarşamba gecesi defnedilmiştir.

Bu konuda nakledilen garip kavillerden biri de Yakub b. Süfyan'ın Mekhul'den rivayet ettiği şu sözdür:

«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü doğdu. Pazartesi günü ona vahiy geldi. Pazartesi günü hicret etti. Altmışiki buçuk yaşında iken pazartesi günü vefat etti. Üç gün defnedilmeksizin durduruldu. İnsanlar akın akın yanına gelip üzerine namaz kılıyorlardı. Saf tutmadan ve hiç kimse kendilerine imamlık etmeden cenaze namazını kılıyorlardı.»

«Üç gün defnedilmeden durduruldu.» sözü gariptir. Sahih kavle göre Rasûlullah, pazartesi gününün kalan kısmında ve salı gününün tamamında bekledi. Çarşamba gecesi defnedildi. Nitekim bunu önce de söylemiştik. Doğrusunu Allah bilir.

Bunun zıddı, Seyfin, Hişam'ın babasından rivayet ettiği şu sözlerdir: «Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Aynı gün yıkan-
dı. Salı gecesi defnedildi.»

Bu, cidden garip bir rivayettir.

Vakidî, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in mezarı üzerine su serpildi. Su serpen, Bilal b. Rebah'tı. Kırba ile su serpiyordu. Baş kısmının sağ tarafından başlayarak ayak kısmına kadar su serpti. Sonra suyu mezarın iç cidarlarına vurdu. Cidarın üstünden dolaşmayı beceremedi.»

Said b. Mansur, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Salı günü defnedildi.»

İbn Huzeyme, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Salı günü defnedildi.»

Vakidî, Sehl b. Sad'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Salı gecesi defnedildi.»

Ebu Bekir b. Ebu'd-Dünya, Muhammed b. Sa'd'ın şöyle dediğini

rivayet etmiştir.

«Rasûlullah (s.a.v.), rebiyülevvel ayından oniki gece geçtikten sonra pazartesi günü vefat etti. Salı günü defnedildi.»

Abdullah b. Muhammed b. Ebu'd-Dünya, Abdullah b. Ebi Evfa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Ancak salı günü defnedildi.»

RASÛLULLAH (S.A.V.)'İN MEZARININ ŞEKLİ

Mütevâtir olarak bilindiği gibi Peygamber (s.a.v.), Hz. Aişe'nin odasına defnedildi. Bu oda, Mescid-i Nebevi'nin doğu kısmında idi. Mezar, bu odanın kible cihetinde ve batı köşesinde idi. Rasûlullah'tan sonra oraya Ebu Bekir, ondan sonra da Ömer hazretleri defnedilmiştir.

Buharî, Muhammed b. Mukatil tariki ile Ebu Bekir b. Ayyaş'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Süfyan et-Temmar bana dedi ki: Ben, Peygamber (s.a.v.)'in mezarının tümsekli olduğunu gördüm.»

Ebu Davud, Ahmed b. Salih tariki ile Kasım'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Aişe'nin yanına gidip şöyle dedim:

- Ana! Bana Rasûlullah'ın ve iki arkadaşının mezarını aç.

O da bana üç mezarı açtı. Bu mezarlar, yerden ne yüksek, ne de alçak idiler. Arsanın kırmızı toprağı ile düzlenmişler ve tesviye edilmişlerdi. Önce Rasûlullah'ın mezarı, onun sol gerisinde Ebu Bekir'in mezarı, onun da sol gerisinde Ömer'in mezarı vardı.»

Hakim ile Beyhakî, Ebu Füdeyk kanah ile Kasım'ın şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

«Peygamber (s.a.v.)'i önde, Ebu Bekir'in başını Peygamber (s.a.v.)'in iki omuzu arasında, Ömer'in başını da Peygamber (s.a.v.)'in ayak ucunda gördüm.»

Beyhakî dedi ki: Bu rivayet, onların mezarlarının yerle aynı seviyede dümdüz olduğunu göstermektedir. Çünkü çakıl taşları ancak düz zemin üzerinde dururlar.

Bu söz, merhum Beyhakî'nin tuhaf ifadelerindendir. Çünkü bu rivayette çakıl taşlarından hiç bahsedilmemektedir. Söz gelimi çakıl taşları olsa bile, bu taşlar tümsekli mezar üzerinde de durabilirler. Çünkü bu çakılları çamurla o tümsek üzerine yapıştırmak mümkündür.

Vakidî, Cafer'in babası Muhammed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in mezarı düz olarak hazırlanıp tesviye edildi.»

Buharî, Urve'nin babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Velid b. Abdülmelik zamanında bu mezarların üzerinde duvar çöktüğü zaman mezarları yeniden onardılar. Onarıcılar, bir ayak gördüler. Bunun, Peygamber (s.a.v.)'in ayağı olduğunu sanarak korktular. Bu ayağın kesin olarak kime ait olduğunu bilemediler. Bilen bir kimse de çıkmadı. Nihayet Urve onlara şöyle dedi: Hayır vallahi, bu Peygamber (s.a.v.)'in ayağı değildir. Bu Ömer'in ayağıdır.»

Hişam, Hz. Aişe'nin Abdullah Zübeyr'e şöyle vasiyet ettiğini rivayet etmiştir: «Beni Rasûlullah'ın, Ebu Bekir'in ve Ömer'in yanına defnetme. Beni, Baki mezarlığındaki kumalarımın yanına defnet ki, Rasûlullah sayesinde günahsızlığım söylenmiş olmasın. Bu, ebediyete kadar böyle olsun.»

Ben derim ki: Velid b. Abdülmelik, hicretin seksenaltıncı senesinde halife olunca Şam camisinin inşasına başladı. Medine'deki valisi ve amcası Ömer b. Abdülaziz'e Medine mescidini genişletmesi için yazı yazdı. Ömer b. Abdülaziz de doğu cihetinde Mescid-i Nebevî'yi genişletti ve Peygamber hücreğini mescid içine aldı.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN VEFATI İLE MÜSLÜMANLARIN UĞRADIĞI BÜYÜK MUSİBET

Buharî, Süleyman b. Harb kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in hastalığı ağırlaştığı zaman, sıkıntılar onu bürüdü. Fatıma da şöyle dedi:

– Vay benim babamın ağrı ve sancılara! Babam ne kadar da sıkıntı çekiyor.

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

- Babam bugünden sonra artık acı çekmeyecektir, dedi.

Rasûlullah vefat edince Fatıma şöyle dedi:

- Vay benim babama! Kendisini çağıran Rabbinin çağrısına icabet etti. Vay benim babama! Cennetü'l-Firdevs onun makamı oldu. Vay benim babama! Cebrail onun ölüm haberini getirdi.

Rasûlullah vefat edince Fatıma şöyle dedi:

- Ey Enes! Rasûlullah'ın üzerine toprak savurmanıza gönlünüz razı olur mu?»

İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid ve onun vasıtasıyla Hammad b. Zeyd kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), defnedildiği zaman Fatıma şöyle dedi:

- Ey Enes! Rasûlullah (s.a.v.)'ı, toprağa gömüp geri dönmeye gönlünüz razı oldu mu?»

İbn Mace, bunu Hammad b. Zeyd'in hadisinden muhtasar olarak rivayet etmiştir. İbn Mace'ye göre Hammad şöyle demiştir: «Sabit, bu hadisi anlattığı zaman kaburga kemikleri birbirine geçecek şekilde ağlardı.»

Bu, ölü üzerine yapılan ağıt cinsinden sayılmaz. Aksine bu, Rasûlullah (s.a.v.)'ın hakettiği fazilet ve üstünlükler nevindendir. Onun üzerine salat-ü selamın en faziletlisi olsun. Biz bunu burada şunun için naklettik ki, Rasûlullah (s.a.v.), ölü üzerine ağlamayı yasaklamıştır.

İmam Ahmed b. Hanbel ile Neseî, Kays b. Asım'ın oğullarına şöyle bir vasiyette bulunduğunu rivayet etmişlerdir:

«Benim üzerime ağlamayın. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'ın üzerine de ağlanmadı.»

İsmail b. İshak el-Kadî, "Nevâdir" adlı eserde Kays b. Asım'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Benim üzerime ağıt dökmeyin. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'ın da üzerine ağıt dökülmedi. Onun ağıt dökmeyi yasakladığını işittim.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiği gün, herşey onunla aydınlandı. Vefat ettiği gün de Medine'de ondan dolayı herşey karardı. Vefat edip techizini tamamladığımızda Rasûlullah'ın üzerinden elimizi kaldırır kaldırmaz kalblerimiz değişti.»

Muhammed b. Yunus, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman Medine karanlıklar içinde kaldı. Öyle ki, birbirimizi göremiyorduk. Elimizi uzatıyor, elimizi da hi göremiyorduk. Onu defneder etmez kalblerimiz değişti.»

Hafız İbn Asakir, Ebu Hafs b. Şahin tariki ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye girdiği zaman herşey onun sayesinde ışıktanıp aydınlandı. Medine'de vefat ettiği zaman herşey karanlıklar içinde kaldı.»

İbn Mace, İhsak b. Mansur kanalı ile Übeyy b. Ka'b'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber iken hepimizin yüzü aynı yönde idi. Fikrimiz birdi. O vefat edince ayrı ayrı taraflara bakmaya, farklı düşünmeye başladık.»

İbn Mace, Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bir kimse ayağa kalkıp namaza durduğu zaman gözleri, ayaklarının önünden ilerisini görmezdi. O vefat ettikten sonra Ebu Bekir'in hilafeti döneminde insanlardan biri ayağa kalkıp namaza durduğu zaman gözleri anının secde ettiği yerden ilerisini görmezdi. Ebu Bekir'in vefatından sonra, Ömer'in hilafeti zamanında insanlardan biri ayağa kalkıp namaza durduğu zaman gözü kible cihetinden başka yeri görmezdi. Ömer'in vefatından sonra Osman'ın hilafeti döneminde fitne baş gösterdi. İnsanlar yüzlerini sağa sola çevirmeye başladılar.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman Ümmü Eymen ağladı. Ona, Rasûlullah'ın üzerine niçin ağhyorsun? diye sorulduğunda şu cevabı verdi:

- Doğrusu ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın öleceğini biliyordum. Ama ben vahyin bizden kesilmesinden ötürü ağhyorum.»

Beyhakî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Eymen'i ziyarete gitti. Ben de onunla

gittim. Ümmü Eymen, Rasûlullah'a bir içecek takdim etti. Rasûlullah, ya oruçlu olduğundan veya onu içmek istemediğinden reddetti. O da, Rasûlullah'a dönüp gülmeye başladı. Rasûlullah'ın vefatından sonra Ebu Bekir, Ömer'e:

- Haydi Ümmü Eymen'i ziyarete gidelim, dedi. Ziyarete gittiği-mizde Ümmü Eymen ağladı. Ebu Bekir'le Ömer ona:

- Niçin ağlıyorsun? Rasûlullah için Allah'ın katındaki şeyler, daha hayırlıdır, dediler. Ümmü Eymen de şu cevabı verdi:

- Allah katındaki şeylerin Rasûlullah için daha hayırlı olduğunu bilmediğimden dolayı ağlıyor değilim. Ama ben artık semadan vahyin gelmeyeceğine ağlıyorum.

Ümmü Eymen'in bu cevabı, Ebu Bekir'le Ömer'i heyecanlandırdı. Onlar da ağlamaya başladılar.»

Rasûlullah (s.a.v.)'in vefatı ve Ebu Bekir'in bu vefat ile ilgili irad ettiği hutbe hakkında Musa b. Ukbe şöyle demiştir:

«Ebu Bekir, hutbesini tamamlayıp da insanlar dönünce Ümmü Eymen oturup ağladı. Ona şöyle soruldu:

- Niçin ağlıyorsun? Oysa Cenâb-ı Allah, peygamberine ikramda bulundu. Onu Cennet'ine koydu. Onu dünya yorgunluklarından kurtarıp rahata kavuşturdu.

Ümmü Eymen, şu cevabı verdi:

- Her gün ve her gece bize taptaze gelen sema haberlerinin kesilmesi yüzünden ağlıyorum.

Ümmü Eymen'in bu cevabı karşısında insanlar şaşkına döndüler.»

"Sahih" adlı eserinde Müslim b. Haccac, Ebu Musa'dan rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Cenâb-ı Allah, kullarından bir ümmete rahmet dilediği zaman o ümmetten önce peygamberinin ruhunu teslim alıp vefat ettirir. O peygamber de ümmeti için şahidlik eder. Şayet Cenâb-ı Allah, bir ümmeti helak etmek isterse peygamberi hayatta iken o ümmeti azaplandırır. Peygamberinin gözleri önünde onu helak eder. Peygamberi de onun helakini temaşa ederek göz doygunluğuna erer. Bunu, peygamberlerini yalanlayıp emrine asi oldukları zaman yapar.»

Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, İbn Mesud'dan rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Doğrusu Allah'ın gezici melekleri vardır. Ümmetimden bana selam tebliğ ederler.»

Yine aynı ravi, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

«Benim hayatım sizin için hayırlıdır. Siz olaylar yaparsınız ve sizin için (bu olaylarla ilgili hükümler) meydana gelir. Vefatım da sizin

için hayırlıdır. Amelleriniz bana arzolunur. Ben bir hayır görürsem Allah'a o hayırdan dolayı hamdederim. Ben bir kötülük görürsem sizin için Allah'tan mağfiret dilerim.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Hüseyin b. Ali el-Cu'fi kanalı ile Evs b. Evs'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Günlerinizin en faziletlisi cuma günüdür. Adem o gün yaratıldı ve o günde de vefat etti. O günde ona ruh üflendi. O günde sûra üfle-
neceğinden insanlar düşüp bayılırlar (veya ölürlər). İşte cuma günün-
de bana çokça salat getirin. Çünkü salatınız bana arzedilir.»

Dediler ki:

- Ya Rasûlallah! Sen mezarında çürümüş olduğun halde salatımız sana nasıl arzedilir?

Buyurdu ki:

- Doğrusu Cenâb-ı Allah, peygamberlerin cesedini yemeyi yere haram kılmıştır.»

İbn Mace, Amr b. Sevvad el-Mısırî kanalı ile Ebu Derda'nın şöyle dediğini rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Cuma günü bana çokça salat getirin. Çünkü o günde melekler hazır bulunurlar. Her kim bana salat getirirse -salatını tamamlayın-
caya kadar- salatı bana mutlaka arzedilir.»

Ebu Derda diyor ki:

- Senin vefatından sonra da mı salatlar sana arzedilir ya Rasûlallah? dedim.

Buyurdu ki:

- Doğrusu Allah, peygamberlerin cesedini yemeyi yere haram kılmıştır. Allah'ın peygamberi diridir ve rızıklanır.»

Burada Hafız İbn Asakir, Peygamber (s.a.v.)'in şerefli kabrini ziyaret hususunda rivayet edilen hadisleri nakletmiştir. Bu hadisleri biraraya getirerek bu konuda bir bab tanzim etmiştir. Allahın salat-ü selamı kıyamet gününe kadar, her zaman Rasûlullah'ın üzerine olsun. Bu konuyu, inşaallah "el-Ahkamü'l-Kebir" adlı kitapta detaylı olarak ele alacağız.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN TAZİYESİNE DAİR VARİD OLAN RİVAYETLER

İbn Mace, Velid b. Amr b. Sükeyn kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), kendisi ile insanlar arasındaki bir kapıyı açtı -veya bir perdeyi araladı-. Baktı ki, insanlar, Ebu Bekir'in arkasında namaz kılıyorlar. Onların bu güzel halini görünce kendisinden sonra da böyle davranacaklarını ümid ederek Allah'a hamd edip şöyle dedi:

«İnsanlardan -veya mü'minlerden- herhangi biri bir musibete maruz kalırsa başına gelen bu musibetine karşı benden başkasına isabet eden musibetle benim musibetimi görüp mukayese ederek teselli bulsun. Çünkü benden sonra ümmetimden hiçbir kimseye benim musibetimden daha şiddetli bir musibet isabet etmeyecektir.»

Hafız el-Beyhakî, Ebu İshak İbrahim b. Muhammed el-Fakih kanalı ile Cafer'in babası Muhammed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Kureyş'ten bazı adamlar, babam Ali b. Husayn'ın yanına girdiler. Babam onlara:

- Rasûlullah (s.a.v.)'dan size bahsedeyim mi? diye sorunca onlar:
- Evet, bize Ebu'l-Kasım'dan (Rasûlullah'tan) bahset, dediler.
- Rasûlullah (s.a.v.) hastalandığı zaman Cebrail ona gelip şöyle dedi: "Ya Muhammed! Doğrusu Allah sana ikramda bulunmak, seni onurlandırmak için özel olarak beni sana gönderdi ki, O'nun senden daha iyi bildiği birşeyi sana sorayım. Kendini nasıl buluyorsun?"

- Ey Cebrail, kendimi kederli görüyorum. Ey Cebrail, kendimi sıkıntılı görüyorum.

Ertesi gün Cebrail bir daha gelip kendisine aynı şeyleri söyledi. Rasûlullah da ona aynı cevapları verdi. Üçüncü gün yine geldi. Aynı şeyleri söyledi. Rasûlullah da aynı cevabı verdi. Cebrail'le beraber başka bir melek daha gelmişti. Ona İsmail deniyordu. 100.000 meleğin başında idi. Her meleğin de emrinde 100.000 melek vardı. Rasûlullah'ın yanına girmek için izin istedi. Rasûlullah, onun kim olduğunu sorunca Cebrail dedi ki:

- Bu ölüm meleğidir. Yanına gelmek için izin istiyor. Oysa senden önce hiçbir ademoğlundan izin istemiş değildir. Ve senden sonra da insanoğlunun hiçbirinden izin isteyecek değildir.

- Öyleyse ona izin ver de içeri gelsin.

Ona izin verildi. İçeri girip Rasûlullah'a selam verdi. Sonra şöyle dedi:

- Ya Muhammed! Allah beni sana gönderdi. Eğer ruhunu teslim almamı emredersen teslim alırım. Eğer seni hayatta bırakmamı emredersen seni hayatta bırakırım.

- Emrimi yerine getirir misin ey ölüm meleği?

- Evet, zaten ben bununla emrolundum. Sana itaat etme emri aldım.

Peygamber (s.a.v.), Cebrail'e baktı. Cebrail de ona şöyle dedi:

- Ya Muhammed! Doğrusu Allah seninle buluşmayı arzulamaktadır.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ölüm meleğine şöyle dedi:

- Emrolunduğun şeyi yerine getir.

Bunun üzerine ölüm meleği, Rasûlullah'ın ruhunu teslim aldı.

Rasûlullah (s.a.v.), vefat edince Beyt tarafından taziye edici bir ses duydular. Sesin görünmeyen sahibi şöyle diyordu:

- Selam size ey ehl-i beyt. Allah'ın rahmet ve bereketleri üzerinize olsun. Doğrusu her musibete karşı Allah'ta teselli vardır. Her yok olan şeyin yerini Allah doldurur. Her elden giden şeyin karşılığını yine Allah verir. Allah'a güvenin. O'ndan ümid edin. Asıl musibete uğrayan kişi, sevaptan mahrum olan kişidir.

Hız. Ali, orada bulunanlara şöyle dedi:

- Bunun kim olduğunu biliyor musunuz? Bu Hızır (a.s.)'dır.»

Bu, mürsel bir hadistir. Senedinde zayıflık vardır. Şu var ki Hafız el-Beyhakî de bunu, Cabir b. Abdullah'tan rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), vefat edince kendisini göremedikleri bir şahsın şöyle seslendiğini duydular:

- Selam size ey ehl-i beyt. Allah'ın rahmet ve bereketleri üzerinize olsun. Doğrusu her musibete karşı Allah'ta teselli vardır. Elden giden herşeyin yerini dolduracak O'dur. Yok olan herşeyin karşılığını da verecek olan O'dur. Öyleyse Allah'a güvenin. O'ndan ümid edin. Asıl mahrum kişi, sevaptan mahrum olandır. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketleri üzerinize olsun.»

Ebu Abdillâh el-Hafız, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince, ashabı onu çevreledi. Etrafında toplanıp ağladılar. Kumral sakallı, endamı düzgün, aydınlık çehreli bir adam, cemaatin omuzları üzerinden atlayarak meclise gelip ağladı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın ashabına dönüp şöyle dedi:

- Doğrusu her musibetin tesellisi Allah'tadır. Elden kaçan her şeyin karşılığı O'ndadır. Yok olan her şeyin yerini O doldurur. Öyleyse Allah'a dönün. O'na rağbet edin. O'nun size tecellisi belalardadır. O'na bakın. Doğrusu musibete uğrayan, eksiği ve gediği tamamlanmayan kişidir.

Böyle dedikten sonra o adam oradan ayrıılıp gitti. Oradakilerden bir kısmı bir kısmına dediler ki:

- Bu adamı tanıyor musunuz?

Ebu Bekir ile Ali şöyle cevap verdiler:

- Evet bu, Rasûlullah (s.a.v.)'ın kardeşi Hızır'dır.»

Beyhakî, bunun tamamıyla münker bir hadis olduğunu söylemiştir.

Haris b. Ebi Üsâme, Ebu Hazm el-Medenî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Cenâb-ı Allah, Rasûlullah'ın ruhunu teslim aldığı zaman Muhacirler grup grup üzerine namaz kılarak dışarı çıkıyorlardı. Sonra Ensâr da aynı şekilde gelip namaz kıлып dışarı çıkıyorlardı. Sonra Medi-

neliler gelip namazlarını kıldılar. Erkekler namazlarını tamamlayınca, kadınlar gelip kıldılar. Kadınların o kadar feryad ve figanları oldu ki, evde yüksek bir ses duydular. Bunu duyunca sustular. Baktılar ki, bir ses onlara şöyle diyor:

- Doğrusu her ölenin tesellisi Allah'tadır. Her musibetin karşılığı O'ndadır. Her elden kaçan şeyin yerini O doldurur. Eksiği ve gediği sevap ile tamamlanan kişinin hiçbir eksik ve gediği kalmaz. Ama musibete uğrayan kişi, eksik ve gediği sevab ile kapanmayan kişidir.»

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN VEFAT GÜNÜ HAKKINDA EHL-İ KİTABIN BİLDİKLERİNE DAİR NAKLEDİLEN RİVAYETLER

Ebu Bekir b. Ebi Şeybe, Abdullah b. İdris kanalı ile Cerir b. Abdullah el-Becelî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ben Yemen'de idim. Yemenlilerden Zu Kela' ve Zu Amr adında iki kişiye rastladım. Onlara Rasûlullah'tan bahsetmeye başladım. Bana dediler ki:

- Eğer dediğin gerçek ise senin adamın, üç gün önce vefat etmiş olmalıdır.

Onlarla beraber yürümeye devam ettik, yolda iken Medine'den gelen bir kervanla karşılaştık. Onlara bunu sorduk. Onlar dediler ki:

- Rasûlullah (s.a.v.), vefat etti. Ebu Bekir halife seçildi. İnsanların durumu da iyidir.

O Yemenliler, bana dediler ki:

- Arkadaşına (Ebu Bekir'e) de ki, biz geldik ve inşaallah yakında döneceğiz.

Biz Yemen'e döndük. Ebu Bekir'in yanına geldiğimde Yemenlilerin konuşmalarını kendisine anlattım. O da:

- Onları niye getirmedin ki? dedi.

Bilahare Yemenli Zu Amr bana dedi ki:

- Ey Cerir, doğrusu bence sen değerli bir kimsesin, benim nezdimde kıymetin vardır. Sana birşey bildireyim. Siz Araplar devamlı hayır ve iyilikte kalacaksınız. Çünkü sizin bir emiriniz vefat ettiği zaman bir başkasını seçiyorsunuz. Ama bu iş kılıçla olsaydı, siz de hükümdarlar gibi olurdunuz. Hükümdarlar gibi gazaplanır, hükümdarlar gibi razı olurdunuz.»

Beyhakî, Cerir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Yemen'de bana bir Yahudi âlimi rastladı ve şöyle dedi:

- Adamınız eğer peygamber ise o, mutlaka pazartesi günü ölmüştür.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Cerir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Yemen'de bir Yahudi âlimi bana dedi ki:

– Eğer adamınız peygamber ise o, bugün ölmüştür.

Cerir dedi ki: Rasûlullah pazartesi günü vefat etti.»

Beyhakî, Ka'b b. Adiyy'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hire heyeti ile birlikte Peygamber (s.a.v.)'e geldim. Bize İslâmiyet'i arzetti. Biz de Müslüman olduk. Sonra Hire'ye döndük. Çok geçmeden bize Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefat ettiği haberi geldi. Arkadaşlarım şüphelenip şöyle dediler:

- Eğer peygamber olsaydı ölmezdi.

Ben de dedim ki:

- Ondan önce de peygamberler ölmüşlerdir.

Ben, İslâmiyet'im üzere sebat ettim. Sonra Medîne'ye gitmek üzere Hire'den çıktım. Bir rahibe uğradım. Onsuz hiçbir işimize karar vermedik. Ona dedim ki:

- Öğrenmek istediğim birşeyi bana söyle bakalım. O şey benim yüreğimi şişirmiştir.

Rahip bana dedi ki:

- Bir isim söyle bakalım.

Ben de Ka'b, dedim. Bana:

- Bu ismi şu tomara at, bakalım dedi. Ve bir tomar çıkarıp gösterdi. Ben de Ka'b ismini o tomara bıraktım. Açtı, bir de ne göreyim! Rasûlullah (s.a.v.)'ın sıfatı. Önce gördüğüm gibi görünüyor ve o, vefat ettiği gündeki haliyle vefat eder görünüyor.

Bunun üzerine basiret ve imanım kuvvetlendi. Ebu Bekir (r.a.)'in yanına gidip durumu kendisine anlattım. Ve yanında kaldım. Beni Mukavkis'e gönderdi. Gittim ve döndüm. Ömer b. Hattab da beni Mukavkis'e gönderdi, yanına Ömer'in mektubu ile gittim. O esnada Yermük savaşı olmuştu. Ama benim haberim yoktu. Mukavkis bana dedi ki:

- Biliyor musun, Bizanslılar Arapları öldürüp hezimete uğratmışlar?

- Hayır.

- Niçin?

- Çünkü Allah, dinini bütün dinlere galip kılacağını peygamberine vâd etmiştir. Ve Allah vâdini boşa çıkaracak değildir.

- Peygamberiniz size doğru söylemiştir. Bizanslılar öldürüldü. Ve Allah Ad kavmini öldürdü.

Bundan sonra Mukavkis, bana Rasûlullah (s.a.v.)'ın ashabının durumlarını sordu. Ben de anlattım. Bunun üzerine o, Ömer'e ve ashaba hediyeler gönderdi. Hediye gönderdiği sahabeler arasında Ali, Abdurrahman ve Zübeyr de vardı.

Ravi diyor ki: Zannedersem Abbas'tan da söz etti.

Ka'b dedi ki: Cahiliyye döneminde ben bez işlerinde Ömer'in orta-

ğı idim. Maaş bağladığı zaman Beni Adiyy b. Ka'b kabilesi arasında bana da maaş bağladı.»

Bu garip bir rivayettir. Bunda tuhaf haberler vardır. Ama sahihtir.

FASIL

Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefat etmesi üzerine Araplar irtidad ettiler. Dinden döndüler. Yahudilik ile Hristiyanlık bunların arasına yerleşti. Münafıklık ortaya çıktı. Peygamberlerini yitirmelerinden dolayı Müslümanlar, soğuk kış gecelerinde sağa sola kaçışan koyunlara dönüştüler. Nihayet Cenâb-ı Allah, Ebu Bekir vasıtasıyla onları derleyip toparladı.

İbn Hişam dedi ki: Ebu Ubeyde ve ondan başka bazı ilim sahibi kimseler bana anlattılar ki, Mekkelilerin çoğu, Rasûlullah vefat edince İslâm'dan dönmek istediler. Nihayet Attab b. Üseyd (r.a.), onları korkuttu ve gizlendi. Bunun üzerine Süheyl b. Amr (r.a.), kalkıp Allah'a hamd-ü senada bulunduktan sonra Rasûlullah'ın vefatını anlattı ve şöyle dedi:

- Doğrusu bu hadise, İslâm'ın kuvvetini artırmıştır. Her kim bizi bu hususta şüpheye düşürürse boynunu vururuz!

İnsanlar geri döndüler ve niyetlerinden vazgeçtiler. Bunun üzerine Attab b. Üseyd ortaya çıktı.

Bu öyle bir makamdı ki, Rasûlullah (s.a.v.), Hattab oğlu Ömer'e, Bedir gününde esirler arasında süt dişi söküldüğü zaman işaretle şöyle demişti: «Doğrusu bunun öyle bir makama geçmesini ümit ederim ki, onu, asla kınamayacaksın.»

Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatından sonra çoğu Arap kabileleri arasında zuhur eden irtidad (dinden dönme) hadiselerini, Yemame'deki yalancı peygamber Müseyleme b. Habib ile Yemen'deki Esved el-Ansî'nin durumunu, şeytanın kendilerini aldatmasını, cahillikleri ve beyinsizliklerinden ötürü irtidadları halinde insanların mürtedlikten dönüp Allah'a tevbe etmeleri durumunu anlattık. Nihayet Allah, onlara yardım etti. Onlara sebat verdi. Onları sıddık halife Ebu Bekir vasıtasıyla hak dine döndürdü. Allah, Ebu Bekir'den razı olsun ve onu hoşnud kılsın.

FASIL

İbn İshak ve diğerleri, Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatı üzerine Hassan b. Sabit'in söylemiş olduğu kasideleri nakletmişlerdir. Bunların en kıymetlisi, en fasihi ve en muazzamı, Abdülmelik b. Hişam'ın Ebu

Zeyd el-Ensârî'den rivayet ettiği kasidedir. Rasûlullah'ın üzerine ağlayan Hassan b. Sabit, bu kasidesinde şöyle demişti:

«Medine'de Rasûl için evde kalan eserler vardır. Bir de nurlandıran, bilinen yer vardır.

Evin kalıntılarının eserleri dağılır, değişir ve eskir.

Hürmet yurdunda alametler yok olmazlar.

Orada hidayet edicinin minberi vardır ki, onun üstüne çıkardı.

Eserlerin açık olanları, bilinen şeylerin geri kalanları oradadır.

Orada onun için mahalle, namazgâh ve mescid vardır.

Orada bir takım odalar vardır ki, o, odaların ortasında konaklardı.

Allah'tan bir nurdur ki, onunla aydınlanılır ve onunla ateş yakılır.

Orada bilinen yerler vardır ki, zamanlar onların alametlerini değiştirmez.

Oraya eskime gelse de onlardan olan alametler yenilenirler.

Orada Rasûlün eserlerini, zamanını ve oradaki kabrini bildim ki, onu lahidçisi toprağa gizledi, defnetti.

Orada Rasûle devamlı ağlar oldum.

Bir takım gözler de yardım ettiler. Göz kapaklarından onun iki misli yardım edilirdi.

Rasûlün nimetlerini tanıyorlardı. Nefsimi onları sayacak güçte görmedim ve nefsim feci bir şekilde aptallaştı.

Ahmed'in kaybolması, nefsimi zayıflattı.

Rasûlün nimetlerini saymaya koyuldu.

Her işten, onda birine varamadı. Fakat nefsim için artık üzücü birşey vardır.

Nefsim durmayı uzattı, göz hüznlerini, içinde Ahmed'in bulunduğu kabrin sırtı üzerine döküyordu.

Ey Rasûlün kabri, sana mübarek olsun.

Doğru yolu bulan ve doğru yola giden kimsenin içinde mukim olduğu beldeler mübarek olsun.

Senin lahid mübarek oldu. Temiz toprakta kalasın.

Onun üzerinde birbiri üzerine yığılmış geniş taşlardan bir bina vardır.

Eller onun üzerine toprakları döktü ve gözler onun üzerindedir.

Yumuşak huyluluğu, ilmi ve rahmeti akşamleyin gömdüler. Onun üzerine toprağa verdiler. Başının altına yastık konulmaz olarak.

Hüzün ile yürüyorlar. İçlerinde peygamberleri yok.

Onların sırtları ve kolları zayıflamıştır. Göklerin gününe ağladığı

kimseye ağlıyorlardı. Yerinde kendisine ağlamakta olduğu kimseye ağlıyorlardı. İnsanlar ise hüznün içerisindeydiler.

Hiçbir ölünün gününün büyük musibeti, içinde Muhammed'in öldüğü günün büyük musibetine denk tutulur mu?

O gün ki, onda vahyin indiği yer onlardan kesildi. Orası nurlu bir yer idi ki, aşağı iner, yukarı çıkardı. Ona uyan kimse Rahman'a götürülür.

Rezalet ve rüsvaylıkların felaket ve şiddetinden kurtulur ve doğru yola ererdi.

Onlar için imamdır ki, gayret ile onları hakka hidayet eder, doğru yol gösterirdi.

Doğruluk muallimdir. Eğer ona itaat ederlerse, mutluluğa ererler.

Hataları çok affedicidir. Onların özürlerini kabul eder.

Eğer iyilik ederlerse, Allah hayrı bolca verendir.

Eğer bir felaket inerse, onu taşımayı beceremezler.

Onun katında, şiddetli, çetin gelen şeylerin kolaylaştırılması vardır.

Onlar, Allah'ın nimeti içindeyken onların arasında bir delil vardır ki, onunla açık seçik yoldan gidilir.

Hidayetten, doğru yoldan sapmaları, onun üzerine güç ve ağır gelir.

Onların doğru yolda olmalarına ve hidayete ermelerine ise düşkündür.

Onların üzerine şefkatli ve merhametlidir. Kanadını hiçbir yana eğmez.

Onların üzerine gerer ve onlar için döşer.

Onlar, işte bu nur içinde iken birden onların nurlarına isabet eden ölümden bir ok gitti.

Böylece o, Allah'a dönerken övülmüş oldu, melekler ona ağlıyor ve onu övüyorlardı.

Bildiğin vahiyden olan şeyin kaybolmasından dolayı haram belgelerinin parçaları ıssız oldu.

Lahdin mamuresinden gayrı her taraf otsuz, susuz ve kıtlık oldu.

Oraya bir kayıp indi ki, düz yerler, ağaçlar ve onun mescidi ona ağlarlar.

O halde onun kaybolmasından ötürü insanların çıkıp gittikleri yerler boştur.

Onun için orada ayakta durma ve oturma yeri vardır.

Cemre-i Kübradan boşalıp gitmişlerdir. Onun için orada evler, yurtlar, sahalar, mahalle ve doğum yeri vardır.

O halde ey gözüm, Rasûlullah'a gözyaşı akıtarak ağla.

Bütün zaman gözyaşının kuruduğunu, muhakkak bilmiyorum.

Sana ne oldu ki, insanlar üzerine olan bir nimetin sahibine ağlamıyorsun.

Onlardan çok ve tamca olanı vardır. Gizli olanı vardır.

Onun üzerine gözyaşlarını akıt ve bütün zaman emsalsiz kimse-nin kaybindan dolayı yüksek sesle ağla.

Geçmişlerin kaybı, Muhammed'in misli değildir. O, en iffetli idi, ahidce en vefalı olan idi. Kendisinden nimete nail olmak kolay idi. Nail olan kimseye az bahşış verilmezdi.

Eskiden kalmış malla bahşışte, cimrilik edilmiş bir zamanda yeni elde edilmiş ve eskiden kazanılmış malını ihsan etmekte en önde gelen idi.

Nisbet edildiği zaman evlerde güzel anma yönünden en kerim idi.

Efendi kılınan, Mekkeli olarak ve dede yönünden en kerim idi.

Zirveleri en iyi koruyan, yüceleri en sabit tutan, müstahkem, yüksek kale gibi binaların onur direkleridir.

Köklerde kökleşme yönünden bitiş ve gövde olma bakımından sabit, istikrarlı idi.

Onu bulup gıdalandırır ve gövdede yumuşak ve eğilendir.

Temcid ve tazim olunmuş Rab, onu çocukluğunda terbiye etti ve onun kemali, hayratın en kerimi üzere tamamlandı.

Müslümanların vasileri, onun eliyle son hedefe vardılar.

O halde ne ilim alıkonulmuş, ne de fikir ayıplanmıştır.

Derim ki; benim insanlardan sözüme bir ayıplayana rastlanmaz. Ancak aklı ermeyen müstesna.

Aşkın ve hevesin, onun senasından ve övgüsünden uzak kalan değildir.

Belki de bundan dolayı Huld (ebediyet) Cenneti'nde Mustafa ile birlikte ebedi olarak kalırım.

Bu sebeple onun komşuluğunu ümid ederim.

İşte o güne kavuşup nail olmak için gayret ve çaba harcarım.»

Hafız Ebu Kasım es-Süheyli, "er-Ravd" adlı kitabının sonunda dedi ki: Ebu Süfyan b. Haris b. Abdülmuttalib, Rasûlullah (s.a.v.)'ın üzerine ağlayarak şöyle dedi:

«Uykum kaçtı, gece devam ediyor, sona ermiyor, kardeşimin gece-sinde de musibet vardır, uzundur.

Ağlamak beni mutlu etti. Çünkü Müslümanlar musibete uğradılar. Bu mutlulukta azdı.

Musibetimiz büyük ve dehşetli oldu. Rasûlullah'ın vefat ettiği günün akşamında.

Diyanımız üzerindeki bütün şeylerle birlikte kayacak gibi oldu.

Çünkü vahyi kaybettik. Daha önce Cebrail, sabah akşam bize Kur'ân getiriyordu.

Bu musibet sebebiyle insanların nefisleri aksa, ruhları gitse de haktır.

Bir peygamber ki, kendisine inen vahiyleri okuyarak ve kendisi hadisleri söyleyerek şüphelerimizi giderip kalbimizi parlatıyordu.

Bizi doğru yola iletiyordu, sapıklıktan korkmuyorduk.

Rasûl aramızda rehberdi.

Ey Fatıma, eğer sabredemez, ağlarsan mazursun.

Ama ağlayıp sızlamasan, işte bu doğru yoldur.

Senin babanın mezarı, bütün mezarların efendisidir.

Çünkü onda insanların efendisi Rasûl vardır.»

RASÛLULLAH (S.A.V.)'IN TEREKESİ

Rasûlullah (s.a.v.), dinar, dirhem, köle, cariyeye, koyun, deve ve miras kalacak hiçbir şey bırakmadı. Sadece bir tarla bıraktı ki, onun tamamını da Aziz ve Celil olan Allah rızası için sadaka olarak bırakmıştı.

Dünya, herşeyi ile Allah katında olduğu gibi onun katında da önemsizdi. Dünyalık, elde edilmesi ve kendisinden sonra miras olarak bırakılması için çalışıp çabalamaya değmeyen birşeydi. Hem kendisinin, hem de diğer kardeşleri olan peygamber ve mürsellerin nazarında bu böyle idi. Kıyamete kadar üzerlerine salat-ü selamlar olsun.

Buharî, Kuteybe kanalı ile Amr b. Haris'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), ne dinar, ne dirhem, ne köle, ne cariyeye bırak-tı. Sadece binmekte olduğu beyaz katırını, silahını ve yolcular için sadaka olarak tahsis ettiği tarlasını bıraktı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), ne dinar, ne dirhem, ne koyun, ne deve bırak-tı. Ne de birşeyi vasiyet etti.»

Beyhakî, Ebu Zekeriya kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini riva-yet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın mirasının ne olduğunu bana soruyorsunuz? Rasûlullah (s.a.v.), ne dinar, ne dirhem, ne köle, ne de köle çocuğunu miras olarak bıraktı.»

Hadisin ravilerinden Mis'ar diyor ki: Bence Hz. Aişe, bu sözlerine koyun ve develeri de Rasûlullah'ın miras bırakmadığını eklemiştir.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Hz. Aişe'nin şöyle dediği riva-yet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), bir Yahudiden vadeli olarak giyecek birşey satın aldı. Satın aldığı şeye karşılık demir bir zırhı rehin bıraktı.»

Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), vefat etti. Zırhı, otuz ölçek arpa karşılığında bir Yahudinin yanında rehin idi.»

Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir.

«Peygamber (s.a.v.), vefat etti. Zırhı, otuz ölçek arpa karşılığında

rehin idi.»

Beyhakî, Ali b. Ahmed b. Abdan kanalı ile Enes'ten rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Muhammed ailesinin yanında ne bir ölçek buğday, ne bir ölçek hurma olmuştur.»

Ravi diyor ki: O zaman Rasûlullah'ın dokuz zevcesi vardı. Medine'deki bir Yahudinin yanına zırhını rehin bıraktı. Ondan biraz yiyecek maddesi aldı. Vefat edinceye kadar da zırhını rehinden kurtaramadı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdüssamed tariki ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Uhud dağına bakıp şöyle dedi: Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Uhud dağı Muhammed ailesi için altına dönüşerek verilse de onu Allah yolunda harcasam ve öldüğüm günde de ondan yanımda iki dinar kalsa, bu benim hoşuma gitmez. Ancak o iki dinarı bir borç ödemek için yedekte tutmam hariç.»

İbn Abbas diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir köle, ne de bir cariye bıraktı. Zırhını otuz ölçek arpa karşılığında bir Yahudinin yanında rehin bırakmıştı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Ömer, Peygamber (s.a.v.)'ın yanına geldi. Peygamber (s.a.v.), bir hasır üzerinde idi. Hasır onun böğürlerinde iz yapmıştı. Ömer ona şöyle dedi:

- Ey Allah'ın peygamberi! Bundan daha yumuşak bir minder edinsen olmaz mı?

- Benimle dünyanın durumu, sıcak bir yaz gününde yola çıkıp bir ağacın altına gidip gündüzün bir vaktinde gölgelenip istirahat ettikten sonra o ağacı bırakıp giden adamın durumuna benzer.»

Bunu, sadece İmam Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedi sağlamdır.

Bu rivayeti, İbn Abbas'ın Hz. Ömer'den rivayet ettiği, iki kadının Rasûlullah'a karşı çıktıklarına dair hadis de teyid etmektedir. Ayrıca İlâ kıssası da bunu teyid etmektedir. Peygamber (s.a.v.)'in zühdünü, dünyayı terkedişini, dünyadan yüz çevirişini beyan eden benzer hadisler de bunu desteklemektedirler. Bu da bizim dediğimiz gibi Rasûlullah (s.a.v.)'ın dünyaya aldırış etmediğini isbatlamaktadır.

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdülaziz b. Rûfey'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ben ve Seddad b. Makil, İbn Abbas'ın yanına gittik. İbn Abbas dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), şu iki levha arasındaki şeyden başka hiç

bir şeyi bırakmadı.»

Abdülaziz diyor ki: Biz, Muhammed b. Ali'nin yanına gittik. O da aynı şeyleri söyledi.»

Buharî, Ebu Nuaym tariki ile Talha'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Abdullah b. Ebu Evfa'ya sordum:

- Peygamber (s.a.v.), vasiyette bulundu mu?

- Hayır.

- Madem öyle ne diye insanlar vasiyet yapmakla emrolundular?

- Rasûlullah (s.a.v.), Aziz ve Celil olan Allah'ın kitabına uymamızı vasiyet etti.»

TENBİH

Bu fasıldan sonra nakledeceğimiz bazı hadisler gelecektir. Bu hadisler, hayatımda Peygamber (s.a.v.)'i özel olarak ilgilendiren şeylerle ilgilidir. Mesela, evleri, meskenleri, zevceleri, köleleri, cariyeleri, atları, develeri, koyunları, silahları, katırı, merkebi, elbisesi, ev eşyası, yüzüğü, mührü ve buna benzer şeylerle ilgili hadisleri çeşitli yol ve delillerle yakında izah edeceğiz.

Belki Peygamber (s.a.v.), bunların çoğunu hayatında önceden sadaka olarak vermiştir. Köle ve cariyelerinin bir kısmını azad etmiştir. İnşaallah ileride de açıklayacağımız gibi, Allah'ın kendisine özel olarak verdiği Beni Nadir, Hayber ve Fedek arazileri ile birlikte eşyalarının bir kısmını yedekte bırakmıştır. Ancak o, bunların hiçbirini miras olarak bırakmamıştır. Bunun sebebini de yakında açıklayacağız. Yardımına müracaat edilecek olan zat, yüce Allah'tır.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN: «BİZİM MALIMIZA MİRASÇI OLUNMAZ.» MEALİNDEKİ HADİSİNİN İZAHI

İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan tariki ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Benim mirasçılarım dinar ve dirhem paylaşmazlar. Zevcelerimin nafakasından ve işçilerimin azığından sonra bıraktığım şey, sadakadır.»

Buharî, Abdullah b. Mesleme kanah ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman zevceleri, miraslarını talep etsin, diye Osman'ı, Ebu Bekir'e göndermek istediler. Aişe, onlara şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.), "Biz miras bırakmayız. Terekemiz sadakadır." demedi mi?»

Bu sözü söyleyen, -şayet kendilerine miras takdir edilseydi- mirasçı olacak zevcelerden biri idi. Ama o, Rasûlullah (s.a.v.)'ın terekkesinin miras değil de sadaka olacağını Rasûlullah'ın beyan etmiş olduğunu itiraf etti. Görünen odur ki, Rasûlullah'ın diğer zevceleri de Hz. Aişe'nin bu rivayetine muvafakat etmişlerdi. Ve Hz. Aişe'nin kendilerine bu hususta söylediği hadisi hatırlamışlardı. Bu konuda Hz. Aişe'nin serdettiği ifade, bu hükmün onlarca da kesin olarak bilindiğini ilan ediyordu.

Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Fatıma ile Abbas, Rasûlullah'tan kendilerine kalan mirası talep etmek üzere Ebu Bekir'e geldiler. Geldiklerinde, Rasûlullah'ın Fedek'teki arazisini ve Hayber'deki payını istiyorlardı. Ebu Bekir onlara şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: «Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır. Muhammed ailesi, ancak şu maldan yerler.» Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığını gördüğüm herşeyi mutlaka ben de yapacağım. O'nun uygulamalarından hiçbirini uygulama dışında bırakmayacağım.

Bunun üzerine Fatıma, Ebu Bekir'e darıldı. Vefat edinceye kadar da onunla konuşmadı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatından sonra Fatıma, Allah'ın kendisine fey olarak vermiş olduğu, Rasûlullah'ın terekesi olan mirası Ebu Bekir'den istedi. Ebu Bekir ona şöyle dedi:

- Doğrusu Rasûlullah (s.a.v.): «Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır.» demiştir.

Fatıma, Ebu Bekir'e kızdı ve kendisine darıldı. Vefat edinceye kadar da dargınlığı devam etti. Fatıma, Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatından altı ay sonrasına kadar yaşadı.»

Buharî, Hz. Aişe'nin bu rivayetini nakletmiş ve sonuna da şu sözlerini eklemiştir:

«Fatıma vefat edince Ali, Ebu Bekir'e haber vermeden onu geceleyin defnetti ve namazını kıldı.»

Fatıma'nın sağlığında Hz. Ali'nin, Ebu Bekir'e fazla yakınlık göstermeyişinin gerekçesi vardı. Ama Fatıma vefat ettikten sonra Ali, insanların kendisine kırgınlıklarını yüzlerinden belli ettiklerini gördü. Ebu Bekir'le barışmak ve ona yeniden bey'at etmek talebinde bulundu. O, altı aylık süre zarfında Ebu Bekir'le bey'atlaşmamıştı. Ebu Bekir'e haber gönderip şöyle dedi: «Yanımıza gel. Ama yalnız başına gel.» Ali, Ebu Bekir'le birlikte Ömer'in gelmesini istemiyordu. Çünkü Ömer'in sert bir insan olduğunu biliyordu. Bu haberi duyan Ömer de

Ebu Bekir'e:

- Vallahi sen yalnız başına onların yanına gitmeyeceksin, dedi.

Ebu Bekir, ona şu karşılığı verdi:

- Bana ne yapabilirler ki? Vallahi ben yalnız başıma onların yanına gideceğim.

Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ali'nin yanına gitti. Ali, şahadet getirip şöyle dedi:

- Senin faziletini, üstünlüğünü ve Allah'ın sana bahsettiği yüksek makamı biliriz. Allah'ın sana verdiği hayır ve iyilik hususunda seninle rekabete girişmedim. Ama siz bu işi zorla ele geçirdiniz. Rasûlullah'a olan yakınlığımız sebebiyle idarede bizim payımız olacağı kanaatinde idik.

Ali, anlatmasını sürdürdü. Nihayet Ebu Bekir (r.a.) ağladı ve şöyle dedi:

- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki Rasûlullah (s.a.v.)'ın yakınlığı, kendi akrabalarım ziyarette bulunmamdan daha çok hoşuma gider. Ama şu mal (ve miras) hususunda aranızda meydana gelen ihtilafa gelince, bu hususta hayırdan geri dönmem. Ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığı uygulamalardan hiçbirini uygulama dışı bırakmam.

Ebu Bekir (r.a.), öğle namazını kıldıktan sonra minbere çıkıp şahadet getirdi. Ali'nin şanını anlattı. Onun bey'attan geri kalışını ve beyan ettiği mazeretini açıkladı. Sonra Ali, kalkıp şahadet getirdi. Ebu Bekir'in hakkının yüceliğini ifade etti. Faziletini ve İslâmiyet'teki önceliğini izah etti. Sonra kendisini bu davranışta bulunmaya sevkeden faktörün, Ebu Bekir'e karşı rekabet hissi olmadığını da beyan etti. Arkasından Ebu Bekir'in yanına gidip onunla bey'atlaştı. Bunun üzerine insanlar da Ali'nin yanına gelip:

- Güzel yaptın. iyi yaptın, dediler. Bu doğru yola ve makul davranışa dönmesi üzerine insanlar Ali'ye yakınlık gösterdiler.»

Fatıma'nın vefatından sonra Hz. Ali'nin, Hz. Ebu Bekir'e yapmış olduğu bu bey'at, aralarındaki barışı teyid eden bir bey'attı. Bu, Rasûlullah'ın vefatının akabinde Beni Saide gölgeliğindeki ilk bey'atının tekrarı idi. Nitekim İbn Huzeyme ile Müslim b. Haccac da böyle bir rivayette bulunmuşlardır. Rasûlullah'ın vefatından sonra Fatıma'nın yaşadığı altı aylık müddet zarfında da Hz. Ali, Hz. Ebu Bekir'den uzak kalmış değildi. Aksine Ebu Bekir'in arkasında namaz kılar ve meşveret için yanında hazır bulunurdu. Onunla birlikte Zi'l-Kassa'ya da gitmişti.

Sahih-i Buharî'de anlatıldığına göre Ebu Bekir (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatından birkaç gece sonra ikindi namazını kılmış, sonra mescidden çıktığında Hz. Ali'nin oğlu Hasan'ın çocuklarla oynamakta

olduğunu görmüş, onu omuzuna alıp şöyle demişti:

«Babacığım, sen Ali'ye değil, peygambere çok benziyorsun.»

Hız. Ebu Bekir'in bu sözleri üzerine Hız. Ali de gülmüştü.

Bu ikinci bey'atın vuku bulmasından dolayı bazı raviler, Hız. Ali'nin daha önce Hız. Ebu Bekir'e bey'at etmediği zannına kapılmışlardır. Bu sebeple bu ikinci bey'atı reddetmişlerdir. Ashında ispatlayıcı şey, reddedici şeye nisbetle önceliklidir. Doğrusunu Allah bilir.

Ama Hız. Fatıma (r.a.)'nın, Hız. Ebu Bekir (r.a.)'e kızıp darılması'nın gerekçesini bilemiyorum. Şayet Ebu Bekir'in, Rasûlullah'tan kalan mirası vermemesinden dolayı kızmış ise Ebu Bekir, bu hususta kabulü gerekli bir mazeret beyan etmiştir. Bu mazeret de, Hız. Fatıma'nın, babası Rasûlullah (s.a.v.)'dan rivayet etmiş olduğu şu hadistir: «Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır.»

Hız. Fatıma da, miras talebinde bulunmadan önce kendisine gizli kalmış olan şari' nassına itaat edip boyun eğen kimselerdendi. Nitekim Peygamber (s.a.v.)'in zevceleri de bu şari' nassından habersiz idiler. Nihayet Hız. Aişe, onlara bu nassı bildirdi. Onlar da bu hususta Hız. Aişe'ye muvafakat ettiler. Hız. Fatıma'nın, kendisine naklettiği hadisi rivayet hususunda Ebu Bekir es-Sıddık'ı yalancılıkla itham etmesi düşünülemez. Haşa, ne Fatıma böyle bir ithamda bulunmuştur, ne de Ebu Bekir yalancılık yapmıştır. Bu nasıl olabilir ki? Bu rivayeti hususunda Ömer b. Hattab, Osman b. Affan, Ali b. Ebi Talib, Abbas b. Abdülmuttalib, Abdurrahman b. Avf, Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvam, Sa'd b. Ebi Vakkas, Ebu Hüreyre ve Aişe kendisine muvafakat etmişlerdir. Nitekim bunu yakında açıklayacağız. Bütün bunları bir tarafa bırakalım. Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.), yalnız başına bile bu hadisi rivayet etmiş olsaydı, yine de yeryüzündeki herkesin bu rivayeti kabul etmesi ve ona teslim olması vacip olurdu. Eğer Fatıma'nın kızgınlık ve dargınlığı, miras değil de sadaka olan o arazilerin idaresini kocası Ali'ye vermesi için Ebu Bekir'den talepte bulunmuş olması ve Ebu Bekir'in de özetle ona şu mazereti beyan etmesine dayanıyorsa, bu küskünlük ve dargınlık, Rafizi fırkasına büyük bir şer kapısı ve uzun bir cehalet yolunu açmıştır. Onlar da kendilerini ilgilendirmeyen şeylere girişmişlerdir. Hız. Ebu Bekir, o arazilerin idaresini Hız. Ali'ye vermeyişinin gerekçesini kısaca şöyle açıklamıştı: «Mademki ben Rasûlullah (s.a.v.)'ın halifesiyim, öyleyse onun yaptığı her işi ben kendim yapacağım. O'nun idare ettiği her işi ben idare edeceğim. Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığı hiçbir işi bırakacak değilim. Onun yaptığı her işi ben de yapacağım.»

Fatıma da bu sebeple Ebu Bekir'e kızıp darılmış ve vefat edinceye kadar onunla konuşmamıştı. İşte Rafiziler, bu küskünlük sebebiyle büyük bir şerre düşmüşler, uzun bir cehalet yoluna koyulmuşlar,

kendilerini ilgilendirmeyen işlerle uğraşmışlardır. Eğer işlerin mahiyetini anlasalardı, Ebu Bekir es-Sıddık'ın fazilet ve üstünlüğünü anlar, herkesin kabul etmesi gereken mazeretini kabul ederlerdi. Ama Rafiziler, rahmetten nasiplerini almamış, rezil bir fırka ve grupturlar. Sahabe, tabii, onlardan sonraki asırlarda gelen muteber ulema ve İslâm imamları nezdindeki muhkem ve mukadder işleri bırakıp müteşabih işlere sarılırlar.

EBU BEKİR ES-SİDDİK'IN RİVAYET ETTİĞİ HADİSE CEMAATIN MUVAFAKATI

Buharî, Yahya b. Bükeyr kanalı ile Malik b. Evs b. Hadesan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im, bana hadisinden birşeyler anlattı. Ben de acele olarak yanına gidip kendisine sordum. Dedi ki:

- Ömer'in yanına gittim. Odacısı gelip şöyle dedi:

- Osman, Abdurrahman b. Avf, Zübeyr ve Sa'd senin yanına girmek istiyorlar. İzin verir misin?

- Evet gelsinler (Odacı, içeri girmelerine izin verdi. İçeri girdiler.). Sonra odacı gelip şöyle dedi:

- Ali ile Abbas da gelmek istiyorlar. İçeri gelsinler mi?

- Evet gelsinler (Onlar da içeri girdiler.). Abbas dedi ki:

- Ey emirü'l-mü'minin! Benimle şunun arasında hakemlik yap, hükmünü ver.

Bunun üzerine Hz. Ömer, onlara şöyle dedi:

- İzni ile göklerin ve yerin yerlerinde durdukları Allah aşkına söyleyin. Rasûlullah (s.a.v.)'ın: «Bize mirasçı olunmaz, bizim terekemiz sadakadır.» dediğini biliyor musunuz?

Oradakiler:

- Evet, böyle demiştir, dediler.

Bunun üzerine Hz. Ömer, Ali ile Abbas'a dönüp şöyle sordu:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın böyle dediğini siz de biliyor musunuz?

Onlar da:

- Evet, böyle demiştir, dediler.

Hz. Ömer dedi ki:

- Ben bu işi size açıklayacağım. Şöyle ki: Doğrusu yüce Allah, şu ganimet hususunda Rasûlullah'a -kendisinden önce hiç kimseye tanımadığı- bir imtiyazı tanımıştır. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:

«Onların mallarından, Allah'ın peygamberine verdiği şeyler için siz ne at ne de deve sürdünüz, fakat Allah, peygamberlerine, dilediği kimselere karşı üstünlük verir. Allah herşeyde Kadirdir.» (el-Haşr, 6.)

Evet bu hak, sadece Rasûlullah'a özgü bir haktır. Ve Allah, bunu ondan başkasına vermiş değildir. O da bu mal ile size imtiyaz vermiş ve bu hususta size öncelik tanımamıştır. Gelirlerini size vermiş, nihayet bu mallar baki kalmıştır. Rasûlullah (s.a.v.), bu mallardan ailesinin senelik nafakasını ayırır, kalanı da Allah malı olarak dağıtırdı. Rasûlullah, hayatta iken böyle davrandı. Böyle tatbikat yaptı. Allah aşkına söyleyin, siz bunu böyle bilmiyor musunuz?

- Evet, biz bunu böyle biliyoruz.

Bundan sonra Hz. Ömer, Ali ile Abbas'a dönüp şöyle sordu:

- Allah aşkına söyleyin. Siz de bunu böyle bilmiyor musunuz?

- Evet, biz de bunu böyle biliyoruz.

Cenab-ı Allah, peygamberini vefat ettirdi. Ebu Bekir (r.a.) de şöyle dedi:

- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'in velisiyim.

Böyle dedi ve Rasûlullah gibi muamele etti. Malları teslim aldı. Onun uygulamasını devam ettirdi. Sonra Cenâb-ı Allah, Ebu Bekir'i vefat ettirdi. Ben de dedim ki:

- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'in velisinin velisiyim.

Ben böyle dedim ve iki sene müddetle bu malları teslim aldım. Rasûlullah'la Ebu Bekir gibi bu mallar üzerinde muamele yaptım. Sonra siz ikiniz bana geldiniz ve fikir birliği, karar birliği içinde benden talepte bulundunuz. Ama daha sonra ey Abbas, bana geldin ve payını, kardeşin oğlundan alıp sana vermemi istedin. Sonra Ali de geldi. Kendi karısının, babasının malındaki miras payını talep etti. Ben dedim ki: «Eğer isterseniz bu malları olduğu gibi size veririm.» Ama şimdi siz bundan başka bir hüküm vermemi mi benden talep ediyorsunuz? İzni ile göklerle yerin yerlerinde durdukları Allah'a yemin ederim ki, ben bundan başka bir hüküm verecek değilim. Bu tutumum kıyamete kadar böyle devam edecektir. Eğer siz bu malların idaresinden aciz iseniz bana geri verin. Ben sizin yerinize bunları idare etmeye muktedirim.»

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde yer alan bir rivayette Hz. Ömer şöyle demiştir:

«Bu arazileri Ebu Bekir idaresine aldı. O, Rasûlullah'ın tatbikatını bu araziler üzerinde devam ettirdi. Allah biliyordu ki, Ebu Bekir doğru sözlüdür, iyi bir kimsedir. Doğru yoldadır ve hakka tabidir. Ben bu arazilerin idaresini ele aldım. Rasûlullah ile Ebu Be-

nuamelesi gibi bu araziler üzerinde muamelede bulundum. Al-

lor ki, ben, doğru sözlüyüm, iyiyim, doğru yoldayım ve hakka

Sonra siz bana geldiniz. Ben bu arazileri, Rasûlullah ile Ebu

benim tatbikatıma uygun olarak üzerinde tatbikatta bulu-

e size verdim. Allah aşkına söyleyin, ben bu arazileri bu

minval üzere size vermedim mi?

Abbas ile Ali:

- Evet, dediler.

Sonra Ömer, onlara şöyle dedi:

- Allah aşkına söyleyin, ben bu arazileri bu minval üzere size vermedim mi?

- Evet.

Şimdi siz benden, bundan başka bir hüküm vermemi mi talep ediyorsunuz? Göklerle yerin izni ile yerlerinde durdukları zata yemin ederim ki, ben, size bundan başka bir hüküm verecek değilim.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Malik b. Evs'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Ömer'in, Abdurrahman, Talha, Zübeyr ve Sa'd'a şöyle dediğini işittim:

- Göklerle yerin emri ile yerlerinde durdukları Allah aşkına söyleyin. Rasûlullah (s.a.v.)'ın: "Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır." dediğini biliyorsunuz değil mi?

Onlar da:

- Evet biliyoruz, dediler.»

Ben derim ki: Hz. Ömer'in, Ali ile Abbas'a bu arazilerin idaresini teslim etmesinden sonra -Allah bilir ya- onlar, bu arazilerin idaresini bağımsız olarak ikiye bölüp herbirine ayrı ayrı tevdi etmesi talebinde bulunmuşlardı. Oysa ki, her biri bu araziye mirasçı olmuş olsalardı, böyle bir hakka sahip olacaklardı. Onlar, Osman, Abdurrahman b. Avf, Talha, Zübeyr ve Sa'd'dan oluşan bir sahabe grubunu, muhakemeden önce Hz. Ömer'e göndermişlerdi. İdare işinde her birinin arazi mıntıkası belli olmadığı için Ali ile Abbas arasında şiddetli bir husumet meydana gelmişti. Bu iki zatın muhakemeden önce Hz. Ömer'e göndermiş oldukları sahabe grubu, Hz. Ömer'e şöyle bir teklifte bulundular:

- Ya emirü'l-mü'minin! Bu ikisi arasında ya hüküm ver veya birini diğerinden kurtarıp rahata kavuştur.

Hz. Ömer, zahiren de olsa miras paylaşımına benzediğinden bu idari taksimatı yapmayı uygun görmedi ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın, «Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır.» mealindeki hadisine bağlılığını devam ettirdi. Böylece Ali ile Abbas'ın, arazilerin idari taksimatı hususundaki taleblerini kabule yanaşmadı.

Ali ile Abbas, bu taleblerini Osman b. Affan'ın hilafeti dönemine kadar ısrarla sürdürdüler. Hz. Osman'ın huzurunda Abdullah b. Abbas'ın işaretini üzerine Ali, bu hususta Abbas'ı mağlup etti. Abbas da arazilerin idaresini Ali'ye bıraktı. Nitekim imam Ahmed b. Hanbel'in "Müsned"inde böyle bir rivayet vardır. Ve bu arazilerin idaresi, Hz.

Ali evladının elinde kaldı. Kalmakta da devam etti.

Ben, bu hadisin rivayet tariklerini ve elfazını Ebu Bekir ile Ömer hazretlerinin "Müsned"lerinde araştırdım. Allah'a hamd olsun, bunlardan her biri için hacimli bir cilt oluşturdum. Bunların, Rasûlullah'tan rivayet ettiği konuyla ilgili hadisleri bu ciltte derledim.

Önceki sayfalarda da rivayet ettiğimiz gibi Hz. Fatıma (r.a.), önce kıyası ve ayet-i kerimenin umumi delaletini delil olarak ileri sürmüştü. Ebu Bekir es-Sıddık ise ona nassla cevap vermişti. Bu nass, özellikle Peygamber (s.a.v.) hakkında mirasın imkansızlığını ifade ediyordu. Fatıma, onun sözlerini kabul etmiştir. Zaten Fatıma (r.a.)'dan da beklenen budur.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Fatıma, Ebu Bekir'e şöyle bir soru sordu:

- Sen ölürsen sana kim mirasçı olur?

- Çocuğum ve ailem.

- Peki biz niye Rasûlullah (s.a.v.)'a mirasçı olamıyoruz?

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın: «Peygambere mirasçı olunmaz.» dediğini işittim. Ama ben Rasûlullah (s.a.v.)'ın geçimlerinden sorumlu olduğum kimselerin geçimlerini temin ediyorum. Ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın, nafakalarını verdiği kimselerin nafakasını veriyorum.»

Şimdi de gelelim imam Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği hadise. İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince Fatıma, Ebu Bekir'e şöyle bir haber gönderdi:

- Rasûlullah'a sen mi mirasçı oldun. Yoksa ailesi mi?

- Hayır, bilakis ailesi ona mirasçı oldu.

- Öyleyse Rasûlullah (s.a.v.)'ın ganimetlerde kendisine düşmüş olan payı nerede?

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın: «Doğrusu Allah, bir peygambere bir yiyecek yedirdiği, sonra onun ruhunu teslim aldığı zaman o yiyeceği kendisinden sonra yerine kaim olan kimseye verir.» dediğini işittim. Ama ben bunu Müslümanlara geri vermeyi uygun gördüm.

- Sen ve Rasûlullah (s.a.v.)'dan duyduğun şey ile başbaşasın. Bu hususta hüküm senindir.»

Bu hadisin lafzında da gariblik ve münkerlik vardır. Fakat bu rivayetteki en güzel söz, Hz. Fatıma'nın şu sözüdür: «Sen ve Rasûlullah (s.a.v.)'dan duyduğun söz ile başbaşasınız. Bu hususta hüküm senindir.» Doğru olan ve Fatıma'dan beklenen, ona layık olan; hanımefendiliğine, ilmine, dindarlığına uygun olan söz de budur. Allah ondan razı olsun.

Öyle sanlıyor ki, bundan sonra Fatıma, o sadaka arazileri üzeri-

ne idareci olarak kocası Ali'nin atanması talebinde bulunmuş, ancak önceki sayfalarda açıkladığımız gerekçeleri ileri sürerek Ebu Bekir, bu atamaya muvafakat etmemişti. Fatıma da bu sebeble Ebu Bekir'e kızmış ve darılmıştı. Fatıma da, Hz. Adem'in kızlarından biridir. O da diğer Adem kızları gibi üzülür, eseflenir. Rasûlullah (s.a.v.)'ın miras bırakmayacağına dair nassı bulunmakla birlikte Fatıma, Ebu Bekir'in bu konudaki uygulamasını beğenmeyerek masum kalacak ve hata etmeyecek diye bir kural yoktur. Ebu Bekir'e muhalefet etmemesi gerekir, diye bir kural da yoktur. Hz. Ebu Bekir (r.a.)'den rivayet ettiğimize göre o, Fatıma'nın gönlünü alarak onu razı etmiş ve vefatından önce kendisi ile barışmıştı. Fatıma (r.a.) da bu hususta gönlü alınmış olup rızasını göstermişti.

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, Şa'bî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Fatıma hastalandığı zaman Ebu Bekir es-Sıddık evine geldi. İçeri girmek için izin istedi. Hz. Ali de Fatıma'ya:

- Ey Fatıma, bu gelen Ebu Bekir'dir. Senin yanına gelmek için izin istiyor? diye sordu. Fatıma da:

- Ona izin vermemi ister misin? diye sorunca Ali:

- Evet, diye cevap verdi.

Bunun üzerine Fatıma, içeri girmesi için Ebu Bekir'e izin verdi. Ebu Bekir içeri girdi, Fatıma'nın gönlünü alarak şöyle dedi:

- Yemin ederim ki, sırf Allah'ın, Rasûlünün ve siz ehl-i beytin rızasını, hoşnutluğunu kazanmak için diyarımı, yurdumu, malımı, akrabamı ve aşiretimi terkettim.

Böyle diyerek Fatıma'nın gönlünü aldı ve nihayet Fatıma da razı oldu.»

Bu rivayetin senedi sağlam ve kuvvetlidir. Öyle görülüyor ki, eş-Şa'bî, bunu Hz. Ali'den işitmiştir veya Hz. Ali'den işiten birinden işitmiştir. Ehl-i Beyt âlimleri de, Ebu Bekir'in bu konuda verdiği hükmün sahihliğini itiraf etmişlerdir.

Hafız el-Beyhakî, Fudayl b. Merzuk'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Zeyd b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebi Talib dedi ki:

«Eğer ben Ebu Bekir'in yerinde olsaydım onun Fedek arazisi hakkında verdiği hükmün aynısını verirdim.»

FASIL

Rafiziler, bu konuda bilgisizce konuştular. Hakkında bilgileri bulunmayan şeye giriştiler. İlmini kapsamadıkları hususta yalan söylediler. Kendilerine tevili gelmeyen konu hakkında yalan beyanda bu-

lundular. Burunlarını kendilerini ilgilendirmeyen şeye soktular. Bazıları, Ebu Bekir'in zikrettiği hadisi, "Kur'ân'a muhaliftir." diye redetmeye çalıştılar. Bunu söylerken şu ayeti delil gösterdiler:

«Süleyman, Davud'a mirasçı oldu.» (en-Neml, 16.)

Cenâb-ı Allah, Zekeriyya peygamberin şöyle dediğini haber vererek buyurur ki:

«Katından bana bir oğul bağışla ki, bana ve Yakub oğullarına mirasçı olsun. Rabbim! Onun, rızanı kazanmasını da sağla.» (Meryem, 5-6.)

Rafizilerin, bu ayetleri ileri sürerek istidlalde bulunmaları, birkaç bakımdan geçersizdir. Şöyle ki:

1- «Süleyman Davud'a varis oldu.» ayet-i kerimesindeki varislikten kasıt, hükümdarlık ve peygamberlik varisliğidir. Yani Cenâb-ı Allah bu ayette demek istiyor ki: Biz Süleyman'ı, Davud'dan sonra hükümdarlığı ve reayayı (halkı) idare etme hususunda halefi kıldık. İsrail oğulları arasında ondan sonra gelen bir hükümdar yaptık. Yine onu, babası gibi değerli bir peygamber kıldık. Babası hem hükümdar ve hem peygamber olduğu gibi, onu da babasından sonra hükümdar ve peygamber kıldık.

Bu ayette sözü edilen mirasçılıktan kasıt, mala mirasçı olmak değildir. Tefsircilerin çoğunun anlattığına göre Davud peygamberin çok evladı varmış. Hatta yüz evladı olduğu da söylenir. Böyle olunca ne diye yüz evlad arasından sadece mal mirasçılığı hususunda Süleyman'dan bahsedilsin. Eğer amaç mal mirasçılığı olsaydı, sadece Süleyman'dan bahsedilmezdi. Demek ki, ayette kastedilen mirasçılıktan maksat, babası Davud'tan sonra hükümdarlık ve peygamberlik hususunda Süleyman'ın onun makamına varis olmasıdır. Bu sebeple Cenâb-ı Allah: «Süleyman, Davud'a varis oldu.» demiştir ve yine yüce Allah buyurdu ki: «(Süleyman): Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi ve bize herşeyden bolca verildi. Doğrusu bu apaçık bir lütuftur, dedi.»

(en-Neml, 16.)

Tefsirimizde bu konuda yeterince açıklamada bulunduk, Allah'a çok hamd ve minnet olsun.

Zekeriyya peygambere gelince o, kıymetli ve şerefli peygamberlerdendi. Malına mirasçı olsun diye Allah'tan çocuk istemeyecek kadar dünya onun nazarında hakir ve önemsizdi. O, bir marangoz idi ki, kendi el emeğini yerd. Nitekim Buharî de böyle bir rivayette bulunmuştur. Zekeriyya peygamber, kendine yetecek miktarda azığından fazlasını biriktirmezdi ki malına mirasçı olması için Allah'tan bir çocuk istesin. O sadece peygamberlikte kendisine halef olsun diye salih bir evlad istemişti ki, o çocuğu İsrailoğullarının maslahatlarını temin etsin, onları doğru yola iletsin. Bu sebeple yüce Allah şöyle buyurmuştur:

«Kâf Hâ-Ya-Ayn-Sâd. Bu, Rabbimin, kulu Zekeriya'ya olan rahmetini anmadır. O, Rabbine içinden yalvarmıştı. Şöyle demişti: «Rabbim! Gerçekten kemiklerim zayıfladı. Saçlarım ağardı. Rabbim! Sana yalvarmakla şimdiye kadar bedbaht olup birşeyden mahrum kalmadım.» Doğrusu, benden sonra yerime geçecek yakınlarımın iyi hareket etmeyeceklerinden korkuyorum. Karım da kısırdır. Katından bana bir oğul bağışla ki, bana ve Yakub oğullarına mirasçı olsun. Rabbim! Onun, rızanı kazanmasını da sağla.»

Nihayet Zekeriya şöyle demişti:

«Bana ve Yakub oğullarına mirasçı olsun.»

Yani tefsirimizde de açıkladığımız gibi peygamberlik hususunda benim yerime geçsin, demişti. Hamd ve minnet Allah'adır.

Önceki sayfalarda da geçtiği gibi Ebu Seleme, Ebu Bekir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.): "Peygambere mirasçı olunmaz." dedi. Bu cümlede geçen peygamber kelimesi, bir cins ismi olup bütün peygamberleri kapsamına alır.»

Tirmizî, bu hadisin hasen bir hadis olduğunu söylemiştir. Başka bir hadiste de Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

«Biz peygamberler topluluğuna mirasçı olunmaz.»

2- Rasûlullah (s.a.v.), bazı hükümlerde diğer peygamberlerden ayrılmıştır. Bu hükümler, sadece ona mahsustur. Diğer peygamberler bu hükümlerde ona ortak olmazlar. Nitekim Siretimizin (Siyer) sonunda inşaallah bu konuda müstakil bir bab düzenleyeceğiz. Şayet diğer peygamberlere mirasçı olduğu takdir edilirse -ki hakikat böyle değildir- o zaman aralarında Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali'nin de bulunduğu adlarını zikrettiğimiz sahabelerin rivayet ettikleri hadis, Peygamber Efendimiz'in özel olarak bu hükme tabi olduğunu açıklar.

3- Bu hadise göre amel etmek ve halifelerin de hükmettiği gibi bunun gereğince hüküm vermek icab eder. Bu hadisin sahihliğini âlimler itiraf etmişlerdir. Bunun Peygamber Efendimiz'e has olup olmaması neticeyi değiştirmez. O, bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

«Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır.»

«Terekemiz sadakadır.» lafzından muhtemelen anlaşılan mana şudur: Bu cümle, Peygamber Efendimiz'in verdiği bir hükmü veya kendisiyle birlikte diğer peygamberlerin de vermiş olduğu bir hükmü haber vermektedir. Lafzın zahirinden anlaşılan mana budur. Belki bu sözü ile o, bir vasiyette bulunmak istemiştir. Ve bu vasiyetiyle şunu demek murad etmiştir: «Bize mirasçı olunmaz. Çünkü bizim terekemizin tamamı sadakadır.» Belki de bütün malını sadaka kalmış olduğundan bu hüküm sadece Peygamber Efendimiz'e mahsustur. Ama

birinci ihtimal daha kuvvetlidir ki, cumhur-u ulema, bu ihtimali esas almıştır. Bu Malik ile diğerlerinin Ebu Hüreyre'den rivayet ettikleri ikinci manayı da takviye etmektedir. Bu rivayet tarikine göre Rasûlullah (s.a.v.), bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

«Benim mirasçılarım dinar paylaşmazlar. Kadınlarımın nafakalarından ve işçimin ağızından arta kalan terekem sadakadır.» Bu lafız, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde kayıtlıdır ve bu, Şia'dan bir grup cahilin bu hadisin rivayetinde geçen sadaka kelimesini mansub olarak okumalarını ve böylece hadisi tahrif etmelerini reddetmektedir. Bunlar, bu rivayete göre hadisi, « » okumuşlardır. Burada " " harfini nafiye ma'sı olarak ve sadaka kelimesini de mansub olarak okumuşlardır. Buna göre hadisin manası şöyle olur: «Biz peygamberler sadaka bırakmadık. (Yani terekemiz sadaka değildir,).» Ama böyle olsa bile bu cümle, hadisin evveli ile bağdaşmaz. Çünkü hadisin evvelinde şöyle demiştir: « : Bize mirasçı olunmaz.»

Yine Şia'dan olan cahil grubun hadisi bu şekilde okumuş olması, şu rivayetle de bağdaşmamaktadır: «Kadınlarımın nafakasından ve işçimin ağızından sonra kalan terekem, sadakadır.»

Onların mezkur hadisi, böyle okumaları şu hikayeye benzer: Mutezile'den biri, ehl-i sünnet âlimlerinden birine: « » ayetindeki Allah lafzını mansub olarak okumuştur. Ayetin manası: «Allah, Musa'ya hitab etti.» iken bu yanlış okuma yüzünden mana: «Musa, Allah'a hitab etti.» şekline dönüşmüştür. Bunun üzerine ehl-i sünnet âlimi, Mutezilî adama şu cevabı vermiştir:

- Yazıklar olsun sana, sen bu ayeti, böyle yanlış okursan şu ayetle nasıl bağdaştırırsın?»

«Musa, tayin ettiğimiz vakitte gelip Rabbi onunla konuşunca.....» (el-A'râf, 143.)

Demek istediğimiz şudur ki; Peygamber (s.a.v.)'in, «Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır.» hadisi ile amel etmek vacibdir. Lafız ve manası ile muhtemel olan her takdiri göz önüne aldığımız halde bu hadis, miras ayetinin genel anlamını tahsis etmekte, yani özelleştirmektedir. Peygamber (s.a.v.)'i ya yalnız olarak ya da diğer peygamber kardeşleriyle birlikte ayetin genel kapsamı dışına çıkarmaktadır. Allah'ın salat-ü selamı üzerlerine olsun.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN ZEVCELERİ VE ÇOCUKLARI

Yüce Allah buyurdu ki:

«Ey peygamberin hanımları! Siz herhangi bir kadın gibi değilsiniz. Allah'tan sakınıyorsanız edalı konuşmayın. Yoksa, kalbi bozuk olan kimse kötü şeyler ümid eder, daima ciddi ve ağırbaşlı söz söyleyin.

Evlerinizde oturun. Eski cahiliyede olduğu gibi açılıp saçılmayın. Namaz kılın, zekat verin. Allah'a ve peygamberine itaat edin. Ey peygamberin ev halkı! Şüphesiz Allah, sizden kusuru giderip sizi tertemiz yapmak ister.

Evlerinizde okunan Allah'ın ayetlerini ve hikmetini hatırdan tutun. Şüphesiz Allah haberdar olandır, Latif olandır.» (el-Ahzâb, 32-34.)

Peygamber (s.a.v.), vefat ettiği zaman dokuz zevcesi vardı. Bu konuda ihtilaf yoktur. Bu zevcelerinin adları şöyle idi: Aîşe binti Ebu Bekir es-Sıddık et-Teymiyye, Hafsa binti Ömer b. Hattab el-Adeviyye, Ümmü Habibe Remle binti Ebi Süfyan Sahr b. Harb İbn Ümeyye el-Ümeviyye, Zeynep binti Cahş el-Esediyye, Ümmü Seleme Hind binti Ebi Ümeyye el-Mahzumiyye, Meymune binti Haris el-Hilaliyye, Sevde binti Zem'a el-Amiriye, Cüveyriye binti Haris İbn Ebi Dırrar el-Müstalikiye, Safiye binti Hüvey b. Ahtab en-Nadriye el-İsrailiyye el-Haruniye. Allah onlardan razı olsun ve onları hoşnud kılsın.

Vefat ederken Peygamber (s.a.v.)'in iki de cariyesi vardı. Bunların adları şöyle idi: Mariye binti Şem'un el-Kiptiye el-Mısriyye. Bu kadın Mısır'ın Ensina mıntıkasındadır ve Peygamber (s.a.v.)'in oğlu İbrahim'in annesidir.

Diğer cariyenin adı ise şöyle idi: Reyhane binti Şem'un el-Kurziye. Bu kadın Müslüman oldu. Sonra Rasûlullah onu azad etti. O da ailesinin yanına gitti. Bazılarının iddiasına göre bu kadın örtünüp ailesinin yanında kalmıştır. Doğrusunu Allah bilir.

Şimd de merhum imamların, bu konudaki görüşlerinden derlediğimiz düzenli ve tafsilath vukuat haberlerini vermeye çalışacağız. Bu konuda da Allah'ın yardımını diliyoruz:

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, Said b. Ebu Arube kanalı ile Kata-de'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), onbeş kadınla evlendi. Bunlardan onüçü ile

gerdeğe girdi. Onbir zevcesi, yanında bir arada bulunmuştu. Vefat ederken dokuz zevcesi vardı.»

Katade, bundan sonra adlarını verdiğimiz dokuz zevcenin isimlerini zikretmiştir.

Seyf b. Said b. Abdullah, Hz. Aişe'nin de böyle bir ifadede bulunduktan sonra şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendileriyle gerdeğe girmediği iki kadına gelince onlar şunlardır: Amre binti Yezid el-Gifariyye ile Şenba'dır. Amre, Rasûlullah'la halvette bulundu. Rasûlullah, onun elbiselerini çıkardı. Vücudunda alacalık görünce onu geri verdi ve ona mehir de verdi. Ancak bu kadın, Rasûlullah'tan başkasına haram oldu.

Rasûlullah (s.a.v.), Şenba ile gerdeğe girince o, güçlük çıkardı. Rasûlullah da onu kendi haline bıraktı. İtaatini bekledi. Oğlu İbrahim aniden vefat edince Şenba: «Eğer peygamber olsaydı oğlu ölmezdi.» dedi. Bunun üzerine Rasûlullah onu boşadı, ona mehir verdi ve bu kadın da başkasına haram oldu.»

Hz. Aişe dedi ki: Rasûlullah'ın yanında bir arada bulunan zevceleri şunlardır: Aişe, Sevde, Hafsa, Ümmü Seleme, Ümmü Habibe, Zeyneb binti Cahş, Zeyneb binti Hüzeyme, Cüveyriye, Safiye, Meymune ve Ümmü Şerik.

Ben derim ki: Sahih-i Buharî'de Enes'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), kadınlarını dolaşırdı. Onlar onbir kadın idiler.»

Meşhur görüşe göre Rasûlullah (s.a.v.) -ileride de açıklanacağı gibi- Ümmü Şerik ile gerdeğe girmemiştir. Ama Enes'in onbir kadın demesi ile kastedilen; mezkur dokuz kadın ve Mariye ile Reyhane'den ibaret olan iki cariyedir.

Hafız İbn Asakir'in rivayetine göre Peygamber (s.a.v.), bisetten önce Hatice binti Hüveylid b. Esed b. Abduluzza b. Kusay ile evlenmişti. Onu babası, Rasûlullah'a bisetten önce zevce olarak nikahlamıştı.

Bir rivayete göre Zührî şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Hatice ile evlenirken yirmibir yaşında idi. Yirmibeş yaşında olduğunu söyleyenler de olmuştur. Ka'be bina edildiği zamanda evlenmişlerdi.

Vakidî de böyle bir rivayette bulunmuş ve rivayetine şunu da eklemiştir: «Evlenirken Hz. Hatice kırkbeş yaşında idi.» Diğer ilim ehli demişler ki: O esnada Rasûlullah (s.a.v.), otuz yaşında idi. Hakim b. Hizam ise, Hatice ile evlendiği zaman Rasûlullah (s.a.v.)'ın yirmibeş yaşında, Hatice'nin ise kırk yaşında olduğunu ifade etmiştir.

İbn Abbas'tan gelen bir rivayete göre o esnada Hatice, yirmisekiz yaşında imiş. Bu iki rivayeti de İbn Asakir nakletmiştir.

İbn Cerir dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), otuzyedi yaşında iken oğlu

Kasım dünyaya geldi ve onun adı ile künyelendi. Ayrıca Tayyib ve Tahir adındaki oğulları da doğmuştu. Kızları ise Zeynep, Rukiye, Ümmü Külsüm ve Fatıma idi.

Ben derim ki: Hz. Hatice, Rasûlullah'ın İbrahim dışındaki bütün çocuklarının anasıdır. İbrahim ise, ileride de açıklanacağı gibi Mariye'nin çocuğudur.

İbn Cerir, daha sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın kızlarının tamamını zikretmiş ve onlarla evlenen erkeklerin adlarını da vermiştir.

Özet olarak deriz ki: Zeynep, As b. Rebi b. Abduluzza b. Abdişems b. Abdi Menaf ile evlenmiştir. As, Hatice'nin kız kardeşinin oğludur. Anasının adı Hale binti Hüveylid'dir. Zeynep ile As'ın bu evlilikten Ali adında bir erkek çocukları ve Ümame adında bir kız çocukları dünyaya gelmiştir. Hz. Fatıma'nın vefatından sonra Ali b. Ebi Talib, Zeyneb'in kızı ile evlenmişti. Hz. Ali, Zeyneb'in kızı ile evli iken vefat etmişti. Bundan sonra Zeyneb'in kızı, Muğire b. Nevfel b. Haris b. Abdülmuttalib ile evlenmişti.

Rukiye'ye gelince Osman b. Affan, onunla evlenmiş ve bu evlilikten Abdullah adında bir çocukları dünyaya gelmişti. Osman, oğlu Abdullah'ın adıyla künyelenmişti. Sonra oğlu Amr'ın adıyla künyelenmişti. Rasûlullah (s.a.v.), Bedir'de iken Rukiye vefat etmişti. Zeyd b. Harise, Bedir zaferinin müjdesini getirdiği zaman Rukiye'nin mezarını toprakla örttüklerini görmüştü. Osman, hasta bakıcılığını yapmak için Rukiye'nin yanında kalmıştı. Ama yine de Rasûlullah (s.a.v.), onun ganimet payını ayırıp vermişti. Sonra Osman'ı, Zeyneb'in kız kardeşi Ümmü Külsüm'le evlendirmişti. Bu sebeple Osman'a iki nur sahibi anlamına gelen "Zinnureyn" denilmiştir. Ümmü Külsüm de Rasûlullah hayatta iken Osman'ın zevcesi olarak vefat etmişti.

Fatıma'ya gelince, onunla Rasûlullah (s.a.v.)'ın amcası oğlu Ali b. Ebi Talib b. Abdülmuttalib evlenmişti. Daha önce de anlattığımız gibi Bedir gazvesinden sonra Ali onunla gerdeğe girmişti. Fatıma, ona Hasan adında bir çocuk doğurmuş ve Hz. Ali, Hasan'ın adı ile künyelenmişti. Ayrıca Hüseyin adında bir çocuk doğurmuştu ki, bu Irak diyarında şehid edilmişti.

Ben derim ki: Hz. Fatıma, Muhsin, Zeyneb, Ümmü Külsüm adında çocuklar da doğurmuştu. Hz. Fatıma ile Hz. Ali'nin kızı Zeyneb, amcası oğlu Abdullah b. Cafer'le evlenmişti. Bu evlilikten Ali ile Avn adındaki çocukları dünyaya gelmişti. Zeyneb, kocası Abdullah b. Cafer'in nikahında ve yanında iken vefat etmişti. Ümmü Külsüm'e gelince emirü'l-mü'minin Hattab oğlu Ömer onunla evlenmişti. Bu evlilikten Zeyd adında bir çocukları dünyaya gelmişti. Ancak Hz. Ömer vefat edince Ümmü Külsüm dul kalmıştı. Sonra Ümmü Külsüm, amcası oğlu Avn b. Cafer'le evlenmiş, Avn vefat ettikten sonra onun kar-

deşi Muhammed ile evlenmiş, Muhammed vefat edince onun kardeşi Abdullah b. Cafer'le evlenmişti. Ümmü Külsüm, Abdullah b. Cafer'in nikahında ve yanında iken vefat etmişti.

Zührî dedi ki: Hatice binti Hüveylid, Rasûlullah (s.a.v.)'den önce iki erkekle evlenmişti. İlk kocası Atik b. Aiz b. Mahzum idi. Bu evlilikten Ümmü Muhammed b. Sayfî adında bir kızları doğmuştu. Hatice'nin ikinci kocası Ebu Hale et-Teymî idi. Bu evlilikten de Hind b. Hind adında bir çocukları doğmuştu.

İbn İshak, Hz. Hatice'nin kocalarının adlarını şöyle zikretmiştir: Aiz'in ölümünden sonra Ebu Hale en-Nebbaş b. Zürene, Hatice ile evlendi. Ebu Hale, Beni Amr b. Temim kabilesindendi. Abdu'd-Dar oğullarının müttefiki idi. Bu evlilikten biri erkek, biri kız olmak üzere iki çocukları doğdu. Sonra Ebu Hale öldü. Ondan sonra Rasûlullah (s.a.v.), Hatice ile evlendi. Bu evlilikten dört kızları, sonra da Kasım, Tayyib ve Tahir adında üç oğulları dünyaya geldi. Ancak bu oğullarının üçü de daha süt emmekte iken öldüler.

Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hatice'nin sağlığında başka bir kadınla evlenmedi.

Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hatice'den sonra Ebu Bekir Abdullah b. Ebi Kuhafe Osman b. Amir b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Mürre b. Ka'b b. Lüey b. Galip b. Fihri b. Malik b. Nadir b. Kinane'nin kızı Aişe ile evlendi. O, Aişe'den başka bakire bir kadınla evlenmedi.

Rasûlullah'ın, Aişe'den çocuğu olmadı. Denildi ki: Aişe, bir düşüğe yaptı. Rasûlullah, o düşüğe Abdullah adını verdi. Bu sebeple Hz. Aişe'ye, Ümmü Abdillâh künyesi takılmıştır. Kız kardeşi Esma ile Zübeyr b. Avvam'ın evliliğinden doğan Abdullah'ın adı ile künyelenmiş olduğunu söyleyenler de vardır.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın, Aişe'den önce Sevde ile evlendiği söylenmiştir. İbn İshak ile diğerleri böyle demişlerdir. Nitekim bu konudaki ihtilafı daha önceki sayfalarda naklettik. Doğrusunu Allah bilir.

Hicretten önce Peygamber (s.a.v.)'in bu iki kadınla ne şekilde evlenmiş olduğunu anlattık. Hz. Aişe ile gerdeğe girişi, hicret sonrasına ertelenmiştir.

Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Ömer b. Hattab'ın kızı Hafsa ile evlendi. Daha önce Hafsa, Hüneys b. Huzafe b. Kays b. Adiyy b. Huzafe b. Sehm b. Amr b. Hüseys b. Ka'b b. Lüey'in nikahında idi. Hüneys, Hafsa ile evli iken mü'min bir kişi olarak vefat etti.

Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Seleme Hind binti Ebi Ümeyye b. Müğire b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum'la evlendi. Ümmü Seleme, Rasûlullah'tan önce amcası oğlu Ebu Seleme Abdullah b. Abdil Esed b. Hilal b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum'un nikahında olup onunla evli idi.

Rasûlullah (s.a.v.), Sevde binti Zem'a b. Kays b. Abdışems b. Abdi

Vudd b. Nasr b. Malik b. Hisl b. Amir b. Lüeyy ile evlendi. Sevde, daha önce Süheyl b. Amr b. Abdi Şems'in kardeşi Sekran b. Amr ile evli idi. Bu ikisi, Habeş diyarından dönüp Mekke'ye geldikten sonra Sekran, Müslüman olarak vefat etti.

Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Habibe Remle binti Ebi Süfyan b. Harb b. Ümeyye b. Abdişems b. Abdi Menaf b. Kusay ile evlendi. Ümmü Habibe, daha önce Ubeydullah b. Cahş b. Riab ile evli idi. Ubeydullah, Beni Esed b. Hüzeyme kabilesindendi. Habeşistan'da Hristiyan olarak öldü. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Habibe'ye kendisi namına evlenme teklifinde bulunması için Amr b. Ümeyye ed-Damrî'yi Habeşistan'a gönderdi. Amr da Rasûlullah için Ümmü Habibe'yi istedi. Osman b. Affan da Ümmü Habibe'yi Rasûlullah'la evlendirdi.

Zührî böyle demiştir, ama doğrusu, Ümmü Habibe'yi Rasûlullah la evlendiren kişi, Osman b. Ebu'l-As'tır. Mehrini de 400 dinar olarak Necaşi vermiştir. Mehrini verdikten sonra Necaşi, Ümmü Habibe'yle birlikte Şurabbil b. Hasene'yi göndermişti. Bunu daha önce tafsilatlı bir şekilde anlattık. Hamd Allah'adır.

Rasûlullah (s.a.v.), Zeyneb binti Cahş b. Riab b. Esed b. Hüzeyme ile evlendi. Zeyneb'in anası, Ümeyme binti Abdülmuttalib'tir. Ümeyme, Rasûlullah (s.a.v.)'ın halası idi. Zeyneb, daha önce Zeyd b. Harise'nin nikahında idi. Zeyd, Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısı idi. Rasûlullah'ın vefatından sonra vefat edip Rasûlullah'a kavuşan ilk zevcesi idi. Vefat ettiği zaman kendisi için naaş yapılan ilk kadın Zeynep oldu. Bu naaş, Esma binti Umeys yapmıştı. Naaşın yapılışını, Habeşistan'da görüp öğrenmişti.

Rasûlullah (s.a.v.), Beni Abdi Menaf b. Hilal b. Amir b. Sasaa kabilesinden Zeyneb binti Hüzeyme ile evlendi. Ona düşkünlerin anası anlamına gelen "Ümmü'l-Mesakin" denirdi. Daha önce Abdullah b. Cahş b. Riab'ın nikahında idi. Abdullah, Uhud savaşında öldürülmüştü. Zeyneb, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında az bir süre kaldıktan sonra vefat etti. Allah ondan razı olsun.

Yunus, Muhammed b. İshak'ın şöyle dediğini rivayet eder:

Zeyneb, Rasûlullah (s.a.v.)'la evlenmeden önce Hüseyin b. Haris b. Abdülmuttalib b. Abdi Menaf'ın ya da kardeşi Tufeyl b. Haris'in nikahında idi. Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Meymune binti Haris b. Hazm b. Büceyr b. Hüzem b. Ruebe b. Abdillâh b. Hilal b. Amir b. Sasaa ile evlendi. Bu kadın, kendini Rasûlullah'a hibe etmişti.

Ben derim ki: Doğrusu şudur ki, Rasûlullah (s.a.v.), bizzat bununla evlenme talebinde bulunmuştu. Aralarında elçilik görevini yapan da Rasûlullah'ın azadlısı Ebu Rafi idi. Nitekim Umretü'l-Kaza bahsinde bunu genişçe anlatmışızdır.

Zührî dedi ki: Meymune, Rasûlullah'tan önce ilki İbn Abdi Yaley olmak üzere iki erkekle evlenmiştir.

Bir rivayetinde Seyf b. Amr dedi ki: Rasûlullah'la evlenmeden önce Meymune, Umeyr b. Amr'ın nikahında idi. Umeyr, Beni Akde b. Sakif b. Amr es-Sakafî kabilesindendir. Vefat edip Meymune'yi dul bırakmıştı. Kendisinden sonra Meymune ile Ebu Ruhm b. Abdi'l-Uzza b. Ebu Kays b. Abdud b. Nasr b. Malik b. Hisl b. Amir b. Lüey evlenmişti.

Müreyysi gazvesinde Rasûlullah (s.a.v.), Cüveyriye binti Haris b. Ebi Dırrar b. Haris b. Amir b. Malik b. Mustalik el-Huzaf'yi esir almıştı. Azad edip kendisiyle evlenmişti. Denilir ki: Babası Huzaa meliki Haris gelip Müslüman olmuştu. Sonra Rasûlullah, kızı Cüveyriye'yi ondan istemiş ve evlenmişti. Cüveyriye, daha önce amcası oğlu Safvan b. Ebi's-Süfr ile evli idi.

Katade dedi ki: Said b. Müseyyeb, Şabi, Muhammed b. İshak ve diğerleri şöyle dediler: Huzaa kabilesinin bu batını, Rasûlullah'a karşı Ebu Süfyan'ın müttefiği idi. Bu sebeple Hassan şöyle demişti:

«Size göre Haris b. Ebi Dinar'ın ittifakı ile Kurayza'nın ittifakı aynıdır.»

Seyf b. Ömer, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Cüveyriye, Rasûlullah'tan önce amcası oğlu Malik b. Safvan b. Tevleb Zi's-Sükr b. Ebi's-Serh b. Malik b. Müstalik ile evli idi.»

Katade dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber gününde Beni Nadir kabilesinden Safiyye binti Hüvey b. Ahtab'ı esir aldı. Hayber gazvesinden önce Safiyye, Kinane b. Ebu'l-Hukayk ile yeni evli idi. Seyf b. Amr, bir rivayetinde, Safiyye'nin Kinane'den önce Sellam b. Mişkem ile evli olduğunu iddia etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Zührî dedi ki: Böylece Rasûlullah (s.a.v.)'ın onbir kadınla gerdeğe girmiş olduğunu anlatmış bulunuyoruz.

Halifelîği zamanında Ömer b. Hattab, Peygamber (s.a.v.)'in zevcelerinden her birine 12.000 dirhem maaş bağlamıştır. Cüveyriye ile Safiyye'ye -cariyelikleri yüzünden- 6000'er dirhem maaş bağlamıştır.

Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), onları tesettüre tabi tutup kendilerine diğer zevceleri gibi gece sırası ayırdı.

Peygamber (s.a.v.)'in bu kadınlardan herbiri ile evlenişini daha önce uzun uzadıya anlatmış bulunuyoruz. Allah onlardan razı olsun.

Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Bekir b. Kilab kabilesinden Aliye binti Zebyan b. Amr ile evlendi. Gerdeğe girdikten sonra onu boşadı.

Beyhakî dedi ki: Benim kitabımda da böyle yazılıdır. Başkasının rivayetinde ise şöyle denmiştir: Rasûlullah gerdeğe girmeden onu boşadı.

Muhammed b. Sa'd, Hişam b. Muhammed b. Saib el-Kelbî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Beni Ebibekir b. Kilab kabilesinden bir adam bana anlattı ki; Rasûlullah (s.a.v.), Aliye b. Zebyan b. Amr b. Avf b. Ka'b b. Abd b. Ebibekir b. Kilab ile evlendi. Bu kadın, bir müddet Rasûlullah'ın yanında kaldı. Sonra Rasûlullah onu boşadı.»

Yakup b. Süfyan, Haccac b. Ebi Munay kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın bu kadınla evlenmesine delalet eden kişi, Dahhak b. Süfyan el-Kilabî idi. Dahhak'ın, Rasûlullah'a o kadınla evlenmesini teklif ettiğini ben perde arkasından dinliyordum. Rasûlullah'a şöyle demişti: Ya Rasûlallah, Ümmü Şebib'in kız kardeşiyle veya Dahhak'ın karısı Ümmü Şebib ile evlenmez misin?»

Zührî de böyle bir rivayette bulunarak şöyle demiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Beni Amr b. Kilab kabilesinden bir kadınla evlendi. Ancak kadının vücudunda alacalık olduğu kendisine haber verilince Rasûlullah, gerdeğe girmeden onu boşadı.»

Ben derim ki: Bu rivayetten açıkça anlaşılan şudur ki: Rasûlullah'ın boşadığı kadın, bundan önceki kadındır. Doğrusunu Allah bilir.

Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Fezare kabilesinin müttefiki olan Kinde kabilesinden Beni Cenin'in kız kardeşi ile evlendi. Ancak kadın, Rasûlullah'tan Allah'a sığınınca Rasûlullah ona: «Sen bü-yüğe sığındın, öyleyse ailenin yanına git.» dedi ve onu gerdeğe girmeden boşadı.

Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın Mariye adındaki bir cariyesi vardı. Mariye, ona İbrahim adında bir çocuk doğurdu. İbrahim, beşiği dolduracak duruma gelmiş iken vefat etti. Rasûlullah'ın Reyhane binti Şem'un adında Hunafeli Ehl-i Kitab bir cariyesi vardı. Bunlar, Beni Kurayza kabilesinin bir batınından idiler. Rasûlullah (s.a.v.), onu azad etti. Onun örtünmüş olduğunu iddia ederler.

Hafız İbn Asakir, Ali b. Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Havle binti Hüzeyl b. Hubeyre et-Tağlibî ile evlendi. Havle'nin annesi, Harnak binti Halife idi. Harnak, Dıhye b. Halife'nin kız kardeşi idi. Ancak bu kadın, Rasûlullah'ın yanına gelmek için Şam'dan yola çıktı. Yolda iken vefat etti. Bunun üzerine Rasûlullah, bu kadının teyzesi Şaraf binti Fudale b. Halife ile evlendi. Bu da Rasûlullah'ın yanına gelmek için Şam'dan yola çıktı. Fakat yolda iken vefat etti.»

Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Esmâ binti Ka'b el-Cevniyye ile evlendi. Ger-

değe girmeden onu boşadı. Sonra Beni Vahid kabilesinin Beni Kilab batnından Amre binti Zeyd adındaki kadınla evlendi. Bu kadın, Rasûlullah'tan öne Fadl b. Abbas b. Abdülmuttalib ile evli idi. Rasûlullah, bunu da gerdeğe girmeden boşadı.»

Beyhakî dedi ki: Zührî, bu kadınlardan söz etmiş ama adlarını vermemiştir. Ancak İbn İshak, Aliye'den de söz etmemiştir.

Beyhakî, Şa'bi'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Bazı kadınlar, kendilerini Rasûlullah (s.a.v.)'a hibe ettiler. Bunların bir kısmı ile gerdeğe girdi. Bir kısmını ise erteledi, vefat edinceye kadar onlara yaklaştı. Kendisinden sonra bu kadınlar, başkası ile evlenmediler. Bunlardan biri Ümmü Şerik adındaki kadındı. Bu hususta yüce Allah, şu ayeti inzal buyurmuştu:

«Ey Muhammed! Bunlardan istediğini bırakır, istediğini yanına alabilirsin. Sırasını geri bırakmış olduklarından da arzu ettiğini yanına almanda sana bir sorumluluk yoktur.» (el-Ahzâb, 51.)

Beyhakî, Hişam'ın babası Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Havle binti Hakim, kendilerini Rasûlullah (s.a.v.)'a hibe eden kadınlardandı. Rasûlullah'a, "Senden Allah'a sığınırım." diyen ve Rasûlullah'ın da bu söz üzerine kendisini ailesine teslim ettiği karısının adı Ümeyme binti Numan b. Şerahil'dir.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Abdullah ez-Zübeyrî tarihi ile Abbas'ın babası Sehl'in ve Hamza b. Ebi Üseyd'in şöyle dediklerini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.) ile ashabı bize uğradılar. Onunla beraber dışarı çıktık. Bir bahçeye vardık. Oraya şavt deniyordu. Ordan da ilerledik. İki bahçenin yanına vardık. Bu iki bahçe arasında oturduk. Rasûlullah (s.a.v.) bize: «Oturun.» dedi, kendisi kalkıp gerdeğe girdi. Yanına Cevniyeli kadın getirilmişti. Onlar, Ümeyme binti Numan b. Şerahil'in evinde gerdeğe girdiler. Kadının beraberinde dadısı da vardı. Rasûlullah, gerdeğe girince ona: «Kendini bana hibe et.» dedi. Kadın: «Bir prenses, kendisini sokak adamına hibe eder mi hiç? Senden Allah'a sığınırım.» dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- Büyük bir yere sığındın, dedi. Sonra çıkıp yanımıza geldi ve:

- Ey Ebu Üseyd, buna iki elbise giydir ve ailesine gönder, dedi.

Babam Ahmed'ten başkası dedi ki: Beni Cevn kabilesinden olan o kadının adı Emine idi.»

Buharî, Ebu Nuaym kanalı ile Ebu Üseyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte dışarı çıktık. Şavt bahçesinin yanına vardık. Oradan da biraz ilerleyip iki bahçenin yanına gittik. İkisi arasında oturduk. Rasûlullah bize:

- Burada oturun, dedi. Kendisi gidip gerdeğe girdi. Cevniyeli kadın getirilip Ümeyme binti Numan b. Şerahil'in evine konulmuştu. Beraberinde, bakıcılığını yapan dadısı da vardı. Rasûlullah (s.a.v.), yanına gerdeğe girince ona:

- Kendini bana hibe et, dedi. O da:

-Bir prenses, kendini sokak adamına hibe eder mi hiç? diye karşılık verdi.

Rasûlullah, sakın olması için elini onun vücudunun üzerine koydu. Kadın da:

- Senden Allah'a sığınırım, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah:

- Tam sığınılacak yere sığındın, dedi. Sonra çıkıp yanımıza geldi ve:

- Ey Ebu Üseyd, bu kadına beyaz ketenden iki elbise giydir, sonra da ailesine gönder, dedi.»

Buharî, Hüseyin b. Velid tariki ile Sehl b. Sa'd ile Ebu Üseyd'in şöyle dediklerini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), Ümeyme binti Şerahil ile evlendi. Bu kadın gerdek için Rasûlullah'ın odasına konulduğunda Rasûlullah elini ona açtı. Kadın onun bu tavrını beğenmez gibi oldu. Bunun üzerine Rasûlullah, Ebu Üseyd'e; bu kadının ihtiyacını karşılamasını, ona beyaz iki keten elbise giydirmesini (ve sonra da ailesine göndermesini) emretti.»

Buharî, Evzaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Zührî'ye şöyle bir soru sordum:

- Peygamber (s.a.v.)'in zevcelerinden hangisi ondan Allah'a sığındı?

Benim bu soruma karşı Zührî şu cevabı verdi:

- Urve, bana Aişe'nin şöyle dediğini haber verdi: Cevn kabilesinin kızı, gerdek odasına konulduğu zaman Rasûlullah'a: «Senden Allah'a sığınırım.» dedi. Bunun üzerine Rasûlullah, ona şu karşılığı verdi:

- Büyük zata sığındın. Haydi aileninin yanına git!»

Beyhakî, şöyle demiştir: İbn Mendeî'nin "el-Marife" adlı kitabında gördüm ki, Rasûlullah'tan Allah'a sığınan zevcesinin adı, Ümeyme binti Numan b. Şerahil'dir. Fatıma binti Dahhak olduğu da söylenir. Sahih kavle göre Ümeyme'dir. Doğrusunu Allah bilir.

İddia edildiğine göre Rasûlullah'ın Kilabiyeli zevcesinin adı Amre idi. Bu kadının babası, kızının hiç hastalanmadığını söyleyince Rasûlullah (s.a.v.), o kadından yüz çevirdi.

Muhammed b. Sa'd, Muhammed b. Abdullah tariki ile Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«O kadının adı Fatıma binti Dahhak b. Süfyan idi ki, Rasûlullah'tan Allah'a sığındı. Bunun üzerine Rasûlullah da onu boşadı. Bo-

şandıktan sonra yollardan deve pisliği topluyor ve : «Ben bedbaht bir kadınum.» diyordu. Rasûlullah (s.a.v.), hicretin sekizinci senesinin zilkade ayında onunla evlenmişti. Bu kadın, hicretin altmışıncı senesinde vefat etmiştir.»

Yunus, İbn İshak'ın şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendisi ile evlenip de gerdeğe girmedeği kadınların adları şöyledir: Esmâ binti Ka'b el-Cevniyye ve Amre binti Yezid el-Kilabiyye.

İbn Abbas ile Katade dediler ki: Burada sözü edilen kadınlardan ilkinin asıl adı Esmâ binti Numan b. Ebu'l-Cevn'dir. Doğrusunu Allah bilir.

İbn Abbas dedi ki: Bu kadın, Rasûlullah'tan Allah'a sığınınca Rasûlullah öfkelenerek yanından çıktı. Eş'as ona şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, bunun davranışı seni üzmesin. Benim yanımda bundan daha güzel bir kadın vardır.

Eş'as böyle dedikten sonra kızkardeşi Katile'yi Rasûlullah'a eş olarak verdi.

Başkaları dediler ki: Bu hadise, hicri dokuzuncu senenin rebîyülevvel ayında vuku buldu.

Said b. Ebi Arube, Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), onbeş kadınla evlendi.» Bu kadınlar arasında Katade, Ümmü Şerik el-Ensâriye en-Neccariye'nin de adını zikretmiştir. Bununla evlenirken Rasûlullah: «Ben Ensârî kadınlarla evlenmek isterim ama onların kıskançlıklarından hoşlanmıyorum.» demiş ve bu kadınla gerdeğe girmemişti.

Rasûlullah (s.a.v.), Beni Haram kabilesinin Beni Süleym batnından Esmâ binti Salt ile evlendi. Ama gerdeğe girmede. Hamze binti Haris el-Müzeniye ile de nişanlandı.

Hakim Ebu Abdillah en-Neysaburî, Ebu Ubeyde Mamer b. Müsenna'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), onsekiz kadınla evlendi.» Böyle dedikten sonra Rasûlullah'ın evlendiği kadınlar arasında Katile binti Kays (Eş'as b. Kays'ın kız kardeşidir.) adından da bahsetmiştir. Bazıları, Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatından iki ay önce bu kadınla evlendiğini iddia etmişlerdir. Diğerleri ise, Rasûlullah'ın hastalık döneminde bu kadınla evlendiğini iddia etmişlerdir. Ancak bu kadın, Rasûlullah'ın yanına gelmemiş, Rasûlullah onu görmemiş ve onunla gerdeğe girmemiştir.

Başkaları iddia ettiler ki, Rasûlullah (s.a.v.), Katile'nin muhayyer olmasını vasiyet etmiştir. Buna göre o dilerse örtünür ve mü'minlere haram olur, mü'minlerden herhangi biri onunla evlenemez veya dilerse Rasûlullah'tan başka herhangi bir erkekle evlenebilir. Bu kadın, Rasûlullah'tan sonra başka bir erkekle evlenme hakkını tercih etti.

Bunun üzerine İkrime b. Ebi Cehil, Hadramut şehrinde onunla evlendi. Ebu Bekir, bunu haber alınca: «İsterdim ki, bu ikisini de yakayım.» dedi. Ömer b. Hattab da: «O mü'minlerin annelerinden değildir. Rasûlullah, onunla gerdeğe girmede ve üzerine örtü örtülmedi.» dedi.

Ebu Ubeyde dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), o kadın hakkında herhangi bir vasiyette bulunmadı ve o kadın, Rasûlullah'tan sonra irtidada geçti. Bunun üzerine Ömer de onun irtidada etmesini ileri sürerek mü'minlerin annelerinden olmadığını savundu.

İbn Mende'h'in ifadesine göre irtidada eden kadın, Beni Avf b. Sa'd b. Zibyan kabilesinden Bersa'dır.

Hafız İbn Asakir, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Eş'as b. Kays'ın kızkardeşi Katile ile evlendi. Rasûlullah, onu muhayyer kılmadan önce vefat etti. Allah da o kadının bağını Rasûlullah'tan kopardı.»

Hammad b. Seleme, Şa'bi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İkrime b. Ebi Cehil, Katile ile evlenince Ebu Bekir, İkrime'nin boynunu vurmaya istedi. Ömer b. Hattab ona karşı çıkarak şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.), onunla gerdeğe girmede. Ve o kadın, kardeşiyle birlikte irtidada geçti. Böylece Allah'tan ve Rasûlünden alakasını kesmiş, uzaklaşmış oldu.

Ömer, bu fikri savundu. Nihayet Ebu Bekir, İkrime'yi öldürmekten vazgeçti.»

Hakim dedi ki: Ebu Ubeyde, Rasûlullah'ın zevcelerinin sayısına Fatıma binti Şurayh ile Sebe binti Esma b. Salt es-Sülemiye'yi de ekledi.

İbn Asakir dedi ki: Sebe'in asıl şeceresi şöyledir: Sebe binti Salt b. Habab b. Harise b. Hilal b. Haram b. Simak b. Avf es-Sülemî.

İbn Sa'd, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın zevceleri arasında Sebe binti Süfyan b. Avf b. Ka'b b. Ebibekir b. Kilab da vardı.

İbn Ömer dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Amir kabilesinden Amre binti Yezid b. Ubeyd b. Kilab adındaki kadını kendisi namına zevce olarak istemesi için Ebu Üseyd'i gönderdi. Nihayet Rasûlullah, onunla evlendi. Ama onun vücudunda alacalık bulunduğu haberini alınca onu boşadı.»

Muhammed b. Sa'd, Vakidi'den şöyle bir rivayette bulunmuştur:

«Ebu Maşer bana dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Müleyke binti Ka'b ile evlendi. O kadının çok güzel ve alımlı olduğu söylenirdi. Aişe, kadının yanına gidince şöyle dedi:

- Babanın katili ile evlenmekten utanmıyor musun?

Bunun üzerine kadın, Rasûlullah'tan Allah'a sığındı ve Rasûlullah da bu yüzden onu boşadı.

Kavmi gelip dediler ki:

- Ya Rasûlallah, bu kadın yaşça küçüktür. Hiçbir görüş ve fikri yoktur. Bu bir oyuna geldi, aldatıldı. Sen yine bununla evlen.

Rasûlullah onların bu isteğini kabul etmedi. Bunun üzerine onlar da bu kadını Beni Özre kabilesinden bir yakını ile evlendirmek için Rasûlullah'tan izin istediler. Rasûlullah, onlara bu izni verdi.

Ravi diyor ki: O kadının babasını Mekke fethi gününde Halid b. Velid öldürdü.»

Vakidî, Ata b. Yezid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah, hicretin sekizinci yılı ramazan ayında bu kadınla gerdeğe girdi ve bu kadın, Rasûlullah'ın yanında iken vefat etti.»

Vakidî dedi ki: Bizim arkadaşlarımız bunu kabul etmemektedirler.

Hafız Ebu Kasım İbn Asakir, Ebu'l-Feth Yusuf b. Abdülvahid el-Mahani kanalı ile İbn Şihab ez-Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de Hatice binti Hüveylid b. Esed ile evlendi. Bu kadın, daha önce Atik b. Aiz el-Mahzumî'nin nikahında idi. Rasûlullah, Mekke'de daha sonra Aişe binti Ebi Bekir'le evlendi. Sonra Medine'de Hafsa binti Ömer'le evlendi. Bu kadın daha önce Hüneys b. Huzafe es-Sehmî'nin nikahında idi. Rasûlullah, daha sonra Sevde binti Zem'a ile evlendi. Bu kadın, daha önce Beni Amir b. Lüeyy'in kardeşi Sekran b. Amir ile evli idi. Rasûlullah, sonra Ümmü Habibe binti Ebi Süfyan'la evlendi. Bu kadın, daha önce Ubeydullah b. Caş el-Esedî ile evliydi. Ubeydullah, Beni Hüzeyme kabilesinden idi. Rasûlullah, daha sonra Ümmü Seleme binti Ebi Ümeyye ile evlendi. Bu kadının asıl adı Hind idi. Rasûlullah'tan önce Ebu Seleme Abdullah b. Abdi'l-Esed b. Abdi'l-Uzza ile evli idi. Rasûlullah, daha sonra Zeyneb binti Hüzeyme el-Hilaliye ile evlendi. Aliye binti Zebyan'la da evlendi. Aliye, Beni Bekir b. Amr b. Kilab kabilesindendi. Rasûlullah, Kinde kabilesinden Cevn oğulları batnından bir kadınla evlendi. Müreysi gazvesinde Menat putunu yıktığı zaman Cüveyriye'yi esir aldı. Cüveyriye, Haris b. Ebi Dırar'ın kızıdır. Bu, Müstalik oğulları batnındandı. Müstalik oğulları batnı, Huzaa kabilesine bağlı idi.

Rasûlullah (s.a.v.), Beni Nadir kabilesinden Safiye binti Hüey b. Ahtab'ı esir aldı. Allah, bu son iki kadını, Rasûlüne ganimet olarak vermişti. Rasûlullah, Mariyetü'l-Kiptiye'yi de cariye olarak almıştı. Bu kadın, ona İbrahim adında bir erkek çocuk doğurdu. Rasûlullah'a verilen cariyelerden biri de Reyhane idi. Bu kadın, Beni Kurayza kabilesindendi. Daha sonra Rasûlullah, bunu azad etmiş, bu kadın kendi ailesinin yanına gidip örtünmüştü. Ailesinin yanında kalmıştı.

Rasûlullah (s.a.v.), Aliye binti Zebyan'ı boşadı. Beni Amr b. Ki-

lab'ın kız kardeşinden ayrıldı. Kinde kabilesinden Beni Cevnli kadından da ayrıldı. Vücudunda alacalık olduğundan bu kadından ayrılmıştı. Zeyneb binti Hüzeyme el-Hilaliye, Rasûlullah'ın sağlığında vefat etmişti. Bize ulaşan habere göre Aliye binti Zebyan, peygamber zevcelerinin mü'min erkeklere haram kılınmasından önce boşanmış ve kendi kavminden amcası oğlu ile evlenmişti. Rasûlullah, Medine'de Sevde ile evlendi. Sahih olan kavle göre Rasûlullah, Sevde ile Mekke'de evlenmiştir.

Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hatice binti Hüveylid, Rasûlullah (s.a.v.)'ın hicretinden üç sene önce vefat etti. Onun vefatına kadar Rasûlullah, başka bir kadınla evlenmedi. Hatice ile Ebu Talib, aynı senede vefat etmişlerdi. Hatice'den sonra Rasûlullah Sevde binti Zem'a ile evlendi. Sevde'den sonra Ebu Bekir'in kızı Aişe ile evlendi. Aişe'den başka bakire bir kadınla evlenmiş değildi. Aişe, çocuk doğurmadı. Bu, Rasûlullah'ın vefatına kadar böyle devam etti. Rasûlullah (s.a.v.), Aişe'den sonra Hafsa binti Ömer'le evlendi. Hafsa'dan sonra Zeyneb binti Hüzeyme el-Hilaliye ile evlendi. Bu kadının künyesi, "Ümmü'l-Mesakin" idi. Yani düşkünlere annesi idi. Bundan sonra Ümmü Habibe binti Ebi Süfyan'la evlendi. Ümmü Habibe'den sonra Ümmü Seleme Hind binti Ebi Ümeyye ile evlendi. Ümmü Seleme'den sonra Zeyneb binti Cahş'la, ondan sonra da Cüveyriye binti Haris b. Ebi Dırar'la evlendi. Rasûlullah (s.a.v.), Cüveyriye'den sonra Safiye binti Huyey b. Ahtab'la, ondan sonra da Meymune binti Haris el-Hilaliye ile evlendi.»

Bu sıralama, Zührî'ninkinden daha güzel ve doğruya daha yakındır. Doğrusunu Allah bilir.

Yunus b. Bükeyr, Ebu Yahya kanalı ile Sehl b. Zeyd el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Beni Gifar kabilesinden bir kadınla evlendi. Onunla gerdeğe girdi. Elbisesini çıkarıp soyunmasını emretti. Kadın soyununca vücudunda memelerinin yanında alacalık gördü. Rasûlullah ondan ayrıldı ve kendisine: "Elbiseni al ve giyin." dedi. Sabah olunca: "Ailenin yanına git." dedi ve mehrini tam olarak verdi.»

Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın evlenip de kendisiyle gerdeğe girmedikleri kadınlardan biri de Ümmü Şerik el-Ezdiye'dir.

Vakidî dedi ki: Doğru olan rivayete göre o kadın, Devs kabilesindendir. Ensârî olduğu da söylenmiştir. Amiriyeli olduğunu ve adının da Havle binti Hakim es-Sülemî olduğunu söyleyenler de olmuştur.

Vakidî dedi ki: O kadının adı, Gaziyye binti Cabir b. Hakim'dir.

Muhammed b. İshak, Ali b. Hüseyin'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın evlendiği kadınların toplamı onbeştir. Ümmü Şerik el-Ensâriye de onlardandır ve bu kadın kendini Rasûlullah (s.a.v.)'a hibe etmiştir.»

Said b. Ebi Arube, Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Beni Neccar kabilesinden Ümmü Şerik el-Ensâriye ile evlendi ve: «Ensâr kadınlarıyla evlenmek isterim ama onların kıskançlıklarından hoşlanmıyorum.» dedi ve onunla gerdeğe girmedi.»

İbn İshak, Muhammed'in babası Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Leyla binti Hatim el-Ensâriye ile evlendi. Bu kadın kıskanç biriydi. Rasûlullah'tan kendisine bir zarar geleceğinden korktu, boşanmak istedi. Rasûlullah da onu boşadı.»

RASÛLULLAH (S.A.V.)'IN EVLENME TALEBİNDE BULUNUP NİKAHLAMADIĞI KADINLAR

İsmail b. Ebi Halid, Fahite binti Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), ben küçük yaşta iken benimle evlenme talebinde bulundu. Ama benden vazgeçti ve şöyle dedi:

«Kadınların en hayırlısı, develere binen Kureyşli salih kadınlardır. Bunlar küçüklüklerinde çocuklarına çok şefkatlidirler. Kocalarının yanında iken haklarına riayet ederler.»

Abdürrezzak, Said b. Müseyyeb'ten rivayet etti ki, Ebu Hüreyre şöyle demiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Talib'in kızı Ümmü Hani (Fahite) ile evlenme talebinde bulundu. Ancak o şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, ben yaşlandım ve benim çoluk çocuğum vardır.»

Tirmizî, Ümmü Hani binti Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) benimle evlenme talebinde bulundu. Ben ona mazeretimi beyan ettim. O da mazeretimi kabul etti. Sonra Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:

«Ey peygamber! Mehirlерini verdiğin eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak verdiği cariyeleri, seninle beraber hicret eden amcanın kızlarını, halalarının kızlarını, dayılarının kızlarını, teyzelerinin kızlarını ve peygamber nikahlamayı dilediği takdirde -mü'minlerden ayrı sırf sana mahsus olmak üzere- kendisinin mehrini peygambere hibe eden mü'min kadını almanı helal kılmışızdır.» (el-Ahzâb, 50.)

Ben, Rasûlullah'a helal olmazdım. Çünkü ben hicret etmemiştim ve ben serbest bırakılanlardandım.»

Sonra Tirmizî dedi ki: Bu, bizim bilmediğimiz hasen bir hadistir. Ancak Süddî, bunu rivayet etmiştir.

Bu hadis, hicret etmeyen kadınların Rasûlullah'a helal olmayacağını gerektirmektedir. Kadı el-Maverdî de tefsirinde bazı âlimlerden bu görüşü mutlak olarak nakletmiştir: «Seninle beraber hicret eden kadınlar....» sözü ile adı geçen yakınlar kastedilmiştir, diyenler de olmuştur.

Katade dedi ki: «Seninle beraber hicret eden kadınlar....» Yani seninle beraber Müslüman olan kadınlar demektir. Buna göre Rasûlullah'a ancak kafir kadınlar haram kılınmıştır. Diğer bütün Müslüman kadınlar ona helaldir. Rasûlullah'ın -eğer rivayet gerçek ise- Ensâr kadınları ile evlenmesi buna ters düşmemektedir. Ancak o, bunlardan biri ile asla gerdeğe girmiş değildir.

Maverdî'nin Şa'bî'den rivayet ettiğine göre Zeyneb binti Hüzeyme (Ümmü Mesakin), Ensârî idi. Fakat onun Ensârî olduğuna dair rivayet sağlam değildir. O, Hilali kabilesindendi. Bunda ihtilaf yoktur. Nitekim bununla ilgili açıklama daha önce geçmişti. Doğrusunu Allah bilir.

Muhammed b. Sa'd, Hişam b. Kelbî kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Leyla binti Hatim, Rasûlullah'ın yanına geldi. Rasûlullah, sırtını güneşe vermişti. Leyla, eliyle Rasûlullah'ın sırtına vurunca Rasûlullah:

- Bu kimdir? Bunu siyah (kurt) yesin, dedi.

Ben de:

- Ben kuşlara yem verenin, rüzgarla yarışanın, Hatim'in kızayım, Leyla'yım. Benimle evlenmen için kendimi, sana arz etmek üzere geldim, dedim.

Rasûlullah:

- Ben de bunu yaptım, dedi. Bunun üzerine kavmime döndüm. Rasûlullah'la evlendiğimi söyledim. Onlar da:

- Ne fena iş yaptın! Sen kaskañ bir kadınsın. Rasûlullah (s.a.v.), kendisini başkalarından kıskanan kadınlara sahiptir. Bu yüzden onlar sana beddua ederler. Sen bu işten vazgeç, dediler. Ben de dönüp Rasûlullah'ın yanına gittim. Ona:

- Benimle evlenmekten vazgeç ya Rasûlallah, dedim. O da vazgeçti.»

Bundan sonra Mesud b. Evs b. Sevad b. Züfr, bu kadınla evlendi ve çocukları doğdu. Kadın, birgün Medine'nin bahçelerinden birinde yıkanmakta iken siyah bir kurt üzerine sıçradı, vücudunun bir kısmını parçalayıp yedi ve kadın öldü.»

Muhammed b. Sa'd, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Dubaa binti Amir b Kirt, Abdullah b. Cud'an ile evli idi. Abdullah, onu boşadı. Abdullah'tan sonra Hişam b. Muğire o kadınla evlendi. Seleme adında bir oğulları dünyaya geldi. Kadın, iri yapılı, güzel bir kadındı. Uzun saçları vardı. Saçları vücudunu örtüyordu. Rasûlullah, onu oğlu Seleme'den istedi. O da, anneme danışayım, dedi. Gidip annesinden bu konuda izin isteyince annesi şöyle dedi:

- Ey oğlum, Rasûlullah benimle evlenmek için izin mi istiyor?

Bunun üzerine oğlu Rasûlullah'a döndü, bir cevap vermeden sustu. Sanki annesi, yaşlandığından bu talebe olumlu cevap vermemişti. Bunun üzerine Rasûlullah da sustu.»

Muhammed b. Sa'd, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Safiye binti Beşame b. Nadle el-Anberî ile evlenmek istedi. Bu kadın esir alınmıştı. Rasûlullah, onu muhayyer bıraktı ve ona şöyle dedi:

- Dilersen benimle evlenirsin, dilersen kocanla kalırsın.

O da:

- Hayır, kocamla kalırım, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah, onu serbest bıraktı. Ancak Beni Temim kabilesi o kadını lanetledi.»

Muhammed b. Sa'd, Muhammed b. İbrahim et-Teymî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ümmü Şerik, Beni Amir b. Lüey kabilesinden bir kadın olup Rasûlullah'a kendini hibe etmişti. Ancak Rasûlullah, onu kabul etmedi ve onunla ölünceye kadar evlenmedi.»

Muhammed b. Sa'd, Ali b. Hüseyin'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Şerik ed-Devsîye ile evlendi.»

Vakidî dedi ki: Bizim yanımda geçerli olan rivayete göre o kadın, Ezd kabilesinin Devs kolundandır.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: O kadının adı Gaziyye binti Cabir b. Hakim'dir.

Leys b. Sa'd, Hişam'ın babası Muhammed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Adamın biri dedi ki; Ümmü Şerik, kendini Rasûlullah (s.a.v.)'a hibe etmişti. Saliha bir kadındı.

Rasûlullah'ın evlenme talebinde bulunup da nikahlamadığı kadınlardan biri de Hamre binti Haris b. Avn b. Ebi Harise el-Merri'dir. Babası -aslında öyle birşey olmadığı halde- kızında alacalık bulunduğunu söyledi. Ancak bu kadın, babasının yanına döndükten sonra gerçekten alacalık hastalağına yakalandı. Adı Ümmü Şebib b. Bersa eş-Şair idi.

Ravi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), Habibe binti Abbas b. Abdülmuttalib'le evlenmek istedi. Bu kadının babasının kendi süt kardeşi olduğunu anlayınca evlenmedi. Rasûlullah'la bu kadının babası Ab-

bas'ı, Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe emzirmişti.

Bunlar, Rasûlullah'ın kadınları idiler. Üç sınıfa ayrılırlar. Şöyle ki:

1 - Rasûlullah'ın kendileriyle gerdeğe girdiği ve vefat edince dul bıraktığı kadınlar. Bunlar dokuz tanedir. Rasûlullah'ın vefatından sonra mü'minlerin bunlarla evlenmeleri haramdır. Bu hususta kesinleşmiş icma vardır. Bu icma, zarurat-ı diniyyeden bilinen bir icmadır. Bunların iddetleri, ömürlerinin sonuna kadar devam etmiştir. Bu hususta yüce Allah, şöyle buyurmuştur:

«Bundan sonra ne Allah'ın peygamberini üzmeniz ve ne de onun eşlerini nikahlamanız asla caiz değildir. Doğrusu bu, Allah katında büyük şeydir.» (el-Ahzâb, 53.)

2 - Rasûlullah'ın kendileriyle gerdeğe girdiği ve kendisi hayatta iken boşadığı kadınlar. Bunlar boşandıktan ve iddetlerini tamamladıktan sonra herhangi bir erkeğin bunlarla evlenmesi helal olur mu? Bu hususta âlimlerin iki görüşü vardır:

a- Herhangi bir erkeğin, iddetlerini tamamladıktan sonra bu kadınlarla evlenmesi, ayetin umumi hükmü gereğince helal olmaz.

b- Muhayyer kılma ayetinin delaleti ile herhangi bir erkeğin, iddetleri tamamlandıktan sonra bu kadınlarla evlenmesi caizdir. Muhayyer kılma ayeti de şudur:

«Ey peygamber! Eşlerine şöyle söyle: «Eğer dünya hayatını ve süslerini istiyorsanız, gelin size bağışta bulunayım ve sizi güzellikle salıvereyim.

Eğer Allah'ı, peygamberini, ahiret yurdunu istiyorsanız bilin ki, Allah içinizden iyi davrananlara büyük ecir hazırlamıştır.» (el-Ahzâb, 28-29.)

Dediler ki: Rasûlullah'ın kendisi ile ayrıldıktan sonra, başkalarının bu kadınlarla evlenmesi helal kılınmış olmasaydı, bu kadınlardan dünya ve ahiretten birini seçme hususunda muhayyer kılınmasında faide olmazdı. Çünkü Rasûlullah'tan ayrılması bu kadını başka erkeğe mübah kılmayacak olursa, bunda bir faide olmaz. Bu kuvvetli bir görüştür. Doğrusunu Allah bilir.

3 - Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendisiyle evlenip de gerdeğe girmeden önce boşadığı kadınlar. Başka erkeklerin bu kadınlarla evlenmeleri helaldir. Bu hususta herhangi bir ihtilaf ve çekişme bulunduğunu bilmiyorum.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendisiyle evlenme talebinde bulunduğu ama üzerine nikah akdetmediği kadınlara gelince, bunların başkalarıyla evlenmelerinin zaten sakıncası olmaz. "Kitabü'l-Hasais" adlı eserde bu konuda bir fasıl düzenlenmiştir. Ve bu ilerde gelecektir. Doğrusunu Allah bilir.

RASÛLULLAH (S.A.V.)'IN CARİYELERİ

Rasûlullah (s.a.v.)'ın iki cariyesi vardı. Bunlardan biri Mariye binti Şem'un el-Kıbtiye idi. Bunu ona İskenderiye sahibi (valisi) Cüreyc b. Mina hediye etmişti. Bununla birlikte Mariye'nin kız kardeşi Sirin'i de hediye etmişti. Ebu Nuaym'ın anlattığına göre Cüreyc, Mariye ile birlikte dört cariyeyi daha Rasûlullah'a hediye etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

İskenderiye sahibi Cüreyc, Mariye ile birlikte Me'bir adında iğdiş edilmiş bir köle ile Döldül adındaki bir katırı da hediye etmişti. Rasûlullah, onun hediyesini kabul etmiş, Mariye'yi kendine ayırmıştı. Mariye, Mısır'ın Ensina bölgesine bağlı Hafen köyündendi. Emirliği zamanında Muaviye b. Ebu Süfyan, bu belde ahalisini harac ödemekten affetmişti. Bunu da onlara bir ikram olsun diye yapmıştı. Çünkü Mariye, Rasûlullah'tan İbrahim adında bir çocuk doğurmuştu.

Dediler ki: Mariye, beyaz tenli güzel bir kadındı. Rasûlullah, onu beğenip sevmiş ve kendi payına ayırmıştı. Özellikle oğlu İbrahim'i doğurduktan sonra daha çok sevmişti. Mariye'nin kız kardeşi Sirin'i ise Rasûlullah, Hassan b. Sabit'e hediye etmişti. Sirin, Hassan b. Sabit'e Abdurrahman adında bir erkek çocuk doğurmuştu.

İğdiş edilmiş köle Me'bur'a gelince o, izin almaksızın Mariye ile Sirin'in yanına girip çıkardı. Mısır'daki âdetini devam ettirirdi. Bazı kimseler bu konuda ileri geri konuştular. Onun iğdiş edilmiş olduğunu bilmiyorlardı. Nihayet onun durumu açığa çıktı. Nitekim bunu inşaallah yakında açıklayacağız.

İskenderiye valisi Cüreyc'in hediye ettiği katıra gelince, Rasûlullah ona binliyordu. Doğrusu şu ki; Rasûlullah, Hüneyn gününde o katıra binmişti. Bu katır, Rasûlullah'tan sonrada yaşamış, ömrü uzun sürmüştü. Öyle ki, emirliği zamanında Ali b. Ebi Talib'in yanında kalmıştı. Ali b. Ebi Talib vefat edince bu katır, Abdullah b. Cafer b. Ebi Talib'in eline geçti. Hayvancağız çok yaşlanmıştı. Öyle ki, yiyebilmesi için ona arpayı öğütüp yem olarak veriyorlardı.

Ebu Bekir b. Hüzeyme, Muhammed b. Ziyad b. Ubeydullah kanalı ile Büreyde b. Husayb'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Kıptilerin emiri, Rasûlullah'a iki kız kardeş olan cariyeleri hediye etti. Bunlarla birlikte bir katır da verdi. Rasûlullah, Medine'de o katıra binliyordu. Cariyelerden birini kendine alıyordu. Bu cariyeye, Rasûlullah'a İbrahim adındaki oğlunu doğurdu. Rasûlullah, diğer cariyeyi ise başkasına hibe etti.»

Vakidî, Abdullah b. Abdurrahman b. Ebi Sa'saa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Mariyetü'l-Kiptiye'yi çok beğenirdi. Bu kadın,

kıvırcık saçlı, beyaz tenli ve çok güzel idi. Bu iki kız kardeşi, Ümmü Süleym binti Milhan'ın evine yerleştirdi. Rasûlullah yanlarına gitti. İkisi de orada Müslüman oldular. Mariye'yi kendine cariye olarak ayırdı. Onunla cinsel ilişkide bulundu. Onu, Beni Nadir mallarından olan Aliye'deki malının başına koydu. Yazları orada idi. Hurma toplama mevsiminde de orada bulunuyordu. Rasûlullah, orada onun yanına giderdi. Dindarlığı sağlam bir kadındı. Onun kız kardeşi Sirin'i ise Hassan b. Sabit'e hibe etti. Hassan b. Sabit'in yatağına giren Sirin, ona Abdurrahman adında bir erkek çocuk doğurdu.

Mariye, Rasûlullah'a bir erkek çocuk doğurdu. Rasûlullah, ona İbrahim adını verdi. Doğumunun yedinci günü akika kurbanı olarak ona bir koyun kesti. Saçını tıraş etti. Saçının ağırlığına gümüşü düşkünlere sadaka olarak verdi. Saçının yere gömülmesini emretti. Ona, İbrahim adını verdi. Ebese, Rasûlullah'ın azadlısı Selma idi. Selma, İbrahim doğar doğmaz kocası Ebu Rafi'in yanına gitti ve Mariye'nin bir erkek çocuk doğurduğu haberini verdi. Ebu Rafi de Rasûlullah'a gelip müjdeyi verdi. Rasûlullah, ona bir gerdanlık bağışladı. Diğer kadınları bu durumu kıskandılar. Mariye'den bir oğlunun dünyaya gelmesi diğer kadınların çok ağrına gitti.»

Hafız Ebu'l-Hasan ed-Darekutnî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Mariye, doğum yapınca Rasûlullah (s.a.v.): «Oğlunun dünyaya gelmesi, onu azad etti»

Bu mesele için, yani ümmü veled cariyelerin satışı konusunda başlı başına bir eser tasnif ettik. O eserde özetle sekiz kavle raci olan âlimlerin kavillerini naklederek her kavlin dayanağını da anlattık. Hamd ve minnet Allah'adır.

Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak kanalı ile Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İbrahim'in annesi Mariye'nin yanına ziyarete sık sık gelen amcası oğlu hakkında epey dedikodu yapıldı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bana şu buyruğu verdi:

- Şu kılıcı al ve git. Eğer onu orada (Mariye'nin yanında) bulursan öldür.

Dedim ki:

- Ya Rasûlallah! Senin emrinde olurum. Sen beni gönderdiğin zaman kızdırılmış sikke gibi olurum. Hiçbir şey beni engellemez. Niha yet bana emrettiğin şeyi yerine getiririm. Gözüyle gören kişi, gaibte bulunan kimsenin göremediğini görür mü?

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

- Evet, gözüyle gören kişi gaibtekinin görmediğini görür.

Ben de kılıcımı çekip gittim. Adamı Mariye'nin yanında gördüm.

Kılıcımı çektim. Beni görünce onu öldürmek istediğimi anladı. Bir hurma ağacına yönelip gitti. Ağaca çıktı. Sonra tepesi üzerine kendini yere bıraktı. Sonra ayakları havaya dikildi. İğdiş edilmiş olduğunu gördüm. Erkeklerdeki şeyden onda ne az ne çok hiçbir şey görmedim. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gidip durumu anlattım. O da şöyle dedi:

- Ehl-i Beyt'in dedikodusunu bizden uzaklaştıran Allah'a hamd olsun.»

Taberanî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Mariye, İbrahim'i doğurunca Rasûlullah (s.a.v.), ondan şüphelenir gibi oldu. Nihayet Cebail (a.s.) inip yanına geldi ve ona:

- Selam sana ey İbrahim'in babası! dedi.»

Ebu Nuaym, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rum kumandanlarından Mukavkis, hükümdar kızlarından Mariye adındaki kıpti cariyeyi ve beraberinde genç amcası oğlunu Rasûlullah'a hediye etti. Rasûlullah (s.a.v.), günlerden bir gün Mariye'nin yanına girip halvette bulundu. Onunla cinsel ilişki kurdu ve Mariye İbrahim'e hamile kaldı. Doğum yapınca kadın bundan rahatsız oldu. Rasûlullah (s.a.v.), ses çıkarmadı. Çünkü Mariye'nin sütü yoktu. Rasûlullah, ona bir koyun aldı. Çocuğu, o koyunun sütü ile besledi. Vücudu gelişti. Rengi güzelleşti. Parlak oldu. Günün birinde Rasûlullah, onu omuzuna alıp getirdi ve bana:

- Ey Aişe! Nasıl, bu çocuk bana benziyor mu? diye sordu. Ben ve benden başka kadınlar:

- Bunun sana benzediğini sanmıyoruz, dedik. Bunun üzerine Rasûlullah:

- Benim gibi etli değil mi? diye sordu. Ben de dedim ki:

- Hayatıma yemin ederim ki, koyun sütü ile beslenen çocuk elbet-teki etlenecek ve güzelleşecektir.»

Vakidî dedi ki: Mariye, hicri onbeşinci senenin muharrem ayında vefat etti. Cenaze namazını Hz. Ömer kılıp Baki mezarlığına defnetti.

Mufaddal b. Gassan el-Gallabi de böyle demiştir. Halife ve Ebu Ubeyde ile Yakup b. Süfyan dediler ki: Mariye, hicri onaltıncı senede vefat etti. Allah ona rahmet etsin.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de, Reyhane binti Zeyd'dir. Beni Nadir kabilesindendir. Beni Kurayza kabilesinden olduğunu söyleyenler de vardır.

Vakidî dedi ki: Reyhane binti Zeyd, Beni Nadir kabilesindendir. Beni Kurayza kabilesinden olduğunu söyleyenler de olmuştur.

Reyhane binti Zeyd, Beni Nadir kabilesindendir. Onların arasında iken evlenmişti. Rasûlullah (s.a.v.), onu kendi şahsı için aldı. Güzel kadındı. Rasûlullah (s.a.v.), Müslüan olmasını ona teklif etti. O da

Yahudilikte kalmak istedi. Bunun üzerine Rasûlullah, ondan ayrıldı. Ve gönlü ona takıldı. İbn Saye'yi yanına çağırıp onada aynı şeyleri anlattı. İbn Saye, Rasûlullah'a dedi ki:

- Anam babam sana feda olsun ya Rasûlallah, o kadın Müslüman olacaktır.

Böyle dedikten sonra çıkıp Reyhane'nin yanına gitti. Ona dedi ki:

- Kavmine uyma. Hüey b. Ahtab'ın, onların başına neler getirdiğini gördün! Müslüman ol ki, Rasûlullah (s.a.v.), seni kendi şahsı için ayırsın.

Bir ara Rasûlullah (s.a.v.) ashabının yanında iken iki ayak sesi duydu ve dedi ki:

- Şu iki ayakkabı sesi, İbn Saye'nin ayakkabılarının sesidir. Bana Reyhane'nin Müslüman olduğunu müjdelemeye geliyor.

İbn Saye gelip:

- Ya Rasûlallah! Reyhane Müslüman oldu, dedi. Rasûlullah bu habere sevindi.»

Muhammed b. İshak dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), Kurayza'yı fetrettiği zaman Reyhane binti Amr b. Hunafe'yi kendine ayırdı. Vefat edinceye kadar yanında kaldı. Rasûlullah (s.a.v.), ona Müslüman olmasını ve kendisiyle evlenmesini teklif etti ama o Yahudilikten ayrılmak istemedi."

Sonra Muhammed b. İshak, yukarıdaki rivayette de anlatıldığı gibi Reyhane'nin Müslüman olduğunu anlatmıştır.

Vakidî, Eyyüb b. Beşir el-Muaviye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Reyhane'yi, Selma binti Kays Ümmü'l-Münzir'in evine gönderdi. Âdet görünceye kadar burada kaldı. Âdetten temizlendikten sonra Ümmü'l-Münzir gelip durumu Rasûlullah'a haber verdi. Rasûlullah da Ümmü'l-Münzir'in evinde iken Reyhane'nin yanına gidip ona şöyle dedi:

- Seni azad edip seninle evlenmemi istersen ben bunu yaparım. Cariye olarak mülkümde kalmayı ve cariyem olarak seninle cinsel temasta bulunmamı istersen, ben bunu da yaparım.

Reyhane dedi ki:

- Ya Rasûlallah, senin mülkünde cariyem olarak kalmam, hem benim için, hem de senin için kolay olur.

Bunun üzerine Reyhane, Rasûlullah (s.a.v.)'ın mülkünde cariyem olarak kaldı. Vefat edinceye kadar Rasûlullah'ın yatağına giriyordu.»

Vakidî, Zührî'nin Reyhane hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Reyhane, Rasûlullah'ın cariyesi idi. Onu azad etti ve onunla evlendi. Aile ve aşireti içinde örtünüyor ve şöyle diyordu:

- Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra beni başkası görmesin.»

Vakidî dedi ki: Bu bizim nezdimizde bulunan iki hadisten en geçerli olanıdır. Rasûlullah'tan önceki kocasının adı Hakem'di.

Vakidî, Ömer b. Hakem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Reyhane binti Zeyd b. Amr b. Hunafe'yi azad etti. Bu kadın, Rasûlullah'tan önce kocasının yanında idi. Kocasını seviyor ve ona ikramda bulunuyordu. Bu sebeple Reyhane dedi ki:

- Kocamdan sonra artık hiç kimse ile evlenmem.

Reyhane, gerçekten güzel bir kadındı. Beni Kurayza kabilesi esir alınınca, esir alınan cariyeler Rasûlullah'a arzedildiler. Reyhane dedi ki:

- Rasûlullah'a arzedilenlerden biri idim. Bana emretti. Ben oradan ayrıldım. Kendisi için seçildim. Her ganimette Rasûlullah için ayrılan bir cariye vardı. Ben oradan ayrıldığımda Allah benim için hayırlı olanı verdi. Rasûlullah beni Ümmü'l-Münzir binti Kays'ın evine gönderdi. Orada birkaç gün kaldım. Nihayet Rasûlullah esirleri öldürdü. Cariyeleri ayırdı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) yanıma geldi. Ben utandığımdan onun yanından geri kaçmak istedim. Beni çağırdı, karşısına oturttu ve şöyle dedi:

- Eğer Allah ve Rasûlünü seçersen, Rasûlullah da seni kendi nefsi için seçmiştir.

Dedim ki:

- Ben, Allah ve Rasûlünü seçiyorum.

Müslüman olunca, Rasûlullah beni azad etti ve benimle evlendi. Diğer kadınlarına verdiği gibi bana da on ikibuçuk okiye gümüş mehir verdi. Ümmü Münzir'in evinde benimle gerdeğe girdi. Diğer kadınlarına yaptığı gibi bana da gece sırası ayırdı ve beni örttü.»

Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Reyhane'yi çok beğenirdi, se-verdi. İsteddiği herşeyi mutlaka ona verirdi.

Reyhane'ye denildi ki: Eğer sen Rasûlullah'tan Beni Kurayza esirlerini isteseydin, onları mutlaka azad ederdi.

Reyhane dedi ki:

- Rasûlullah (s.a.v.), cariyeleri tefrik edinceye kadar benimle gerdeğe girmedim. Bu işi tamamladıktan sonra gerdeğe girdi.

Rasûlullah, onunla halvette bulunur, yanında çok dururdu. Veda hacı dönüşüne kadar Rasûlullah'ın yanında kaldı. O zaman vefat etti. Rasûlullah da onu Baki mezarlığına defnetti.

Rasûlullah, hicri altıncı senenin muharrem ayında onunla evlenmişti.

İbn Vehb, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Reyhane'yi Beni Kurayza kabilesinden esir alıp ele geçirdi. Sonra onu azad etti. O da ailesinin yanına gitti.»

Ebu Ubeyde Mamer b. Müsenna dedi ki: Reyhane binti Zeyd b. Şem'un, Beni Nadir kabilesindendi. Bazıları, onun Beni Kurayza kabilesinden olduğunu söylemişlerdir. Zekat hurmahlarından bir hurmalıkta idi. Rasûlullah (s.a.v.), zaman zaman, öğle vakitleri gelip onun yanında istirahat ederdi. Onu hicri dördüncü senenin şevval ayında esir almıştı.

Ebu Bekir b. Ebu Hayseme, Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın iki cariyesi vardı. Bunlardan biri Mariyetül-Kiptiye, diğeri de Rayha veya Reyhane binti Şem'un b. Zeyd b. Hunafe idi. Reyhane, Beni Amr b. Kurayza kabilesindendi. Amcası oğlu Abdülhakem ile evliydi. Esir alındıktan sonra Hz. Peygamber'in yanında kaldı. Hz. Peygamber'den önce vefat etti.»

Ebu Ubeyde Mamer b. Müsenna dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.)'ın dört cariyesi vardı. Bunların adları şöyledir: Mariyetül-Kiptiye, Reyhane el-Kuraziye. Başka bir cariyesi daha vardı. Çok güzeldi. Rasûlullah'ın zevceleri ona tuzak kurdular. Onun kendilerine üstün olmasından korkmuşlardı. Rasûlullah'ın çok kıymetli, güzel bir başka cariyesi daha vardı. Bu cariyei ona Zeyneb hediye etmişti. Safiye binti Hüvey için zilhicce, muharrem ve safer aylarında ondan ayrı kalmıştı. Vefat ettiği rebiyülevvel ayı olunca, Rasûlullah Zeyneb'le barışmış ve yanına girmişti. Bunun üzerine Zeyneb Rasûlullah (s.a.v.)'a:

- Bilemiyorum, sana ne hediye edeyim? diye sormuş ve Rasûlullah'a bu kıymetli ve güzel cariyei hediye etmişti.»

Seyf b. Ömer, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Mariye ile Reyhane'ye bazen geceleme sırası tahsis ederdi. Bazen da bütünüyle onları sıradan çıkarırdı.»

Ebu Nuaym, Ebu Muhammed b. Ömer el-Vakidî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Reyhane, hicri onuncu senede vefat etti. Cenaze namazını Ömer b. Hattab kıldırdı ve onu Baki mezarlığına defnetti. Allah'a hamd olsun.

RASÛLULLAH (S.A.V.)'IN ÇOCUKLARI

Rasûlullah (s.a.v.)'ın, İbrahim dışındaki diğer çocuklarının Hatice binti Hüveylid'den doğduğu hususunda ihtilaf yoktur. Yalnız İbrahim adındaki oğlu, Mariye binti Şem'un el-Kiptiye'den doğmuştur.

Muhammed b. Sa'd, Hişam b. el-Kelbî kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın çocukları sırasıyla Kasım, Zeynep, Abdullah, Ümmü Külsüm, Fatıma ve Rukiye'dir. Kasım öldü. O, Rasûlullah'ın Mekke'de ölen ilk çocuğu idi. Ondan sonra Abdullah öldü. As b.

Vail es-Sehmî: «Muhammed'in nesli kesildi. O, nesli kesiktir!» dedi. Bunun üzerine Aziz ve Celil olan yüce Allah, şu sûreyi inzal buyurdu:

«Ey Muhammed! Doğrusu sana pek çok nimet vermişizdir. Öyleyse Rabbin için namaz kıl, kurban kes. Doğrusu adı-sanı ortadan kalkacak olan, sana kin tutan kimsedir.» (el-Kevser, 1-3.)

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Mariye, hicri sekizinci senenin zilhicce ayında İbrahim'i doğurdu. İbrahim, onsekiz aylık iken vefat etti.

Ebu'l-Ferec el-Muafa b. Zekeriya el-Cüreyri, Abdülbaki b. Nafî kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hatice, Rasûlullah (s.a.v.) ile evli iken Abdullah'ı doğurdu. Daha sonra uzun bir süre doğum yapmadı. Bir ara Rasûlullah, bir adamla konuşmakta iken As b. Vail onlara bakıyordu. Adam ona:

- Bu kimdir? diye sorunca As, dedi ki:

- Bu nesli kesiktir!

Adam çocuğu doğup da ondan uzun bir süre sonra karısı doğum yapmazsa Kureyşliler, o adama nesli kesik derlerdi. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:

«Doğrusu adı sanı ortadan kalkacak olan, sana kin tutan kimse- dir.» Yani ey Muhammed, sana düşmanlık eden ve sana karşı kin besleyen kimse, her hayırdan kesik olandır.

Ravi dedi ki: Daha sonra Rasûlullah'ın kızı Zeynep, ondan sonra Rukiye, ondan sonra Kasım, ondan sonra Tahir, ondan sonra Mutahhar, ondan sonra Tayyib, ondan sonra Mutayyeb, ondan sonra Ümmü Külsüm, ondan sonra da Fatıma dünyaya geldiler. Fatıma, yaşca en küçük olanlarıydı.

Hatice, bir çocuk doğurunca onu süt anneye teslim ederdi. Ama Fatıma doğunca onu başkasına vermedi. Kendisi emzirdi.»

Heysem b. Adiyy, Hişam b. Urve kanalı ile Said'in babası Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın Tahir ve Tayyib adında iki oğlu vardı. Bunlardan birine Abdüşşems, diğerine de Abdüluzza adını vermişti.»

Bu rivayette münkerlik vardır. Doğrusunu Allah bilir.

Muhammed b. Aiz, Said b. Abdülaziz'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Hatice, Kasım, Tayyib, Tahir, Mutahhar, Zeynep, Rukiye, Fatıma ve Ümmü Külsüm'ü doğurdu.»

Zübeyr b. Bekkar dedi ki: Amcam Mus'ab b. Abdullah, bana şu haberi verdi: Hatice şu çocukları doğurdu: Kasım ve Tahir. Tahir'e Tayyib de denirdi. Tahir, nübüvvetten sonra doğdu. Küçük yaşta vefat etti. Adı Abdullah'tı. Hatice; Fatıma, Zeyneb, Rukiye ve Ümmü Külsüm'ü de doğurdu.

Zübeyr, İbrahim b. Münzir tarıkı ile Ebu'l-Esved'in şöyle dediğini

rivayet etmiştir:

«Hatice, Kasım, Tahir, Tayyib, Abdullah, Zeyneb, Rukiye, Fatıma ve Ümmü Külsüm'ü doğurdu.»

Muhammed b. Fadale, kendilerine bazı ihtiyarların şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hatice, Kasım'ı ve Abdullah'ı dünyaya getirdi. Kasım, yürüyebilecek çağa gelinceye kadar yaşadı. Abdullah ise daha küçük yaşta iken vefat etti.»

Zübeyr b. Bekkar dedi ki: Cahiliye döneminde Hatice'ye, Tahire binti Hüveylid denilirdi. Rasûlullah (s.a.v.)'a Kasım adındaki bir çocuğu doğurdu. Bu, onun en büyük oğlu idi. Rasûlullah, bu oğlunun adı ile künyelenirdi. Hatice, daha sonra Zeyneb'i, ondan sonra Abdullah'ı doğurdu. Abdullah'a Tayyib deniyordu. Tahir denildiği de oluyordu. Bu çocuk nübüvvetten sonra doğdu. Küçük yaşta iken vefat etti. Hatice daha sonra kızı Ümmü Külsüm'ü, ondan sonra Fatıma'yı, ondan sonra da Rukiye'yi doğurdu. Bunların doğum sırası böyledir. Sonra Kasım, Mekke'de iken öldü. O, Rasûlullah'ın vefat eden ilk çocuğudur. Ondan sonra Abdullah vefat etti.

Bunlardan sonra Mariye binti Şem'un, Rasûlullah'a İbrahim'i doğurdu. Bu kadın, İskenderiye sahibi (valisi) Mukavkis'in Rasûlullah'a hediye ettiği Kıptî cariye idi. Bununla birlikte kız kardeşi Sirin'i ve Me'bur adındaki iğdiş edilmiş köleyi de Rasûlullah'a hediye etmişti. Rasûlullah, Sirin'i Hassan b. Sabit'e hediye etmişti. Sirin, Hassan'a oğlu Abdurrahman'ı doğurmuştu. Hassan b. Sabit'in nesli kesikti.»

Ebu Bekir b. el-Berkî dedi ki: Ashnda Rasûlullah'ın çocuğu Tahir'in adı Tayyib'dir. Onun diğer adı da Abdullah'tır. Denildiğine göre Tayyib ile Mutayyeb, aynı batında ikiz olarak doğmuşlardır. Tahir ile Mutahhar da aynı batında ikiz olarak doğmuşlardır.

Mufaddal b. Gassan, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın oğlu Kasım, dünyaya geldikten sonra yedi gece yaşadı. Sonra vefat etti.»

Mufaddal dedi ki: Bu yanlıştır. Doğrusu şu ki, o, onyediy ay yaşamıştır.

Ebu Nuaym, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Kasım yedi günlük iken vefat etti. Zührî ise, iki yaşında iken vefat ettiğini söylemiştir. Katade'ye gelince o dedi ki: Kasım, yürüyebilecek çağa gelinceye kadar yaşadı. Sonra vefat etti.

Hişam b. Urve dedi ki: Iraklılar, Tayyib ve Tahir'in doğduğunu söylemediler. Bizim üstadlarımız ise şöyle dediler:

"Rasûlullah'ın çocukları şunlardır: Abdüluzza, Abdumenaf, Kasım, Rukiye, Ümmü Külsüm ve Fatıma."

İbn Asakir, böyle rivayet etmiştir. Bu münkerdir. Burada Zeyneb'ten söz edilmemiştir. Oysa söylenmesi gerekirdi. Doğrusunu Al-

lah bilir.

Zeyneb'le ilgili olarak Abdürrezzak, İbn Cüreyc'den şöyle bir rivayette bulunmuştur:

«Birden fazla adam bana dedi ki: Zeyneb, Rasûlullah (s.a.v.)'ın en büyük kızı idi. Fatıma ise, en küçükleri ve Rasûlullah tarafından en çok sevileniydi. Zeyneb, Ebu'l-As b. er-Rebî ile evlendi. Ona, Ali ile Ümame adında iki çocuk doğurdu. Rasûlullah, namaz kılarken Ümame'yi omuzlarına alırdı. Secdeye vardığında yere bırakır, kıyama kalktığında tekrar omuzuna alırdı. Vakidî'nin anlattığına göre belki de Rasûlullah (s.a.v.), Ümame'nin annesi Zeyneb'in hicri sekizinci senede vefatından sonra Ümame'yi bu şekilde namazda, omuzuna almıştır. Katade, Abdullah b. Ebu Bekir b. Hazm ve diğerleri böyle anlatmışlardır. Muhtemelen o zaman Ümame çok küçük bir çocuk idi.» Doğrusunu Allah bilir.

Fatıma'nın vefatından sonra Hz. Ali, Zeyneb'in kızıyla evlenmiştir. Zeyneb, hicri sekizinci senede vefat etmiştir. Katade, İbn Hazm'dan rivayet etti ki; Zeyneb, hicri sekizinci sene başında vefat etmiştir.

Hammad b. Seleme, Hişam'ın babası Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Zeyneb, hicret ettiği zaman adamın biri onu itti. O da bir kayalığın üzerine düştü ve çocuğunu rahminden düşürdü. Vefat edinceye kadar bu sancıyı çekti. O'nun şehid olarak vefat ettiğini ileri sürmüşlerdir.

Rukiye'ye gelince, Rasûlullah'ın amcası Ebu Leheb'in oğlu Utbe onunla evlendi. Ayrıca onun kızkardeşi Ümmü Külsüm'le de kardeşi Uteybe b. Ebi Leheb evlendi. Sonra bu ikisi gerdeğe girmeden önce Rasûlullah'a olan kızgınlıklarından ötürü bunları boşadılar. Bu boşama hadisesi, şu sûrenin nüzûlü esnasında vuku bulmuştu:

«Ebu Leheb'in elleri kurusun, kurudu da! Malı ve kazandığı, kendisine fayda vermedi. Alevli ateşe yaslanacaktır. Karısı da, boynunda bir ip olduğu halde ona odun taşıyacaktır.» (Ebu Leheb, 1-5.)

Osman b. Affan (r.a.), Rukiye ile evlendi. Onunla birlikte Habeşistan'a hicret etti. Osman'ın Habeşistan'a hicret eden ilk şahıs olduğu söylenir. Sonra ikisi Mekke'ye döndüler. Nitekim bunu daha önce anlattık. Bilahare ikisi Medine'ye hicret ettiler. Orada Rukiye, Osman'ın oğlu Abdullah'ı doğurdu. Abdullah, altı yaşına ayak basınca bir horoz onun gözlerini gagaladı ve çocuk bu yüzden vefat etti. Önceleri Osman'a oğlu Abdullah'ın adı ile künye verilmişti. Yani ona Ebu Abdillan denilmişti. Sonra oğlu Amr ile onu künyelemişler, yani ona Ebu Amr demişlerdi.

Rasûlullah (s.a.v.), İslâm ordusuyla şirk ordusunun karşı karşıya geldiği Bedir gününde muzaffer olduğu esnada Rukiye vefat etmişti.

Müjdecî, zafer haberini Medine'ye getirdiği zaman -ki bu müjdecî Zeyd b. Harise idi- Müslümanların, Rukiye'nin mezarının üzerine toprak döktüklerini gördü. Osman, Rukiye'nin hasta bakıcılığını yapmak için Medine'de kalmıştı. Rasûlullah, ona ganimet payını vermişti. Bu sevaptan da faydalanmıştı. Rasûlullah, Bedir gazvesinden Medine'ye dönünce Rukiye'nin kız kardeşi Ümmü Külsüm'ü Osman'la evlendirmişti. Bu sebeple Osman'a iki nur sahibi anlamına gelen "Zinnureyn" lakabı takılmıştı. Sonra Ümmü Külsüm de hiç çocuk doğurmadan hicrî dokuzuncu senenin şaban ayında Osman'la evli iken vefat etti. Rasûlullah (s.a.v.), bunun üzerine: «Eğer üçüncü bir kızım yanımda olsaydı, onu da Osman'la evlendirirdim.» demişti. Başka bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), o zaman şöyle demişti: «Eğer on kızım olsaydı, onunu da Osman'la evlendirirdim.»

Fatıma'ya gelince; Rasûlullah'ın amcası oğlu Ebu Talib oğlu Ali, hicri ikinci senenin safer ayında onunla evlendi. Fatıma, Ali'ye, Hasan ve Hüseyin adında iki çocuk doğurdu. Muhsin adında bir çocuk daha doğurduğuda söylenmiştir. Ayrıca Ümmü Külsüm ile Zeyneb adında iki kız çocuğu da doğurdu.

Halifelîği döneminde Ömer b. Hattab, Hz. Ali'nin kızı Ümmü Külsüm'le evlendi. Ona kırkbin dirhem mehir verdi. Bunu Rasûlullah'ın nesebinden olduğu için vermişti. Ümmü Külsüm, Zeyd adındaki bir çocuğu doğurmuştu.

Hattab oğlu Ömer, şehid edilince ondan sonra amcası oğlu Avn b. Cafer, Ümmü Külsüm'le evlendi. Fakat Avn da vefat edip Ümmü Külsüm'ü dul bıraktı. Ondan sonra kardeşi Muhammed, Ümmü Külsüm'le evlendi. O da vefat edip Ümmü Külsüm'ü dul bıraktı. Ondan sonra bu son iki kocasının kardeşi Abdullah b. Cafer onunla evlendi. Ümmü Külsüm, Abdullah'la evli iken vefat etti. Abdullah b. Cafer, Ümmü Külsüm'ün kızkardeşi Zeyneb binti Ali ile evlendi. Bu kadın da onunla evli iken vefat etti.

Hız. Fatıma, Rasûlullah'ın vefatından altı ay sonra vefat etmiştir. Bu husustaki kavillerin en meşhuru budur. Hız. Aişe'den sahih olarak varid olan rivayette bu meal dedir. Zührî ile Ebu Cafer el-Bakır da böyle demişlerdir. Yalnız Zührî, Fatıma'nın Rasûlullah'tan üç ay sonra vefat ettiğini, Ebu Zübeyr ise iki ay sonra vefat ettiğini söylemiştir. Ebu Bürey'de dedi ki: Hız. Fatıma, Rasûlullah'ın vefatından sonra yetmiş gün ve gece yaşadı. Amr b. Dinar dedi ki: Hız. Fatıma, Rasûlullah'tan sonra sekiz ay daha yaşadı. Ondan sonra vefat etti. Abdullah b. Haris de böyle demiştir. Amr b. Dinar'ın rivayetine göre ise Hız. Fatıma, Rasûlullah'tan sonra dört ay yaşamıştır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi İbrahim, Mariyetü'l-Kıptiye'den doğmuştu. Doğumu, hicri sekizinci senenin zilhicce ayında olmuştur.

İbn Lehia ile diğerleri, Abdurrahman b. Ziyad'ın bu hususta şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Mariye, İbrahim'e hamile kalınca Cebrail gelip Rasûlullah'a şöyle dedi:

- Selam sana ey İbrahim'in babası! Doğrusu Cenâb-ı Allah, cariyen Mariye'den sana bir erkek çocuğu bahşetmiştir. Allah onu sana mübarek kalsın ve senin gözünü dünyada da, ahirette de onunla aydınlatıp doyursun.

Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in oğlu İbrahim dünyaya gelince kalbine şüphe düştü. Bunun üzerine Cebrail, ona gelip şöyle dedi:

- Selam sana ey İbrahim'in babası!»

Esbat, İsmail b. Abdurrahman'ın (Süddî'nin) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Enes b. Malik'e şöyle bir soru sordum:

- Peygamber (s.a.v.)'in oğlu İbrahim'in ömrü ne kadar oldu?

- Beşiği dolduracak yaşa gelmişti. Eğer hayatta kalsaydı, mutlaka peygamber olurdu. Ancak hayatta kalmasına imkan yoktu. Çünkü Peygamberimiz (s.a.v.), son peygamberdir.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman b. Mehdi kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Eğer Peygamber (s.a.v.)'in oğlu İbrahim yaşasaydı, sıddık ve peygamber olurdu.»

Ebu Abdillah b. Mende, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in oğlu İbrahim onaltı aylık iken vefat etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): "Onu Baki mezarlığına defnedin. Onu emzirecek bir emzirici vardır. Emzirme işini Cennet'te tamamlayacaktır." dedi.»

Ebu Ya'lâ, Ebu Hayseme kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah kadar çoluk çocuğuna merhametli bir kimse görmedim. İbrahim, Medine'nin üstü taraflarında süt emmekte idi. Bizi de yanına alarak oraya gider, İbrahim'in bulunduğu eve girerdi. Havalara yağmurlu idi. Onu emziren kadın, bizim yanımızda iken Rasûlullah İbrahim'i alıp öper, sonra da geri dönerdi.»

Amr dedi ki: İbrahim vefat edince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

«Doğrusu İbrahim, benim oğlumdur. O, memede süt emmekte iken vefat etti. Onun için iki emzirici vardır. Emzirme işini Cennet'te tamamlayacaklardır.»

Cerir ile Ebu Avane, Bera'nın şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'in oğlu İbrahim, onaltı aylık iken vefat etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Onu Baki mezarlığına

ğına defnedin. Doğrusu Cennet'te onu emziren biri vardır.»

Ebu Ya'lâ el-Mavsilî, İbn Ebi Evfa'nın, İbrahim hakkında sorulan bir soruya cevaben şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İbrahim, küçük yaşta iken vefat etti. Peygamber (s.a.v.)'den sonra bir peygamber geleceğine hükmedilmiş olsaydı, mutlaka yaşardı.»

İbn Asakir'in, Cabir b. Abdullah'tan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Eğer İbrahim yaşasaydı mutlaka peygamber olurdu.»

İbn Asakir, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İbrahim vefat ettiğinde Rasûlullah (s.a.v.): "Ben kendisini seyredip görmeden önce İbrahim'i kefene koymayın." dedi. Sonra Rasûlullah gelip İbrahim'in cenazesi üzerine kapandı, ağlamaya başladı. Öyle ki, sakalı gözyaşlarıyla ıslandı.»

Ben derim ki: Bu hadisin sened zincirinde adı geçen Ebi Şeybe'nin rivayeti ile amel edilmez.

Yine İbn Asakir, Esma binti Yezid b. es-Seken'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İbrahim vefat edince Rasûlullah (s.a.v.) ağladı. Ebu Bekir ile Ömer ona:

- Allah'ın hakkını bilme hususunda sen herkesten önce gelirsin ya Rasûlallah! (Niçin ağhyorsun?) dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle cevap verdi:

- Göz yaşıyor, kalb hüznleniyor. Biz, Rabbi gazablandıracak şeyi söylemiyoruz. Eğer bu doğru bir vaad olmasaydı, toplayıcı bir buluşma yeri olmasaydı, sondakilerimiz öndekilerin peşi sıra gitmeseydi ey İbrahim, biz bundan daha çok derecede sana üzülürdük. Ey İbrahim! Doğrusu biz senin vefatına mahzunuz!»

İmam Ahmed b. Hanbel, Bera'dan şöyle bir rivayette bulunmuştur:

«Rasûlullah (s.a.v.), oğlu İbrahim'in cenaze namazını kıldı. İbrahim, onaltı aylık iken vefat etmişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle demişti: Doğrusu Cennet'te İbrahim'in yanında kalan emzirme işini tamamlayacak bir emzirici vardır. İbrahim, sıddık idi.»

Ebu Ya'lâ, İbn Ebi Evfa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), oğlu İbrahim'in üzerine namaz kıldı. Ben de onun arkasında cenaze namazını kıldım. Rasûlullah, bu namazda dört tekbir aldı.»

Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak kanalı ile Muhammed b. Talha b. Yezid b. Rükane'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın oğlu İbrahim, onsekiz aylık bir çocuk iken vefat etti. Rasûlullah, onun üzerine namaz kılmadı.»

İbn Asakir, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah'ın oğlu vefat edince, Rasûlullah beni İbrahim'in anesi Mariyetü'l-Kıptiye'ye gönderdi. Mariye, Meşrebe mıntıkasında idi. İbrahim'in cenazasesini bir küfeye koydum ve atın üzerine, önüme yerleştirdim. Sonra Rasûlullah'a getirdim. Rasûlullah, onu yıkayıp kefenledi ve alıp insanların huzuruna çıkardı. Onu, Muhammed b. Zeyd'in evinin yakınındaki bir yere defnetti. Ben, İbrahim'in mezarına girdim. Toprağı üzerine kapattım. Ben çıktıktan sonra Rasûlullah, onun mezarının üzerine su serpti. Rasûlullah, elini İbrahim'in mezarına koyup şöyle dedi:

– Ama vallahi İbrahim, peygamber oğlu peygamberdir!

Böyle dedikten sonra ağlamaya başladı. Çevresindeki Müslümanlar da ağladılar. Sesleri çok yükseldi. Sonra Rasûlullah, şöyle buyurdu:

- Göz yaşıyor, kalb hüznleniyor ve biz Rabbi öfkelenendirip gazaplandıracak birşey söylemiyoruz. Ey İbrahim! Doğrusu biz senin vefatından dolayı hüznleniyoruz!»

Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın oğlu İbrahim, hicri onuncu senenin rebiyülevvel ayından on gece geçtikten sonraki salı gününde vefat etti. O zaman İbrahim onsekiz aylık idi. Beni Mazin b. Neccar kabilesinde Ümmü Berze binti Münzir'in evinde idi (Orada emzirilmekte idi). Vefat edince Baki mezarlığına defnedildi.

Daha önce de anlatmış olduğumuz gibi İbrahim'in vefat gününde güneş tutuldu. İnsanlar:

- Güneş, İbrahim'in vefatından dolayı tutuldu, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) insanlara bir hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:

- Doğrusu güneş ile ay, Aziz ve Celil olan Allah'ın ayetlerinden iki ayettirler. Herhangi bir kimsenin ölümü ve hayatı için tutulmazlar.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN KÖLELERİ, CARİYELERİ, HİZMETÇİLERİ, KATİPLERİ VE SİRDAŞLARI

Bunların adlarını harf sırasına riayet ederek sıralayacak ve bazı haberlerini nakledeceğiz. Allah'ın yardımına dayanarak bu konuda gelen bütün rivayetleri nakledeceğiz.

Rasûlullah'ın azadlılarından birisi, Üsâme b. Zeyd b. Harise Ebu Zeyd el-Kelbî'dir. Ona, Ebu Yezid denildiği gibi Ebu Muhammed de denilirdi. Rasûlullah'ın azadlısı, azadlısının oğlu, sevgilisi ve sevgilisinin oğlu idi. Anası, Ümmü Eymen idi. Ümmü Eymen'in asıl adı Bereke idi. Bu kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'ın küçüklüğünde bakıcılığını yapmış ve bisetinden sonra ona iman edenlerin ilklerinden olmuştu.

Rasûlullah (s.a.v.), hayatının son günlerinde Üsâme'yi komutan yapmıştı. O zamanlar Üsâme, onsekiz veya ondokuz yaşında idi. O, büyük bir ordunun komutanı iken Rasûlullah vefat etmişti. Bu ordu da Ömer b. Hattab da vardı. Ebu Bekir es-Sıddık'ın da ordunun neferleri arasında bulunduğu söylenir, ama bu zayıf bir rivayettir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), o zaman Ebu Bekir'i imamlığa tayin etmişti.

Daha önce de anlattığımız gibi Rasûlullah, Üsâme'nin ordusu Cürf mevkiinde konaklamış iken vefat etti. O zaman Ebu Bekir, yanında kalıp görüşü ile aydınlanması için Ömer b. Hattab'ı Üsâme'den istedi. Üsâme de Ebu Bekir'in talebi üzerine Ömer'i ordudan mezun saydı. Üsâme ordusunun göreve gitmemesi için sahabelerin çoğunun kendisine müracatta bulunmasına rağmen Ebu Bekir, Üsâme ordusunu göreve gönderdi. Sahabelerin bu konudaki ricalarını kabul etmedi ve şöyle dedi:

- Yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.)'ın bağladığı bir bayrağı direğinden söküp indirmem (Yani bu orduyu mutlaka göreve gönderirim.).

Nihayet Üsâme ordusu yola çıktı. Bu ordu, Şam diyarındaki Belka sınırına ulaştı. Zaten Üsâme'nin babası Zeyd ile Cafer b. Ebi Talib ve Abdullah b. Revaha hazretleri de orada öldürülmüşlerdi. Üsâme, bu beldelere hücum etti. Ganimet elde etti. Esirler ele geçirdi ve sağ salım, muzaffer olarak geri döndü.

Bu yüzden olacak ki Ömer b. Hattab, Üsâme ile karşılaştığı zaman ona hep:

- Selam sana ey komutan, derdi.

Rasûlullah (s.a.v.), Üsame için emirlik ve komutanlık bayrağını bağladığı, yani onu komutanlığa tayin ettiği zaman bazı insanlar onun komutanlığına dil uzattılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), hutbe irad edip şöyle dedi:

- Eğer siz Üsame'nin komutanlığına dil uzatıyorsanız, doğrusu siz, ondan önce babasının da komutanlığına dil uzatmıştınız. Allah'a yemin ederim ki o, komutanlığa çok layıktır. Ve babasının vefatından sonra o, insanlar içinde en çok sevdiğim kişidir.

Sahih-i Buharî'de sabit olan bir rivayette Üsame (r.a.) şöyle demiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), beni ve Hasan'ı kucağına alıp şöyle derdi: Allahım! Ben bunların ikisini de seviyorum. Sen de bunları sev.»

Şa'bî tariki ile Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle diyordu:

«Allah ve Rasûlünü seven kimse, Zeyd oğlu Üsame'yi de sevsin.»

Bu sebeptendir ki, Ömer b. Hattab, insanları divana kaydedip maaş bağladığı zaman Üsame'ye 5.000 dirhemlik maaş bağladı. Oğlu Abdullah b. Ömer'e ise 4.000 dirhemlik maaş bağladı. Abdullah b. Ömer, babasına bu konuda itirazda bulununca babası ona şu cevabı verdi:

- Ey Abdullah! Rasûlullah, Üsame'yi senden daha çok seviyordu. Onun babasını da senin babandan daha çok seviyordu.

Abdürrezzak, Mamer kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Üsame'yi üzerinde kadife semer bulunan bir merkepte terkisine aldı. Sa'd b. Ubade'ye böyle gittiler. Bu hadise, Bedir vak'asından önce olmuştu.»

Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'tan Müzdelife'ye giderken Üsame'yi devesinin terkisine bindirmişti. Nitekim biz bunu Veda haccında da anlatmıştık.

Birçok kimselerin anlattığına göre Üsame, Hz. Ali'nin savaşlarına katılmamış ve beraberinde bulunmamıştır. Mazeret olarak şu açıklamada bulunmuştur: Ben, "Lâ ilâhe illallah" diyen bir adamı öldürdüğümde Rasûlullah beni kınayarak:

- Kıyamet gününde Lâ ilâhe illallah diyen bir adamı öldürdüğün için senin lehinde kim müdafaacı olacak? O adam "Lâ ilâhe illallah" dedikten sonra onu öldürdün değil mi? Kıyamet gününde "Lâ ilâhe illallah" diyen adamı öldürmüş olduğundan senin lehinde kim müdafaacı olacak? demişti.»

Üsame (r.a.)'ın faziletleri ve üstünlükleri çoktur. Gece gibi simsiyahtı. Şahin burunlu, tath, güzel, düzgün konuşan, âlim ve dindar bir

kimse idi. Allah, ondan razı olsun. Babası da öyleydi. Ancak babası aşırı denecek derecede beyaz tenli idi. Kendisi ise simsiyah idi. Bu sebeple onun, babasından olmadığını sanan bazı kimseler, nesebine dil uzatmışlardı. İkisi bir kadifede uyumakta ve ayakları kadifenin altından dışarı çıkmış vaziyette iken Mücezzir el-Müddicî yanlarına uğradı. Üsâme'nin siyah tenli, babasının ise beyaz tenli olduğunu görünce şöyle dedi:

- Sübhanallah! Şu ayaklardan bir kısmı, diğer ayaklardan doğmuştur!

Mücezzir'in bu sözleri, Rasûlullah'ın çok hoşuna gitti ve sevinç içinde yüzü parıl parıl parlayarak Hz. Aişe'nin yanına gidip şöyle dedi:

- Bak hele ey Aişe! Az önce Mücezzir, Zeyd b. Harise ile Üsâme b. Zeyd'in yanına uğradı ve «Şu ayakların bir kısmı, diğerlerinden doğmuştur!» dedi.

Bu yüzden Şafî ve Ahmed b. Hanbel gibi bazı hadis fıkıhçıları, neseblerin birbirine karışması ve benzerliklerin ortaya çıkması durumunda insanların benzerliklerinden hareket ederek nesepleri tesbit eden kimselerin sözüne göre amel edilebileceği görüşünü kabul etmişlerdir.

Demek istediğimiz şudur ki; Ebu Ömer'in de tashih ettiği gibi Üsâme b. Zeyd, hicri kırkbeşinci senede vefat etmiştir. Başkaları ise onun ellisekiz veya ellidokuzuncu hicri senede vefat ettiğini söylemişlerdir. Hz. Osman'ın öldürülmesinden sonra vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Kütüb-ü Sitte'de de böyle bir rivayet vardır.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Eslem idi. Bu şahsın adı hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Buna göre adının İbrahim Sabit veya Hürmüz Ebu Rafi el-Kıptî olduğu söylenmiştir. Bedir gazvesinden önce Müslüman olmuştur. Ancak bu gazveye katılmamıştır. Çünkü bu zat, efendileri olan Abbas ailesi ile birlikte o zaman Mekke'de idi. Ok temreni yapardı. Bedir vak'ası anlatılırken bu zat ile Ebu Leheb arasında geçen bir hadiseden bahsetmiştik. Hamd Allah'a mahsustur.

Bu zat, daha sonra hicret etti. Uhud gazvesine ve sonraki gazvelere katıldı. Katip idi. Kûfe'de Hz. Ali'nin yanında katiblik yapardı. Mufaddal b. Gassan el-Gallabî böyle demiştir. Bu zat, Hz. Ömer'in zamanında Mısır fethinde hazır bulunmuştur.

Önceleri Abbas b. Abdülmuttalib'in mülkiyetinde idi. Ancak Abbas, onu Rasûlullah (s.a.v.)'a hibe etti. Rasûlullah da onu azad etti. Onu, azadlısı cariyelerinden Selma ile evlendirdi. Selma, ona birkaç çocuk doğurdu. Rasûlullah (s.a.v.)'ın yolculuk eşyalarının başında bulunur, bunların idaresiyle meşgul olurdu.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Rafi'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Mahzum oğullarından bir adamı zekat toplamak üzere gönderdi. O adam, Ebu Rafi'e:

- Bu zekattan istifade etmek için sen de benimle arkadaşlık yap, dedi. Ancak Ebu Rafi:

- Hayır, Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip sorarım. Eğer uygun görürse seninle beraber gelirim, dedi. Gelip bunu Rasûlullah'a sordu. Rasûlullah da ona:

- Sadaka (zekat) bize helal olmaz (Sen bizim azadlımızsın). Kavmin azadlısı da kavimdendir, dedi.»

Ebu Ya'lâ, "Müsned" adlı eserinde der ki: «Biz Hayber'de iken şiddetli bir soğuğa maruz kaldık. Rasûlullah (s.a.v.) da: «Yorganı olan kimse yorgansız yorganın içine alsın.» dedi.

Ebu Rafi dedi ki: Beni yorganının altına alacak bir kimse bulamadım. Rasûlullah'ın yanına geldim. O da yorganını benim üzerime örttü, beraberce uyuduk. Nihayet sabahladık. Sabah olunca Rasûlullah (s.a.v.), ayak ucunda bir yılan gördü ve:

- Ey Ebu Rafi, şu yılan öldür, öldür! dedi.»

Ebu Rafi, Hz. Ali'nin hilafeti döneminde vefat etti.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Enese b. Ziyad Ebu Mişrah'tır. Buna Ebu Misrah da denilir. Cariyelerden doğmadır. Muhacirdir. Urve, Zührî, Musa b. Ukbe, Muhammed b. İshak, Buharî ve birçoklarının anlattıklarına göre bu zat, Rasûlullah'ın meclisine girmek için izin isteyenlere izin veren mabeyincilerdendi.

Halife b. Hayyat, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısı Enese, Bedir gazvesinde şehid edildi.»

Vakidî dedi ki: Bu husus, bizim nezdimizde sabit değildir. İlim ehli kimseler, onun Uhud gazvesine de katıldığını ve bir zaman daha yaşadığını, Ebu Bekir (r.a.)'in halifeliliği döneminde vefat ettiğini söylemişlerdir.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlılarından biri de Eymen b. Ubeyd b. Zeyd el-Habeşî'dir. İbn Mende, onu Avf b. Hazrec'e mensup saymıştır. Ancak bu hususta ihtilaf vardır. Bu zat, Ümmü Eymen Bereke hamının oğludur. Üsâme'nin anne bir kardeşidir.

İbn İshak dedi ki: Eymen, Rasûlullah (s.a.v.)'ın abdest ibriğinin başında idi. Onun muhafazasıyla görevliydi. Hüneyn gününde sebat eden kimselerdendi. O ve arkadaşları hakkında şu ayet nazil olmuştur:

"Rabbine kavuşmayı uman kimse, yararlı iş işlesin ve Rabbine kullukta hiç ortak koşmasın." (el-Kehf, 110.)

Şafî dedi ki: Eymen, Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında iken öldürüldü.

Mücahid, Eymen el-Habeşî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), bir kalkan hadisesi dışında, hiçbir hırsızın elini kesmedi. O gün bir kalkanın değeri bir dinardı.»

Bu da Eymen'in, Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonrada yaşadığını gerektirmektedir. Şayet rivayet ettiği hadis, müdelles bir hadis değilse, belki de Eymen el-Habeşî ile başka bir zat kastedilmiştir. İbn İshak ve diğerlerinin anlattıklarına göre Eymen, Hüneyn gününde öldürülen sahabeler arasında idi. Doğrusunu Allah bilir.

Eymen'in oğlu Haccac ile Abdullah b. Ömer arasında da bir hadise cereyan etmiştir.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Bazam idi. Tahman'dan bahsedilirken bundan da bahsedilecektir.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Sevban b. Bücdüd idi. Ona İbn Cahder Ebu Abdillah denildiği gibi, Ebu Abdülkerim ve Ebu Abdurrahman denildiği de olmuştur. Serat kökenlidir. Serat, Mekke ile Yemen arasında bir yerin adıdır. Himyerli olup Yemen halkından olduğu da söylenir. Han beldesinden olduğunu ifade eden zayıf bir rivayet de bulunmaktadır. Hakem b. Sa'd el-Aşire kabilesinden olduğu da söylenmiştir. Bu kabile, Mezhic kabilesine bağlıdır. Cahiliye döneminde bu zat yani Sevban esir alınmıştı. Onu, Rasûlullah satın alıp azad ederek kavminin yanına gidip gitmemekte serbest bıraktı. Şayet yanında kalırsa onun ehl-i beytten sayılacağını söyledi. Bunun üzerine o, Rasûlullah (s.a.v.)'ın velayeti altında kaldı. Rasûlullah vefat edinceye kadar hazarda ve seferde onun yanından ayrılmadı. Hz. Ömer zamanında Mısır fethinde hazır bulundu. Daha sonra Humus'a indi. Orada bir ev yaptı. Hicri ellidördüncü seneye kadar orada kaldı. Ve o sene vefat etti. Kırkdördüncü senede vefat ettiğini söyleyen bir rivayet varsa da bu yanlıştır. Mısır'da vefat ettiği de söylenmiştir. Sahih kavle göre Humus'ta vefat etmiştir. Nitekim bunu daha önce de söylemiştik. Doğrusunu Allah bilir.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlılarından biri de Hüneyn'dir. Bu, İbrahim b. Abdullah b. Hüneyn'in dedesidir. Rasûlullah (s.a.v.)'a hizmet eder, ona abdest aldırır. Rasûlullah (s.a.v.), abdestini aldıktan sonra abdest artığı suyu alıp ashaba götürürdü. Kimi o suyu içer, kimi de eline yüzüne sürerdi. Hüneyn, bu suyu yanındaki bir çömlek içinde sakladı. Fakat durumu fark eden sahabeler, onu Rasûlullah'a şikayet ettiler. Rasûlullah da ona:

- Sen bu suyu ne yapıyorsun? diye sordu. O da:

- Ya Rasûlallah, bu suyu yanımda biriktiriyor ve içiyorum, diye cevap verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Bunun biriktirip muhafaza ettiği kadar biriktirip muhafaza eden bir genç gördünüz mü?

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), onu amcası Abbas'a hibe etti. O da onu azad etti. Allah ikisinden de razı olsun.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Zekvan idi. Tahman'dan bahsederken bundan da bahsedeceğiz.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Rafi veya Ebu Rafi idi. Ona Ebu'l-Behi de denirdi.

Ebu Bekir b. Ebu Hayseme dedi ki: Ebu Rafi, Ebu Uhayha Said b. As el-Ekber'in mülkiyetinde idi. Ebu Uhayha'nın ölümünden sonra oğulları ona varis oldular. Oğullarından üçü ondaki paylarından feragat ederek onu azad ettiler. Ebu Rafi, Bedir gazvesine onlarla birlikte katıldı. Onların üçü de öldürüldü. Ebu Rafi, daha sonra Said b. Asım oğullarının kalan paylarını satın aldı. Sadece Halid b. Said'in payı kaldı. Halid, onun üzerindeki payını Rasûlullah'a hibe etti. Rasûlullah da kabul edip Ebu Rafi'i azad etti. Ebu Rafi:

- Ben Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısıyım, derdi. Onun vefatından sonra oğulları da böyle derlerdi.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Rebah el-Esved idi. Rasûlullah oturduğu zaman yanına girilmesi için o izin verirdi. Ömer b. Hattab için de Rasûlullah'tan o izin almıştı. Nitekim Ömer b. Hattab, Rasûlullah'ın kadınlarından ilâ yapıp uzlete çekildiği odasında yalnız başına iken yanına girmek için izin istemişti. Bu izni ona Rebah el-Esved sağlamıştı.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Rüveyfi idi. Mus'ab b. Hayseme, Rasûlullah'an azadlılarının isim listesini böylece sıralamıştır. Rüveyfi'nin oğlu, halifeliği döneminde Ömer b. Abdülaziz'in yanına gelmişti. Ömer de ona maaş bağlamıştı. Ancak Mus'ab ile Ebu Bekir b. Ebi Hayseme, Rüveyfi'nin çocuğunun olmadığını söylemişlerdir.

Gerçekten Ömer b. Abdülaziz, Rasûlullah'ın azadlılarına karşı çok itinalı idi. Onları tanımak ve ihsanda bulunmaktan hoşlanırdı. Halifeliği döneminde Medine ehlinin âlimi Ebu Bekir b. Hazm'a bir mektup yazmış ve ona, Rasûlullah'ın kadın-erkek azadlılarını araştırıp bulmasını, hizmetlerini tesbit etmesini emretmişti.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Zeyd b. Harise el-Kelbî idi. Mu'te gazvesinde öldürülüşünü anlatırken bunun hakkında bilgi vermiştik. Öldürülüşü, Mekke fethinden kısa bir süre önce hicretin sekizinci senesi cemaziyelevvel ayında vuku bulmuştu. Mu'te gazvesinde ilk komutan o idi. Onun şehid edilmesinden sonra Cafer komutanlığı ele almış, Cafer'in şehadetinden sonra Abdullah b. Revaha komutan olmuştu.

Hız. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd b. Harise'yi hangi seriyyede gönderirse, mutlaka onu seriyye komutanı yaptı. Eğer kendisinden sonra hayatta kalacak olsaydı, Rasûlullah onu halife seçerdi.»

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Zeyd Ebu Yesar idi.

"Mucemu's-Sahabe" adlı eserde Ebu'l-Kasım el-Beğavî dedi ki: Bu zat, Medine'de ikamet etmiş, sadece bir tek hadis rivayet etmiştir. Başka hadis rivayet ettiğini bilmiyorum. O hadis de şudur:

«Bir kimse savaştan firar etmiş olsa bile, kendisinden başka tanrı bulunmayan, diri ve zatı ile kaim olan Allah'tan mağfiret talep ediyor ve ona tevbe ediyorum, derse günahı bağışlanır.»

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Sefine Ebu Abdurrahman'dır. Ona Ebu'l-Bahteri künyesi verilmiştir. Asıl adı Mehran'dır. Adının Abs olduğunu söyleyenler olduğu gibi Ahmer olduğunu söyleyenler de vardır. Ayrıca adının Ruman olduğunu diyenler de olmuştur. Rasûlullah (s.a.v.), ileride anlatacağımız bir sebepten ötürü onu böyle lakaplandırmıştı. O, bu lakabı ile anılırdı. Bu zat, Ümmü Seleme'nin kölesi idi. Ölünceye kadar Rasûlullah'a hizmet etmesi şartı ile onu azad etti. O da bu şartı kabul etti ve: «Hanımım, sen bu şartı bana karşı ileri sürmesen bile ben Rasûlullah'tan ayrılmam.» dedi. Onu Arap bir kadın doğurmuştu. Aslı Farslardandır. Asıl adı Sefine b. Mafenneh'dir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Sefine'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Ümmetimde halifelik otuz sene devam edecek. Ondan sonra hükümdarlık olacaktır.»

Hadisin ravilerinden Said b. Cumhan diyor ki: Sefine, daha sonra bana şöyle dedi: Ebu Bekir'in halifelik dönemini, Ömer'in halifelik dönemini, Osman'ın halifelik dönemini, Ali'nin halifelik dönemini üstüste koyup topla.

Ben de topladım. Otuz yıl olduğunu gördüm. Bundan sonra gelen halifelerin hilafet dönemlerine baktım. Onlar için otuz yılın denk geldiğini görmedim. Ben Said'e dedim ki:

- Sen Sefine'ye nerde rastladın?

- Haccac zamanında. Batn-ı Nahle'de rastladım. Yanında üç gece kaldım. Ona Rasûlullah'ın hadislerini sordum ve kendisine dedim ki:

- Senin adın nedir?

- Ben bunu sana söylemem. Ancak Rasûlullah, bana Sefine adını taktı.

- Sana niçin Sefine adını taktı?

- Rasûlullah ve ashâbı yola çıktılar. Yükleri kendilerine ağır geldi. Rasûlullah bana: «Abanı çıkar da yere ser.» dedi. Ben de abamı çıkarıp yere serdim. Eşyalarını abamın içine koydular. Sonra bana

yüklediler. Rasûlullah bana: «Taşı bakalım, sen ancak bir Sefine (gemi)sin.» dedi. O gün ben bir, iki, üç, dört, beş, altı veya yedi deve ağırlığınca yük taşısaydım yine de bana ağır gelmezdi. Ancak onlar daha fazla artırsalar ve mübalağa etselerdi o başka.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Sefine'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Biz bir yolculukta idik. Yol arkadaşlarımızdan herhangi biri yoruldukça elbiselerini, kalkan ve kılıcını üzerime atardı. Öyle oldu ki, ben çok eşya taşır oldum. Bu hali gören Peygamber (s.a.v.) bana:

- Sen Sefine (gemi)sin, dedi.

Bu zata, Sefine adı verilmesi ile ilgili meşhur rivayet işte budur.»

Ebu'l-Kasım el-Begavî, Ümmü Seleme'nin azadlısının şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber idik. Bir vadiden veya nehirden geçiyorduk. Ben insanları karşı tarafa geçiriyordum. Bunu gören Rasûlullah, bana: "Bugün sen ancak bir gemi gibisin." dedi.»

Ebu Abdillah b. Mende, Sefine'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Bir deniz yolculuğunda binmekte olduğum gemi kırıldı. Bir tah-ta parçası üzerinde kaldım. Denizin dalgaları beni bir sazlığa sürükledi. Orada bulunan bir arslan beni görünce bana doğru ilerleyip geldi. Ona:

- Ey Ebu Haris! Ben Rasûlullah'ın azadlısıyım, dedim.

Bu sözüm üzerine arslan başını eğdi ve ite ite beni sazlığın içinden çıkarıp yola bıraktı. Ondan sonra bana birşeyler söyler gibi oldu. Benimle vedalaşmak istediğini tahmin ettim. Uzaklaşıp gitti de bir daha onu görmedim.»

Yine Ebu'l-Kasım el-Begavî, Rasûlullah'ın azadlısı Sefine'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Bir aslanla karşılaştım. Ona:

- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısı Sefine'yim, dedim. Bunun üzerine aslan kuyruğunu yere vurup oturdu.»

Müslim ile Sünen sahiplerinin rivayetine göre Sefine, Batn-ı Nahle'de ikamet ederdi. Haccac zamanına kadar hayatta kaldı.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlılarından biri de Selman-ı Farisî'dir. Künyesi Ebu Abdillah Mevle'l-İslâm'dır. İran asıllıdır. Olaylar ve durumlar, onu halden hale geçirmiş, nihayet Medine Yahudilerinden bir adamın kölesi olmuştu. Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye hicret ettiği zaman Selman Müslüman olmuş, Rasûlullah (s.a.v.) da efendisi ile mükateblik akdi yapmasını ona emretmiş, mükateblik bedelini ödemesi hususunda ona yardımcı olmuştu. Bu sebeple Rasûlullah'a nisbet edilmiş, yani onun ailesinden sayılmıştı. Bunun üzerine Rasûlullah

(s.a.v.): «Selman bizim ailedendir. Ehl-i beytimizdendir.» demişti.

Kitabımızda onun memleketinden hicret edişini ve birer birer o rahiplerle arkadaşlık edişini, nihayet Medine'ye gelişi, Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinin ilk zamanlarında nasıl Müslüman olduğunu anlatmıştık. Hz. Osman döneminin son günlerinde hicretin otuzbeş veya otuzaltıncı senesinde vefat etmiştir. Hz. Ömer'in zamanında vefat ettiğini söyleyenler olmuşsa da kuvvetli rivayetlere göre Hz. Osman zamanında vefat etmiştir.

Abbas b. Yezid el-Bahrânî dedi ki: Selman'ın 250 sene yaşadığı hususunda ilim ehlinin şüphesi yoktur. Ancak 250 seneden fazla olarak 350 yaşına kadar yaşayıp yaşamadığı hususunda ihtilaf edilmiştir. Bazı müteahhirin hadis hafızları onun, yüz seneden fazla yaşamadığını iddia etmişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlılarından biri de Şukran el-Habeşî'dir. Asıl adı Salih b. Adiy'dir. Rasûlullah (s.a.v.)'a babasından miras kaldı.

Mus'ab ez-Zübeyrî ile Muhammed b. Sa'd dediler ki: Şukran, Abdurrahman b. Avf'ın kölesi idi. Abdurrahman b. Avf, onu Peygamber (s.a.v.)'e hibe etti.

Ahmed b. Hanbel, Ebu Ma'ser'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Şukran, Bedir gazvesine katılmıştı. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), ona ganimetten pay vermedi.

Muhammed b. Sa'd, Bedir gazvesine katılanlar arasında Şukran'dan da bahsetmiş, ancak onun köle olduğunu, bu yüzden ona ganimet payı verilmediğini, Rasûlullah'ın onu esirler üzerine bekçi tayin ettiğini, esiri olan her adamın ona bir miktar mal verdiğini, böylece onun bir paydan daha fazla mala sahip olduğunu anlatmıştır.

Yine Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bedir'de Şukran'dan başka üç köle daha savaşta hazır bulunmuştu. Bunlardan biri Abdurrahman b. Avf'ın kölesi, biri Hatib b. Ebi Beltea'nın kölesi, diğeri de Sa'd b. Muaz'ın kölesi idi. Rasûlullah bunlara ganimetten sehim vermemiş, ancak sehimden (hisse, pay) az bir miktar mal vermişti.

Ebu'l-Kasım el-Begavî dedi ki: Zührî'nin kitabında, Bedir gazvesine katılanlar arasında Şukran'ın adından bahsedilmemektedir. İbn İshak'ın kitabında da onun adından bahsedilmemiştir.

Vakidî, Ebu Bekir b. Abdillâh b. Ebi Cehm'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Müreysilerin yüklerinden düşen eşyayı, silah, koyun, keçi gibi şeyleri ve geride kalan çoluk çocuğu toplamakla Şukran'ı görevlendirdi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısı Şukran'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ı Hayber'e bir eşek üzerinde giderken ima ile namaz kılar vaziyette gördüm.»

Bu hadislerden de anlaşıldığına göre Şukran, bu gazvelerde hazır bulunmuştur.

Tirmizî, Şukran'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Vallahi mezarda, Rasûlullah'ın altına kadifeyi ben serdim.»

Cafer, babası Muhammed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in mezarını Ebu Talha kazdı. Mezarın içine kadifeyi koyan da Şukran'dı.»

Tirmizî, bunun hasen ve garip bir hadis olduğunu söylemiştir.

Daha önce de anlatıldığı gibi Şukran, Rasûlullah'ın cenazesinin yıkanmasında hazır bulunmuş ve mezarına inmiştir. Üzerinde namaz kıldığı kadifeyi de mezara koyup, Rasûlullah'ın altına sermiştir. Sererken de: «Vallahi senden sonra hiç kimse bu kadifeyi giyemez.» demiştir.

Hafız Ebu'l-Hasen b. el-Esir, "el-Gabe" adlı eserde dedi ki: Şukran'ın nesli münkarız oldu. Kendi neslinin Medine'deki en son neferi olarak kaldı ve Reşid'in zamanında vefat etti.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Dumeyre b. Ebi Dumeyre el-Himyerî'dir. Cahiliye döneminde esir düşmüştür. Peygamber (s.a.v.), onu satın alıp azad etmiştir. Mus'ab ez-Zübeyrî, bunun hakkında şöyle der: «Onun Baki'de bir evi, bir de çocuğu vardı.»

Abdullah b. Vehb, Dumeyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Dumeyre'ye uğradı. O esnada Ümmü Dumeyre ağlamakta idi. Rasûlullah, ona şöyle bir soru sordu:

- Niçin ağlıyorsun? Aç mısın, yoksa çıplak mısın?

O da şu cevabı verdi:

- Ya Rasûlallah, beni ve oğlumu birbirimizden ayırdılar.

Rasûlullah buyurdu ki:

- Ana ile çocuğu birbirinden ayrılmazlar.

Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra bu kadının oğlu Dumeyre'nin yanında bulunduğu adama haber gönderdi. Onu yanına çağırttı. Bedeli ni vererek karşılığında Dumeyre'yi aldı.»

İbn Ebi Zi'b dedi ki: O bana yanında bulunan bir mektubu okuttu. Mektupta şunlar yazılıydı:

«Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Allah Rasûlü Muhammed'den Ebu Dumeyre ve ailesine yazılmış bir mektuptur ki, Rasûlullah onları azad etmiştir ve onlar Araplardan bir ailedirler. İsterlerse Rasûlullah'ın yanında ikamet ederler. İsterlerse kavimlerine dönerler. Onlara sadece hak ile karşı çıkılır. Müslümanlardan onlarla karşılaşan olursa onlara iyi davransın.»

Bu mektubu Übey b. Ka'b yazmıştı.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Tahman idi. Ona Zekvan·diyenler olduğu gibi, Mehran diyenler ve Meymun diyenler de vardı. Hatta Keysan diyenler olduğu gibi Bazam diyenler de olmuştur. Tahman, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Zekat, bana ve ehl-i beytime helal olmaz. Kavmin azadlısı da kavmin kendisindendir.»

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Ubeyd'dir.

Ebu Davud et-Teyalisi, Şube kanalı ile Süleyman et-Teymî tarihi ile bir şeyhin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.)'in azadlılarından Ubeyd'e şöyle bir soru sordum:

- Peygamber (s.a.v.), farz namazdan başka bir namaz kılınmasını emreder miydi?

Dedi ki:

- Akşamla yatsı arasında nafile bir namazın kılınmasını emrederdi.»

İbn Asakir, Peygamber (s.a.v.)'in azadlılarından Ubeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İki kadın oruç tutuyorlardı. Ama insanların gıybetini de yapıyorlardı. Rasûlullah, (s.a.v.), bir kase getirilmesini emretti. O iki kadına: «Kusun bakalım.» dedi. Onlar da o kaşenin içine kustular. Ağzlarından kan ve çığ et çıktı. Sonra Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurdu:

- Bu iki kadın helale karşı oruçlu oldular. Ama harama karşı oruçsuz oldular (Yani helal şeyi yemeyip, içmeyip oruç tuttular. Ama haram şeyleri yaparak oruçlarının sevabını gidermiş oldular.).»

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Fedale idi.

Muhammed b. Sa'd, Vakidî kanalı ile Utbe b. Hayre el-Eşhelî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ömer b. Abdülaziz, Ebu Bekir Muhammed b. Amr b. Hazm'a: «Bana Rasûlullah'ın kadın-erkek hizmetçi ve azadlılarını araştırıp bildir.» diye bir emirname gönderdi.

Ebu Bekir de ona cevabi bir mektup gönderdi. Mektubunda Fedale'nin, Rasûlullah'ın azadlısı olup Yemenli olduğunu, ama daha sonra Şam'a yerleştiğini bildirdi. Ebu Müveyhibe de Müzeynelilerin çocuğu idi. Ömer b. Abdülaziz onu azad etti.»

İbn Asakir dedi ki: Fedale'nin Rasûlullah'ın azadlıları arasında adı geçtiğini mektubla öğrendim.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Kafız'dır.

Ebu Abdillâh b. Mende, Ebu Bekir b. Abdillâh b. Enis'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'ın Kafız adında bir kölesi vardı.»

Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlılarından biri de Kirkere idi. Bazı gazvelerinde Rasûlullah (s.a.v.)'in eşyasına bekçilik yapardı. Ebu Bekir

b. Hazm, Ömer b. Abdülaziz'e yazdığı mektubunda bu zattan bahsetmiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan kanalı ile Abdullah b. Amr'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in yük ve ağırlıklarının bekçiliğini yapmakta olan Kirkere adında biri vardı, öldü. Rasûlullah, onun Cehennem'de olduğunu söyledi. Bunun üzerine sahabeler onun cenazesinin yanına gidip baktılar. Üzerinde ganimet malından çaldığı bir aba veya kaf-tan vardı.»

Ben derim ki: Bunun hikayesi, Beni Nasib kabilesinden Rifaa adındaki kişinin Rasûlullah'a hediye ettiği Mid'am adındaki kölenin hikayesine benzemektedir. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride gelecektir.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Keysan'dır.

Beğavî, Ebu Bekr b. Ebi Şeybe kanalı ile Ata b. es-Saib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Ali'nin kızı Ümmü Külsüm'ün yanına gittim. Bana dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'in azadlılarından Keysan adında biri, Peygamber (s.a.v.)'in zekatla ilgili olarak kendisine şöyle dediğini bana anlattı:

«Biz ehl-i beyt, zekat yemekten menedildik. Bizim azadılarımız da bizdendirler. Onlar da zekat yemesinler.»

Peygamber (s.a.v.)'in azadlılarından biri de iğdiş edilmiş Kıpti Me'bur'dur. Bunu ona Mariye ve Sirin ile birlikte İskenderiye sahibi hediye etmişti. Bunlarla birlikte bir katırı da Rasûlullah'a hediye etmişti. Mariye (r.anha)'nin biyografisini anlatırken bundan da yeterince bahsetmiştik.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Mid'am'dır. Siyahi idi. Şam badiyesinin Hısma mıntıkasında doğmuştu. Onu, Rasûlullah'a Rifaa b. Zeyd el-Cüzamî hediye etmişti. Rasûlullah hayatta iken Hayber dönüşünde öldürülmüştü. Bunlar, Vâdi'l-Kurâ'ya ulaştıklarında Mid'am, Rasûlullah (s.a.v.)'in bineğinin üzerindeki yükü indirirken kör bir ok gelip ona isabet etmiş ve onu öldürmüştü. Oradakiler:

- Mid'am'ın şehidliği kutlu olsun, dediler. Rasûlullah (s.a.v.), onlara şu karşılığı verdi:

- Hayır, nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, bunun, Hayber gününde paylaştırmaya katılmadan ganimet malından almış olduğu örtü, üzerinde ateş olarak parlayacaktır.

Oradakiler, Rasûlullah'ın bu sözünü duyduklarında adamın biri ganimet malından çalmış olduğu bir veya iki ayakkabı bağını getirip Rasûlullah'a teslim etti. Bunun üzerine Rasûlullah da şöyle buyurdu:

- Ateşten bir ayakkabı bağı veya ateşten iki ayakkabı bağı!..

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Mehran'dır. Ona Tahman da

denir. Hz. Ali'nin kızı Ümmü Külsüm, Haşimilerle azadlılarına zekatin haramlığını beyan eden hadisi bu zattan rivayet etmiştir. Nitekim bunu önceki sayfalarda nakletmiştik.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Meymun'dur. Bu, Mehran'dan önce idi.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Nafi'dir.

Hafız İbn Asakir, Rasûlullah (s.a.v.)'in azadlısı Nafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim: İhtiyar zinakar, kibirli miskin ve işlediği ameli Aziz ve Celil olan Allah'a minnet eden kimseler Cennet'e girmezler.»

Rasûlullah (s.a.v.)'in azadlılarından biri de Nufey'dir. Ona Mesruh da denilir. Nafi b. Mesruh da denilmiştir. Doğrusu Amr b. İlaç b. Seleme b. Abdil Uzza b. Bekre es-Sakafi'dir. Anasının adı, Sümeyye Ümmü Ziyad'dır. Bu ve birkaç köle, Taif surlarından kendilerini aşağı sarkıtıp İslâm ordusunun safları arasına katılmışlar. Rasûlullah da onları azad etmiştir. Kaleden inişi sabah erken olduğu için Rasûlullah (s.a.v.), ona Ebu Bekre (sabah babası) anlamına gelen bir kün-yeyi takmıştı.

Ebu Nuaym dedi ki: Nufey, salih bir adamdı. Rasûlullah (s.a.v.), onu Ebu Berze el-Eslemî'ye kardeş yaptı.

Ebu Bekre (Nufey), Cemel vak'asında hazır bulunmadığı gibi Sıffin savaşında da hazır bulunmamıştır. Hicri ellibirinci senede vefat etmiştir. Elliikinci senede vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Vakid veya Ebu Vakid'dir.

Hafız Ebu Nuaym el-İsbahanî, Ebu Amr b. Hamdan kanalı ile Rasûlullah (s.a.v.)'in azadlısı Vakid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Allah'a itaat eden kimse -namazı, orucu ve Kur'ân okuyuşu az da olsa- Allah'ı zikretmiştir. Allah'a isyan eden kimse -namazı, orucu ve Kur'ân okuyuşu çok da olsa- Allah'ı zikretmemiştir.»

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Hürmüz Ebu Keysan'dır. Önceki sayfalarda da belirttiğimiz gibi buna Tahman da denilmiştir.

İbn Vehb, Ali b. Abis kanalı ile Hürmüz (Ebu Kaysan)'ün şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: Biz ehl-i beyte sadaka (zekat) helal olmaz. Azadlarımız da bizden sayılırlar. Siz de sadaka (zekat) yemeyin.»

Ebu'l-Kasım el-Begavî, Mansur b. Ebi Mezahim kanalı ile Muaviye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Bedir gazvesine yirmi köle katıldı. Bunlardan biri de Peygamber (s.a.v.)'in Hürmüz adındaki kölesi idi. Peygamber (s.a.v.), onu azad etti ve ona şöyle dedi:

- Allah seni hürriyetine kavuşturdu. Kavmin azadlısı kavimden-
dir. Biz ehl-i beyt zekat yemeyiz. Sen de yeme.»

Peygamber (s.a.v.)'in azadlılarından biri de Hişam'dı.

Muhammed b. Sa'd, Süleyman b. Ubeydullah er-Rakî kanalı ile
Peygamber (s.a.v.)'in azadlısı Hişam'ın şöyle dediğini rivayet etmiş-
tir:

«Adamın biri gelip şöyle dedi:

- Ey Allah'ın Rasûlü, benim karım kendisine dokunanın elini geri
çevirmez.

Peygamber (s.a.v.) ona:

- Öyleyse sen de onu boşa, dedi.

Adam:

- Ama ben o kadını çok beğeniyorum. Hoşuma gidiyor, dedi.

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

- Öyle ise ondan yararlan (Onunla olan evliliğini devam ettir.),
dedi.»

Peygamber (s.a.v.)'in azadlılarından biri de Yesar idi. Denildiğine
göre onu işkence ile Ureniler öldürmüşlerdir.

Vakidi, Yakub b. Utbe'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) Kar-
karatu'l-Küdü' gazvesinde Yesar'ı Beni Gatafan ve Süleym kabilele-
rinin davalarıyla birlikte ele geçirmişti. Ganimet malları arasında
bulunduğundan Müslümanlar Yesar'ı Rasûlullah'a hibe etmişler, Ra-
sûlullah da onların bu hibesini kabul etmiştir. Çünkü o, Yesar'ın giz-
lice namaz kıldığını görmüş ve onu azad etmişti. Sonra gerideki da-
varları gazveye katılanlara paylaştırmış, gazveye katılanlardan her
şahsa yedi deve düşmüştü, gazveye toplam 200 kişi katılmıştı.

Peygamber (s.a.v.)'in azadlılarından ve hizmetçilerinden biri de
Ebu Hamra'dır. Asıl adının Hilal b. Haris olduğu söylenir. Dedesinin
adının Muzaffer olduğu söylenmiştir. Bazıları ise, dedesinin Zufr es-
Sülemî olduğunu söylemişlerdir. Cahiliye devrinde esir düşmüştür.

Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. Duhaym, Ahmed b. Hazım kanalı
ile Ebu'l-Hamra'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Medine'de yedi
ay nöbet tuttum. Bu bana bir günlük nöbet gibi geldi. Peygamber
(s.a.v.), Ali ile Fatıma'nın kapısına her sabah gelip şöyle derdi: "Na-
maza, namaza kalkın. Ey peygamberin ev halkı! Şüphesiz Allah, siz-
den kusuru giderip sizi tertemiz yapmak ister.»

Ahmed b. Hazım, Ubeydullah b. Musa kanalı ile Ebu'l-Hamra'nın
şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.), yanındaki bir
kabta yiyecek maddesi bulunan bir adama uğradı. Elini kaba soktu,
sonra: "Sen buna hile katmışsın! Bize hile yapan bizden değildir." de-
di.»

Abbas ed-Durî, İbn Main'in şöyle dediğini rivayet etmiştir. Ebu'l-

Hamra, Rasûlullah (s.a.v.)'ın arkadaşı ve sahabesi idi. Asıl adı Hilal b. Haris idi. Rasûlullah'tan sonra Humus'ta ikamet ediyordu. Orada onun bir çocuğunu da gördüm.

Abbas'tan başkaları dediler ki: Ebu'l-Hamra'nın evi, Hurmus kasımının dışında idi.

Ebu'l-Vazi, Semure'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ebu'l-Hamra, mevalidendir. Rasûlullah'ın azadlılarından biri de çobanı Ebu Seleme'dir. Ona Ebu Sellam da deniliyordu. Asıl adı ise, Hureys'tir.»

Ebu'l-Kasım el-Begavî'nin, Kamil b. Talha kanalı ile rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.)'ın çobanı Ebu Seleme şöyle demiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim: Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in de Rasûlullah olduğuna şahadet getirip ölüm sonrası dirilişe ve hesaba iman etmiş olarak Allah'ın huzuruna çıkan kimse Cennet'e girer.»

Ravi diyor ki: Biz Ebu Seleme'ye: «Sen bunu Rasûlullah'ın kendisinden mi işittin?» diye sorduk. Bunun üzerine o parmakları ile kulaklarını göstererek şöyle dedi: «Ben bunu bir değil, iki değil, üç değil, dört değil, birçok defalar Rasûlullah'ın kendisinden işittim.»

Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlılarından biri de Ebu Safiye'dir.

Ebu'l-Kasım el-Begavî, Ahmed b. Mikdam kanalı ile Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısı Ebu Safiye'den rivayet etti ki, onun önüne deriden bir sofra serilir, sonra içinde çakıl taneleri bulunan bir zenbil getirilir, o da o çakıl taneleriyle sabahtan öğleye kadar tesbihatta bulunur, sonra bu zenbil ve sofra kaldırılır, öğle namazını kıldıktan sonra yine o akşama kadar tesbihatta bulunurdu.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlılarından biri de Dumeyre'nin babası Ebu Dumeyre'dir. Bu zat, Ümmü Dumeyre'nin kocasıdır. Oğlunun tercüm-i halinden bahsederken bunların tercüme-i halleri, haberleri ve Rasûlullah'ın kendileri için yazmış olduğu mektubu da anlatılmıştı.

"Tabakat" adlı eserde Muhammed b. Sa'd, İsmail b. Abdullah b. Üveys el-Medenî kanalı ile Hüseyin b. Abdullah b. Ebi Dumeyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın Ebu Dumeyre'ye yazdığı mektub şu idi:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Rasûlullah Muhammed'den Ebu Dumeyre ve ailesine mektuptur. Bunlar, Araplardan bir ailedirler. Ve Cenâb-ı Allah'ın Rasûlüne ganimet olarak verdiği esirlerdendirler. Rasûlullah, onları azad etmiştir. Sonra Ebu Dumeyre'yi serbest bırakmıştır: Dilerse kavminin yanına gider ve bu hususta ona izin verilmiştir. Dilerse Rasûlullah'la beraber kalır, onun aile efradından olur. Ama Ebu Dumeyre, Allah ve

Rasûlünü seçip İslâm'a girdi. Herhangi bir kimse onların karşısına ancak hayır ve iyilikle çıksın. Müslümanlardan, onlarla karşılaşan bir kimse, onlara iyi davransın. Bu mektubu Übey b. Ka'b yazmıştır.»

İsmail b. Ebi Üveys dedi ki: Bu kişi, Rasûlullah'ın azadlısı olup Himyerlilerdendir. Bunlardan bir grup insan yolculuğa çıkmışlardı. Rasûlullah'ın bu mektubu onlarla beraberdi. Hırsızlara yakalandılar. Hırsızlar, yanlarındaki eşyaları aldılar, fakat bunlar Rasûlullah'ın mektubunu hırsızlara gösterince hırsızlar okudular ve bunlardan almış oldukları malları iade ettiler ve kendilerine zarar vermediler.

Ravi diyor ki: Hüseyin b. Abdullah b. Ebu Dumeyre, emirü'l-mü'minin Mehdi'nin yanına geldi, yanında Rasûlullah'ın mektubu da vardı. Mehdi, mektubu ondan alarak gözünün üzerine koydu ve Hüseyin'e de 300 dinar bahşış verdi.

Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Ebu Ubeyd idi.

İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanah ile Ebu Ubeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'a bir koyun pişirdim. Koyunu tenceresiyle birlikte götürdüm. Rasûlullah (s.a.v.) bana:

- Bunun paçasını bana ver, dedi. Ben de verdim, yine:
- Bunun paçasını bana ver, dedi. Paçayı ona verdim, yine:
- Bunun paçasını bana ver, dedi. Bunun üzerine dedim ki:
- Ey Allah'ın peygamberi! Koyunun kaç paçası olur ki?

Buyurdu ki:

- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, eğer sussaydın, istediğim kadar bana koyun paçası verecektin!»

Rasûlullah'ın azadlı kölelerinden biri de Ebu Asib'tir. Bazıları bunun adının Ebu Asim olduğunu söylemişlerse de ilk görüş, daha sahihtir. Bazı kimselerse, bu ikisinin ayrı şahıslar olduğunu söylemişlerdir. Önceki sayfalarda da geçtiği gibi bu zat, Peygamber (s.a.v.)'in cenaze namazında ve defninde hazır bulunmuştur. Yine bu zat, Muğire b. Şube'nin kıssasını rivayet etmiştir.

Haris b. Ebi Üsame, Yezid b. Harun kanah ile Rasûlullah (s.a.v.)'in azadlısı Ebu Asib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: Cebrail, bana sıtma ve vebayı getirdi. Ben sıtmayı Medine'de tuttum. Vebayı Şam'a gönderdim. Veba, ümmetim için şehidlik ve rahmet, kafir içinse azaptır.»

Ebu Abdullah b. Mende, Muhammed b. Yakub kanah ile Rasûlullah (s.a.v.)'in azadlısı Ebu Asib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), bir gece dışarı çıktı. Yanıma uğradı. Beni çağırdı. Sonra Ebu Bekir'e uğradı, onu çağırdı. O da çıkıp yanına geldi. Sonra Ömer'e uğradı, onu çağırdı. O da çıkıp yanına geldi. Sonra yürümeye başladı. Nihayet Ensâr'dan birinin bahçesine geldi. Rasûlul-

lah (s.a.v.), bahçe sahibine:

- Bize hurma çağlası yedir, dedi. O da hurma çağlası getirip önümüze koydu. Rasûlullah (s.a.v.) ve arkadaşları hep birlikte yediler. Sonra su istedi. Getirilen suyu içti, sonra:

- Doğrusu bu, bir nimettir. Ve kıyamet günü sizden bunun hesabı sorulacaktır, dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer, hurma dalını alıp yere çaldı, üzerindeki hurmalar etrafa saçıldı. Sonra şöyle dedi:

- Ey Allah'ın peygamberi, kıyamet gününde bizden bunun mu hesabı sorulacak?

Rasûlullah, cevaben şöyle dedi:

- Evet, bunun hesabı sorulacaktır. Sadece üç şeyin hesabı sorulmayacaktır: Kişinin kendi ayıp yerlerini örtmek için kullandığı bez parçası, açlığını gidermek için yediği ekmek parçası, kendisini sıcaktan ve soğuktan korumak için içine girip barındığı odası.»

"et-Tabakat" adlı eserde Muhammed b. Sa'd, Musa b. İsmail kanalı ile Meymune binti Ebi Asib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ebu Asib, üç şeyi devam ettirirdi: Oruç tutardı. Kuşluk namazını ayakta kılardı, ama artık ayakta durmaktan aciz kalmıştı. Bir de eyyam-ı biyyde (her ayın onüç, ondört ve onbeşinci günlerinde) oruç tutardı. Kanepesinin yanında bir çingirak vardı. Onunla beni çağırırdı. Zaman sesi kendisini rahatsız ederdi. Çingirak hareket ettirdiği zaman yanına giderdim.»

Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlılarından biri de Ebu Kebşe el-Enmarî'dir. Bu zat, meşhur görüşe göre Mezhiç kabilesinin Enmar kolundandır. Asıl adı hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Meşhur kavle göre Adı Süleym'dir. Amr b. Sa'd olduğu da söylenmiştir. Bunun aksini söyleyenler de vardır. Aslen Devs diyarındandır. Bedir gazvesine katılmıştır. Vakidî'nin ifadesine göre bu zat, Uhud ve sonraki gazvelere de katılmıştır. Ömer b. Hattab'ın halife seçildiği gün vefat etmiştir. Vefat ettiği gün, hicri onüçüncü senenin cemaziyelahir ayının bitimine sekiz gün kalmıştı.

Halife b. Hayyat dedi ki: Ebu Kebşe, hicretin yirmiüçüncü senesinde vefat etmiştir.

Önceki sayfalarda Ebu Kebşe'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Tebuk'e giderken Hicr'e uğramış, insanlar orada Semud kavminin evlerine girmişlerdi. Bunun üzerine onlara, "Haydin namaza!" diye çağrıda bulunulmuştu. Bu çağrı üzerine insanlar toplanmış, Rasûlullah (s.a.v.) da onlara:

- Allah'ın kendilerine gazab ettiği bu kavmin evlerine sizi girdiren şey nedir? diye sormuş, adamın biri:

- Onların durumlarını merak ettiğimiz için evlerine giriyoruz ya Rasûlallah, diye cevap vermişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.),

şöyle buyurmuştur:

- Size bundan daha hayret verici bir şeyi haber vereyim mi? Sizden biri (yani ben), sizden önce olan ve sizden sonra olacak hadiseleri size haber veriyor!

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman b. Mehdi kanalı ile Ebu Kebşe el-Enmarî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), ashabı arasında oturmakta idi. Kalkıp evine gitti. Sonra çıkıp geldi. Gusûl yapmıştı. Dedik ki:

- Ya Rasûlallah, bir şey mi oldu?

Bize cevaben dedi ki:

- Evet, bana falan kadın uğradı. İçime kadınların şehveti düştü. Ben de kadınlarımdan birinin yanına gidip cinsel ilişkide bulundum. Siz de böyle bir durumla karşılaşırsanız böyle yapın. Çünkü amellerinizin hayra en yakın olanı, helal olan işi yapmaktır.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Veki' kanalı ile Ebu Kebşe el-Enmarî'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Bu ümmetin durumu, dört kişinin durumuna benzer. Şöyle ki:

Allah, bir adama mal ve ilim verir. O da ilmi ile amel edip malını hak ettiği yere harcar.

Allah, bir adama ilim verir, ama ona mal vermez. O adam der ki: "Eğer falan adamın malı gibi benim de malım olsaydı, onun malından amel ettiği şekilde ben de amel ederdim. Yani onun malını harcayarak yaptığı iyilikleri ben de yapardım."

İşte bu ikisi sevapta eşittirler.

Allah, bir adama da mal verir ama ilim vermez. O, rastgele harcar, malı hak etmediği yere sarfeder.

Allah, bir adama da ne mal verir, ne de ilim. Ancak o der ki: "Benim falan adam gibi malım olsaydı, ben de onun malı ile yaptığı gibi yapardım."

Bu ikisi de günahta eşittirler.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Abdi Rabbih kanalı ile Ebu Kebşe el-Enmarî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Adamın biri yanıma gelip şöyle dedi:

- Atını bana emanet olarak ver. Çünkü ben Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: Her kim (atını) bir Müslümana emanet olarak verir, atı rahvanlaşıp habire koşarsa sanki Aziz ve Celil olan Allah yolunda (cihad için) yetmiş kişiyi o ata bindirmişçesine sevap kazanır.»

Tirmizî, Muhammed b. İsmail kanalı ile Ebu Kebşe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Üç şey üzerine yemin ederim. Size bir hadisi nakledeceğim ki, onu aklınızda tutunuz: Sadaka, kulun malını eksiltmez. Bir kül, hak-

sızlığa uğrar da sabrederse, Allah mutlaka onun onurunu artırır. Bir kul dilenme kapısını açarsa, Allah mutlaka ona fakirlik kapısını açar.»

Tirmizî, bunun hasen ve sahih bir hadis olduğunu söylemiştir.

Ebu Davud ile İbn Mace, İbn Kebşe el-Enmarî'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

«Rasûlullah (s.a.v.), başına ve omuzlarının arasına hacamat vurdurdu.»

Tirmizî, Ebu Kebşe el-Enmarî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'ın ashabının sarığı, başına yapışık idi. Havada sallamıyor değildi.»

Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlılarından biri de Ebu Müveyhibe idi. Bu, Müzeynelilerden doğmadır. Rasûlullah (s.a.v.), onu satın aldıktan sonra azad etti. Asıl adının ne olduğu bilinmemektedir.

Ebu Mus'ab ez-Zübeyrî dedi ki: Ebu Müveyhibe, Müreysi gazvesine katılmıştır. Hz. Aişe'nin devesini güdüyordu.

Daha önce de naklettiğimiz gibi İmam Ahmed b. Hanbel, onun, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte geceleyin Baki mezarlığına gittiğini, Rasûlullah'ın orada durup ölümler için dua ettiğini, onlar için istiğfarda bulunduğunu, sonra şöyle dediğini nakletmiştir:

«İnsanların içinde bulunduğu hale göre sizin içinde bulunduğunuz hal hayırlı ve mübarek olsun. Çünkü gece karanlıkları gibi üst üste fitneler gelmiştir (gelecektir). Son geleni, öncekinden daha şiddetlidir. İçinde bulunduğunuz hal size mübarek olsun.»

Rasûlullah, daha sonra Baki mezarlığından döndü ve Ebu Müveyhibe'ye şöyle dedi:

«Ey Ebu Müveyhibe! Doğrusu ben, benden sonra ümmetime açılacak Cennet kapılarının anahtarlarını almakla Rabbimin huzuruna çıkmak arasında serbest bırakıldım. Ben de Rabbimin huzuruna çıkmayı tercih ettim.»

Ravi diyor ki: Rasûlullah, bundan sonra sadece yedi veya sekiz gün yaşadı. Sonra vefat etti.

Böylece Rasûlullah (s.a.v.)'ın azad etmiş olduğu köleleri görmüş olduk.

RASÛLULLAH (S.A.V.)'IN CARİYELERİ

Bunlardan biri, Emetullah binti Rezine'dir. Doğrusunu söylemek gerekirse bunun annesi Rezine, Rasûlullah'ın yanında bulunmuştu. Nitekim bu, ileride de anlatılacaktır. Ancak İbn Ebi Asım'ın rivayetinde anlatıldığına göre Beni Kurayza ve Nadir gününde Rasûlullah (s.a.v.), Safiye'yi esir aldı. Sonra azad etti. Onunla evlendi. Mehir ola-

rak da ona Emetullah'ın annesi Rezine'yi (Rüzeyne?) verdi.

Bu, gerçekten garib bir hadistir.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Ümeyme'dir. Şamlılar, ondan hadis rivayet etmişlerdir. Zübeyr b. Nüfeyr de onun Rasûlullah'a abdest alırken yardımcı olduğunu rivayet etmiştir. Günün birinde ona bir adam gelmiş ve:

- Bana tavsiyede bulun, deyince, o da şöyle cevap vermişti: «Kesilip parçalansan da, ateşle yakılsan da hiçbir şeyi Allah'a ortak koşma. Kasıtlı olarak hiçbir namazı terketme. Bir kimse, kasıtlı olarak namazı terkederse, Allah ve Rasûlünün zimmeti dışına çıkmış olur. Sarhoş edici şeyi içme. Çünkü sarhoş edici şeyleri içmek, her günahın başıdır. Ana ve babana asi olma. Ailenden ve dünyahğından sıyrılıp çıkmanı sana emretseler de onlara karşı gelme.»

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Ümmü Eymen'dir. Ümmü Eymen'in asıl adı Bereke binti Salebe b. Amr b. Husayn b. Malik b. Seleme b. Amr b. Numan el-Habeşîye'dir. Ancak daha çok Ümmü Eymen künyesi ile çağırılırdı. Eymen, onun ilk kocası Ubeyd b. Zeyd el-Habeşî'den doğan oğludur. Bu kadın, ilk kocası Ubeyd'den sonra Zeyd b. Harise ile evlenmiş, ona Üsame b. Zeyd'i doğurmuştur. Bu kadın, Ümmü Ziba künyesi ile tanınırdı.

İki kez hicret etmiştir. Allah ondan razı olsun. Annesi, Amine binti Vehb'le birlikte Rasûlullah'ın bakıcılığını yapmıştı. Rasûlullah (s.a.v.)'a babasından miras kalmıştı. Vakidî böyle demiştir. Diğerlerinin dediklerine göre Rasûlullah'a annesinden miras kalmıştır. Hz. Hatice'nin kızkardeşinin cariyesi olduğunu, onun tarafından Rasûlullah'a hibe edildiğini, ilk zamanlarda iman ettiğini, ancak peygamberden sonra hicret ettiğini söyleyenler de olmuştur. Hz. Peygamber'in vefatından sonra Ebu Bekir tarafından ziyaret edildiğini, bu ziyarette Hz. Ömer'in de hazır bulunduğunu, bu iki zatın kendisini ziyaret ettikleri esnada ağladığını, bunun üzerine ağlayınca da Ebu Bekir'le Ömer'in kendisine:

- Sen bilmez misin ki, Allah katındaki şeyler Rasûlullah için daha hayırlıdır? diye sorduklarını, onunsa şu cevabı verdiğini:

- Ağlıyorum, çünkü artık gökten vahiy gelmeyecektir.

Bunun üzerine Ebu Bekir'le Ömer'in de onunla beraber ağlamaya başladıklarını, daha önce anlatmıştık.

"et-Tarih" adlı eserinde Buharî, Abdullah b. Yusuf tariki ile Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ümmü Eymen, yaşlanıncaya kadar Peygamber (s.a.v.)'e hizmet etti. Peygamber (s.a.v.), onu azad etti. Sonra onu, Zeyd b. Harise ile evlendirdi. Bu kadın, Peygamber (s.a.v.)'in vefatından beş ay sonra öldü. Altı ay sonra vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Hz. Ömer'in

öldürülmesinden sonra yaşadığını söyleyenler vardır.»

Muhammed b. Sa'd, Vakidî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ümmü Eymen, Osman b. Affan'ın hilafetinin başlangıcında vefat etmiştir.»

Vakidî, Yahya b. Said b. Dinar kanalı ile şöyle rivayette bulunmuştur:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Eymen'e: "Ey Anacığım!" diye hitab eder ve ona bakınca da: "Bu, benim ailemin son kalanıdır." derdi.»

Ebu Bekir b. Ebi Hayseme, Süleyman b. Ebi Şeyh'ten rivayet etti ki: «Peygamber (s.a.v) şöyle dermiş: Ümmü Eymen, annemden sonra (gelen ikinci) annemdir.»

Vakidî, Medineli arkadaşlarının şöyle dediklerini rivayet etmiştir:

«Ümmü Eymen, su içmekte olan Peygamber (s.a.v.)'e baktı. Ona:

- Bana da su ver, dedi. Onun böyle dediğini gören Hz. Aişe, (kızarak) Ümmü Eymen'e:

- Sen bunu Rasûlullah'a mı söylüyorsun? diye çıkıştı.

Ümmü Eymen de:

- Benim ona yaptığım hizmet çok uzun süreli olduğu için bunu istemeye hakkım var, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ona:

- Doğru söyledin, dedi ve getirip ona su içirdi.»

Mufaddal b. Gassan, Vehb b. Cerir kanalı ile Osman b. Kasım'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ümmü Eymen, hicret yolculuğuna çıktığında Ravha'dan sonraki Munsaraf mevkiinde geceledi. Oruçlu idi. Çok susamıştı. Susuzluktan bitkin düşmüştü. Ona gökten içi su dolu ve beyaz bir ipe bağlı bir kova sarkıtıldı. O da dedi ki:

- Ben o kovadaki suyu içtim. Artık hiç susamadım. Çok sıcak günlerde oruç tuttuğum halde artık hiç susuzlukta karşılaşmadım!»

Hafız Ebu Ya'lâ, Muhammed b. Ebu Bekr el-Mukaddemî kanalı ile Ümmü Eymen'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'m, içine küçük abdestini yaptığı bir çömleği vardı. Sabah olunca: Ey Ümmü Eymen, çömlekteki idrarı boşalt, derdi. Bir gece uykudan uyandım. Çok susamıştım. Çömlektekini içtim. Rasûlullah (s.a.v.):

- Ey Ümmü Eymen, çömlektekini dök, dedi. Ben de:

- Ya Rasûlallah, geceleyin uyandığımda çok susamıştım. Çömlektekini içtim, dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki:

- Bu günden sonra artık karın ağrısından şikayetçi olmayacaksın!»¹

(1) Bu, Rasûlullah ve onun tebliğ metoduna aykırı, ilmi değeri olmayan uydurma bir haberdir.

"el-Gabe" adlı eserinde İbnu'l-Esir, Haccac b. Muhammed kanalı ile Ümeyme binti Rakika'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in ağaçtan oyulmuş bir kabı vardı. Onun içine küçük abdestini yapar ve kanepesinin altına koyardı. Bereke adındaki bir kadın gelip o kabtaki idrarı içti. Bilahare Rasûlullah, o kabı sordu. Kendisine Bereke'nin kaptakini içtiği söyleyince şöyle buyurdu: Bereke kendini ateşten, bir duvar ile korudu.»

Hafız Ebu'l-Hasen b. Esir dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'in idrarını içen kadının, Ümmü Habibe ile birlikte Habeşistan'dan gelen Bereke el-Habeşiye olduğu söylenmiştir. Bu iki kadın arasında fark vardır. Doğrusunu Allah bilir.

Büreyre'ye gelince o, Ebu Ahmed b. Cahş ailesinin mülkiyetindeki bir cariye idi. Onunla mükateblik akdi yaptılar. Hz. Aişe de onu onlardan satın alıp azad etti. Böylece onun azadlısı oldu. Nitekim Buharî ve Müslim'in sahihlerinde bu konuda hadis varid olmuştur. Ancak İbn Asakir, bu kadınlardan söz etmemiştir.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Hadre'dir. Bunu, İbn Mendeş söylemiş ve bu husustaki görüşünü şöyle ifade etmiştir: Muaviye, Cafer'in babası Muhammed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.)'in Hadre adında bir hizmetçisi vardı.»

Muhammed b. Sa'd, Selma'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ben, Hadre, Radva ve Meymune binti Sa'd, Peygamber (s.a.v.)'in hizmetçileri idik. Peygamber (s.a.v.), hepimizi azad etti.»

Rasûlullah (s.a.v.)'ın cariyelerinden biri de Huleyse'dir. Aslında bu, Hz. Ömer'in kızı Hafsa'nın azadlısıdır.

"el-Gabe" adlı eserinde İbnu'l-Esir dedi ki: Hafsa ve Aişe'nin, Sevde binti Zem'a ile kıssaları ve bu iki kadının Sevde ile şakalaşmaları hakkında Huleyse şöyle bir rivayette bulunmuştur: «Hz. Hafsa ile Hz. Aişe, Sevde binti Zem'a'ya dediler ki: "Deccal çıkmış." Sevde de içinde ateş yakmakta oldukları bir eve gizlendi. Bunun üzerine onlar gülme-yeye başladılar. Rasûlullah (s.a.v.) gelip:

- Neyiniz var, ne oluyor? diye sorunca, onlar, Sevde'ye yaptıklarını anlattılar. Rasûlullah gidip Sevde'yi gördü. Sevde, ona dedi ki:

- Ya Rasûlallah, Deccal çıktı mı?

- Hayır.

- Çıktığını sanıyorum!

Böyle dedikten sonra saklandığı evden çıktı. Ve üzerindeki örümcek ağlarını silkelemeye başladı.»

İbnu'l-Esir, Selman-ı Farisî'nin sahibesi Huleyse'den söz etmiş ve şöyle demiştir: «Selman'ın İslâm'a girişi, onun Selman'ı azad edişi ve azadlık bedeli olarak Rasûlullah'ın ona bedel ödemesi hakkında anılacak şeyler vardır. Selman, azadlık bedeli olarak sahibesi için 300

fidan dikmişti.»

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Havle'dir. İbnu'l-Esir böyle demiştir. Bu kadın, Rasûlullah'a hizmet ederdi. Farkında olmadıkları halde Peygamber (s.a.v.)'in kanepesi altında bir köpek yavrusunun ölümü nedeniyle vahyin gecikmesiyle ilgili bir hadisi bu cariyeye rivayet etmiştir. Kanepe altındaki köpek yavrusunun leşi çıkarıldıktan sonra vahiy gelmeye başlamış ve şu ayet-i kerime nazil olmuştu:

«Kuşluk vaktine andolsun. Sükuna erdiği zaman geceye andolsun....»

Bu, garip bir rivayettir. Meşhur kavle göre bu ayetler, başka bir sebeble nazil olmuşlardır. Doğrusunu Allah bilir.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Rezine'dir. İbn Asakir dedi ki: Doğrusu bu cariyeye, Safiye binti Hüey'in mülkiyetinde idi. Rasûlullah (s.a.v.)'a hizmet ederdi.

Ben derim ki: Rezine'nin kızı Emetullah'ın tercüme-i halinden bahsederken demistik ki, Rasûlullah, Safiye binti Hüey ile evlenirken, ona mehir olarak Emetullah'ın annesi Rezine'yi vermişti. Demek ki Rezine, Rasûlullah'ın mülkiyetinde idi.

Hafız Ebu Ya'lâ, Rezine kızı Emetullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Kurayza ve Nadir gününde Cenâb-ı Allah kendisine fetih nasib ettiği zaman Safiye'yi esir aldı. Safiye, götürülmekte olan kadınları görünce: "Allah'tan başka ilâh bulunmadığına, senin de Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet ederim." dedi. Bunun üzerine eli Rasûlullahın elinde olduğu halde Rasûlullah, onu serbest bırakıp azad etti, sonra kendisi ile evlenme talebinde bulundu. Evlenirken ona Rezine'yi mehir olarak verdi.»

Doğrusu şu ki: Rasûlullah (s.a.v.), Safiye'yi Hayber ganimetleri arasında mülkiyetine aldı. Onu azad etti. Mehir olarak azadlığını ona verdi. Kurayza ve Nadir gününde Rasûlullah'ın mülkiyetine geçmiş olduğunu söylemek, hakikatı karıştırmaktır. Çünkü Hayber savaşı ile Kurayza ve Nadir savaşı arasında iki senelik bir zaman farkı vardır. Doğrusunu Allah bilir.

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, "Delâil" adlı eserde Üleyke binti Kümeyt el-Atike'nin annesi Emine'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah'ın azadlı cariyesi olan Rezine'nin kızı Emetullah'a dedim ki:

- Ey Emetullah, annenin, Rasûlullah (s.a.v.)'ın aşura orucunu anlattığını hiç işittin mi?

- Evet, Rasûlullah (s.a.v.), aşura günü orucuna büyük önem verirdi. Kendi çocuklarını ve Fatıma'nın çocuklarını çağırır, ağızlarına tükürür ve annelerine: "Bunları geceye kadar emzirmeyin." derdi.»

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Radva'dır. İbnu'l-Esir, Said b. Beşir kanalı ile Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Radva binti Ka'b, Rasûlullah'a âdet görmekte olan kadının kına yakmasının hükmünü sordu. Rasûlullah da: "Bunda bir sakınca yoktur." dedi.»

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Reyhâne binti Şem'un el-Kuraziye'dir. Bunun Nadir kabilesine mensup olduğunu söyleyenler de olmuştur. Rasûlullah'ın zevcelerinden bahsettikten sonra bu kadından söz etmiştik.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Zerine'dir. Doğru ve gerçek olan ise, bu kadının asıl adının Rezine olduğudur. Nitekim bundan daha önce de söz etmiştik.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Saibe'dir.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Sedise el-Ensârî'dir. Bunun Hafsa binti Ömer'in cariyesi olduğu söylenmiştir. Bu cariye, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ömer, İslâm'a girdikten sonra şeytan onun karşısına çıkmadı. Çıksa bile yüzüstü yere kapaklanmış olarak çıkardı.»

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de oğlu İbrahim'in bakıcılığını ve dadılığını yapan Sellame'dir.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Selma'dır. Bu, Ebu Rafi'nin karısı Ümmü Rafi'dir. Nitekim Vakidî, onun şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ben, Hadre, Radva ve Meymune binti Sa'd, Rasûlullah'a hizmet ediyorduk. Rasûlullah, hepimizi azad etti.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Rasûlullah'ın hizmetçisi Selma'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Başından şikayet eden herkese Rasûlullah'ın: "Hacamat vurdur." sözünden, ayaklarından şikayet edenlere de: "Ayaklarına kına sür." sözünden başka birşey dediğini işitmedim.»

Mus'ab ez-Zübeyrî dedi ki: Selma, Hüneyn gazvesinde hazır bulunmuştur.

Ben derim ki: Gelen rivayetlere göre Selma, Rasûlullah (s.a.v.)'a yağlı ekmek pişirir, Rasûlullah da o ekmekten çok hoşlanırdı.

Selma, Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatından sonra yaşamış ve Fatıma (r.anha)'nın vefatını görmüştü. Önceleri Rasûlullah'ın halası Safiye binti Abdülmuttalib'in cariyesi idi. Sonra Rasûlullah'ın mülkiyetine geçti. Fatıma (r.anha)'nın çocuklarının doğumunda ebelik yapmıştı. Rasûlullah'ın oğlu İbrahim'in doğumunda da ebelik yapmıştı. Hz. Fatıma'nın vefatında ve onun cenazesinin yıkamışında Hz. Ali ve Esma Binti Umeyys ile birlikte hazır bulunmuştu. Esma, Hz. Ebu Bekir'in zevcesi idi.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ali b. Ebi Rafî kanalı ile Selma'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Fatıma (r.anha), ölüm hastalığına yakalandığı zaman ben onun hasta bakıcılığını yapıyordum. Yine bir gün o hasta iken bazı ihtiyaçlarını görmek için Hz. Ali, evden çıkıp gitmişti. Fatıma da bana:

- Anacığım, benim için su hazırla da yıkanayım, dedi. Ben de onun için su hazırladım. Görebildiğim en güzel şekliyle yıkandı. Sonra bana:

- Anacığım, yeni elbiselerimi getir, dedi. Ben de getirdim, elbiselelerini giyindi. Sonra bana:

- Anacığım, yatağımı evin ortasına ser, dedi. Ben de öyle yaptım. Yatağa uzandı. Kibleye yöneldi. Elini yanağının altına koyup şöyle dedi:

- Anacığım, ben şimdi vefat edeceğim. Ben temizlendim. Hiç kimse üzerimi açmasın.

Böyle dedikten sonra oracıkta vefat etti. Kısa bir müddet sonra gelen Ali'ye durumu haber verdim.»

Bu, gerçekten garip ve tuhaf bir rivayettir.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Şirin'dir. Adının Sirin olduğunu söyleyenler de vardır. İbrahim'in teyzesi ve Mariyetü'l-Kıbtiye'nin kız kardeşidir. Bundan önceki sayfalarda da belirttiğimiz gibi asıl adı Cüreyc b. Mina olan İskenderiye valisi Mukavkis, bu iki cariyeyi Me'bur isimli iğdiş edilmiş bir köle ve Düldül adlı bir katırla birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'a hediye etmişti. Rasûlullah (s.a.v.) da Şirin'i (veya diğer rivayete göre Sirin'i) Hassan b. Sabit'e hibe etmiş, Sirin ile Hassan'ın bu evliliğinden Abdurrahman adında bir çocukları doğmuştu.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Unkude Ümmü Melih el-Habeşiye'dir. Bu, Hz. Aişe'nin cariyesi idi. Önceki adı İnbe idi. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), ona Unkude adını verdi.

Ebu Nuaym, böyle rivayet etmiştir. Bu cariyenin adının Gafire olduğunu söyleyenler de olmuştur.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Ferve'dir. Bu aym zamanda ona süt emzirmıştır. Ferve dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurdu:

«Yatağına girdiğin zaman "Kafirûn" sûresini oku. Çünkü bu sûre, şirkten uzaklaşmaktır, dedi.» İbnü'l-Esir, "el-Gabe" adlı eserinde bunu nakletmiştir.

Fiddetü'n-Nubiye'ye gelince, İbnu'l-Esir, "el-Gabe" adlı eserinde bu cariyenin, Rasûlullah'ın kızı Fatıma'nın mülkiyetinde olduğunu söylemiştir.

«Onlar içleri çektiği halde, yiyeceği yoksulla, öksüze ve esire yedi-

rirler.» ayet-i kerimesiyle ilgili olarak İbn Abbas'ın görüşlerini naklettikten sonra İbnü'l-Esir, bu konuda kısaca şöyle demiştir:

«Hasan ile Hüseyin hastalandılar. Rasûlullah (s.a.v.), onları ziyarete geldi. Arapların çoğunluğu da onları ziyarete geldiler. Ali'ye:

- Bu hususta bir adak adamaz mısın? dediler. Ali de:

- Eğer çocuklarım iyileşirlerse, Allah için üç gün oruç tutarım, dedi. Bunun üzerine Fatıma da aynı şeyleri söyledi. Fıdda da onlar gibi adakta bulundu.

Nihayet Cenâb-ı Allah, Hasan ile Hüseyin'e şifa ihsan etti. Bunlar da oruç tuttular. Hz. Ali ise, Şem'un el-Hayberî'ye gidip üç ölçek arpa ödünç aldı. İlk gece bir ölçek arpayı öğütüp ekmek yaptılar. Yemek için iftar vakti önlerine koydukları zaman bir dilenci kapıya gelip:

- Miskine yemek yedin ki, Allah da Cennet sofralarında size yedirsın, dedi. Bunun üzerine Hz. Ali emir verdi. Önlerindeki yiyeceği miskine verdiler. Kendileri aç kaldılar.

İkinci gece, bir ölçek daha arpayı öğütüp ekmek yaptılar. İftar vakti önlerine koydukları zaman yine dilencinin biri kapıya gelip:

- Öksüze yedin, dedi. O gecenin ekmeğini de ona verdiler. Kendileri aç kaldılar.

Üçüncü gece son ölçek arpayı öğütüp ekmek yaptılar. Yine iftar vakti sofrayı kurduklarında dilencinin biri kapıya gelip:

- Esire yedin, dedi. Sofradaki ekmeği ve yiyecekleri ona verdiler. Böylelikle kendileri üç gün üç gece aç kaldılar. Cenâb-ı Allah da bu hadise üzerine haklarında şu ayetleri inzal buyurdu:

«İnsanoğlu var edilip bahse değer birşey olana kadar, şüphesiz, uzun bir zaman geçmemiş midir?

Biz insanı katışık bir nutfeden yaratmışızdır. Onu deneriz. Bu yüzden onun iştmesini ve görmesini sağlamışızdır. Şüphesiz ona yol gösterdik, buna kimi şükreder, kimi de nankörlük.

Doğrusu inkarcılar için zincirler, demir halkalar ve çalgın alevli Cehennem hazırladık. Şüphesiz iyiler kafur katılmış bir tasta içerler. Bu, sadece Allah'ın kullarının taşra taşra içebileceği bir pınardır.

Onlar verdikleri sözleri yerine getirirler, fenalığı yaygın olan bir günden korkarlar. Onlar, içleri çektiği halde, yiyeceği yoksulla, öksüze ve esire yedirirler.

Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz. Bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz, derler.» (İnsan, 1-10.)

Bu, münker bir hadistir. Bazı hadis imamları bunu mevzu sayarlar. Gerekçe olarak da lafızlardaki bozukluğu gösterirler. Ayrıca bu sûre, Mekki'dir. Hasan ile Hüseyin ise, Medine'de doğmuşlardır. Doğ-

rusunu Allah bilir.

Rasûlullah'ın hizmetinde bulunanlardan biri de Hz. Aişe'nin cariyesi Leyla'dır. Bu kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir soru sormuştu:

- Ya Rasûlallah, sen heladan çıkar çıkmaz senden hemen sonra ben içeri giriyorum ama birşey göremiyorum. Sadece misk kokusu hissediyorum.

Onun bu sorusu üzerine Rasûlullah şöyle demişti:

«Biz peygamberler topluluğunun cesedleri Cennet ehlinin ruhları üzerinde biter. Yer, bizden çıkan bir pisliği mutlaka yutar.»

Bunu Ebu Abdillah el-Medenî'nin hadisinden Ebu Nuaym rivayet etmiştir. Ancak Ebu Abdillah el-Medenî, hakkında bilgi bulunmayan ravilerdendir.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de İbrahim'in annesi Mariyetü'l-Kıbtiye'dir. Mü'minlerin annelerinden, yani Rasûlullah'ın zevcelerinden bahsederken bu hanımdan söz etmiştik. İbnu'l-Esir, Mariyetü'l-Kıbtiye ile Mariyetü Ümmi Rebab'ı birbirinden ayırd etmiş ve Mariyetü Ümmi Rebab'ın da Rasûlullah'ın cariyelerinden biri olduğunu söylemiştir. Bunun hadisi, Basrahlıların yanındadır. Abdullah b. Habib, Mariye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bir gece sırtıma bas-sın, diye yere eğildim. Rasûlullah da sırtıma bastı ve bir bahçenin duvarına tırmanarak müşriklerden kaçtı.»

Ebu Bekir, Mariye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Elimi sürdüğüm hiçbir şey, Rasûlullah'ın avuçları kadar yumuşak değildi.»

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Meymune binti Sa'd'dır.

İmam Ahmed b. Hanbel, Meymune'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ya Rasûlallah, bize Beyt-i Makdis hakkında açıklamada bulun.

- Orası insanların dünyaya yayıldıkları ve tekrar orada toplanacakları yerdir. Oraya gidin. Orada namaz kıln. Orada kılanan bir namaz 1.000 namaz gibidir.

- Bir kimse oraya gitme gücünü bulamazsa ne yapsın?

- Oraya zeyt (yağ) göndersin ki, o zeyt ile orada kandiller yakılsın. Oraya bir hediye gönderen, orada namaz kılan gibidir.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Meymune binti Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Zina çocuğunun hakkında Rasûlullah'a soru soruldu. Rasûlullah şu cevabı verdi:

«Zinadan doğan çocukta hayır yoktur. Allah yolunda giyip kendileri ile cihada katıldığım iki ayakkabı, benim için bir zina çocuğunu azad etmekten daha hoştur.»

Hafız Ebu Ya'lâ el-Musilî, Ebu Bekr b. Ebi Şeybe kanalı ile Rasû-

lullah'a hizmet eden Meymune'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Ailesinin arasından çıkıp başka yerde ziynetlenmek için eteğini sürüyüp yürüyen kadının yaptığı iş, kıyamet gününde nuru bulunmayan zulmet gibidir...»

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Meymune binti Ebi Üneyse (Anbese?)'dir. Ebu Amr b. Mendeh böyle demiştir.

Ebu Nuaym dedi ki: Yukarıda adı geçen cariyenin adında yanlışlık vardır. Gerçekte onun adı, Meymüne binti Ebu Asib'tir. Bunun hadisini Menca b. Mus'ab Ebu Abdullah el-Abdî rivayet etmiştir. Bu rivayette anlatıldığına göre Hureys kabilesinden bir kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelmiş ve Hz. Aişe'ye şöyle demişti:

- Ya Aişe, bana imdad eyle. Rasûlullah'ın kalbimi sükûna erdirecek ve beni teskin edecek bir duasını söyle.

Hız. Aişe de ona şöyle dedi:

- Sağ elini kalbinin üzerine koyup sıvazla ve:

"Bismillah. Allah'ım, beni kendi devan ile tedavi et. Bana kendi şifamı bahşet. Senden başkasının ki ile değil, kendi lütfunla beni zengin et." de.»

Bu hadisin ravilerinden Rebia dedi ki: Ben o kadını çağırdım. Onun iyileşmiş olduğunu gördüm.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Ebu Dumeyre'nin zevcesi Ümmü Dumeyre'dir. Bunun hakkında önceki sayfalarda gerekli açıklamaları vermiştik.

Rasûlullah'ın cariyelerinden biri de Ümmü Ayyaş'tır. Rasûlullah (s.a.v.); kızını Osman b. Affan'la evlendirirken onunla birlikte göndermişti.

Ebu'l-Kasım el-Begavî, İkrime kanalı ile Rasûlullah'ın hizmetçisi ve kızını Osman'la evlendirirken beraberce gönderdiği cariyesi Ümmü Ayyaş'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Osman için sabahleyin hurma şerbetini elimle yapıyor, karıştırıyor ve akşamleyin o da bunu içiyordu. Akşamleyin ona nebiz yapıyordum. O da sabahleyin onu içiyordu. Bir gün bana:

- Sen buna birşey katıyor musun? diye sordu. Ben de:

- Evet, deyince.

- Bir daha böyle yapma, dedi.»

Rasûlullah'ın cariyeleri bunlardı.

İmam Ahmed b. Hanbel, Vekî' vasıtasıyla Sümame b. Hazn'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Ben Hz. Aişe'ye nebizin hükmünü sordum. O da dedi ki:

- İşte Rasûlullah'ın hizmetçisi burada. Sen bunu ona sor.

Böyle diyerek Habeşi bir cariyeyi bana gösterdi. O cariyeye de bana şöyle dedi:

- Akşamleyin Rasûlullah'a bir kaptı nebîz yapıyor. Kaptı ağzını kapatıyordum. Sabah olunca ondan içiyordu.»

Müslim ile Neseî, Kasım b. Fadl'dan böyle bir rivayette bulunmuşlardır.

KÖLE VE CARİYELERİ DIŞINDA RASÛLULLAH'A HİZMET EDENLER

ENES B. MALİK

Enes b. Malik b. Nadr b. Damdan b. Zeyd b. Haram b. Cündeb b. Asım b. Ganm b. Adiy b. Neccar el-Ensârî en-Neccarî Ebu'l-Hamze el-Mendenî'dir. Basra'ya yerleşmişti. Rasûlullah (s.a.v.)'a Medine'deki on yıllık ikameti müddetince hizmet etmişti. Rasûlullah, onu asla azarlamamış ve yaptığı birşey için: «Neden yaptın?» dememiş; yapmadığı birşey için de, «Niçin yapmadın?» dememişti.

Anasının adı Ümmü Süleym binti Milham b. Halid b. Zeyd b. Haram'dır. Bu kadın, oğlu Enes'i getirip Rasûlullah (s.a.v.)'a vermiş, Rasûlullah da kabul etmişti. Anası, Rasûlullah'tan oğlu Enes'e dua etmesini isteyince Allah'ın elçisi şöyle dua etmişti:

«Allah'ım, malını ve çocuğunu çoğalt, ömrünü uzat, onu Cennet'e koy.»

Enes dedi ki: Rasûlullah'ın yaptığı üç duadan ikisinin gerçekleştiğini gördüm. Üçüncüsünü de beklemekteyim. Allah'a yemin ederim ki malım çok. Çocuklarım ve çocuklarımların çocukları da yüzü aşmaktadır.

Başka bir rivayete göre Enes şöyle demiştir: «Bağım senede iki kez ürün vermektedir. Belimden düşen çocuklarımların sayısı ise 106'dır.»

Enes'in, Bedir gazvesine katılıp katılmadığı hususunda ihtilaf edilmiştir. Ensârî babası vasıtasıyla Sümame'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Enes'e:

– Sen Bedir gazvesine katıldın mı? diye sorulduğu zaman o, şu cevabı verdi:

- Anası ölesice, nasıl olur da ben Bedir gazvesine katılmam.»

Meşhur rivayete göre o, Bedir gazvesine katılmamıştır. Çünkü o zaman yaşı küçüktü. Keza yaşı küçük olduğu için Uhud gazvesinde hazır bulunmamıştır. Ancak Hudeybiye, Hayber, Umretu'l-Kazâ, Mekke fethi, Hüneyn Taif ve müteakip gazvelere katılmıştır.

Ebu Hüreyre dedi ki: Ümmü Süleym'in oğlu Enes b. Malik kadar Rasûlullah'ın namazı gibi namaz kılan birini görmedim.

İbn Sirin dedi ki: Seferinde de, hazarında da insanların en güzel namaz kılanı Enes b. Malik idi. Basra'da vefat etti. Basra'da en son kalan sahabe o idi. Ali b. el-Medenî böyle demiştir.

Vefatı, hicri doksanıncı senede olmuştu. Doksan birinci senede öldüğünü söyleyenler de olmuştur. Kimileri, onun doksanikinci senede vefat ettiğini söyler. Başka bir grupta onun doksanüçüncü senede vefat ettiğini söylemişler. Meşhur olan ve ekseriyetinde üzerinde ittifak ettiği tarih budur.

İmam Ahmed b. Hanbel'in, "Müsned" adlı eserinde Humejd'den rivayet ettiğine göre; Enes, vefat ettiğinde 99 yaşında idi.

Enes'in vefat ettiği gün yaşının en az 96 olduğu, en çok da 107 olduğu söylenmiştir. 106 yaşında olduğunu söyleyenler olduğu gibi 103 yaşında olduğunu söyleyenler de olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.

ESLA B. ŞERİK

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Esla b. Şerik b. Avf el-A'recî'dir.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Onun adı Meymun b. Senbaz idi. Rebi b. Bedir el-A'recî, babası kanalı ile Esla'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'e hizmet ediyor, onunla birlikte sefere çıkıyordum. Bir gece bana:

- Ey Esla; kalk yola çıkalım, dedi. Ben de cünüp olduğumu söyledim. Bir müddet sustu. Sonra Cebraîl, ona teyemmüm ayetini getirdi. Bundan sonra Rasûlullah:

- Ey Esla, kalk teyemmüm yap, dedi. Ben de kalkıp teyemmüm yaptım ve namaz kıldım. Yolda su görünce Rasûlullah bana:

- Ey Esla, kalk gusül yap, dedi.

Rasûlullah, teyemmümün nasıl yapılacağını da bana gösterdi. Ellerini toprağa vurdu. Sonra silkeledi. Sonra elleriyle yüzünü meshetti. Sonra ellerini tekrar toprağa vurdu, silkeledi. Elleri ile ziralarını (dirseklerine kadar kolunu) meshetti. Sağ eliyle sol zira'ını, sol eliyle de sağ zira'ını içten ve dıştan meshetti.»

Hadisin ravilerinden Rebî der ki: Rasûlullah, teyemmümün nasıl yapılacağını Esla'ya nasıl gösterdiyse Esla da oğluna öyle gösterdi. O da oğluna öyle gösterdi. Babam da bana öyle gösterdi.

Rebî der ki: Ben bu hadisi, Avf b. Ebi Cemile'ye anlattım, o da şöyle dedi:

- Evet vallahi Hasan'ın da böyle yaptığını gördüm.

ESMA B. HARİSE

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biride Esmâ b. Harise b. Sa'd b. Abdullah b. Abbad b. Sa'd b. Amr b. Amir b. Salebe b. Malik b. Aksa el-Eslemî'dir. Suffa ehliendir. Muhammed b. Sa'd böyle demiştir.

Esmâ, Hind b. Harise'nin kardeşidir. İkisi de Rasûlullah'a hizmet ederlerdi.

İmam Ahmed b. Hanbel, Affan vasıtasıyla Yahya b. Hind b. Harise'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir.

«Hind, Hudeybiye ashabındandır. Rasûlullah (s.a.v.), onun kardeşi Esmâ b. Harise'yi kavmine göndermiş ki, onlara aşure gününde oruç tutmalarını emretsin.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Hind'in, Esmâ b. Harise'den naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Esmâ'yı kavmine gönderdi ki; onlara aşura gününde oruç tutmalarını emretsin. Esmâ dedi ki:

- Ya Rasûlallah, onların aşura gününde yemek yemekte olduklarını görürsem ne yapayım?

- Onlara, günün geri kalan kısmını oruçlu gibi geçirmelerini söylersin.»

Ahmed b. Halid ez-Zehebî, Muhammed b. İshak kanahî ile Hind'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), benî Eslem kabilesinden bir topluluğa göndererek şöyle dedi:

- Kavmine emret, bugünü (aşure gününü) oruçlu geçirsinler. Onlardan günün evvelinde yemek yemiş olan bir kimseyi görürsen, günün geri kalan kısmını oruçlu gibi geçirmesini söyle.»

Muhammed b. Sa'd, Vakidî vasıtasıyla Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Harise'nin çocukları Hind ile Esmâ'nın Rasûlullah'ın köleleri olduklarını biliyorum.»

Vakidî dedi ki: Bu ikisi, Rasûlullah'a hizmet ederler, onun kapısından ayrılmazlardı. Enes b. Malik de böyleydi.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Esmâ b. Harise, hicri altmışaltıncı senede seksen yaşında iken Basra'da vefat etti.

ŞEDDAH EL-LEYSÎ

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Bükeyr b. Şeddah el-Ley-sî'dir.

İbn Mendeğ, Abdûlmelik b. Ya'lâ el-Leysî'den rivayet etti ki, Bükeyr b. Şeddah el-Ley-sî, Peygamber (s.a.v.)'e hizmet ederdi. Büluğa

erdi. Bunu Peygamber (s.a.v.)'e haber verdi ve:

- Ben senin ailenin yanına girip çıkıyorum. Ve şimdi de bülüğa erdim ya Rasûlallah, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle dedi:

- Allah'ım, bunun sözünü doğrula ve buna zafer ver.»

Hz. Ömer zamanında bir Yahudi öldürüldü. Hz. Ömer kalkıp hutbe irad etti ve şöyle dedi:

- Allah aşkına bu hususta bilgisi olan varsa söylesin.

Bükeyr kalkıp:

- Ya emire'l-mü'minin, onu ben öldürdüm, dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer:

- Sen bunun kanının günahına girdin. Şimdi çıkış ve kurtuluş nerededir? diye sordu. Bükeyr de şöyle dedi:

- Ey mü'minlerin emiri! Gazilerden bir adam sefere giderken beni ailesinin bekçiliğini yapmakla görevlendirmişti. Geldiğimde öldürdüm bu Yahudinin o gazinin karısının yanında olduğunu ve şöyle dediğini gördüm:

«İslâmiyet, Eş'as'ı benden alıkoyup aldattı. Ben de bütün gece boyunca onun karısıyla başbaşa kaldım.

Karısının göğsü üzerinde geceledim. Eş'as ise, tozlu yularlar üzerine geceler.

Karısının bacak araları kalabalık erkekler grubunu andırır ki, onlar, kalabalıklara hücum ederler.»

Hz. Ömer, bunun üzerine Bükeyr'in sözünü tasdik etti ve Rasûlullah'ın yukarıda geçen duasını hatırlayarak Yahudinin kanını karlıksız bıraktı.

BİLAL B. REBAH EL-HABEŞÎ

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Bilal b. Rebah el-Habeşî'dir. Mekke'de doğmuştur. Ümeyye b. Halef'in kölesi idi. Ebu Bekir, külliyetli miktarda mal vererek Bilal'i kendisinden satın aldı. Çünkü Ümeyye, ona -İslâm'dan dönmesi için- çok işkence ediyordu. Bilal ise, İslâmiyet'ten asla dönmüyordu. Ebu Bekir onu satın alınca Allah rızası için azad etti.

Bilal, insanların hicreti esnasında hicret etti. Bedir, Uhud ve diğer gazvelerde hazır bulundu. Bilal b. Hammame diye tanınıyordu. Hammame, onun anasının adıdır.

Bilal, insanların en düzgün konuşanlarından. Bazılarının iddia ettiği gibi şin harfini sin şeklinde telaffuz etmezdi. Hatta bazı kimse-

ler, bu konuda asılsız hadis rivayet etmişlerdir. Güya Rasûlullah (s.a.v.): "Bilal'in sin'i şin yerine geçer.» demiştir. İleride de açıklanacağı gibi Bilal, dört müezzinden biridir. Daha önce de anlattığımız gibi o, ilk ezan okuyan kimsedir. Rasûlullah'ın ailesinin nafaka işlerini idare ederdi. Yanında devamlı olarak bir miktar mal bulunurdu. Rasûlullah (s.a.v.), vefat edince gaza için Şam'a gidenlerle beraber gitti. Denildiğine göre Ebu Bekir'in halifeliliği zamanında da müezzinlik yapardı. Ama gaza için Şam'a gittiğine dair kavil daha sahih (doğru) ve daha meşhurdur.

Vakidi'nin anlattığına göre hicretin yirminci senesinde altmış küsur yaşında iken Şam'da vefat etmiştir.

Fellas'ın ifadesine göre mezarı Dımaşk (Şam)'dadır. Mezarının Şam'a bağlı büyük bir kasaba olan Dariya kasabasında olduğu söylenir. Halep'te vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Sahih kavle göre onun kardeşi Halid, Halep'te vefat etmiştir.

Mekhul dedi ki: Bilal'i gören biri bana şöyle dedi: Bilal, çok sevecen, dost canlı, nahif ve omuzları göğsünün üzerine çıkmış, saçları sık bir kimse idi. Saçındaki ak telleri koparıp atmazdı.

HABBE VE SEVA'

Rasûlullah (s.a.v.)'ın hizmetçilerinden diğer ikisi de Halid'in oğulları Habbe ile Seva'dır. Allah onlardan razı olsun.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye kanalı ile Halid'in oğulları Habbe ile Seva'nın şöyle dediklerini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in yanına girdik. Birşeyi tamir ediyordu. Kendisine yardımcı olduk. Bize dedi ki:

«Başınız sallandığı müddetçe rızıktan ümid kesmeyin. Çünkü insanın annesi (üzerinde tüy bulunmayan) kırmızı derili olarak kabuksuz şekilde doğurur. Sonra Aziz ve Celil olan Allah onu rızıklandırır.»

ZU-MİHMER

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Zu-Mihmer'dir. Buna Zu-Mihber de denir. Habeşistan hükümdarı Necaşi'nin kardeşi oğludur. Kız kardeşinin oğlu olduğu da söylenir. Ama kardeşinin oğlu olduğuna dair rivayet daha kuvvetlidir. Necaşi, Rasûlullah'a kendisinin yerine hizmet etmesi için onu göndermişti.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Nadr vasıtasıyla Rasûlullah'a hizmet eden Habeşli Zu-Mihmer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah'la beraber bir yolculukta idik. Yürüyüşü hızlandırdı. Azığı az olduğu için böyle yapıyordu. Adamın biri dedi ki:

- Ya Rasûlallah, insanlar hızlı yürümekten dolayı bitkin düştüler. Bunun üzerine Rasûlullah durdu, insanlar da onunla birlikte durdular. Nihayet toplandılar, onlara dedi ki:

- Var mısınız, biraz uyuyalım?

Oraya konaklayıp mola verdiler. Dediler ki:

- Bu gece bizi kim bekleyecek?

Ben de dedim ki:

- Ya Rasûlallah, ben sizi beklerim. Allah beni sana fedai kılmıştır.

Bunun üzerine Rasûlullah, devesinin yularını bana verdi ve:

- İşte al sana, sakın alçak olmayın, dedi.

Ben de Rasûlullah'ın devesinin ve kendi devemin yularlarını elime aldım. Cemaatın yanından biraz uzaklaştım. Fazla ileri gitmedim. Sonra develerimi yayılmaları için salıverdim. Onları seyretmeye başladım. Aniden uyku bastırdı. Uyumuşum. Ben hiçbir şeyin farkında değildim. Nihayet güneşin sıcaklığını yüzümde hissettim. Uyan-dım. Sağa sola baktım. İki devenin de benden çok uzaklarda olmadıklarını gördüm. Rasûlullah'ın devesinin ve kendi devemin yularlarını elime alıp cemaatın yanına geldim. Rasûlullah'ı uyandırdım. Ona:

- Namaz kıldın mı? diye sordum. O da:

- Hayır, diye cevap verdi.

İnsanlar birbirlerini uyandırdılar. Rasûlullah da tamamen uyan-dıktan sonra:

- Ey Bilal, ibrikte su var mı? diye sordu. Bilal:

- Evet var. Allah beni sana feda kılsın, dedi. İbrik topraklı idi. Abdest aldıktan sonra Bilal'e ezan okuması için emir verdi.

Bilal ezan okudu. Sonra Peygamber (s.a.v.), kalkıp sabahtan önce iki rekat namaz kıldı. Acele davranmıyordu. Sonra Bilal'e emir verdi. O da namaz kıldı. O da acele davranmadı. Adamın biri:

- Ya Rasûlallah, biz kusur mu işledik? diye sordu.

Rasûlullah, ona şu cevabı verdi:

- Hayır, Allah bizim ruhlarımızı teslim aldı. Sonra iade etti. Biz de namazı kıldık.»

REBİA B. KA'B EL-ESLEMÎ

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Rebia b. Ka'b el-Eslemî Ebu Firas'tır.

Evzaî, Yahya b. Ebi Kesir kanalı ile Rebia b. Ka'b'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında geceliyordum. Abdest alması veya diğer bir ihtiyacı için ona ibriğini getiriyordum. Geceleyin kalkıp:

«Noksanlıklardan münezzehtir olan Rabbimi tesbih ve tenzih eder, O'na hamd ederim. Âlemlerin Rabbini tesbih ve tenzih ederim.» diyerek dua ederdi. Sonra da:

- Senin bir dileğin var mı? diye sordu. Ben de ona şöyle dedim:

- Ya Rasûlallah, Cennet'te seninle beraber olmak istiyorum.

O da şöyle buyurdu:

- Öyleyse nefsin için fazla secde ederek bana yardımcı ol, (ki Cennet'te benimle beraber olasın.)»

İmam Ahmed b. Hanbel, Yakub b. İbrahim kanalı ile Rebîa b. Ka'b'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Gündüz boyunca Rasûlullah'a hizmet ederdim. Yatsı namazını kılıncaya kadar yanından ayrılmazdım. Yatsıyı kıldıktan sonra o evine girince ben kapı önünde oturur ve: «Belki Rasûlullah'ın bir ihtiyacı olur.» deyip beklerdim. Onun hep: «Allah'ı tenzih eder, O'na hamd ederim.» dediğini işitirdim. Nihayet yorulup usanır ve geri dönerdim. Veya gözlerime uyku girer, uyurdum.

Bir gün kendisine olan hizmetlerimin hakkını görüp takdir ettiği için olmalı ki, bana şöyle dedi:

- Ey Rebîa b. Ka'b, benden birşey dile ki, sana vereyim.

Ben de ona şöyle dedim:

- Ya Rasûlallah, durumumu gözden geçireyim. Biraz düşüneyim. Sonra bu hususta sana bilgi vereyim.

Ben böyle dedikten sonra kendi kendime düşündüm. Dünyanın geçici olduğunu ve sonunun geleceğini, dünyada bana yeterli rızık verileceğini anladım. Ve: «Rasûlullah'tan ahiretimi isteyeceğim. Çünkü ahiret, Allah nezdinde daha kıymetli bir makamdır.» dedim. Böyle dedikten sonra Rasûlullah'ın yanına gittim. Bana şöyle sordu:

- Ey Rebîa, ne yaptın?

- Ya Rasûlallah, Rabbin nezdinde bana şefaathçı olmanı diliyorum ki, beni Cehennem'den azad etsin.

- Bunu sana kim söyledi ey Rebîa?

- Hayır, seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, bunu hiç kimse bana söylemiş değildir. Ama sen bana demiştin ki: «Benden birşey dile ki, sana vereyim.» Bakıyorum ki, sen, Allah nezdinde bu kadar yüce bir makam sahibisin. Durumumu gözden geçirdim. Dünyanın geçici olduğunu ve sona ereceğini anladım. Dünyada bana yetecek rızkın geleceğini de biliyorum. Onun için Rasûlullah'tan ahiretimi isteyeceğim, dedim.

Ben böyle cevap verdikten sonra Rasûlallah, uzun uzadıya sustu. Sonra bana şu cevabı verdi:

- Ben bunu yapacağım. Ama sen de fazla secde ederek nefsin karşısına bana yardımcı ol.»

Hafız Ebu Ya'lâ, Ebu Hayseme kanalı ile Rasûlullah'a hizmet eden Rebiatü'l-Eslemî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Günün birinde Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle bir soru sordu:

- Ey Rebia, evlenmez misin?

- Ya Rasûlallah, evlenmemin sana olan hizmetime engel olacağını düşündüğüm için evlenmek istemiyorum. Ayrıca yanımda bir kadına verecek kadar mal da yok.

Bundan sonra dedim ki: Rasûlullah, benim yanımda olan şeyi benden daha iyi biliyor ki, beni evlenmeye çağırıyor. Eğer beni falan kadınla evlenmeye çağırırsa, ben bu arzusuna rağbet ederim. Ben böyle dedikten sonra o bana şöyle bir soru sordu:

- Ey Rebia, evlenmez misin?

- Ya Rasûlallah, kim beni evlendirir ki? Benim yanımda bir kadına verecek kadar mal yok.

- Falan oğullarına git ve de ki: Rasûlullah (s.a.v.), beni falanca kızınla evlendirmenizi emrediyor!

Ben de onlara gidip şöyle dedim:

- Rasûlullah, falanca kızınızı benimle evlendirmeniz için beni size gönderdi.

- Falanca kızımızla mı?

- Evet.

- Rasûlullah ve onun gönderdiği elçiye merhaba. Hoşgeldin.

Böyle dedikten sonra beni o kızla evlendirdiler. Ben de Rasûlullah'ın yanına gelip dedim ki:

- Ya Rasûlallah, en hayırlı ailenin yanından sana geldim. Onlar benim sözümü doğrulayıp tasdik ettiler. Beni o kızla evlendirdiler. Ama o kızın mehrini nasıl ve nereden vereceğim?

Benim böyle demem üzerine Rasûlullah, Büreyde el-Eslemî'ye şu emri verdi:

- Rebia'nın mehri için bir çekirdek ağırlığında altın temin edin.

Onlar da bu altını temin edip bana verdiler. Ben de kızın ailesine götürüp verdim, onlar da bu mehri kabul ettiler. Sonra tekrar Rasûlullah'ın yanına gelip şöyle dedim:

- Ya Rasûlallah, verdiğim mehri kabul ettiler, ama düğün yemeğini nasıl ve nereden temin edip vereceğim?

Rasûlullah, yine Büreyde el-Eslemî'ye şu emri verdi:

- Rebia için bir koç parası toplayıp temin edin.

Onlar da bu parayı toplayıp bana verdiler. Rasûlullah, bana dedi ki:

- Aişe'ye git. Yanındaki arpayı sana vermesini söyle.

Ben de Aişe'nin yanına gittim. O da yanındaki arpayı bana verdi. Koçu ve arpayı alıp kayınpederlere gittim. Bana dediler ki:

- Arpayı biz sana temin ederiz. Bunu getirmene gerek yok. Koça gelince arkadaşlarına söyle, onu kessinler.

Arpayı temin edip ekmek yaptılar. Sabah olunca vallahi yanımızda hem ekmek, hem de et vardı.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), bir arazisini Ebu Bekir'e ikta olarak verdi. Biz bir hurma ağacı üzerinde ihtilafa düştük. Bu ağacın kendi arazim içinde olduğunu söyledim. Ebu Bekir de kendi arazisi içinde olduğunu iddia etti. Çekiştik; Ebu Bekir, bana nahoş bir kelime sarfetti. Sonra pişman oldu. Beni yanına çağırta ve:

- Sana ne dediysem sen de bana aynısını söyle, dedi. Ben de:

- Hayır, vallahi senin dediğini ben sana söylemem, dedim. Bunun üzerine o:

- Öyleyse Rasûlullah'a giderim, dedi. Rasûlullah'ın yanına gitti. Ben de peşine takıldım. Kavmim de ardım sıra geldi. Bana:

- Sana bu çirkin kelimeyi söyleyen kendisi, seni Rasûlullah'a şikayete giden de yine kendisi, bu nasıl şey? dediler. Ben de onlara dönüp dedim ki:

- Bunun kim olduğunu biliyor musunuz? Bu Ebu Bekir es-Sıddık'tır. Müslümanların ak saçlısıdır. Haydi, geri dönün ki, şayet arkasını dönüp bakarsa, bana yardıma geldiğinizi zannetmesin de öfkelenmesin ve gidip Rasûlullah'a bu gelişini haber vermesin. Aksi takdirde ben helak olurum.

Ebu Bekir (r.a.), Rasûlullah'ın yanına gidip şöyle dedi:

- Ben, Rebia'ya nahoş bir kelime sarfettim. Kendisine söylediğim şeyin aynısını bana söylemesini istedim. Ama o söylemiyor!

Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki:

- Ey Rebia, seninle Ebu Bekir es-Sıddık arasında ne var?

Dedim ki:

- Ya Rasûlallah, yemin ederim ki onun bana söylediği sözün aynısını ben kendisine söylemem.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

- Onun sana dediğinin aynısını ona söyleme. Sadece "Ey Ebu Bekir, Allah seni bağışlasın." de, dedi.»

SA'D

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Ebu Bekir'in azadlısı Sa'd'dır. Bu zatın, Rasûlullah'ın azadlısı olduğu da söylenir.

Ebu Davud et-Teyalisi, Ebu Amir kanah ile Ebu Bekir es-Sıddık'ın azadlısı Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'e kendisine hizmet etmekte olan ve hizmetinden memnun kaldığı kölesi Sa'd'ı azad etmesini söyledi.

Ebu Bekir ise:

- Ya Rasûlallah, bizim burada ondan başka hizmetçimiz yok, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah, ona şu emri verdi:

- Sa'd'ı azad et. Sana adamlar geldi. Sana adamlar geldi.»

Ebu Davud et-Teyalisi, Ebu Amir tariki ile Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'a hurma takdim ettim. O zaman onlar kıran (iki hurmayı birlikte yiyorlardı) yapıyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), sahabelerine kıran yapmamalarını emretti.»

ABDULLAH B. REVAHA

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Abdullah b. Revaha'dır. Bu zat, Umretü'l-Kazâ gününde Rasûlullah'ın devesinin yularını tutup çekerek Mekke'ye girdi. Girerken de şu şiiri okuyordu:

"Ey kafir oğulları! Rasûlullah'ın yolundan çekiliniz.

Bugün Kurân'ın tevili hususunda sizinle savaşıyoruz. Nitekim daha önce Kur'ân'ın nüzûlü hususunda da sizinle savaştık.

Size öyle bir darbe vuruyoruz ki, o darbe, başı boyundan koparıp götürür.

Dosta da dostunu unutturur."

Abdullah b. Revaha, bundan birkaç ay sonra Mu'te gazvesinde şehid edilmişti. Nitekim bunu daha önce de anlatmıştık.

ABDULLAH B. MESUD

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Abdullah b. Mesud b. Gafil b. Habib b. Şemh Ebu Abdurrahman el-Hüzelî'dir. Bu zat, sahabelerin imamlarından biridir. Hem Habeşistan'a, hem de Medine'ye hicret etmiş, Bedir ve daha sonraki gazvelere katılmıştır. Rasûlullah (s.a.v.)'ın ayakkabısını taşır, onun abdest işiyle ilgilenir, binmek istediği zaman bineğini hazırlardı. Allah'ın kelamını tefsir hususunda büyük bir kabiliyeti vardı. Kapsamlı ilme, fazilet ve yumuşak huyluluğa sahipti. Onun bacaklarının inceliğine şaşırarak sahabelere Rasûlullah şöyle demişti:

- Siz, Abdullah'ın bacaklarının inceliğine mi şaşıyorsunuz? Nefs-i kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, onun bacakları, terazide Uhud dağından daha ağır gelecektir.

Ömer b. Hattab, İbn Mesud hakkında şöyle demiştir:

«O, ilim dolu bir dağarcıktır.»

Anlatıldığına göre İbn Mesud, ince ve nahif yapılı, güzel huylu, iyi ahlaklı bir kimse idi. Yine söylendiğine göre o, yürürken oturmaya yakın bir şekilde yürürmüş. Hidayeti, davranışı, hareket ve sükunun-da Peygamber (s.a.v.)'e benzermiş. Yani bütün hareketlerinde, duruş-larında, konuşmasında Rasûlullah'a benzermiş. İbadet ederken de elden geldiğince ona benzemeye çalışmış. Hz. Osman'ın hilafeti za-manında hicri otuz iki veya otuzuncu senede Medine'de altmış üç ya-şında iken vefat etmiştir. Kûfe'de vefat ettiğini söyleyenler de olmuş-tur. Ama Medine'de vefat ettiğine dair rivayet daha sahihtir.

UKBE B. AMİR

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Ukbe b. Amir el-Cühenî'dir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Velid b. Müslim kanalı ile Ukbe b. A-mir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Bir ara bir dağ yolunda Rasûlullah (s.a.v.)'ın bineğini götürmek-te idim. Aniden bana dedi ki:

- Ey Ukbe, sen de binmez misin?

Binmezsem ona karşı gelmiş olmaktan korktum. Onun için Rasû-lullah bineğinden indi. Ben de az bir mesafe boyunca bineğine bin-dim. İndim. Sonra kendisi bindi ve şöyle dedi:

- Ey Ukbe! İnsanların okumakta oldukları iki hayırlı sûreyi sana öğreteyim mi?

- Evet, öğret ya Rasûlallah.

Ben böyle dedikten sonra o bana el-Felâk ve en-Nâs sûrelerini okuttu. Sonra namaz vakti geldi ve namaza duruldu. Rasûlullah (s.a.v.), imamlık için öne geçti. Namazda bu iki sûreyi okudu. Sonra dönüp bana:

- Her uykuya yattığın, her uykudan kalktığın zaman bu iki sûreyi oku, dedi.»

KAYS B. SA'D

Rasûlullah (s.a.v.)'ın hizmetçilerinden biri de Kays b. Sa'd b. Uba-de el-Ensârî el-Hazrecî'dir.

Buharî, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Kays b. Sa'd b. Ubade'nin durumu, emirin yanındaki "sahibu's-şurta" (emniyet müdürü, güvenlik komutanı)nın durumu gibiydi. O, Rasûlullah'ın yanında da o kadar yetkiye sahipti.»

Kays, çok uzun boylu idi. Dişleri eksikti. Anlatıldığına göre çok uzun boylu bir adam onun pantolonunun kemer kısmını burnuna da-

yadığı zaman pantolonun ayak kısımları adamın ayaklarına yetişirdi. Muaviye, onun pantolonunu Bizans hükümdarına göndermiş ve ona: "Sizde bu pantolonu giyebilecek uzunlukta bir adam var mı?" diye sormuş. Bizans hükümdarı da pantolonu görünce hayrette kalmıştı.

Anlatıldığına göre Kays, övgüye layık, görüş ve dehâ sahibi bir insandı. Sıffin muharebesinde Hz. Ali ile beraberdi.

Mis'ar, Mabed b. Halid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Kays b. Sa'd, devamlı surette işaret parmağını kaldırıp dua ederd. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnut kılsın."

Vakidî ile Halife b. Hayyat ve diğerleri dediler ki: Kays, Muaviye'nin son zamanlarında Medine'de vefat etmiştir.

Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Ömer b. Hattab es-Sicistanî kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ensâr'dan yirmi genç devamlı surette Rasûlullah'ın yanında bulunup, onun ihtiyaçlarını görürlerdi. Bir iş olduğu zaman o işi yapması için onlardan birini veya birkaçını gönderirdi.»

MUGİRE B. ŞU'BE

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Muğire b. Şube es-Sekafî'dir. Rasûlullah'ın silahtarı idi. Hudeybiye gününde çadırda bulunan Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanbaşıda durmuş, kılıcını da havada tutmuştu. Amcası Urve b. Mesud es-Sekafî, Kureyş elçilik heyetiyle birlikte oraya geldiğinde Rasûlullah'la konuşurken Arap âdetince elini hep Rasûlullah'ın sakalına uzatıyordu. O, elini Rasûlullah'ın sakalına uzattıkça, Muğire de kılıcın kabzasıyla amcası Urve'nin eline vuruyor ve:

- Ben seni vurmadan önce, elini Rasûlullah'ın sakalından çek, di-yordu.

Muhammed b. Sa'd ile başkaları dediler ki: Muğire, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte bütün gazvelere katıldı. Taiflilerin tağut putunu yıkmaları için onunla birlikte Ebu Süfyan'ı Taife göndermişti. O puta Rabbe diyorlardı ki, meşhur adı Lat idi.

Muğire, Arap dahilerindendi. Şa'bi, onun şöyle dediğini işittiğini ifade etmiştir: "Beni hiç kimse mağlup edemedi."

Şa'bi, Kabise b. Cabir'in şöyle dediğini duyduğunu ifade etmiştir: «Muğire b. Şu'be ile arkadaşlık ettim. Eğer Medine'nin sekiz kapısı olsaydı da bu kapılardan sadece hile ve taktik ile çıkılabilseydi, mutlaka Muğire, Medine'nin kapılarından çıkardı.»

Şa'bi dedi ki: «Kadılar dörttür. Ebu Bekir, Ömer, İbn Mesud ve Ebu Musa.

Dâhiler de dörttür: Muaviye, Amr b. As, Muğire ve Ziyad.»

Zührî dedi ki: Dâhiler beş kişidir: Muaviye, Amr b. As, Muğire, Ali ile birlikte de iki kişi. Bunlar Kays b. Sa'd b. Ubade ile Abdullah b. Bedil b. Verka'dır.

İmam Malik dedi ki: «Muğire b. Şube, çok kadınla evli idi. Şöyle derdi: Tek kadınla evli olan kişi, eğer karısı âdet görürse kendisi de onunla birlikte âdet görmüş gibi olur. Eğer karısı hastalanırsa, o da karısıyla birlikte hastalanır. İki kadınla evli bulunan kişi ise, yannmakta olan iki ateş arasında gibidir.»

Muğire, dört kadını nikahlar, sonra da hepsini boşardı.

İmam Malik'ten başkaları dediler ki: Muğire, seksen kadınla evlendi. 300 kadınla evlenmiş olduğunu söyleyenler de vardır. 1.000 kadınla evlendiği de söylenmiştir. Onun ne zaman vefat ettiği hususunda muhtelif beyanlarda bulunulmuştur. En meşhur ve en sahih kavle göre o, hicri ellinci senede vefat etmiştir. Hatib el-Bağdadî, bu hususta icma olduğunu söyler.

MIKDAT B. ESVED

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Mikdad b. Esved Ebu Ma-bed el-Kindî'dir. Bu zat, Beni Zühre kabilesinin müttefiki idi.

İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Mikdad b. Esved'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İki arkadaşım ile birlikte Medine'ye geldik. Konuştuğumuz hiç kimse bizi misafirliğe kabul etmedi. Nihayet Peygamber (s.a.v.)'ın yanına gittik. Durumu ona anlattık. O da bizi evine götürdü. Evinde dört keçisi vardı.

- Ey Mikdad, bunları sağ. Sütlerini dörde ayır, herkese bir kısmını içir, dedi. Ben de böyle yapıyordum. Bir gece Rasûlullah (s.a.v.), eve gelmekte gecikti. Ben de onun payını kaldırıp bir yere koydum. Yatağıma uzandım. Kendi kendime dedim ki: Nasıl olsa Peygamber (s.a.v.) bu gece Ensâr'dan birinin evine gitmiştir. Orada birşeyler yeyip içmiştir. Ben kalksam, onun payını içsem ne olur ki? Bu istek bende ısrarlı bir şekilde devam etti. Nihayet kalktım. Onun payı olan sütü içtim. Süt karnıma girip yerleşince yaptığımı pişman oldum ve dedim ki: İşte şimdi Peygamber (s.a.v.), aç ve susuz gelir, bardağında da süt göremez!

Ben böyle diyerek elbisemi yüzüme örttüm. Sonra Peygamber (s.a.v.) geldi. Uyumayana işittirecek, uyuyanı da uyandırmayacak bir ses tonu ile selam verdi. Gidip süt kabının kapağını açtı. İçinde birşey göremedi. Başını semaya dikip:

- Allahım, bana içirene içir, bana yedirene yedir, dedi.

Ben de onun bu duasını ganimet bildim. Fırsatı değerlendirmek

için kalktım, bıçağı elime aldım. Keçilerin yanına yanaştım. Hangisi daha semiz ise onu keseyim, dedim. Elim onlardan birinin memesine değince baktım ki; memesi süt dolmuş. Diğerine baktığımda diğerinin de memesinin süt dolu olduğunu gördüm. Hepsini kontrol ettim. Hepsinin de memeleri süt dolmuştu. Sütleri bir kaba sağdım. Rasûlullah'a getirerek; "Buyur iç." dedim. O da:

- Neler oluyor ey Mikdad? diye sordu. Ben de:

- Önce sütü iç, sonra sana anlatayım, dedim. O da:

- Bu, senin kötülüklerinden biridir ey Mikdad, dedi. Sütü içti.

Sonra bana da:

- Sen de iç, dedi. Ben dedim ki:

- Ey Allah'ın peygamberi! Sen iç.

Sütü doyasıya içti. Sonra ben kabı alıp içmeye başladım. İçtikten sonra durumu kendisine anlattım. Peygamber (s.a.v.):

- Eee... Anlat bakalım hele, dedi. Ben de ona:

- Şöyle ve şöyle oldu, dedim. Peygamber (s.a.v.) bana dedi ki:

- Bu gökten inen bir berekettir. Niye daha önce söylemedin de arkadaşlarına içirseydim?

Ben dedim ki:

- Bu bereketi ben ve sen içtikten sonra diğerleri umurumda değildir.»

İmam Ahmed b. Hanbel, bunu Ebu Nadir tariki ile de rivayet etmiş ve önceki rivayette geçenleri anlattıktan sonra şu ilavede bulunmuştur: «Daha önce sütle dolduramayacaklarını sandıkları bir kabı eline alan Mikdad, götürüp keçilerin sütünü o kaba sağdı, sağdı. Nihayet köpükleri taşı. Alıp Rasûlullah'a getirdiğinde o:

- Siz bu geceki sütünüzü içmemiş miydiniz ey Mikdad? diye sordu.

Mikdad diyor ki: Ben de ona şu cevabı verdim:

- Sen iç ya Rasûlallah.

Rasûlullah içti. Sonra kabı bana uzattı. Ben ona:

- Sen iç ya Rasûlallah, dedim. İçti, sonra kabı bana uzattı. Ben de kabı aldım, içinde kalan sütü içtim. Rasûlullah'ın doyasıya içtiğini anladığımda onun duasına mazhar oldum. Bunun üzerine güldüm. Katıla katıla güldüğüm için yere yıkıldım. Rasûlullah bana:

- Ey Mikdad, bu senin kötülüklerinden biridir, dedi.

Ben de dedim ki:

- Ya Rasûlallah, benim başımdan şöyle ve şöyle bir olay geçti. Ben şöyle ve şöyle yaptım. Rasûlullah buyurdu ki:

- Bu, Allahın rahmetinden başka birşey değildir. Niçin bunu sütü içmeden önce bana söylemedin de diğer iki arkadaşını da uyandırsaydın, onlar da bundan istifade etselerdi?

Ben dedim ki:

- Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, ben ve sen bu rahmetten ve bereketten istifade ettikten sonra diğerlerinin istifade etmemiş olması umurumda bile değil.»

MUHACİR

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Ümmü Seleme'nin azadlısı Muhacir'dir.

Taberanî, Ebu Zinba Ravh b. Farac kanalı ile Ümmü Seleme'nin azadlısı Muhacir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'a senelerce hizmet ettim. Yaptığım hiçbir şey için niçin böyle yaptın; yapmadığım hiçbir şey için de, niçin yapmadın? demedi.»

Başka bir rivayette ise Muhacir'in şöyle dediği nakledilmiştir:

"Ben, Rasûlullah'a on sene (veya beş sene) hizmet ettim."

EBU SEMH

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Ebu Semh'dir.

Ebu'l-Abbas Muhammed b. İshak es-Sakafî, Mücahid b. Musa kanalı ile Ebu Semh'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah'a hizmet ediyordum. Yıkanmak istediği zaman bana:

- İbriğimi getir, derdi. Ben de ibriğini getirip kendisine verir ve onu perdeleyip görünmesini önlerdim. Bir ara Hasan'ı veya Hüseyin'i yanına getirdiler. Çocuk onun göğsünün üzerine işedi. Ben de çocuğun işediği yeri yıkamak için su getirdim. Rasûlullah, bana şöyle dedi: Kız çocuğunun sidiği yıkanır. Erkek çocuğun sidiğinin üzerine ise su serpilir.»

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de mutlak surette sahabelerin en üstünü ve en faziletlisi olan Ebu Bekir es-Sıddık'tır. Allah ondan razı olsun. Hicret yolculuğunda Rasûlullah'a bizzat hizmette bulunmuştur. Özellikle Hira mağarasında ve oradan çıkıp yola revan olmalarından sonra Medine'ye ulaşınca kadar hizmette bulunmuştur. Nitekim bu husus, daha önceleri de teferruatlı bir şekilde anlatılmıştır. Hamd ve minnet Allaha'dır.

RASÛLULLAH (S.A.V.)'İN YANINDA BULUNAN VAHİY KATİPLERİ

Dört halife; Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ebu Talib oğlu Ali bunlardandır. Allah hepsinden razı olsun. Eban b. Said b. As b. Ümeyye b. Abdu's- Şems b. Abdumenaş b. Kusay el-Ümevî de bunlardandır.

Eban, kardeşleri Halid ve Amr'dan sonra Müslüman olmuştur. İslâm'a girişı Hudeybiye'den sonra olmuştur. Çünkü Rasûlullah, Hudeybiye gününde Osman'ı Mekkelilere gönderdiği zaman Eban onu himayesine almıştı.

Zayıf bir rivayete göre Eban, Hayber'den sonra Müslüman olmuştur. Çünkü Ebu Hüreyre'nin Hayber ganimetlerinin taksimiyle ilgili hadisinde ondan söz edilmektedir.

Onun İslâm'a giriş sebebi şudur: O Şam'da ticaret için bulunurken bir rahiple buluşmuş. Rasûlullah'ın durumunu rahibe anlatmış, rahib ona, Rasûlullah'ın adını sorunca, o da Muhammed olduğunu söylemiş, bunun üzerine rahip:

- Öyleyse onun sıfat ve özelliklerini ben sana söyleyeyim, demiş ve Rasûlullah'ın evsafını tastamam anlatmış. Anlattıktan sonra da:

- Eğer memleketine ve ailene döndüğün takdirde benden ona selam söyle, demiş.

Mekke'ye döndükten sonra o ve kardeşı Amr b. Said el-Eşdak Müslüman olmuşlardı. Kardeşı Amr b. Said el-Eşdak'ı Abdülmelik b. Mervan öldürmüştür.

Ebu Bekir b. Ebi Şeybe dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'in yanında vahyi ilk yazan kişi Übey b. Ka'b idi. Onun hazır bulunmadığı zamanlarda Zeyd b. Sabit yazardı. Rasûlullah için Osman, Halid b. Said ile Eban b. Said de vahiy katipliği yaparlardı.

Ebu Bekir'e göre onlar, Medine'de bu katipliği yapmışlardır. Yoksa Mekke sûrelerin nüzulü esnasında Übey b. Ka'b yoktu. O zaman o sûreleri Mekke'de diğer sahabeler yazmışlardı. Allah onlardan razı olsun.

Eban b. Said'in vefatı hususunda ihtilaf edilmiştir. Musa b. Ukbe ile Mus'ab b. Zübeyr, Zübeyr b. Bekkar ve neseb âlimlerinin çoğuna göre o, Ecnadin gününde öldürülmüştür. Yani hicri onikinci senenin

cemaziyelevvel ayında öldürülmüştür.

Diğerleri dediler ki: O, hicri ondördüncü senede Mercü's-Süfur sa-
vaşında öldürülmüştür.

Muhammed b. İshak dedi ki: Eban b. Said ile kardeşi Amr, Yer-
mük savaşında hicretin onbeşinci senesi receb ayının beşinci günün-
de öldürüldüler. Eban'ın, Hz. Osman'ın zamanına kadar yaşadığı da
söylenmiştir. Bu rivayete göre Hz. Osman onu, Zeyd b. Sabit'in riva-
yetine göre imam mushafını yazmasını emretmişti. Ondan sonra hicri
yirmidokuzuncu senede vefat etmişti. Doğrusunu Allah bilir.

Vahiy katiblerinden biri de Übey b. Ka'b b. Kays b. Übeyd el-Haz-
reci el-Ensâri Ebu'l-Münzir'dir. Künyesinin Ebu Tufeyl olduğu da
söylenir. Kurraların seyyididir. İkinci Akabe bey'atına, Bedir gazvesi-
ne ve müteakip gazvelere katılmıştır. Orta boylu, nahif vücudlu, ak
başlı, sakah ağarmış bir zat idi. Saçında ve sakahında görünen ak tel-
leri boyamaz veya koparıp atmazdı.

Enes dedi ki: Ensar'dan Kur'ân'ı toplayanlar dört kişidirler: Übey
b. Ka'b, Muaz b. Cebel, Zeyd b. Sabit ve Ebu Yezid.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Enes'ten rivayet olunduğuna
göre Rasûlullah (s.a.v.), Übey'ye şöyle demiştir:

- Allah, bana, sana Kur'ân okumamı emretti.
- Ya Rasûlallah, Allah benim adımı mı sana söyledi?
- Evet.....

Bunun üzerine Übey'in gözleri yaşardı.

Yani Rasûlullah, ona tebliğ edip işittirmek için Kur'ân okumakla
emrolunmuştu. Yoksa öğretmek için okumakla emrolunmuş değildi.
Zaten ilim ehlinde hiç kimse, bu hadisi yukarıdaki şekilde anlamış
değildir. Burada aksine kail olunmasın diye dikkatleri çekmek iste-
dik. Zaten başka bir yerde de Übey'ye Kur'ân okunmasının sebebini
anlatmıştık. Adamın biri "el-Münfekkin" sûresini Übey'ye şöyle oku-
muştu:

"Kitab ehlinde ve putperestlerden olan inkarcılar, kendilerine
apaçık bir belge, içinde kesin ve en doğru hükümlerin bulunduğu,
arınmış sayfeleri okuyan, Allah katından bir peygamber gelene ka-
dar dinlerinden vazgeçecek değillerdi." (el-Münfekkin, 1-3.)

Übey b. Ka'b, adamın birinin bu sûreyi kendi okuyuşunun hilafi-
na okuyuşunu duyunca reddetmişti. Meseleyi Rasûlullah'a arzemiş,
Rasûlullah da ona:

- Oku bakalım ey Übey, demiş. Übey okumuş ve Rasûlullah:
- Bu sûre işte böyle nazil oldu, demişti. Sonra diğer adama:
- Sen de oku bakalım, demiş, adam okuyunca Rasûlullah:
- İşte bu sûre böyle nazil oldu, demişti.

Übey diyor ki: İşte o sırada cahiliye döneminde dahi duymadığım

bir şüpheyi duymaya başladım. Kuşkuya kapıldım ama Rasûlullah göğsüme vurdu. Ben de tere boğuldum. Korkudan sanki Allah'a bakıyor ve onun huzurunda idim. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.) kalbimdeki şüpheyi gidermek, kalbime sebat vermek ve bu Kur'ân'ın hak ve doğru olduğunu beyan etmek için kendisi okudu. Doğrusu bu Kur'ân, kullara rahmet ve lütuf olsun diye birçok kıraat üzerine nazil olmuştur."

İbn Ebi Hayseme dedi ki: Übey b. Ka'b, Rasûlullah'ın yanında vahyi ilk yazan kişidir.

Onun ne zaman vefat ettiği hususunda farklı rivayetler varid olmuştur. Kimine göre hicri ondokuzuncu senede, kimine göre yirminci senede, kimine göre yirmiüçüncü senede, kimine göre Hz. Osman'ın öldürülüşünden önceki cuma gününde vefat etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Vahiy katipliği yapanlardan biri de Erkam b. Ebu'l-Erkam'dır. Asıl adı Abdumenaş b. Esed b. Cündeb b. Abdillâh b. Ömer b. Mahzum el-Mahzumî'dir. İslâm'ın ilk döneminde Müslüman olmuştur. Rasûlullah (s.a.v.), onun Safa tepesi yanındaki evinde gizlenirdi. O eve daha sonra Hayzaran denilirdi. Erkam, hicret etmiş, Bedir ve sonraki gazvelere katılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), onunla Abdullah b. Enis'i kardeş kılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın emri üzerine Azim b. Haris el-Muharibî'ye, Fah arazisi ile başka bir arazinin ikta olarak verilmiş yazısını yazmıştı.

Seksen yaşında iken, hicretin elliüç veya ellibeşinci senesinde vefat etmiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel, ondan iki hadis rivayet etmiştir. Birinci hadis şudur: Osman b. Erkam b. Ebu'l-Erkam, babası Erkam'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

"Cuma günü imamın minbere çıkışından sonra insanların omuzları üzerinden adım atarak ileriye geçen ve cemaatteki iki kişiyi birbirinden ayırıp araya yerleşen kişi Cehennem'de kendi bağırsaklarını sürükleyen kimse gibidir."

Abdullah b. Osman b. Erkam, dedesi Erkam'dan rivayet etti ki, o, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gitmiş, Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle sormuştu:

- Nereye gitmek istiyorsun?
- Ya Rasûlallah, şuraya gitmek istiyorum.

Böyle derken eliyle Kudüs'e işaret etmişti. Rasûlullah da ona şöyle sormuştu:

- Niçin oraya gitmek istiyorsun, ticaret için mi?
- Hayır, yalnız orada namaz kılmak istedim de.

- Şuracıkta (Rasûlullah böyle derken eliyle Mekke'yi göstermişti) namaz kılmak, Kudüs'te namaz kılmaktan 1.000 kat daha hayırlıdır.»

Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de Sabit b. Kays b. Şemmas el-Ensârî el-Hazrecî Ebu Abdurrahman'dır. Künyesinin Ebu Muhammed el-Medenî olduğu da söylenir. Ensâr'ın hatibi idi. Rasûlullah'ın hatibi olduğu da söylenir.

Muhammed b. Sa'd dedi ki: Ali b. Muhammed el-Medainî, Arapların Rasûlullah'a gelen heyetleri hakkında senetleriyle birlikte hocalarının şöyle dediklerini rivayet etti: Abdullah b. Abs es-Sümalî ile Mesleme b. Hezzan el-Hüddanî, Mekke fethinden sonra kavimlerinden bir grup insanla birlikte Rasûlullah'a gelerek Müslüman oldular. Kavimlerinin de Müslüman olacağı hususunda Rasûlullah'la bey'atlaştılar. Rasûlullah (s.a.v.) da mallarının zekatı hususunda kendilerine farz kılınan bir yazı ile onlara yazdı. Bu yazıyı Rasûlullah adına Sabit b. Kays b. Şemmas yazdı. O yazının yazılışında şahid olarak Sa'd b. Muaz ile Muhammed b. Mesleme de hazır bulundular. Allah onlardan razı olsun.

Müslim'in sahihinde sabit olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), bu adamı Cennet'le müjdelemiştir.

"Cami" adlı eserinde Tirmizî, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Ebu Bekir, ne güzel adamdır. Ömer, ne güzel adamdır. Ebu Ubeyde b. Cerrah, ne güzel adamdır. Üseyd b. Hudayr, ne güzel adamdır. Sabit b. Kays b. Şemmas, ne güzel adamdır. Muaz b. Amr b. Cemuh, ne güzel adamdır."

Sabit b. Kays b. Şemmas, hicretin onikinci senesinde Ebu Bekir es-Sıddık'ın hilafeti döneminde Yemame savaşında öldürülüp şehid oldu.

Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de Hanzele b. er-Rebi b. Seyfi b. Rebah b. Haris b. Muhaşin b. Muaviye b. Şerif b. Cerve b. Üseyd b. Amr b. Temim et-Temimi el-Useydî'dir. Kardeşi Rebah da sahabe idi. Amcası Eksem b. Sayfi, Arapların hekim ve filozofu idi.

Vakidî dedi ki: Bu zat, Peygamber (s.a.v.)'e bir mektup yazmıştır.

Diğerleri dediler ki: Peygamber (s.a.v.), sulh için onu Taiflilere gönderdi. Halid'in Irak'ta ve diğer yerlerde yaptığı savaşlarda Halid'in yanında hazır bulundu. Hz. Ali'nin hilafeti dönemine yetişti. Onun, Cemel ve diğer savaşlarına katılmaktan geri kalmadı. Hz. Osman'a kötü sözler söylendiği için Kûfe'ye göçtü. Hz. Ali'nin hilafetinden sonra vefat etti.

"el-Gabe" adlı eserinde İbnu'l-Esir dedi ki: Hanzele vefat ettiğinde karısı feryad etti. Sabırsızlandı. Bu yüzden komşuları karısını ayıpladılar. Karısı ise şöyle dedi:

"Da'd şaştı. O, hüzünlüdür. Ak saçlı, bitkin düşmüş adamına ağlarlar.

Eğer bugün beni inceltip sallandıran şeyi sorarsan, sana yalan olmayan bir sözü söylerim. Gözlerimin karası üzüntüden dolayı vahiy katibi Hanzele üzerine aktı."

Ahmed b. Abdullah b. el-Rakiyy dedi ki: Hanzele, fitneden kaçardı. Vefat edinceye kadar fitnelerden uzak durdu. Ondan iki hadis nakledilmiştir.

Doğrusunu söylemek gerekirse, ondan üç hadis nakledilmiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Hanzele'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim:

"Rükûları, secdeleri, abdestleri ve vakitleriyle beş vakit namazı muhafaza eden (şartlarını yerine getirip onlara riayet eden), bu namazların Allah katından hak olduklarını bilen kimse Cennet'e girer." yahut Rasûlullah: "O kimse için Cennet vacib olur." dedi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Müslim, Tirmizî ve İbn Mace, Hanzele'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Yanımda olduğunuz gibi devam ederseniz meclislerinizde, yollarınızda ve yataklarınızda melekler sizlerle musafaha yaparlar. Ama bu, an be an böyle olur."

İmam Ahmed b. Hanbel, Neseî ve İbn Mace, Hanzele'den rivayet ettiler ki; insanlar, savaşta kadın öldürmekten menedilmiştir.

Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de Halid b. Said b. As b. Ümeyye b. Abdu's-Şems b. Abdumenaş Ebu Said el-Ümevî'dir. İslâm'ın ilk döneminde Müslüman olmuştur. Anlatıldığına göre Ebu Bekir es-Sıddık ile onun arasında üç veya dört kişi Müslüman olmuştur. En fazla beş kişinin Müslüman olduğu söylenir. Onun İslâm'a giriş sebebi olarak şu hadise anlatılır: O, rüyasında Cehennem vadisinin kenarında durduğunu görmüş, bu sebeple Müslüman olmuştur. Cehennem vadisinin genişliğini de anlatmıştır ki, genişlik miktarını ancak Allah bilir. Rüyasında Cehennem vadisinin kenarında durduğunu, babasının onu vadiye ittiğini, Rasûlullah'ın vadiye düşmesini diye onun elinden tuttuğunu görmüştü. Uyandıktan sonra bu rüyasını Ebu Bekir es-Sıddık'a anlatmış, Ebu Bekir es-Sıddık da ona şöyle demişti:

- Senin için hayır murad edilmiştir. İşte Rasûlullah... git, ona tabi ol ve korktuğun şeyden kurtul.

Bunun üzerine o da Rasûlullah'a gelip Müslüman olmuştur. Babası onun Müslüman olduğunu duyunca öfkelenmiş ve elindeki bir değnekle ona vurmaya başlamış, nihayet değneği onun başında paralamıştı. Evden kovmuş, azıktan mahrum bırakmıştı. Diğer kardeşleri-

nin kendisiyle konuşmalarını yasaklamıştı. Bunun üzerine Halid, Rasûlullah'ın yanına gelmiş, gece ve gündüz onun yanında kalmıştı. Sonra da kardeşi Amr, Müslüman olmuştu.

İnsanlar Habeşistan'a hicret edince bu iki kardeş de onlarla birlikte oraya hicret etmişlerdi. Daha önce de anlattığımız gibi Rasûlullah (s.a.v.)'ı Ümmü Habibe ile evlendirme akdini Halid'in kendisi yapmıştı. Sonra Halid ile kardeşi Amr, Cafer-i Tayyar'la birlikte Habeşistan'dan ayrılp Hayber'de bulunan Rasûlullah'ın yanına geldiler. Rasûlullah, o zaman Hayber'i fethetmiş, Müslümanlara danışarak bu iki zata ganimetten pay vermişti. Daha sonra Halid ile Amr'ın kardeşleri Said de gelmiş, önceki sayfalarda anlattığımız gibi Hayber fet-hinde hazır bulunmuştu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), bu kardeşleri vali-liklere atamıştı.

Ebu Bekir (r.a.) halife olduğunda bu kardeşler gaza için Şam'a gitmişlerdi. Halid, Ecnadin savaşında öldürüldü. Mercü's-Sufur'da öldürüldüğü de söylenir. Doğrusunu Allah bilir.

Atik b. Yakub, Amr b. Hazm'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Halid b. Said, Rasûlullah'ın şu mealdeki bir mektubunu yazmıştı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

İş bu mektuba göre Rasûlullah Muhammed, Ruhat'ta Raşid b. Abdillah es-Sülemî'ye iki ok atımı ve bir taş atımı mesafedeki yeri vermiştir. Hiç kimsenin bunu eksiltmeye hakkı yoktur. Onun hakkı haktır. Bunu Halid b. Said yazmıştır."

Muhammed b. Sa'd, Vakidî kanalı ile Muhammed b. Abdullah b. Amr b. Osman b. Affan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Halid b. Said, Habeşistan'dan Medine'ye geldikten sonra bir müddet ikamet etti. Rasûlullah'ın yazıcılığını yapıyordu. Taiflilere Sakif heyeti için mektup yazdı. Rasûlullah'la onlar arasında barış yapılması için gayret sarfetti."

Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de Halid b. Velid b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum Ebu Süleyman el-Mahzumî'dir. O, İslâm'ın muzaffer ordularının, Asakir-i Muhammediyye'nin ve bilinip görünen zorlu yerlerin komutanı idi. Övgüye layık savaşların emiri idi. O, doğru görüş, kuvvet ve övgüye layık yol sahibi idi. O, Ebu Süleyman Halid b. Velid idi. Anlatıldığına göre ne cahiliye döneminde, ne de İslâmiyet döneminde onun komutanlık yaptığı bir ordu asla mağlup edil-memiş ve kırılmamıştır.

Zübeyr b. Bekkar dedi ki: Kureysliler arasında otağ onundu. Sü-varilerin komutası da onda idi.

Hudeybiye'den sonra ve Hayber'den önce o, Amr b. As ve Osman b. Talha b. Ebi Talha Müslüman oldular. Rasûlullah (s.a.v.), gönder-diği seriyyelere hep onu, yani Halid'i komutan yapardı. Sonra Ebu

Bekir es-Sıddık zamanında bütün askerlerin komutanı oldu. Yani başkomutanlığa atandı.

Ömer b. Hattab, halife olunca onu görevden azletti ve ümmetin emini Ebu Ubeyde'yi, Ebu Süleyman'ın görüşü dışına çıkmamak şartı ile başkomutanlığa atadı.

Halid, hicretin yirmibirinci senesinde Hz. Ömer'in hilafeti zamanında vefat etti. Hicri yirmiikinci senede vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Ancak yirmibirinci senede vefat ettiğine dair rivayet daha sahihtir. Humus'a bir mil mesafede bir köyde vefat etmişti.

Vakidî dedi ki: Orayı sorduğumda bana oranın harap olduğunu söylediler.

Duhaym ise, Halid'in Medine'de vefat ettiğini söylemiştir. Bununla beraber ilk görüş daha sahihtir.

Halid, birçok hadis rivayet etmiştir ki, onları burada zikretmek fazla yer işgal edecektir.

Atik b. Yakub, Amr b. Hazm'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), bazı arazileri ikta olarak verdiği zaman şu mektubu yazdırdı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Allah Rasûlü Muhammed'ten mü'minlere. Sayduh¹ mıntıkası ve avlarına gelince, buranın bitkileri koparılmaz, avı öldürülmez. Bu yasağa riayet etmeyen biri görülürse kırbaçlanır, elbisesi üzerinden çıkarılır. Her kim bu emri dinlemeyip haddi tecavüz ederse yakalanır ve durumu Peygamber (s.a.v.)'e bildirilir. Bu, peygamber Muhammed'den bir bildiridir. Bunu Rasûlullah'ın emri üzerine Halid b. Velid yazmıştır. Herhangi bir kimse bu yasağı çiğnemesin. Kendisine yazık etmesin. Muhammed'in bu hususta verdiği emre riayetsizlik etmesin."

Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de Zübeyr b. Avvam b. Hüveylid b. Esed b. Abdiluzza b. Kusay Ebu Abdillah el-Esedî'dir. Cennet'le müjdelenen on sahabeden (aşere-i mübeşşere'den) biridir. Rasûlullah'ın vefatı esnasında Rasûlullah'ın kendilerinden razı olduğu altı kişilik şura heyetindendir. Rasûlullah'ın havarisi ve halası Safiye binti Abdülmuttalib'in oğludur. Ebu Bekir'in kızı Esmâ'nın da kocasıdır. Allah ondan razı olsun.

Atik b. Yakub, yukarıda geçen senedi ile rivayet etti ki, Rasûlullah'ın, Muaviye b. Cervel oğullarına yazdırdığı mektubu Rasûlullah'ın emri üzerine Zübeyr yazmıştır. İslâmiyet'in ilk zamanlarında onaltı yaşındaki bir genç iken Müslüman olmuştu. Onsekiz yaşında iken Müslüman olduğuna dair bir rivayet de vardır. Hem Habeshistan'a, hem de Medine'ye hicret etmiş, bütün gazvelerde hazır bulunmuştu. Allah yolunda kılıcını çeken ilk kişi o olmuştu. Yermük sava-

(1) Sayduh: Medine'nin doğusunda bir köydür.

şına katılmıştı. O savaşa katılanların en faziletlisi idi. O günkü savaşta Bizans saflarını baştan sona iki kez yarıp geçmişti. Bir taraftan giriyor, öbür taraftan sağ salım çıkıyordu. Ancak o gün kafasından iki yara almıştı. Allah ondan razı olsun. Hendek gününde Rasûlullah (s.a.v.), onun ana ve babasını yanına getirmiş ve şöyle demişti:

"Her peygamberin havarisi vardır. Benim havarim de Zübeyr'dir."

Onun birçok fazilet ve menkıbeleri vardır. Cemel savaşında ölmüştür. O, savaşmaktan vazgeçip geri dönmüş; Amr b. Cürmüz, Fudale b. Habis ve Nar adındaki Temimli üç kişi peşine takılmışlar, Vadi's-Siba denen yerde ona ulaşmışlardı. Amr b. Cürmüz, uyurken üzerine atılıp onu öldürmüştü. Kendisi altmışyedi yaşında iken hicretin otuzaltıncı senesinin cemayizelevvel ayının onunda bir perşembe günü bu dünyadan göçüp gitmişti.

Arkasında büyük bir tereke bıraktı. Terekesinden 2.300.000 dinar çıkarıldıktan sonra üçte birini vasiyet etti. Borcu ödenip malının üçte biri çıkarıldıktan sonra kalan kısmı mirasçılara paylaştırıldı. Dört karısından her birine 1.200.000'er dinar miras düştü. Toplam olarak onun terekesi 95.800.000 dinar idi. Bütün bu malları helal yoldan kazanmıştı. Hayatta iken eline geçen fey ve ganimetlerle helal ticaret yolu ile elde etmişti. Zekatının tamamını vaktinde ödemiş, ihtiyaç sahiplerine zamanında büyük miktarda yardımlarda bulunmuştu. Allah ondan razı olsun, onu hoşnut kılsın. Makamını Cennet yap-sın. Nitekim de öyle yapmıştır. Çünkü evvelin ve ahirinin efendisi, âlemlerin Rabbinin elçisi onun Cennetlik olduğunu müjdelemiştir. Hamd ve minnet Allaha'dır.

"el-Gabe" adlı eserinde İbnu'l-Esir, Zübeyr b. Avvam'ın 1.000 kölesi olduğunu ve bu kölelerin ona harac ödediklerini; onunsa bu haracların tamamını sadaka olarak dağıttığını anlatmıştır.

Hassan b. Sabit, onu medhederek, faziletli bir insan olduğunu beyan ederek bu şiirini söylemiştir:

"Havarisi, peygamberin sözü, ahdi ve hidayeti üzerinde sebat edip durdu. Onun faziletli biri olduğunu söylemek dosdoğru bir sözdür.

Peygamberin yolunu ve metodunu izledi.

Hakkın dostuna dost oldu. Hak ise daha doğru ve adildir.

O, meşhur süvari ve hücum eden bahadırıdır. Bilinen gün olduğunda o saldırır.

Bir adam ki, Safiye onun annesidir. Aslandır, evinde muazzam ve efendidir.

Rasûlullah'a çok yakın akrabalığı vardır.

İslâm'a yardım hususunda köklü bir şerefi vardır.

Nice sıkıntıları Zübeyr, kılıcı ile Muhammed Mustafa'dan püs-kürtüp savmıştır. Allah onun sevabını bol bol verir.

Savaş kızışıp da paçaları sıvadığı zaman Zübeyr de beyaz bacaklarını sıvayıp ölüme doğru iftiharla koşar.

Onlar arasında onun misli bulunmadığı gibi ondan önce de misli görülmemiştir.

Tazeliği solmaya yüz tuttuğu müddetçe zaman içinde de onun misli görülmeyecektir."

Daha önce de anlatıldığı gibi Amr b. Cürmüz et-Temimî, Zübeyr'i Siba vadisinde uyumakta iken öldürmüştür. Anlatıldığına göre Zübeyr, uykuda darbeyi yeyince hemen ayağa fırlamış, dehşet içinde atına binmiş ve İbn Cürmüz'le vuruşmuştur. Zübeyr, onun hakından gelince Amr'ın diğer iki arkadaşı Fedale ile Nar üzerine atılıp yere yıkmış ve Zübeyr'i öldürmüşlerdi. Amr b. Cürmüz de onun başını ve kılıcını almıştı. Başını ve kılıcını Hz. Ali'nin yanına götürdüğü zaman Hz. Ali, Zübeyr'in kılıcını görünce:

- Bu kılıç çok uzun müddet Rasûlullah'a gelen sıkıntıları gidermişti, dedi.

Anlatıldığına göre Hz. Ali:

- Safiye'nin oğlu Zübeyr'in katilinin cehennemlik olduğunu söyleyin, demiştir. Amr b. Cürmüz, bu sözü duyunca intihar edip kendini öldürmüştü.

Doğrusu şu ki, o, Hz. Ali'den sonra da yaşamış, hatta Zübeyr'in oğlunun zamanına ulaşmıştı. Kendisi Zübeyr'in oğlunun satvetinden korktuğu için gizlenmiş ve yerine Irak'a, kardeşi Mus'ab'ı vekil bırakmıştı. Fakat Zübeyr'in oğlu Mus'ab bunu duyunca şöyle demişti:

- Ona deyin ki, kendisine birşey yapacak değilim. Rahat olsun. O, kendisini babam Ebu Abdullah (Zübeyr) yerine öldüreceğimi sanıyor.

Hayır, Allah'a yemin ederim ki, o, babamla eşit seviyede değildir ki, babamın kisası için onu öldüreyim!..

Bu da Zübeyr'in oğlu Mus'ab'ın ne kadar yumuşak huylu, akıllı ve liderlik vasıflarına sahip bir kimse olduğunu göstermektedir.

Zübeyr, Rasûlullah (s.a.v.)'dan birçok hadis rivayet etmiştir. Ancak onları burada zikretmek fazlaca yer işgal edecektir.

Zübeyr b. Avvam, Siba vadisinde öldürüldüğü zaman karısı Atike binti Zeyd b. Amr b. Nufeyl, kocası üzerine ağlayarak şu şiiri söylemişti. Allah ondan da, kocasından da razı olsun:

"İbn Cürmüz, ordudaki süvariye savaş gününde hainlik yaptı. O, kaçak biri değildi.

Ey Amr! Eğer onu uyarsaydın onun korkak, titrek, eli sallanan bir kimse olarak görmezdin.

Nice defalar ordunun safları arasına daldı da ey dağ mantarının oğlu! Hiçbir saldırıdan dolayı geri kaçmadı. Onu eğemediler.

Sabah akşam hücum eden o bahadır gibi birini geçmişler arasında bulamazsın. Anan seni kaybetsin.

Allah'a yemin ederim ki, eğer sen bir Müslümanı öldürürsen kasıtlı bir adam öldürmüş gibi cezalandırılırsın!"

Rasûlullah (s.a.v.)'ın vahiy katiplerinden biri de Zeyd b. Sabit b. Dahhak b. Zeyd b. Levzan b. Amr b. Ubeyd b. Avf b. Ganm b. Malik b. Neccar el-Ensârî en-Neccarî Ebu Said'dir. Künyesinin Ebu Harice olduğunu söyleyenler olduğu gibi Ebu Abdirrahman el-Medenî olduğunu söyleyenler de vardır.

O, onbir yaşında iken Rasûlullah (s.a.v.) Medine'ye geldi. Yaşı küçük olduğundan Bedir gazvesine katılmadı. Uhud gazvesine de katılmadığı söylenir. İlk olarak Hendek gazvesine katılmıştır. Hendek gazvesinden sonraki gazvelerde de hazır bulunmuştur. Hafız, akıllı, zeki ve bilgili bir insandı. Sahih-i Buharî'de ondan nakledilen bir rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) ona, İbranice'yi öğrenmesini, okuyup yazmasını emretmişti ki, Yahudiler kendisine bir yazı yazdıkları zaman Zeyd de peygamber adına onlara cevabi yazıyı yazabilsin. Bu emir üzerine Zeyd, onbeş gün içinde İbranice okuyup yazmayı öğrendi.

İmam Ahmed b. Hanbel, Süleyman b. Davud kanalı ile Harice b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Babam Zeyd bana dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiği zaman beni yanına götürdüler. Beni beğendi. Dediler ki:

- Ya Rasûlallah, bu, Beni Neccar kabilesinden bir delikanlıdır. Allah'ın sana inzal buyurduğu sûrelerden on taneden fazlasını ezbere bilmektedir.

Bunun üzerine Rasûlullah sevindi ve bana dedi ki:

- Ey Zeyd, Yahudice yazmayı öğren. Allah'a yemin ederim ki ben, herhangi bir Yahudinin benim adıma Yahudice yazı yazmasına güvenmiyorum.

Ben de onbeş gece geçmeden Yahudice yazmasını öğrendim. Bu hususta ustalaştım. Yahudiler, Rasûlullah'a mektup yazdıkları zaman ben de onlara Yahudice cevap yazıyordum. Onlar mektup gönderdiklerinde mektubu Rasûlullah'a ben okuyordum."

Gerçekten Zeyd, keskin bir zeka sahibi idi. Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Enes'ten gelen bir rivayette de anlatıldığı gibi o, Rasûlullah'ın zamanında kurraları toplamıştı.

İmam Ahmed b. Hanbel ile Neseî, Enes'ten rivayet ettiler ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Ümmetim içinde ümmetime en çok merhamet eden kişi Ebu Bekir'dir. Allah'ın dini hususunda ümmetimin en sert adamı Ömer'dir. Tam utangaç ve hayalî olanı Osman'dır. Yargılamada en mütehasşıs olan, Ali b. Ebi Talib'tir. Ümmetimin helal ve haramı en iyi bileni Muaz b. Cebel'dir. Onların farızaları en iyi bileni de Zeyd b. Sabit'tir. Her ümmetin bir emini vardır. Bu ümmetin emini de Ebu Ubeyde b. Cerrah'tır."

Zeyd b. Sabit, birçok yerde Rasûlullah'ın yanında vahiy katipliği yapmıştır. Bunu en açık bir şekilde isbatlayan ve Sahih-i Buharî'de yer alan şu rivayettir:

«Zeyd b. Sabit diyor ki: en-Nisâ sûresinden bir ayet nazil olduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.), beni çağırdı ve şu emri verdi: "İnananlardan yerlerinde oturanlar ile mal ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler birbirine eşit değildir." diye yaz.

İbn Ümmü Mektum geldi ve körlüğünden şikayetçi oldu. Âmâlîği sebebiyle cihada katılamadığını söyledi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'a yeniden vahiy nazil oldu. Baldırı baldırımın üzerinde idi. O kadar ağırlık çöktü ki, baldırımı kıracak gibi oldu. Evet, bu defa ayetin "Özürsüz olarak" mealindeki kısmı nazil oldu. Rasûlullah bana emir verdi. Ben de bu kısmı az önceki nazil olmuş ayete ekledim. Ben bu ekin, kemik levha üzerinde ayetin neresine eklendiğini biliyorum. Kemiğin yarık kısmına eklenmişti.»

Zeyd b. Sabit, Yemame savaşına katılmış, savaşta kendisine bir ok isabet etmiş, ama zarar vermemişti. Bundan sonra Ebu Bekir es-Sıddık, ona Kur'ân'ı araştırıp toplamasını emrederek:

- Sen akıllı bir gençsin. Seni hafıza bozukluğu ve yanılma ile itham etmiyoruz. Sen Rasûlullah için vahiy katipliği yapıyordun. Öyleyse Kur'ân ayetlerini araştır ve topla, dedi. O da Ebu Bekir es-Sıddık'ın verdiği emri yerine getirdi. Bunda da çok hayırlar elde etti. Hamd ve minnet Allah'adır.

Hz. Ömer, iki haccında da, hacca giderken onu Medine'de vekili olarak bırakmıştı. Şam'a giderken de vekili olarak Medine üzerine onu tayin etmişti. Osman b. Affan da Medine dışına çıkarken Medine'de yerine onu vekil bırakırdı. Hz. Ali de onu çok severdi. O da Hz. Ali'ye saygı gösterir, kadrini bilirdi. Ama savaşlarından herhangi birinde hazır bulunmadı. Hz. Ali'den sonra da yaşadı. Hicri kırkbeşinci senede vefat etti. Kimine göre ellibirinci senede, kimine göre de elli-beşinci senede vefat etmiştir. O, Hz. Osman'ın diğer şehirlere göndermiş olduğu imam mushafını yazanlardandır. Bu mushafın okunuşu ve yazılışı üzerinde icma ve ittifak hasıl olmuştur. Nitekim bunu tef-

sirimizin mukaddimesinde yazdığımız "Fedailu'l-Kur'ân" kitabımızda da belirttik. Hamd ve minnet Allah'adır.

Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de şayet İbn Abbas'ın bu konuda rivayet ettiği hadis doğru ise Sicil'dir.

Ebu Davud, Kuteybe b. Said kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Sicil, Peygamber (s.a.v.)'in katibi idi."

Neseî, İbn Abbas'ın, el-Enbiyâ sûresindeki: "Göğü adamın kitap dürüşü gibi dürdüğümüz gün..." ayet-i kerimesinde geçen "sicil" kelimesinin adam anlamına geldiğini söylediğini rivayet etmiştir.

Ben bu hadisi, hocamız Hafız el-Kebir Ebu'l-Haccac el-Mizzî'ye arzettim. Ancak o, bunun gerçekten uydurma ve münker olduğunu söyledi. Şeyhimiz Allame Ebu'l-Abbas İbn Teymiye'nin de bu hadisin mevzu olduğunu söylediğini kendisine haber verdim.

Ben derim ki: Bunu, Hafız İbn Adiy, "el-Kâmil" adlı eserinde, Ebu'l-Cezva'dan rivayet etmiş ve İbn Abbas'ın şöyle dediğini nakletmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın Sicil adında bir katibi vardı. Ayette sözü edilen sicil işte o katiptir. Yani Sicil, yazdığı mektubu ve kitabı nasıl katlarsa, gök de öyle katlanıp dürülecektir."

Ancak bu rivayete muhalif başka bir rivayet, İbn Abbas'ın kendisinden ve İbn Ömer'den varid olmuştur. Şöyle ki: "el-Valibî ile Avfî, İbn Abbas'ın mezkur ayet-i kerimeyi manalandırırken şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: "Sayfanın kitap üzerine dürülüşü gibi gök de dürülecektir." Mücahid de böyle söyledi. İbn Cerir dedi ki: Lugatta bilinen mana şudur ki; sicil kelimesi, sahife anlamına gelir. Ayrıca sahabelerden Sicil adında birinin bulunduğu bilinmemektedir. Sicil kelimesinin melek adı olduğu da kabul edilemez. Nitekim Ebu Kürey İbn Yeman vasıtasıyla adı geçen ayetin manası hakkında İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bu ayette geçen sicil kelimesi, bir melek adıdır. İstiğfar için Allah katına çıktığında Allah ona: Bunu nur olarak yaz, diye emreder."

Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de, Halife b. Hayyat'ın ifadesine göre Sa'd b. Ebi Serh'dir. İleriki sayfalarda da açıklanacağı gibi Halife bu hususta yanlış olup, asıl vahiy katibi bu zatın oğlu olan Abdullah b. Said b. Ebi Serh'dir.

Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de, Ebu Bekir es-Sıddık'ın azadlısı Amir b. Führeyr'dir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezak kanalı ile hicret hadisesini anlatan Süraka b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir.

«Yakalanması için kavmi tarafından başına ödül konulduğunu ve insanların kendisini aramakta olduklarını Rasûlullah'a haber verdim. Kendisine azık ve eşya verme teklifinde bulundum. Ama benden hiçbir şey istemediler. Sadece kendileri hakkındaki bilgiyi saklamamı

talep ettiler. Ben de kendisinden benim için bir emanname yazmasını istedim. O da Amir b. Führeyre'ye emir verdi. Amir de deri parçası üzerine bir emanname yazıp bana verdi. Sonra çekip gittiler.»

Ben derim ki: Bu husustaki hadisin tamamı hicret bahsinde nakledilmiştir. Süraka'ya bu emannameyi yazanın Ebu Bekir olduğu da söylenir. Doğrusunu Allah bilir.

Amir b. Führeyre (künyesi Ebu Amr'dır.), Ezd kabilesine mensubtur. O kabileden doğmadır. Siyah renkli idi. Hz. Aişe'nin, ana bir kardeşi Tufeyl b. Haris'in kölesi idi. Bilindiği gibi Hz. Aişe'nin anası da Ümmü Ruman'dır.

Amir b. Führeyre, İslâmiyet'in ilk zamanlarında Rasûlullah'ın Erkam b. Ebu'l-Erkam'ın Safa tepesinin yanındaki evine gizlenmesinden önce Müslüman olmuştu. Amir de dininden dönmesi için Mekke'de diğer mustazaf kimselerle birlikte işkence görüyordu. Ebu Bekir es-Sıddık, onu satın alıp azad etti. Ebu Bekir'in, Mekke dışındaki koyunlarını güdüyordu.

Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'le birlikte hicret ettiği zaman bu da Ebu Bekir'in terkisine binmiş, onlarla birlikte hicret etmişti. Yanlarında kılavuz olarak ed-Dilî vardı. Nitekim bu daha önce de teferruatlı bir şekilde anlatılmıştı.

Bunlar Medine'ye vardıklarında Amir b. Führeyre, Sa'd b. Hayseme'ye konuk oldu. Rasûlullah (s.a.v.), onunla Evs b. Muaz'ı kardeş kıldı. Amir b. Führeyre, Bedir ve Uhud gazvelerine katıldı. Bir-i Maune gününde öldürüldü. Nitekim bunu daha önce de anlatmıştık. Bir-i Maune faciası, hicretin dördüncü yılında vuku bulmuştu. Amir, o faciada öldürülürken kırk yaşında idi. Doğrusunu Allah bilir.

Urve, İbn İshak, Vakidî ve diğerlerinin anlattıklarına göre Bir-i Maune gününde Amir'i, Cebbar b. Sülma adındaki Beni Kilab kabile-sinden biri öldürdü. Cebbar onu mızrakla vurunca o:

- Ka'be'nin Rabbine yemin ederim ki, kurtuldum, dedi. Amir'in cesedi semaya yükseltildi. Nihayet gözlerden kayboldu. Onu gören Amir b. Tufeyl demişti ki, "Amir'in cenazesi o kadar yükseltildi ki, sema, onun altında kaldı."

Amr b. Ümeyye'ye onu sormuşlar, o da şöyle demişti: "Amir b. Führeyre bizim en üstünümüz, en faziletlimiz idi. Peygamberimiz (s.a.v.)'in ilk ehl-i beytindendi."

Cebbar dedi ki: Dahhak b. Süfyan'a söylediği sözle neyi kastettiğini sordum. O da Cennet'i kastedtiğini söyledi. Dahhak, beni İslâm'a davet etti. Ben de Amir b. Führeyre'nin öldürülüşünü gördüğüm için Müslüman oldum. Dahhak, benim İslâm'a girdiğimi ve Amir b. Führeyre'nin öldürülüşünü bildiren bir mektubu Rasûlullah'a yazdı. Mektubunda Amir'in cesedi hakkında şöyle diyordu: "Onu melekler

defnedip gizlediler. Böylece yüce makamlara, illiyyine misafir oldu."

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Enes'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Onlar hakkında Kur'ân okuduk. Bizim okuduğumuz şeyleri kav-mimize tebliğ etmelerini ve Rabbimizin huzuruna çıktığımızı bildir-melerini istedik. Rabbimiz bizden razı oldu ve bizi hoşnut kıldı.»

Muhammed b. İshak, Hişam'ın babası Urve'nin şöyle dediğini ri-vayet etmiştir:

«Amir b. Tufeyl şöyle derdi:

- Sizden öyle adam vardır ki, öldürüldüğünü gördüğüm zaman onun cenazesi yükseltildi. Nihayet yer ile gök arasında kaldı. Sonra da göğün onun altına düştüğünü gördüm.

Dediler ki:

- O dediğin adam Amir b. Führeyre'dir.»

Vakidî, Muhammed b. Abdullah kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dedi-ğini rivayet etmiştir:

"Amir b. Führeyre'nin cesedi semaya kaldırıldı. Cesedi yerde gö-rülmedi. Rivayete göre melekler onun cenazesini defnetmişlerdir."

Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de Abdullah b. Erkam b. Ebu'l-Erkam el-Mahzumî'dir. Mekke fethi senesinde Müslüman ol-muş, Rasûlullah'a katiplik yapmıştır.

İmam Malik dedi ki: Kendisi yaptığı işi başa çıkarır, tamamlardı. İyi yapar, sağlam olurdu. Karşılığında da teşekkür görürdü.

Seleme, Muhammed b. İshak b. Yesar kanalı ile Abdullah b. Zü-beyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Abdullah b. Erkam b. Abdi Yağus'u katipliğe aldı. O, Rasûlullah'ın adına yazılar yazardı. Rasûlullah, hükümdarla-ra cevabi mektuplarını ona yazdırırdı. O kadar emniyetli bir kimse idi ki, Rasûlullah meliklere mektup yazması için ona emir verir, o da yazar ve okuduğu şeyin altına mührü basardı. Rasûlullah'ın yanında güvenilir bir kimse idi. Ebu Bekir'e de katiplik yaptı. Ebu Bekir, bey-tül-malı onun idaresine bıraktı. Hz. Ömer de onu katiplikte ve bey-tül-mal idareciliğinde bıraktı. Hz. Osman, halifelige geçince onu bu iki görevinden de azletti.

Ben derim ki: Abdullah b. Erkam görevden affını istedikten sonra Hz. Osman, onun istifasını kabul etmiştir. Anlatıldığına göre Hz. Os-man, ona emeğinin karşılığı olarak 300.000 dirhem para vermiş, ama o bunu kabul etmemişti. Ben bunu Allah için yaptım. Ücretim Aziz ve Celil olan Allah tarafından verilecektir, demişti.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd b. Sabit'i katip yaptı. Zeyd, hazır bulunmadığı zaman Erkam'ın oğlu katiplik yapardı. Ö-mer, Ali, Zeyd, Muğire b. Şube, Muaviye, Halid b. As ve diğerleri de

Rasûlullah'a katiplik yapmışlardır.

A'meş dedi ki: Ben Şakik b. Seleme'ye şöyle bir soru sordum:

- Peygamber (s.a.v.)'in katibi kimdi?

- Abdullah b. Erkam'dı. Çünkü Ömer, Kadisiye savaşında Ebu Bekir'in mektubunu getirdi. Mektubun altında şöyle bir ibare vardı: "Bunu, Abdullah b. Erkam yazmıştır."

Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'e bir adamın mektubu geldi. Peygamber (s.a.v.), Abdullah b. Erkam'a:

- Benim adıma buna cevap yaz, dedi. Abdullah da cevabını yazdı. Sonra peygambere okudu. Peygamber de: "İsabet ettin, güzel cevap verdin. Allahım, sen bunu muvaffak kıl." dedi.

Hz. Ömer, halifelige geçtiğinde Abdullah b. Erkam'a danışır, onunla müşavere ederdi. Hz. Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Devlet işinde Abdullah b. Erkam kadar Allah'tan korkup çekinen bir kimse görmedim."

Abdullah b. Erkam, vefatından önce gözlerini kaybetti. Allah ondan razı olsun.

Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de Abdullah b. Zeyd b. Abdi Rebbih el-Ensârî el-Hazrecî'dir. Ona Ezan Sahibi de denir. İslâm'ın ilk döneminde Müslüman oldu. Yetmiş kişi ile birlikte Akabe bey'atında hazır bulundu. Bedir gazvesiyle müteakip gazvelere katıldı. Onun en büyük menkıbelerinden biri rüyasında ezan ve ikameti görüp bunu Rasûlullah (s.a.v.)'a arz etmesi ve okuması, Rasûlullah'ın da ona şöyle demesidir:

"Bu, gerçek bir rüyadır. Sen bunu Bilal'e anlat. Çünkü o senden daha güzel seslidir."

Vakidî'nin rivayetine göre İbn Abbas, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Müslüman olan Cüreşlilere bir mektup yazdı. Mektubunda namaz kılmalarını, zekât vermelerini, ganimetlerin beşte birini Rasûlullah'a vermelerini emreliyordu. Bu mektubu da Rasûlullah adına Abdullah b. Zeyd yazmıştı. Bu zat, hicretin otuzikinci senesinde altmışdört yaşında iken vefat etmiştir. Namazını Hz. Osman (r.a.) kıldırıştır.

Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh el-Kureşî el-Amirî'dir. Bu zat, Osman'ın süt kardeşidir. Bunu Osman'ın annesi emzirmişti. Vahiy katipliği yapmış, sonra İslâm'dan dönüp irtidad etmiş, Mekke'deki müşrikler arasına katılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'yi fethettiği zaman bunun kanını heder etmiş, yakalandığı anda öldürülmesini emretmişti. Fakat o, Osman b. Affan'a gelmiş, Osman da Rasûlullah'ın yanına gidip ona eman dilemiş,

Rasûlullah da ona eman vermişti. Nitekim bunu, Mekke fethini anlatırken nakletmiştik. Abdullah b. Sa'd, daha sonra İslâmiyet'ini güzelce yaşamıştı.

Ebu Davud, Ahmed b. Muhammed el-Mervezî kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh, Peygamber (s.a.v.)'in katipliğini yapıyordu. Şeytan onu aldatıp ayağını kaydırды. İrtidad edip kafirler arasına katıldı. Rasûlullah (s.a.v.) onun öldürülmesini emretti. Osman b. Affan, onun için Rasûlullah'tan eman diledi. Rasûlullah (s.a.v.) da eman verdi."

Ben derim ki: Hz. Ömer'in hilafeti zamanında hicri yirminci senede Amr b. As, Mısır'ı fethederken Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh, ordunun sağ cenahında idi. Mısır fethedildikten sonra Hz. Ömer, Amr b. As'ı oraya vali tayin etti. Hz. Osman halife olunca Amr b. As'ı o görevden azletti. Yerine Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'i hicri yirmibeşinci senede tayin etti. Afrika ülkelerine gaza yapması için ona emir verdi. O da oralara gazaya gitti, fetihler yaptı, ordunun eline büyük bir ganimet geçti. Her süvari askeri için 3.000 miskal altınlık ganimet payı düştü. Piyadelerden her birine de 1.000 miskal pay düştü. Onun bu ordusunda üç tane Abdullah vardı: Bunlar; Abdullah b. Zübeyr, Abdullah b. Ömer ve Abdullah b. Amr idi.

Abdullah b. Sa'd, daha sonra siyah Afrika'yı bırakıp Nobe diyarına gazveye gitti. Onlarla barış antlaşması yaptı ve antlaşma bugüne kadar geçerlidir. Bu antlaşmayı hicri otuzbirinci senede yapmıştı. Sonra da Rum diyarına doğru denizlere vurup Savari gazvesi yaptı. O çok büyük bir gazve idi.

İnsanlar, Hz. Osman'a karşı baş kaldırdıkları zaman o, Mısır'dan çıktı, yerine vekil olarak başkasını bıraktı ki, kendisi gidip Hz. Osman'a yardım etsin, Hz. Osman öldürüldüğü zaman kendisi Askalan'da kaldı. Başka bir rivayete göre ise Remle'de kalmıştır. Namaz kılarlarken ruhunu teslim alması için Allah'a dua edip yalvarmıştı. Bir gün sabah namazını kılmakta iken birinci rekatta Fâtiha ile Âdiyat sûrelerini, ikinci rekatta ise Fâtiha ile başka bir sûreyi okudu. Teşehhüdü tamamladıktan sonra ilk selamı verdi. İkinci selamı vermek istediği zaman vefat etti. Vefatı hicri otuzaltıncı senede olmuştu. Otuzyedinci senede vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Hicri ellidokuzuncu seneye kadar yaşadığı da söylenmiştir. Ama hicri otuzaltıncı senede vefat ettiğine dair rivayet sahihtir.

Ben derim ki: Ne Kütüb-ü Sitte'de, ne de İmam Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde ondan bir rivayet varid olmuş değildir.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın vahiy katiplerinden biri de Abdullah b. Osman Ebu Bekir es-Siddık'tır. Bu zatın tercüme-i hali, hilafeti zama-

nından bahsedilirken verilmişti. Bunun sireti, rivayet ettiği hadisleri ve kendisinden rivayet edilen eserleri hakkında bir ciltlik kitap telif ettim.

Bunun katiplik yaptığına dair delil, Musa b. Ukbe tariki ile Süraka b. Malik'ten rivayet edilmiştir. Süraka b. Malik, Ebu Bekir ile Rasûlullah'ın hicret yolculuğu esnasında mağaradan çıkmalarından sonra onları takibe başlamış, yakınlarına vardığı zaman atının ayağı kumlara saplanmış, kendisi için bir emanname yazmasını Rasûlullah'tan dilemiş, Rasûlullah da ona bir emanname yazması için Ebu Bekir'e emir vermiş, Ebu Bekir de o emannameyi yazıp Süraka'ya vermişti.

İmam Ahmed b. Hanbel'in, Zührî tariki ile yaptığı rivayete göre bu emannameyi Amir b. Führeyre yazmıştır. Bu emannamenin bir kısmını Ebu Bekir'in yazdığı, sonra kalan kısmını yazması için azadlısı Amir'e emir verdiği ve kalan kısmında Amir'in yazdığı olabilir. Doğrusunu Allah bilir.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın vahiy katiplerinden biri de emirü'l-mü'minin Osman b. Affan'dır. Bu zatın tercüme-i hali, halifeliği döneminden bahsedilirken verilmişti. Rasûlullah'ın yanında katiplik yaptığı bilinen bir husustur. Vakidî'nin rivayetine göre Nehşel b. Malik el-Vailî, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiği zaman Rasûlullah (s.a.v.), Osman b. Affan'a emir vermiş, Osman da İslâmî ahkâmı içeren bir mektubu yazıp ona vermişti.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın vahiy katiplerinden biri de emirü'l-mü'minin Ali b. Ebi Talib'tir. Bu zatın tercüme-i hali halifeliğinden bahsedilirken verilmişti. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi o, Rasûlullah (s.a.v.)'la Kureyşliler arasında Hudeybiye gününde yapılan barış antlaşmasını yazmıştır. İnsanların güven içinde olacakları, kimseye kılıç çekilmeyeceği, kimsenin zincire vurulmayacağı ve on yıl süreyle savaş yapılmayacağına dair şartları içeren barış antlaşmasını o yazmıştı. Rasûlullah'ın yanında, bundan başka yazıları da yazmıştı.

Ama Hayber Yahudilerinden bazılarının iddia ettikleri gibi Hz. Ali, onlardan cizyenin kaldırılmasına dair Rasûlullah'ın emri ile bir yazı yazmış değildir. Güya bu yazının sonunda da Hz. Ali, şu ibarelere yer vermiştir: "Sa'd b. Muaz ile Muaviye b. Ebi Süfyan'ın da aralarında bulundukları bir sahabe grubu, bu yazının yazıldığına şahit olmuşlardır." Böyle bir yazının mevcudiyeti mümkün değildir. Bu yalandır, iftiradır, uydurmadır. Ulema topluluğu, bunun batıl olduğunu beyan etmişlerdir. Müttekaddimin fıkıhçılarının bir kısmı buna aldanarak Hayber Yahudilerinden cizye alınmaması gerektiğine kail olmuşlardır. Bu, gerçekten zayıf bir rivayettir. Bunun asılsız ve uydurma birşey olduğunu, Yahudilerin de zaten iftiracı kimseler oldukları-

nı beyan eden bir ciltlik müstakil bir kitap tarafımdan yazılmıştır. Mezhep imamların bu konudaki sözlerini de bu kitabımda toplayıp bir araya getirdim. Hamd ve minnet Allah'adır.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında katiplik yapanlardan biri de emirü'l-mü'minin Ömer b. Hattab'tır. Onun tercüme-i halini de hilafetinden bahsederken vermişimdir. Bu hususta müstakil ve bir cilt tutan bir kitap da yazdım. Ayrıca onun Rasûlullah (s.a.v.)'dan rivayet ettiği hadislerle kendisinden rivayet edilen eser ve hükümleri hacimli bir ciltte derlemişimdir. Allah ondan razı olsun. Abdullah b. Erkam'ın tercüme-i halinden bahsederken Hz. Ömer'in katipliğinden de bahsetmiştim.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında katiplik yapanlardan biri de Alâ b. Hadremî idi. Bu zatın babası Hadremî'nin asıl adı Abbad'dır. Adının Abdullah b. Abbad b. Ekber b. Rebia b. Arif b. Malik b. Hazrec b. İyad b. Sadf b. Zeyd b. Mukanna b. Hadramut b. Kahtan olduğu da söylenir. Onun nesebi hakkında başka şeyler söyleyenler de olmuştur. O, Beni Ümeyye kabilesinin müttefiklerindendir. Eban b. Said b. Asım'ın tercüme-i halinden bahsederken bunun katipliğinden söz etmiştik. Bu zatın on kardeşi vardı. Kardeşlerinden biri Amr b. Hadremî'dir. Abdullah b. Cahş'ın seriyyesindeki Müslümanlar tarafından müşrik olarak öldürülmüştür. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi bu, Müslümanların ilk seriyyesi idi.

Alâ'nın kardeşlerinden biri de Amir b. Hadremî'dir ki, mel'un Ebu Cehil ona emir vermiş, o da Ebu Cehil'in emri üzerine mahrem yerlerini açıp, Müslümanlarla müşriklerin Bedir gününde saf halinde karşı karşıya geldikleri esnada vah Amr, vah Amr, diye feryad etmişti. Bunun üzerine savaş kızıışmış ve olanca şiddetiyle başlamıştı. Bunu Bedir savaşından bahsederken teferruatlı bir şekilde anlatmıştık.

Alâ'nın kardeşlerinden biri de Şüreyh b. Hadremî'dir. Sahabele-
rin seçkin simalarındandı. Onun hakkında Rasûlullah şöyle demişti:

"Bu öyle bir adamdır ki, Kur'ân'ı başının altına koymaz." Yani Kur'ân'ı bırakıp da uyumaz, aksine kalkar, gece ve gündüz onu okur.

Alâ b. Hadremî ile on kardeşinin sadece bir tek kız kardeşleri vardı ki, Sabe binti Hadremî'dir. Künyesi Ümmü Talha b. Ubeydullah'tır.

Rasûlullah (s.a.v.), Alâ b. Hadremî'yi Bahreyn meliki Münzir b. Sava'ya göndermiş, daha sonra Bahreyn'i fethettiği zaman onu Bahreyn'e emir tayin etmişti. Rasûlullah'tan sonra Hz. Ebu Bekir de onu bu görevde bırakmış, daha sonra Hz. Ömer de onu bu görevde bırakmıştı. Bir müddet daha bu görevi sürdürdükten sonra Hz. Ömer, onu bu görevden alıp Basra'ya vali tayin etmişti. Basra'ya giderken yolda vefat etmişti. Vefatı, hicri yirmibirinci senede vuku bulmuştu.

Beyhakî ve diğerleri, ondan birçok kerametler nakletmişlerdir. Mesela o, ordusuyla birlikte deniz üzerinde gittiği ve sular onların atlarının üzengisine vardığı halde atlarının nalları ıslanmamıştı. Askerlerinin hepsine, "Ya Halîm, ya Azîm" demelerini emretmişti. Ordusuyla birlikte gitmekte iken askerler su ihtiyacını hissetmişler, o da Allah'a dua etmiş, Allah da onlara yeterince yağmur yağdırmıştı. Vefat edip de defnedilince mezarının izi tamamen kaybolmuştu. Kendisi de sağlığında yüce Allah'tan böyle bir dilekte bulunmuştu. Bu husus, inşaallah yakında "Delâilü'n-Nübüvve" adlı kitapta anlatılacaktır.

Alâ, Rasûlullah'tan üç hadis rivayet etmiştir:

1- İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan b. Uyeyne tarikiyle Alâ b. Hadremî'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Mekke'ye dışarıdan gelen kişi, haccını (veya umresini) tamamladıktan sonra üç gün bekleyebilir."

2- İmam Ahmed b. Hanbel, Hüseyin kanalı ile Alâ b. Hadremî'nin oğlundan rivayet etti ki, onun babası Peygamber (s.a.v.)'e mektup yazmış, mektubunda önce kendi adını yazmıştı."

3- İmam Ahmed b. Hanbel ile İbn Mace, Muhammed b. Zeyd kanalı ile Hibban el-A'rec'den rivayet ettiler ki o, birkaç kardeşin mülkiyetinde bulunan Bahreyn'deki bir bahçenin hükmünü mektup yazarak Rasûlullah'tan sormuştu. Rasûlullah da ona; Müslüman olan bahçe sahibinden öşür almasını, Müslüman olmayan diğer kardeşlerindense harac almasını emretmişti.

Rasûlullah'ın yanında katiplik yapanlardan biri de Alâ b. Ukbe'dir.

Atik b. Yakub, Amr b. Hazm'dan rivayet etti ki, Alâ, Rasûlullah'ın şu mektubunu yazmıştır:

"Bu arazileri Rasûlullah (s.a.v.), şu kavme ikta olarak vermiştir. Şöyle ki:

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla:

Bu, Peygamber Muhammed'in Abbas b. Mirdas es-Sülemî'ye Medmur mıntukasında verdiği ikta arazisidir. Bu araziden kimsenin birşey eksiltmeye hakkı yoktur. Onun hakkı haktır. Bu mektubu Alâ b. Ukbe yazdı ve buna şahid oldu."

Sonra şöyle demiştir:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Bu, Allah Rasûlü Muhammed'in Avsece b. Harmele el-Cühenî'ye, Zu'l-Merve ile Belkese arasında Zübye'den Kibliye dağlarına kadar Caalat mevkiini ikta olarak verdiği dair yazıdır. Kimsenin bundan birşey eksiltmeye hakkı yoktur. Onun hakkı haktır. Bunu Alâ b. Ukbe yazmıştır." Vakidî'nin senedleriyle rivayet ettiğine göre Rasûlullah

(s.a.v.), Beni Seyf el-Cühen'ye bir kısım arazileri iktâ olarak vermiş ve buna dair yazıyı Alâ b. Ukbe yazıp şahid olmuştur.

"el-Gabe" adlı eserinde İbnu'l-Esir, bu adamdan kısaca bahsederek şöyle demiştir:

"Alâ b. Ukbe, Peygamber (s.a.v.)'e katiplik yapmıştır."

Rasûlullah (s.a.v.)'a katiplik yapanlardan biri de Muhammed b. Mesleme b. Hüreyş b. Halid b. Adiyy b. Mecda b. Harise b. Haris b. Hazrec el-Ensârî el-Harîsî el-Hazrecî Ebu Abdullah'dır. Künyesinin Ebu Abdurrahman olduğunu söyleyenler bulunduğu gibi Ebu Sa'd el-Medenî olduğunu da söylemişlerdir. Beni Abdüleşhel kabilesinin müttefiki idi. Mus'ab b. Umeyr b. Hudeyr vasıtalarıyla İslâm'a girmiş olduğuna dair bir rivayet bulunmaktadır. Medine'ye geldiği zaman Rasûlullah (s.a.v.), onunla Ebu Ubeyde b. Cerrah'ı kardeş kılmıştı. Bu zat, Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. Rasûlullah (s.a.v.), Tebük savaşına giderken onu Medine'ye vekil bırakmıştı.

"el-İstiab" adlı eserinde İbn Abdülberr şöyle demiştir: Muhammed b. Mesleme, çok esmer, uzun boylu, saçı dökük, iri yarı bir kimse idi. Sahabelerin faziletli simalarındandı. Fitneden uzak durmuş, ağaçtan bir kılıç edinmişti.

Hicri kırküçüncü senede Medine'de vefat etmiştir. Cumhura göre meşhur görüş budur. Cenaze namazını Mervan b. Hakem kıldırılmıştı. Bu zat, Peygamber (s.a.v.)'den birçok hadis rivayet etmiştir.

Muhammed b. Sa'd, senediyle birlikte Ali b. Muhammed el-Medainî'den rivayet etti ki, Muhammed b. Mesleme, Mürre heyeti için Rasûlullah adına mektup yazmıştı.

Rasûlullah'ın yanında katiplik yapanlardan biri de Muaviye b. Ebi Süfyan Sahr b. Harb b. Ümeyye el-Ümevî'dir. Bu zatın, tercüme-i halini emirliği döneminden bahsederken anlatmışsızdır. Peygamber (s.a.v.)'in hatiplerinden bahsederken Müslim b. Haccac, bu zattan bahsetmiştir. "Sahih-i Müslim" adlı eserde İkrime b. Ammar'ın hadisinde Ebu Süfyan'ın şöyle dediği rivayet edilir:

"- Ya Rasûlallah! Bana üç şey verir misin?

- Evet.

- Daha önce Müslümanlarla savaştığım gibi beni emir yap ki, ka-firlerle de savaşayım.

- Evet.

- (Oğlum) Muaviye'yi yanında katip olarak bulundur.

- Evet."

Hafız İbn Asakir, "Tarih" adlı eserinde Muaviye'nin tercüme-i halinden bahsederken şöyle demiştir: Ebu Galip b. Benna, Ebu Muhammed el-Cevherî kanalı ile Cabir'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.), Muaviye'yi yanında katip olarak çalıştırma hususunda Cebrail'e da-

mıştı. Cebrail de ona şöyle dedi: "Onu katip olarak yanında bulundur. Çünkü o, güvenilir bir kimsedir." Bu, uydurma bir hadistir.

Rasûlullah'ın yanında katiplik yapan zatlardan biri de Muğire b. Şube es-Sakafî'dir. Bu zatın tercüme-i halini, köle olmadıkları halde Rasûlullah'ın yanında hizmetçilik yapan sahabelerden bahsederken anlatmıştık. Bu zat, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanı başında kılıcını çekmiş vaziyette durarak koruyuculuk yapmakta idi.

İbn Asakir'in rivayetine göre Rasûlullah tarafından Husayn b. Nadle el-Esedî'ye ikta olarak verilen arazilerin fermanını yine Rasûlullah'ın emri üzerine Muğire b. Şube yazmıştır.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında bulunup onun emri ile katiplik yapan zatlar işte bunlardı.

FASIL

İbn Asakir'in anlattığına göre Rasûlullah'ın emin saydığı şahsiyetlerden biri Ebu Ubeyde Amir b. Abdillah b. Cerrah el-Kureşi el-Fihri'dir. Bu zat, "aşere-i mübeşşere"den yani Cennet'le müjdelenen on kişiden biridir. Rasûlullah'ın emin olarak kabul ettiği zatlardan biri de Abdurrahman b. Avf ez-Zührî'dir.

Buharî, Enes tariki ile rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Ubeyde hakkında şöyle buyurmuştur:

"Her ümmetin emin bir şahsiyeti vardır. Bu ümmetin emin (güvenilir) şahsiyeti ise Ebu Ubeyde b. Cerrah'tır."

Bir rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Necran'dan gelen Abdülkays kabilesinin heyetine şöyle demiştir:

"Sizinle birlikte tam güvenilir (emin) bir kişiyi göndereceğim." Böyle dedikten sonra onlarla birlikte Ebu Ubeyde'yi göndermişti.

İbn Asakir'in anlattığına göre Rasûlullah'ın emin saydığı güvenilir şahsiyetlerden biri de Muaviye b. Ebi Fatıma ed-Devsî'dir. Bu zat, Beni Abdü's-Şems'in kölesi idi. Rasûlullah'ın mührünü mektuba vurma görevli idi. Mührü muhafaza ederdi. Anlatıldığına göre bu zat, Rasûlullah'ın hizmetinde bulunmuş. Başkalarının anlattığına göre İslâm'ın ilk döneminde Müslüman olmuş, sahabelerle birlikte Habeşistan'a hicret etmiş, sonra da Medine'ye hicret etmiştir. Bedir ve müteakip gazvelere katılmıştır. Mühürdarlık yaparmış. Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer onu, beytü'l-malın idaresi ile görevlendirmişlerdi. Cüzzam hastalığına yakalandığı zaman Hz. Ömer b. Hattab emir vermiş, onu Hanzel (Ebu Cehil karpuzu) ile tedavi etmişler ve hastalığı ilerlemeden yerinde durdurulmuştu. Hz. Osman'ın halifeliliği zamanında hicri kırkinci senede vefat etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Ebi Bükeyr kanalı ile Muay-

kib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), secdeye giderken alınının değeceği yerdeki toprağı eliyle düzelten bir adama şöyle dedi: Eğer bunu mutlaka yapman gerekiyorsa bari bir kez yap."

İmam Ahmed b. Hanbel, Halef b. Velid tariki ile Muaykib'ten rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Abdest alırken kuru bırakılan topukların Cehennem'deki vay haline!"

Ebu Davud ile Neseî, Hz. Peygamber'in mühürdarı Muaykib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın mührü demirden olup gümüş kaplamalı idi. Çoğu kez elimde bulunurdu."

Ben derim ki: Sahih kavle göre Rasûlullah (s.a.v.)'ın mührü gümüşlendi. Yazı yeri de gümüşlendi. Nitekim bu husus, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde anlatılmıştır. Önceleri Rasûlullah, altından bir mühür edinmişti. Sonra onu atıp: "Vallahi ben bunu parmağıma takmam." demişti. Ondan sonra gümüş bir mühür edinmişti. Üzerinde şu yazı vardı: "Muhammed" kelimesi bir satır, "Rasûl" kelimesi bir satır, "Allah" kelimesi de bir satır idi. Toplam üç satırlık yazı vardı. Rasûlullah'ın vefatından sonra bu mühür, Hz. Ebu Bekir'in elinde idi. Ondan sonra Hz. Ömer'in, ondan sonra da Hz. Osman'a intikal etti. Hz. Osman'ın elinde altı yıl kaldı. Sonra Eris kuyusuna düştü. Onu kuyudan çıkarmaya çalıştıysa da çıkaramadı. Merhum Ebu Davud, Rasûlullah'ın mühür hakkındaki hadislerine dair müstakil bir kitap yazmıştır. Yakında inşallah bu kitaptan ihtiyaç duyduğumuz kadarını nakledeceğiz. Yardımına başvurulacak olan zat, yüce Allah'tır.

Muaykib'in bu mührü elinde tutması, parmağına geçirmesi, onun cüzzam hastalığına yakalandığına dair varid olan nakillerin zayıf olduğunu göstermektedir. Nitekim İbn Abdilberr ile diğerleri de bu konuda rivayetler nakletmişlerdir. Ama onun cüzzam hastalığına yakalandığına dair rivayet meşhurdur. Belki de o, Peygamber (s.a.v.)'den sonra cüzzam hastalığına yakalanmıştır. Veya bu hastalık onda mevcut idi de başkasına sirayet etmedi. Veya tevekkülü kuvvetli olduğu için bu, Peygamber (s.a.v.)'e mahsus bir hal idi. Nitekim Peygamber (s.a.v.), bu cüzzamlı zata, elini çanağa koyarken şöyle demişti: "Allah'a güvenip tevekkül ederek yemeğini ye."

Bunu, Ebu Davud rivayet etmiştir.

Sahih-i Müslim'de rivayet olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

"Aslandan kaçır gibi cüzzamlıdan kaç." Doğrusunu Allah bilir.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın kumandanlarının isimlerini seriyyelerden bahsederken birer birer naklettik. Hamd ve minnet Allah'adır.

Sahabelerin toplam sayısı hususunda insanlar ihtilaflı sayılar vermişlerdir. Ebu Zür'â'dan nakledildiğine göre o demiş ki: "Sahabeler, toplam olarak 120.000 kişidirler."

Merhum Şafî'den rivayet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti. Onu dinleyip gören Müslümanların sayısı 60.000 kadardır."

Hakim Ebu Abdillâh dedi ki: Hadisler, 5.000'e yakın sahabe tarafından rivayet olunmuştur.

Ben derim ki: Hadislere ittilân çokluğu, rivayet ettiği hadislerin fazlalığı, bu amaçla yaptığı seyahatlerin çokluğu ve imametine rağmen İmam Ahmed b. Hanbel, 987 sahabeden hadis rivayet etmiştir. Kütüb-ü Sitt'e'de ise buna ek olarak 300 sahabeden daha rivayette bulunulmuştur. Allah'ın rahmeti kendilerine olsun.

Hadis hafızlarından bir grup şahsiyet, bu sahabelerin adlarını vermiş, yaşantılarını ve vefatlarını bildirmişlerdir. Bu hadis hafızlarının en kıymetlilerinden biri Ebu Ömer b. Abdilberr et-Temrî'dir. "el-İstiab" adlı kitapta bunlardan söz etmiştir. Ebu Abdillâh Muhammed b. İshak b. Mende ile Ebu Musa el-Medinî de bu hadis hafızlarındandır. Daha sonra kendilerinden hadis rivayet edilen sahabelerin adlarını Hafız İzzeddin Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Abdülkerim el-Cezerî, manzum olarak beyan etmiştir. Bu zat, İbnu's-Sahabe diye bilinir. Kendilerinden hadis rivayet edilen sahabelerle ilgili olarak, "el-Gabe" adlı kitabını tasnif etmiş ve bu eserini güzel ve faideli olarak meydana getirmiştir. Derli-toplu bilgiler vermiş, amacına ve emeline ulaşmıştır. Allah ona ve sahabelere rahmet etsin, mükafatlandır-sın. Amin ya Rabbe'l-âlemîn.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN SAĞLIĞINDA KULLANDIĞI ELBİSE, SİLAH, BİNEK VE DİĞER EŞYALARI

Peygamber (s.a.v.)'in kullandığı mühür hangi maddeden yapılmıştı?

"Sünen" adlı kitabında Ebu Davud, Enes b. Malik'in bu hususta şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Arap olmayan (Acem) bazı hükümdarlara mektup yazmak istedi. Kendisine:

- Onlar mühürsüz mektup okumazlar, denildi. Bunun üzerine o da gümüş bir mühür edindi. Üzerine "Muhammed Rasûlullah" yazdırdı.»

Ebu Davud, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Bu mühür, vefatına kadar Rasûlullah'ın elinde idi. Rasûlullah vefat ettikten sonra Hz. Ebu Bekir, onu eline taktı. O da vefat edinceye kadar elinde tuttu. Onun vefatından sonra Hz. Ömer, o mührü parmağına geçirdi, vefatına kadar parmağında kaldı. Ondan sonra Hz. Osman, o mührü parmağına geçirdi. Parmağında iken bir kuyunun yanına gitmişti. Mühür, aniden parmağından kuyunun içine düştü. Hz. Osman, mührü çıkartmak amacıyla kuyudaki suların çekilmesini emretti. Suların tamamı çekildiği halde mührü çıkaramadılar.»

Ebu Davud, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'in mührü gümüşlendi. Kaşı da Habeşi idi.»

Ebu Davud, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in mührü gümüşlendi. Yüzük şeklindeki bu mührün kaşı da gümüşlendi.»

Buhârî, Ebu Mamer kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), bir mühür yaptırdı ve şöyle buyurdu: "Biz mühür edindik. Üzerine bir yazı yazdırdık. Başkası yazdırmasın."

Ben o mühürün parlaklığını serçe parmağında iken görüyordum.»

Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), altından yüzük şeklinde bir mühür edindi. Kaşını avuç içine taraf çevirdi, üzerine de "Muhammed Rasûlullah" yazdırdı. Bunun üzerine diğerleri de altın yüzük edindiler. Rasûlul-

lah, onların altın yüzük takındıklarını görünce elindeki yüzüğü attı ve: "Artık bunu hiç takmayacağım." dedi. Sonra da üzerinde "Muhammed Rasûlullah" yazılı gümüş bir mühür edindi. Onun vefatından sonra bu mührü Ebu Bekir parmağına taktı. Ebu Bekir'in vefatından sonra Ömer, onu parmağına taktı. Ömer'in vefatından sonra Osman onu parmağına taktı. Nihayet bir zaman sonra o mühür, Eris kuyusuna düştü.»

Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), o mührünün üzerine "Muhammed Rasûlullah" yazdırdı ve şöyle buyurdu: Vallahi hiç kimse benim şu mühürümün üzerine başka yazı yazdıramaz.»

Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Osman, o mührü kuyuya düşürdükten sonra yüzük şeklinde yeni bir mühür edindi. Üzerine "Muhammed Rasûlullah" yazdırdı. Mektuplara, fermanlara o mühürle damga vurur veya vurdururdu.»

YÜZÜKTEN VAZGEÇMEYE DAİR RİVAYETLER

Muhammed b. Süleyman Lüveyn, İbrahim b. Sa'd kanalı ile Enes b. Malik'ten şöyle bir rivayette bulunmuştur:

"Enes, Rasûlullah (s.a.v.)'ın parmağında gümüş bir yüzük gördü. Bunun üzerine diğer insanlar da gümüş yüzükler yaptırıp parmaklarına taktılar. Fakat Peygamber (s.a.v.), parmağındaki yüzüğü atınca, insanlar da attılar."

Doğru olan görüşe göre Rasûlullah (s.a.v.)'ın bir gün taktıktan sonra attığı yüzüğü altından yapılmıştı. Gümüşten yapılmış değildi. Zira Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), altından bir yüzük takmakta idi. Onu daha sonra attı ve: "Ben bunu artık hiç takmayacağım." dedi. Bunun üzerine diğer insanlar da parmaklarındaki altın yüzükleri attılar.»

Rasûlullah (s.a.v.), gümüş yüzüğü elinde çok taşırdı. Hatta vefat edinceye kadar elinde idi. Kaşı da gümüşlendi. Yani gümüşten ayrı bir kaşı yoktu. Yüzüğünde şahıs resmi bulunduğunu rivayet edenlerin sözleri ise, gerçekten uzak ve yanlışır. Aksine onun yüzüğü kaşıyla birlikte tamamen gümüşten mamüldü. Yazısı da, "Muhammed Rasûlullah" idi. Bu yazı üç satırdan ibaretti. "Muhammed" bir satır, "Rasûl" bir satır ve "Allah" kelimesi de bir satırdı.

Allah bilir ya kağıda basarken yazısı doğru çıksın diye mühür üzerindeki yazı ters yazılmıştı. Nitekim âdet de böyledir. Yüzük üzerine yazının doğru yazıldığı ve o şekilde kağıda vurulduğuna dair zayıf bir rivayet vardır. Bu rivayetin sahihliğinde ihtilaf vardır. Ben bu

rivayetin sahih veya zayıf olduğuna dair bir sened bilmemekteyim.

Rasûlullah (s.a.v.)'in gümüş yüzüğü bulunduğuna dair nakletmiş olduğumuz bu hadisler, Ebu Davud ile Neseî'nin, Ebu Attab Sehl b. Hammad ed-Dellal tariki ile rivayet ettikleri ve Rasûlullah'ın yüzüğünün demirden olup gümüş kaplamalı olduğunu ifade eden hadisleri reddetmektedir.

İmam Ahmed, Ebu Davud, Tirmizî ve Neseî'nin Büreyde'den rivayet ettikleri şu hadis de bunun zayıflığını daha da artırmaktadır. Büreyde'den rivayet edilen hadiste şöyle denmektedir: «Adamın birisi, Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına geldi. Parmağında sarı tunçtan bir yüzük vardı. Rasûlullah ona:

- Bana ne oluyor? Senden gelen bazı put kokularını hissediyorum, demiş, adam da bunun üzerine parmağındaki yüzüğü çıkarıp atmıştı. Bu adam bilahare tekrar gelince elinde demir bir yüzük vardı. Rasûlullah ona:

- Bana ne olmuş ki, sende Cehennemliklerin süsünü görmekteyim, demiş, adam yine parmağındaki yüzüğü çıkarıp atmış, sonra şöyle demişti:

- Ya Rasûlallah, hangi maddeden yapılmış yüzüğü takayım?

- Gümüşten yapılmış yüzüğü parmağına tak ve ağırlığı da bir miskali bulmasın.»

Rasûlullah (s.a.v.), yüzüğü sağ eline takardı. Nitekim Ebu Davud, Tirmizî ve Neseî, Hz. Ali'nin böyle dediğini rivayet etmişlerdir. Ebu Seleme b. Abdurrahman da Rasûlullah (s.a.v.)'in yüzüğü sağ eline taktığını söylemiştir:

Ebu Davud'un başka bir rivayetine göre İbn Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'in yüzüğü sağ eline taktığını söylemiştir.

Ebu Davud'un başka bir rivayetine göre İbn Ömer şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), yüzüğü sol eline takardı. Kaşını da avuç içine taraf çevirirdi." Ebu Davud'un Nafi'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) yüzüğü sağ eline takarmış.

Hennad'ın, Abde vasıtasıyla Nafi'den rivayet ettiğine göre İbn Ömer, yüzüğü sol eline takarmış.

Ebu Davud, Abdullah b. Said kanalı ile Muhammed b. İshak'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Salt b. Abdullah b. Nevfel b. Abdülmuttalib'in sağ elinin serçe parmağında bir yüzük gördüm. "Bu nedir?" diye sordum. Bana şöyle cevap verdi:

- İbn Abbas'ın da yüzüğünü sağ elinin serçe parmağına taktığını ve kaşını da açıkta tuttuğunu gördüm.

Salt b. Abdullah dedi ki:

- Öyle sanıyorum ki İbn Abbas, Rasûlullah (s.a.v.)'in da yüzüğünü

bu şekilde taktığını hatırladığı için böyle yapmıştır.»

Buharî, Enes, Cabir ve Abdullah b. Cafer'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.), yüzüğünü sağ eline takardı.

Buharî, Muhammed b. Abdullah el-Ensârî kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ebu Bekir halifelige seçilince onun için de bir mühür kazıldı. Mührün üzerinde üç satır yazı vardı. Birinci satırda "Muhammed", ikinci satırda "Rasûl", üçüncü satırda ise "Allah" kelimeleri yazılı idi.»

Ebu Abdillâh, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in mühür şeklindeki yüzüğü parmağında idi. Vefatından sonra Ebu Bekir parmağına taktı. Ebu Bekir'in vefatından sonra da Ömer, onu parmağına taktı. Hz. Osman, halife olunca o da bu mühür şeklindeki yüzüğü parmağına taktı. Bir ara Eris kuyusunun yanı başında oturmakta iken yüzüğü parmağından çıkarıp onunla oynamaya başladı. Fakat yüzük aniden kuyunun içine düştü. Üç gün uğraştık. Kuyunun bütün suları çekildi ama Osman, yüzüğü kuyunun içinde bulamadı.»

Tirmizî'nin "eş-Şemail" adlı eserinde İbn Ömer'den rivayet ettiği hadise gelince, bu hadiste anlatıldığına göre Peygamber (s.a.v.), gümüş bir mühür edinmiş, ancak bu mühürle evrakları mühürler, ama parmağına takmazmış. Bu, gerçekten çok garip bir hadistir.

İbn Cüreyc'in, "Sünen"de yer alan hadisinde Enes'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), helaya girdiğinde yüzüğünü parmağından çıkarırdı."

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN KILICI

İmam Ahmed b. Hanbel, Şureyh kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), kılıcı Zülfikar'ı, Bedir gününde ganimet olarak ele geçirdi. Uhud savaşında bu kılıcıyla ilgili bir rüya görmüştü. Bu rüyasında kılıcı Zülfikar'ın ağzında bir gedik görmüştü ve bunu sahabelerde bir bozgun ve safları arasında bir gedik açılacağı şeklinde yorumlamıştı. Sonra rüyasında bir koçu takip ettiğini görmüş ve bunu da müşrik ordusunu takip edeceği şeklinde yorumlamıştı. Yine rüyasında sağlam bir zırh içinde bulunduğunu görmüş ve bunu Medine şehri şeklinde yorumlamıştı. Rüyasında boğazlanmakta olan bir sığır görmüş ve bunu şu şekilde yorumlamıştı: "Sığır.... Vallahi bu hayırdır. Sığır... Vallahi bu hayırdır."

Rasûlullah (s.a.v.)'in bu rüyası, tevil ettiği şekilde gerçekleşti.»

Sünen sahiplerinin anlattıklarına göre bir sesin şöyle dediği duyulmuştu:

"Zülfikar'dan başka kılıç yoktur. Ali'den başka delikanlı ve bahadır yoktur."

Tirmizî, Mezide b. Cabir el-Abdî el-Asrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye girdi. Kılıcının üzerinde altın ve gümüş işlemeler vardı."

Bu, garip ve tuhaf bir hadistir.

"eş-Şemail" adlı eserinde Tirmizî, Muhammed b. Beşşar kanalı ile Said b. Ebu'l-Hasan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın kılıcının kabzası gümüştendi."

Osman b. Sa'd, İbn Sirin'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Kılıcımı, Semüre'nin kılıcına benzer şekilde yaptım. Semüre de, kılıcını Rasûlullah'ın kılıcına benzer şekilde yapmış olduğunu iddia etti. Onun kılıcı Hanefî denen cinstendi."

Rasûlullah'ın kılıçlarından biri, Hz. Ali'nin çocuklarına intikal etmişti. Hüseyin b. Ali, Kerbela'da Taf denen yerin yanında öldürüldüğü zaman bu kılıç onun beraberinde idi. Bunu, Ali b. Hüseyin b. Zeynel Abidin aldı. Yezid b. Muaviye'nin yanına girdiği zaman yanında Şam'a getirdi. Sonra Medine'ye götürdü.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Misver b. Mahreme'den rivayet olunduğuna göre Yezid b. Muaviye, onu yolda karşılamış ve ona:

- Bana bir emrin var mı? Bir ihtiyacın varsa söyle, demişti. O da:

- Hayır, deyince Yezid:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın kılıcını bana verir misin? Çünkü ben milletin onu senden zorla almalarından korkuyorum. Allah'a yemin ederim ki, onu bana verecek olursan benim vücudumu çiğneyip öldürmedikçe hiç kimse onu benden alamaz, dedi.

Peygamber (s.a.v.)'in bundan başka silahları bulunduğu da anlatılmıştır. Saib b. Yezid ile Abdullah b. Zübeyr gibi şahısların anlattıklarına göre Rasûlullah (s.a.v.)'ın zırhları vardı. Hatta bunların rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), Uhud savaşında üst üste iki zırh giymişti.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Enes'ten rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), fetih gününde başında miğfer olduğu halde Mekke'ye girmişti. Miğferini başından çıkardığında kendisine:

- Ya Rasûlallah, işte İbn Hatal, Ka'be'nin astarına (örtüsüne) tutunmuş, dediler. O da:

- Öyleyse onu öldürün, dedi.

Müslim'in sahihinde Cabir'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), fetih gününde Mekke'ye girerken başında siyah bir sarık vardı."

Vekî, Cafer b. Amr b. Hureys'ten rivayet etti ki, babası Amr b.

Hureys şöyle demiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), başında rengi siyaha çalan bir sarık olduğu halde insanlara hutbe irad etti."

Tirmizî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), başına sarık sardığı zaman bir ucunu omuzları arasına sarkıttı."

"Müsned" adlı eserinde Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın küçük bir değneği yanında idi. O vefat edince değneğini de gömleği arasına böğrünün yanına koyarak onunla birlikte defnettim."

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN GİYDİĞİ AYAKKABILARI

Sahih hadiste İbn Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), sıgır derisinden yapılmış ayakkabılar giyerdi. Ayakkabılarının derisinde tüy yoktu."

"Sahih" adlı eserinde Buharî, İsa b. Tahman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Enes b. Malik, bize iki tasmalı bulunan bir çift ayakkabı çıkarıp gösterdi ve:

- Ey Sabit, bu Peygamber (s.a.v.)'in ayakkabısıdır, dedi."

Buharî, İsa b. Tahman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Enes, bize tüysüz ve her birinin iki tasmalı bulunan bir çift ayakkabı çıkarıp gösterdi. Daha sonra Sabit el-Bennanî bana o iki ayakkabının Rasûlullah'a ait olduğunu Enes'in kendisine söylediğini nakletti."

"eş-Şemail" adlı eserinde Tirmizî, Ahmed b. Menis kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın ayakkabısının tasmalarında parmakların geçtiği iki kayış vardı. Tasmaları da iki katlıydı."

Yine Tirmizî, İshak b. Mansur kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın ayakkabısında parmakların geçtiği iki kayış vardı. Ebu Bekir ve Ömer'in de böyleydi. İlk olarak bir kayışla bir düğüm vuran Hz. Osman'dır."

Ben derim ki: Hicri 600'üncü senenin başlarında veya sonraki zamanlarda İbn Ebi Hadred adıyla meşhur bir tüccarın yanında tek tasmalı bir çift ayakkabı vardı. Bu tüccar, bu ayakkabının Peygamber (s.a.v.)'e ait olduğunu söyledi. Melik Eşref Musa b. Melik el-Adil Ebu Bekir b. Eyyüb, çok mal vererek bu ayakkabıyı o tüccardan satın almak istedi. Ama tüccar ayakkabıları ona satmaya yanaşmadı. Bir

süre sonra tüccar vefat edince bu ayakkabılar adı geçen Melik Eşref'in eline geçti. Ayakkabıları aldı ve çok saygı gösterdi. Sonra kale bitişiğinde Darü'l-Hadis el-Eşrefiye'yi inşa edince bu ayakkabıları o sarayın hazinesine yerleştirdi. Başına bir hizmetçi dikti ve o hizmetçiye aylık kırk dirhem maaş bağladı ve şu ana kadar o ayakkabı mezkur binada mevcuttur.

"eş-Şemail" adlı eserinde Tirmizî, Muhammed b. Rafi ve diğerleri kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın, içinde kokusunu muhafaza ettiği ve koku süründüğü bir küpü vardı."

HZ. PEYGAMBERİN BARDAĞI

İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Adem kanalı ile Asım'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Enes'in yanında Peygamber (s.a.v.)'in bardağını gördüm. Bardağın üzerinde gümüş bir çember vardı.»

Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah kanalı ile Asım el-Ahvel'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Enes b. Malik'in yanında Peygamber (s.a.v.)'in bardağını gördüm. Bardak çatlamıştı. Onu gümüş telle bağlamıştı. Güzel ve geniş bir bardaktı. Tahtadan yapılmıştı.

Enes dedi ki: Ben bu bardakla Rasullah'a çok defalar su içirdim.

İbn Sirin dedi ki: O bardakta demir bir halka vardı. Enes, o demir halkayı çıkarıp yerine altın veya gümüşten bir halka takmak istedi. Ebu Talha ona şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığı birşeyi değiştirme.

Bunun üzerine Enes, halkayı değiştirmekten vazgeçti.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Revh b. Ubade kanalı ile Haccac b. Hassan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Enes'in yanında idik. Bir bardağın getirilmesini emretti. Bardak getirildi. Bardakta demirden üç çember vardı. Bir de demir halka vardı. Bardağı siyah bir kılıftan çıkardı. Orta boyda bir bardaktı. Enes b. Malik, adamlarına bardağa su koymalarını emretti. Su koyup getirdiler. Biz de o bardakla su içtik. İçindeki su artığını da başımıza ve yüzümüze döktük. Hz. Peygamber'e salat-ü selam okuduk.»

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN SÜRMELİĞİ

İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in bir sürmeliği vardı. Uyuyacağı zaman göz-

lerine o sürmelikteki mil ile üçer defa sürme çekerti.»

Ben derim ki: Duyduğuma göre Mısır'da Peygamber (s.a.v.)'e ait eşyaların bulunduğu bir müze varmış. Bu eşyaların orada toplanması için son devir vezirlerinden bazıları alaka ve itina göstermişlerdir. Bu eşyalardan biri sürmelik, biri de tarak idi. Peygamber (s.a.v.)'in başka eşyaları da orada vardır. Doğrusunu Allah bilir.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN HIRKASI

Hafız el-Beyhakî dedi ki: Halifelerin yanındaki hırkaya gelince, Muhammed b. İshak b. Yesar'dan yaptığımız rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), bu hırkayı Eyle halkına vermiştir. Hırkasıyla birlikte onlara bir emanname de yazıp vermiştir. Abbasilerin ilk halifesi Seffah, bu hırkayı 300 dinara satın almıştır. Ondan sonra bu hırka, Abbasi halifelerine sıra ile geçmiştir. Halife, bu hırkayı bayram gününde giyerdi. Peygamber (s.a.v.)'in değneğini de eline alırdı. Bu kıyafetle halkın karşısına çıkar, ağırbaşlılık ve sükunetle görünürdü. Bu hali, insanların yüreklerini paralar, gözlerini hayretten kamaştırırdı. Halk da cuma ve bayram günlerinde siyahlar giyinirdi. Bunu da, bedeviler ile kentlilerin ovalarda ve dağlarda yaşayan kimselerin efendisi Rasûlullah'ın siretine (yoluna, uygulamasına ve yaşayışına) uyarak yaparlardı.

Buhari ve Müslim, Enes'ten rivayet ettiler ki, Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye girerken başında bir miğfer vardı. Başka bir rivayette anlatıldığına göre başında siyah bir sarık vardı. Bir rivayette daha anlatıldığına göre bu sarığın bir ucunu, omuzları arasına sarkıtmıştı. Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.

Buharî, Müsedded kanah ile Ebu Bürde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Aişe, bize bir elbise ve kalın bir izar çıkarıp göstererek: "Rasûlullah (s.a.v.), bunları giyinik iken ruhunu teslim etti." dedi.»

Buharî, Aişe ile Abbas'ın şöyle dediklerini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'a vahiy nazil olduğu zaman elbisesini yüzüne örterdi. Sıkıntılı olduğu zaman yüzünü açar ve bu halde iken şöyle derdi: "Allah'ın laneti Yahudilerle Hristiyanların üzerine olsun. Onlar, peygamberlerinin mezarlarını mescid edindiler." Bunu, onların yaptıklarını Müslümanların yapmamaları için söylerdi.»

Ben derim ki: Rasûlullah'ın bu üç elbisesinin daha sonra ne olduğu bilinmemektedir.

Daha önce de anlatıldığı gibi Rasûlullah'ın mübarek mezarının içine daha önce sağlığında iken namaz kılmakta olduğu kırmızı kadifeden seccadesi serilmişti. Sağlığında giydiği elbiseleri birer birer

anlatacak olursak bu fasıl uzayacaktır. Bunu "el-Ahkâmü'l-Kebir" adlı kitabımızın Rasûlullah'ın elbiseleri bölümünde inşaallah anlatacağız. Güvencemiz ve dayanağımız Allah'tır.

PEYGAMBER (S.A.V.)'İN ATLARI VE BİNEKLERİ

İbn İshak, Yezid b. Habîb kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'in Mürteciz adında bir atı, Ufeyr adında bir eşiği ve Döldül adında bir katırı vardı. Kılıcının adı Zülfikar, zırhının adı da Zülfüdul idi."

Beyhakî dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'in Saidiler yanındaki atlarının adı Lizaz ve Lahif idi. Bunların adlarının Lahif ve Zarib olduğu da söylenmiştir. Ebu Talha'ya ait olup bindiği atının adı Mendup idi. Dişi devesinin adı Kasva, Adba ve Ced'a idi. Katırının adı Şehba ve Beyda idi."

Beyhakî dedi ki: Rasûlullah'ın vefatı esnasında bu bineklerinin mevcut olduğuna dair rivayetlerde bir açıklık yoktur. Yalnız Beyda adlı katırı, onun vefatı esnasında mevcut idi. O zaman silahı ve sadaka olarak tahsis ettiği arazisi de vardı. Onun elbiseleri, katırı ve mührü ile ilgili olarak bu babda bazı rivayetlerde de bulunduk.

Ebu Davud et-Teyalisi, Zem'a b. Salih kanalı ile Sehl b. Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiğinde onun dokumacıda yün bir cüb-besi vardı."

Hafız Ebu Ya'lâ, "Müsned" adlı eserinde Mücahid kanalı ile Enes (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiğinde onun dokunmakta olan yün bir elbisesi vardı."

Ebu Said b. el-Arabî, Sa'dan b. Nasir kanalı ile Fatıma binti Hüseyin'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman onun deri torba içinde dokunmakta olan iki hırkası vardı."

Ebu'l-Kasım et-Taberanî, Hasan b. İshak kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'ın gümüş kabızalı bir kılıcı vardı. Bu, Zülfikar idi. Sedad adlı bir yayı da vardı. Bu yayın Cem adında bir okluğu vardı. Tunç işlemeli ve süslü bir zırhı vardı ki, buna Zatü'l-Füdul deniyordu. Sağa adlı bir mızrağı vardı. Zakn adlı bir kalkanı vardı. Ayrıca Mucez adlı bir beyaz kalkanı vardı. Doru bir atı vardı ki; bunun adı Sekba idi. Daç adlı bir eği vardı. Döldül adlı doru bir katırı vardı. Kasva adlı dişi bir devesi vardı. Yafur adlı bir eşiği vardı. Ker denen

bir kilimi vardı. Nemr adlı siyah-beyaz çizgili bir elbisesi vardı. Sadır adlı bir kovası vardı. Mirad adlı bir aynası vardı. Caht adlı bir makası vardı. Memşuk adlı bir değneği vardı."

Ben derim ki: Önceki sahifelerde birçok sahabeden rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), vefat ederken geride ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir köle, ne bir cariye bıraktı. Sadece bir katır ve sadaka olarak tahsis ettiği bir arazisi vardı. Bu da gösteriyor ki Peygamber (s.a.v.), adlarını saydığımız köleleriyle cariyelerinin tamamını azad etmiştir. Zikrettiğimiz silahlarının, hayvanlarının, ev eşyaları ile emtianın tamamını sadaka olarak tahsis etmiştir.

Şehba ve Beyza adlarıyla bilinen katırına gelince bunu ona İskenderiye valisi Mukavkis hediye etmişti. Mukavkis'in asıl adı Cüreyc b. Mina'dır. Hüneyn gazvesinde düşmanın karşısında iken Rasûlullah bu katırına binmişti. Aziz ve Celil olan Allah'a tevekkül edip bahadırlık ve şecaat gösterecek kendi mübarek adını düşmana haykırıyordu. Anlatıldığına göre Rasûlullah'ın bu katır, vefatından sonra da halifeliği döneminde Hz. Ali b. Ebi Talib'in yanında kalmış. Hatta Hz. Ali'den sonra Abdullah b. Cafer'in eline geçmiştir. Abdullah, katırın zayıflaması ve ihtiyarlaması yüzünden rahatça yiyebilsin diye arpayı ögütüp ona yedirirmiş.

Rasûlullah'ın eşeğinin adı ise Yafur idi. Fakat bu isim küçültülerek Üfeyr denilirdi. Rasûlullah (s.a.v.), bazı zamanlarda bu eşeğe binerdi.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), hasta olan Sa'd b. Ubade'nin ziyaretine gitmekte iken bir merkebe binmiş, Abdullah b. Übey b. Selül ile bazı Müslümanların, putperest müşriklerin ve Yahudilerin topluca oturdukları bir meclisin önünden geçmiş. Geçerken merkebin üzerinde onları Aziz ve Celil olan Allah'a imana davet etmişti. O zaman münafık Abdullah, İslâmiyet'ini izhar etmemişti. Rasûlullah'a şöyle dedi:

- Ey adam, senin bu söylediklerin eğer gerçek şeyler ise güzel şeylerdir. Fakat her yerde bizi rahatsız etmeye hakkın yok. Kendi evinde otur da yanına gelenlere oku, dedi.

Ve Rasûlullah'ın bineğinin ayaklarından kalkan toz üzerlerini kaplayınca burnunu kapatıp:

- Eşeğinin pis kokusu ile bizi rahatsız etme, dedi. Abdullah b. Revaha da ona şu cevabı verdi:

- Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.)'ın eşeğinin kokusu, senin kokundan daha hoştur.

Böyle dedikten sonra dönüp Rasûlullah'a da şöyle dedi:

- Hayır ya Rasûlallah, sen bizim meclislerimize gel, biz bundan rahatsız olmayız. Aksine hoşlanırsınız.

Bu sözler üzerine iki taraf birbirlerine hücumla geçtiler. Birbirlerini öldürmeye kastettiler. Rasûlullah onları teskin etti. Sonra Sa'd b. Ubade'nin yanına gitti. Abdullah b. Übeyy'in sözlerini ve davranışlarını ona anlatıp şikâyetçi oldu. Sa'd b. Ubade de şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, ona acı, ona yumuşak davran. Sana hak ile ikramda bulunan Allah'a yemin ederim ki, Allah, seni gerçek peygamber olarak göndermiştir. Sen gelmeden biz onun için taç hazırlıyorduk. Onu başımıza kral yapacaktık. Allah, hakkı getirince onun umudu kırıldı. Hak aydınlığı etrafı kapladı.

Kadı İyaz ile İmamü'l-Haremeyn'in anlattıklarına göre Rasûlullah (s.a.v.)'ın Ziyad b. Şihab adında bir merkebi varmış. Rasûlullah (s.a.v.) bazı sahabelerini yanına çağırarak için o merkebi gönderir, o da çağırılan sahabe'nin kapısına giderek kapısını çalarmış. Sahabe de, Rasûlullah'ın kendisini çağırıldığını anlarmış. Yine anlatıldığına göre Ziyad b. Şihab adındaki o merkeb, her birine bir peygamberin bindiği yetmiş merkebin sülalesinden imiş ve Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince bu merkeb gidip bir kuyuya düşüp ölmüş.

Bu, senedi hiç bilinmeyen bir hadistir. Birçok hadis hafızı bunu münker saymışlardır. Nitekim Hafız Abdurrahman b. Ebi Hatim ile babası Ebi Hatim bunu münker sayanlardandır. Allah ikisine de rahmet etsin. Şeyhimiz Hafız Ebu'l-Haccac el-Mizzî merhum da bunu birçok defalar şiddetle reddetmiştir.

"Delâilü'n-Nübüvve" adlı kitapta Hafız Ebu Nuaym, Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), Hayber'de iken yanına siyah bir eşek gelip karşısında durdu. Peygamber (s.a.v.), ona şöyle sordu:

- Sen kimsin?

- Ben falan oğlu Amr'ım. Biz yedi kardeşlik. Yedi kardeşe de peygamberler bindi. Ben onların en küçüğüyüm ve sana aidim. Yahudilerden bir adam bana sahip oldu. Ben seni hatırladıkça onu yere düşürdüm. O da beni acıttıncaya kadar döverdi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

- Sen Yafur'sun, dedi."

Bu, gerçekten garip bir hadistir.